

שבוע פרשת מקץ

(28 November – 4 december 10)

כ"א – כ"ז כסלו ה'תשנ"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר לָאֲהָבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכְלָתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֱלֹהִים וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחִירַת כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שְׂמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּהִדְבָּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומולוה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד כבדחו מפני שאול ובאותו פעם היה לו חרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזֻמָּר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי כִּי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ וּדְבָרוּ אֹתִי
לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סָבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה:
ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יָמִינִי:
ז בַּהֲשִׁפְטֹו יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלָתֹו תִהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקֻדָּתֹו יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו
יְתוּמִים וְאִשָּׁתֹו אֶלְמָנָה: י וְגֹועַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשֹׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרִבּוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גִּזְעָה
לְכָל־אֲשֶׁר־לֹו וַיִּבְזֻו זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לֹו מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוֹנֵן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אַחֲרֵיתֹו
לְהַכְרִית בְּדֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר: טו עֲנֵן אֲבָתִּי אֶל־יְהוָה וְחֲטָאת אִמּוֹ אֶל־תִּמְחָח: טז יִהְיוּ
נִגְדֵי־יְהוָה תִּמְדִּי וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ זָכָרָם: טז יֵעַן אֲשֶׁר: יז לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן
וְנִכְאָה לִכְבֹּ לְמוֹתָת: יח וַיֹּאחֲזֵב קָלְלָה וּתְבוֹאָהּ וְלֹא־חִפֵּץ בְּבִרְכָּה וּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה
כַּמְדֹו וַתִּבֹּא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לֹו כְּבִגְדִי יַעֲטָה וְלִמְזֹוח תִּמְדִּי יַחְגֹּרָה:
כ זֹאת: כא פָּעַלְתָּ שְׁטִנִּי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה: כב יְהוָה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אֹתִי
לְמַעַן שִׁמְךָ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כג כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כד כִּצְל־פְּנִטוֹתֹו
נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי פֶּאֶרְכָּה: כה בְּרַפִּי כָּשְׁלוּ מִצּוֹם וּבִשְׁרִי כָחַשׁ מִשְׁמֵן: כו וְאֲנִי: כז הֵייתִי חֲרָפָה
לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעִוּן רֹאשָׁם: כח עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כט וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְּךָ זֹאת אַתָּה
יְהוָה עֲשִׂיתָה: ל יקלל־הַפֹּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ: לא וַיִּכְשׁוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: לב וַיִּלְבְּשׁוּ שׁוֹטְטִי כְלִמָּה
וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֵׁתָם: ל אֹדְהָ יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹד רַבִּים אֶהְלֵלָנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן
לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נִפְשׁוּ:

קי

בו יסופר היאך עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילולתם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולק על אברהם בשביל שהביר את בוראו בלדותו לכך זכת לשם:

א לְדָוִד מְזֻמָּר נָאֻם יְהוָה: ב לְאֲדֹנָי שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֹיךָ תַּדֵּם לְרַגְלֶיךָ: ג מִמָּה עֹזְךָ יִשְׁלַח
יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקִרְבִּי אֵיבֹיךָ: ד עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָם חִילְךָ בַּהֲדַר־יִקְדָּשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ טַל
יִלְדְּתֶךָ: ה גִּשְׁפַּע יְהוָה: ו וְלֹא יִנָּחֵם אֶתֶּה־כֶּהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרֵתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ז אֲדֹנָי עַל־יָמִינֶךָ
מִחֵץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ח יָדִין בְּגוֹיִם מְלָא גִּזְיוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ט זִמְנַחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה
עַל־פֶּן יָרִים רֹאשׁ:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
קנג) אדמו"ר הזקן.....	ג) מאמר ד"ה ואתה ברחמיך הרבים (עם ביאור בדרך אפשר) ש"פ מקץ, מברכים החודש טבת, ה'תשי"ז.....ה
כ) שולחן ערוך הלכות ברכת המזון	ד) שיחת שבת פרשת מקץ, מברכים החודש טבת שבת חנוכה, ה'תשד"מ.....טו
קנג) אדמו"ר הזקן.....	ה) לקוטי שיחות - חנוכה (בלה"ק) כרך טו.....לד
כא) תורה אור - ד"ה מהרה ישמע	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....לח
קנד) אדמו"ר הזקן.....	ז) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת מקץ.....לט
כב) שערי אורה	ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת מקץ.....מ
קנו) אדמו"ר האמצעי.....	ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת מקץ.....סז
כג) דרך מצותיך - ספר המצוות	י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת מקץ.....סח
קנו) אדמו"ר ה"צמח צדק".....	יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת מקץ.....פא
כד) תורת שמואל תרל"ב	יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....פד
קנט) אדמו"ר מוהר"ש.....	שיעורי רמב"ם - מהדורת וגשל:
כה) קונטרס החלצו	יג) - ג' פרקים ליום לשבוע פרשת מקץ.....פח
קס) אדמו"ר מוהרש"ב.....	יד) - פרק אחד ליום לשבוע פרשת מקץ.....קib
כו) ספר המאמרים ה'תש"א	טו) - ספר המצוות לשבוע פרשת מקץ.....קיח
קס) אדמו"ר מוהריי"צ.....	טז) נביאים וכתובים שמואל-א פרק כ, תהלים פרק ז.....קיט
כז) לקוטי דיבורים	יז) עין יעקב מסכת שבת.....קכא
קסא) אדמו"ר מוהריי"צ.....	יח) מסכת זבחים עם ביאורים מדף יח עד דף כד.....קכב
כח) ספר הזכרונות	
קסב) אדמו"ר מוהריי"צ.....	
כט) אגרות קודש	
קסד) אדמו"ר מוהריי"צ.....	
ל) חומש לקריאת התורה פרשת מקץ	
קסו) ע"פ חומש "תורה תמימה".....	
לא) לוח זמנים לשבוע פרשת מקץ.....קעד	
לב) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש.....קעה	

1 ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריכם
2 דנת את דינם נקמת את נקמתם, וממשיך מסרת גבורים וכו'
3 (ומפרט בזה חמשה ענינים), ומסים להודות ולהלל לשמך
4 הגדול¹. וצריך להבין אומרו רבת את ריכם דנת את דינם
5 כו', והרי העקר הוא
6 הענין דמסרת גבורים
7 כו', שבשביל זה רבת
8 את ריכם כו', ואם-כן
9 היה מספיק לומר העקר,
10 מסרת גבורים כו',
11 ובמילא היו יודעים אשר
12 רבת את ריכם? גם צריך
13 להבין אומרו ברחמיך
14 הרבים דייקא [=במכון],
15 דלכאורה בכדי למסר
16 גבורים ביד חלשים וכו',
17 מספיק גם רחמים סתם,
18 ולמה צריך לזה רחמיך
19 הרבים דוקא? וענין זה
20 שיה גם לסיום הענין,
21 להודות ולהלל לשמך
22 הגדול, דגם בזה צריך
23 להבין אומרו לשמך
24 הגדול, למה אינו אומר
25 לשמך יתברך סתם, כי
26 אם לשמך הגדול דוקא?

בס"ד. שבת פרשת מקץ, חנוכה, מברכים החודש טבת, ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

1 ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את
2 ריכם דנת את דינם נקמת את נקמתם, וממשיך
3 מסרת גבורים וכו' (ומפרט בזה חמשה ענינים), ומסים
4 להודות ולהלל לשמך הגדול¹. וצריך להבין אומרו רבת
5 את ריכם דנת את דינם כו', והרי העקר הוא הענין
6 דמסרת גבורים כו', שבשביל זה רבת את ריכם כו',
7 ואם-כן היה מספיק לומר העקר, מסרת גבורים כו',
8 ובמילא היו יודעים אשר רבת את ריכם. גם צריך
9 להבין אומרו ברחמיך הרבים דייקא, דלכאורה בכדי
10 למסר גבורים ביד חלשים וכו', מספיק גם רחמים סתם,
11 ולמה צריך לזה רחמיך הרבים דוקא. וענין זה שיה גם
12 לסיום הענין, להודות ולהלל לשמך הגדול, דגם בזה
13 צריך להבין אומרו לשמך הגדול, למה אינו אומר
14 לשמך יתברך סתם, כי אם לשמך הגדול דוקא.

(ב) ויוכן כל זה בהקדים תחלה דיוק הלשון עמדת
להם בעת צרתם, לשון עמידה דוקא². דהנה,

1 ישנו ענין העמידה למעלה, כאומרו עמדת להם בעת צרתם, וכן פתיב³ ועמדו
2 רגליו ביום ההוא, וכמו כן ישנו ענין הישיבה למעלה, כמו שפתיב⁴ השמים
3 כסאי, וכתיב⁵ וישב הוי' מלך גוי'. והענין בזה, דכשם שבאדם למטה
4 העמידה למעלה,
5 כאומרו עמדת להם בעת
6 צרתם, וכן פתיב³ (בנוגע
7 לעתיד לבוא) ועמדו רגליו
8 ביום ההוא על הר הזיתים,
9 וכמו כן ישנו ענין
10 הישיבה למעלה, כמו
11 שפתיב⁴ השמים כסאי,
12 וכתיב⁵ וישב הוי' מלך
13 גוי'. והענין בזה, דכשם

(1) נוסח הודאת "ועל הנסים" דחנוכה. (2) בהבא לקמן – ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'רצא ואילך. וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' שלח ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 33 ואילך. (3) זכרי' יד, ד. (4) ישעי' סו, א. (5) תהלים כט, י. (6) ראה זח"ב קסב, ב. (7) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשא ואילך. וראה גם אוה"ת בהעלותך ע' שנט ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 יִרְכִּין וְגִיּוֹפָא פִּתְחָא תַּמָּן [הירכיים והגוף שווים שם]⁸, מַה־שְּׁאִין־כֵּן
2 בִּישִׁיבָה הִנֵּה גִיּוֹפָא וְיִרְכִין לֹא פִתְחָא [=הירכיים והגוף בישיבה
3 אינם שווים], הִינֵנו, שְׁהַרְגְלִים (שְׁזָהוּ עֲנִין הִירְכִין [=ירכיים],
4 שָׁהֵם מְקוֹם הַתְּחִלַּת הַרְגְלִים כְּמוֹ שָׁהֵם מְחַבְּרִים אֶל הַגּוּף)

5 אֵינָם בְּמַדְרָגָה אַחַת עִם

6 הַגּוּף. הִב' וְעוֹד חִלּוּק בֵּין

7 יִשִּׁיבָה וְעִמְדָה,

8 שְׁבַעֲמִידָה הָרֹאשׁ הוּא

9 בְּהַגְבָּהָה (למעלה),

10 וּבִישִׁיבָה הָרֹאשׁ הוּא

11 בְּהַשְׁפָּלָה (נמוך יותר). הִג'

12 וְעוֹד חִלּוּק, שְׁבַעֲמִידָה

13 הַרְגְלִים הֵם עַל הָאָרֶץ

14 הַרְגְלִים נוגעות בקרקע, מַה־

15 שְׁאִין־כֵּן בִּישִׁיבָה הִרְי

16 הַרְגְלִים תְּלוּיֹת בְּאֹוִיר,

17 שָׁהֵם בְּהַגְבָּהָה מִן הָאָרֶץ,

18 וְהוּא עֲנִין הַשְּׂרָפָרָף

19 שְׁמַגְבִּיָּה אֶת הַרְגְלִים⁹,

20 וּמַעֲכָב אוֹתָם שְׁלֹא יִהְיוּ

21 עַל הָאָרֶץ בִּישִׁיבָה הַרְגְלִים

22 מונחים על שרפרף החוצץ בינם

23 לבין הקרקע. וְהִינֵנו

24 שְׁבַעֲמִידָה הָרֹאשׁ הוּא

25 בְּהַגְבָּהָה וְהַרְגְלִים הֵם

26 לַמָּטָה (מונחים) עַל הָאָרֶץ,

27 מַה־שְּׁאִין־כֵּן בִּישִׁיבָה

28 הִנֵּה הָרֹאשׁ הוּא

29 בְּהַשְׁפָּלָה (נמוך) וְהַרְגְלִים

30 הֵם בְּהַגְבָּהָה מִן הָאָרֶץ

31 (מונחים על שרפרף). וְכְמוֹ

32 הַהֶפְרָשׁ בֵּין יִשִּׁיבָה

33 וְעִמְדָה בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּמוֹ

34 כֵּן הוּא גַם הַהֶפְרָשׁ בֵּין

35 יִשִּׁיבָה וְעִמְדָה בְּעִבּוּדָה

36 הַרוּחָנִית.

37 ג) וְהָעֲנִין בְּזָה¹⁰, דִּהְנָה

38 כְּתִיב¹¹ נַעֲשֶׂה נָא עֲלִית

39 קִיר קִטְנָה וְנִשִּׁים לֹא שָׁם

40 מָטָה וְשִׁלְחָן וְכִסֵּא

41 וּמִנְוָרָה, וְאִתָּא [=מובא]

42 בְּזָה¹² שָׁהֵם ד' תְּקוּנֵי

43 שְׁכִינָתָא [=לבושי שכינה.

44 ארבע ענינים בעבודת האדם על

45 ידם באה השכינה לידו ביטוי],

46 וְהִינֵנו שָׁהֵם עֲנִינִים

שֶׁהָאָדָם צָרִיף לְתַקְנָם, שְׁלֹכָן נִקְרָאִים בְּשֵׁם תְּקוּנֵי שְׁכִינָתָא.
מָטָה הוּא עֲבוּדַת הַלִּילָה בְּכָלִל, וְהָעִבּוּדָה דְּתַפְלַת עֲרִבִית
וְקִרְיַאת שְׁמַע שְׁעַל הַמָּטָה בְּפֶרֶט. שְׁלֹחָן הוּא הָעִבּוּדָה
דְּפִסּוּקֵי דְזִמְרָה. כִּסֵּא הוּא הָעִבּוּדָה דְּקִרְיַאת שְׁמַע, צְלוֹתָא

דְּמִיֻּשָּׁב [=תפילת מיושב],

כְּמוֹ שְׁכָתוּב¹³

מְמוֹשְׁבוֹתֵיכֶם תְּבִיאוּ לָהֶם

תנופה שתיים" (בחסידות מבואר

ש"מורשבותיכם" הכוונה על

עולמות הנמוכים שהם בריאה

יצירה עשיה. וכפי שיבאר

בהמשך שהכוונה גם להתפעלות

המדות הבאה על ידי התבוננות

והשגת האדם. וכמו אדם היושב

שמשפיל ראשו וגופו – כך

עולמות הנמוכים והשגת שכלו

של האדם נקראים

"מושבתיכם", ודווקא משם

"תביאו לם תנופה שתיים"),

דְּקָאֵי [=מוסב] עַל קִרְיַאת

שְׁמַע. וּמִנְוָרָה הוּא

הָעִבּוּדָה דְּשְׁמוּנָה־עֲשָׂרָה.

וְנִמְצָא, שְׁעֲנִין הִישִׁיבָה

בְּעִבּוּדַת הָאָדָם הוּא עֲנִין

הָעִבּוּדָה דְּקִרְיַאת שְׁמַע.

וּבְאֹוִיר הָעֲנִין, דִּהְנָה,

הָעִבּוּדָה דְּקִרְיַאת שְׁמַע

הִיא שְׁהָאָדָם יָבוֹא

לְאַהֲבַת הָוִי בְּאִמְרוֹ

וְאַהֲבָתָא (היינו עבודתו לתקוע

מחשבתו ודעתו בדברים

המעוררים את האהבה וממילא

יבוא ל"ואהבת") וגו'¹⁴,

וְהִינֵנו עַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוֹת

שְׁמַתְבוֹנִין בְּכָל הָעֲנִינִים

וּבְאֹוִיר הָעֲנִין, דִּהְנָה, הָעִבּוּדָה דְּקִרְיַאת שְׁמַע הִיא שְׁהָאָדָם יָבוֹא לְאַהֲבַת הָוִי

בְּאִמְרוֹ וְאַהֲבָתָא וגו'¹⁴, וְהִינֵנו עַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוֹת שְׁמַתְבוֹנִין בְּכָל הָעֲנִינִים

קִיר קִטְנָה וְנִשִּׁים לֹא שָׁם

מָטָה וְשִׁלְחָן וְכִסֵּא

וּמִנְוָרָה, וְאִתָּא [=מובא]

בְּזָה¹² שָׁהֵם ד' תְּקוּנֵי

שְׁכִינָתָא [=לבושי שכינה.

ארבע ענינים בעבודת האדם על

ידם באה השכינה לידו ביטוי],

וְהִינֵנו שָׁהֵם עֲנִינִים

(8) לשון הזהר ח"ב קפג, רע"א. (9) ראה תו"א בראשית א, ב. (10) ראה גם סה"מ תרנ"ד ע' קנח ואילך.

(11) מלכים-ב ד, י. (12) ח"ב קלג, א. נתבאר בדרושים שבערות 7; 10. וראה גם ד"ה נעשה נא עלית

קיר תרצ"א (סה"מ תרצ"א ע' רד ואילך). מאמרי אדמו"ר הזקן: נביאים ע' יט ואילך; תקס"ז ע'

רנה; ענינים ע' תמח. אוה"ת נ"ך ח"א ס"ע פד ואילך. (13) לשון הכתוב – אמור כג, יז. וראה לקו"ת

במדבר יט, ד. שה"ש כח, ג. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ב (דרמ"צ קטו, א). המשך תער"ב

ח"ב ע' תשא. (14) ואתחנן ו, ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁבַחְלִי הַתְּפִלָּה עַד קְרִיאַת שְׁמַע, וּבִפְרָט הַהִתְבּוֹנְנוֹת
2 שְׁבַענִינִים הַנֶּאֱמָרִים בְּפִסְקֵי דְזִמְרָה אֵיךְ שֶׁכָּל הַהִתְהוּוֹת הֵיא יֵשׁ
3 מֵאֵין, וּכְלָלוֹת הַהִתְהוּוֹת הֵיא מֵהָאָרֶה חַיִּי בְּלָבָד, וּבִהָאָרֶה
4 גּוֹפָא כְּתִיב¹⁵ כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ (וְרַק) הוֹדוֹ (שֶׁל שְׁמוֹ)

5 עַל אֶרֶץ וְשָׁמַיִם, שֶׁהוּא
6 הָאָרֶה (הוֹדוֹ) דְּהָאָרֶה (שֶׁל
7 שְׁמוֹ) בְּלָבָד, וּמִכָּל־מְקוֹם
8 הֵנָּה וְיֵרָם קֶרֶן לְעַמּוֹ
9 שִׁישְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה
10 עַל כִּי מִשְׁרָה ה' אֶת עַצְמוֹ וְחוּק
11 שְׁכִינְתּוֹ ("קֶרֶן") עַל עַם קְרוֹבוֹ,
12 וְעַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוֹת הָרִי
13 הוּא מִתְעוֹרֵר בְּאַהֲבָה
14 לְאַלְקוּת, כָּכָל לְבָבָד
15 וּכְכָל נִפְשָׁךְ עַד בְּחִינַת
16 כָּכָל מְאֹדָךְ. אָמֵנָּה גַּם
17 כְּאֲשֶׁר נִתְעוֹרֵר בְּאַהֲבָה,
18 הָרִי הוּא יֵשׁ מִי שְׁאוּהֵב
19 נִרְגָּשֵׁת בַּעֲבוּרָתָהּ מִצִּיאוֹת הָאֵדָם
20 — יֵשׁ מִי שְׁאוּהֵב, וְאֵין זֶה
21 בְּטוֹל מִמְּצִיאוֹת, כִּי אִם
22 בְּטוֹל הַיֵּשׁ בְּלָבָד (וּבְטוֹל
23 מִמְּצִיאוֹת הוּא בְּשִׁמּוּנָה
24 עֲשֶׂרָה). וְטַעַם הַדְּבָר
25 הוּא, דְּכִיּוֹן שֶׁכָּל
26 הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה בָּאָה
27 עַל־יְדֵי הַשְּׁגָה
28 וְהִתְבּוֹנְנוֹת, לְכֵן הֵנָּה
29 הָאֵהָבָה הֵיא בְּהִגְבָּלָהּ
30 כְּפִי אִפֹּן הַהִשְׁגָּה כּו',
31 שְׂאִינוֹ מִתְבַּטֵּל בָּזֶה
32 מִמְּצִיאוֹתוֹ, כִּי אִם בְּטוֹל
33 הַיֵּשׁ בְּלָבָד.
34 וְזֶהוּ שְׁקָרִיאַת שְׁמַע
35 נִקְרָאת בְּשֵׁם יִשְׁיָבָה,
36 דְּכִשָּׁם שְׁבִישְׁיָבָה
37 בְּגִשְׁמִיּוֹת הֵנָּה גּוֹפָא
38 וְיִרְכִּין לֹא פִתְּאָא [=הַגּוֹף
39 וְהִירִכִּים אֵינִם שׁוּיִים], הָרֹאשׁ
40 הוּא בְּהִשְׁפָּלָה, וְהִרְגָּלִים
41 הֵם בְּהִגְבָּהָה מִהִקְרָק, כְּמוֹ
42 כֵּן יִשָּׁנִים כָּל עֲנִינִים אֱלוֹ
43 גַּם בִּישְׁיָבָה בְּעִבּוּדָה
44 הָרוּחָנִית שֶׁהֵיא הַעֲבֻדָה
45 דְּקָרִיאַת שְׁמַע. דְּהֵנָּה,
46 הַהִתְבּוֹנְנוֹת וְהַהִשְׁגָּה

47 דְּקָרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל יְדָה בֹּא לְאַהֲבָה, אֵינָה עֲצָם עֲנִין הַשֶּׁכֶּל
48 וְהַהִשְׁגָּה כְּמוֹ שֶׁהוּא לְעַצְמוֹ (מֵהוּת הַחֲכָמָה הַעֵיּוֹנִית כְּשֶׁלְּעַצְמָהּ), כִּי
49 אִם שֶׁהַשֶּׁכֶּל נִשְׁפָּל וּמִתְצַמְצֵם וּמִתְלַבֵּשׁ לְהִיּוֹת חַיִּית בְּהַמְדוּת,
50 שְׁזֶהוּ שְׁהָרֹאשׁ (הַשֶּׁכֶּל) הוּא בְּהִשְׁפָּלָה שְׁבִירָגָה זֶה הַשֶּׁכֶּל יוֹרֵד
51 לְהַתְבַּטֵּא בַּהֲתַעֲסָקוֹת הַמְעוֹרֶרֶת

52 אֶת הַמִּידוּת. כְּגוֹן לְהִיּוֹת מוֹחִין
53 (טַעַם), חַיִּית לְמִידַת הַחֹסֶד
54 לְהִיּוֹת נוֹטָה לְזִכּוֹת, וּלְגִבּוּרָה
55 לְהִיּוֹת נוֹטָה לְחִיּוּב. וְכִיּוֹן
56 שְׂאִין זֶה עֲצָם הַשֶּׁכֶּל, כִּי
57 אִם חִיצוֹנִיּוֹת הַשֶּׁכֶּל
58 בְּלָבָד שֶׁהֵרִי הַשֶּׁכֶּל יוֹרֵד
59 מִמְּקוֹמוֹ עַל מִנַּת לְעוֹרֵר אֶת
60 הַמִּידוּת וְאֵין זֶה עֲנִין הַחֲכָמָה
61 כְּשֶׁלְּעַצְמָהּ, כְּפִי שֶׁהֵיא לְמַעַלָּה
62 שֶׁשֵּׁם אֵין לָהּ כָּל קֶשֶׁר לְתוֹצֵאָה
63 רְגִישִׁת אוֹ מַעֲשִׂית שֶׁתִּצָּא מִמֶּנָּה,
64 לְכֵן הֵנָּה אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה
65 אֵין בְּהַמְדָּה אוֹר וְחַיִּית
66 הַשֶּׁכֶּל כָּל כָּךְ כְּמוֹ שֶׁהֵיא
67 בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, דְּבִשְׁעַת
68 הַתְּפִלָּה הַתְּעוֹרְרוֹת
69 הָאֵהָבָה הֵיא בְּאִפֹּן
70 שֶׁהָאֵהָבָה קְשׁוּרָה
71 בְּהַשֶּׁכֶּל שְׁעָה שֶׁהִמּוּחִין
72 (הַשֶּׁכֶּל, וְהַתְּבּוֹנְנוֹת) עוֹסְקִים
73 וּמִתְלַבֵּשִׁים בְּמִידוּת עַל מִנַּת
74 לְעוֹרֵר, וְעַד שֶׁהַעֲקָר בִּשְׁעַת
75 הַתְּפִלָּה הוּא הַשֶּׁכֶּל, הֵינִינוּ,
76 שֶׁהַהִשְׁגָּה נִרְגָּשֶׁת אֲצִלּוֹ
77 יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מִידַת
78 הָאֵהָבָה, אֵף לְאַחֲרֵי
79 הַתְּפִלָּה, כְּאֲשֶׁר הַמְדָּה
80 בָּאָה בְּבִחִינַת נִצָּח-הוֹד-
81 יְסוֹד שֶׁהֵן הַסְּפִירוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת
82 שֶׁעִינָן לְהוֹרִיד אֶת הַהִשְׁפָּעָה
83 בְּפוּעַל לְמַקְבָּל. בְּדִרְגָּה זֶה הַשֶּׁכֶּל
84 יוֹרֵד עוֹד יוֹתֵר, עַל מִנַּת
85 שֶׁמִּהַשֶּׁכֶּל תִּצָּא פְּעוּלָה מַעֲשִׂית
86 מִמֶּשׁ, עֲנִין הַמַּעֲשֶׂה, אֲזִי
87 הַמְדָּה הֵיא לְעַצְמָהּ
88 (שֶׁנִּרְגָּשׁ בָּהּ בְּעִיקָר הִיּוֹתָהּ הַמְּנִיעַ
89 לְפַעּוּלָה הַמַּעֲשִׂית) וְאֵין נִרְגָּשׁ
90 בָּהּ אוֹר וְחַיִּית הַשֶּׁכֶּל
91 כָּל-כָּךְ. וְאֵף שֶׁגַּם אַחֲרֵי
92 הַתְּפִלָּה יֵשׁ בְּיָדָאֵי אֵיזָה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 חיות ההשגה בהמדה, ואינו דומה לענין ההסכם בלבד
2 שעושה הדבר מבלי שקדמה לזה התבוננות והבנה כלל, שבהסכם בלבד
3 אין חיות ההשגה כלל, מה שאין כן באשר נתעורר באהבה
4 בקריאת שמע הרי גם אחרי התפלה ישנו בהסכם אור
5 וחיית ההשגה שגם לאחר

6 ההתבוננות שבתפלה נרגש בו
7 עדיין אור השכל אבל זהו רק
8 כמו שהשכל ירד להיות מסקנה
9 מעשית בבחינת חיות לענין
10 המעשה. שעתה אין מאירים
11 השכל והמוחין כפי שהם מצד
12 עצמם, מפל-מקום, אין זה
13 דומה כלל לכמו שהיה
14 בקריאת שמע בשעת
15 התפלה, שאז היתה
16 המדה קשורה בהשכל
17 כנ"ל, מה שאין כן
18 אחרי התפלה, שהמדה
19 נעשית מציאות בפני
20 עצמה. וטעם הדבר הוא,
21 דכיון שהשכל המעורר
22 את המדות אינו עצם
23 השכל כי אם חיצוניות
24 בלבד, לכן אינו מאיר כי
25 אם בהמדות כמו שהם
26 בשעת התפלה גופא,
27 שאז הם במדרגה נעלית
28 יותר שהמידות בשעת התפלה
29 הן קרקע מוכשרת לאלוקות בשל
30 אור השכל הנרגש וקשור בהן
31 עתה, ולא אחרי התפלה,
32 שאז המדות הם בחינת
33 נצח-הוד-יסוד בלבד שהן
34 הספירות התחתונות שענין
35 השפעה בפועל. ובשל היותן
36 דרגות נמוכות על כן אור
37 חיצוניות השכל אינו מאיר בהן,
38 לעומת זאת כאשר מאיר עצם
39 השכל אזי מגיעה השפעתו גם
40 עד הדרגות הנמוכות. והינו, שעצם השכל מאיר עד למטה מטה,
41 מה שאין כן חיצוניות השכל אינו מאיר כי אם בבחינה
42 נעלית דוקא, דהינו בהמדות חסד - גבורה - תפארת, ולא

חיות ההשגה בהמדה, ואינו דומה לענין ההסכם בלבד,
שבהסכם בלבד אין חיות ההשגה כלל, מה שאין כן
באשר נתעורר באהבה בקריאת שמע הרי גם אחרי
התפלה ישנו בהסכם אור וחיית ההשגה, מפל-מקום,
אין זה דומה כלל לכמו שהיה בקריאת שמע בשעת
התפלה, שאז היתה המדה קשורה בהשכל כנ"ל,
מה שאין כן אחרי התפלה, שהמדה נעשית מציאות
בפני עצמה. וטעם הדבר הוא, דכיון שהשכל המעורר
את המדות אינו עצם השכל כי אם חיצוניות בלבד, לכן
אינו מאיר כי אם בהמדות כמו שהם בשעת התפלה
גופא, שאז הם במדרגה נעלית יותר, ולא אחרי התפלה,
שאז המדות הם בחינת נצח-הוד-יסוד בלבד. והינו,
שעצם השכל מאיר עד למטה מטה, מה שאין כן
חיצוניות השכל אינו מאיר כי אם בבחינה נעלית דוקא,
דהינו בהמדות, ולא בבחינת נצח-הוד-יסוד. וזהו
שהראש הוא בהשפלה והרגלים הם בהגבהה, היינו,
שבאשר הרגלים הם על הארץ, בחינת נצח-הוד-יסוד,
אינו מאיר בהם אור ההשגה, כי אם באשר הרגלים הם
בהגבהה מהארץ דוקא. וזהו מה שגופא וירכין לאו
פחדא, היינו שבאשר המדות באות בבחינת נצח-הוד-
יסוד אזי הם נפרדים כו'. וענין זה הוא לא רק באשר
עבודתו היא בחיצוניות הלב ובחיצוניות השכל, שאז
פשיטא שאין ביכלת השכל להאיר עד למטה מטה, לפי
שהוא חיצוניות בלבד, אלא גם באשר עבודתו היא
בפנימיות הלב ובפנימיות השכל, מפל-מקום, הרי
זה פנימיות בינה בלבד
ענינו של כח (ספירת) הבינה הוא
ענין ההשגה להביא לגילוי את
הפרטים שבהעלם עצם השכל,
ואין זה פנימיות ועצם
השכל ממש, דעצם
השכל ממש הוא הראיה
וההנחה (דער אפלייג) דחכמה, וכדאיתא [=כמובא]
בספרים¹⁶ דשכל הוא אותיות הס כל, שהוא שתיקה ובטול
לגמרי שתיקה זו היא מפני שמאיר אצלו אור החכמה בעוצמה כה רבה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עד שאין מקום לענין הדיבור, מה-שאין-כן בינה שהוא בחינת
2 התפשטות והרחבת השכל בלבד, הנה גם פנימיות בינה אינו
3 עצם השכל ממש, ולכן גם בפנימיות בינה הנה גופא
4 וירכין לאו פחדא [=הגוף והירכיים לא שווים. גם כשמאיר פנימיות
5 בינה אין זה עצם השכל ולכן
6 גם בפנימיות בינה אין מאיר
7 השכל עד לדרגות המעשה
8 בחינת רגלים]. ובזה יוכן
9 ב' הספורים שמצינו
10 בזה בענין שמיעת
11 סודות התורה, ספור א',
12 שזלגו עיניו של רבי עקיבא
13 דמעות כששמע והשיג
14 סודות התורה על שיר
15 השירים¹⁷, וספור ב',
16 שבאשר רבי שמעון
17 שמע סודות התורה גחין
18 ונשיק לעפרא [=שמרוב
19 התפעלות עשה מעשה. התכופף
20 ונישק את העפר]¹⁸,
21 דהפרש בין ב' ספורים
22 אלו, דהגם שבשניהם
23 מדבר בענין סודות
24 התורה ורזין דאורייתא
25 [=רזי התורה] שהוא ענין
26 פנימיות התורה, מכל-
27 מקום בזה גופא יש
28 חלוק, שספור הא' היה
29 מצד פנימיות בינה, כיון
30 שאין זה עצם השכל
31 ממש, לכן זלגו עיניו
32 דמעות, אבל אין זה
33 באפן שנמשך למטה
34 ממש שאור ההשגה לא ירד
35 אצלו עד לדרגת המטה -
36 לעשות מעשה, מה-שאין-
37 כן מצד הראיה וההנחה
38 דחקמה (עצם השכל ענין
39 ה'ראש') הנה בסיפור הב'
40 גחין ונשיק לעפרא [=התכופף ונישק לעפר], שנמשך עד למטה
41 מטה שמצד גילוי עצם השכל, האיר אצלו אור השכל עד למעשה בעולם
42 הגשמי (המשול ליקרע).
43 ד) ובזה יוכן ההפרש בין קריאת שמע לשמונה-עשרה,

כן בינה שהוא בחינת התפשטות בלבד, הנה גם
פנימיות בינה אינו עצם השכל ממש, ולכן גם בפנימיות
בינה הנה גופא וירכין לאו פחדא. ובזה יוכן ב'
הספורים שמצינו בזה בענין שמיעת סודות התורה,
ספור א', שזלגו עיניו דמעות כששמע סודות התורה¹⁷,
וספור ב', שבאשר רבי שמעון שמע סודות התורה גחין
ונשיק לעפרא¹⁸, דהפרש בין ב' ספורים אלו, דהגם
שבשניהם מדבר בענין סודות התורה ורזין דאורייתא
שהוא ענין פנימיות התורה, מכל-מקום בזה גופא יש
חלוק, שמצד פנימיות בינה, כיון שאין זה עצם השכל
ממש, לכן זלגו עיניו דמעות, אבל אין זה באפן
שנמשך למטה ממש, מה-שאין-כן מצד הראיה
וההנחה דחקמה הנה גחין ונשיק לעפרא, שנמשך עד
למטה מטה.

ד) ובזה יוכן ההפרש בין קריאת שמע לשמונה-
עשרה, דקריאת שמע שהוא מצד השגה
והתבוננות, הוא בחינת ישיבה כנ"ל, מה-שאין-כן
שמונה-עשרה, שהוא בטול במציאות, ובא מצד הראיה
דחקמה, הרי זה בבחינת עמידה, והינו, שבאשר ראשו
הוא בהגבהה, שהוא עצם מהות החקמה, אזי רגליו על
הארץ, שאור החקמה מאיר עד למטה מטה, וזהו גם
כן דגופא וירכין הם פחדא. ויוכן זה מההפרש בין
ראיה לשמיעה על-דרך-משל בגשמיות¹⁹, דכאשר
האדם שומע איזה דבר, היינו שאינו רואה בעצמו אלא
רק שומע מאחרים ומכל-מקום נעשה אצלו על-ידי-זה
גם ענין ההכנה והשגה, אזי הוא תופס רק מציאות
הדבר, ולא מהות הדבר, וגם אין זה נקלט בפנימיות
נפשו, כי אם בחיצוניות בלבד, ולכן הנה במשך הזמן
מתישן אצלו הענין, וכמו כן כאשר יקשו לו כמה
נעשה אצלו על-ידי-זה גם ענין ההכנה והשגה, אזי הוא
תופס רק מציאות הדבר, ולא מהות הדבר, וגם אין זה נקלט
בפנימיות נפשו, כי אם בחיצוניות בלבד, ולכן הנה במשך
הזמן מתישן אצלו הענין, וכמו כן כאשר יקשו לו כמה

44 דקריאת שמע שהוא מצד השגה והתבוננות, הוא בחינת
45 ישיבה, כאשר עם ההתבוננות שענינה הרחבת השכל לפרטים ופרטי פרטים
46 נחלש ומתעמעם תוקף אור השכל עצמו, הרי שזו היא דרגת שכל נמוכה
47 הנקראת 'ישיבה'. כך גם ההתבוננות בתוכנה של קריאת שמע שענינה השגה
48 בגדולתו יתברך, אינה אלא דרגא
49 נמוכה מכיון שההכרה והביטול
50 שלו לאלוקות היא מצד מציאות
51 השכל, ועל כן מדודה ומוגבלת
52 לפי ערך השכל כנ"ל, מה-
53 שאין-כן שמונה-עשרה,
54 שהוא בטול במציאות
55 שלכן שמונה עשרה הוא
56 בעמידה, שממשיכים בשמונה
57 עשרה מעולם העמידה -
58 אצילות, ובא מצד הראיה
59 דחקמה, הרי זה בבחינת
60 עמידה, והינו, שבאשר
61 ראשו הוא בהגבהה,
62 שהוא עצם מהות
63 דחקמה, אזי רגליו על
64 הארץ, שאור החקמה
65 מאיר עד למטה מטה
66 (ולכן בתפלת שמונה עשרה,
67 מצד גילוי עצם השכל) נמשך
68 שפע גשמי למטה בעולמנו שעל
69 כן מבקשים בתפלת העמידה על
70 צרכי האדם הגשמיים, שיברך
71 השנים וירפא חולים וכו'), וזהו
72 גם כן דגופא וירכין הם
73 פחדא [=הגוף והירכיים הם
74 שווים. שאור עצם השכל מאיר
75 עד עולם המעשה]. ויוכן זה
76 מההפרש בין ראיה
77 לשמיעה על-דרך-משל
78 בגשמיות¹⁹, דכאשר
79 האדם שומע איזה דבר,
80 היינו שאינו רואה
81 בעצמו אלא רק שומע
82 מאחרים ומכל-מקום
83 נעשה אצלו על-ידי-זה גם ענין ההכנה והשגה, אזי הוא
84 תופס רק מציאות הדבר, ולא מהות הדבר, וגם אין זה נקלט
85 בפנימיות נפשו, כי אם בחיצוניות בלבד, ולכן הנה במשך
86 הזמן מתישן אצלו הענין, וכמו כן כאשר יקשו לו כמה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 קשיות על הענין ששמע אַזי יפלו אצלו ספקות, ועד
2 שאפשר לסתור אותו לגמרי. מה-שאין-כן בענין הראיה,
3 באשר הוא בעצמו רואה במו עיניו את הדבר [בראיית הדבר בעיני
4 בשר ישנה התאמתות חזקה מאוד, מכיוון שצורת הדבר הנראה נחקקת במוחו

5 בוודאות גמורה, משא"כ כאשר

6 רק שומע אודות הדבר. כך
7 בעבודה הרוחנית ישנו ענין
8 ה'ראיה', כאשר בא ומתגלה
9 הדבר עצמו אל האדם אזי הדבר
10 מובן ומושג באופן כה מוחשי
11 עד שכאילו רואהו בראיה גשמית
12 בעיני בשר. לעומת זאת 'שמיעה'
13 רוחנית הינה השגה בלבד, היינו
14 התקרבות האדם אל הדבר ע"י
15 כלי שכלו שמפני היותם
16 מוגבלים הרי גם כאשר מבין את
17 הדבר היטב בשכלו, מכל מקום
18 אינו מתאמת אצלו כבראיה,
19 וכמו כן הוא גם בענין
20 הראיה דחכמה, הרי הוא
21 תופס את מהות הדבר,
22 ונקלט אצלו בפנימיות
23 נפשו, ואינו שיף שהענין
24 יתגשן אצלו, וכן לא
25 שיף שיפיל אצלו ספק
26 וסתירה בהדבר על-ידי
27 קשיות, דגם באשר יקשו
28 רבוי קשיות, לא יפל
29 אצלו שום ספק בזה,
30 מאחר שהוא בעצמו
31 ראה במו עיניו את הדבר.
32 והנה, אף שהתאמתות
33 הראיה היא למעלה
34 משמיעה, מפל-מקום
35 אנו רואים שראיה תופס
36 בדבר גשמי שיכול לראות רק
37 מה שנמצא בקרבתו, ועל כל
38 פנים באופן ראייתו, ושמיעה
39 תופס בקול שהוא רוחני
40 (שיכול לשמוע גם אודות דבר
41 שנמצא רחוק ממנו, היינו שהקול
42 שנתפס ע"י שמיעה הוא נעלה
43 ומופשט) בערך הגשמי
44 שנתפס על-ידי ראיה.
45 וטעם הדבר הוא, לפי
46 שכל הגבוה ביותר יורד

למטה ביותר ולכן מכיוון שענין הראיה גבוה יותר מענין השמיעה, על כן
יורד למטה יותר לתפוס בדבר גשמי דווקא²⁰. וכמו כן יוכן בענין
ההפך בין קריאת שמע לתפלה, דקריאת שמע שהוא מצד
השגה בלבד פועל רק בטול היש בלבד (שאין זה נוגע

קשיות על הענין ששמע אַזי יפלו אצלו ספקות, ועד
שאפשר לסתור אותו לגמרי. מה-שאין-כן בענין הראיה,
באשר הוא בעצמו רואה את הדבר, וכמו כן הוא גם
בענין הראיה דחכמה, הרי הוא תופס את מהות הדבר,
ונקלט אצלו בפנימיות נפשו, ואינו שיף שהענין יתגשן
אצלו, וכן לא שיף שיפיל אצלו ספק וסתירה בהדבר
על-ידי קשיות, דגם באשר יקשו רבוי קשיות, לא יפל
אצלו שום ספק בזה, מאחר שהוא בעצמו ראה את
הדבר. והנה, אף שראיה היא למעלה משמיעה, מפל-
מקום אנו רואים שראיה תופס בדבר גשמי, ושמיעה
תופס בקול שהוא רוחני בערך הגשמי שנתפס על-ידי
ראיה. וטעם הדבר הוא, לפי שכל הגבוה ביותר יורד
למטה ביותר²⁰. וכמו כן יוכן בענין ההפך בין קריאת
שמע לתפלה, דקריאת שמע שהוא מצד השגה בלבד
פועל רק בטול היש בלבד (שאין זה נוגע בעצם
מציאותו), ואינו נמשך במדרגות הנמוכות (כנ"ל
שגופא וירכין לאו פחדא), מה-שאין-כן בשמונה-
עשרה שהוא מצד הראיה, הרי מצד זה הוא מתבטל
ממציאותו לגמרי (לפי שזה נוגע בעצם מציאותו ממש,
ולכן גם הבטול הוא בטול במציאות לגמרי), ונמשך
גם בבחינות היותר נמוכות בהנפש (גופא וירכין
פחדא), והינו לפי שכל הגבוה ביותר יורד למטה
ביותר.

(ה) והנה באתערוותא דלתתא נמשך גם אתערוותא
דלעילא, הינו, שעל-ידי עבודת האדם
בבחינת ישיבה, פועל גם למעלה הענין דישיבה,
ועל-ידי עבודתו בבחינת
עמידה פועל גם למעלה
הענין דעמידה. והענין
הוא²¹, דהנה, על-ידי
העבודה דקריאת שמע
שענינה לגלות אחדות ה'
בעולם, בבחינת ישיבה על
ידי ענין ההבנה וההשגה,
פועל למעלה שיהיה
הוי' אחד²², דענין אחד
היינו²³ שהח' שמונה
על ז' רקיעים וארץ
(שבעה רקיעים וארץ הגשמית)

(20) ראה שערי אורה שער הפורים נח, א ואילך. סה, א ואילך. ובכ"מ.

(21) ראה גם סה"מ תרנ"ד ס"ע קס ואילך. (22) ואתחנן ו, ד. (23) סמ"ק
הובא בב"י או"ח סי' סא. שו"ע ודאדה"ז או"ח שם סעיף ו. לקו"ת
תוריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

47 למטה ביותר ולכן מכיוון שענין הראיה גבוה יותר מענין השמיעה, על כן
48 יורד למטה יותר לתפוס בדבר גשמי דווקא²⁰. וכמו כן יוכן בענין
49 ההפך בין קריאת שמע לתפלה, דקריאת שמע שהוא מצד
50 השגה בלבד פועל רק בטול היש בלבד (שאין זה נוגע
51 בעצם מציאותו), ואינו
52 נמשך במדרגות הנמוכות
53 על דרך שמיעה כמי ששומע
54 אודות הדבר אבל אין הדבר
55 נתפס בעצמותו (כנ"ל
56 שגופא וירכין לאו
57 פחדא), מה-שאין-כן
58 בשמונה-עשרה שהוא
59 מצד הראיה שרואה את עצם
60 הדבר שעל כן נתפס אצלו בכל
61 עצמותו, הרי מצד זה הוא
62 מתבטל ממציאותו
63 לגמרי (לפי שזה נוגע
64 בעצם מציאותו של האדם
65 ממש, ולכן גם הבטול
66 אצל האדם הוא בטול
67 במציאות לגמרי), מכיון
68 שמאיר עצם הדבר על כן הוא
69 נמשך גם בבחינות היותר
70 נמוכות בהנפש (גופא
71 וירכין פחדא), והינו לפי
72 שכל הגבוה ביותר יורד
73 למטה ביותר.
74 (ה) והנה באתערוותא
75 דלתתא נמשך גם
76 אתערוותא דלעילא, הינו,
77 שעל-ידי עבודת האדם
78 בבחינת ישיבה, פועל גם
79 למעלה הענין דישיבה,
80 ועל-ידי עבודתו בבחינת
81 עמידה פועל גם למעלה
82 הענין דעמידה. והענין
83 הוא²¹, דהנה, על-ידי
84 העבודה דקריאת שמע
85 שענינה לגלות אחדות ה'
86 בעולם, בבחינת ישיבה על
87 ידי ענין ההבנה וההשגה,
88 פועל למעלה שיהיה
89 הוי' אחד²², דענין אחד
90 היינו²³ שהח' שמונה
91 על ז' רקיעים וארץ
92 (שבעה רקיעים וארץ הגשמית)

ביאור בדרך אפשר

1 שביחיד הם שמונה, הנרמזים באות ח', וזהו' שְׁמוֹנָה על ד' רוחות
2 הָעוֹלָם (ארבעה צדדים (רוחות) של העולם), הִנֵּה הֵם בְּטָלִים לְהָא',
3 שְׁמוֹנָה על אֵין-סוֹף, אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם ונמצא שבמלה 'אחד' נרמז
4 ענין אחדות ה' בעולם, שהכל בטל ומאוחד בתכלית עם בורא העולם (אלוֹפּוֹ
5 של עולם). וְהִינוּ שְׁבַחְיִנָּת

6 אֶחָד יִשְׁנֹו מְצִיאוֹת

7 הָעוֹלָם, אֶלֹא שֶׁהוּא

8 בְּטָל, וְזֶהוּ הַהִפְרָשׁ בֵּין

9 אֶחָד לַיְחִיד, שְׁיַחֲדִיד הוּא

10 לְמַעַלָּה מִהָעוֹלָמוֹת

11 לְגַמְרִי שֶׁלִּגְבִי דְרַגַּת 'יְחִיד' אֵין

12 דְּבַר שֶׁהוּא 'זוֹלַת' לְבוֹרָא, וְלִכְנֹן

13 בְּדִרְגָּא זֹו אֵין שְׁיָף כָּלֵל

14 לַיְחִיד שׁוּם דְּבַר, לְפִי

15 שֶׁהוּא לְמַעַלָּה

16 מִהָעוֹלָמוֹת לְגַמְרִי, מֵה־

17 שְׁאֵין-כֵּן אֶחָד הִינוּ

18 שְׁיִשְׁנֹו אֵיזָה דְּבַר, אֶלֹא

19 שֶׁהוּא מִיְחָד. דְּהִנֵּה, אֶחָד

20 הוּא אֶחָד הַמְּנוּי, וְכִמוֹ

21 שְׁכַתּוּב בְּפִרְשֵׁת

22 הַשְּׁבוּעַ 24 אַחֲיָכֶם אֶחָד,

23 דָּאִף שֶׁהִיו י"ב שְׁבָטִים,

24 וּמִכָּל-מָקוֹם נִקְרָא אֶחָד,

25 וְהִינוּ לְפִי שְׁאֶחָד הוּא

26 אֶחָד הַמְּנוּי וּכְדֻגְמַת גּוֹף

27 אֶחָד שְׁבוּ אַבְרָם רַבִּים שׁוֹנִים זֶה

28 מִזֶּה שֶׁהִתְאַחֲדוּ כּוֹלֵם נִקְרָא גּוֹף

29 אֶחָד, שֶׁזֶהוּ אֶחָדוֹת הַרִיבּוּ,

30 מֵה־שְׁאֵין-כֵּן יְחִיד הוּא

31 כִּמוֹ שְׁאוּמְרִים יְחִיד

32 בְּדוּרוֹ, הִינוּ שְׁאֵין בְּדוּמָה

33 לוֹ בְּאַנְשֵׁי דוּרוֹ. וְעַל־

34 דְּרָף-זֶה יוֹכֵן לְמַעַלָּה,

35 דְּעִנְיָן אֶחָד הוּא בְּאוֹר

36 אֵין-סוֹף הַשְּׁיָף לְעוֹלָמוֹת,

37 אִם בְּבַחֲיִנָּת מְמַלֵּא כָּל

38 עֲלָמִין אוֹ גַם בְּבַחֲיִנָּת

39 סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, דָּאִף

40 שֶׁהוּא סוֹכֵב וּלְמַעַלָּה מִן

41 הָעוֹלָמוֹת, מִכָּל-מָקוֹם הִרִי

42 הָעוֹלָמוֹת תּוֹפְסִים אֲצִלוּ מָקוֹם

43 בְּאִשֶּׁר הוּא סוֹכֵב — מִתִּיחַס

44 וּמִקִּיף לְעוֹלָמוֹת, אֲמָנָם

45 בְּבַחֲיִנָּת עֲצָמוֹת אוֹר אֵין־

46 סוֹף שְׁלִמְעָלָה

ביאור בדרך אפשר

47 מִהָעוֹלָמוֹת לְגַמְרִי, אֵין שְׁיָף לּוֹמַר אֶחָד, כִּי אִם יְחִיד שֶׁלִּגְבִי
48 דְּרַגָּא זֹו אֵין כָּלֵל עוֹלָמוֹת. וּמִזֶּה מוֹכֵן, שְׁבַחְיִנָּת אֶחָד שֶׁהוּא הָאוֹר
49 אֵין-סוֹף שֶׁבִּהְשֵׁתִּלְשׁוֹת הַשִּׁיָּךְ אֵל הָעוֹלָמוֹת, הוּא עִנְיָן שֶׁל
50 הַשְּׁפָלָה גְּדוּלָּה לְגַבְיָה, וְלִכְנֹן נִקְרָא אוֹר זֶה בְּשֵׁם יְשִׁיבָה על
51 שֵׁם (שֶׁהִרָאש) הָאוֹר הָאֱלֹוִקִי יוֹרֵד

52 לְהַתְּעִסֵּק בְּעִנְיָנִים שֶׁלִּמְטָה.

53 וּבְכַדִּי לְפַעַל יְשִׁיבָה

54 וְהַשְּׁפָלָה הִלּוּז, הִרִי זֶה

55 עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּקָרִיאת

56 שְׁמַע הַתְּבוֹנוֹת בְּעִנְיָן אוֹר אֵין

57 סוֹף שֶׁבִּהְשֵׁתִּלְשׁוֹת — בַּחֲיִנָּת

58 'אֶחָד' שֶׁהִיא בְּחִינָת

59 יְשִׁיבָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הִנֵּה

60 בְּאַתְּעִרוּתָא דְּלִתְתָּא

61 אַתְּעִרוּתָא דְּלַעֲלָא

62 בְּהַתְּעוֹרוֹת מִלְּמַטָּה נִפְעַל

63 הַתְּעוֹרוֹת מִלְּמַעַלָּה, שְׁנַעֲשֵׂה

64 גַם לְמַעַלָּה בְּחִינָת

65 יְשִׁיבָה, הִינוּ 'אֶחָד'. וְזֶהוּ

66 גַם כֵּן מֵה שְׁכַתּוּב

67 הַשְּׁמִים כְּסָאֵי שֶׁהוּא

68 בְּחִינָת יְשִׁיבָה, דְּהַשְּׁמִים

69 הוּא אֵשׁ וּמִים²⁵, בְּחִינָת

70 חֶסֶד וּגְבוּרָה, וְכִינוֹן שֵׁשׁ

71 כְּבֹר אֵיזָה מְצִיאוֹת שֶׁל

72 סְפִירוֹת מְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה, הִרִי

73 זֶה בְּחִינָת יְשִׁיבָה

74 וְהַשְּׁפָלָה לְגַבְיָה, וְזֶהוּ

75 הַשְּׁמִים כְּסָאֵי, כְּסָא הוּא

76 כְּסֵא א', שְׁעַל-יְדֵי הָהֵעָלָם

77 וְהַכְּסוּי שְׁמִכְסָּה וּמַעֲלִים

78 עַל בְּחִינָת א' אוֹר אֵין־

79 סוֹף אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם,

80 נַעֲשֵׂה מְצִיאוֹת הַשְּׁמִים,

81 מְצִיאוֹת הַסְּפִירוֹת.

82 וְהִנֵּה מִצַּד בְּחִינָת הָאוֹר

83 שֶׁבִּהְשֵׁתִּלְשׁוֹת הִנֵּה גַם

84 כְּשֶׁנִּמְשָׁךְ מִמְּנוּ עִנְיָן

85 הַהִנְהָגָה לְמַטָּה, הִרִי זֶה

86 גַם כֵּן בְּבַחֲיִנָּת יְשִׁיבָה,

87 שֶׁזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ

88 ז"ל²⁶ (הַגְּמָרָא מִפְּרֻטָּת אַת

89 מַעֲשֵׂי הַקֶּבֶ"ה בְּמַהֲלֵךְ הַיּוֹם)

וְהַד' שְׁמוֹנָה על ד' רוחות הָעוֹלָם, הִנֵּה הֵם בְּטָלִים
לְהָא', שְׁמוֹנָה על אֵין-סוֹף, אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְהִינוּ
שְׁבַחְיִנָּת אֶחָד יִשְׁנֹו מְצִיאוֹת הָעוֹלָם, אֶלֹא שֶׁהוּא בְּטָל,
וְזֶהוּ הַהִפְרָשׁ בֵּין אֶחָד לַיְחִיד, שְׁיַחֲדִיד הוּא לְמַעַלָּה
מִהָעוֹלָמוֹת לְגַמְרִי, וְלִכְנֹן אֵין שְׁיָף כָּלֵל לַיְחִיד שׁוּם דְּבַר,
לְפִי שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִהָעוֹלָמוֹת לְגַמְרִי, מֵה־שְׁאֵין-כֵּן
אֶחָד הִינוּ שְׁיִשְׁנֹו אֵיזָה דְּבַר, אֶלֹא שֶׁהוּא מִיְחָד. דְּהִנֵּה,
אֶחָד הוּא אֶחָד הַמְּנוּי, וְכִמוֹ שְׁכַתּוּב בְּפִרְשֵׁת הַשְּׁבוּעַ²⁴
אַחֲיָכֶם אֶחָד, דָּאִף שֶׁהִיו י"ב שְׁבָטִים, וּמִכָּל-מָקוֹם נִקְרָא
אֶחָד, וְהִינוּ לְפִי שְׁאֶחָד הוּא אֶחָד הַמְּנוּי, מֵה־שְׁאֵין-כֵּן
יְחִיד הוּא כִּמוֹ שְׁאוּמְרִים יְחִיד בְּדוּרוֹ, הִינוּ שְׁאֵין בְּדוּמָה
לוֹ בְּאַנְשֵׁי דוּרוֹ. וְעַל-דְּרָף-זֶה יוֹכֵן לְמַעַלָּה, דְּעִנְיָן אֶחָד
הוּא בְּאוֹר אֵין-סוֹף הַשְּׁיָף לְעוֹלָמוֹת, אִם בְּבַחֲיִנָּת מְמַלֵּא
כָּל עֲלָמִין אוֹ גַם בְּבַחֲיִנָּת סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, דָּאִף שֶׁהוּא
סוֹכֵב, מִכָּל-מָקוֹם הִרִי הוּא סוֹכֵב לְעוֹלָמוֹת, אֲמָנָם
בְּבַחֲיִנָּת עֲצָמוֹת אוֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעָלָה מִהָעוֹלָמוֹת
לְגַמְרִי, אֵין שְׁיָף לּוֹמַר אֶחָד, כִּי אִם יְחִיד. וּמִזֶּה מוֹכֵן,
שְׁבַחְיִנָּת אֶחָד שֶׁהוּא הָאוֹר אֵין-סוֹף שֶׁבִּהְשֵׁתִּלְשׁוֹת,
הוּא עִנְיָן שֶׁל הַשְּׁפָלָה גְּדוּלָּה לְגַבְיָה, וְלִכְנֹן נִקְרָא אוֹר זֶה
בְּשֵׁם יְשִׁיבָה. וּבְכַדִּי לְפַעַל יְשִׁיבָה וְהַשְּׁפָלָה הִלּוּז, הִרִי
זֶה עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּקָרִיאת שְׁמַע שֶׁהִיא בְּחִינָת יְשִׁיבָה,
שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הִנֵּה בְּאַתְּעִרוּתָא דְּלִתְתָּא אַתְּעִרוּתָא
דְּלַעֲלָא, שְׁנַעֲשֵׂה גַם לְמַעַלָּה בְּחִינָת יְשִׁיבָה, הִינוּ 'אֶחָד'.
וְזֶהוּ גַם כֵּן מֵה שְׁכַתּוּב הַשְּׁמִים כְּסָאֵי שֶׁהוּא בְּחִינָת
יְשִׁיבָה, דְּהַשְּׁמִים הוּא אֵשׁ וּמִים²⁵, בְּחִינָת חֶסֶד וּגְבוּרָה,
וְכִינוֹן שֵׁשׁ כְּבֹר אֵיזָה מְצִיאוֹת שֶׁל סְפִירוֹת, הִרִי זֶה
בְּחִינָת יְשִׁיבָה וְהַשְּׁפָלָה לְגַבְיָה, וְזֶהוּ הַשְּׁמִים כְּסָאֵי, כְּסָא
הוּא כְּסֵא א', שְׁעַל-יְדֵי הָהֵעָלָם וְהַכְּסוּי שְׁמִכְסָּה וּמַעֲלִים
עַל בְּחִינָת א' אוֹר אֵין־סוֹף אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם, נַעֲשֵׂה
מְצִיאוֹת הַשְּׁמִים, מְצִיאוֹת הַסְּפִירוֹת.

וְהִנֵּה מִצַּד בְּחִינָת הָאוֹר שֶׁבִּהְשֵׁתִּלְשׁוֹת הִנֵּה גַם
כְּשֶׁנִּמְשָׁךְ מִמְּנוּ עִנְיָן הַהִנְהָגָה לְמַטָּה, הִרִי זֶה גַם
כֵּן בְּבַחֲיִנָּת יְשִׁיבָה, שֶׁזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²⁶ י"ב

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 י"ב שעות הַיּוֹם [=הוּא], ישנם י"ב שעות המהוות את משך הַיּוֹם, שנים
 2 עשר שעות היום נחלקות בכללות לארבעה חלקים (כאן מביא שלוש מהם):
 3 ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, שניות יושב
 4 וְדָן אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ כו', שלישיות יושב וְדָן אֶת כָּל
 5 הָעוֹלָם כְּלוּ מִקְרָנִי
 6 רָאִמִּים [=קרני חיה גדולה] 1
 7 עַד בִּיצֵי כְּנִים [=ביצי כנים] 2
 8 קטנות, דַּעֲנִין יוֹשֵׁב הֵינּוּ 3
 9 שְׁהוּא בְּבַחֲנֵית הַשְּׁפָלָה 4
 10 שהרי הקב"ה רם ונשא למעלה 5
 11 מכל התעסקות עם העולם ולכן 6
 12 על ענין התעסקות הבורא עם 7
 13 העולם נופל שם 'יושב' המורה 8
 14 על ירידה והשפלה. וְהַעֲנִין 9
 15 בְּזָה, דְּלֹא מַבְעִי לֹא רָק 10
 16 שְׁבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְדָן 11
 17 (שלישיות), שְׁהוּא בְּבַחֲנֵית 12
 18 גִּצְחֵי-הוֹדִי-סוֹד, הוּא 13
 19 בְּבַחֲנֵית הַשְּׁפָלָה, אֲלֵא 20
 21 גַּם בְּבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְדָן 21
 22 (שניות), שְׁהוּא בְּבַחֲנֵית 22
 23 הַמְּדוּת חֶסֶד-גְּבוּרָה- 23
 24 תַּפְאָרֶת, הוּא גַּם כֵּן 24
 25 בְּבַחֲנֵית הַשְּׁפָלָה, וְיִתְּרָה 25
 26 מְזָה, שְׁגַם הָעֵסֶק בְּתוֹרָה, 26
 27 שְׁהוּא בְּבַחֲנֵית הַמּוֹחִין, 27
 28 הוּא גַּם כֵּן בְּבַחֲנֵית 28
 29 הַשְּׁפָלָה (שכל זה הוא בחינת 29
 30 האור שבהשתלשלות). וְכִמּוֹ 30
 31 עַל-דֶּרֶךְ-מִשָּׁל בְּנַפְשׁ 31
 32 הָאָדָם, שְׁגַם הַשְּׁכָל, הֵינּוּ 32
 33 גַּם עֲצָם הַשְּׁכָל כְּמוֹ 33
 34 שְׁהוּא לַעֲצָמוֹ, שְׁלִמְעָלָה 34
 35 מִהֶתְלַבְּשׁוֹת בְּהַמְּדוּת, 35
 36 הָרִי הוּא בְּבַחֲנֵית יְרִידָה, 36
 37 דְּמֵאֲחֵר שְׁהוּא גְּלוֹי 37
 38 הַשְּׁכָל, הֵנָּה אֵף שְׁהוּא 38
 39 גְּלוֹי הַשְּׁכָל לַעֲצָמוֹ, 39
 40 מִכָּל-מָקוֹם, אֵינוֹ כְּמוֹ 40
 41 שְׁהוּא בְּעֵצָם הַנָּפֶשׁ. 41
 42 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה יוֹכֵן 42
 43 לַמַּעֲלָה, שְׁגַם עֲנִין הָעֵסֶק 43
 44 בְּתוֹרָה הוּא בְּבַחֲנֵית 44
 45 הַשְּׁפָלָה. וְכִיּוֹן שְׁכָלֹת 45
 46 הַהִמְשָׁכָה (הֵינּוּ גַּם תַּחֲלַת הַהִמְשָׁכָה) הִיא בְּבַחֲנֵית יְשִׁיבָה, 46
 47 לְכֵן יֵשׁ בְּזָה הַגְּבֻלָּה וְהַתַּחֲלִיקוֹת, וְכִנֵּ"ל בְּהַעֲבֹדָה דְּקָרִיאת

שְׁמַע, מַעֲצָם זֶה שֶׁאַחֵר הַתַּפְּלָה נַחֲלַשְׁתָּ הַתַּעֲוִרֹת הַמִּדּוֹת שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׁפָעַת
 הַשְּׁכָל שְׁאֵינוֹ דּוֹמָה הַתַּעֲוִרֹת הַמִּדּוֹת כְּמוֹ שְׁהֵם בְּשַׁעַת
 הַתַּפְּלָה לְכִמּוֹ שְׁהֵם לְאַחֲרֵי הַתַּפְּלָה, וְהֵינּוּ לְפִי שְׁגַם בְּשַׁעַת
 הַהִתְבּוֹנְנוֹת בַּהֲעֹבְדָה דְּקָרִיאת שְׁמַע, הָרִי כְּלָלוֹת הַהִמְשָׁכָה הוּא
 מַחֲזִיצוֹנִיּוֹת הַשְּׁכָל בְּלִבָּד.
 וְכִמּוֹ כֵּן הוּא גַּם לַמַּעֲלָה,
 דְּכִיּוֹן שְׁכָלֹת תַּחֲלַת
 הַהִמְשָׁכָה הוּא מְבַחֲנֵית
 יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה
 וּמִקְרָנִים עַל יְדֵי כֵן אֵת הַבְּרִיָּה
 כּוֹלָה, שְׁהוּא עֲנִין שָׁל
 יְשִׁיבָה וְהַשְּׁפָלָה, לְכֵן יֵשׁ
 בְּזָה הַתַּחֲלִיקוֹת, שְׁאֵינוֹ
 דּוֹמָה בְּבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק
 בְּתוֹרָה לְבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְדָן
 (הַקִּב"ה דָּן אֵת הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם
 וְיוֹם), וְאֵינוֹ דּוֹמָה בְּבַחֲנֵית
 יוֹשֵׁב וְדָן לְבַחֲנֵית יוֹשֵׁב
 וְדָן (עֲנִין חַיִּית הַנִּבְרָא בְּפוֹעַל
 מַהֲיֹכֵן תּוֹדֵם לוֹ פְּרַסְנוֹת), כִּי
 בְּבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק
 בְּתוֹרָה מֵאִיר עֲצָם הַשְּׁכָל
 כְּמוֹ שְׁהוּא לַעֲצָמוֹ לֹלָא
 שִׁיכּוֹת לְמִדּוֹת, וּבְבַחֲנֵית
 יוֹשֵׁב וְדָן אֵינוֹ מֵאִיר
 הַשְּׁכָל כְּמוֹ שְׁהוּא
 לַעֲצָמוֹ, כִּי אִם כְּמוֹ
 שְׁהוּא מִתְּלַבֵּשׁ בְּהַמְּדוּת
 שֶׁהַמּוֹחִין יוֹרְדִים לְמַשְׁפֵּט לְדוֹן
 אֵת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ אִם חַיִּיב אוֹ
 זָכַאי. שֶׁהַשְּׁכָל יוֹרֵד לְהַתְּעֵסֶק
 וּלְעוֹרֵר אֵת הַמִּדּוֹת: מִידַת
 הַחֶסֶד לְהִיּוֹת נוֹטָה לְזִכּוֹת
 וְגְבוּרָה לְהִיּוֹת נוֹטָה לְחִיּוֹב,
 אֲבָל מִכָּל-מָקוֹם הֵנָּה גַּם
 בְּהַמְּדוּת יִשְׁנֹו אוֹר
 הַשְּׁכָל, שְׁנִגְשׁ הַטַּעַם
 (הַמּוֹחִין וְהַחַיּוֹת) שָׁל הַמְּדָה,
 מֵה-שְׁאִין-כֵּן בְּבַחֲנֵית
 יוֹשֵׁב וְדָן, בְּבַחֲנֵית גִּצְחֵי-
 הוֹדִי-סוֹד כֹּאשֶׁר יוֹרֵד
 הַשְּׁפָעַת הַשְּׁכָל לְעֵשִׂי מַמַּשׁ,
 אֵין מֵאִיר הַטַּעַם כָּלָל.
 וְכָל זֶה הוּא לְפִי שְׁתַּחֲלַת
 הַהִמְשָׁכָה הִיא בְּבַחֲנֵית הַגְּבֻלָּה, שְׁלִכָן גַּם בִּירִידַת הַשְּׁפָעַתָּה יֵשׁ
 בְּזָה חֲלוּקֵי מְדֻרָּגוֹת כִּנֵּ"ל. אֲמָנָם, בְּכַדִּי שְׁאִירֵי הָאוֹר עֲצָמוֹ

47 שְׁמַע, מַעֲצָם זֶה שֶׁאַחֵר הַתַּפְּלָה נַחֲלַשְׁתָּ הַתַּעֲוִרֹת הַמִּדּוֹת שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׁפָעַת
 48 הַשְּׁכָל שְׁאֵינוֹ דּוֹמָה הַתַּעֲוִרֹת הַמִּדּוֹת כְּמוֹ שְׁהֵם בְּשַׁעַת
 49 הַתַּפְּלָה לְכִמּוֹ שְׁהֵם לְאַחֲרֵי הַתַּפְּלָה, וְהֵינּוּ לְפִי שְׁגַם בְּשַׁעַת
 50 הַהִתְבּוֹנְנוֹת בַּהֲעֹבְדָה דְּקָרִיאת שְׁמַע, הָרִי כְּלָלוֹת הַהִמְשָׁכָה הוּא
 51 מַחֲזִיצוֹנִיּוֹת הַשְּׁכָל בְּלִבָּד.
 52 וְכִמּוֹ כֵּן הוּא גַּם לַמַּעֲלָה,
 53 דְּכִיּוֹן שְׁכָלֹת תַּחֲלַת
 54 הַהִמְשָׁכָה הוּא מְבַחֲנֵית
 55 יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה
 56 וּמִקְרָנִים עַל יְדֵי כֵן אֵת הַבְּרִיָּה
 57 כּוֹלָה, שְׁהוּא עֲנִין שָׁל
 58 יְשִׁיבָה וְהַשְּׁפָלָה, לְכֵן יֵשׁ
 59 בְּזָה הַתַּחֲלִיקוֹת, שְׁאֵינוֹ
 60 דּוֹמָה בְּבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק
 61 בְּתוֹרָה לְבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְדָן
 62 (הַקִּב"ה דָּן אֵת הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם
 63 וְיוֹם), וְאֵינוֹ דּוֹמָה בְּבַחֲנֵית
 64 יוֹשֵׁב וְדָן לְבַחֲנֵית יוֹשֵׁב
 65 וְדָן (עֲנִין חַיִּית הַנִּבְרָא בְּפוֹעַל
 66 מַהֲיֹכֵן תּוֹדֵם לוֹ פְּרַסְנוֹת), כִּי
 67 בְּבַחֲנֵית יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק
 68 בְּתוֹרָה מֵאִיר עֲצָם הַשְּׁכָל
 69 כְּמוֹ שְׁהוּא לַעֲצָמוֹ לֹלָא
 70 שִׁיכּוֹת לְמִדּוֹת, וּבְבַחֲנֵית
 71 יוֹשֵׁב וְדָן אֵינוֹ מֵאִיר
 72 הַשְּׁכָל כְּמוֹ שְׁהוּא
 73 לַעֲצָמוֹ, כִּי אִם כְּמוֹ
 74 שְׁהוּא מִתְּלַבֵּשׁ בְּהַמְּדוּת
 75 שֶׁהַמּוֹחִין יוֹרְדִים לְמַשְׁפֵּט לְדוֹן
 76 אֵת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ אִם חַיִּיב אוֹ
 77 זָכַאי. שֶׁהַשְּׁכָל יוֹרֵד לְהַתְּעֵסֶק
 78 וּלְעוֹרֵר אֵת הַמִּדּוֹת: מִידַת
 79 הַחֶסֶד לְהִיּוֹת נוֹטָה לְזִכּוֹת
 80 וְגְבוּרָה לְהִיּוֹת נוֹטָה לְחִיּוֹב,
 81 אֲבָל מִכָּל-מָקוֹם הֵנָּה גַּם
 82 בְּהַמְּדוּת יִשְׁנֹו אוֹר
 83 הַשְּׁכָל, שְׁנִגְשׁ הַטַּעַם
 84 (הַמּוֹחִין וְהַחַיּוֹת) שָׁל הַמְּדָה,
 85 מֵה-שְׁאִין-כֵּן בְּבַחֲנֵית
 86 יוֹשֵׁב וְדָן, בְּבַחֲנֵית גִּצְחֵי-
 87 הוֹדִי-סוֹד כֹּאשֶׁר יוֹרֵד
 88 הַשְּׁפָעַת הַשְּׁכָל לְעֵשִׂי מַמַּשׁ,
 89 אֵין מֵאִיר הַטַּעַם כָּלָל.
 90 וְכָל זֶה הוּא לְפִי שְׁתַּחֲלַת
 91 הַהִמְשָׁכָה הִיא בְּבַחֲנֵית הַגְּבֻלָּה, שְׁלִכָן גַּם בִּירִידַת הַשְּׁפָעַתָּה יֵשׁ
 92 בְּזָה חֲלוּקֵי מְדֻרָּגוֹת כִּנֵּ"ל. אֲמָנָם, בְּכַדִּי שְׁאִירֵי הָאוֹר עֲצָמוֹ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (שלמעלה מענין של ישיבה והשפלה, אפילו למעלה מבחינת יושב ועוסק
2 בתורה) גם בבחינת יושב וזן, שהוא ענין ההנהגה והמשכה
3 בפעל בעולמות, הנה על זה צריך המשכת אור הפלי-גבול,
4 דמצד אור הפלי-גבול אין חלוקי מדרגות כלל, ומאיר האור
5 עד למטה מטה. וזהו
6 ענין בחינת עמידה, 1
7 שהראש הוא בהגבהה 2
8 דרגת גילוי העצם שלמעלה מכל 3
9 צמצום, ואז הרגלים הם 4
10 על הארץ ממש על הקרקע, 5
11 שההשפעה נמשכת עד למטה
12 בארץ, ומכל-מקום מאיר 6
13 בזה אור העליון (בחינת 7
14 י'אש'), והינו שבבחינת 8
15 עמידה מאיר האור 9
16 בשונה בבחינת העסק 10
17 בתורה, בבחינת יושב 11
18 וזן, ועד גם בבחינת 12
19 יושב וזן את כל העולם 13
20 כלו מקני ראמים עד 14
21 ביצי כנים. ובכדי 15
22 להמשיך אור זה הוא 16
23 על ידי העבודה 17
24 דשמונה-עשרה, בבחינת 18
25 עמידה ובטול במציאות 19
26 דוקא מצד גילוי העצם 20
27 שלמעלה ממידה והגבלה, 21
28 שעל-ידי-זה ממשיכים 22
29 את האור שלמעלה 23
30 מהשתלשלות, שמאיר 24
31 בכל מקום ומקום עד 25
32 שהעליון כפי שהוא למעלה 26
33 (דרגת העמידה) משפיע ומאיר 27
34 לארץ למטה. וזהו שאנו 28
35 רואים ההפרש בין 29
36 קריאת שמע לשמונה- 30
37 עשרה, דבקריאת שמע 31
38 אף שנתעורר באהבה, 32
39 בכל לבבך ובכל נפשך 33
40 גוי, הרי ההמשכה היא 34
41 רק בהגוף ונפש הפהמית 35
42 שמתעלה רק בד' אמותיו 36
43 במציאותו הפרטית, אבל לא 37
44 במציאות העולם, מה- 38
45 שאין-כן בשמונה-עשרה 39
46 שעל-ידי-זה ממשיך 40

שיאיר האור גם בבחינת יושב וזן, שהוא ענין ההנהגה
וההמשכה בפעל בעולמות, הנה על זה צריך המשכת
אור הפלי-גבול, דמצד אור הפלי-גבול אין חלוקי
מדרגות כלל, ומאיר האור עד למטה מטה. וזהו ענין
בחינת עמידה, שהראש הוא בהגבהה, ואז הרגלים הם
על הארץ ממש, ומכל-מקום מאיר בזה אור העליון,
והינו שבבחינת עמידה מאיר האור בשונה בבחינת
העסק בתורה, בבחינת יושב וזן, ועד גם בבחינת יושב
וזן את כל העולם כלו מקני ראמים עד ביצי כנים.
ובכדי להמשיך אור זה הוא על-ידי העבודה דשמונה-
עשרה, בבחינת עמידה ובטול במציאות דוקא, שעל-ידי-
זה ממשיכים את האור שלמעלה מהשתלשלות, שמאיר
בכל מקום ומקום. וזהו שאנו רואים ההפרש בין קריאת
שמע לשמונה-עשרה, דבקריאת שמע אף שנתעורר
באהבה, בכל לבבך ובכל נפשך גוי, הרי ההמשכה היא
רק בהגוף ונפש הפהמית, אבל לא במציאות העולם,
מה-שאין-כן בשמונה-עשרה שעל-ידי-זה ממשיך
המשכה חדשה במציאות העולם, להיות רופא חולים
ומברך השנים, וטעם הדבר הוא, לפי שכל הגבוה
ביותר יורד למטה ביותר כנ"ל.

ו) ובזה יובן מה שאומרים ואתה ברחמיך הרבים
עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם וכו'.
והענין הוא, דהנה כתיב²⁷ ויבואו בני האלקים להתנצב
על הוי', שהם המקטרגים התובעים דין. ושרשם הוא
מבחינת הגבורה דאצילות, כמו שכתוב²⁸ הוי' יחתו
מריביו, דישנם מריבים על הוי' שהוא בזעיר-אנפין
דאצילות, שזהו מריביו, מריב וי'י²⁹. אמנם, בבחינת
הגבורה כמו שהיא בקדשה הרי תכליתה הוא חסד,
שהרי בקדשה הנה גם קו השמאל הוא באפן דלאכללא

שמאלא בימינא³⁰, אבל כמו שנמשך מזה למטה, נעשה מציאות של מקטרגים
שרוצים רק דין, וכונתם היא להרע כו', ובפרט כאשר יש להם איזה טעם על
מה לקטרג, הנה אז הם מקטרגים ביותר על ישראל, דזהו מריביו לשון רבים, על

47 המשכה חדשה במציאות העולם, להיות רופא חולים
48 ומברך השנים, וטעם הדבר הוא, לפי שכל הגבוה ביותר
49 יורד למטה ביותר כנ"ל.
50 ו) ובזה יובן מה שאומרים ואתה ברחמיך הרבים עמדת
51 להם בעת צרתם רבת את
52 ריבם וכו'. והענין הוא,
53 דהנה כתיב²⁷ ויבואו בני
54 האלקים להתנצב על
55 הוי', שהם המקטרגים
56 (שבחשתלשלות) התובעים
57 דין. ושרשם הוא
58 מבחינת הגבורה
59 דאצילות, כמו שכתוב²⁸
60 הוי' יחתו מריביו,
61 דישנם מריבים על הוי'
62 שהוא בזעיר-אנפין
63 [=פנים קטנות, ששת המידות]
64 דאצילות, שזהו מריביו,
65 מריב וי'י²⁹. אמנם,
66 בבחינת הגבורה כמו
67 שהיא בקדשה הרי
68 תכליתה הוא חסד, שהרי
69 בקדשה הנה גם קו
70 השמאל הוא באפן
71 דלאכללא שמאלא
72 בימינא [=להכליל שמאל
73 (גבורה) בימין (חסד)]³⁰, אבל
74 כמו שנמשך (בהשתלשלות)
75 מזה למטה, נעשה
76 מציאות של מקטרגים
77 שרוצים רק דין, וכונתם
78 היא להרע כו', ובפרט
79 כאשר יש להם איזה
80 טעם על מה לקטרג,
81 הנה אז הם מקטרגים
82 ביותר על ישראל, דזהו
83 מריביו לשון רבים, על

(27) איוב א, ו. ב, א. וראה זח"ב לב, ב וברמ"ז שם. (28) שמואל-א ב, י. (29) לקו"ת נשא כה, ד.
(30) ראה זח"ג קעו, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הוֹי' וְעַל יִשְׂרָאֵל. וּבְכַדִּי לְבַטֵּל אֶת הַקְּטָרוֹג, לֹא מִסְפִּיק
2 בְּחִינַת הִרְחָמִים דְּזַעֲרֵי-אֲנָפִין [=פנים קטנות, ששת מידות דאצילות]
3 בְּלִבְדִּי, כִּיֹּן שֶׁבְּחִינַת זַעֲרֵי-אֲנָפִין יֵשׁ נְתִינַת מְקוֹם לְמִדַּת
4 הַגְּבוּרָה וְהַדִּין. דִּהְיָה, בְּבְחִינַת זַעֲרֵי-אֲנָפִין יֵשׁ מִדַּת הַחֶסֶד,

5 מִדַּת הַגְּבוּרָה וּמִדַּת

6 הִרְחָמִים, וְאִף שֶׁהִרְחָמִים
7 כּוֹלְלִים אֶת הַחֶסֶד
8 וְהַגְּבוּרָה, מִכָּל-מְקוֹם
9 הָרִי יֵשׁ נְתִינַת מְקוֹם
10 לְמִדַּת הַדִּין, וּמִצַּד מִדַּת
11 הַדִּין נִמְשָׁךְ לְמִטָּה יוֹתֵר
12 עֲנֵן הַקְּטָרוֹג כּוֹ'. וְלִכְּנֹן
13 בְּכַדִּי לְבַטֵּל אֶת הַקְּטָרוֹג
14 צָרִיף לְרַחֲמִים רַבִּים
15 דּוֹקָא שְׁלֻמְעֵלָה
16 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שְׁזָהוּ עֲנֵן
17 בְּרַחֲמֵי הָרַבִּים. וְזָהוּ גַם
18 כֵּן מִה שְׁאוּמְרִים עֲמִידָה
19 לָהֶם, לְשׁוֹן עֲמִידָה
20 דּוֹקָא, שֶׁהוּא עֲנֵן
21 הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹר שְׁלֻמְעֵלָה
22 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שְׁאִין בְּזָה
23 הַגְּבּוּלוֹת כָּלֵל, וְלִכְּנֹן מִפְּנֵי
24 שֶׁהָאוֹר לְמַעַל מִהַגְּבּוּלוֹת (דְּרַגַּת
25 עֲמִידָה), הָרִי הוּא נִמְשָׁךְ עַד
26 לְמִטָּה מְטָה, וּבִאֲפֹן שְׁלֹא
27 שִׁיף בְּזָה עֲנֵן שֶׁל הַפֶּסֶק
28 מִצַּד הַקְּטָרוֹג כּוֹ'. וּבְכַדִּי
29 לְהַמְשִׁיךְ אוֹר זֶה הוּא
30 עַל-יְדֵי הַבִּיטוּשׁ שֶׁמִּצַּד
31 הַמִּצַּר וְעֻקְתָּא, כְּמוֹ
32 שֶׁכְּתוּב ³¹ מִן הַמִּצַּר
33 קָרָאתִי יְיָ עֲנֵנִי בְּמִרְחָב
34 יְיָ, דְּכֹאֲשֶׁר מִתְּבוֹנֵן
35 בְּשֹׁפֶל הַמִּצָּב בְּמִצַּר וּמוֹעֶקֶת
36 הַגּוֹלוֹת וְאִיף שֶׁמְקַטְרָגִים
37 עָלָיו כּוֹ', וּמִצַּד זֶה נִעְשָׂה
38 לוֹ צַר בְּיוֹתֵר וּמוֹסֵר נִפְשׁוֹ
39 לַעֲמוּד בְּנִיסִיוֹנוֹת, הֵינּוּ
40 שֶׁעֲבוּדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִעֲשִׂית
41 לְמַעַל מִמִּדְרָה וְהַגְּבּוּלָה, הֵנָּה
42 עַל-יְדֵי-זֶה עֲנֵנִי בְּמִרְחָב
43 יְיָ, שֶׁמְמַשִּׁיף בְּחִינַת
44 הַמִּרְחָב שְׁלֻמְעֵלָה
45 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת. וְזָהוּ מִה
46 שְׁאוּמְרִים וְאַתָּה בְּרַחֲמֵיךְ
47 הָרַבִּים עֲמִידָה לָהֶם בְּעַת

וְהֵנָּה כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּהִנָּס דְּחִנְכָּה, כְּמוֹ כֵּן יִהְיֶה גַם בְּבִיאַת

הַמְּשִׁיחַ בְּגֹאֲלָה הַעֲתִידָה בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, שְׂאֵז יִהְיֶה גַם כֵּן הַמְּשַׁכֵּת אוֹר

הַבְּלִי-גְבוּל, שְׁזָהוּ מִה שֶׁכְּתוּב וְעַמְדוֹ רִגְלָיו בְּיוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים, בְּחִינַת
עֲמִידָה, שְׂרָאשׁוּ בְּהַגְבָּהָ, שֶׁהוּא עֲנֵן הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹר כְּמוֹ שֶׁהוּא, וְלִכְּנֹן נִמְשָׁךְ
הָאוֹר עַד לְמִטָּה מְטָה, שְׁזָהוּ עַל הַר הַזֵּיתִים, שְׂרִגְלָיו יַעֲמִדוּ עַל הָאָרֶץ מִמֶּשֶׁ,
דְּלִהּוֹתוֹ אוֹר שְׁלֻמְעֵלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, לִכְּנֹן אֵין בּוֹ הַתְּחַלְקוֹת וְהַגְּבּוּלוֹת כָּלֵל,
וְיִמְשָׁךְ לְמִטָּה מְטָה, בְּגֹאֲלָה הַעֲתִידָה עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ.

צָרְתָם, דִּבְעַת צָרְתָם שְׁהָיָה לָהֶם צַר בְּיוֹתֵר, הֵנָּה עַל יְדֵי מַסִּירוֹת
נִפְשָׁם – אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָּא אֲזַ עֲמִידָה לָהֶם בְּרַחֲמֵי הָרַבִּים, שֶׁהוּא
הָאוֹר הַבְּלִי-גְבוּל – אֲתַעְרוּתָא דְלֵעִילָא, וְעַל-יְדֵי-זֶה רַבְתָּ אֶת
רִיבָם כּוֹ', שֶׁהוּא עֲנֵן בְּטוֹל כָּל טַעֲנַת הַמְּקַטְרָגִים כּוֹ'. וְזָהוּ
שְׁמָסִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל
לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל, לְהַלֵּל
הוּא מְלִשׁוֹן ³² בְּהִלּוֹ
נְרוֹ ³³, הֵינּוּ שְׁנֵי מִשְׁנֵי
וְהָאִיר בְּחִינַת שְׁמוֹ הַגְּדוֹל
שְׁלֻמְעֵלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
שֶׁמִּצַּד זֶה נִמְשָׁךְ הָאוֹר
עַד לְמִטָּה מְטָה.

וְהֵנָּה כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּהִנָּס
דְּחִנְכָּה, כְּמוֹ כֵּן יִהְיֶה גַם
בְּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ בְּגֹאֲלָה
הַעֲתִידָה בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ,
שְׂאֵז יִהְיֶה גַם כֵּן הַמְּשַׁכֵּת
אוֹר הַבְּלִי-גְבוּל, שְׁזָהוּ
מִה שֶׁכְּתוּב וְעַמְדוֹ רִגְלָיו
בְּיוֹם הַהוּא עַל הַר
הַזֵּיתִים בְּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ מִצַּד
שִׁתְּגַלְיָה עֲצֵם אוֹר הַבְּלִי גְבוּל,
הָרִי שִׂיאִיר בְּשׁוּוֹה גַם לְמִטָּה,
בְּחִינַת עֲמִידָה, שְׂרָאשׁוּ
בְּהַגְבָּהָ, שֶׁהוּא עֲנֵן
הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹר כְּמוֹ
שֶׁהוּא, וְלִכְּנֹן יִמְשָׁךְ הָאוֹר
עַד לְמִטָּה מְטָה, שְׁזָהוּ
עַל הַר הַזֵּיתִים, שְׂרִגְלָיו
יַעֲמִדוּ עַל הָאָרֶץ מִמֶּשֶׁ,
דְּלִהּוֹתוֹ אוֹר שְׁלֻמְעֵלָה
מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, לִכְּנֹן אֵין
בּוֹ הַתְּחַלְקוֹת וְהַגְּבּוּלוֹת
כָּלֵל, וְיִמְשָׁךְ לְמִטָּה
מְטָה, בְּגֹאֲלָה הַעֲתִידָה
עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ
בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ.

בס"ד. שיחת ש"פ מקץ, מברכים החודש טבת, שבת חנוכה, ה'תשר"מ.

בלתי מוגה

א. ההתוועדות דשבת זו קשורה - לכל לראש - עם שבת חנוכה.

ואף שלא מצינו במנהגי רבותינו נשיאינו שיתוועדו בכל ימי חנוכה (ו"בטר רישא גופא אזיל"), ולאידך - ההתוועדות דשבת מברכים החודש היא על-פי תקנת כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, ואם כן, סיבת ההתוועדות היא (לכאורה) מצד שבת מברכים חודש טבת, ולא מצד שבת חנוכה - הרי מובן, שגם כאשר ההתוועדות היא מצד סיבה אחרת (לכאורה), מצד שבת מברכים החודש ולא מצד שבת חנוכה, יש בהתוועדות זו גם הענין דשבת חנוכה (לא רק רושם הענין, אלא ענין זה עצמו), וענין זה מוסיף ומסייע גם בהתוועדות הקשורה עם שבת מברכים.

ובלשון הגמרא (זבחים צא, ריש עמוד א) "אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי", היינו, שקדושת השבת "אהנאי" לא רק למוספין (הקריבים מצד קדושת השבת), אלא גם לתמידין (אף שקריבים גם בכל יום), וטעם הדבר - "כיון דהאידנא קרבינ (ביום השבת) אם כן אף הם שם שבת עליהם" (פירוש רש"י שם). וכן בעניננו, ההתוועדות דשבת מברכים בשבת חנוכה - שהעילוי המיוחד דחנוכה "אהנאי" לא רק לעניני חנוכה עצמם, אלא גם לשאר הענינים שאינם שייכים (לכאורה) לימי חנוכה - "לתמידין" (הענין דשבת מברכים, שישנו בכל חדשי השנה).

ב. ביאור העילוי שנפעל בהתוועדות דשבת מברכים מצד ימי חנוכה - יובן בהקדם הביאור במעלה המיוחדת דימי חנוכה:

ענינם של ימי חנוכה הוא - בלשון הגמרא (שבת כא, ב): "קבעום ועשאוים לימים טובים בהלל והודאה". ואף שישנם ימים-טובים נוספים שבהם ישנו הענין ד"הלל", וכמו שכתב אדמו"ר הזקן בסידורו "אלו ימים שגומרים בהם את ההלל (בגולה): ב' ימים וב' לילות ראשונות של פסח, ב' ימים של שבועות, ט' ימים של חג הסוכות עם שמיני עצרת, ח' ימים דחנוכה, והסימן הוא בבט"ח" - ישנו עילוי מיוחד ב"הלל" דימי חנוכה: ענין ה"הלל" דימי חנוכה קשור עם נס השמן (הדלקת הנרות), כידוע בנוגע לב' הענינים דחנוכה - "ימי שמחה" ו"ימי הלל" - שהענין ד"ימי שמחה" נקבע על הנס דנצחון המלחמה, והענין ד"ימי הלל" נקבע (בעיקר) על הנס דפך השמן (נתבאר בארוכה ב'לקוטי שיחות' חלק י' עמוד 142 ואילך. ושם נסמך).

והנה, בנס דפך השמן (שעליו נקבע ענין ה"הלל") מצינו ענין נפלא ביותר - ש"הנרות הללו אינן בטלין לעולם" (רמב"ן ריש פרשת בהעלותך), וזאת - אף-על-פי שנרות המקדש (הסיבה דנרות חנוכה) בטלות בזמן הגלות.

כלומר: ישנו כלל שהמסובב אינו יכול להיות חזק יותר מאשר הסיבה שהביאה אותו, ובלשון הגמרא (עירובין צב, א. ושם נסמך) "רבי לא שנה ר' חייא מניין לו", וכידוע הדוגמא הפשוטה לדבר - שלא יתכן שאצל הלוקח יהיה יותר מאשר אצל המוכר. ועל-פי-זה - מכיון שנרות חנוכה באות בסיבת נרות המקדש, הרי לכאורה, לא יתכן שנרות חנוכה (המסובב) יהיו בתוקף יותר מאשר נרות המקדש (הסיבה). ואף-על-פי-כן, נרות המקדש בטלו זמן קצר (לפי ערך) לאחר המאורע דנס חנוכה, ואילו נרות חנוכה - נצחיים הם במשך כל זמן הגלות, "אינן בטלין לעולם".

ויתירה מזו: גם לעתיד לבוא, כאשר כל המועדים בטלין, הנה ימי חנוכה (ופורים) לא יבטלו, כדאיתא במדרש (הובא באגרת הטיול דרוש אות מ. ספר החיים חלק ג ריש פרק ז).

וזהו העילוי דימי חנוכה לגבי שאר כל המועדים (שיש בהם ענין ה"הלל") - שכולם יבטלו לעתיד לבוא, מלבד ימי חנוכה שהם נצחיים, גם לעתיד לבוא.

[מבואר אמנם בחסידות שהפירוש דכל המועדים בטלים הוא - לא שיבטלו לגמרי חסוֹשֶׁלֶם, אלא שמפני עוצם הגילויים שיתגלו לעתיד לבוא, הנה גילוי והארת המועדים תהיה בכחינת "שרגא בטיהרא". אבל אף-על-פי-כן, סוף-כל-סוף אומרת התורה שכל המועדים בטלים (יהיה ביאור הדברים ככל שיהיה), מה-שאין-כן ימי חנוכה - ישארו בתקפם (ולא באופן דשרגא בטיהרא) לעתיד לבוא].

- 1 ג. על-פי-זה יובן העילוי שנוסף בהתוועדות דשבת מברכים מצד ימי חנוכה - בנוגע למעשה בפועל,
- 2 ש"המעשה הוא העיקר":
- 3 תכליתה ומטרתה של התוועדות היא - ה"בכ"ן בנוגע למעשה בפועל, קבלת החלטות טובות להוסיף בכל
- 4 עניני התורה ומצוותיה, כמבואר בארוכה בשיחות של רבותינו נשיאנו (ומרומז גם במאמריהם).
- 5 והנה, מובן שיש חילוק גדול בין דבר שפעולתו היא למשך זמן בלבד, "תוך כדי דיבור", כדי חילוך מיל,
- 6 במשך כל היום כולו, ואפילו במשך כל השנה כולה, ובין ענין שפעולתו היא באופן נצחי - שאז נעשה הדבר
- 7 בתוקף יותר כו'.
- 8 ולכן: כאשר ההתוועדות דשבת מברכים היא בימי חנוכה (שבת חנוכה) - הרי מכיון שבימי חנוכה מודגש
- 9 ענין הנצחיות (אינן בטלין לעולם), מובן, שעל-ידי-זה נפעל ענין הנצחיות גם בכל עניני ההתוועדות, היינו,
- 10 שפעולת ההחלטות טובות וכו' היא בתוקף גדול ביותר, ועד שפעולה זו היא באופן נצחי.
- 11 ד. והנה, מכיון שנמצאים בהתוועדות דשבת מברכים שבימי חנוכה - מובן, שקבלת החלטות טובות (תכלית
- 12 ומטרת ההתוועדות) צריכה להיות - לכל לראש - בקשר ובשייכות לעניני חנוכה, כדלקמן. ומובן גם שלכל
- 13 לראש יש לבאר את הענינים באופן המובן לכל אחד ואחת מישראל, כולל - נשים, שהרי אף הן היו באותו
- 14 הנס, ועל-אחת-כמה-וכמה - יהודי פשוט שבפשוטים, כדלקמן.
- 15 חנוכה ענינו - מסירת נפש על התורה, מסירת נפש על עניני הנשמה כו', כמבואר בלבוש (הובא בט"ז אורח
- 16 חיים סימן עת"ר סעיף קטן ג) החילוק שבין פורים לחנוכה - שבפורים היתה הגזירה בנוגע לגופם של בני
- 17 ישראל, ובחנוכה היתה הגזירה (והמסירות נפש) בנוגע לנשמתם של בני ישראל, לימוד התורה וקיום המצוות
- 18 - "להשכיחם תורתך כו'", וכמבואר בארוכה בשערי אורה, ובכמה מקומות.
- 19 ובפרטיות יותר, בעניני הנשמה גופא - הרי זה החילוק שבין תורה ומצוות: פורים קשור עם ענין המצוות
- 20 (גוף), וחנוכה קשור עם ענין התורה (נשמה).
- 21 ומכיון שכל הענינים שרשם ומקורם בתורה, "אסתכל באורייתא וברא עלמא" - מובן שב' ענינים אלו ישנם
- 22 בתורה גופא: נגלה דתורה - גופי תורה, ופנימיות התורה - נשמתא דאורייתא, כמבואר בזהר פרשת בהעלותך
- 23 את הנרות (זהר חלק ג קנב, א).
- 24 [ולהעיר - שענין זה (שפנימיות התורה היא נשמתא דאורייתא) מבואר בזהר פרשת "בהעלותך את הנרות"
- 25 דוקא, שבה מודגש הקשר עם ימי חנוכה.
- 26 דהנה, אם כל עניני העולם הם בהשגחה פרטית, הרי על-אחת-כמה-וכמה שכן הוא בעניני התורה, ובפרט
- 27 בפנימיות התורה - שכאשר ענין פלוני הובא במקום זה דוקא, הרי זה בוודאי בהשגחה פרטית ובתכלית הדיוק.
- 28 ובעניננו: מכיון שביאור הענין דפנימיות התורה שהיא "נשמתא דאורייתא" מקומו בזהר דפרשת "בהעלותך
- 29 את הנרות" - הרי זה מורה על הקשר המיוחד ד"נשמתא דאורייתא" עם ימי חנוכה].
- 30 וענין זה (הקשר דחנוכה עם פנימיות התורה) מודגש ביותר בנס השמן - כידוע ש"שמן" רומז על רזין דרזין
- 31 שבתורה, למעלה מרזין דתורה סתם, בחינת היין, שהרי שמן צף על-גבי יין.
- 32 וזהו הענין המיוחד דחנוכה - מסירות-נפש על פנימיות התורה, נשמתא דאורייתא, רזין דרזין שבתורה.
- 33 ה. והנה, הדלקת נר חנוכה היא - "על פתח ביתו מבחוץ", ושיעורה - "עד שתכלה רגל מן השוק", "עד
- 34 דכליא ריגלא דתרמודאי" (שבת, שם).
- 35 כלומר: הדלקת נר חנוכה ענינה - שיהודי אינו מסתפק בכך שביתו מאיר ב"נר מצוה ותורה אור", אלא
- 36 תפקידו לפעול שהאור ד"נר מצוה ותורה אור" יאיר גם בחושך, וזהו עיקר הענין דנר חנוכה - דלא כמזוזה,
- 37 שלמרות היותה על פתח הבית, הרי "כל ענינה הוא בשביל הבית", מה-שאיך-כן נר חנוכה, ש"העיקר הוא להאיר
- 38 את רשות הרבים" (ספר המאמרים תש"ד עמוד 82).
- 39 ופעולתה - "כליא ריגלא דתרמודאי", היינו, שעל-ידי-זה מבטלים את כל המציאות ד"תרמודאי", אותיות
- 40 "מורדת" (מרידה בקדושה כו'), כך שאפילו ברשות הרבים לא תהיה מציאות של מרידה.

ובהקדים:

מה שכתוב בגמרא "עד דכליא ריגלא דתרמודאי", אין זה בתור סימן בעלמא בלבד (כדי לדעת עד מתי זמנה של הדלקת נר חנוכה), סימן שאינו שייך כלל לתוכן הענין - שהרי אם משום סימן בלבד, יש אפשרות לתת סימנים נוספים, לפרש את שיעור הזמן, וכיוצא בזה, ואין צורך בסימן אודות "תרמודאי" דוקא. דהנה, מפשטות הסוגיא משמע שהשיעור ד"תכלה רגל מן השוק" הוא - בכל מקום לפי ענינו, ולא שבכל מקום ומקום נקבע השיעור בהתאם לזמנם של "תרמודאי" דוקא. ואם כן, אין כל הכרח לתת סימן מ"תרמודאי" דוקא. ומכיון שהגמרא מזכירה "תרמודאי" דוקא, מובן, שענין זה ("כליא ריגלא דתרמודאי") שייך לתוכן הענין דנר חנוכה, היינו, שהדלקת נר חנוכה פועלת שאכן יהיה "כליא ריגלא דתרמודאי".

ואפילו אם מישוהו "יתעקש" לומר שאין כל אפשרות לסימן אחר מלבד הסימן ד"כליא ריגלא דתרמודאי" - הרי ידועה תורת הבעל-שם-טוב שבכל מאורע שיהודי רואה או שומע ישנה הוראה בעבודתו לקונו, ללא כל נפקא-מינה אם היתה אפשרות שהדבר יהיה באופן אחר אם לאו, ועל-דרך-זה בנידון-דידן: מכיון שיהודי לומד בתורה שהסימן לזמן הדלקת נר חנוכה הוא "עד דכליא ריגלא דתרמודאי", הרי ענין זה מהווה הוראה בעבודה דנרות חנוכה - שענינם לפעול את הענין ד"כליא ריגלא דתרמודאי", כדלקמן.

ו. והענין בזה:

מבואר בספרי קבלה ש"תרמוד" הוא מלשון "מורדת" (קהלת יעקב ערך תרמוד. ועוד), וענין זה מובן גם ליהודי פשוט - כי כאשר שואל מי הם "תרמודאי", משיבים לו שהם "עבדי שלמה" או "בנות שלמה" (ראה יבמות טז, ב) - "ניט קיין גלאטע מענטשן", ומוסיפים להסביר לו, שמכיון שנקראים בשם "תרמודאי", אותיות "מורדת", מובן, שיש להם קשר עם ענין המרידה כו'.

וענינו ברוחניות - מרידה והתנגדות לכל דבר שבקדושה. ישנם כאלו שכאשר אומרים להם "דבר הוי' זו הלכה" - הנה עוד לפני ששומעים במה המדובר, מכריזים כבר "איפכא מסתברא"! - היפך טבעו של יהודי שעל כל דבר שבקדושה אומר הוא "נעשה ונשמע".

הנהגתו של יהודי היא באופן ד"הקדמת נעשה לנשמע", "קדמיתו פומיכו לאודנייכו", ועל-זה נאמר "תומת ישרים תנחם" - כמבואר בסוגיא דמתן תורה (שבת פח, סוף עמוד א ואילך).

בוודאי צריך להיות גם הענין ד"נשמע", באופן של הבנה והשגה, וכאשר יש לו שאלה בהבנת הענין - עליו לשאול שאלה זו, ואין לטעון שאינו רוצה לשאול מפני "יראת בוש" - שהרי "לא הביישן למד", ומחוייב הוא להיות "למדן"; אבל שאלה זו היא בתנאי שלא ימנע מקיום הדבר בפועל ממש, גם כאשר אינו מבין את הדבר, ובנוגע להבנת הענין - הנה גם אם היום אינו מבין זאת, יבין זאת מחר או מחרתיים כו'.

כלומר: לכל לראש ישנו הענין ד"נעשה" - בפועל ממש, וזאת - אפילו כאשר אינו מבין את הענין בשכלו, ואחר כך ישנו גם הענין ד"נשמע" - הבנה והשגה, לכל לראש באופן של הודאה, על-דרך "מודים חכמים לרבי מאיר", ואחר כך נקלט הדבר בשכלו הוא, ועד שענין זה נעשה "תורתו".

ויתירה מזו: הענין ד"נשמע" גופא הוא כתוצאה מהענין ד"נעשה" - מצד קבלת עול, מפני שנצטווה שענין זה יחדור (לא רק בכח המעשה בלבד, אלא גם) בכל כחותיו, "בכל לבבך ובכל נפשך", כולל - כח השכל, הבנה והשגה, ונמצא, שגם הענין ד"נשמע" הוא מצד קבלת עול - "נעשה".

ועל-פי-זה - כאשר יהודי מוצא בנפשו (או אצל חברו) תנועה של מרידה חס-ושלום, עליו לדעת שזהו היפך טבעו של יהודי, ואין זה אלא מצד ה'אל-זר אשר בקרבך, שלמרות שנמצא "בקרובך", הרי הוא "זר" לגמרי, ואינו שייך למציאותו האמיתית של יהודי.

והעצה לבטל את ענין המרידה (שמצד ה'אל-זר אשר בקרבך) היא - להוסיף באור ד"נר מצוה ותורה אור", שאז מתגלה ומאיר אצלו מציאותו האמיתית (נפשו האלקית), ועל-ידי-זה מתבטל ענין המרידה מכל וכל.

וזהו תוכן הענין דנרות חנוכה, שפעולתם "עד דכליא ריגלא דתרמודאי" - היינו, שהאור ד"נר מצוה ותורה אור" מתפשט ומאיר "בחושך", ברשות הרבים, "טורי דפרודא", ועל-ידי-זה "כליא ריגלא דתרמודאי", היינו, שפְּלָה ומתבטלת כל מציאות המרידה, הן בנוגע לעצמו (מצד ה'אל-זר אשר בקרבך), והן בנוגע ליהודי שהיה (מקודם לכן) ב"רשות הרבים" במעמד ומצב של "תרמודאי" חס-ושלום. ואם "כליא ריגלא דתרמודאי", הרי על-אחת-כמה-וכמה שפְּלָה ומתבטלת בחינת ה"ראש" ד"תרמודאי".

ז. והנה, הפירוש ב"כליא ריגלא דתרמודאי" הוא - שמהפכים אותם לקדושה, היינו, לא שמתבטלת מציאותם לגמרי, על-ידי-זה ש"שורפים" אותם באש דנרות חנוכה... כי אם שנשארים בקיומם, אלא שתמורת היותם מקודם לכן במעמד ומצב של "תרמודאי" (מרידה בקדושה) נפעל אצלם הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא. ועל-דרך הפירוש השני במה שכתוב "והשבתי חיה רעה מן הארץ" - שלא זו בלבד ש"מעבירן מן העולם", אלא "משביתן שלא יזיקו", היינו, שקיימת מציאותה של ה"חיה רעה", אלא שמהפכים את טבעה שלא תזיק, על-דרך ובדוגמת המצב שהיה קודם החטא, שנחש הקדמוני היה "שמש גדול" (סנהדרין נט, ב). וזהו גם הענין ד"בכל לבבך - בשני יצריך", שגם מציאותו של היצר-הרע מתהפכת לקדושה, ובלשון הידוע - שיש הנברא נעשה יש האמיתי.

וענין זה מובן גם ליהודי פשוט, ואדרבה: "כמה דפשיט כו' טפי מעלי" (ראש השנה כו, ב) - הלואי יתקבל הדבר אצל "משכיל" כפי שמתקבל אצל יהודי פשוט:

כאשר מסבירים ליהודי פשוט מה שכתוב בגמרא שזמנה של הדלקת נר חנוכה הוא "עד דכליא ריגלא דתרמודאי", מבין הוא בפשטות שהכוונה בזה היא - לזמן ש"תרמודאי" מפסיקים להסתובב ב"רשות הרבים", מכיון שנכנסים לבתיהם. ונמצא, שהפירוש ד"כליא ריגלא דתרמודאי" הוא - לא שמתבטלת מציאותם של ה"תרמודאי" [פירוש כזה - אינו עולה על דעתו כלל...], כי אם ששוב אינם מסתובבים ב"רשות הרבים", אלא כל אחד ואחד מהם נכנס לביתו (לרשות היחיד).

והענין בזה:

החילוק שבין "רשות הרבים" ל"רשות היחיד" הוא - ש"רשות הרבים" הוא "טורי דפרודא", דקאי על הפירוד מקדושה חסיד-שלום (בדוגמת ענין המרידה), ו"רשות היחיד" ענינו - הרשות ד"יחידו של עולם".

ועל-פי-זה - "כליא ריגלא דתרמודאי" פירושו, שמפסיקים להסתובב ב"רשות הרבים", "טורי דפרודא", מכיון שכל אחד ואחד מהם נכנס ל"רשות היחיד" - דיחידו של עולם.

דהנה, ביתו של כל אחד ואחד מישראל הוא - "רשות היחיד", וזאת - ללא כל חילוק במעמדו ומצבו הרוחני, תמיד נחשב ביתו ל"רשות היחיד". ובפשטות: כאשר צדיק גמור נכנס לבית זה ביום השבת, מותר לו לטלטל בכל הבית במשך כל היום כולו, מכיון שעל-פי הלכה נחשב ביתו ל"רשות היחיד". זאת אומרת, שמצד אמיתית ופנימיות הענינים הרי ביתו (מקומו האמיתי) של כל יהודי הוא - "רשות היחיד", דיחידו של עולם.

אלא מאי - לפעמים יתכן מצב שיהודי יוצא מביתו ("רשות היחיד"), ומסתובב ב"רשות הרבים", "טורי דפרודא".

ועל זה באה הפעולה דנרות חנוכה - להאיר על פתח ביתו מבחוץ עד דכליא ריגלא דתרמודאי. היינו, שיהודי מאיר את החוץ ב"נר מצוה ותורה אור", עד שפועל על אלו שמסתובבים ב"רשות הרבים" ("תרמודאי") שיפסיקו להסתובב ב"רשות הרבים", ויחזרו לבתיהם - ל"רשות היחיד", דיחידו של עולם.

כאשר מדברים בענין זה עם "משכיל" - טוען הוא ש"כליא" פירושו ביטול המציאות לגמרי כו', אבל כאשר מדברים עם יהודי פשוט - לא עולה על דעתו כלל לחשוב כן, אלא כפירוש הפשוט שבדבר, ש"תרמודאי" מפסיקים להסתובב ב"רשות הרבים", ונכנסים ל"רשות היחיד", כנ"ל.

ח. ויש להוסיף בזה - שלא זו בלבד שאלו שהסתובבו ב"רשות הרבים" ("תרמודאי") יוצאים מרשות הרבים וחוזרים ל"רשות היחיד", אלא עוד זאת, שעל-ידי-זה מהפכים את המציאות ד"רשות הרבים" עצמה: מציאותה של "רשות הרבים" על-פי הלכה היא - על-ידי-זה שמהלכים בה ששים ריבוא בני-אדם, ואם אין מהלכים בה ששים ריבוא בני-אדם (אפילו ששים ריבוא חסר אחד) - אין לזה גדר של "רשות הרבים".

ועל-פי-זה - כאשר פועלים על "תרמודאי" שלא יסתובבו עוד ברחוב ("רשות הרבים"), הרי אפילו כאשר פועלים זאת על אחד מהם בלבד, אזי מתבטל כבר הגדר ד"רשות הרבים", מכיון ששוב אין מהלכים כאן ששים ריבוא בני-אדם (ס' רבוא חסר אחד), ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר פועלים זאת על כל ה"תרמודאי", שכולם לא יסתובבו עוד ב"רשות הרבים" - הרי בוודאי שעל-ידי-זה מתבטל הגדר ד"רשות הרבים", היינו, שמהפכים את הענין ד"רשות הרבים" ("טורי דפרודא") לקדושה.

ט. ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע למעשה בפועל. ובהקדים:

מובן ופשוט שאין להסתפק בשמיעת והבנת הדברים הנאמרים בעת ההתוועדות - הוא שומע ומבין את הפירוש, ואכן הפירוש מוצא חן בעיניו, ומכריז "כפתור ופרח" [כמסופר במדרש (בראשית רבה פרשה צא, יב) "בשעה שהיה אדם אומר דבר מתוקן לפני רבי טרפון, היה אומר: כפתור ופרח"], ובזה מסתיים הדבר - אלא עיקר הכוונה היא, שהדברים יבואו למעשה בפועל, שהרי "המעשה הוא העיקר".

וההוראה היא - שכל יהודי צריך להאיר את החוץ ב"נר מצוה ותורה אור", ולפעול על אלו שמסתובבים ב"רשות הרבים" שיפסיקו להסתובב ולהיות מונחים ב"הוה"א" ד"רשות הרבים", אלא יחזרו למקומם האמיתי - "רשות היחיד", דיחידו של עולם.

וכאן יכול לבוא ה"משכיל" ולטעון: הוא שמע בפירוש בעת ההתוועדות שעל-ידי הדלקת נר חנוכה נפעל הענין ד"כליאי ריגלא דתרמודאי", ואם כן, אינו צריך לטרוח הרבה - הוא יכול לשבת בביתו ולהסתגר בד' אמותיו, להדליק נר חנוכה, ולהמתין חצי שעה (או חמישים דקות), ועל-ידי-זה בוודאי יפעל (בדרך ממילא) את הענין ד"כליאי ריגלא דתרמודאי".

הנה על זה אומרים לו: כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו ידע בוודאי אודות "עצה" זו, ואף-על-פי-כן, דרש ותבע לצאת ל"רשות הרבים", ולפעול על היהודים הנמצאים שם שיפסיקו להסתובב ב"רשות הרבים", ויחזרו למקומם האמיתי ב"רשות היחיד" דיחידו של עולם!

י. והנה, אף-על-פי שכבר עברו ימים אחדים דימי חנוכה - עדיין יכולים לתקן ולהשלים מה שלא עשו בימים שעברו:

הדלקת נר חנוכה היא באופן שבכל יום ויום מדליקים "כנגד ימים היוצאין", היינו, שבלייל רביעי דחנוכה מדליקים ד' נרות כנגד יום הרביעי, יום השלישי, יום השני ויום הראשון, ונמצא, שכל "ימים היוצאין" ישנם ביום זה. וכן בלייל שמיני דחנוכה - שאז מדליקים שמונה נרות, כנגד כל שמונת ימי חנוכה, היינו, שביום זה ישנם כל ימי חנוכה בפועל.

ולכן, ניתן לתקן ולהשלים מה שהחסירו בימים הקודמים, ואדרבה: באופן ד"כפלים לתושיה".

יא. ולאידך גיסא - ישנם הטוענים שכבר התייגעו ביגיעה עצומה בכל עניני חנוכה במשך שלשה ימים רצופים, ולכן - טוענים הם - רצונם לנוח קימעא, לכל הפחות - יום אחד של מנוחה. ובפרט - טוענים הם - כאשר נמצאים ביום השבת, שענינו - "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" [כמובא במשנה (סוף תמיד) בפירוש "מזמור שיר ליום השבת" - השיר של יום השבת], אמנם מעין ודוגמא בלבד, אבל סוף-כל-סוף הרי זה מעין ודוגמא המנוחה דלעתיד לבוא.

הנה על זה אומרים: "תלמידי חכמים אין להם מנוחה כו' שנאמר ילכו מחיל אל חיל", היינו, שיהודי צריך להיות תמיד בתנועה של הליכה "מחיל אל חיל", עד שלא שייך אצלו ענין של מנוחה - "אין להם מנוחה".

וכאשר טוען שאינו בדרגת "תלמיד חכם" - אומרים לו: הכל יודעים שהנך "עניו"... אבל אף-על-פי-כן, ישנו פסוק מפורש "וכל בניך לימודי ה'", היינו, שכל אחד ואחד מישראל ("כל בניך") הוא בבחינת "תלמיד חכם" ("לימודי ה'"). - בנוגע ל"בניך" השני, ישנו לימוד "אל-תקרי בניך אלא בוניך", סוג מיוחד וכו', אבל "בניך" הראשון קאי על כל אחד ואחד מישראל - "כל בניך" כפשוטו.

ואם הדברים אמורים בכל הזמנים כולם, היינו, שבכל יום ויום (גם בימי החול) צריך יהודי להיות בתנועה של הליכה "מחיל אל חיל" - הרי על-אחת-כמה-וכמה שכן הוא ביום השבת.

ביום השבת ישנו אמנם הענין דעונג שבת - סעודת שבת, בשר שמן וכו', ומובן שאכילה זו צריכה להיות מתוך תענוג דוקא, ולא באופן של קבלת עול, שגונג ומתאנח על זה שצריך לאכול בשר שמן... שהרי קבלת עול ותענוג הם ב' תנועות הפכיות!

ואפילו כאשר מדובר אודות הדרגא של "עבד פשוט" שעבודתו היא מתוך תענוג, אלא שהתענוג שלו הוא תענוג האדון, הרי סוף-כל-סוף ישנו ענין התענוג,

ומכיון שכן - משתדל הוא לאכול "בשר שור" דוקא, שהוא טעים יותר מאשר בשר כבש ועז, בשר עוף, ועל-אחת-כמה-וכמה - דגים,

- 1 [בסעודה שלישית ישנו "שטורעם" מיוחד בנוגע לאכילת דגים דוקא, אבל בנוגע לשאר הסעודות - יש
- 2 להשתדל לאכול מאכלים טעימים יותר, עד ל"בשר שור"].
- 3 אבל ביחד עם זה, עליו לדעת שהתענוג שלו צריך להיות קשור עם קדושת השבת, ולא עם הטעם המשובח
- 4 של "בשר שור"!!!
- 5 ובעומק יותר - שלמות העבודה דיום השבת אינה באכילת בשר שור (גם כאשר התענוג הוא מצד קדושת
- 6 השבת), אלא בענינים נעלים יותר, ובכללות - הליכה "מחיל אל חיל" בעניני התורה ומצוותיה:
- 7 במאמר חסידות (ספר המאמרים קונטרסים חלק ב עמוד 818) מובא "המעשה הידוע אשר פעם הראה
- 8 הבעל-שם-טוב נשמתו-עדן לתלמידיו שור מלובש בבגדי שבת-קודש [כולל - "שטריימל"] ויושב אצל שולחן,
- 9 כי היה צדיק אחד שאכל בשר לקיים מצות שבת, ומפני תוקף רצונו לקיים את המצוה באכילת בשר בשבת,
- 10 נעשה עצמו כן, ולבושי שבת ידוע דאנים משתנים".
- 11 כלומר: אף שמדובר אודות "צדיק אחד שאכל בשר לקיים מצות שבת", והיה מלובש ב"שטריימל" - לא
- 12 מפני שנסה לחקות משהו אחר, אלא זה היה אמנם לבוש השייך אליו (לפי מעמדו ומצבו), שהרי בוודאי הראה
- 13 הבעל-שם-טוב לתלמידיו את אמיתת הדברים, ומכיון שראו אותו מלובש ב"שטריימל", מובן, שלבוש זה מתאים
- 14 למעמדו ומצבו - אף-על-פי-כן, "מפני תוקף רצונו לקיים את המצוה באכילת בשר בשבת, נעשה עצמו כן",
- 15 ולכן ראו "שור" מלובש ב"שטריימל"!
- 16 והענין בזה:
- 17 אצל כל אדם - "אתם קרויין אדם" - כלולים כל פרטי הדרגות דדומם-צומח-חי-מדבר, ומובן, ששלמות
- 18 העבודה של האדם היא - לא רק בנוגע לבחינת ה"חי" שבו, עד לתכלית העילוי שבזה - פני שור שבמרכבה,
- 19 אלא בעיקר - בנוגע לבחינת "מדבר" שבו.
- 20 ועל-דרך-זה בעניננו: המצוה דאכילת בשר בשבת קשורה עם בחינת ה"חי" שבו "שור מלובש בבגדי שבת";
- 21 ואילו שלמות העבודה, הקשורה עם בחינת ה"מדבר" שבו, היא - ההוספה בעניני התורה ומצוותיה באופן של
- 22 הליכה "מחיל אל חיל".
- 23 [ומטעם זה הובא סיפור הנ"ל במאמר חסידות, אף שבדרך כלל לא מצינו סיפור במאמר חסידות, ובפרט
- 24 סיפור שתוכנו אינו מתאים לכאורה עם הכלל שאפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב" כו' (בבא בתרא
- 25 קכג, א) - מכיון שבסיפור זה יש צורך ללמוד את ההוראה הנ"ל. ועל-דרך החילוק שבין פרשת נח לפרשת
- 26 שמיני, שבפרשת נח נאמר "הבהמה אשר איננה טהורה", ובפרשת שמיני נאמר הלשון "טמאה" - מכיון שפרשת
- 27 שמיני נאמרה לאחרית מתן תורה, בנוגע להלכה בפועל, ושם צריכים לפרט ולבאר את הדברים באופן ברור כו'].
- 28 ועל-פי-זה מובן שאין מקום לטענה שביום השבת ברצונו לנוח ולא לעסוק בעבודה הקשורה עם ימי חנוכה,
- 29 כי - אדרבה: אם בכל ימי השנה נדרשת ממנו ההליכה "מחיל אל חיל", הרי על-אחת-כמה-זוכמה שכן הוא
- 30 ביום השבת, ובשבת חנוכה - עבודה בעניני חנוכה.
- 31 יב. ויש לקשר את כל האמור לעיל (אודות עבודת ימי חנוכה) עם הפרשה שהולכים לקרוא בתפלת מנחה
- 32 דשבת חנוכה - "ויגש אליו יהודה":
- 33 מבואר בכמה מקומות ש"יוסף" הוא ענין התלמוד, ו"יהודה" הוא ענין המעשה. וזהו הפירוש ד"ויגש אליו
- 34 יהודה" - החיבור דתלמוד עם מעשה, הן בעבודתו הפרטית של כל אחד ואחד מישראל, והן בכללות ישראל
- 35 - החיבור דמארי תורה (יוסף) עם מארי עובדין טבין (יהודה). כלומר, שהעילוי ד"תלמוד" יורד ונמשך למטה
- 36 מטה, עד למעשה בפועל.
- 37 וזהו גם תוכן הענין דחנוכה - הפצת פנימיות התורה, בחינת שמן, רזין דרזין שבתורה, באופן שיאיר "על
- 38 פתח ביתו מבחוץ", ועד שפועלים ש"כליא ריגלא דתרמודא", כנ"ל בארוכה. כלומר, שהענינים הכי נעלים
- 39 (נשמתא דאורייתא) יורדים ונמשכים עד למטה מטה (בחוץ).
- 40 ועל-ידי העבודה בכל ענינים אלו זוכים לקיום היעוד המובא בהפטרות פרשת ויגש: "קח לך עץ אחד וכתוב
- 41 עליו ליהודה גו' ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף גו' וקרב אותם אחד אל אחד גו' והיו לאחדים בידך", שענין

זה יהיה לעתיד לבוא. שאז "יתחברו שניהם יוסף ויהודה ביחד בתכלית היחוד האמיתי, דהיינו מה שכתוב ויגש אליו יהודה, וכמו שכתוב אחד באחד יגשו" (תורה אור' ויגש מד, ב).

וכאמור - זוהי הנקודה דימי חנוכה, שיש לצאת ל"רשות הרבים" ולפעול על היהודים הנמצאים ב"רשות הרבים", על-ידי-זה שמאירים אותם באור ד"נר מצוה ותורה אור", עד לאור דפנימיות התורה ("שמך" שבתורה) - שעל-ידי-זה נפעלת אחדותם של כל בני ישראל, יוסף ויהודה, באופן ד"אחד באחד יגשו".

ובקרוב ממש זוכים לקיום היעוד "קהל גדול ישובו הנה", היינו, שכל בני ישראל נעשים למציאות אחת של "קהל גדול" - לשון יחיד.

ולהעיר: כאשר מדובר אודות הבירור דנפש הבהמית על-ידי העבודה דנפש האלקית, שעל-זה נאמר "משכני אחרך נרוצה", לשון רבים, נפש הבהמית ונפש האלקית יחדיו, היינו, שעל-ידי הבירור דנפש הבהמית נפעל ענין המרוצה גם אצל נפש האלקית - הנה לאחר-יזה נאמר "הביאני המלך חדריו", "הביאני" לשון יחיד, דקאי רק על נפש האלקית; מה-שאינ-כן כאשר מדובר אודות העבודה דבירור וקירוב הזולת שהיה ב"רשות הרבים" - הנה מלבד העילוי שנפעל אצלו [על-דרך ענין המרוצה שנפעל אצל נפש האלקית על-ידי בירור נפש הבהמית], נפעל הענין ד"קהל גדול ישובו הנה" - שניהם יחדיו, אלא באופן ששניהם נעשים למציאות אחת - "קהל גדול" לשון יחיד.

וכאמור - שעל-ידי-זה זוכים לקיום היעוד "והיו אחד בידי" - בידו של הקב"ה, "גואלנו הוי'", וכן "והיו לאחדים בידך" - בידו של משיח צדקנו, "דוד עבדי נשיא להם לעולם", בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

יג. נוסף על ההוראה הכללית הקשורה עם שבת חנוכה, ישנה הוראה נוספת הנלמדת מהיום הפרטי שבו חל שבת חנוכה בשנה זו - יום שלישי דחנוכה: הענין המיוחד דיום שלישי דחנוכה - מובן, מקריאת התורה דימי חנוכה, והרי הקריאה דיום השלישי היא - "ביום השלישי נשיא לבני זבולון אליאב בן חלון".

והנה, ענינו המיוחד של זבולון [בפרט בבואו לאחר ישכר, הנשיא דיום השני] הוא - "זבולון בצאתך". כלומר: ישכר ענינו - לימוד התורה, "ישכר באוהליך", מארי תורה. וזבולון ענינו - מארי עובדין טבין, "זבולון בצאתך", יציאה לעסוק בעניני העולם, החל מקיום המצוות בדברים גשמיים, עד להתעסקות בעניני העולם כפשוטם - "פרקמטיא".

ובהקדמה לשניהם - "המקריב ביום הראשון גו' נחשון בן עמינדב למטה יהודה": ענינו של נחשון בן עמינדב הוא - מסירת נפש, כמסופר במדרשי רבותינו ז"ל שקפץ לים כו', וזוהי ההקדמה לכללות ענין העבודה, הן לימוד התורה והן קיום המצוות, על-דרך הענין ד"ברכו בתורה תחילה".

כלומר: התחלת העבודה היא - תנועת הביטול ומסירות-נפש, שענינו מסירת הרצון להקב"ה, ללא כל נפקא-מינה מה הם פרטי העבודה הנדרשת ממנו, ובלשון הידוע: אילו נצטוונו לחטוב עצים. ולאחרי הקדמה זו - באים פרטי עניני העבודה, לכל לראש - לימוד התורה (ישכר), ואחר כך - קיום המצוות, כולל - התעסקות בעניני העולם, "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" (זבולון).

על-פי-זה מובן הקשר עם כללות הענין דחנוכה:

הנקודה המיוחדת דחנוכה היא - להאיר על פתח ביתו מבחוץ דוקא. ובזה מתבטא החילוק שבין חנוכה לפורים, שאף שבשניהם ישנו הענין ד"פרסומי ניסא" - הרי הפרסום דפורים הוא על-ידי קריאת המגילה "ברוב עם הדרת מלך" בבית הכנסת [על-דרך כללות הענין דפורים - "קיימו מה שקיבלו כבר", מתן תורה (שבת פח, א)], ואילו הפרסום דחנוכה הוא - "על פתח ביתו מבחוץ" דוקא.

וזוהו על-דרך ובדוגמת כללות ענינו של זבולון - "זבולון בצאתך", יציאה לחוץ ("רשות הרבים") דוקא, כדי לעסוק בבירור עניני העולם.

- 1 ועל-פי-זה מוכן שביום השלישי דחנוכה, "נשיא לבני זבולון", ישנה הדגשה יתירה בנוגע לכללות העבודה
2 דפעולה והתעסקות עם ה"חוץ" דוקא, שזהו התוכן הכללי דעניני חנוכה.
- 3 ויש להוסיף בזה – שעל-פי האמור לעיל (סעיף י) שהדלקת נר חנוכה היא כנגד "ימים היוצאין", היינו,
4 שביום השלישי מדליקים בפועל גם כנגד יום שני ויום ראשון, נמצא, שעל-ידי העבודה דזבולון (ביום השלישי)
5 מוסיפים אור גם בעניני העבודה דישיכר ויהודה (יום שני ויום ראשון).
- 6 יד. מוכן ופשוט שכאשר מדברים אודות העילוי שבעבודת זבולון, הרי הכוונה בזה היא – ליהודי שעוסק
7 בעניני מסחר בלית-ברירה, בידעו שמוכרח לעסוק בזה כדי לפרנס את בני ביתו, לקיים מצות צדקה וכיוצא
8 בזה, ומכיון שכן, משתדל הוא לנצל כל רגע פנוי ללימוד התורה, בידעו שזוהי מציאותו האמיתית של יהודי.
9 ישנו מי שמונח לגמרי בכל ישותו בעניני ה"עסק" – כיצד יצליח לסובב ולהערים על כולם, ומאחל לעצמו,
10 שלעתיד לבוא יצליח במסחרו כמה פעמים ככה: אם כיום משתדל להעלים ולסובב את כולם [לאחרי שמסובב
11 ומבלבל לעצמו את הראש...], הרי מכיון ש"שכר מצוה מצוה" ... מתאר לעצמו שלעתיד לבוא יצליח לסובב
12 את העולם כולו!
- 13 אם כיום מתנהלת הערמומיות שבעניני המסחר באופן של מדידה והגבלה, הרי לעתיד לבוא – יהיה הדבר
14 באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה....
- 15 הנה – כאמור – לא לכך היא כוונת הדברים!
- 16 יהודי פשוט בדור הקודם, ועוד מקדמת דנא, ידע בפשטות, שהדבר הכי טוב שיכול להתברך בלבבו הוא –
17 שהקב"ה יזכה אותו ב"חתן" שהוא "תלמיד חכם"! ואם יזכה אותו הקב"ה ב"נשמה חדשה" כך שהוא בעצמו
18 יוכל להיות בדרגת "תלמיד מכם" – אין לך אושר גדול יותר מזה! – הוא מצדו היה מוכן וחפץ לעסוק בלימוד
19 התורה במשך כל היום כולו, אלא שמסיבות שונות [אם מפני העדר הכשרון, או מפני החינוך וכו'] אינו יכול
20 למלא שאיפה זו, ומוכרח להקדיש את רוב שעות היום עבור עניני פרנסה. לעתיד לבוא יקויים היעוד "ועמדו
21 זרים ורעו צאנכם", אבל בזמן הזה – עליו לעסוק בעצמו בעניני הפרנסה.
- 22 ולכן, לא זו בלבד שיש לו קביעת עתים לתורה, "כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה", אלא
23 עוד זאת, כאשר יש לו רגע פנוי – ממחר הוא ורץ למלא את שאיפתו לעסוק בלימוד התורה, בידעו שמציאותו
24 האמיתית היא – לימוד התורה.
- 25 וכפי שנזכר בהתוועדות שלפני-זה מאמרו של רבי שמעון בן יוחאי במסכת מנחות (צט, ב): "אפילו לא
26 קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש", כלומר, אף שבמשך רוב שעות היום עסוק הוא
27 בעניני המסחר, ואין לו פנאי כי אם לקרוא קריאת-שמע שחרית וערבית, מכל-מקום, פוסק רבי שמעון בן יוחאי
28 – ש"תורתו אומנתו" – שעל-ידי-זה מקיים מה שכתוב "לא ימוש ספר התורה הזה מפין והגית בו יומם ולילה",
29 וטעם הדבר – מכיון שכל מציאותו מונחת אך ורק בלימוד התורה (קריאת-שמע וכיוצא בזה), וזאת – גם בשעות
30 שבהם עסוק הוא (מפני ההכרח) בעניני המסחר.
- 31 יהודי כזה לא יעלה על דעתו ששכרו לעתיד לבוא יהיה – שיצליח להערים ולסובב את כולם בעניני המסחר!
32 הוא יהודי פשוט שבפשוטים שאינו יודע אודות מאמר רבותינו ז"ל "שכר מצוה מצוה", ובודאי אינו יודע אודות
33 ביאור אדמו"ר הזקן ש"משכרה נדע מהותה" (תניא פרק לט), ולכן אינו עולה על דעתו ששכרו לעתיד לבוא
34 יהיה ב...עניני מסחר (שבהם התעסק בזמן הזה)! – כל התעסקותו בעניני המסחר אינה אלא מפני ההכרח, ומצד
35 פנימיותו – מונח הוא בלימוד התורה באופן ד"לא ימוש גר' יומם ולילה".
- 36 הנה ליהודי שנמצא במצב כזה, מסבירים, שישנו עילוי מיוחד בעבודה דזבולון – בירור העולם, ועד
37 שעל-ידי-זה נפעל תוספת אור גם בעבודה דישיכר ויהודה (כנ"ל סעיף יג).
- 38 וענין זה מודגש – כאמור – ביום השלישי דחנוכה, כי: נוסף לזה שהנקודה הכללית דחנוכה היא להאיר "על
39 פתח ביתו מבחוץ" דוקא, ישנה הדגשה מיוחדת ביום השלישי דחנוכה – "נשיא לבני זבולון", קרבנו של נשיא
40 זבולון עבור כל שבטו [אף ש"לא גבה משבטו" אלא "משלו הביא" (פירוש רש"י נשא ז, יב)], שענינו – "זבולון
41 בצאתך", יציאה לעסוק בבירור העולם (פרקמטיא).
- 42 ולכן: כאשר מגיע יום השלישי דחנוכה – אזי מודגש העילוי שבאופן העבודה דזבולון, והכוונה בזה – הן
43 ענין של עידוד עבור היהודים שעבודתם היא בקו דזבולון (מארי עובדין טבין), והן הוראה ליהודים שעבודתם

1 היא בקו דישכר (מארי תורה) - שבזמן זה צריכה להיות (גם אצלם) הדגשה מיוחדת על העבודה ד"עובדין
2 טבין", כפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגרת הקודש (סימן ה) ש"גם תלמידי חכמים צריכים לעסוק בגמילות חסדים,
3 כמאמר רבותינו ז"ל שאפילו תורה אין לו".

4 טו. וזוהי כללות ההוראה דימי חנוכה, המודגשת ביותר ביום השלישי דחנוכה, "נשיא לבני זבולון" - בירור
5 העולם, להאיר על פתח ביתו מבחוץ דוקא, ועד שמהפכים את מציאותם של ה"תרמודאי" המסתובבים ברשות
6 הרבים, ויתירה מזו: מהפכים את כללות המציאות דרשות הרבים עצמה, "טורי דפרודא", כנ"ל בארוכה.
7 ועד שעל-ידי-זה מהפכים את כללות ענין הגלות לגאולה - כמבואר ב'לקוטי תורה' (בהעלותך לה, ג) בפירוש
8 הפסוק "וגולה על ראשה" שבהפטרת שבת חנוכה, ש"גולה" הוא "לשון גאולה", בתוספת אל"ף, דקאי על גילוי
9 והמשכת "אלופו של עולם" - על-ידי-זה שמאירים את העולם ב"נר מצוה ותורה אור" (נר חנוכה), ואז "נעשה
10 מבחינת גולה בחינת גאולה".

11 ומהבקשה שמבקשים בכל התפילות דימי החול: "כי לישועתך קוינו כל היום", ובכל התפילות כולם, כולל
12 בשבתות וימים טובים: "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" - זוכים בקרוב ממש לקיום הדבר בפועל ממש,
13 ואז יקויים גם הענין ד"ויגש אליו יהודה" - כנ"ל (סעיף יב) שענין זה יהיה לעתיד לבוא,
14 בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, בעגלא דידן.

* * *

15 טז. כאן המקום להשלים מה שדובר בהתוועדות די"ט כסלו (סעיף נד ואילך) אודות הכלל שמסיימים בטוב,
16 שכן הוא גם בכל החלקים שבספר "יד החזקה" להרמב"ם, שבכולם הסיום הוא בדבר טוב, עניני אגדה (המושכת
17 לבו של אדם) ומוסר, וכיוצא בזה.
18 ולכאורה, דרוש ביאור בנוגע לסיום דספר נשים, וסיום ספר טהרה:

19 סיום ספר נשים הוא: "שנאמר וידעת כי שלום אהלך גו' ולא תחטא". ולכאורה, הסיום בתיבת "ולא"
20 תחטא" אינו בדבר טוב?

21 וסיום ספר טהרה הוא: "הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם
22 אטהר אתכם, השם ברחמי הרבים יטהרנו מכל חטא עון ואשמה, אמן". ולכאורה, הסיום בתיבות "חטא עון
23 ואשמה" אינו בדבר טוב?

24 קושיא זו מתחזקת יותר על-פי המדובר בהתוועדות הנ"ל אודות סיום המשנה במסכת ברכות, "התקינו שיהא
25 אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר כו' ואומר עת לעשות לה' הפרו תורתך, רבי נתן אומר הפרו תורתך
26 משום עת לעשות לה'", שחידושו של רבי נתן מתבטא בהבאת הפסוק בסדר הפוך ("הפרו תורתך משום עת
27 לעשות לה'") כדי לסיים בדבר טוב - שעל-פי-זה, היה יכול הרמב"ם להביא את הפסוק "וידעת כי שלום אהלך
28 גו' באופן הפוך, "ולא תחטא וידעת כי שלום אהלך", כדי לסיים בדבר טוב?

29 ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לסיום ספר טהרה, שאינו צריך כלל לשנות את סדר הפסוק, כי אם להקדים את
30 הבקשה "השם ברחמי הרבים יטהרנו מכל חטא עון ואשמה", ולסיים: "שנאמר וזרקתי עליכם גו' אטהר
31 אתכם", סיום בדבר טוב.

גם צריך להבין:

32 בפירוש דברי המשנה בסוף מסכת ברכות, בענין "עת לעשות לה' הפרו תורתך" - כותב הרמב"ם (בפירוש
33 המשניות שלו) ש"עת לעשות לה'" קאי על הפרעון והעונש לרשעים על זה ש"הפרו תורתך". ועל-פי-זה - אינו
34 מובן: כיצד מתאים סיום זה [דבריו של רבי נתן: "הפרו תורתך משום עת לעשות לה'"] עם הכלל שיש לסיים
35 בדבר טוב, הרי הרמב"ם מפרש ש"עת לעשות לה'" קאי על ענין של עונש?

יז. והביאור בזה:

36 בכלל שמסיימים בטוב, ישנם ב' פירושים: (א) הסיום צריך להיות בתיבה שהיא דבר טוב, (ב) הסיום צריך
37 להיות בענין שתוכנו הוא דבר טוב.

- 1 ועל-פי-זה מובן שגם הסיום דספר נשים וספר טהרה הוא בדבר טוב: "ולא תחטא" - שלילת החטא, וכן
2 "יטהרנו מכל חטא עון ואשמה" - טהרה מכל ענינים בלתי-רצויים.
- 3 ובנוגע לפירוש הרמב"ם במשנה דסוף ברכות - הנה:
- 4 לכל לראש - כאשר ישנה סתירה בין פירוש המשניות לספר ה"יד", כבידון דידן - שבפירוש המשניות אינו
5 נוקט את הכלל דמסיימים בטוב (שהרי מפרש ש"עת לעשות לה" הוא ענין של עונש), ואילו בספר ה"יד"
6 מסיים בטוב, הרי ידוע הכלל שהעיקר הוא כמו שכתב בספר ה"יד", להיותו "בתראי" ביחס לפירוש המשניות,
7 ובפרט להיותו ספר של "הלכות הלכות".
- 8 ועוד ועיקר: מסכת ברכות אינה מסתיימת במשנה, כי אם בגמרא המבארת את דברי המשנה - על-דרך
9 ש"התורה בפירושה ניתנה" (תורה שבכתב ביחד עם הפירוש דתורה שבעל-פה), וכן בנוגע למשנה וגמרא. ואם
10 כן, הענין ד"עת לעשות לה" (שלפירוש הרמב"ם אינו דבר טוב) אינו סיום המסכת, ואילו סיום המסכת ממש
11 (בגמרא) הוא אמנם בדבר טוב.
- 12 יח. ויש להוסיף בזה - על-דרך הרמז, ובהקדים:
- 13 נתבאר בהתוועדות שלפני-זה שבסיום בדבר טוב גופא ישנם חילוקי דרגות זו למעלה מזו. ולכן מצינו בסיום
14 הש"ס שלאחרי מאמרו של רבי יהושע בן לוי "עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות", מוסיפה
15 המשנה: "אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר ה' עוז
16 לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", אף-על-פי שרבי שמעון בן חלפתא היה לפני רבי יהושע בן לוי - כדי
17 לסיים בשלום, תכלית השלימות בדבר טוב (אף שגם מאמרו של רבי יהושע בן לוי הוא בדבר טוב). וכמובא
18 גם במאמר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר (ספר המאמרים ה'תש"י עמוד 95).
- 19 ועל-דרך-זה יש לומר בבידון דידן, שהרמב"ם אינו מסיים בפסוק "וזרקתי עליכם גו' אטהר אתכם", אלא
20 מקדים פסוק זה, ומסיים "השם כו' יטהרנו מכל חטא עון ואשמה" - שבזה מודגשת דרגא נעלית יותר בענין
21 הטהרה.
- 22 ובהקדים - שישנם כמה חילוקי דרגות בענין הטהרה, ולדוגמא: הטהרה הדרושה לחולין, למעשר, לתרומה,
23 לקודש, עד לדרגא החמישית (על-דרך ובדוגמת "החמישית לפרעה") - טהרה לחטאת.
- 24 ובנוגע לעניננו - ענין הטהרה יכול להיות בכמה אופנים: (א) טהרה ממצב בלתי-רצוי, (ב) טהרה שאינה
25 שייכת כלל למצב בלתי-רצוי, היינו, שהוא טהור מלכתחילה, על-דרך לשון טהרה שמצינו בנוגע לחיות ובהמות
26 טהורות, (ג) תכלית השלימות דטהרה - שמהפכים את הענינים הבלתי-רצויים עצמם.
- 27 ומובן גודל העילוי בענין הטהרה כאשר מהפכים את הענינים הבלתי-רצויים - על-דרך העילוי
28 דבעלי-תשובה לגבי צדיקים גמורים, מפני שאצלם נוסף הענין ד"זדונות נעשו לו כזכיות", לא רק כשגגות, אלא
29 כזכיות, עד ל"זכיות" ממש.
- 30 דוגמא לדבר:
- 31 מבואר ב'לקוטי תורה' (בחקותי מח, א ואילך) בנוגע לדברי התוכחות, ש"אף שלפי הנראה דברי התוכחות
32 אלו הם קללות, אבל לפי האמת אינם רק ברכות", ואדרבה: ברכות אלו הם ממקום נעלה ביותר, בחינת סתים
33 כו', עד שאינן יכולות להתגלות למטה אלא בלשון של קללה. וכמובא שם מה שכתוב במסכת מועד-קטן (ט,
34 ב) "הנך כולהו ברכתא ניהור", אף שנאמרו בלשון של היפך הברכה, מכיון ש"הברכה היא מבחינת סתים".
- 35 דהנה, לכאורה אינו מובן: לשם מה אמרו לשונות של היפך הברכה, לשונות מבהילים, שלא "בדרי דאונא"
36 כלל, ואחר כך היה צורך לפרש ולבאר ש"הנך כולהו ברכתא ניהור" - מדוע לא אמרו מלכתחילה לשונות של
37 ברכה?!
- 38 אלא הביאור בזה - שעל-ידי לשונות אלו המשיכו ברכה ממקום נעלה ביותר, בחינת סתים כו', שזוהי
39 המשכה ממקום נעלה כל כך שאין דרך אחרת להמשיכה כי אם בלשון של היפך הברכה, כדי שהצד שכנגד לא
40 יבין, ובמילא לא יתנגד לכך כו'.
- 41 וענין זה מובן גם באותיות של נגלה דתורה:

1 כאשר רצו לברכו - ראו למעלה (בשורש ומקור כו') אותיות שענינם היפך הברכה. ובזה ישנם ב' דרכים:
 2 (א) להלחם נגד הדבר. (ב) להפוך ענין זה גופא לטוב. ומפני גודל העילוי שבהפיכת הדבר הבלתי־רצוי גופא
 3 לטוב - בחרו בדרך זו, לברך בלשון של היפך הברכה, כדי להפוך זאת לטוב.
 4 וזהו גם העילוי דבעלי־תשובה לגבי צדיקים - שמהפכים את הענינים הבלתי־רצויים עצמם, "זדונות נעשו
 5 לו כזכיות".

6 ועד כדי כך - שעל־ידי־זה משנים אפילו את מציאות העבר [על־דרך המבואר בירושלמי (נדרים פרק ו'
 7 הלכה ח. ועוד) שהתורה היא 'בעל־הבית' על מציאות העולם, עד כדי כך שבכוחה לשנות גם את מציאות העבר
 8 - ("בתוליה חוזרין"), שלכן, המקדש את האשה על־מנת שאין בו חטא, הרי היא מקודשת מכיון שעל־ידי
 9 התשובה נעקר עונו מתחילתו, על־דרך ובדוגמת "המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים והלכה אצל
 10 חכם והתירה מקודשת", מכיון ש"חכם עוקר את הנדר מעיקרו", דלא כרופא "שאינו מרפא אלא מכאן ולהבא"
 11 (כתובות עד, ב.).

12 דהנה, ישנו אופן בתשובה שהוא בדוגמת ענין הרפואה - תשובה מיראה, שהוא "כבעל מום שנתרפא שמקצת
 13 שמו עליו"; אבל בתשובה מאהבה - "נעקר עונו מתחילתו" (יומא פו, סוף עמוד א ובפירוש רש"י), ולא זו
 14 בלבד, אלא עוד זאת - "זדונות נעשו לו כזכיות".

15 ומכיון שכן, אין מה לחפש שמתחילה היו אצלו ענינים בלתי־רצויים - כי אדרבה: כאשר מוצאים ענין
 16 בלתי־רצוי שהיה בעבר, נוסף ענין של "זכיות".

17 יט. על־פי־זה יש לבאר את סיום הרמב"ם בספר טהרה:
 18 כאשר הרמב"ם מביא את הפסוק "וטהרתם מכל טומאותיכם גו' אטהר אתכם", ולאחרי־זה כותב דבר נוסף,
 19 "השם כו' יטהרנו מכל חטא עון ואשמה" - מובן, שכוונתו להוסיף ולהדגיש דרגא נעלית יותר בענין הטהרה:
 20 הפיכת הדברים הבלתי־רצויים עצמם לטוב.

21 כלומר: אם היה מקדים "השם כו' יטהרנו מכל חטא כו'", והיה מוסיף "שנאמר וטהרתם גו'" - אין זה דבר
 22 נוסף (דרגא נעלית יותר כו'), כי אם ראייה והוכחה בלבד על מה שכתב לפני־זה; מה־שאינ־כן כאשר מקדים
 23 את הפסוק "וזרקתי גו' אטהר אתכם", ואחר כך מוסיף "השם כו' יטהרנו מכל חטא עון ואשמה", ומדייק לסיים
 24 בתיבות "חטא עון ואשמה" [ולא בתיבת "יטהרנו", אף שגם בה מודגש שהטהרה היא ממצב בלתי־רצוי] - הרי
 25 בזה מודגש ענין נעלה ביותר, שהענין ד"חטא עון ואשמה" עצמו מתהפך לטוב. ומטעם זה מוסיף ומסיים
 26 בתיבת "אמן" - מפני גודל העילוי שבענין זה.

27 ועל־דרך־זה מובן בנוגע לסיום ספר נשים - שהסיום ד"ולא תחטא" מדגיש שענין ה"חטא" עצמו נהפך
 28 לטוב, "זדונות נעשו לו כזכיות".

29 ועל־פי־זה יש לבאר שגם הענין ד"עת לעשות לה'" - הענין של עונש כו', כפירוש הרמב"ם בפירוש המשניות
 30 - הוא דבר טוב, מכיון שענין העונש עצמו מורה על גודל האהבה כו', כמבואר באגרת הקודש (סימן כב) המשל
 31 ד"מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו", (אינו ברור).

32 כ. וזהו גם הביאור בכללות ענין הגלות, ועד לגודל אריכות הגלות כו', עד כדי כך שאפילו בזמן הגמרא
 33 נאמר כבר ש"כלו כל הקיצין", שהכוונה בזה היא - כדי להפוך זאת לטוב כו', על־ידי כללות מעשינו ועבודתנו
 34 במשך זמן הגלות, להאיר את חושך העולם ב"נר מצוה ותורה אור".
 35 וכאמור לעיל - הרי זוהי הנקודה דנרות חנוכה, להאיר "על פתח ביתו מבחוץ", עד שפועלים "כליא ריגלא
 36 דתרמודאי", ביטול החושך והפיכתו לקדושה.

37 ומובן, שעבודה זו נפעלת מתוך קירוב דוקא, באופן של אהבת ישראל ואחדות ישראל, ופשיטא - שלא
 38 על־ידי הנהגה הפכית, כפי שישנם כאלו שמשתדלים לעשות הכל כדי לגרום למחלוקת חס־ושלום בין חוגי בני
 39 ישראל!

40 אם כוונתם היתה לתקן משהו - היו עושים זאת בדרכי נועם כו', ומכיון שמתנהגים באופן הפכי - הרי
 41 רואים בפועל שכל כוונתם אינה אלא לגרום לענין של מחלוקת!...

ולאלו הטוענים אודות מה שמדברים בלהט וברכיבי עצום כל כך אודות ביאת משיח צדקנו - הנה ישנו
 מכתב של ה"מונקאטשער" שנדפס עוד פעם לאחרונה (אגרות שפירין עמוד רלח ואילך) שבו כותב בפירוש
 ובאופן חד-משמעי, שאינו משתמע לתרי אפי [בלשונו של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר: "מיט אמסטערדאם" ער
 אותיות"] שצריכים מסירות-נפש בשביל שיבוא משיח צדקנו, על-דרך ובדוגמת המסירות-נפש על ג' הענינים
 שעליהם נאמר "יהרג ואל יעבור", וזוהי המלחמה האמיתית נגד "ציונות"!!!
 ה"מונקאטשער" מקובל בכל החוגים לבעל-מעלה, גדול בישראל, לוחם נגד הציונות וכו', והוא כותב
 בפירוש שיש למסור נפש עבור ביאת משיח צדקנו, ומאריך לבאר שמסירות-נפש זו היא כמו בנוגע לג' הענינים
 ד"יהרג ואל יעבור"!
 וכאמור - אם מתיימרים להלחם נגד "ציונות" - הרי הדרך לכך היא על-ידי מסירות-נפש להביא את משיח
 צדקנו!!!
 הלוואי היו מפרסמים מכתב זה - שכבר נדפס בספרו, וכל הרוצה יכול לקנות את הספר, ולראות בעצמו
 את תוכן המכתב!
 כא. ויהירצון שכל אחד ואחד יעשה את כל התלוי בו כדי להוסיף בכל הענינים דאהבת ישראל ואחדות
 ישראל, עד להתעסקות באופן של מסירת נפש. ובוודאי יכול כל אחד ואחד לעסוק בזה, שהרי אין לך דבר
 העומד בפני הרצון.
 ועל-ידי-זה ימהרו ויזרזו עוד יותר את ביטול ענין הגלות (שסיבתו - היפך דאהבת ישראל), בגאולה האמיתית
 והשלימה על-ידי משיח צדקנו.
 ולהעיר, שגם אז יהיו כאלו שיצטרכו לענין של מסירות-נפש - לעזוב בחוץ לארץ את הבתים המפוארים,
 את המכוניות המפוארות וכו'!!!
 בנוגע לבתי כנסיות ובתי מדרשות - אמרו חכמינו ז"ל (מגילה כט, א) ש"עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות
 שבבבל שיקבעו בארץ ישראל", מה-שאינ-כן בנוגע לבתים הפרטיים כו'.
 וכמו כן בנוגע לכסף וזהב: בנוגע לכסף וזהב שהרוויחו בדרכים כשרות כו' - נאמר "כספם וזהבם אתם",
 מה-שאינ-כן בנוגע לכסף וזהב שהרוויחו בדרכים בלתי-רצויות כו'!
 וכאמור - שתיכף ומיד זוכים לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, באופן דשלימות העם, ביחד
 עם שלימות התורה ומצוותיה, ובאופן כזה באים לארצנו הקדושה כפי שהיא בשלימותה - שלימות הארץ,
 שאז יהיה ה"חוט המשולש" בענין השלימות - שלימות העם, שלימות התורה, ושלימות הארץ.
 ולהעיר - מג' דורות של מלכות שמצינו בנוגע למלך המשיח, (הוא ובנו ובן בנו (ראה פירוש המשניות
 להרמב"ם סנהדרין פרק י דיבור-המתחיל ועתה (בסופו)).
 וזוכים לבוא לבית המקדש השלישי - בית נצחי, "מקדש אדני כוננו ידיך", ושם רואים את הדלקת המנורה
 בבית המקדש [בכל ערב, או גם בכל בוקר - כידוע הפלוגתא שבין הרמב"ם ורש"י (נסמן ב'לקוטי שיחות' חלק
 ו עמוד 229 הערה 26)], ביחד עם הדלקת נרות חנוכה, "הנרות הללו אינן בטלין לעולם",
 במהרה בימינו ממש, ושמחת עולם על ראשם.

* * *

כב. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל תנו רבנן נר חנוכה כו'. 33

* * *

כג. נהוג לבאר פסוק עם פירוש רש"י בפרשת השבוע, וכן לבאר ענין בהערות אדוני-אבי-מורי-ורבי על
 הזהר דפרשתנו.
 וכמו כן צריכים להשלים את הביאור בפירוש רש"י ובהערות אדוני-אבי-מורי-ורבי - מההתוועדות הקודמת
 (דשבת פרשת וישב), שמפני קוצר הזמן הספיקו להזכיר את השאלות בלבד, כדלקמן.
 [מכיון שהיה הפסק של שבוע שלם בין התוועדות הנ"ל להתוועדות זו, והיה מספיק זמן לחשוב אודות
 השאלות ששאלו בהתוועדות הנ"ל - חשבתי שיהיו כאלו שיתייגעו למצוא את ביאור הדברים, ויפרסמו את

הדברים (בקובצים המופיעים מדי שבוע) כדי לזכות את הרבים. ובפועל - לא מצאתי בכל הקובצים, אחד שינסה לתרץ את השאלות הנ"ל!

קובצים אלו הופיעו גם לקראת שבת זו (כבכל שבוע), ישנם אלו שכותבים בקובצים אלו [בחינת שמותיהם, או - מפני גודל העניות - בראשי תיבות בלבד, אם ראשי-תיבות השייכים לשמם, או ראשי-תיבות שאינם שייכים לשמם כלל...], ישנה "מערכת" וכו', ואף-על-פי-כן, בכל הקובצים שראיתי לא מצאתי שיתעכבו למצוא ביאור על קושיות הנ"ל.

אין כל צורך למצוא ביאור עמוק כו' כך שיוכלו לומר עליו את התואר ד"עוקר הרים וטוחנן זו בזו"; יכולים לכתוב ביאור פשוט המובן בפשוטו של מקרא, ואדרבה: "כמה דפשיט כו' טפי מעלי". ודבר זה הוא ביכולתו של כל אחד ואחד, שהרי הובטחנו "יגעת ומצאת"!

ידוע פתגם כ"ק מורי וחמי אדמו"ר שישנם חילוקי דרגות באופן קבלת ההשפעה כו', אחד בא עם חבית גדולה ואחד בא עם כוסית קטנה בלבד. ועל-דרך-זה בנידון-דידן: "איני מבקש אלא לפי כחן", כל אחד היה צריך להשתדל ולהתייגע למצוא ביאור על קושיות הנ"ל - לפי ערכו, אבל הצד השווה הוא - שהיתה צריכה להיות שימת-לב לענין זה! (חסר קצת).

כד. בנוגע לפירוש רש"י בפרשתנו - נתעכב על ענין הדורש ביאור בפשוטו של מקרא, שרש"י אינו מבאר: בפרשתנו (מג, לב) נאמר: "ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו".

ולכאורה, דרוש ביאור בפשוטו של מקרא מהו הטעם ל"השנות החלום" אצל יוסף - חלום אחד אודות "אלומות", וחלום שני אודות "כוכבים"? והרי בנוגע לחלומותיו של יוסף אי אפשר לומר ש"נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו" (כבפרשתנו) - כי קיום החלום היה לאחר כמה וכמה שנים, שהרי החלומות היו כאשר יוסף היה בן שבע עשרה שנה, וכאשר יוסף נהיה מלך ומושל במצרים (שכתוצאה מזה היה יכול להיות קיום החלום) היה בן שלושים שנה!?

כאשר הבן-חמש למקרא לומד אודות חלומותיו של יוסף בפרשת וישב - לא קשה לו מאומה, מכיון שעדיין לא למד שישנו ענין מיוחד ב"השנות החלום"; אבל לאחר שלומד בפרשתנו את הפסוק "ועל השנות החלום גו'" - מתעוררת אצלו קושיא (בפשוטו של מקרא) מהו הטעם ל"השנות החלום" אצל יוסף. ואמנם, כמה מפשטני המקרא (הרשב"ם, הרמב"ן, האור החיים, ועוד) מתעכבים על קושיא זו, ומבארים שחלומותיו של יוסף לא היו בלילה אחד, וכיוצא בזה. ואילו רש"י, שענינו לפרש "פשוטו של מקרא" - אינו מתעכב לבאר קושיא זו!

ולכן, בהכרח לומר שענין זה מובן בפשטות כל כך עד שרש"י אינו צריך לבאר זאת, כפי שיתבאר לקמן. כה. בהערות אדוני-אבי-מורי-ורבי על הזהר דפרשתנו (לקוטי לוי יצחק עמוד קסח ואילך) מובא מאמר הזהר (קצט, א) "רבי חייא פתח ואמר וכו' וכיון דברא קודשא-בריך-הוא לאדם יהב קמיה אורייתא וכו', מנלן דכתיב אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה וכו'".

ומבאר אדוני-אבי-מורי-ורבי את פרטי הלשונות בזה - באותיות הקבלה כו', וענין זה מבואר גם בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי (בתחלתו). אבל עדיין צריך להבין את הביאור וההוראה מענין זה בעבודת האדם, וכפי שיתבאר לקמן.

כו. האמור לעיל קשור גם עם מאמר הזהר המבואר בהערות אדוני-אבי-מורי-ורבי שהוזכר בהתוועדות הקודמת (שיחת שבת פרשת וישב סעיף ל"א) - "רבי חייא כד אתא מהתם לארעא דישראל, קרא באורייתא כו' וכד הוו קיימין קמיה כל אינון דלעאן באורייתא, הוה אמר דא אשתדל באורייתא לשמה ודא לא אשתדל באורייתא לשמה, והוה צלי על ההוא דאתעסק לשמה כו' וצלי על ההוא דלא אתעסק בה לשמה כו'", שגם שם מדובר אודות דבריו של רבי חייא בקשר עם לימוד התורה.

וכפי שיתבאר לקמן - ההוראה הנלמדת מענין זה בנוגע לעבודת כל אחד ואחד מישראל.

כז. כאן המקום להשלים גם בנוגע להמדובר בהתוועדות הקודמת אודות פירוש רש"י בפרשת וישב: על הפסוק "וישב יעקב" (בין הדברים): "ועוד נדרש בו, וישב יעקב, ביקש יעקב לישב בשלוה,

1 קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוח, אמר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם
2 לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה."

3 ושאלו על זה:

4 מהו הביאור בטענה "לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם
5 הזה" - הרי הקב"ה הבטיח ליעקב אבינו "היטב איטיב עמך", ופשיטא שהכוונה בזה היא לא (רק) בנוגע לעניני
6 עולם הבא, כי אם בעיקר בנוגע לעניני עולם הזה ("לישב בשלוח בעולם הזה") - ששם שייכת הבקשה שהקב"ה
7 יצילו מפני עשו? ! ועד כדי כך - שאפילו לאחר שחשש שמא "נתמעטו זכיותי על-ידי החסדים והאמת שעשית
8 עמי, לפיכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו", סיים "ואתה אמרת היטב
9 איטיב עמך" (בעולם הזה כפשוטו), ואם כן, מהו פשר הטענה "לא דיין לצדיקים כו"? !

10 ויש להוסיף בזה:

11 אפילו אם הקב"ה אינו מסכים עם בקשתו של יעקב "לישב בשלוח" (מאיזה סיבה שתהיה) - הרי אין זו
12 סיבה להביא עליו צרה חדשה, "קפץ עליו רוגזו של יוסף"? !

13 מצינו אמנם בפירוש רש"י (וישב לז, לד) שענין זה היה עונש על "כ"ב שנה שלא קיים יעקב כיבוד אב
14 ואם", אבל בפסוק דילן מפרש רש"י שהסיבה לכך ש"קצף עליו רוגזו של יוסף" היא - מפני ש"ביקש יעקב
15 לישב בשלוח"? !

16 וכפי שיתבאר לקמן.

17 כח. בהמשך להמוזכר לעיל בענין "ביקש יעקב לישב בשלוח" - הרי כאן המקום לעורר עוד הפעם אודות
18 ההצעה שכל בני ישראל יסיפו בתפילה, הן בהתחלת התפילה - "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך
19 כמוך", והן בסיום התפילה - "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך", שענין זה יסייע לבטל את המצב
20 ד"מלכיות מתגרות זו בזו", וכתוצאה מכך - מצב של מנוחה ושלוח אצל בני ישראל, "לישב בשלוח", כמדובר
21 לעיל (שיחות י"ט כסלו ושבת פרשת וישב שנה זו) בארוכה.

22 דהנה, אף שבפירוש רש"י, בפשוטו של מקרא, הובא ענין זה בסגנון של טענה: "אמר הקב"ה לא דיין
23 לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שהם מבקשים לישב בשלוח בעולם הזה" - הרי מובן, שטענה זו
24 היתה שייכת רק בזמנו של יעקב אבינו, מה-שאינ-כן בימינו אלו, לאחר ששבני ישראל עברו את כל היסורים
25 והתלאות כו' במשך כל שנות הגלות, הרי בוודאי ובוודאי יצאו כבר ידי-חובתם כו', וכמו שכתב אדמו"ר
26 האמצעי ב"שערי תשובה" (שער התשובה פרק ה (ה, ב)) שלאחרי כל הגזירות כו' בטלו ענינים אלו ולא יהיו
27 עוד, ובלשון הכתוב (נחום א, ט): "לא תקום פעמיים צרה", ולכן, בודאי הגיע הזמן שבני ישראל צריכים "לישב
28 בשלוח (גם) בעולם הזה".

29 ומהעצות לזה - ההוספה בתפילה, הן בהתחלת התפילה - "הריני מקבל כו'", והן בסיום התפילה - "אך
30 צדיקים גו' ישבו ישרים את פניך", באופן של מנוחה והתיישבות, "לישב בשלוח", כנ"ל בארוכה.

31 כט. בנוגע לענין ד"מלכיות מתגרות כו" - הנה במדרש רבה (בראשית רבה פרשה מב, ד) הלשון הוא
32 "מלכיות מתגרות אלו באלו", ואילו הלשון (דלעיל) "מלכיות מתגרות זו בזו" מקורו - בלקח טוב (על הפסוק
33 לך יד, א).

34 והטעם לדיוק הלשון "זו בזו" (כבלקח טוב) ולא "אלו באלו" (כבמדרש רבה) הוא - מפני שבנוגע למצב
35 שאודותיו מדובר עתה, מתאים יותר הלשון "מלכיות מתגרות זו בזו", מלכות אחת במלכות אחרת (ולא "אלו
36 באלו"):

37 עיקר ההתגרות בימינו אלו היא - בין שתי מעצמות-העל: ארצות-הברית וברית-המועצות, המתגרות אחת
38 בחברתה ("זו בזו").

39 אין הכוונה להתגרותם בדרום אמריקה - שכן התגרות זו אינה שייכת כלל למצבם של בני-ישראל, אלא
40 הכוונה להתגרותם במזרח התיכון, הן בנוגע ללבנון, והן בנוגע למצרים כו', שבנוגע להתגרות זו צריכים
41 להשתדל ביותר שהדבר לא יפגע חס-ושלום בבני ישראל.

ואף ששם (בלבנון) ישנה התגרות של כמה וכמה מלכיות, מוסלמים ונוצרים וכו' ("אלו באלו"), הרי הסיבה העיקרית לכך היא - התגרותם של שתי מעצמות-העל, ועד שלולי זאת - היתה מתבטלת כבר מזמן ההתגרות המתנהלת בין העמים הקטנים.

ולכן, עיקר ההשתדלות צריכה להיות בנוגע לביטול הענין ד"מלכיות מתגרות זו בזו", ובדרך ממילא - תתבטל התגרותם של שאר המלכיות "אלו באלו".

ל. בנוגע להשפעת התגרות המלכיות ביחס למצבם של בני ישראל - הנה נוסף על האמור לעיל אודות ההוספה בתפילה כו', שזוהי הפעולה העיקרית הנפעלת על-ידי כל בני ישראל, ישנו ענין נוסף הקשור לפעולה על-פי דרכי הטבע (שגם בזה חייבים על-פי התורה) אצל אלו השייכים לכך, והיא - העמידה בתוקף הכי גדול בכל הקשור לענין של בטחון, מבלי לוותר מאומה על דבר שיכול להעמיד בסכנה חס-ושלום את בטחונם של בני ישראל (שולחן-ערוך (ודאדמו"ר הזקן) אורח חיים סימן שכט סעיף ו').

וכמדובר כמה פעמים בארוכה שראו במוחש את התוצאה שהיתה בעקבות הוויתורים על עניני בטחון, ולא רק פעם אחת, אלא פעם אחר פעם, ואף-על-פי-כן, חוזרים וממשיכים להתנהג באותה שיטה, מבלי ללמוד מאומה מטעויות העבר.

ב"קעמפ-דייוויד" חתמו על "חוזה שלום" אומלל, שבו החזירו למצרים כל עניני הבטחון - שטחים אסטרטגיים, שדות נפט וכו' וכו', ובכך העמידו בסכנה את בטחונם של 2-3 מליון יהודים (כן ירבו) הדרים בארץ הקודש, וכל זה - תמורת "פיסת נייר" בלבד, חתימה על "הסכם שלום", שעכשיו רואים בעליל עד כמה שוה ערכו של שלום זה... הלוואי ישאר מצב הדברים כפי שהוא כיום, ולא באופן גרוע יותר, רחמנא ליצלן!... היה אמנם "לחץ כבד" לחתום על הסכם זה, כולל - לחץ גם מיהודים!... ולכן - טוענים הם - היה הכרח לחתום על ההסכם. - אם אינך יכול לעמוד בפני הלחץ - אזי חזור לביתך! כיצד יכול אתה להעמיד בסכנה את בטחונם של בני ישראל אך ורק מפני שאינך יכול לעמוד בפני לחץ?!

ואדרבה: אילו היה נעמד בתוקף שלא לחתום על הסכם כזה (המסכן את בטחונם של בני ישראל), והיה מראה שהוא מתכנן לארוז את מזוודותיו ולחזור לביתו - היו רצים אחריו עם כל גינוני הכבוד, פורשים לרגליו "שטיח אדום", וכיוצא בזה, ואז היה הוא הקובע את תוכן הדברים שבהסכם השלום.

מצב הדברים אז היה באופן שנשיא 'ארצות-הברית' היה מוכרח לצאת עם "הסכם חתום" בידי שלשת המדינות (ישראל, מצרים וארצות-הברית), כדי להפגין את יוקרתו לקראת ה"בחירות"... מצדו לא היה איכפת מה יהיה תוכן ההסכם, מה שהיה נוגע לו בעיקר הוא - כאמור - שלא לצאת ללא הסכם חתום בידי שלשת המדינות. ולכן, אם היו עומדים בתוקף המתאים שלא להסכים בשום פנים ואופן לוותר על עניני בטחון - היו חותמים "הסכם שלום" כאשר עניני הבטחון היו נשארים בידי בני ישראל!

ואף-על-פי-כן, מפני העדר ההרגש ד"גאון יעקב", ואדרבה: ההשתדלות להתרפס ולמצוא חן בעיני הגוי - העמידו בסכנה את בטחונם של היהודים הנמצאים בארץ הקודש!

זאת ועוד:

גם לאחר שהתחווה להם הטעות המבהילה שעשו בתחזית "חוזה השלום" - לא התאים להם להודות על טעותם ולשנות את דעתם, אלא המשיכו "לשחק" כאילו הסכם זה מהווה "נצחון גדול" עבור בני ישראל, ויש לחגוג את המאורע במסיבות-ראווה ואיחולי "מזל טוב"!

כך התנהגו לאורך כל התקופה של ביצוע פרטי ההסכם, שלב לאחר שלב, החזרת שלישי סיני, שני שלישים מסיני, החזרת שדות הנפט, עד להחזרת כל שטחי סיני, בד בבד עם פירוק ישובי "חבל ימית" - תקופה שארכה משך זמן רב, לאחר שהיה כבר ברור לכל, גודל הטעות שבזה, ואף-על-פי-כן, המשיכו הם ליישם ולבצע את פרטי ההסכם!

גירשו יהודים מ"חבל ימית", וזאת - למרות שניתנה להם הבטחה ברורה שדבר כזה לא יקרה, וכל זה למה - מפני שהתחייבו והבטיחו לגוי לעשות כן.

הגע עצמך: אדם שנשבע בנקיטת חפץ (בספר תורה!) שמתחייב להזיק לעשרה בני-אדם, האם יעלה על דעת מישהו שיש לאפשר לו לקיים את ההבטחה שקיבל על עצמו בשבועה? - גם "עורך-דין" שאינו-יהודי,

- 1 ואפילו ילד קטן, יודע ומבין עד כמה מופרך ומושלל הדבר: האם מפני שקבלת על עצמך החלטה כזו נאפשר
2 לך להזיק לבני-אדם? ! - אדרבה: צריכים להעניש אותך על קבלת החלטה זו!
- 3 ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות החלטה והבטחה להזיק ולסכן את בטחונם של 2-3 מליון יהודים
4 (לא רק עשרה בני-אדם) - הרי פשיטא שאפילו לאחר כל ההחלטות וההתחייבויות, עד לאופן של שבועה כו',
5 היה אסור לאפשר קיום הבטחה זו!
- 6 ואף-על-פי-כן, מפני גודל הרצון להתרפס ולמצוא חן בעיני הגוי - העדיפו לסכן את בטחונם של בני ישראל
7 (גם לאחר שהיו מודעים לגודל הסכנה) כדי להראות לכל הגוים שהם אנשים המתנהגים על-פי "צדק ויושר",
8 שלא לזוז כמלא נימה מקיום הבטחתם, תהיה איזו שתהיה, גם הבטחה המסכנת את בטחונם של בני ישראל! ...
9 לא. וכאמור, גם לאחר שראו בעליל מה שנגרם כתוצאה מהנהגה זו - לא לומדים מטעויות העבר, וממשיכים
10 ללכת באותה דרך - להתרפס בפני הגוי ולמצוא חן בעיניו, וזאת - תמורת כל מחיר שבעולם!
- 11 כיום מודים כבר כולם שחתירת הסכמי "קצמפ-דייוויד" היתה טעות חמורה ביותר - כפי שכבר נדפס בארץ
12 ישראל (על-ידי אלו שהיו מעורבים בדבר), כל המאורעות שבדבר לפרטיהם, "איש הי' בארץ עוץ ושמר גו".
13 וכמו כן מודים כיום בנוגע לטעות שנעשתה בפעמים הקודמות כאשר החזירו את שטחי סיני למצרים.
14 ואף-על-פי-כן, ממשיכים להתנהג באותו אופן, פעם אחר פעם.
- 15 וכמו כן התנהגו עתה במלחמת "שלום הגליל" (בהבא לקמן - ראה בארוכה שיחות כ"ב סיון, ג' תמוז וז'
16 תמוז תשמ"ב (נדפס גם בקובץ "המאור" סיון-תמוז תשמ"ב)):
- 17 כדי להשיג את המטרה הרצויה - היו צריכים תיכף ומיד להכנס לתוך 'ביירות', ולהפטר אחת ולתמיד מכל
18 המחבלים, אם על-ידי גירושם מלבנון ופיזורם בשאר ארצות, או בדרכים כיוצא בזה. ובפועל - היו
19 "רודפי-שלום" (אלו ש"רודפים" ומרחיקים את השלום...) שהתערבו עם שיקולים פוליטיים של נשיאת-חן בעיני
20 הגוי, ולא אפשרו להכנס לתוך 'ביירות' כדי לסיים את הפעולה, וגרמו לעצור באמצע הפעולה, ולהשאיר את
21 החיילים כפי שהם חשופים לפגיעה מצד המחבלים, מצב שהביא לריבוי קרבנות ה'ינקום-דמם'!
- 22 המצב הכי גרוע הוא - להתחיל בפעולה מסויימת ולהשאר באמצע במצב של "פוסח על שתי הסעיפים"!
23 מסופר בתנ"ך (מלכים א' יח, כא) אודות דבריו של אליהו הנביא לבני ישראל: "עד מתי אתם פוסחים על
24 שתי הסעיפים אם ה' האלקים לכו אחרי ואם הבעל לכו אחרי", כלומר, שהמצב של הליכה אחרי הבעל
25 רחמנא-ליצלן הוא טוב יותר מאשר המצב ד"פוסחים על שתי הסעיפים", כי כאשר הולכים אחרי הבעל
26 חס-ושלום, הנה סוף-כל-סוף יחזרו בתשובה, מה-שאינ-כן כאשר נמצאים במצב ד"פוסחים על שתי הסעיפים",
27 שאז לא יודעים שצריכים לחזור בתשובה (ראה רבינו יונה ריש ברכות. שולחן-ערוך ודאדמו"ר הזקן אורח חיים
28 סימן תרג. קונטרס ומעין מאמר יד פרק ב. וראה 'לקוטי שיחות' חלק א עמוד 183 ואילך).
- 29 ועל-דרך-זה בעניננו - כאשר התחילו בפעולה שנועדה להבטיח את שלומם של בני ישראל, וכבר שילמו
30 עבור זה מחיר כבד ביותר - קרבנות מבני ישראל, ולאחרי כל זה - מפסיקים באמצע הפעולה, ונשארים במצב
31 של "פוסחים על שתי הסעיפים": את הפעולה לא סיימו, ולאידך - השאירו את החיילים חשופים לפגיעה מצד
32 המחבלים, תוך כדי מתן-הוראה שאין להם לירות! ...
- 33 וכל זה למה - כדי למצוא חן בעיני הגוי, מכיון שמפחדים שמא הגוי לא יהיה שבע-רצון מפעולה זו!
34 דובר כמה פעמים ש'ארצות הברית' היתה מעוניינת בסיום הפעולה בשלימותה, ומטעם זה - עזב נשיא
35 'ארצות הברית' את עיר-הבירה לתקופה מסויימת, מתוך תקוה שינצלו את הזמן כדי לסיים את הפעולה,
36 ואף-על-פי-כן, הצורך להתרפס בפני הגוי ולישא-חן בעיניו הוא עד כדי כך - שגם כאשר כל אחד ואחד מבין
37 בפשטות שגם הגוי מסכים ומעוניין בדבר, מפחדים הם לעשות זאת! ...
- 38 וכתוצאה מזה - מגיעים למצב שצריכים לשחרר אלפי מחבלים, ולאפשר להם לחזור למקומותיהם באופן
39 מאורגן, ולהמשיך - רחמנא ליצלן - בכל פעולותיהם!
- 40 כוונת הדברים אינה למחלוקת ושקלא-וטריא שהתנהלה בארץ ישראל האם היה צורך לשחרר אלפי מחבלים
41 תמורת שחרורם של ששה יהודים - לא על זה מדובר עתה, כי אם על הדברים שהביאו לידי מצב זה - "תחלתו
42 בפשיעה וסופו באונס"! שזהו ההרגש שיש צורך להכנע תיכף ומיד בפני כל לחץ, היפך הגמור מהנהגה באופן
43 של "גאון יעקב"!

- 1 וכאמור, שורש הבעיה היא - "רגש הנחיתות" בפני הגוי, והצורך להתרפס בפניו ולישא-חן בעיניו.
- 2 וענין זה, לדאבוננו, גובר והולך: אם בעבר הסכימו להכנע בתנאי שיקבלו "פיסת נייר", הרי כיום מוכנים
- 3 להכנע גם ללא "פיסת נייר", תמורת הבטחה בעל-פה בלבד, בה בשעה שיודעים איזה ערך יש להבטחה זו!
- 4 וכל זה - כאמור - כדי לישא-חן בעיני הגוי!
- 5 מוכנים להחזיר שטחים נוספים למצרים - אלא הנס הוא שמצרים אינה מוכנה לקבל... הלוואי ימשיך המצב
- 6 באופן כזה! וכמו כן מוכנים ורוצים להחזיר את השטחים של לבנון, וזאת - למרות שראו את תוצאותיה של
- 7 שיטה זו.
- 8 לב. ועוד הגדילו לעשות - כאשר הקימו בירושלים עיה"ק "ועדת חקירה" על מנת לחקור את חלקם של
- 9 היהודים במאורעות שאירעו במחנות הפליטים, כדי להראות לכל העמים את גודל מדת ה"צדק ויושר" של בני
- 10 ישראל, שלא נמנעים מלהוקיע את אנשי הצבא על שלא מילאו את תפקידם באופן המתאים.
- 11 הכל יודעים ברור מי הם אלו שעשו את המעשה בפועל ממש - הם עצמם מודים בזה, ואדרבה: הם עוד
- 12 "מתפארים" בכך שקיימו את המנהג והמסורת של "נקמת גואל הדם" הנהוג אצלם.
- 13 ועל-פי-זה - אפילו אם רצונם של שופטי "ועדת החקירה" להראות עד כמה דוגלים הם ב"צדק ויושר", עד
- 14 כדי כך שאינם נרתעים למתוח ביקורת על יהודים, היו צריכים לפתוח את ה"דין-וחשבון" שלהם בהודעה ברורה
- 15 וחד-משמעית, שחקירתם העלתה שבפועל ממש נעשתה הפעולה על-ידי אלו ואלו, להוקיעם ולדרוש שיענישו
- 16 אותם וכו', ורק אחר כך יש מקום להמשיך ולכתוב אודות חלקם של בני ישראל בדבר, שלכל היותר אינו
- 17 מתבטא אלא בכך ש..ידעו אודות המאורע ולא "מסרו את נפשם" להתערב ולמנוע סכסוך של שתי אומות!
- 18 מצד אחד טוענים שאין זה תפקידם של יהודים להיות "שוטר של המזרח התיכון", וביחד עם זה - מאשימים
- 19 אותם על שלא התנהגו כ"שוטר", להתערב ולמנוע סכסוך שבין שתי אומות!
- 20 אלא מאי - "רגש הנחיתות" כלפי הגוי הוא גדול כל כך, עד שאינם מעלים על דעתם את האפשרות להכריז
- 21 שהגוי הוא זה שביצע את הפעולה (למרות שהדבר ידוע ומפורסם בלא-הכי), ולכן מאשימים הם רק את
- 22 היהודים על.."חלקם" (כביכול) בפרשה זו!
- 23 לג. ובזה ישנה הוראה ולימוד מימי חנוכה:
- 24 נצחונם של בני ישראל בימי חנוכה הוא - שנשארו נאמנים לעם ישראל, לתורה ומצוותיה, והלכו עם התוקף
- 25 ד"גאון יעקב", מבלי להתפעל מהלחץ של היוונים, ביחד עם ה"מתיוונים" - יהודים ש"רדפו" אחרי היוונים,
- 26 התרפסו בפניהם והשתדלו לישא-חן בעיניהם, תמורת כל מחיר!
- 27 אבל לדאבוננו, ישנם כיום יהודים שהולכים בשיטתם של ה"מתיוונים", והם אלו שגרמו לכל ה"מחדלים"
- 28 השונים, הן במלחמת יום-כיפור, הן בהסכמי קעמפ-דייוויד, הן במלחמת "שלום הגליל", והן בשאר הענינים
- 29 שהיו בינתיים!
- 30 ולפלא, שבכל המקרים הצליחו אותם "מתיוונים" להטות את הכף, להשפיע ולפעול על כולם (גם אלו שהם
- 31 בעלי מעמד גבוה יותר בממשלה) שישכימו לדעתם!
- 32 אותם "מתיוונים" יכולים להיות יהודים שמניחים תפילין בכל יום, אבל בענין זה - הם בבחינת "תינוקות
- 33 שנשבו", מכיון שקיבלו חינוך שצריכים להתפעל מהגוי, להתרפס בפניו ולהשתדל לישא-חן בעיניו, ובלשונם:
- 34 יהודי בביתך ואדם בצאתך!
- 35 ולכן, אף שבענין זה הם בבחינת "תינוקות שנשבו" - אין זה מצדיק את העובדה שממנים יהודי כזה בתור
- 36 "שר" ("מיניסטר") ומנהיג בישראל, כאשר רואים שהנהגתו ושיטתו גורמת למחדל אחרי מחדל!...
- 37 לד. לכאורה, יש מקום לשאלה: מהי התועלת בכל הדברים האמורים - הרי כבר דובר ברוח זו כמה וכמה
- 38 פעמים, ואף-על-פי-כן לא הועילו הדברים!?! - הנה המענה לכך בפשטות:
- 39 רואים במוחש שטבע האדם הוא - שכאשר חותכים בסכין את אצבעו הקטנה, צועק הוא מרוב כאב. וכאשר
- 40 שואלים אותו: וכי חושב אתה שצעקה זו תמעט את הכאב? - משיב בשלילה. הוא לא "טפש" לחשוב שיוושע
- 41 על-ידי צעקתו. הוא יודע שיש לטפל בזה באופן כך וכך, וכאשר מדובר אודות מקרה חמור יותר - יש לקרוא
- 42 לרופא, וכיוצא בזה. אבל אף-על-פי-כן, התגובה הראשונה שלו (ללא כל חשבון) היא - צעקה, וטעם הדבר -
- 43 מכיון שמדובר אודות חתך שנעשה באצבע שלו, דבר הכואב לו!

1 והנמשל - מובן ופשוט!

2 אבל ביחד עם זה, ישנה עצה שהיא בוודאי תועיל (במוקדם או במאוחר), והיא - העצה האמורה לעיל
3 אודות ההוספה בתפילה, הן בהתחלת התפילה - אמירת "הריני מקבל עלי כו'", והן בסיום התפילה - "אך
4 צדיקים גו' ישבו ישרים את פניך".

5 וכאמור - עצה זו חייבת להועיל, על-פי המבואר ב'תורת אמת' אודות גודל העילוי דתפילת הציבור, שמכיון
6 ש"הן אל-כביר ולא ימאס" (איוב לו, ה. וראה ברכות ח, ריש עמוד א), הרי בוודאי שתפילה זו מתקבלת
7 ופועלת פעולתה - שנפעל הענין ד"ישבו ישרים את פניך", "לישב בשלוה".

8 ואלו שהתנהגו עד עתה באופן בלתי-רצוי - הנה על-ידי פעולה זו, בוודאי "יערה עליהם רוח ממרום",
9 ומכאן ולהבא הנה הם בעצמם ישנו את הנהגתם, ויתחילו להתנהג על-פי הוראות התורה - לעמוד בתוקף ד"גאון
10 יעקב".

11 ועל-ידי-זה נזכה בקרוב ממש לשלימות הענין ד"ישבו ישרים את פניך" - "יראה גו' אל פני האדון ה"
12 (משפטים כג, יז), בבית המקדש השלישי, כאשר יקויים היעוד "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו
13 יבוא כל בשר להשתחוות לפני" (ישעיה סו, כג), שאז יהיה ענין העליה לרגל בכל שבת ושבת, ובוודאי -
14 בשבתות מיוחדות, בשבת זו - שבת חנוכה,

15 בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

16 לה. הביאור בפירוש רש"י בפרשת וישב:

17 המאורע ד"רוגזו של יוסף" התרחש כאשר יוסף היה בן שבע עשרה שנה. ולכאורה אינו מובן: וכי רק אז
18 "ביקש יעקב לישב בשלוה" (שלכן דוקא אז "קפץ עליו רוגזו של יוסף"), הרי לפני-זה עברו כבר כמה שנים
19 שבהם ישב יעקב בשלוה (לא רק "ביקש לישב בשלוה") - כי: כאשר נולד יוסף, רצה יעקב לחזור לארץ כנען,
20 ולבקשתו של לבן התעכב עוד שש שנים, ואחר כך התעכב בדרך ב' שנים, עד שהגיע לארץ מגורי אביו -
21 בהיות יוסף בן ה' שנה, ואם כן, מאז שחזר יעקב לארץ מגורי אביו, עד שיוסף היה בן שבע עשרה שנה (תשע
22 שנים לערך) - ישב יעקב בשלוה, ועל-פני-זה אינו מובן: מה התחדש עתה - כאשר יוסף היה בן שבע עשרה
23 שנה - שפתאום "ביקש יעקב לישב בשלוה", ולכן "קפץ עליו רוגזו של יוסף"?:

24 והביאור בזה:

25 דברי רש"י "ביקש יעקב לישב בשלוה", באים לאחרי הקדמתו בפסוק שלפני-זה: "יעקב ראה כל האלופים
26 (אלופי עשו) הכתובים למעלה, תמה ואמר, מי יכול לכבוש את כולן. מה כתיב למטה אלה תולדות יעקב יוסף,
27 וכתוב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם". ומזה
28 מובן, שהמשמעות ד"ביקש יעקב לישב בשלוה" היא - ביחס לפעולתו בנוגע לעשו, היינו, שבמקום ללכת אל
29 הר שעיר [כפי שהבטיח "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" (וישלח לג, יד ובפירוש רש"י)] כדי לפעול על עשו
30 להחזירו למוטב וכו' - "ביקש יעקב לישב בשלוה" ולא לעסוק בענין זה.

31 ולכן: בשנותיו הראשונות של יוסף, כאשר היה צעיר לימים - הנה טענה זו (מדוע יושב בשלוה ואינו הולך
32 לפעול על עשו) אינה חזקה כל כך, מכיון שיש מקום לומר שעדיין לא נשלם כוחו של יוסף שעל-ידו יכולים
33 לנצח את עשו (ניצוץ יוצא מיוסף ששורף ומכלה את כולם); אבל לאחרי שיוסף נעשה "בן שבע עשרה
34 שנה", שאז נעשה הענין ד"תולדות יעקב יוסף" בשלימות, "שהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו", ו"כל מה
35 שלמד משם ועבר מסר לו" - הנה מכיון שכבר נשלם כוחו של יוסף, שוב אין כל סיבה לעכב את הפעולה עם
36 עשו.

37 ומשום זה, כאשר "ביקש יעקב לישב בשלוה" ולא לעסוק בענין ד"לשפוט את הר עשו" בהיות יוסף בן
38 שבע עשרה שנה (לאחרי שנשלם כוחו) - אזי "קפץ עליו רוגזו של יוסף", מדה כנגד מדה: מכיון שלא התעסק
39 לפעול על עשו בכוחו של יוסף [בית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף ששורף ומכלה את כולם],
40 לכן "קפץ עליו רוגזו של יוסף" דוקא.

41 ועל-פני-זה מתורצות כל השאלות דלעיל - בפשטות.

לו. הביאור בנוגע ל"השנות החלום" אצל יוסף:

החילוק שבין חלום פרעה לחלום יוסף הוא - שאצל פרעה היו שני החלומות שונים, אלא שחלום אחד עסק ב"פרות" וחלום שני עסק ב"שבליים", אבל - כאמור - תוכן החלומות שוה בכל הפרטים (הן בנוגע למספר שני השבע והרעב, והן בנוגע לפתרון הבליעה וכו'); מה-שאינ-כן אצל יוסף - היו שני חלומות שונים זה מזה, כדלקמן, ולכן לא שייך לומר על זה "השנות החלום" - מכיון שאין זה חלום אחד החוזר ונשנה ב' פעמים (כחלום פרעה), כי אם שני חלומות שונים.

והביאור בזה:

החלום הראשון הוא: "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה גו' והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחוינה לאלומתי". ותוכנו - ביטול והשתחווה של השבטים אל יוסף בעניני שדה ("מאלמים אלומים בתוך השדה"), היינו, שיהיו זקוקים אליו כדי להשיג תבואה כו', כאשר היה משביר בר לכל עם הארץ.

אבל החלום השני הוא: "והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי" - שבחלום זה: (א) נוסף גם שמש וירח - יעקב ובלהה, שלא הוזכרו בחלום הראשון, (ב) השבטים נמצאים במעמד ומצב של "כוכבים", מצב נעלה יותר באי-ערוך ממעמדם ומצבם בחלום הראשון בהיותם "מאלמים אלומים בתוך השדה", בדוגמת כוכבים המאירים כו', ותוכנו - ביטול והשתחווה של השבטים (כוכבים, כולל - "השמש והירח") אל יוסף בארמון המלכות, ולא רק "בשדה" (בעת מילוי תפקידו כ"משביר בר" - בעניני תבואה השייכים לשדה).

ונמצא, ששני חלומות אלו מדברים אודות ב' זמנים ומצבים שונים, ולכן אין זה "השנות החלום", כי אם שני חלומות שונים.

לז. הביאור בהערות אדוני-אבי-מורי-ורבי:

ב' הענינים המבוארים בזהר אודות רבי חייא (הן בפרשתנו והן בפרשת וישב) - יש בהם הוראה עבור לומדי תורה:

בדברי הזהר בפרשת וישב - ישנה הוראה שצריכים להשתדל עבור כל הסוגים דלומדי התורה, הן אלו שלומדים לשמה, הן אלו שלומדים שלא לשמה, והן אלו שהיו במעמד ומצב בלתי-רצוי כו'.

ובדברי הזהר בפרשתנו ישנה הוראה בנוגע לאופן הפעולה בזה - שמכיון שצריכים לפעול אצל כל הסוגים דלומדי תורה, צריכים להקדים את כל פרטי הדרגות שבלמוד התורה - שהם ד' הענינים ד"אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה".

ויש להאריך בזה, ותן לחכם ויחכם עוד.

לח. כאן המקום להודות לאלו שעסקו בפרסום ההצעה אודות אמירת "הריני מקבל עלי כו'" ו"אך צדיקים יודו לשמך גו'" - על-ידי-זה שהדפיסו זאת בעיתון, ועוד הוסיפו - להדפיס זאת באופן שכל מי שרוצה יוכל לגזור את הקטע שבו מופיעים ענינים אלו, על מנת להדביקם בסידורו, ותבוא עליהם ברכה. ובהמשך לזה - אתן להם בקבוק משקה, כדי לארגן התוועדות בימים הבאים, ובפרט ב"זאת חנוכה" - יום סגולה מיוחד (כמבואר מעלתו בדרושי חסידות בכמה מקומות), כדי לקבל החלטות טובות להוסיף בכל הענינים דאהבת ישראל ואחדות ישראל, באופן ד"איש את רעהו יעזורו".

ויהי-רצון שכל פעולות אלו יצטרפו ויתלכדו יחדיו - להיות "ידא אריכתא", ועל-ידי-זה יזכו לקבל את כל הענינים מידו של הקב"ה - "ימינך פשוטה לקבל שבים",

עדי קיום היעוד שהקב"ה "אוחז בידו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל",

בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, וכפסק-דין הרמב"ם: "מיד הן נגאלין".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה להרב דוד שי' רסקין, ולהרב גרשון בער שי' יעקבסאן].

הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

לאחרי תפלת מנחה, תפלת ערבית והדלקת נר חנוכה - התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "שיבנה בית המקדש".

לקוטי שיחות חנוכה כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

והישועה מהמן הרשע גם ביום וגם בלילה⁵. לא כן לגבי
הנצחון על היוונים בחנוכה, שהיה אף הוא נס, (ויותר מכך
- נס גלוי: "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים
וכו"⁶, בעוד שנס פורים היה מוסתר בדרכי הטבע), נס
הנצחון בחנוכה מוזכר בלילה רק ב"ועל הנסים" הנאמר
בתפילת מעריב ובברכת המזון.
והרי תפילת ערבית היא רשות⁷, וכן אין חובה לאכול
פת בליל חנוכה⁸. יוצא אפוא שאין חובה הכרחית⁹ להזכיר
את נס הנצחון בליל חנוכה.
קושיא זו מתורצת בפשטות על פי האמור בסעיף
הקודם: הדלקת נרות חנוכה אינו זכר רק לנס פך השמן,
אלא גם לכל הניסים של ימי החנוכה.
ואכן, אנו מוצאים¹⁰, שאחת הדרכים להבעת זכרון
והלל לה', הוא ע"י הדלקת נרות¹¹.

ג.

הסיבה לשינוי בסדר שלושת הביטויים

זהו גם הטעם לשינוי הסדר בשלושת הביטויים בנוסח
הנרות הללו.
בתחילת "הנרות הללו" מדובר על שלושת סוגי
ההצלה והישועה "שעשית לאבותינו בימים ההם", ולפיכך
הם נמנים בסדר זה: "על התשועות ועל הנסים ועל
הנפלאות", כיוון שכך היה סדר המאורעות. תחילה
"תשועות", אח"כ "נסים" ואח"כ "נפלאות".
לא כן בסיום "הנרות הללו". שם מדובר על האופן
שבו יוצרים שלושת הסוגים אצלנו את ההרגשה של

א.

השינוי בסדר שבין שלושת הביטויים הנמצאים בנוסח "הנרות הללו"

1 בנוסח של "הנרות הללו" נאמרים שלושה ביטויים-לשון
2 דומים: "הנרות הללו אנו מדליקין, על התשועות ועל
3 הנסים ועל הנפלאות"¹. בסיום "הנרות הללו" מוזכרים שוב
4 שלושה ביטויים אלו, אך בסדר שונה²: "להודות ולהלל
5 לשמך הגדול על נסידך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך"
6 יש להבין, אם כן, מהי הסיבה לשינוי בסדר שלושת
7 הביטויים הללו?

ב.

נוסח "הנרות הללו" כולל את כל הניסים של ימי החנוכה

8 מן העובדה שבנוסח "הנרות הללו" אין נזכרים רק
9 "נסידך", אלא גם "נפלאותיך" ו"ישועותיך", רואים, שמצות
10 הדלקת נר חנוכה איננה מהווה זכר רק לנס פך השמן,
11 שהרי הוא איננו בבחינת "ישועות", אלא לכלל סוגי
12 הישועה שה' הראה בימים ההם בזמן הזה⁴, הנחלקים
13 באופן כללי לשלושה סוגים (כפי שיוסבר בהמשך
14 הדברים), ובתוך כל אחד מן הסוגים אנו מוצאים לשון
15 רבים: "תשועות... נסים... נפלאות", כיוון שמאורעות ימי
16 החנוכה כוללים כמה וכמה עניני ישועה, מכל הסוגים.
17 הסבר זה עונה על קושיא חזקה אחרת, בקשר להזכרת
18 נס חנוכה, כדלהלן:
19 לגבי נס פורים קיימת חובה להזכיר את ההצלה

(8) כי גם את"ל שיש חיוב משתה ושמחה, וגם חיוב לעשות סעודה* -
הרי אין החיוב דוקא בליל חנוכה.
(9) ובפרט שאם לא אמר ועל הנסים בתפלה או ברהמ"ז - אין מחזירין
אותו (טוש"ע או"ח סתרפ"ב ס"א. וראה שו"ת צ"צ שער המילואים סי"א).
(10) ראה סנהדרין לב, ב בתוד"ה קול. ובתרגום ירמיה, כה, י: דמשבחין
בניחור בוצין.
וראה לקו"ש חט"ו ע' 534 (ובארוכה לקו"ש חכ"ה שיחה לחנוכה) שי"ל
שהכוונה ב"הדליקו נרות בחצרות קדש" (נוסח ועל הנסים) היא לנרות של
שמחה וכבוד השינה - ע"ד נרות דשמחת בית השואבה בעזרת נשים (סוכה
נא, א) ונרות ביהכנ"ס (ברכות נג, א. טוש"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סתר"י ס"ד)
- שכל אלו אין מקומם בהיכל.
(11) ומה שקבעו לשבח על הנס דנצחון המלחמה כו' ע"י נרות - הוא
בכדי שיוכל גם הנס דפך.

(1) כ"ה במס' סופרים פ"כ ה"ו לפנינו. טאו"ח סתרע"ו. וכ"ה בסידור
אדה"ז. ובכמה סידורים וכו' הוא בשינוי סדר, הוספות וכו'. ואכ"מ.
(2) כ"ה בסידור אדה"ז [ובס' של"ה, יעב"ץ ועוד]. ובמס' סופרים שם
(וכ"ה בטאו"ח שם. ובכ"מ) מקדים "נפלאותיך" ל"נסידך". ובכמה סידורים הוא
בעוד שינויים. ואכ"מ.
(3) אף ש(כמובן) זהו עיקר הזכרון דהדלקת נ"ח.
(4) ראה צפע"נ לרמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג. ועיין לשון הרמב"ם שם
פ"ד ה"ב: להודיע הנס ולהוסיף בשבח הא"ל והודיר לו על הנסים שעשה לנו.
ולהעיר משבת (כג, א): נשים חייבות בנ"ח שאף הן היו באותו הנס, וברש"י
שם ועל יד אשה נעשה הנס.
(5) מגילה ד, א. רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג. טוש"ע או"ח סתרפ"ז ס"א.
(6) נוסח "ועל הנסים" דחנוכה.
(7) ברכות כו, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ו. טאו"ח ר"ס רלה. שו"ע
אדה"ז או"ח ר"ס פט.

(* ראה מרדכי הובא בדרכי משה או"ח סתר"ע. ב"ח שם. יש"ש לב"ק פ"ז סל"ו. ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 142 ואילך.

22 כך מוצאים אנו לגבי גאולת אדמו"ר הזקן ב"ט כסלו,
23 שהוא כותב עליה¹⁵: "הפליא... לעשות בארץ". גאולת י"ט
24 כסלו נגרמה באמצעות שרים, והיתה קשורה להשתדלויות
25 רבות, אך לא היו אלה מאורעות רגילים כלל וכלל, היה
26 זה דבר פלאי - "הפליא"¹⁶.

ה.

בחנוכה היו שלושת סוגי ההצלה לפי הסדר:
תשועות, נסים, ונפלאות

27 שלושת סוגי ההצלה וישועת ה' היו "בימים ההם"
28 בימי חנוכה ולפי הסדר: תשועות, אח"כ נסים ואח"כ
29 נפלאות.

30 נצחון החשמונאים התחיל כבר בעירם מודיעין, ששם
31 נמצאו מתתיהו ובניו. היוונים רצו להקריב שם "דבר אחר"
32 (חזיר), והחשמונאים עמדו מנגד וניצחום¹⁷.

33 כאן¹⁸ היתה ישועה, אך לא נס גלוי ולא פלא גלוי, כי
34 במודיעין לא היה מספר רב של יוונים.

35 אח"כ ניהלו היהודים מלחמה נגד צבא רב של יוונים
36 ששלח אנטיוכוס¹⁹, רב בהרבה ממספר אנשי החיל
37 היהודיים, והתרחש נס גלוי, שלמעלה מן הטבע: "מסרת
38 גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" - היהודים נצחו.

39 לאחר הנצחון במלחמה נכנסו החשמונאים לבית
40 המקדש וגילו שאין שמן טהור להדלקת המנורה, כי
41 היוונים טימאו את "כל השמנים שבהיכל", עד שמצאו

1 "להודות ולהלל לשמך הגדול". ובענין זה הסדר הוא
2 שונה: הסוג "נסים" הוא הראשון המביא את האדם לענין
3 ההודיה וההלל לה, אח"כ סוג ה"נפלאות" ורק לאחר סוג
4 ה"תשועות", כפי שיובהר להלן.

ד.

ההבדל המהותי בשלושת הביטויים

5 והביאור: ההבדל המהותי שבין תשועות, נסים
6 ונפלאות:

7 כאשר משהו מנהל מלחמה נגד אחר, שכוחותיו דומים
8 (בהתחשבות בכמותם ובאיכותם גם-יחד¹²) לכוחות עצמו,
9 עדיין זקוק הוא לישועת ה' כדי לנצח, שהרי לפי הטבע
10 גובר פעם צד זה ופעם צד אחר. נצחון זה הוא באופן
11 הנראה כענין טבעי ולא כנס שמעל לטבע, כי עפ"י הטבע
12 יכול הוא לנצח את האחר.

13 נס הוא הצלה שלמעלה¹³ מן הטבע, בניגוד לחוקי
14 המציאות הטבעית. לדוגמא: נצחון במלחמה, כאשר
15 המנצח הוא הצד החלש בהרבה מן הצד המנוצח, כך
16 שבדרך הטבע הוא איננו יכול לנצח. נצחון כזה הוא נס,
17 למעלה מהטבע.

18 נפלאות הן תופעות הנקראות "פלא" אצל הרואה אותן.
19 אין אלה נסים ברורים שאפשר למנותם כמאורעות בדרך
20 הטבע, אלא הם מאורעות המובדלים ומופרשים¹⁴ מן
21 המציאות הרגילה, ולכן נקראים הם "פלא" - ענין נפלא.

(12) ראה פרש"י לך יד, ט.

(13) ראה פרש"י חוקת כא, ח.

(14) ראה פרש"י וארא ח, יח. ולהעיר ממד"ל (נדה לא, א) דעל סוג הנסים
ש"אפילו בעל הנס אינו מכיר" בו נאמר (תהלים עב, יח) "עושה נפלאות
לבדו". וראה לקמן הערה 16, 36.

(15) במכתבו הידוע - נדפס במגילת י"ט כסלו (קה"ת תשי"ב) ע' 22. ס'
התולדות אדה"ז ע' ריח. ובכ"מ. וראה לעיל ע' 306 ואילך.

(16) עוד סוג יש לומר ב"נפלאות" - שהוא מופרש ומובדל גם מנסים,
ע"ד משנ"ת (אוה"ת למיכה ע' תפר"ז) בפ"י "כימי צאתך מאמ"צ אראנו
נפלאות" שגם בערך נסים דיצי"מ הם נפלאות, ענין דנס בתוך נס (שבת צז,
א. וש"נ), הקב"ה נסו של משה שהוא נסם של ישראל (ב"ר פנ"ט, ה. וראה
שמור" ס"פ בשלח),

דנסיס סתם יש להם אחיזה בטבע, כמו נצחון המלחמה באופן ד"מסרת
גבורים ביד חלשים, שהי' ע"י מלחמה טבעית; ו"נפלאות הם נסים שהם
היפך הטבע לגמרי מבלי שום אחיזה בטבע (ראה שער האמונה פט"ו - ל, ב

— אבל ע"צ"ע א נחית שם לחילוק זה או רק לחילוק הכללי דמלובש בטבע
או לא). וראה לעיל שם.

ובנס דפך השמן - אולי י"ל דתלוי בשני הפירושים באופנו** (א) נתוסף
כמות השמן (וכמו שמצינו באסוק דנס אלישע (מ"ב ד, ב ואילך)), וכן מפורש
במדרש מעשה חנוכה. (אבל ראה ב"י חאו"ר סי' עתר וט"ז וכו') - שלא
הזכירו מדרש זה). (ב) נשתנה איכות השמן ודלק לאט לאט. וראה לקמן הערה
26.

(17) יוסיפון פ"כ. (ראה ס' החשמונאים א קאפיטל ב - אבל לע"ע לא
מצאתים מוזכרים בספרי פוסקי ישראל (מלבד פעם א' בס' בה"ג הל' סופרים
— אף שזכרו בסה"ד וכו'). מובא בס' מאור עינים, אבל ידוע היחס לספר זה.
ואכ"מ).

(18) וכן כל הנצחונות בירושלים וכו' עד המלחמה הגדולה כו' - מגילת
אנטיוכוס (נדפסה בכמה סידורים ומחזוריים דקהלות ספרדיות, וקראו אותה כו')
ומדרש חנוכה.

(19) ראה מגילת אנטיוכוס. מדרש חנוכה. ובכ"מ.

(* ובערך ל"נפלאות" - נק' זה נס המלובש בטבע (ראה שער האמונה פט"ו (ל) א) ונסים שנעשו בדרך הטבע .. וכנס דחנוכה ע"י מלחמה). וראה חזא"ג מהר"ל שבת כא. ב. ט"ז
או"ח טע"ד טק"ג.

ולהעיר מהאופנים במלחמה: (א) מלחמת מדין: החלצו ג' אנשים לצבא ג' וביחד עם זה "ולא נפקד ממנו איש" (מסות לא. ג"ז. שם, מט). היינו מלחמה אבל נצחון שלא ע"פ
טבע כלל (משא"כ בהמלחמות דחנוכה שגורגו כו"כ מבנ"א; (ב) כיבוש יריחו ע"י יהושע, שלאחרי נפילת החומה באופן נסי שאינו מלובש בטבע כלל - "יעל העם ג' ויחרמו
ג' לפי חרב" (יהושע ו, כ"כא). ואכ"מ.

(**) ראה לקו"ש חט"ו ע' 184 ואילך.

26 כן להודות ולהלל לה, כי "לה" הישועה", גם הטבע עצמו
27 הוא למעלה מן הטבע, ולפיכך צריכה גם ישועה להביא
28 לידי הודיה והלל²⁸.

ז.

הנהגת בני ישראל היא הנהגה ניסית בלבד הטבע

29 לעומק של ענין:
30 השפעת ה"חיות", השפע האלוהי, ליהודים היא
31 לכתחילה מבחינת האלוהות שלמעלה מן הטבע, אלא
32 שההשפעה לובשת צורה של טבע. כלומר, בנוסף לכך
33 שהנהגת הטבע בכלל היא הנהגה אלוהית, ולכן היא,
34 באמיתתה, למעלה מן הטבע (כפי שהמושג "טבע"
35 מתפרש בעינינו), בכל זאת גם הטבע הזה הוא לגבי
36 היהודים רק לבוש חיצוני להנהגה ניסית²⁹, שבה ה' מתנהג
37 עם ישראל.

38 לפיכך, מי שיש לו עיניים "מאירות", רואה את האמת,
39 שכל זה הוא מלכתחילה ענין ניסי, כך שה"לבוש" הטבעי
40 אינו תופס אצלו שום מקום³⁰.

41 וכך הוסבר פעמים רבות³¹ פירושו של מאמר חז"ל³²
42 "מאמין בחי העולמים וזורע": חוקי הטבע (שהקב"ה קבע
43 ש"זרע וקציר... לא ישבותו"³³), אינם מהווים אצל היהודים
44 סיבה אמיתית לזריעה. הסיבה האמיתית לצמיחה, שבגינה
45 הוא זורע, היא כיוון שהוא "מאמין בחי העולמים".

ח.

דוקא הניסים המתלבשים בטבע; הם במקורם
גבוהים ביותר

46 מוסבר בתורת החסידות³⁴, שה"גבוה גבוה ביותר"
47 מתגלה דוקא ב"מטה-מטה ביותר". כך גם לגבי הניסים:
48 שורשם של הניסים המלובשים בטבע גבוה משורשם של

1 "פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול"²⁰,
2 וזה, אמנם, איננו נס גדול.

3 [ניתן אפילו לומר, אם יש מי שרוצה להתעקש על-כך,
4 שהיה זה ענין טבעי, שהיוונים לא הבחינו²¹ בפך זה כדי
5 לטמאו, ובמיוחד לפי דעת ה"תוספות"²², שיש לומר
6 "שהיה מונח בחותם בקרקע", דבר שאינו רגיל כלל,
7 מה-עוד שהיתה קיימת לשכת השמנים²³, ששם לא עלה
8 בדעת היוונים לחפש²⁴.

9 הסבר המבהיר את הוודאות בטהרתו של השמן,
10 ושהיוונים לא טמאו אותו ע"י "היסט"].

11 אך עם זאת היה זה דבר פלא²⁵ - נפלאות²⁶: את כל
12 השמנים טמאו היוונים, ורק פך יחיד זה היה מוסתר
13 בקרקע ונשאר שלם, ללא נגיעה!

14 (אחר-כך ארע עוד נס²⁷, ששמן זה דלק שמונה ימים,
15 וכן עוד ישועות ונפלאות).

ו.

הסדר בהודיה: "נסיך", "נפלאותיך", "ישועותיך"
16 ובכן, בסדר זה - תשועות, ניסים ונפלאות - התרחשו
17 המאורעות "בימים ההם". בהודיה לה' הסדר הוא:

18 לכל לראש מודים ומהללים את ה' על "ניסים",
19 הניכרים בגלוי שהם באים מאת ה'.

20 אח"כ מתעמקים יותר ומבחינים במשמעותם האמיתית
21 של כמה מאורעות, שהם "נפלאותיך",

22 אף-על-פי שהרוצה לטעות יטעה - ויחשוב שאלה הם
23 מאורעות בדרך הטבע, ומודים ומהללים את ה' עליהם.

24 ורק אחר-כך מגיעים להכרה שאפילו על "ישועותיך",
25 שאינם נס ואפילו לא נפלאות, אלא חוקי הטבע, צריך גם

(20) שבת כא, ב.

(21) ראה רש"י שבת שם: בהצנע כו'.

(22) שבת שם ד"ה שהי'.

(23) מדרש פ"ה מ"ה.

(24) ראה ב"מ מב, א: כספים אין להם שמירה אלא בקרקע כו' והאידנא
(לאחר זמן שמואל) כו'.

(25) ובמאירי (שבת כא, ב) דלילה הראשונה מברכין על הגאולה ועל
הודאת מציאת פך השמן. ובשערי אורה (ד"ה כתיב כי אתה פיי") דעיקר הנס
שמצאו פך א' כו', עיי"ש.

(26) ולהפירוש דב"נפלאות" יש סוג שלמעלה מ"ניסים", שאין להן אחיזה
בטבע (ראה לעיל הערה 16) - י"ל, שהכוונה ב"נפלאותיך" היא להנס דפך
השמן (ראה הערה הנ"ל).

(27) ומוכן שגם זה נכלל בנוסח "הנרות הללו" - והוא באומרו "ניסים"
(גלויים שלמעלה מהטבע) לשון רבים (כנ"ל סעיף ב'). אלא שמונה ג' הסוגים
כסדר שאירעו לראשונה, וכמו שהוא בנוגע לתשועות ונפלאות. וק"ל. וראה

הערה הקודמת.

ולהעיר ממאירי הנ"ל (וראה פר"ח אור"ח סתע"ר) דס"ל דלילה הראשונה
דחנוכה לא שייך להנס של שמן שדלק ח' ימים.

(28) להעיר מיהל אור ע' קנדה.

(29) ראה המשך תער"ב פרק פח בסופו: דנש"י למטה .. ההנהגה עמהם
אינו ע"פ טבע כ"א משם הוי' שלמעלה מהטבע ובוה יש ב' אופנים כו',
עיי"ש.

(30) ראה בארוכה בכ"ז - לקו"ש חט"ז ע' 176 ואילך. וש"נ.

(31) לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 203. ע' 228. ח"ח ע' 295.

(32) ירושלמי* הובא בתוד"ה אמונת - שבת לא, א. מדרש תהלים מזמור
יט. במדב"ר פי"ג, טז.

(33) נח ח, כב.

(34) ראה בארוכה שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך.

ובכ"מ.

רק ענין ה"תשועות", המלוכש בטבע ממש נובע
מ"עצמות" האלוקות, שאיננה בתחום של גילוי כלל,
ומשום כך מתגלית הישועה, שלמעלה מהטבע, שבאה
מהקב"ה בעצמו, באופן שנראה שזהו הטבע ממש³⁸.
ואכן, זהו הסדר של שלושת הסוגים: "להודות ולהלל
לשמך הגדול על נסידך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך":
תחילה מודים ומהללים³⁹ על עניינים הקשורים לגילוי,
שמהם נובעים "נסידך", אח"כ בקשר לאור שלמעלה מגילוי
ו"על נפלאותיך", ורק אח"כ מגיעים להודיה והלל "לשמך
הגדול"⁴⁰ בעיקר ע"י "ישועותיך".

(משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, תשכ"ד)

הנסים הגלויים³⁵, ולטבע עצמו יש שורש גבוה עוד
יותר³⁶.
נסים גלויים נובעים מגילויים והשפעות אלוקות,
המוגבלות בתחום של "גילוי" - הנס מוכרח להיות גלוי.
נסים המלוכשים בטבע נובעים מאור והשפעה הנעלים
מגילוי, ולכן מסתתרים הנסים בלבוש הטבע, אך בכל זאת,
כיוון שה"לבוש" הוא באופן הנקרא "פלא" - "נפלאות"
אצל המתבונן בהם, עד ש"נראה בחוש" שהם "רק למעלה
מהטבע"³⁷, מובן שזהו אור שהוא בכל זאת במסגרת של
גילוי.

(תו"א סד"ה רני ושמחי. סד"ה נ"ח. שערי אורה סד"ה בכ"ה בכסלו. סידור
ערה, ב"ג. ד"ה נ"ח תרמ"ג. ובכ"מ), בחי' "והוי' יגיה חשכי" (תו"א ושערי
אורה ד"ה (כתיב) כי אתה נרי).
ו"ל, שלכן בחר אדה"ז בנוסח [שמקדים "נסידך" ל"נפלאותיך" (ראה
לעיל הערה 2), ובמילא - ש"נפלאות" הן למטה מנסים, ושייכות לטבע (כנ"ל
סעיף ד"ו) - כי עיקר הענין דחנוכה הוא להאיר את (חושך) הטבע.
(39) "לי שבח וגם לשון בהילו נרו כו' הארה בבחי' גילוי כו'" (תו"א סד"ה
בכ"ה בכסלו. ובכ"מ).
(40) ראה תו"א ר"פ שמות. תו"ח ואוה"ת שם.

(35) ראה תו"א מג"א צג, א. שם ג"ד. ק, א. וראה בארוכה ד"ה כימי צאתך
תשל"ח (סה"מ מלוטט ח"ה ע' שה).
(36) כמובן מהכלל הנ"ל דכל הגבוה ביותר כו'. ולהעיר, דהנסים שאין
בעל הנס מכיר בנסו (שהם מלוכשים בטבע ממש - ראה יהל אור שם) -
עליהם נאמר "עושה נפלאות לבדו" (נסמן לעיל הערה 14) - שנמשכים מבחי'
לבדו, עצמותו ומהותו ית' (ראה יהל אור שם סק"ט. ובארוכה ד"ה כימי צאתך
הנ"ל).
(37) לשון התו"א שם (ק, א. ועד"ז שם צג, רע"ד) - לענין נס פורים. וראה
יהל אור שם.
(38) ולהעיר שני"ח זמנם משתשקע החמה - ענינם להאיר את החושך דוקא

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו כסלו, תשי"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ וכו' מו"ה זאב וואלף שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק חג הגאולה, ולפלא שאינו מזכיר ע"ד ההתועדות ודברי התעוררות
שבדאי נשמעו והביאו גם להחלטות טובות בהנוגע לפועל במחדו"מ.

ובמ"ש אודות יום ההולדת השלישי של בנם ישראל שליט"א שהוא ברי"ח שבט והקס"ד לעשות
התספורת בל"ג בעומר, כבר כתבתי דעתי ולכמה מאנ"ש שבאם אין טעם חזק, וכמו מנהג קבוע ומיוסד
ביותר נראה לי שלא לדחות התספורת, ובפרט לכמה חדשים ואפילו לכמה שבועות, ונמוקי עמי אשר כיון
שכנראה מלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בהנוגע לחג התספורת ה"ז ענין של חינוך ביר"ש, ז. א. המשכת קדושה
על נפש הילד [י"ל שמיסד הנ"ל על דרז"ל הידועה (תנחומא פ' קדושים) וראה ג"כ הלכות ת"ת לרבנו הזקן
בתחלתו שזה מרומז בתורה שבכתב, ובשנה הרביעית יהי' וגו' קדש], וכשעושים מעשה בזה מתחזק הענין
ונמשך בעולם המעשה כמבואר בכ"מ, הרי למה ידחו המשכת הקדושה הלזו לכמה חדשים או לשבועות
והרי כל תוספת קדושה בחינוך מוסיפה בכל עניניו דהילד ואפילו הגשמים.

והשי"ת יצליחו אשר ביחד עם זוגתו שיחיו יחנכו את כל ילידיהם שיחיו בריאים ושלמים לתורה
ולחופה ולמעשים טובים.

בברכה לחנוכה מאיר מוסיף והולך.

חנוכה - מאמרי חז"ל

הרגיל בנר, הוויין ליה בנים תלמידי חכמים¹.

מספר נרות חנוכה הוא ל"ו, ומספר זה שייך לבנים, כי שלשת האבות הם אבות לכל שבט ושבט, אם כן הוא שלש פעמים י"ב, שעולה ל"ו.

וחנוכה חל בפרשת מקץ, בה מסופר על לידת מנשה ואפרים², שהם בנים תלמידי חכמים. והראיה ממה דכתיב³ בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה.

(ליקוטים ואגרות עמ' תיח)

היוונים רצו להשכיח את התורה. לכן הרגיל בנר חנוכה, שהוא ההצלה מגזירת היוונים, הוויין לו בנים תלמידי חכמים בתורה.

(ליקוטים ואגרות עמ' תיח)

נר חנוכה, שמצותה בשמאל — הוא כנגד יצחק, וכתיב בו⁴ ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו, שהתפלל על בנים, והבנים שהמשיך הם יעקב (כמאמר⁵ כי ביצחק ולא כל יצחק) ותולדתו יוסף — ששניהם בחינת תורה.

יעקב - כתיב⁶ ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל.

יוסף — יוסף היה בן זקונים ליעקב, שמסר לו ההלכות דשם ועבר⁷, וכתיב⁸ עדות ביהוסף גו'.

(ליקוטים ואגרות עמ' תיח)

היוונים רצו להשכיח תורה שבעל פה, שאם לא ילמדוה ישכחוה לגמרי, מה שאין כן תורה שבכתב, הרי נשארה בכתב על כל פנים, אם כן אי אפשר שתשתכח לגמרי, כי במשך הזמן יכולים ללמודה.

ועיקר תורה שבעל פה הוא תלמוד בבלי וגמרא, כי

אין מורין הלכה מתוך משנה⁹. על תלמוד בבלי נאמר¹⁰ במחשכים הושיבני, ובה נתגלו העמוקות דתורה, כמו שכתוב¹¹ מגלה עמוקות מני חשך. והוא בחינת והיו יגיה חשכי¹², ל"ו נרות חנוכה, ובתלמוד בבלי יש ל"ו מסכתות שיש עליהם גמרא.

והרגיל בנר חנוכה — זוכה לבנים תלמידי חכמים בתורה שבעל פה דגמרא.

ולכן דיני חנוכה הם רק בגמרא ולא במשנה (והאמור במשנה¹³ בנר חנוכה פטור — מיירי בדיני נזיקין, לא בדיני חנוכה).

וגם מסדרי הגמרא, רבינא ורב אשי, שנרמזו במה שכתוב¹⁴ עד אבוא אל מקדשי אל, אבינה לאחריתם¹⁵, שייכים לחנוכה.

אשי, אש י' — הוא על דרך האש והאור של נר חנוכה.

אבינא — הוא בינה (לשון נופל על לשון), מקור הגבורות, יצחק, ושמונה ימי חנוכה הם כנגד יצחק, שמספרו שמונה פעמים הוי"ה.

(ליקוטים ואגרות עמ' תיח)

נוסח התפלה

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו¹⁶

חנוכה הוא שמונה ימים, והנס היה על ידי חשמונאי, שיש בו שתי פעמים שמונה.

ח"ת — היא מספר שמונה.

שמנאי — הוא מלשון שמנה.

חשמונאי — ח' שמן, הוא נס חנוכה שהיה בשמן, שמונה ימים.

ופך השמן היה חתום בחותמו של כהן גדול — המשמש בשמונה בגדים.

והכהן הגדול הראשון היה אהרן, שבהסתלקותו חזרו בני ישראל שמונה מסעות לאחוריהם¹⁷.

(ליקוטים ואגרות עמ' שפ)

(9) ראה ירושלמי חגיגה פ"א, ח.

(10) איכה ג, ו. סנהדרין כד, א.

(11) איוב יב, כב.

(12) תהלים יח, כט.

(13) בבא קמא סב, ב.

(14) תהלים עג, יז.

(15) בבא מציעא פו, א.

(16) תפלת ועל הניסים של חנוכה.

(17) רש"י פנחס כו, יג. עקב י, ו.

(1) שבת כג, ב.

(2) מקץ מא, נ-נב.

(3) ויחי מח, כ.

(4) תולדות כה, כא.

(5) נדרים לא, א.

(6) תהלים עח, ה.

(7) רש"י וישב לז, ג.

(8) תהלים פא, ו.

הרבים התפשט גם באלף הששי והממשלה בידו עד שיבא משיח צדקנו תשועת ה' כהרף עין. ועל זה נרמזו בכאן ששה אלפין: "איש אל" אחיו "אבל" אשמים "אנחנו. של"ה

מג, ט – אנכי אערבנו מידי תבקשנו גם אנחנו גם אתה גם טפנו

ד. יהודה ע"ה ערב כי לו שייכות מלכות בית דוד המלך ע"ה עד משיח צדקינו שיבא במהרה בימינו אמן ושמנו גימטריא ל'. מלכות נקנית בשלשים מעלות ואמרה הפעם אודה כו' כי שבי כולל כל ד' שהודאה על הצלתן וכן הוא משיח שיצילנו משבי גלות על ידו שלימות הודאה הכוללות.

ברכת דוד

מג, י – כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים

ה. כי עתה שבנו זה. הרי השם הנכבד בסופי תיבות לומר זה השם ההולך ומלווה לצדיקים. זה פעמים בימי משה ולימות המשיח.

פ' הרוקח

כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים. שבנו בגי' משיח וזה פעמים היינו תרי משיחנו יהודה ויוסף.

קול שמחה

מג, יד – ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושולח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין ואני כאשר שכלתי שכלתי

ו. ידוע כל מה שאירע לאבות הוא סימן לבנים ע"כ אני אומר שאלו ד' צרות (של יעקב) רומזות לד' גליות. צרת יוסף רומז על גלות בבל, כי מכח חלוקת מלכות בית דוד על ידי מלכות בית יוסף בא הגרם לחורבן הארץ. צרת לבן אשר ביקש לעקור את הכל רומז על גלות מדי, כי המון הרשע בקש להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן.

צרת דינה שנלקחה לזנות רומז על גלות יון שהגזירה הגדולה היתה להיות כל בתולה בתחילה נבעלת להגמון (עין כתובות ג), וע"כ חנה בת חשמונאי קדשה השם ואירע הגאולה על ידי.

צרת עשו הוא המשמעות גלות אדום עשו הוא אדום. אחר כך אלה תולדות יעקב יהיו בשלמותם וליהודים אורה במלכות משיח.

וזהו שאמר יעקב ואל שדי כשרמזו על החורבנות כשיהי' די להצרות אז וזרח אור משיח שהחתימ' גם כן שדי"י כי שדי ר"ת "שלמה" דוד "ישי".

של"ה

פרשת מקץ

מא, ט – ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר

א. ויהי מקץ. כשיבא קץ הימין אזי יהי' שנתיים ימים ר"ל עד תום שנה תמימה יהי' ימים גאולתו והוא ע"ד (תהלים ז) שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה ר"ל או רעה שראינו שנות שמחנו בימות לע"ל. לתרץ קושי' הלא אנחנו בגלות זמן רב ואם יבא משיח ואין לנו לסוף שית אלפי עלמא רק זמן קצר אבל יקוים (ישעי' נד) הרחיבו מקום אהלך כמו שיתפשט המקום כן יתארך הגלגל ויהי' יום א' כמו שנה ז"ש כי יום (שם סג) נקם בלבי שנת גאולי באה ר"ל יום א' יהי' שנה וכה"א (מזכ"ז) כימי צאתך מארץ מצרים שנת הקב"ה למרגלים יום לשנה כן אראנו נפלאות לע"ל שיהי' מיום א' שנה לכן אמר בכאן ויהי מקץ ולא אמר מסוף כי לשון קץ סוף הוא אבל רמז על לע"ל.

מגלה עמוקות

ב. ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם. אפ"ל ע"ד רמז כי העולם הזה נקרא שנה, כי כמו שנה לפעמים אור ולפעמים הוא חושך כמו כן העולם הזה, אבל עולם הבא הוא כולו אור ולכן נקרא יום. והנה הכתוב בא לרמז ולומר דשכר מצוה בהי' עלמא ליכא. וז"ש ויהי מקץ שנתים פירוש מקץ וסוף עולם הזה הנקרא שנתים ימים פירוש היינו כשסמוך לעולם הבא הנקרא ימים, אז ופרעה חולם, פירוש פרעה מלשון פרעון וחול"ם הוא אותיות לוח"ם דהיינו לבסוף הוא נפרע שכר מלחמות היצר, וז"ש ויהי לשון צער מה שאינו משלם אלא לעולם הבא.

ברית אברהם

מב, כא – ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחנונו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת

ג. איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו וגומר. התודו על עונם ופרטו את עונם כי צריך לפרט החטא, ואף למר דס"ל אין צריך לפרט מכל מקום יותר מן המובחר הוא לפרט על החטא ופרטו בדבריהם אשר ראינו צרת נפשו ונוסף על זה חטא כי התחנון לפנינו ולא שמענו כו' וכן ינהוג האדם לפרט חטאיו תמיד בפני קונו ויבכה ויתחנו ויתאבל. וזהו לשון אבל אשמים אנחנו, אבל לשון אבילות כי על דא בכינו ומתאבלין אנחנו.

ודע כי הקליפה שהוא היצר הרע בכלל הוא כמה פרטים מתפשט בכל צד ופינה בכל אשר ימצא, ע"כ צריך לפרט החטא ולהתחרט כדי לבטל פרטיו, ודבר זה הוא כל זמן עמידת העולם וששת אלפים הוה עלמא כו', וכבר בעונותינו

מֵאָה (א) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וַיַּפְרֻעַה חֲלִים וַהֲגָה עֹמֶד
א וַתְּהֶה מְסוּפָה תְּרַמֵּץ שְׁנִין וַיַּפְרֻעַה חֲלִים וְהָא
קָאם עַל נִהְרָא:
עַל־הַיָּאָר:

(ב) וְהִנֵּה מִן־הָאֵר עֹלֹת שִׁבְעַת פָּרוֹת יְפוֹת מְרֹאָה וּבְרִיאוֹת
בְּשָׂר וְתַרְעִינָה בָּאֲחוּ:
בְּרֹא מִן נְהַר סִלְקֹן שִׁבְעַת תּוֹרֵן שְׁפִירָן
לְמַחְזִי וּפְטִימֹן בְּשָׂר וְרַעְנֹן בְּאַחֲוָה:

(א) וְהָיָה שִׁבְעַת פָּרוֹת וְאַחֲרוֹת עֲלֹת אֶחָדֵיהֶן מִן־הַיָּאֵר
רָעוֹת מֵרָאֵה וְדָקוֹת בָּשָׂר וְתַעֲמֻדָּה אֶצֶל הַפָּרוֹת
עַל־שֹׁפֶת הַיָּאֵר:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(ג) עלות אחזיקתן מן היאר. פרוש על אפן שכתבנו שכל מציאתם מן היאר יהי. והגם שלא אמר מן היאר עלות כמו שאמר בראשונות סמך על אומרו תבת אחזיקתן שהוא כפסד הראשון שמהיאר הוא התחלת היותן:

עוד: ירצה באומרו ופרעה חלם לומר שגם פרעה בעצמו הרגיש בחלומו כי היה חולם חלום לצד ראותו דברים מפלאים כאשר אבאר הרגיש כי אין זה מהדברים ההווים בעולם ואין זה אלא חלום ובגזנת הכתוב בהודעה זו היא להגיד סימני החלום אשר יצטרף, והוא כאשר ירגיש האדם בחלום כי

עוד ירמו לצערן של אותו צדיק שנתעבב ער
ששלמו ב' שנים אחר חלומו של שר
המשקים כי אז היה לו לצאת באומרים ז"ל
(ב"ר פ"ט ו"ט) ב' שביל שאמר כי אם זכרתי
והזכרתי נתוספו ב' שנים, תרי שהסיפו לו
ב' שנים בצער, ותמצא שאמרו ז"ל (שם) ויהי
מקץ קץ שם לחשך. ולפי זה יכול על זה הדרך
ויהי מסבת קץ שהוא יצר הרע שנקרא קץ כל
בשר והוא סבה לצערן של צדיק שנתים ימים.
ובזה הרוחנו גם כן תחלת זה התשובון של
שנתים שהוא לחלומו של שר המשקים שהיה
זמן זכירת יוסף לטובה, וטעם ב' שנים בשביל
שאמר זכרתי והזכרתי כנגד כל זכירה מנע
ה' זכרונו בראש השנה שהוא זמן הזכרון :

וַיִּבְלַע הַחֵם אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים
 וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים
 וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים
 וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים

(ד) וַתִּבְלַע הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמִּרְאָה וְדָקָת הַבָּשָׂר אֶת
 שֶׁבַע הַפָּרוֹת יִפֹּת הַמִּרְאָה וְהַבְּרִיאַת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה:
 כ"י וַתִּבְלַע הַפָּרוֹת שֶׁבַע שְׂבָלִים וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים

ה וַיִּדְמוּךְ וַחֲלָם תַּנְנוּת וְהָא שֶׁבַע שְׂבָלִים
 סִלְגֹן בְּקִנְיָא חַד פְּטִימָן וְסָבֹן:

(ה) וַיִּיָּשֶׁן וַיַּחֲלֹם שְׁנִית וְהִנֵּה שֶׁבַע שְׂבָלִים עֹלֹת בְּקִנְיָא
 אֶחָד בְּרִיאֹת וְטָבוֹת:
 כ"י בְּקִנְיָא אֶחָד • טוֹאִיד"ל בְּלַע"ז • בְּרִיאֹת • שִׁינ"ש בְּלַע"ז.

ו וְהָא שֶׁבַע שְׂבָלִים לְקִנְיָא וַיִּשְׁקִיפֹן קְדוּם
 צִמְחֹן בְּתַרְיָהוּן:

(ו) וְהִנֵּה שֶׁבַע שְׂבָלִים דָּקוֹת וְשִׁדּוּפֹת קְדוּם צִמְחֹת
 אַחֲרֵיהֶן:

כ"י וְשִׁדּוּפֹת • הַשְּׁלִיד"ש בְּלַע"ז, 'וַיִּשְׁקִיפֹן קְדוּם', חֲבוּטוֹת, לְשׁוֹן מִשְׁקוֹף הַחֲבוּט תָּמִיד עַל יְדֵי הַדֶּלֶת הַמִּפְנֵה
 עָלָיו. קְדוּם • רוּחַ מְזֻרָחִית שְׁקוּרִין בִּיש"א.

ז וַיִּבְלַע הַחֵם אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים וַיִּשְׁלַח אֶת הַשֶּׁבַע שְׂבָלִים
 פְּטִימָתָא וּמִלִּיתָא וְאִתְעָר פְּרָעָה וְהָא
 חֲלָמָא:

(ז) וַתִּבְלַע הַשֶּׁבַע הַשְּׂבָלִים הַדָּקוֹת אֶת הַשֶּׁבַע הַשְּׂבָלִים
 הַבְּרִיאֹת וְהַמִּלִּיאֹת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וְהִנֵּה חֲלֹם:
 כ"י הַבְּרִיאֹת • שִׁינ"ש בְּלַע"ז. וְהִנֵּה חֲלֹם • וְהִנֵּה נִשְׁלַם חֲלֹם שְׁלָם לְפָנָיו וְהִצְרֹךְ לְפִתּוּרִים. אור החיים

ח וְהִנֵּה בְּצִפְרָא וּמִשְׁרָפָא רִיחָה וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא
 יֵת כָּל חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם וַיִּתֵּן כָּל חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם
 וַאֲשַׁתֵּי פְרָעָה לְהוֹן יֵת חֲלָמָה לֵילִית דְּפִשָׁר
 יִתְהוֹן לְפְרָעָה:

(ח) וַיְהִי בִבְקָר וַתִּפְּעֵם רִיחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם
 מִצְרַיִם וְאֶת כָּל חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה לָהֶם אֶת חֲלָמָו
 וַאֲיֵן פִּתְרֵהוּ אוֹתָם לְפְרָעָה:

כ"י וַתִּפְּעֵם רִיחוֹ • וּמִשְׁרָפָא רִיחָה, מִקְשָׁקֶשֶׁת בְּתוֹכָהּ כִּפְעָמוֹן, וּבְנִבּוֹכְדִנְאָצֵּר הוּא אוֹמֵר: (דניאל ב) "וַתִּפְּעֵם רִיחוֹ",
 לְפִי שֶׁהָיוּ שָׁם שְׁתֵּי פְעִימוֹת: שְׂכַחַת הַחֲלֹם וְהַעֲלָמַת פִּתְרוֹנוֹ (כ"ה). חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם • הַנְּחָרִים בְּטִימֵי מִתִּים, שֶׁשְׂוֹאֲלִים
 בְּעִצְמוֹת (יִטְמִי, הן עֲצָמוֹת בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי, וּבְמִשְׁנָה: 'בֵּית שְׁהוּא מֵלָא טְמִיא', קֵלָא עֲצָמוֹת). וַאֲיֵן פִּתְרֵהוּ אוֹתָם לְפְרָעָה • פִּתְרֵהוּ אוֹתָם,
 אָבֵל לֹא לְפְרָעָה, שֶׁלֹּא הָיָה קוֹלֵן נִכְסֵי בְּאִזְנוֹ, וְלֹא הָיָה לוֹ קוֹרְת־רוּחַ בְּפִתְרוֹנָם, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: 'שֶׁבַע בְּנוֹת אֶתָּה
 מוֹלִיד, שֶׁבַע בְּנוֹת אֶתָּה קוֹבֵר' (כ"ה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות סו עמ' 343)

פִּתְרֵהוּ אוֹתָם, אָבֵל לֹא לְפְרָעָה (רש"י מא, ח) הַחֲרָשֵׁי מִצְרַיִם לֹא הִצִּיעוּ אֶת פִּתְרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף (אף שֶׁבִּפְשׁוּטוֹת פְּרוֹת טוֹבוֹת
 וְשֶׁבָלִים בְּרִיאֹת רומזים על תקופת שבע), שֶׁהָיוּ בְּחִלּוֹם עֲמָדוֹ הַפְּרוֹת הָרְעוֹת לְצַד הַפְּרוֹת הַטּוֹבוֹת, **בַּעַת וּבְעוֹנָה אַחַת**. לִכְן אָמְרוּ
 שֶׁבַע בְּנוֹת כו', שֶׁכֵּן לְפְרָעָה הָיוּ מְסַפְּרֵי נָשִׁים וּמְסַפְּרֵי פִּלְגָשִׁים, וַיִּתְּכֵן שֶׁבַתְקוּפָה **אַחַת** וַיִּלְדוּ לוֹ בְּנוֹת וַיִּמְוֹתוּ לוֹ בְּנוֹת אַחֲרוֹת. אֵךְ
 לְפִי פִתְרוֹנוֹ (וְעֵצָתוֹ) שֶׁל יוֹסֵף הָיוּ שְׁנוֹת הַשֶּׁבַע וְשְׁנוֹת הָרָעָב **בְּקִפְיָה אַחַת**, שֶׁהָיוּ בְּשְׁנוֹת הַשֶּׁבַע אֲצֵרוֹ אוֹצְרוֹת בְּשִׁבִּיל שְׁנוֹת
 הָרָעָב, וּבְשְׁנוֹת הָרָעָב אָכְלוּ אֶת הָאוֹצְרוֹת שֶׁאֲצֵרוֹ בְּשְׁנוֹת הַשֶּׁבַע. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

וכן אמרו ז"ל, (רש"י תהלים ל"ד) ומעתה בא
 לתת טעם למה לא נתקבל פתרונום אצלו, כי
 לצד שהחלום היה למלך ואמרו ז"ל (כ"ר פ'
 פ"ט) כי חלומות המלכים יגידו דברים הנוגעים
 לכללות המלכות, והדעת כן נוחתת, והם לא
 היו פותרים פתרון שנוגע למלכות אלא
 פתוונים של הדיוטות. ורז"ל (שם) אמרו
 לפרעה שלא היה מתקבל פתרונום לו, ודבריהם
 היו נשמעים אם היה אומר ואין פותר וגו' לו:

יחיד את חלומי, כשפא יהודיע כי לא מצא
 פותר דקדק לומר אותם שכל ב' החלומות אין
 פותר להם:
 ואמרו לפרעה לא צריך, נראה לומר שיכנון
 הכתוב באמרו לפרעה כי דבר ידוע
 הוא כי שם פרעה אינו שם העצם אלא שם
 המלכות, ולזה תמצא שדבר אליו שר המשקים
 פרעה קצף וגו' ואין מהמוסר שיזכיר שם המלך
 בפניו כסדר זה אלא ודאי שהוא שם המלכות,

ז וַיִּיקֶץ וְהִנֵּה חֲלֹם. אוֹלֵי כִּי בְּחִלּוֹם
 הַשְּׂבָלִים לֹא הִפִּיר בּוֹ בְּחִלּוֹמוֹ כִּי הָיָה
 חֹלֶם וְהָיָה חוֹשֵׁב שֶׁהָיָה בְּהִקֵּץ לְרֹב הַחִירוֹת
 הַדָּבָר וְהִפִּירוֹ בְּלֹא בִּלְבוּל בְּדֶרֶךְ הַחֹלֶם, אֲלֹא
 אַחֵר שֶׁעָמַד מִשְׁנֵנוֹ אִזְ הִפִּיר לְמַפְרַע כִּי הָיָה
 חֹלֶם, וְהוּא אוֹמֵר וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וְהִנֵּה מִצְרַא
 עֲצָמוֹ כִּי חֲלֹם הָיוּ הַדָּבָרִים וְלֹא בְּהִקֵּץ:
 ח וַאֲיֵן פִּתְרֵהוּ אוֹתָם וְהִנֵּה חֲלֹם. אָמַר אוֹתָם לְצַד
 שֶׁהָיוּ ב' חֲלֹמוֹת, וְהִנֵּה שֶׁאִמַּר הַכְּתוּב לְשׁוֹן

(ט) וַיִּדְבֹר שֶׁר הַמִּשְׁכָּה אֶת־פְּרָעָה לֵאמֹר אֶת־חֲטָאֵי אֲנִי
מִזְכִּיר הַיּוֹם: אור החיים

(י) פְּרָעָה קָצַף עַל־עַבְדּוֹ וַיִּתֵּן אֹתִי בַּמִּשְׁכָּה בֵּית שֶׁר
הַטְּבָחִים אֹתִי וְאֵת שֶׁר הָאֲפִים:

(יא) וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ בְּפִתְרוֹן
חֲלֵמֹו חֲלֵמֵנו:

כ"י א"ש בְּפִתְרוֹן חֲלֵמֹו • חֲלוֹם הָרְאוּי לְפִתְרוֹן שֶׁנִּפְתַּר לָנוּ וְדוּמָה לוֹ.

(יב) וְיִשָּׁם אֶתְּנוּ נָעַר עַבְדִּי עֹבֵד לְשֶׁר הַטְּבָחִים וְנִסְפְּרָלוֹ
וַיִּפְתְּרֵנוּ אֶת־חֲלֵמֵינוּ אִישׁ בְּחֵלְמוֹ פֶּתַר:

כ"י נָעַר עַבְדִּי עֹבֵד • אֲרוּרִים הָרָשָׁעִים, שְׂאִין טוֹבָתָם שְׁלָמָה, שְׂמֻזְכִּירוֹ בְּלִשׁוֹן בְּדִיוֹן. נָעַר • שׁוֹטֵה וְאִין רְאוּי לְגַדְלָה. עַבְדִּי • אָפְלוֹ לְשׁוֹנָנוּ אִינוֹ מִפִּיר. עֹבֵד • וְכַתוּב בְּנִימוּסֵי מִצְרַיִם שְׂאִין עֹבֵד מוֹלֵךְ, וְלֹא לֹבֵשׁ בְּגָדֵי שָׂרִים (סְפָרִים אֲחֵרִים: שָׂרִים, וְכֵן גַּם רַע"ס). אִישׁ בְּחֵלְמוֹ • לְפִי הַחֲלוֹם וְקָרוֹב לְעִנְיָנוּ.

(יג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פִּתְרֵנוּ לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי הַשִּׁיב עַל־בְּנִי וְאִתּוֹ
תֵּלָה:

כ"י הַשִּׁיב עַל־בְּנִי • פְּרָעָה הִנָּזֵר לְמַעַלָּה, כְּמוֹ שְׂאֵמֵר: "פְּרָעָה קָצַף עַל עַבְדּוֹ", הָרִי מִקְרָא קָצַר לְשׁוֹן וְלֹא פֶרֶשׁ מִי הַשִּׁיב, לְפִי שְׂאִין צָרִיף לְפָרֵשׁ מִי הַשִּׁיב. מִי שֶׁבִּידוֹ לְהַשִּׁיב וְהוּא פְּרָעָה, וְכֵן דִּרְךְ כָּל מִקְרָאוֹת קְצָרִים, עַל מִי שֶׁעָלָיו לְעֲשׂוֹת, הֵם סוֹתֵמִים אֶת הַדָּבָר.

(יד) וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת־יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן־הַבּוֹר וַיַּגִּלָּה
וַיַּחֲלֶף שְׂמֹלֶתוֹ וַיָּבֵא אֶל־פְּרָעָה:

כ"י מִן־הַבּוֹר • מִן בֵּית הַסֵּהֶר, שֶׁהוּא עֲשׂוּי כְּמִין גִּמָּא, וְכֵן כָּל בּוֹר שֶׁבְּמִקְרָא לְשׁוֹן גִּמָּא הוּא, וְאַף אִם אֵין בּוֹ מִים קְרוּי בּוֹר, פּוֹשִׁי בְּלַע"ז. וַיַּגִּלָּה • מִפְּנֵי כְבוֹד הַמַּלְכוּת (כ"ה).

• יום שני כ"ב כסלו •

(טו) וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל־יוֹסֵף חֲלוֹם חֲלֵמָתִי וּפִתְרָו אֵין אֹתִי
וְאֲנִי שָׂמַעְתִּי עָלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפִתְרָו אֹתוֹ:

כ"י תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפִתְרָו אֹתוֹ • תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפִתְרָו אֹתוֹ. תִּשְׁמַע • לְשׁוֹן הַבְּנָה וְהַאֲזָנָה, כְּמוֹ: "שׁוֹמַע יוֹסֵף", "אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ", אַנְטִינֶדֶר"א בְּלַע"ז.

אור החיים על התורה – מהדורת ב"ס, אברמוביץ

הַמִּשְׁכָּה עָלָיו עַל קְרוֹבֵי הַמִּלָּה הַהוּדִיעַ דָּבָר
חֲדָשׁ כְּזֶה, כִּי לֹא הָיָה לוֹ לְהַזְכִּיר עוֹד
שְׂגִינּוֹ, וְאֵמֵר חֲטָאֵי לְשׁוֹן רַבִּים לֹמֵר כִּי
חָשׁוֹב בְּעִינָיו אֶת אֲשֶׁר כָּבַד עֲשׂוּהוּ לְחֲטָאִים
רַבִּים. אוֹ אֲוִלִי שֶׁנִּתְּכַנֵּן לְרִמּוֹ גַּם לְחֲטָא זֶה
שֶׁמִּנֵּעַ הַהוּדִיעַ עַד עֵתָה לְזֶה אֵמֵר לְשׁוֹן
רַבִּים חֲטָאֵי:

הַדָּרָךְ שֶׁלֹּא תַחֲשַׁב שְׂאִין זֹכֵר אֶת אֲשֶׁר עָבַר
עָלָיו מִסּוּרֵי הַמִּלָּה אֵלָּא אֲדַרְבָּה אֲנִי אֹמֵר
פְּחִיתוּתִי וְנִרְעוּתִי כִּי אֲנִי הוּא הַחֲטָא, וְהוּא
אֹמֵר לֵאמֹר אֶת חֲטָאֵי וְגו'. וְדַקְדָּק לֹמֵר
הַיּוֹם כִּי הוּא עַת הַעֲרָךְ כִּי זֹלַת זֶה הָיָה
מַעֲלִים וְזָכוֹן מַעֲשֵׂי הַפְּחִיתוּתִים, גַּם כְּזֶה נִתֵּן
טַעַם לָמָּה שֶׁלֹּא הוּדִיעַ הַדָּבָר מִקֵּדָם בְּחִיבָה

(ט) וַיִּדְבֹר שֶׁר וְגו' לֵאמֹר וְגו'. טַעַם אֹמֵר
לֵאמֹר, גַּם אֹמֵר אֶת וְלֹא אֵמֵר אֵל. וְאֲוִלִי
שֶׁלֹּא דָבָר אֵלָיו לְנִכְח אֵלָּא לְחֲכָמִי
מִצְרַיִם לֵאמֹר לְפָרָעָה, וְלָזֶה תִּמְצָא שֶׁכָּל
דְּבָרָיו הֵם דִּרְךְ נִסְתָּר לֹא לְנוֹכַח, פְּרָעָה קָצַף
וַיִּתֵּן לְשׁוֹן נִסְתָּר:
עוֹד יִרְצֶה בְּאֹמְרוֹ לֵאמֹר אֶת חֲטָאֵי עַל זֶה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 315)

וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי עֲלִיךָ לֵאמֹר (מא, טו) כְּתַב הַרְמָב"ן (וארא ו, י): אָמְרוּ הַמִּפְרָשִׁים כִּי מִלֵּת לֵאמֹר בְּכָל הַתּוֹרָה לֵאמֹר לִישָׁרָא ל... וְהִנָּחוּן בְּעֵינַי, כִּי מִלֵּת לֵאמֹר לְהוֹרֹת עַל בְּרוּר הָעֵינַן. . לא אֲמִירָה מְסַפֶּקֶת וְלֹא בְרָמָז, עכ"ל. וְאַף כָּאן, הוֹסֶפֶת תִּבְתּ "לֵאמֹר" מוֹרָה עַל בְּרוּר גָּמוּר וְדִיּוּק: לֹא רַק שְׁמִיעָה בְּעֶלְמָא שְׁמַעְתִּי, אֲלָא גַם "לֵאמֹר", בְּבְרוּר גָּמוּר. **אור החיים**

(מז) **וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פְּרַעְזָה לֵאמֹר בִּלְעָדִי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פְּרַעְזָה:**

כ"י בִּלְעָדִי • אֵין הַחֲכָמָה מִשְׁלִי, אֲלָא אֱלֹהִים יַעֲנֶה, יִתֵּן עֲנִיָּה בְּפִי לְשִׁלּוֹם פְּרַעְזָה. **אור החיים**

(יז) **וַיְדַבֵּר פְּרַעְזָה אֶל־יוֹסֵף בְּחִלְמֵי הַנָּגִי עֹמֵד עַל־שַׁפֹּת הַיָּאָר:**

(יח) **וְהִנֵּה מִן־הַיָּאָר עֹלֹת שִׁבְעַ פָּרוֹת בְּרִיאֹת בָּשָׂר וַיִּפֹּת תֹּאֵר וַתִּרְעֶנָּה בָּאָחוּ:**

(יט) **וְהִנֵּה שִׁבְעַ־פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וַרְעוֹת תֹּאֵר מְאֹד וַרְקוֹת בָּשָׂר לֹא־רֵאִיתִי כְהִנֵּה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרַע:**

כ"י דְּלוֹת • כְּחוֹשׁוֹת, כְּמוֹ: (שְׁמוּאֵל ב יג) "מְדוּעַ אַתָּה כֹּכָה דַּל"? דְּאִמְנֹן. וַרְקוֹת בָּשָׂר • כָּל לְשׁוֹן 'וַרְקוֹת' שֶׁבַּמִּקְרָא חֲסִרִי בָשָׂר, וּבְלַע"ז בְּלוּא"ש.

(כ) **וַתֵּאֱבֹלְנָה הַפָּרוֹת הַרְקוֹת וַהֲרֵעוּ אֶת שִׁבְעַ הַפָּרוֹת הָרֹאשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת:**

(כא) **וַתִּבְאֲנָה אֶל־קַרְפָּנָה וְלֹא נֹדַע בִּי־בָאוּ אֶל־קַרְפָּנָה וּמִרְאִיתָהוּ רַע כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וַאֲיָקָן:**

(כב) **וַאֲרָא בְּחִלְמֵי וְהִנֵּה שִׁבְעַ שְׂבָלִים עֹלֹת בְּקִנְיָה אַחֵר מְלֹאֹת וַטְבוֹת:**

אור החיים על התורה – מהדורות בלום, אברמוביץ

אינו מִיִּחַד עֲצָמוֹ לומר כי הוא מִפְשָׁר חִלּוּמֹת, וְכִמוֹ כֵּן הוּא אוֹמֵר לוֹ אֱלֹהִים יַעֲנֶה וְגו'. וְהַצֵּדִיק לומר יַעֲנֶה שְׁלוֹם, נִתְכַּוֵּן לומר לוֹ שְׁלֵם יִקְפִיד אִם יִהְיֶה פִתְרוֹן הַחִלּוֹם מִגִּיד רְצוֹנוֹ כִּי מִה' מַעֲנֶה דְּבָר וְלֹא יִקְפִיד לומר כי הַחִלּוּמֹת הוֹלְכִים אַחֵר הֵסֵף, וְנִתְּן טַעַם בְּאוֹמְרוֹ שְׁלוֹם פְּרַעְזָה כִּי הִמְלִיךְ לִשְׁתַּנָּה בְּדָבָר זֶה, וְלִזְוָה אִם יִגִּיד רַע לֹא מִמֶּנּוּ יִצְאוּ הַדְּבָרִים, וְכִמוֹ כֵּן הוּא אוֹמֵר עֲתָה אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעְזָה.

עוֹד יִרְצֶה בְּאוֹמְרוֹ אֱלֹהִים יַעֲנֶה כִּי אֵין סֵדֵר אֶפְסֵי פִתְרוֹנוֹ כִּסְדֵּר פִתְרוֹן בְּרִדְנָא (בְּרִכוֹת נ"ו). וְכִי־צָא בּוֹ שִׁשְׁתָּה הַחִלּוֹם לְאֲשֶׁר יִתְפָּן אֲלָא אֲמַתוֹת מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים, וְלִזְוָה אָמַר אֱלֹהִים וְגו'.

אוֹמֵר תִּשְׁמַע חִלּוֹם לִפְתֹּר אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכֵּן הִנֵּה אַחֵר הָאֲמַת שְׁאָמַר לְשֶׁר הַמִּשְׁקִים וְשֶׁר הָאוֹפִים (מ' ד') סִפְרוֹנָא לִי וְגו', וּמִן הַסֵּתֵם שֶׁר הַמִּשְׁקִים הוֹדִיעַ הַדְּבָרִים כְּמוֹת שֶׁהֵם לִפְרַעְזָה אוֹ פְּרַעְזָה בְּחֵן כִּי לֹא יִגִּידוּ שְׁרִי חִלּוּמֹת לְנַעַר עֲבָרִי עֲבָד אִם לֹא שִׁשְׁאֵל הוּא לְהִגִּידוֹ, וּמַעֲתָה יִתְחַבֵּב לִפְתֹּר חִלּוּמוֹ שֶׁל פְּרַעְזָה לְצַדֵּק דְּבָרָיו:

(טז) וַיַּעַן יוֹסֵף לֵאמֹר וְגו'. פִּי הִשִּׁיבוֹ לְמַה שֶּׁשָּׁעַן בְּחִבָּה לֵאמֹר כִּי הוּא אוֹמֵר לְשִׁמַּע חִלּוֹם לִפְתֹּר, בִּלְעָדִי לֹא הָיָה כֵּן הַדְּבָרִים, וְמֵה שְׁאָמַר הוּא כִּי אֱלֹהִים יִמְצִיא פִתְרוֹנִים לְחִלּוּמֹת עַל יַד בְּנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁכֵּן אָמַר יוֹסֵף לְשֶׁר הַמִּשְׁקִים וְשֶׁר הָאוֹפִים (שָׁם) הִלָּא לֹא־לֵאמֹר פִּתְרוֹנִים פִּי לֹא יִחְסְרוּ הַפִּתְרוֹנִים וְאָמַר סִפְרוֹ לִי אוֹלִי יִמְצֵא פִתְרוֹן וְלַעוֹלָם

(טז) וּפְתֹר אֵין אֹתוֹ. פְּרוֹשׁ שְׁהָיָה לוֹ פוֹתְרִים אֲלָא שְׁלֵם הִנֵּה צוּדֵק הַחִלּוֹם עַל פִּי הַפּוֹתְרִים, וְהוּא אוֹמֵר וּפְתֹר אֵין אֹתוֹ וְהַפְּנִיָּה כְּנֶה שִׁפְתֵּר פִתְרוֹן שִׁיטְטֵדֵק עִם הַחִלּוֹם: וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי וְגו'. צִרְיָן לְדַעַת אוֹמְרוֹ לֵאמֹר. עוֹד אוֹמְרוֹ תִשְׁמַע פְּשִׁטָּא שְׁלֵם יִפְתֹּר קִדְם שִׁשְׁמַע וְהִנֵּה לוֹ לומר שְׁמַעְתִּי עֲלִיךָ פוֹתֵר חִלּוֹם:

אֲכֵן הַפְּנִיָּה הִיא שְׁנִתְחַבֵּם פְּרַעְזָה לְחִיבֵי יוֹסֵף לִפְתֹּר הַחִלּוֹם מִבְּלִי תַת אֲמַתְלָאוֹת, וְכֹא בְטַעֲנָה לומר כִּי הוּא יוֹסֵף פִּי הַעִידוֹ כִּי הוּא פוֹתֵר חִלּוּמֹת, וּמַעֲתָה לֹא יִמְנַע מִתְלָקָה, אוֹ יִפְתֹּר חִלּוּמוֹ שֶׁל פְּרַעְזָה אוֹ יִתְחַבֵּב עַל אֲשֶׁר רָמָה בְּנֵי אָדָם שֶׁהוּא פוֹתֵר וְאֵין בְּפִיָּה נְכוֹנָה, וְהוּא אוֹמֵר וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי עֲלִיךָ לֵאמֹר פְּרוֹשׁ שְׁאֵתָה

(בג) וְהִנֵּה שִׁבְעַת שְׂבָלִים צִנְמוֹת דִּקּוֹת שְׂדֵפוֹת קָדִים צִמְחוֹת
אֲחֵרֵיהֶם:
כג וְהָא שִׁבְעַת שְׂבָלִיא נֶצֶן לָקֵן שְׂקִיפֵן קָדִים
צִמְחוֹן בְּתַרְיָהוֹן:

כד צִנְמוֹת • צִנְמָא בְּלִשׁוֹן אַרְמִי, סִלַּע, הָרִי הֵן כַּעַץ בְּלִי לַחְלוּת וְקִשׁוֹת כְּסִלַּע, וְתַרְגוּמוֹ: 'נֶצֶן לָקֵן', נֶצֶן, אִין
בְּהֵן אֵלָא הֵנָּה, לְפִי שְׁנַתְרוּקְנוּ מִן הַיָּרֵעַ.

(כד) וְתִבְלַעְנָן הַשְּׂבָלִים הַדִּקּוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים הַטּוֹבוֹת
וְאָמַר אֶל-הַחֲרַטְמִים וְאִין מְגִיד לִי:
כז וְיִבְלַעְנָן שְׂבָלִיא לְקִנְתָּא יֵת שִׁבְעַת שְׂבָלִיא
טְבָתָא וְאַמְרִית לְחַרְשִׁיא וְלִית דִּי מְחַזִּי לִי:

כח וְאָמַר יוֹסֵף אֶל-פְּרַעְהַ חֲלוֹם פְּרַעְהַ אֶחָד הוּא אֵת
אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הַגִּיד לְפְרַעְהַ:
כט וְשִׁבְעַת שְׂבָלִים הַטּוֹבוֹת שְׂנִים הֵנָּה וְשִׁבְעַת שְׂבָלִים
הַטּוֹבוֹת שְׂנִים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא:

לז שִׁבְעַת שְׂנִים וְשִׁבְעַת שְׂנִים • כֵּלָן אִין אֵלָא שִׁבְעַת, וְאֲשֶׁר נִשְׁנָה הַחֲלוֹם פְּעָמִים, לְפִי שֶׁהַדָּבָר מְזֻמָּן, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ
לו בְּסוּף: "וְעַל הַשְּׁנוֹת הַחֲלוֹם וְגו'". בְּשִׁבְעַת שְׂנִים הַטּוֹבוֹת נֶאֱמַר: "הַגִּיד לְפְרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא סְמוּךְ, וּבְשִׁבְעַת שְׂנִים
רָעָב נֶאֱמַר: "הִרְאָה אֶת פְּרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא הַדָּבָר מְפֻלָּג וְרַחוּק, נוֹפֵל בּוֹ לִשׁוֹן מְרָאָה.

מז וְשִׁבְעַת שְׂנִים וְשִׁבְעַת שְׂנִים • כֵּלָן אִין אֵלָא שִׁבְעַת, וְאֲשֶׁר נִשְׁנָה הַחֲלוֹם פְּעָמִים, לְפִי שֶׁהַדָּבָר מְזֻמָּן, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ
לו בְּסוּף: "וְעַל הַשְּׁנוֹת הַחֲלוֹם וְגו'". בְּשִׁבְעַת שְׂנִים הַטּוֹבוֹת נֶאֱמַר: "הַגִּיד לְפְרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא סְמוּךְ, וּבְשִׁבְעַת שְׂנִים
רָעָב נֶאֱמַר: "הִרְאָה אֶת פְּרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא הַדָּבָר מְפֻלָּג וְרַחוּק, נוֹפֵל בּוֹ לִשׁוֹן מְרָאָה.

(כו) וְשִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהִרְעֵת הַעֲלֵת אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַת
שְׂנִים הֵנָּה וְשִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים הַרְקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ
שִׁבְעַת שְׂנִי רָעָב:
כז וְיִבְלַעְנָן שְׂבָלִיא לְקִנְתָּא יֵת שִׁבְעַת שְׂבָלִיא
טְבָתָא וְאַמְרִית לְחַרְשִׁיא וְלִית דִּי מְחַזִּי לִי:

(כח) הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-פְּרַעְהַ אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים
עָשָׂה הִרְאָה אֶת-פְּרַעְהַ:
כט וְשִׁבְעַת שְׂנִים וְשִׁבְעַת שְׂנִים • כֵּלָן אִין אֵלָא שִׁבְעַת, וְאֲשֶׁר נִשְׁנָה הַחֲלוֹם פְּעָמִים, לְפִי שֶׁהַדָּבָר מְזֻמָּן, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ
לו בְּסוּף: "וְעַל הַשְּׁנוֹת הַחֲלוֹם וְגו'". בְּשִׁבְעַת שְׂנִים הַטּוֹבוֹת נֶאֱמַר: "הַגִּיד לְפְרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא סְמוּךְ, וּבְשִׁבְעַת שְׂנִים
רָעָב נֶאֱמַר: "הִרְאָה אֶת פְּרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא הַדָּבָר מְפֻלָּג וְרַחוּק, נוֹפֵל בּוֹ לִשׁוֹן מְרָאָה.

(כט) הֵנָּה שִׁבְעַת שְׂנִים בָּאוֹת שִׁבְעַת גְּדוֹל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
(ל) וְקָמוּ שִׁבְעַת שְׂנִי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם וְכָלָה הָרָעָב אֶת-הָאֶרֶץ:
לז שִׁבְעַת שְׂנִים וְשִׁבְעַת שְׂנִים • כֵּלָן אִין אֵלָא שִׁבְעַת, וְאֲשֶׁר נִשְׁנָה הַחֲלוֹם פְּעָמִים, לְפִי שֶׁהַדָּבָר מְזֻמָּן, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ
לו בְּסוּף: "וְעַל הַשְּׁנוֹת הַחֲלוֹם וְגו'". בְּשִׁבְעַת שְׂנִים הַטּוֹבוֹת נֶאֱמַר: "הַגִּיד לְפְרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא סְמוּךְ, וּבְשִׁבְעַת שְׂנִים
רָעָב נֶאֱמַר: "הִרְאָה אֶת פְּרַעְהַ", לְפִי שֶׁהִיא הַדָּבָר מְפֻלָּג וְרַחוּק, נוֹפֵל בּוֹ לִשׁוֹן מְרָאָה.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִבָּד אֵלָא אֶת הָאֶרֶץ בֵּין אֶרֶץ
מִצְרַיִם בֵּין שְׂאֵר הָאֲרָצוֹת, וְכֵמוּ שֶׁכֵּן הָיָה
דְּכַתִּיב (פְּסוּקִי נ"ו) וְהָרָעָב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי
הָאֶרֶץ, וּבְשִׁבְעַת אֲמֵר הַכְּתוּב (נ"ג) וְתִכְלֶינָה
שִׁבְעַת שְׂנִי הַשִּׁבְעַת אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם,
הָרִי זֶה מְגִיד כִּי לֹא הָיָה שִׁבְעַת אֵלָא בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם שְׂאֵם לֹא כֵן לֹא הָיָה צָרִיף לומר אֲשֶׁר
הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְהוֹדַעַת דָּבָר זֶה לְיוֹסֵף
הָיָה מִמֶּה שֶׁרָאָה כִּי הַפְּרוֹת הָיוּ כָּל כָּךְ
דִּקּוֹת וְרַעֲוֹת מְזֶה דֵּן שְׂאֵם הָיָה הַשִּׁבְעַת בְּעוֹלָם
לֹא הָיוּ בְּמִצְרַיִם כָּל כָּךְ בְּשִׁבְעַת שְׂנִי הָרָעָב
כִּי יָבִיאוּ לָחֶם מִשְׂאֵר הָאֲרָצוֹת אֵלָא וְדָא
שֶׁהָרָעָב הוּא בְּכָל הָעוֹלָם וְיִבְזָה אִין מִפְּלֹט
לָחֶם, וְהַשִּׁבְעַת אִין לֹא מִמֶּה לְהוֹכִיחַ כִּי יִהְיֶה
בְּכָל הָאֲרָצוֹת:

עַל שִׁבְעַת שְׂנִי שִׁבְעַת, לְצַד שְׂאֵם בְּיָמִים הַהִם
הָיוּ שְׂנִי שִׁבְעַת וְאִין דָּבָר חֲדָשׁ כָּל כָּךְ אֵלָא
שִׁיתְרַבָּה הַשִּׁבְעַת כְּאוֹמְרוֹ (כ"ט) שִׁבְעַת גְּדוֹל
שֶׁהַחֲדוּשׁ הוּא הָיָה הַשִּׁבְעַת גְּדוֹל, לָזֶה לֹא אָמַר
אֵלָא דָּבָר חֲדָשׁ מְפֻלָּג שֶׁהוּא שְׂנִי רָעָב:
עוֹד נִרְאֶה כִּי לְצַד שֶׁהַשִּׁבְעַת אִינוּ אֵלָא לְצָרָה
תְּקוּן שְׂנִי רָעָב כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְבִסּוּף שִׁבְעָה
לְקַטְתָּ תְּבִיאֹת שְׂנִי שִׁבְעַת לְשִׁנֵּי רָעָב, לָזֶה לֹא
הִזְכִּיר אֵלָא שְׂנִי הָרָעָב כִּי הוּא עָקֵר הוֹדַעַת
הַחֲלוֹם אֵלָיו:

(כט) הֵנָּה שִׁבְעַת שְׂנִים וְגו'. דְּקָדֵק לומר בְּכָל
אֶרֶץ מִצְרַיִם ב', פְּעָמִים וְלֹא אָמַר בְּאֶרֶץ
סָתֵם כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּסוּף, לומר כִּי הַשִּׁבְעַת
אִינוּ אֵלָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲבָל הָרָעָב הוּא בְּכָל
הָעוֹלָם, לָזֶה כְּשֶׁאָמַר וְכָלָה הָרָעָב לֹא אָמַר

(כח) אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים וְגו'. יִתְבָּאֵר עַל דָּרָךְ
אוֹמְרִים ז"ל (בְּרִכּוֹת נ"ה.) ג' דְּבָרִים
הַקְּבִי"ה מְכַרִּיז עֲלֵיהֶן וְהֵם שִׁבְעַת וְרָעָב וּפְרָסָה,
וְהוּא אוֹמְרוֹ אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה בְּכַבּוּדוֹ
שִׁלָּא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ הַגִּיד וְגו', שִׁבְעַת אֵלּוּ שְׂנֵי
שִׁבְעַת, רָעָב אֵלּוּ שְׂנֵי רָעָב. פְּרָסָה יֵרָא פְּרַעְהַ
אִישׁ וְגו'. וְהֵגֶם שִׁלָּא אָמַר לוֹ מִי זֶה הָאִישׁ,
אֵף עַל כֵּן אַחֵר הָאֲמַת תִּמָּךְ גּוֹרְלוֹ בְּמָה
שֶׁנֶּאֱמַר הַפְּתוּרֹן מִכָּל חֲכָמָיו וְגַלְיָה לוֹ אֶת יוֹסֵף
עַל יְדֵי שׁוֹר הַמִּשְׁקִים שֶׁסָּפַר לוֹ הַעוֹבֵר עָלָיו
וְנִתְגַּלְגְּלוּ הַדְּבָרִים וְנִתְגַּלְגְּלוּ לוֹ יוֹסֵף וְיִשְׁתִּיתוּ
עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וְאוֹמְרוֹ הַגִּיד לְפְרַעְהַ פ' שִׁישׁ
סָפַק בְּיָדוֹ לְעִשְׂתוֹת תְּקוּן כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְבִסּוּף
(פְּסוּקִי ל"ג) יֵרָא פְּרַעְהַ וְגו' וְחִמַּשׁ וְגו':
(כז) יִהְיוּ שִׁבְעַת שְׂנֵי רָעָב. טַעַם שִׁלָּא אָמַר כֵּן

לא ולא יתידע שובעא (ג"י שבעא) בארעא
מן קדם כנפא ההוא דיהי כתר בן ארי
תקיף הוא לחדא:

לב ועל השנות החלום אל-פרעה פעמים פיינכון הדבר
ארי תקין פתגמא מן קדם יי ואוחי יי
למעבדה:

לג ויכעז יחזי פרעה גבר סוכלתן וחסים
ומנה על ארעא דמצרים:

לד ועבד פרעה וימני מהימנין על ארעא
ויזריז את ארעא דמצרים בשבע שני שובעא
(ג"י שבעא):

לה ויקנשון ית כל עיבור שניא טבן דאתנן
האלין ויזרון עיבור תחות ידא דפרעה
עיבורא בקיורא ויטרון:

מ"א את-כל-אכל. שם דבר הוא, לפיכך, טעמו בא"ל"ף ונקוד בפת"ח קטן (סגול), ואוכל שהוא פועל, כגון "כי
כל אוכל חלב", טעמו למטה בכ' ונקוד קמץ קטן (צירי). תחת יד-פרעה. ברשותו ובאוצרותיו.

לו ויהי עבירא גניז (לעמא ד) לארעא לשבע
שני כפנא די תהוין בארעא דמצרים ולא
תשתיצי עמא דארעא בכפנא:

נעשה פרעה ויפקד וגו'. פרוש שישתדל הוא
במעשה זה וגם נעשה לאחרים כדי שלא
יתעצל אדם בדבר זה בהקנת שבע שני השבע
לזרע בכל הילתו, וחמש פרוש וזרם לבלתי
התרשל משעם אות הדבר מרבה ביותר. או
יאמר וחמש שיקח הוא מכלן חמישית לפרעה,
הגם שהמשפט הוא מעשר (ש"ח' ח' י"ז) יקח
בשנים אלו חמישית בשכר הודעת הדבר ממנו,
וגם שיעשה עמם חסד שכל התבואה שתהיה
לפרעה לא תשלח בזה יד אלא תהיה עומדת
לפרנסתם למוכרה להם בשני הרעב באומרו
והיה האכל לפקדון בזה רמז למה שכתבנו
כי לא תשלח יד בזה גם שלא ימכר מהתבואה
לזולת בשני רעב עד שיקדמו הם לקנות צרכם
ויכמו שאפשר בפסוק שאחר זה:

לו לשבע שני הרעב אשר וגו'. פרוש
קדם כל דבר יהיה ספוק ארץ מצרים
לפרנס רעבונם ואחר כך לשאר ארצות, והוא
אומרו אחר ספור רעב מצרים ולא תכרת
הארץ וגו' כאן כלל כל הארץ:

(לא) ולא יודע השבע בארץ מפני הרעב ההוא אחרי-כן
פיינכבר הוא מאד:

מ"א ולא יודע השבע. הוא פתרון: "ולא נודע פייכאו אל-קרנבה".

(לב) ועל השנות החלום אל-פרעה פעמים פיינכון הדבר
מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו:

מ"א נכון. מזמן. אור החיים

(לג) ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על-ארץ

מצרים: אור החיים

(לד) יעשה פרעה ויפקד פקדים על-הארץ וחמש את-ארץ
מצרים בשבע שני השבע:

מ"א וחמש. פתגמו: 'וינרד', וכן: 'והמשים'. אור החיים

(לה) ויקבצו את-כל-אכל השנים הטובות הבאת האלה
ויצברו-כר תחת יד-פרעה אכל בערים ושמרו:

מ"א את-כל-אכל. שם דבר הוא, לפיכך, טעמו בא"ל"ף ונקוד בפת"ח קטן (סגול), ואוכל שהוא פועל, כגון "כי
כל אוכל חלב", טעמו למטה בכ' ונקוד קמץ קטן (צירי). תחת יד-פרעה. ברשותו ובאוצרותיו.

(לו) והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר
תהיין בארץ מצרים ולא-תכרת הארץ ברעב:

מ"א והיה האכל. הצבור, כשאר פקדון הגנוז לקיום הארץ. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

איש נבון וחכם. לדעת אפן אוצרות התבואה
לכל תרעב וזה מהתבונה. ואומרו וחקם
שיודע כלליות החקמות לדעת חקמת השפכת
וההנדסה והמספר, והקדים נבון כי הוא דבר
המצב ביותר כדי שתתקנים התבואה:
לד) נעשה פרעה. בנות הדברים הם כי השפיל
יוסף שטעם החלום הוא לצד כי ה' מביא
שבע שני שבע בשפע יותר על שאר השנים
כדי שתהיה התבואה לשבע שני רעב וזולת
הודעת החלום כשתבוא תבואת שנה ראשונה
מרוחת אז כשתבוא שנה שנייה יתרשלו וזרעי
תבואה כי יאמרו הרי עשתה תבואה שנה
ראשונה לשלש שנים, וגם לצד הרבוי תזול
התבואה ויתעצלו מטרם תחרישה ויוריעה
וימכר שריה, וגם הזרעים בשנה שנייה כשיתברר
יוסיפו עוד להתעצל מלזרע עוד, ומה גם
בעבר שלש או ארבע שנים הן לא נעשה
עבודה בשדה לזרע ולחמש, אשר על כן הודיע
אלהים כי מה שהוא נותן ביותר בשנים אלו
הוא למזון שבע שני הרעב, ולזה אמר לפרעה

(לב) ועל השנות וגו'. רמז לב' דברים על
הכפל ועל השנוי שלא בא החלום ב'
בחלום ראשון שבע פרות וגו' שאז יחשב
כי דמיון הראשון עשה רשם בדעתו ועלה
על משקבו ב' פעמים, ולכן בא החלום בסדר
חדש שבע שפלים וגו' הרי זה בא ללמד כי
נכון הדבר ומעם האלהים בא אליו החלום
ולא דמיון כוזב:

ואומרו וממהר האלהים וגו'. פרוש מה שבה
החלום כפול בלילה אחת ולא בא
בב' זמנים מרחקים לומר אליו שהזמן קרוב
הוא ולא לזמנים רחוקים יגיד:

(לג) ועתה ירא וגו'. טעם יוסף שנעשה יועץ
למלך והוא לא בקש ממנו אלא פתרון
החלום, כי בא לתת לו טעם אשר הראהו ה'
את אשר הוא עושה כי הוא כדי שייפקד
פקידים וגו'. עוד להיות שהראוהו בחלום
שקלעו הפרות הדקות לפרות הגרואות זה
יגיד כי יתפרנסו שני רעב משני שבע, ולזה
אמר ירא פרעה וגו':

לֹא וְשִׁפְרָא פִּתְגָמָא בְּעֵינֵי פִרְעָה וּבְעֵינֵי כָּל
עַבְדֵּיהִי :

כ"י • הנמצא כזה • הנשכח כדיון, אם גלף ונבקשנו, הנמצא כמוהו? הנמצא, לשון תמיהה, וכן כל ה"א המשמשת בראש התבה ונקודה בתטף פתח. אור החיים

(למ) וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף הֲדָרִיעַ אֱלֹהִים אֹתְךָ
 אֶת־כָּל־זֹאת אֵין־נִבֹּן וַחֲכָם כִּמּוֹךָ:

רש"י איין-נבון וחכם פמוך • לבקש איש נבון וחכם, שאמרת – 'לא נמצא כמוד' • אור החיים

(ב) אֶתְּהָ תִּהְיֶה עַל־בֵּיתִי וְעַל־פֶּיךָ יִשָּׁק כָּל־עַמִּי רַק הַכֶּסֶּף
אֲגַדֵּל מִמֶּךָ:
מֵאֵת תִּהְיֶה מִמֶּנָּה עַל בֵּיתִי וְעַל מִימְרֶךָ יִתְּן
כָּל עַמִּי לְחוּד כָּרְסִי מִלְכֻתָּא הָדִין אֵיהִי
יִסִּיר מִנֶּךָ:

ט"ז י"א י"שק • ית'ת'ן, ית'פ'ר'נס. כ'ל צ'ר'כ'י ע'מ'י י'ה'י'ו נ'ע'ש'ים ע'ל י'ד'ך, כ'מו: (ל'ע'יל טו) "ו'ב'ן מ'ש'ק ב'י'ת'י", ו'כ'מו: (ת'ה'ל'ים ב) "נ'ש'ק'ו-ב'ר", ג'ר'ג'י'ש'ו'ן ב'ל'ע'ז. ר'ק ה'כ'פ'ס'א ש'י'ה'י'ו ק'ו'ר'י'ן ל'י מ'ל'ך. כ'פ'ס'א • ל'ש'ו'ן ש'ל ה'מ'לו'כ'ה, כ'מו: (מ'ל'כ'ים א א) "ו'י'ג'ד'ל א'ת כ'ס'א'ו מ'כ'ס'א א'ד'נ'י ה'מ'ל'ך".

(מא) וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם:

כש"י נִתְּתִי אֶתְךָ • מִיָּנִיתִי יְתָדְךָ, וְאָף עַל פִּי כֵן לְשׁוֹן נְתִינָה הוּא, כְּמוֹ: "וּלְתֶתְךָ עָלֶיךָ". בֵּין לְגִדְלָה בֵּין לְשִׁפְלוֹת, נוֹפֵל לְשׁוֹן נְתִינָה עָלֶיךָ, כְּמוֹ: (מְלָאכִי ב) "נִתְּתִי אֶתְכֶם נְבוֹזִים וְשִׁפְלוֹת".

וַיֹּסֶף וַיִּלְבַּשׂ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם רֶכֶד הַזֹּהָב עַל-צוּאָרָו׃

מ"י • וַיִּסַּר פֶּרְעֹה אֶת־טַבְעָתוֹ • נְתִינַת טַבְעַת הַמֶּלֶךְ, הִיא אוֹת לְמִי שֶׁנּוֹתְנָהּ לוֹ לְהִיּוֹת שָׂנִי לוֹ לְגִדְלָהּ. בְּגִדֵּי־שֵׁשׁ • דִּבְרֵי חֲשִׁיבוֹת הוּא בְּמַצְרַיִם. רֶבֶד • עֶנָן, וְעַל שֶׁהוּא רָצוּף בְּטַבְעוֹת קְרוּי רֶבִיד, וְכֵן: (מִשְׁלִי י) "רֶבֶדְתִּי עֲרִשִׁי", רִצְפָּתִי עֲרִשִׁי מְרַצְפוֹת. בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה: 'מִקֵּץ רֶבֶדִין שֶׁל אֶבֶן עַל הַרְבֵּד שִׁבְעִזְרוֹה', וְהִיא רִצְפָּה.

מג וְאַרְכִּיב יְתֵה בְּרִתְּכָא תְּנִיתָא (נ"י תְּנִיתָא)
 די לה ואכריזו קדמוהי דין אבא למלכא
 ומני יתה על כל ארעא דמצרים:

הַיְּמִינִית • בְּמֵרָכֶבֶת הַמִּשְׁנָה • הַשְּׂנִיָּה לְמֵרָכֶבֶת הַמִּזְחֵלֶכֶת אֲצֹל שְׁלוֹ. **אַבְרָם** • כְּתֻבָּה גִּדְּמוּ: 'דִּין אֲבָא לְמִלְכָּא', 'רַף' בְּלִשׁוֹן
אַרְמִי מְלִיר'. בְּהַשְׁתַּפֵּיץ: 'לֹא רִיכָא וְלֹא פִר רִיכָא'. וּבְרִכְרִי אֲגֻדָּה, (סְפִיר פ' בְּרִים) דְּרִישׁ רַבִּי יְהוּדָה: 'אַבְרָהָ, זֶה יוֹסֵף,
שֶׁהוּא אֵב בְּחֻקָּהּ וְרַף בְּשִׁנָּיִם'. אֲמַר לוֹ בֶּן דִּירְמָסְקִית: 'עַד מָתִי אִתָּה מַעֲוֹת עָלֵינוּ אֶת הַכְּתוּבִים? אֵין 'אַבְרָהָ'
אֵלָּא לְשׁוֹן בְּרִכִּים, שֶׁהֵלֵךְ הָיוּ נִכְנָעִין לִפְנֵי וְיוֹצֵאִין תַּחַת יָדוֹ, כַּעֲנוּן שְׂנֵאֲמַר: "וְנִתְּנוֹן אוֹתוֹ וְגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 207)

לְשׁוֹן בְּרָכִים, שֶׁהֵכֵל הָיוּ נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין תַּחַת יָדוֹ (רש"י מא, מג) הֵינּוּ שֶׁהָיוּ כּוֹרְעִים בְּרֹךְ בְּלִבָּד, אֲפֹרָא לֹא הִשְׁתַּחֲוּוּ בְּפִשּׁוּט יָדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם, כְּמוֹ בְּפִנֵּי פִרְעֹה, שֶׁהָרִי לֹא הָיָה מְלֶכֶּךָ מִמֶּשֶׁ. וְכֵן שָׁנְאָמֵר לְהֵלֵךְ לִגְבֵי אַחֵי יוֹסֵף "וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ אִפְסִים אֶרְצָה" - יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהִשְׁבָּטִים לֹא הִפְּיִרוּ אֶת הַהֶבְדֵּל בֵּין יוֹסֵף לְפִרְעֹה, וְכִשְׁרָאוּ שִׂיּוֹסֵף מוֹשֵׁל בְּמִצְרַיִם חֲשָׁבוּ שֶׁגִּדְּלָתוֹ שָׁנָה לְזוֹ שֶׁל פִּרְעֹה (וַיֵּרָא רִשִּׁי רִישׁ פֶּרֶשֶׁת וַיִּגָּשׁ: חֲשׁוֹב אִתָּהּ בְּעֵינֵי כְּמֶלֶךְ). **אור החיים**

(מד) **וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פִרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ לֹא-יִירֵא אִישׁ אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רַגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:**

רש"י **אֲנִי פִרְעֹה** • שֵׁשׁ זִכְלוֹת בְּיָדִי לְגֹזֵר גְּזָרָה עַל מַלְכוּתִי. **וַאֲנִי גֹזֵר:** שֶׁ"לֹא-יִירֵא אִישׁ אֶת-יָדוֹ". **וּבִלְעָדֶיךָ** • שֶׁלֹּא בְּרִשְׁתָּךְ. **דָּבָר אַחֵר:** "אֲנִי פִרְעֹה", אֲנִי אֶהְיֶה מְלֶכְךָ, "וּבִלְעָדֶיךָ וְגו'", וְזֶהוּ דְּגִמַּת "רַק הַפֶּסֶא". **אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רַגְלוֹ** • כְּתִרְגוּמוֹ. **אור החיים**

(מה) **וַיִּקְרָא פִרְעֹה שְׁמֵ-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנִיחַ וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת בַּת-פּוֹטִי פֶרַע כַּתָּן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:**

רש"י **צִפְנָת פַּעֲנִיחַ** • מִפְּרֶשׁ הַצִּפְנוֹת, וְאֵין לְפַעֲנִיחַ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. **פּוֹטִי פֶרַע** • הוּא פּוֹטִיפֶר, וְנִקְרָא פּוֹטִי פֶרַע עַל שֶׁנִּסְתָּרָם מֵאֱלֹהֵי, לְפִי שֶׁחָמַד אֶת יוֹסֵף לְמִשְׁכַּב זָכוֹר (סוּטָה יג).

(מו) **וַיּוֹסֶף בֶּן-שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּעָמְדוֹ לִפְנֵי פִרְעֹה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פִרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:** **אור החיים**

(מז) **וַתַּעַשׂ הָאֶרֶץ בְּשִׁבְעַת שָׁנֵי הַשָּׁבַע לְקַמְצִים:** **רש"י** **וַתַּעַשׂ הָאֶרֶץ** • כְּתִרְגוּמוֹ, וְאֵין הִלְשׁוֹן נִצְקָר מִלְשׁוֹן עֲשִׂיָּה. **לְקַמְצִים** • קָמַץ עַל קָמַץ, יָד עַל יָד, הָיוּ אוֹצְרִים.

(מח) **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֹכֵל שִׁבְעַת שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן-אֹכֵל בַּעֲרִים אֹכֵל שְׁדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ:**

רש"י **אֹכֵל שְׁדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ** • שֶׁכָּל אֶרֶץ וְאֶרֶץ מַעֲמֶדֶת פְּרוֹתֶיהָ וְנוֹתְנִין בְּתִבּוּאָה מַעֲפָר הַמָּקוֹם, וּמַעֲמִיד אֶת הַתִּבּוּאָה מִלִּירֵקָב. (נִרְאָה לִי שֶׁהוּא דַעַת רַבִּי נַחֲמָנִי, וְאֵין צָרִיךְ כָּלֵל לְהַגִּיד בְּרִשִּׁי, כִּאֲשֶׁר עָלָה בְּדַעַת קָצֵתָם). **אור החיים**

(מט) **וַיַּצְבֹּר יוֹסֵף בַּר כַּחֲלוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי-יַחְדָּל לְסַפֵּר כִּי-אֵין מִסְפָּר:**

~ אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ ~

בְּפִרְשׁ (פְּסוּק ל"ד) וַחֲמֵשׁ אֶת וְגו' שִׁטְלַת הַחֲמֵשׁ יִהְיֶה פֶּרֶשׁ אוֹמְרוֹ וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל אֹכֵל פִּי הַנוֹגֵעַ לְחֵלֶק הַמֶּלֶךְ כְּרֶשׁוֹם בְּדָבָרֵי יוֹסֵף, וְלִכְשֶׁנִּפְרֶשׁ אוֹמְרוֹ וַחֲמֵשׁ וַיִּזְרֹז אֶפְשָׁר לְפָרֶשׁ אוֹמְרוֹ וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל כְּפִשְׁטוֹ שֶׁהָיָה קוֹנֶה כָּל הַתִּבּוּאָה שֶׁעֲשִׂתָּהּ הִשְׁנָה בְּיוֹתֵר עַל הַשָּׁנִים, כִּי לִצַּד שֶׁהוּא דָּבָר יָתֵר לְזוֹרְעֵי אֲדָמָה יִמְכְּרוּ הַנוֹתֵר:

וְא"ו לְהִיּוֹת שֶׁקָּדַם הַזְכָּרָת מַעֲלָתוֹ בְּאוֹמְרוֹ אֲנִי פִרְעֹה כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי:
(מו) **וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם** • פִּי לְדַעַת שְׁדוּתֶיהָ לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר זָכִין עֲשׂוֹת וְגַם אוֹצְרוֹתֶיהָ לְהִזְכִּין מְקוֹמוֹת הַצָּרִיכִין לְאֹצֵר וְהַסִּכָּנוֹת כִּפִּי תִבּוּנוֹתֵיו:
(מח) **וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל וְגו'.** לְפִי מַה שֶׁפִּרְשְׁנוּ

מג) **אֲבָרָךְ וְנָתַן וְגו'.** פִּי ב' דְּבָרִים אֱלֹהֵי קוֹרְאִין לְפָנָיו לְהוֹדִיעַ וְלְהַשְׁמִיעַ כִּי הוּא הַשִּׁלִּיט בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם כְּמֶלֶךְ:
(מד) **אֲנִי פִרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ וְגו'.** פֶּרֶשׁ הַמַּלְכוּת הִיא שְׁלִי כִּי פִרְעֹה שָׁם מַלְכוּת יָגִיד וּבִלְעָדֶיךָ לֹא זָרִים וְגו', פִּי אֲחֵרֵיו תִּהְיֶה מַעֲלָתוֹ שֶׁבִלְעָדֵיו לֹא וְגו' וְלָזֶה אָמַר בְּתוֹסֶפֶת

כ"ד – עד כי־חדל לספר • עד כי חדל לו הסופר לספר, והרי זה מקרא קצר • כי־אין מספר • לפי שאין מספר, והרי 'כי' משמש בלשון 'דהא' • אור החיים

(ג) וַיִּוְסֹף יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים בְּמֶרֶם תְּבוּא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ אִסְנָת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע בְּהֵן אֵוֶן:
וַיִּוְסֹף אֶת־יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים בְּמֶרֶם תְּבוּא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ אִסְנָת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע בְּהֵן אֵוֶן:
נְוִלְיוֹסָף אֶת־יֶלֶד תְּרִמִּין בְּנִין עַד לֹא עָלָת שָׂמָא דְכַפְנָא דִּילִידָתָ לָהּ אִסְנָת בַּת פּוֹטִי פֶרַע רַבָּא דְאֵוֶן:

כ"ד – בְּמֶרֶם תְּבוּא שְׁנַת הָרָעָב • מִכָּאן שְׁאִסּוּר לְאָדָם לְשִׁמּוּשׁ מִטָּהוּ בְּשָׁנֵי רַעֲבוֹן • (תענית יא)

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 194)

מִכָּאן שְׁאִסּוּר לְאָדָם לְשִׁמּוּשׁ מִטָּהוּ בְּשָׁנֵי רַעֲבוֹן (רש"י מא, ז). בפרשת נח (ז, ז) כתב רש"י שנח ובניו נאסרו בתשמיש המטה בתבה, "מפני שהעולם שרוי בצער". זהו שדיק **מִכָּאן** דייקא, ולא מנח ובניו. ונמוקו עמו: מנח אפטר ללמוד אסור זה רק פאטר האדם עצמו שרוי בצער, שהרי אף נח ובניו הצטערו בהיותם בתבה. ואלו מיוסף לומדים שהאסור חל גם על מי שאינו סובל מרעב, שהרי ליוסף היה אכל בשפע. **אור החיים**

(גא) וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שְׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִי:
וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שְׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִי:
נא וקרא יוסף ית שום בוכרא מנשה ארי אנשני יי ית כל עמלי וית כל בית אבא:

(גב) וְאֶת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרִנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי:
וְאֶת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרִנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי:
נב וית שים תנינא קרא אפרים ארי אפשוני יי בארע שעבורי:

♦ יום רביעי כ"ד כסלו ♦

(גא) וַתְּחַלֵּינָה שִׁבְעֵי שָׁנֵי הַשָּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
(גב) וַתְּחַלֵּינָה שִׁבְעֵי שָׁנֵי הָרָעָב לָבוֹא בְּאֶשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעַב בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם:
נג ושלמית שבע שני שובעא (נ"י שובעא) די הנה בארעא דמצרים:
נד ושריאת שבע שני כפנא למיעל כמא די אמר יוסף והנה כפנא בכל ארעתא ובכל ארעא דמצרים הנה לחמא:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

למנע עצמו לצד צרת האמות כי יעקב היתה לו תבואה באומרים ז"ל (תענית י'): ולא היתה שולח בניו לשבור בר אלא לצד מראית העין דכתיב (מ"ב א') למה תתראו. והגם שאמרו (כ"ר פ' צ"א) ששלמו שיערי מנא זה היה אחר שנה ראשונה. אבל שנה ראשונה ודאי שהיה להם תבואה, ולזה היה מתר לו לשמש, ובשביל יוסף אין להם למנע עצמן בשביל חשש רעב יחיד, ויוסף אם לא היה טעם שהיה חשוד בנים אפטר שהיה נמנע לצד חשש אביו ואחיו כי ירעבו והם רבים:

(נד) ותחלינה וגו' פאטר אמר יוסף. והצד לומר פאטר אמר יוסף, שבה נתאמתו דבריו בפתרון החלום יתור, כי מקדם יאמר האומר כי מקרה היה שבאו שני השבע, אבל פאטר שלמו שבע שני שבע והתחלו שני רעב אז צדקו דברי יוסף:

או ירצה על זה הדרך ותחלינה שבע וגו' ותאמר איה ירגישו בהכר הרעב בתחלת שנת רעבון אחר כל השבע וכל אחד ואחרותיו מלאות בר לא יכר הרעב תכף, לזה פרש הכתוב פאטר אמר יוסף פרוש שאמר להם

ורביה ואמרו שם בש"ס בפרוש שחשוכי בנים משמשין מטותיהן בשני רעב ולא מצינו שהיו ליוסף בנים קדם אפרים ומנשה וכפי הדין אפלו בשבע שני רעב היה לו לשמש, אלא שהכתוב נדרש באם אינו ענין. ומעתה לא קשה מה שהקשו התוס' שם מיוכבד שגולדה בין החומות ששמש לוי בשני רעב כי כשינדרו אבותינו מצרומה היתה שנה שניה לשני רעב, ונדרשו לומר שמדת חסידות שנו ולוי לא היה חסיד בדרך זה, ואין נראין דבריהם לא במה שאמרו מדת חסידות כי מכתוב דרשו לה, ולא במה שציצא מדבריהם כי לוי לא היה חסיד העידה עליו התורה (ברכה ל"ג ח') לאיש חסידות כי הוא היה חסיד שבשכטים, והגם ששל נרעו הוא אומר הענפים יגידו על השמש, וקשית התוספות אינו קשאי, כי דרשת חכמים היא באם אינו ענין ולוי לצד שהיה חסר נקבה לא נמנע מלשמש מטתו בהלכה (יבמות ס"א: אה"ע סימן א').

ועוד לא אמרו אסור דבר זה אלא לצד צער ישראל ולא לצד צער האמות כי ירעבו כי לא מעלין ולא מורדין, ואז לוי אין חיוב

(מט) עד כי חדל וגו'. פי' חדלו לספר ואצרי התבואה אשר ליוסף לצד כי אין מספר מהמביאין שלא היו סופרים לצד טרח שבת מדהכה ולא מדדו את אשר גביאו, והגם שהיו מביאין חמש למא שפרשונו באומרו וחמש, אף על פי כן היו מחלקים התבואה לה' חלקים ונותנים חלק אחד ולא היו יודעים כמה עולה לחשבון המוכא, וזה הוא שיעור הכתוב עד כי חדל סופרו של יוסף לספר כי אין מספר לתבואה מהמביאין ויצטרף לספר הפרט ולצדק החשבון לזה חדל לספר:

(נ) וליוסף ילד וגו'. קשר הכתוב עם שלמעלה ממנו. לומר השגת הטוב של יוסף בז' שני שבע כי מלבד כי צבר בר הרהב והעליה גם כן נזכר לטובה בבנים, וקריאת שם בניו כן יגיד כי הוא שבע רצון כי נשאו ה' כל עמלו והפרהו ה', ופרה זה כוללת בנים ועשר וקבד:

בטרם תבוא שנת וגו'. במסכת תענית (י"א). דרשו ז"ל מִכָּאן שְׁאִסּוּר לְשִׁמּוּשׁ מִטָּהוּ בְּשָׁנֵי רַעֲבוֹן. ובהכרח לומר שדרשום היא באם אינו ענין ליוסף שהרי הוא עדין לא קים פריה

נה וּכְפָנָה כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיָּצוּח עֲמָא
(מִדָּם) לְפָרְעָה (על) לְלַחֲמָא וְאָמַר פָּרְעָה
לְכָל מִצְרָאִי אֵיזִילוּ לְנֹת יוֹסֵף דִּי יִימַר לְכֹן
תַּעֲבֹדוּן:

(גה) וַתִּרְעַב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־פָּרְעָה לֵאמֹר
וַיֹּאמֶר פָּרְעָה לְכָל־מִצְרַיִם לָכוּ אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר לָכֶם
תַּעֲשׂוּ:

כז"י וַתִּרְעַב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם • (כ"ד) שֶׁהִרְקִיבָה תְּבוּאָתָם שְׂאֲצָרוֹ, חוּץ מִשֵּׁל יוֹסֵף. אֲשֶׁר־יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ • לְפִי
שֶׁהָיָה יוֹסֵף אוֹמֵר לָהֶם שְׂיִמּוּלוּ, וּכְשֶׁבָאוּ אֶצֶל פָּרְעָה וְאוֹמְרִים: 'כֵּן הוּא אוֹמֵר לָנוּ'. אָמַר לָהֶם: 'לָמָּה לֹא צִבְרָתֶם
כֶּרֶם, וְהָלֹא הִכְרִיז לָכֶם שֶׁשְּׂנֵי הָרָעָב בָּאִים? אָמְרוּ לוֹ: 'אֶסְפְּנוּ הָרֶבֶה וְהִרְקִיבָה'. אָמַר לָהֶם: 'אִם כֵּן, כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר
לָכֶם תַּעֲשׂוּ, הֲרִי גָזֵר עַל הַתְּבוּאָה וְהִרְקִיבָה, מָה אִם יִגְזֹר עָלֵינוּ וְנָמוּת?.'

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י' עמ' 139)

שֶׁהָיָה יוֹסֵף אוֹמֵר לָהֶם שְׂיִמּוּלוּ (רש"י מא, נה) וְשֶׁ לְשָׂאֵל, הֲרִי מִיִּלָּה הָיָה בְּגָדָר "שׁוֹפָר דָּם עֲצָמוֹ", וּבְגֵי נֹחַ מְזֻהָרִים עַל כֵּן, כִּכְתוּב
"וְאֵף אֶת דְּמָמָם לִנְפְשׁוֹתֵיכֶם אֲדַרְשׁ" (נח ט, ה וברש"י שם). וְשֶׁ לְמוֹר, דְּהִנֵּה אֲבִירָהּ אֲבִירָהּ וְנִצְטוּה לְמוֹל אֶת יְלִידֵי בֵּיתוֹ וּמִקְנֵת כֶּסֶף
(לך לך יז, יג). וּמִפְּנֵי שִׁיּוֹסֵף הָיָה הַשְּׁלִיט עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם, הָיָה אֲנָשִׁי מִצְרַיִם בְּגָדָר 'מִקְנֵת כֶּסֶף', וְהָיָה חֵיב לְהַשְׁתַּדֵּל שְׂיִמּוּלוּ.

(גו) וַהֲרַעֲב הָיָה עַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־
אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

כז"י עַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ • מִי הֵם "פְּנֵי הָאָרֶץ"? אֵלּוּ הַעֲשִׂירִים (כ"ד). אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם • כְּתֻבָּהּ: 'דִּי כִּהֲוֹן
עִיבוּרָא'. וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם • 'שְׁבֹר' לְשׁוֹן מְכָר וּלְשׁוֹן קִנְיָן הוּא. כָּאֵן מִשְׁמַשׁ לְשׁוֹן מְכָר. "שְׁבֹר לָנוּ מַעַט אֲכָל",
לְשׁוֹן קִנְיָן, וְאֵל תֹּאמַר אֵינִי כִי אִם בְּתֻבּוּאָה, שְׂאֵף בִּינִי וְחֻלְבִּי מִצִּינִי: (ישעיה נה) "וְלָכֹךְ שְׁבֹר בְּלוֹא כֶסֶף וּבְלוֹא מִחִיר
יֵין וְחֻלְבִּי". אור החיים

(גו) וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִם לְשָׁבֵר אֶל־יוֹסֵף כִּי־חָזַק
הָרָעָב בְּכָל־הָאָרֶץ:

כז"י וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִם • אֵל יוֹסֵף לְשָׁבֵר. וְאִם תִּדְרָשׁוּהוּ כִּסְדָּרוֹ הִנֵּה צָרִיף לְכַתֵּב: 'לְשָׁבֵר מִן יוֹסֵף'.

מב (א) וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ־שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ:

כז"י וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ־שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם • וּמַהֲיֵן רָאָה, וְהָלֹא לֹא רָאָה אֶלָּא שָׁמַע, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִנֵּה שְׂמַעְתִּי וְגו'".
וּמַהוּ "וַיֵּרָא"? רָאָה בְּאֶסְפָּקִלְרֵיָא שֶׁל קִדְשׁ, שְׁעָדִין יֵשׁ לוֹ שְׁבֹר בְּמִצְרַיִם, וְלֹא הִתְהַוָּה נְבוּאָה מִמֶּשׁ לְהוֹדִיעוֹ כִּפְרוּשׁ
שֶׁהָיָה יוֹסֵף. לָמָּה תִּתְרָאוּ • לָמָּה תִּרְאוּ עֲצָמָם בְּפְנֵי בְנֵי יִשְׁמַעֲאֵל וּבְנֵי עֲשׂוֹ כְּאֵלּוֹ אֶתֶם שְׁבָעִים, כִּי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה,
עָדִין הָיָה לָהֶם תְּבוּאָה. (תענית י') (וְלִי נִרְאָה כְּפִשְׁטוֹ: "לָמָּה תִּתְרָאוּ", לָמָּה יְהוּ הַכֵּל מִסְתַּכְּלִין בְּכֶם וּמַתְמַהִּים בְּכֶם, שְׂאֵין אֶתֶם מְכַשִּׁים לָכֶם אֲכָל בָּטָרִם
שֶׁיִּקְלָה מִה שְׁבָדְכֶם?) וּמִפִּי אַחֲרִים שְׂמַעְתִּי שֶׁהוּא לְשׁוֹן כְּחִישָׁה: "לָמָּה תִּתְהוּ כְּחוֹשִׁים בְּרָעָב"? וְדוּמָה לוֹ: (משלי יא) "וּמִחֲרָה
גַּם־הוּא יוֹרָה".

(ב) וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ־שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם רְדוּ־שָׁמָּה
וַיִּשְׁבְּרוּ־לָנוּ מִשָּׁם וְנָחִיָּה וְלֹא נָמוּת:

כז"י רְדוּ־שָׁמָּה • וְלֹא אָמַר 'לָכוּ', רָמַז לְמַאֲתִים וְעֲשֹׂר שָׁנִים שֶׁנִּשְׁתַּעֲבְדוּ לְמִצְרַיִם, כְּמִנֵּן רַד"ו. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כָּלֶן כְּדִי שְׂיִרְאוּ אֲנָשִׁי הָעִיר כָּל הָרְבוּי לֹא יִרְעֻבוּ
כִּי הִרְעִיבוּן יִכְנַס בָּלֵב אֲדָם כְּשִׁירָאָה שִׁישׁ מִחֲסוֹר,
וּכְשִׁירָאָה כָּל אוֹצְרוֹת הַנִּשְׁתַּחֲוֹת יִתְקַרֵּר חֵם הָרָעָב
שֶׁבָלָבם בּוֹעֵר, וְאֵף עַל פִּי כֵּן מוֹדִיעַ הַתְּבוּב
וְחֻזֵּק הָרָעָב וְלֹא הוֹעִיל בָּהֶם לְצַד חֻזֵּק הָרָעָב:
(ב) וְנָחִיָּה וְלֹא נָמוּת. טַעַם הַכָּפֵל, נִתְּנָה

עוֹד לְהִיּוֹת שְׂאֲכָל שְׂדֵה הָעִיר [אֲשֶׁר] (נִתְּנָה)
סְבִיבוֹתֶיהָ [נִתְּנָה בְּתוֹכָהּ] לְזוֹה נִתְּחַכֵּם וּפְתַח
כָּל הָאוֹצְרוֹת שֶׁבָּל מְקוֹם וּמְקוֹם כְּדִי שֶׁכָּל עִיר
וְעִיר תִּתְהַוָּה כְּמוֹכָה עַל מַה שֶׁלְּפָנֶיהָ וְאֵינִי דוּמָה
מִי שִׁישׁ לוֹ פֶּת בְּסֻלּוֹ. גַּם לֹא יִצְטָרְכוּ לְטָרֵם
לְהִבָּא בְּלֵן מְקוֹמָם אֲחֵד. גַּם אוֹלֵי שְׁתַּכְּחוּן לְפָתַח

(ל"א) וְלֹא יוֹדַע הַשָּׂבַע בְּאֶרֶץ פִּי יֹאכְלוּ וְלֹא
יִשְׁבְּעוּ, וְדָבָר זֶה הִכָּר בְּהַתְחַלַּת הַשָּׁנָה:
(נו) וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל טַעַם שְׂפֹתָהּ כָּל
הָאוֹצְרוֹת וְלֹא הִסְפִּיק בְּצָרִיף. נִתְּנָה לְבָדֵק
בְּכָלֶן לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר יִקְדִּים לְמִכָּר וְאֵת אֲשֶׁר
יִכָּל לְהַתְעַבֵּב יוֹתֵר וְלֹא יִפְסֹד:

(ג) וַיִּרְדּוּ אֶחָיוֹסֵף עֲשָׂרָה לְשָׁבֶר בַּר מִמְצָרִים:

גונחתו אחי יוסף עסר למזבן עיבורא
ממצרים:

כ"ד וַיִּרְדּוּ אֶחָיוֹסֵף • ולא כתב: 'בני יעקב', מלמד שהיו מתחרטים במכירתו, ונתנו להם להנהיג עמו באחיה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם. עשרה • מה תלמוד לומר, והלא כתיב: "ואת-בנימין אחי יוסף לא-שלח"? אלא לענין האחיה היו חלוקין לעשרה, שלא היתה אחבת כלם ושנאת כלם שוה לו, אבל לענין: "לשבר בר", כלם לב אחד להם (כ"ה). **אור החיים**

(ד) וְאֶת־בְּנִימִין אֶחָי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת־אֶחָיו בִּי אֹמֵר פֶּן־יִקְרָאֻנוּ אֲסוֹן:

ד וית בנימין אחיה יוסף לא שלח יעקב
עם אחיה ארי אמר דלמא יערענה מותא:

כ"ד פֶּן־יִקְרָאֻנוּ אֲסוֹן • ובבית לא יקראנו אסון? אמר רבי אליעזר בן יעקב: 'מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה' (כ"ה).

(ה) וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשָׁבֶר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי־הָיָה הָרָעָב בָּאָרֶץ בִּנְעֹן:

ה וואו בני ישראל למזבן עיבורא בגו
עליא ארי הוה כפנא בארעא דכנען:

כ"ד בְּתוֹךְ הַבָּאִים • מטמינין עצמן שלא יכירו, לפי שצוה להם אביהם שלא יתראו כלם בפתח אחד אלא שיכנסו כל אחד בפתחו, כדי שלא תשלט בהם עין הרע, שכלם נאים וכלם גבורים. **אור החיים**

(ו) וַיֹּסֶף הוּא הַשְּׁלִיט עַל־הָאָרֶץ הוּא הַמְּשִׁבִּיר לְכָל־עַם הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ אֶחָי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּ־לוֹ אַפָּיִם אֲרֻצָּה:

ו יוסף הוא השליט על ארעא הוא דובין
עיבורא לכל עמא דארעא ואתו אחי יוסף
וסגידו לה על אפיא על ארעא:

כ"ד וַיִּשְׁתַּחֲוּ־לוֹ אַפָּיִם • נשתטחו לו על פניהם, וכן כל השתחוואה פשוט ידים ורגלים הוא (שבתות טז). **אור החיים**

(ז) וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וַיִּכְרַם וַיַּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אִתָּם קִשּׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֵאִין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאָרֶץ בִּנְעֹן לְשָׁבֶר־אֶכֶל:

ז וירא יוסף ית אחיה ויתנבאר אליהם וידבר
ותשיב מה דמליל להון ומליל עמהון
קשוא ואמר להון מן איתתון ואמרו
מארעא דכנען למזבן עיבורא:

כ"ד וַיַּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם • נעשה להם כנכרי בדברים, לדבר קשות (כ"ה). **אור החיים**

(ח) וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכָּרְהוּ:

ח ואשתמודע יוסף ית אחיה ואנון לא
אשתמודעה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שנתחכמו להחביא עצמם ובאו בתוך אותם שבאים לשבר מטעם שהיה הרעב בארץ כנען שבו לא יכנסו בחשד מרגלות שחשדם יוסף, וזה שיעור הכתוב ויבאו בני ישראל וידבר ביאתם היתה בתוך הבאים שביאתם היא כי היה הרעב וגו':

(ו) הוא השליט וגו' הוא וגו'. פי' הגם שהוא השליט ואין דבר שלטון להשפיל במכירת התבואה ומה גם בכל כך טרח המפלא אף על פי כן הוא המשביר לכל עם הארץ וטעמו כמזכיר עמו להפיר בדרך אחיו:

(ז) וירא יוסף את אחיו. פי' ראה אותם באימת אחים והפיר אחיה להם אלא שאליהם היה מתנבאר, והוא אומר ויתנבאר אליהם פי' למה שהם אינם מכירים אותו לא יקפידו על דברו אליהם קשות כי

בנימין לא שלח וגו', הא למדת שזולת טעם זה גם אותו היה שולח עמהם:

עוד נראה שלא היה מוכר יוסף אלא דבר קצוב לכל אחד, ונתחכם בזה לב' דברים, אחד נגלה ואחד נסתר, הנגלה כדי שלא יתגר אדם בתבואה, ויש בזה שבח לו ושבח לקונים, שבח לו כדי שישתמר הוא בכל עליית השערים, ושבח לקונים כי הוא לא יעלה השער ביותר, ואחד נסתר כדי שיבואו כל האחים אצלו כמו שכן היה כי באו כלן לקנות כל אחד הקצוב:

(ה) ויבאו בני ישראל וגו' כי היה הרעב וגו'. הדבר לחזר לומר כי היה הרעב וגו'. נתפנו לתת טעם להבאים שלא תאמר היכן הדבר הבאים לומר בתוכם, לזה אמר כי היה וגו' וישנם לבאים. עוד נתפנו לומר

לומר כי אם לא יעשו בן יחסיבו בנפשם בדין העליון ונמצאים מתים בעולם הנה ונדונים בעולם הבא, ובהשתדלותם בדבר יחיו בעולם הזה ולא ימותו לעולם הבא: או ירצה על זה הדבר ונתנה או לפחות ולא נמות, והפננה היא שאם ישיגו לשבר ברבוי וישפע יחיו בדבר החיים ואם לא ישיגו המספיק ישיגו לפחות הצלת נפשם ממות ברעב:

(ג) אחי יוסף. פי' נתנו דעתם על האחיה לפדותו: עשרה. אולי הלכו כלן לחשש הרגיל בשגי רעב כי תרע עין אדם ברעהו ועל פת לחם יפשעו לגזל ולחרג איש אחיהו, לזה הלכו כלם כדי שאיש את אחיהו יעזרו, וגם בנימין היו רוצים להוליכו עמם אלא שיעקב לא רצה, והוא אומר ואת

כ"י ויזכר יוסף וגו' • לפי שהניחם חתומי זקן (כ"מ לט כתובות כז) • והם לא הפירהו • שיצא מאצלם בלא חתימת זקן, ועכשו מצאוהו בפתימת זקן. ומדרש אגדה: "ויזכר יוסף את אחיו", כשנמסרו בידו, הפיר שהם אחיו ורחם עליהם, "והם לא הפירוהו", כשנפל בידם, לנהוג בו אתוה. אור החיים

(ט) ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם ויאמר אלהם מרגלים אתם לראות את-ערות הארץ באתם: ט וידכיר יוסף את חלמיו די חלים להון ואמר להון מאללין אתון למחזי את בדקא דארעא אמתיון:

כ"י • אשר חלם להם • עליהם, וידע שנתקמו, שהרי השתחוו לו • ערות הארץ • גלוי הארץ, מהיכן היא נוחה ליכבש, כמו (ויקרא כ): "את מקורה הערה", וכמו: (יחזקאל טו) "ערם וערה", וכן כל ערוה שבמקרא, לשון גלוי הוא. ותרגום אונקלוס: 'בדקא דארעא', כמו: "בדק הבית", רעוע הבית, אבל לא דקדק לפרשו אחר לשון המקרא. אור החיים

(י) ויאמרו אליו לא אדני ועבדיך באו לשבר-אכל: כ"י • לא אדני • לא תאמר בן, שהרי עבדיך באו לשבר אכל. אור החיים

(יא) כלנו בני איש-אחד נחנו בנים אנחנו לא-היו עבדיך מרגלים: יא כלנא בני גברא חד נחנא ביוני אנחנא לא הו עבדיך אלילי:

כ"י • כלנו בני איש-אחד נחנו • נצנצה בהם רוח הקדש וכלוהו עמהם, שאף הוא בן אביהם. בנים • אמתיים, כמו: (שמות י) "בן דברת", (במדבר כז) "בן בנות צלפחד דברות", (ישעיה טז) "ועבדתו לא בן בדיו". אור החיים

(יב) ויאמר אלהם לא פי-ערות הארץ באתם לראות: כ"י • פי-ערות הארץ באתם לראות • (כ"י) שהרי נכנסתם בעשרה שערי העיר, למה לא נכנסתם בשער אחד? אור החיים

(יג) ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו בני איש-אחד בארץ כנען והנה הקטן את-אבינו היום והאחד איננו: יג ויאמרו תרינ עשר עבדיך אחין אנחנא בני גברא חד בארעא דכנען והא זעירא עם אבונא יומא דין ומד ליתוהי:

כ"י • ויאמרו שנים עשר עבדיך וגו' • ובשכיל אותו אחד שאיננו, נתפזרנו בעיר לבקשו. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

בהם אינם צריכין לומר שאינם מרגלים כי ודאי שלא ירגלו עוד. או יכנונו לומר שאחרי שאמרו טענותיהם לשלל הרגול בהם אין מציאות לסתר טענותם ולחשדם ברגלים אלא אם כן היו מרגלים קדם, ולזה אמרו לא היו עבדיך מרגלים קדם ולזה לא יכנסו עתה בחדש:

(יב) ויאמר אלהם לא פי וגו'. פי' לא יאמנו דבריהם כי מעשיכם מוכיחים שבאתם לראות ערות הארץ, והטעם שנקנסו כל אחד בשער אחד כאומרים ז"ל (ב"ר פ' צ"א) שכל אחד מהשכטים נכנס בשער אחד וזה יגיד כי ערות הארץ באתם וגו':

(יג) ויאמרו שנים וגו'. פרוש טעם שנקנסו בסדר זה כי אנחנו שנים עשר והאחד איננו לזה נתפרדנו וכל אחד נכנס בשער אחד אולי ימצא אחד ממנו את האחד שאיננו, ואמרו והנה הקטן את אבינו זה מופת חותק

להם כפי האמת והם חשדוהו כי שקר בפיו ואומר מה שהוא מקנה להתגדל עליהם, גם הוא נתפזר לכפר צונם ויאמר להם מרגלים אתם לראות וגו' ואין פניהם נכונה:

(י) ויאמרו וגו' לא אדני וגו'. פי' דבר זה אין מקום לחשדנו בו והם שהיינו באים בלא ספק, ועוד ועבדיך באו וגו' פרוש סבת ביאתנו הלא היא ידועה וגלויה:

(יא) כלנו בני איש וגו'. פרוש ובה אין מקום לחשד רגול כי המרגלים יבחרו להיות מענפים רבים, וכמו בן תמא במרגלים ששלח משה, וגם ב' ששלח יהושע לא היו בני איש אחד כי בן דרד הבוחן בענין זה, ואמרו בנים אנחנו פרוש אחד שמודיעים עצמן יצדק כי הם בנים כי הוא הפך משפט המרגלים שלא יודיעו עצמם מעצמם:

לא היו עבדיך וגו'. אמרו לשון עבר פרוש בביתם לארץ. כי עתה אחר שהרגיש

הוא להם איש נכרי, ונעשה בן להביא בנזמין כמו שגלה לבסוף, גם לבחן בהם באמצעות המתגלגל לידע מחשבותם אליו באותו מצב, ונתגלה לו כי מתחזקים הם על אשר כבר עשוהו ולחטא יחשבוהו: (ח) ויזכר יוסף וגו'. פי' הגם שהוא הפיך לצד שהניחם בפתימת זקן ומשבע אנשי כשתולד הידיעה בלב א' מהשנים גם בלב השני יתעורר בחינת הזכרון כי תלבוות יגידו סודות גלגלים באומרים (משלי כז) פנים הפנים לפנים בן לב האדם לאדם, וידקדקו בעינים במצב בדבור והידיעה הולכת וגודלת עד שישלים הבחון, אף על פי בן מודיע הפתוי שהם לא הפירהו, והטעם לצד ראותו ברום המעלות החליטו הבחינה והרחיקו מלבם מחשב דבר זה:

(ט) ויזכר יוסף וגו' ויאמר אלהם מרגלים וגו'. פי' לצד שזכר החלמות אשר חלם

(יד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵלַיְכֶם לֵאמֹר
מִרְגְּלִים אַתֶּם:
יד וַיֹּאמֶר לְהוֹן יוֹסֵף הוּא דִּי מַלְלִית עֲמֻכּוֹן
לְמִימֵר מַלְלִילִי אַתּוֹן:

כז"י הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי • הִדְבֵּר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי, שְׁאַתֶּם מִרְגְּלִים, הוּא הָאֱמֶת וְהַנִּכּוֹן, זֶהוּ לְפִי פְשׁוּטוֹ. וּמִדְרָשׁוֹ: אָמַר לָהֶם: 'וְאֵלֹהִים מִצְּאֵתֶם אוֹתוֹ וַיִּפְסְקוּ עֲלֵיכֶם מִמּוֹן הַרְבֵּה, תִּפְדּוּהוּ? אָמְרוּ לוֹ: 'הֵן'. אָמַר לָהֶם: 'וְאִם יֵאמְרוּ לָכֶם שְׁלֹא יִחְזַרְוּהוּ בְּשׁוּם מִמּוֹן, מַה תַּעֲשׂוּ? אָמְרוּ: 'לָכֶךָ בָּאֵנוּ, לְהַרְג' אֹתוֹ. אָמַר לָהֶם: "הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵלַיְכֶם", לְהַרְג' בְּנֵי הָעִיר בְּאַתֶּם, מִנְחָשׁ אֲנִי בְּגִבִּיעַ שְׁלִי, שְׁשָׁנִים מִכֶּם הִחְרִיבוּ כָרֶךְ גָּדוֹל שֶׁל שָׂכָם. אֹר הַחַיִּים

(טו) בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרַעְה אִם-תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם-בְּבֹא
אֲחֵיכֶם הַקָּטָן הַנֶּה:
טו בְּדָא תִּתְבַּחְנוּן חַי פְּרַעְה אִם תִּפְקֹון מִכָּא
אֲלֵהִין בְּמִתִּי אַחוּכּוֹן זַעֲרִא הָכָא:

כז"י חַי פְּרַעְה • אִם יִחְיֶה פְרַעְה. אִם תִּצְאוּ מִזֶּה • מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה. אֹר הַחַיִּים

(טז) שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת-אֲחֵיכֶם וְאֶתֶּם הָאֲסוּרִים
וַיִּבְחָנוּ דִּבְרֵיכֶם הָאֱמֶת אִתְּכֶם וְאִם-לֹא חַי פְּרַעְה כִּי
מִרְגְּלִים אַתֶּם:
טז שְׁלַחוּ מִכּוֹן חַד וַיִּדְבֵּר יֵת אַחוּכּוֹן וְאֵתוֹן
הַתְּאֲסוּרִין וַיִּתְבַּחְנוּן פְּתַגְמִיכּוֹן הַקְּשׁוּט אַתּוֹן
אֲמַרִין וְאִם לֹא חַי פְּרַעְה אֲרִי מַלְלִילִי
אַתּוֹן:

כז"י הָאֱמֶת אִתְּכֶם • אִם אֱמֶת אִתְּכֶם. לְפִיכֶךָ ה"א נִקְוֵד פִּתְחָה שֶׁהוּא כְמוֹ בְּלִשׁוֹן תַּמָּה, וְאִם לֹא תִבְיֹאוּהוּ: "חַי פְּרַעְה, כִּי מִרְגְּלִים אַתֶּם". אֹר הַחַיִּים

(יז) וַיֹּאסֶף אֹתָם אֶל-מִשְׁמֶר שְׁלֹשֶׁת יָמִים:
כז"י מִשְׁמֶר • בֵּית הָאֲסוּרִים.
יז וַיִּכְנַשׁ וְיִתְהוֹן (לְבֵית) לְמִטְרָא תִלְתָּא יוֹמִין:

(יח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף בְּיָוִם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וְחַי
אֶת-הָאֱלֹהִים אֲנִי יֵרָא:
יח וַיֹּאמֶר לְהוֹן יוֹסֵף בְּיוֹמָא תִלְתָּאָה דָּא
עֵיבִידוֹ וְקִיִּימוּ מִן קַדָּם יְיָ אֲנָא דְחַל:

• יום חמישי כ"ה כסלו •

(יט) אִם-בְּנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם אֶחָד יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמָרְכֶם
וְאֶתֶם לָכוּ הִבְיֹאוּ שָׂבֵר רַעֲבֹן בְּתִיכֶם:
יט אִם בְּנֵי אַתּוֹן אַחוּכּוֹן חַד יִתְאָסֵר בְּבֵית
מִשְׁמָרְכּוֹן וְאֵתוֹן אִיזִילוּ אוֹבִילוּ עֵיבֹרָא
דְּחַסִּיר בְּבִתְכּוֹן:

כז"י בְּבֵית מִשְׁמָרְכֶם • שְׁאַתֶּם אֲסוּרִים בּוֹ עֲכָשׁוּ. וְאַתֶּם לָכוּ הִבְיֹאוּ • אֶל בֵּית אֲבִיכֶם. שָׂבֵר רַעֲבֹן בְּתִיכֶם • מַה שְׁקִנִּיתֶם לְרַעֲבֹן אֲנִשִּׁי בְּתִיכֶם. אֹר הַחַיִּים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

וְלִמַּד בְּמָה הַשְׁתַּדְּלוּת עָשׂוּ בָלֶם יַחַד עַד שֶׁשְּׁלַחוּ בְּטַעֲנַת כִּי יִהְיֶה עָרֹב וְהוּא וְיִבְיָאוּ וְאִם יִהְיֶה עָרֹב וְכָל אֲחֵי בְּבֵית כָּלָא מַה יִּהְיֶה בְּטַחֲנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁיִּשְׁלַח בְּנֵימִין וְעָרֹב עָרֹב צָרִיף לְהוֹצִיאֹ מִבֵּית מִשְׁמָר:
אוֹ לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה בְּרַעֲבָתָם לְהַפְרֵד בְּשׁוּם אֶפֶן כִּי הָיוּ יְרֵאִים עַל הַפְּרִיד כָּל יִהְיֶה אֲשֶׁם לְהִיטוֹ לְבַדּוֹ, וְלֹא נִתְרַצוּ לְבִסּוּף לְהִנִּיחַ אֶחָד מֵהֶם אֶלָּא לְצַד שֶׁתִּלְּה לָהֶם הַנִּסְיוֹן בְּזֶה כְּאֶשֶׁר אָבִיבָר בְּפִסּוּק אִם בְּנִים וְגו' וְלֹא תִמּוּתוֹ אֲז הִכְרַחוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם:
(יט) אִם בְּנִים אַתֶּם וְגו'. יִתְבָּאָר עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרִים ז"ל בִּירוּשְׁלַיִם פֶּרֶךְ ח' דִּתְרוּמוֹת

זֶה הוּא נִכְלָל בְּגִדְר הַרְגוּל כֹּל שֶׁהֵם יוֹעֲצִים נִגְד יוֹשְׁבֵי הָעִיר, וְלִדְרָף זֶה יִזְכֵּק עַל נִכּוֹן אוֹמְרוֹ תַּבַּת לֵאמֹר וְהָבִין:
(טו) בְּזֹאת תִּבְחָנוּ. פִּי מִתְרַצָּה בְּהַבְחָנָה זֶה הֵגֵם שְׁאֵינָה מִסְפֶּקֶת לְמַה שֶׁהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵיהֶם שְׁאֲמְרוּ שְׂבֹאֵר לְהוֹצִיא יוֹסֵף כְּמוֹ שֶׁכְּתִיב:
אוֹ יִרְצָה שֶׁיִּצְדָּקוּ שֶׁבְּדֶרֶךְ רִצּוֹן בָּאוּ לְהוֹצִיא יוֹסֵף מִיַּד הַקֹּנֶה אִם יָבֹא אֲחֵיהֶם הַקָּטָן וְלִכְבוֹ יִבִּין אֶת אֲשֶׁר יִבִּין:
(טז) שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וְגו'. וְהֵם לֹא עָשׂוּ בִּן כִּי חָשְׁשׁוּ לְצַרֵּת אֲבִיהֶם עַל בָּלָן:
וְעוֹד שֶׁיִּדְעוּ נֶאֱמָרָה שְׁלֹא יִשְׁלַח בְּנֵימִין, וְצֹא

כִּי צָדֵק יִהְיֶה חֶכֶם כִּי אָמְרוּ דְּבַר שֶׁיִּכּוֹל לְבַחֵן:
(יד) הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי. פִּי שְׁאִין אֲנִי חוֹזֵר מִדְּבָרֵי הָרִאשׁוֹן וְעִדָּן הַדְּבָר הָרִאשׁוֹן בְּמִקּוֹמוֹ עוֹמֵד, וְאוֹמְרוֹ לֵאמֹר פִּי עוֹדֵנִי אוֹמֵר בֵּן:
אוֹ יֹאמֵר עַל זֶה הַדְּרָף טַעַם עֲצָמוֹ שְׁאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי בְּאַתֶּם לְחַפֵּשׂ אַחֵר אֶחָ הָאֲבִיד הוּא הַדְּבַר שֶׁנִּתְבַּחְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁאֲמַרְתִּי לָכֶם מִרְגְּלִים בְּנֵימִין הִיא כְּדֶרֶךְ שְׁאֲמַרְתֶּם בְּפִיכֶם שְׂבֹאֲתֶם לְבַקֵּשׁ דְּבַר בְּעִיר, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרִים ז"ל (שֶׁם) שְׁאֲמַר לָהֶם וְאִם לֹא יִתְנוּהוּ לָכֶם מַה תַּעֲשׂוּ וְגו' יִצֵּן שֶׁם דְּבָרֵיהֶם, וְגִדֵּר

שיעור יומי ליום חמישי כ"ה כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – מב – פרשת מקץ נג

(ב) וְאֶת־אַחֲיֵכֶם הַקָּטָן תִּבְיָאוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ דְּבָרֵיכֶם וְלֹא תָמוּתוּ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן:

כ"ה" וַיֹּאמְרוּ דְּבָרֵיכֶם • יִתְקַיְמוּ, כְּמוֹ: (במדבר ה) "אָמֵן אָמֵן", וְכֵמוֹ: (מלכים א ח) "יֹאמְנוּ נָא דְּבָרְךָ". אור החיים

(כא) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו אָבֵל אֲשָׁמִים, אֲנַחְנוּ עַל־אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוּ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עֲלֵינוּ בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת:

כ"ה" אָבֵל • פְּתָרְגוּמוֹ: 'בְּקוּשָׁט'. וְרֵאִיתִי בְּבִרְאשִׁית רַבָּה לִישָׁנָא דְּרוּמָאָה הוּא: 'אָבֵל, בְּרִם'. בָּאָה אֵלֵינוּ • טַעְמוֹ בְּבִינָת, לְפִי שֶׁהוּא בְּלִשׁוֹן עֵבֶר, שֶׁכָּבֵד בָּאָה, וְתַרְגוּמוֹ: 'אֶתֶת לָנָא'. אור החיים

(כב) וַיַּעַן רְאוּבֵן אֹתָם לֵאמֹר הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם, לֵאמֹר אֶל־תַּחֲטְאוּ בְּיָלֵד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמּוּ הֵנָּה נִדְרָשׁ: כ"ה" וְגַם־דָּמּוּ • אֶתֵּן וְגַמִּין רַבּוּיִין, דָּמּוּ וְגַם דָּם הִזְקֵן. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אלו היו אחר שהסכימו לאסור אחד מהם והם יצלו לשלום בסדר הכתוב צריך לתת טעם למה לא נתעוררו לחוש לאשמת אחיהם עד עתה. ואולי כי קדם לא הרגישו וחשבו כי אדם בעל בחירה ורצון להרע ולא עון יוסף גורם כי לדעתם מחיב היה להם כמו שפרשנו בעקמומו (שם כ') מה שאין פן כשאמר להם אחיהם אחר יאסר וגו' ויעשו כן פרוש יתרו הם אחד מהם בזה נתעוררו מהנזקם כי הוא עון יוסף כמו שהם נתאכזרו על אחיהם לזה בא להם הצער בדרך זה שאסרו אחד מהם ביד איש נכרי. וכבר רשמתי בכמה מקומות כי העון יוליד בדמותו ובצלמו בסוד אומרו (תהלים ס"ב) תשלם לאיש כמעשהו וכמו כן הדברים כאן שהכאיב להם לבם בצרת אחיהם, והוא אומרים אכל פי' אם היה המזנה זה בדרך אחר לא היינו מצדיקים ששל סבת יוסף באה אלינו אכל עתה ודאי אשמים אנהנו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו:

ועוד היה להם לאות ביון שנתחד שמעון דכתיב (כ"ד) וישח מאתם את שמעון מזה נדע כי דבר יוסף הוא הסובב כי זה הוא היוצא עצה רעה על יוסף דכתיב (ל"ז י"ט) ויאמרו איש אל אחיו ואמרו ז"ל (תנחומא ויחי) שהם שמעון ולוי:

(כב) וַיַּעַן רְאוּבֵן אֹתָם וגו'. צריך לדעת איך יצדק לומר מענה על זה, גם אומרו לאמר ב' פצמים גם אומרו וגם דמו וגו': אכן הפנה היא שבה להשיב למה שאמרו שהצרה באה על אשר לא רחמו על אחיהם בהתחננו וגו' ולטעם זה יבסס גם ראובן, לזה ענה ואמר, והוא אומרו ויען ראובן אתם לאמר כי הוא לא יחשבו לו עון על זה כי הלא אמרתי אליכם אל תחטאו

שנתכוננו לומר להיות שצדדו בטעם צרה זו אם הוא בשביל מכר יוסף ודחו טעם זה כפי מה שכתבתי למעלה (ל"ז כ') שפני הדין דנוהו להרעה ואם כן המכר שעשו לו הוא אדרבה מדת החסד, ואם על שגורמו צרת אביהם אדרבה דבר זה יוסיף לו מכאוב ולא יעשה ה' יסורי עון צער אביהם בדרך שיגדל עוד צער על צערו, ואשר על כן לא מצאו עון ואמרו אכל אשמים וגו' אשר ראינו וגו' פי' שעל כל פנים היה להם לבחם עליו בראות אחיהם מתחנן על סגנת נפשו ונתאכזרו עליו ודבר זה מגנה לצדיקים לעשותו על כן באה וגו':

או ירצה על זה הדרך להיות שראו כלם יחד באו למשמך חשבו בדעתם בשל מי הרעה, ולהיות שמכר יוסף היה לאות בין צנייהם, כשבאו לתלות בו מצאו סתירה לדבר מצד ראובן שנתפס עמקם והוא לא היה בתוך המוכרים, לזה הכריחו ואמרו אכל אשמים וגו' פי' הן אמת אם נאמר שהצרה באה בעד המכר יקשה לנו ראובן לא מכר אכל אשמים וגו' אשר ראינו צרת נפשו וגו' כשכרצו לשלח יד בו ויבדקו זה היה ראובן שהו עמקם ההוא אמר (ל"ז כ"ב) השליכו אותו אל הבור ופשיטא כי יתחנן יוסף אליהם ביותר בהשליכו אל הבור לפחד הנפילה והכל הבור והנחשים והעקקרים גם למות שמה ברעב ובצמא ואין לה מיתה משנה מזו ויתחנן קולו להם ולא שמעו לקול תחנונו ובהו יד ראובן עמקם, והוא אומרו על כן באה אלינו פרוש יחד הצרה, וכל זה כשאמר כי דבריהם אלו היו כשהקניסום במשקמך. וטעם שסדר הכתוב דבריהם באחרונה הוא לצד שלא רצה להפסיק תוך כל דברי יוסף, אכל אם נאמר שדבריהם

זו"ל תניא סיעת בני אדם מההלכים בדרך ופגעו בהם גוים ואמרו להם תנו לנו אחד מקם ונהרג אותו ואם לאו נהרג כלכם אפלו כלם נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל יתדו להם וכו' ימסרו וכו' ע"כ. והוא אומרו אם פנים אתם פרוש אתם יודעים בעצמכם אם האמת אתכם אחיהם אחד פרוש אחד מקם ולא יתדו להם יאסר כי אין יראת מות לומר הנהגו כלם ולא ימסרוהו, וילבש הדבר נתפס לומר שאם אינם פנים אין להם רשות במשפט להניח אחד מהם כי בשלא יבחנו דבריהם משפט מרגל יש לו וכן מות הוא ויחרי הם כאלו מניחים אותו מעקשו למות ואין הדין בן אלא הנהגו כלם ולא ימסרו נפש אחד מהם. ולא תקשה הלא מצינו כי הוא לקח שמעון ואם כן הרי כינדרהו, זה אינו כי אולי שהם יתדו זה מהם:

או אפשר שאמר שהסכימו יחד לקחת אחד מהם קדם הוא ויבחר שמעון לטעם כי הוא זוגו של לוי ופרד חבילותם:

(כ) וַיֹּאמְרוּ דְּבָרֵיכֶם וְלֹא תָמוּתוּ. פי' שאם לא יעשו זה יגיד כי אתם מרגלים ולזה אינם יכולין להניח אחד מהם כי ודאי שמות ואין רשות להם לעשות בן אלא הנהגו כלם וכו', ומעתה יתחננו מיתה על היותם מרגלים. או ירצה לומר שלא ימותו ברעב כי יטרי עמקם להמציא להם פונסה והוא מה שאמרו לאביהם (פסוק ל"ד) זאת הערץ תסחרו:

(כא) וַיֹּאמְרוּ וגו' אָבֵל. תבת אכל אין לה משמעות כאן. והמתרגם אמר בקשטא. וגם עליה דן אנכי למה הערכו לומר בקשטא: עוד למה הערכו לשון לומר אשר ראינו וגו' ולא אמרו סתם, ועוד היה להם לומר אשר מכרנוהו שהוא תכלית העון, ואולי

(בג) וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שִׁמְעַע יוֹסֵף כִּי הַמְּלִיץ בֵּינָתָם:
 כג וְאֵנֹן לֹא יָדְעוּ אֲרִי שִׁמְעַע יוֹסֵף אֲרִי
 מִתְרַגְּמָן הָיָה בִּיגְיָהוֹן:
 כד וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שִׁמְעַע יוֹסֵף • מִבֵּין לְשׁוֹנָם, וּבִפְנֵי הָיוּ מִדְּבָרִים
 כז כִּי הַמְּלִיץ בֵּינָתָם • כִּי כָשְׁהוּ מִדְּבָרִים עִמּוֹ הָיָה הַמְּלִיץ בִּיגְיָהֶם, הַיּוֹדֵעַ לְשׁוֹן עֲבָרֵי וְלְשׁוֹן מִצְרִי, וְהָיָה מְלִיץ דְּבָרֵיהֶם
 לְיוֹסֵף וְדְבָרֵי יוֹסֵף לָהֶם. לְכֹךְ הָיוּ סְבוּרִים שָׂאִין יוֹסֵף מִפִּיר בְּלִשׁוֹן עֲבָרֵי. הַמְּלִיץ • זֶה מְנַשֶּׁה בְּנוֹ. אור החיים

(כד) וַיִּסַּב מֵעַלֵּיהֶם וַיִּבְנֶה וַיֵּשֶׁב אֱלֹהִים וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים וַיִּקַּח
 מֵאֲתָם אֶת־שִׁמְעוֹן וַיֹּאסֶר אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם:
 כה וַיִּסַּב מֵעַלֵּיהֶם • נִתְרַחַק מֵעַלֵּיהֶם, שְׁלֹא יֵרְאוּהוּ בּוֹכָה. וַיִּבְנֶה • לִפִּי שִׁשְׁמַע שֶׁהָיוּ מִתְחַרְטִין. אֶת־שִׁמְעוֹן •
 (כז) הוּא הַשְּׁלִיכוֹ לְבוֹר, הוּא שָׁאֵר לְלוֹי: "הִנֵּה בַעַל הַחַלּוּמוֹת הִלְזָה בָּא". דְּבָר אַחֵר: נִתְּבֵן יוֹסֵף לְהַפְרִידוֹ מֵלוֹי,
 שֶׁמָּא יִתְּעַצּוּ שְׁנֵיהֶם לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ. וַיֹּאסֶר אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם • לֹא אָסְרוּ אֵלָּא לְעֵינֵיהֶם, וְכִינֹן שִׁיָּצְאוּ, הוֹצִיאוּ וְהִאֲכִילוּ
 וְהִשְׁקָהוּ (כ"ז) • אור החיים

(כה) וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיִּמְלְאוּ אֶת־כְּלֵיהֶם בָּרֶ וְלִהְשִׁיב בְּסִפֵּיהֶם
 אִישׁ אֶל־שִׁקּוֹ וְלִתֵּת לָהֶם צִדָּה לְדֶרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם בֵּן:
 ~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות פ"ט מקץ תשמ"ו)

וַיִּמְלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּרֶ וְלִהְשִׁיב בְּסִפֵּיהֶם • . וְלִתֵּת לָהֶם צִדָּה לְדֶרֶךְ (מב, כה) וְשֶׁלֹּא, בְּתַחֲלָה דְּבָר יוֹסֵף אֶל אֲחֵיו דְּבָרִים
 קָשִׁים וְהֶאֱשִׁים אוֹתָם בְּרָגוּל; וּמִדּוּעַ שָׁנָה לִפְתָּע אֶת יַחֲסוֹ וְצִדָּה לִתֵּת לָהֶם בָּרֶ, לְהִשְׁיב אֶת כְּסָפָם, וְאִף לְסַפֵּק לָהֶם צִדָּה לְדֶרֶךְ?
 וְשֶׁלּוֹמֵר, דִּהְיָה יוֹסֵף אָמַר לָהֶם שְׂיִתְכֶּן שֶׁהֵם חִפִּים מִפְּשַׁע – "וַיִּבְחַנוּ דְּבָרֵיכֶם הָאֵמֶת אֶתְכֶם", וְסִיָּם "אֶת הָאֱלֹקִים אֲנִי יָדָא". לִכֵּן
 פִּיֵּס אוֹתָם וְהִעֲנִיק לָהֶם מַעֲשֵׂין פְּצוֹין עַל עֲגָמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁגָּרַם לָהֶם. אור החיים

(כו) וַיֵּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרָם עַל־חֲמִירֵיהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: אור החיים
 (כז) וַיִּפְתַּח הָאֲחֵד אֶת־שִׁקּוֹ לִתֵּת מִסֵּפּוֹא לְחִמְרוֹ בַּמָּלֹן
 וַיֵּרָא אֶת־כְּסָפּוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּפִי אִמְתַּחְתּוֹ:
 כח וַיִּפְתַּח הָאֲחֵד • הוּא לוֹי, שֶׁנִּשְׁאָר יָחִיד מִשְׁמַעוֹן בֶּן זִוגוֹ. בַּמָּלֹן • בְּמָקוֹם שֶׁלְּנוֹ בְּלִילָה. אִמְתַּחְתּוֹ • הוּא שִׁק.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

או יאמר כי המליץ בינתם ואז לא היה להגיד לו:

(כד) ויקח מאתם את שמעון. פי' הם יחדיו אותו וילקחו. או הוא בבר לעצמו, וכמו שכתבתי בפסוק (י"ט) אם בנים:

(כה) ולהשיב בספיהם. טעם שלא דבר הכתוב בשעור שהתחיל לדבר וימלאו וגו' היה לו גם בן לומר וישוב, או היה לו לומר למלאות את וגו' ולהשיב, ואולי כי המקלל לא ידע השבת הספק והנאמן ביתו הוא השיב, או צוה שיהיה המלוי בפרהסיא והשבת הספק בהצנע עוד נתפנן להקדים לומר למלאות כליהם בר ואחר שמלאו וגו' הוסיף לומר להשיב וגו' ולתת להם צדה וגו', והפננה כזה כי לא רצה לומר הכל יחד כדי שלא תהיה עין הממלא צרה במלוי:

(כו) וישאו את וגו' וילכו. פי' שלא נתעקבו אלא שעור ששאו שברם וסכף הקלכו, שאם לא בן לא היה צריך להודיענו ששאו שברם וגו':

זכור וצל זה נפתר, והוא אומר אל תחטאו אתם בגלל לעשות בו דבר אלא השליכוהו אל הבור וממה נפשך אם הוא חב מיתה חיות הנמצאות שם יתרגוהו ואם לאו יהיה לאות החיים מה שאין דבר זה בשליחות ידי אדם, ולא שמעתם פרוש לא הבנינוהו דברי, ומה שאמר שהצרה באה על האקזוריות ושל קבלו התחננותו ולעולם בגוף המעשה לא עשו עולה לא בן הוא אלא גם דמו הנה נדרש כי חביבים הם בשליחות ידם בו ונתונים היו בסכנת מרגלות שהוא משפט מות, ולצד זה גם בן לא יכנס ראובן באשם עמקה כי הוא לא היה במקר, ומעתה ראובן נלכד להיות עמקה לבד. ובגמר הדרישה יתחבב המתחבב ויפטר הנכאי בדינו. וגם למה שפרשתי באומרו אכל אשמים שהתעוררוהם היתה לצד תפיסת שמעון לבד והיה פרוש הכתוב גם בן בדרך זה:

(כג) והם לא ידעו וגו' כי המליץ בינתם. פי' לצד שראו המליץ בינותם בשאר דברים חשבו כי אינו שומע לשונם:

בגלל וגו', והגם שלא אמר להם בן בפרוש אלא ויד אל תשליכו בו השליכו אותו (ל"ז כ"ב) וגו', עם כל זה בנתי היתה לאמר להם אל תחטאו בגלל, והוא אומר לאמר אל תחטאו, וכמו שהעיד הכתוב באומרו להשיבו אל אביו: ואם תאמר וצל מי סמך ראובן שפיריו אחיו פננתו שכן היתה ואדרבה לדעתם עשו יותר רחמנות במקירתו מהניחו בבור כמו שכן אמר הכתוב (שם כ"ז) שאמר להם יהודה לכו ונמכרנו וגו' וידינו אל תהי בו ומה תרעמת מתרעם ראובן באומרו הלא אמרתי וגו' ביון שפדבריו עשו והוסיפו לרחם בנזק. דע כי עקר טענת ראובן היתה באומרו ויד אל תשליכו בו כמו שפרשתי שם שנתפנו להצילו מידי אדם שהוא בעל בחירה ורצון זה הוא עקר הפננה, וטענה זו צודקת גם בן לבד ומקרהו לנכרים שמעשיהם מעשה בחירי, והמכר גם בן מכניסו בגדר סכנת מות מהנכרים, וגם שישנו בספק דבר רע. וצא ולמד מה שאמר ויל (כ"ב פ' פ"ו) שקנה אותו פוטיפר למשכב

בה

כח ואמר לאחיהי אתותב כספי ואף הא
בטועני ונפק מדע לבהון ותוהו גבר
לאחיהי למימר מה דא עבד יי לנא :

(כח) וַיֹּאמֶר אֶל־אָחִיו הוֹשֵׁב בְּסִפִּי וְגַם הִנֵּה בְּאִמְתִּיחִי וַיֵּצֵא לָבָם וַיַּחֲרְדּוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֵאמֹר מִה־זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ:

וְיָגֵם ה' בְּאִמְתַּחֲתֵי • גַם הַכֶּסֶף בּוֹ עִם הַתְּבוּאָה. מִה־זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ • לְהַבְיָאֵנוּ לְיָדֵי עֲלִילָה זוֹ, שְׁלֹא הוֹשֵׁב אֶלָּא לְהַתְעוֹלֵל עֲלֵינוּ.

כַּטּ וַאֲתָו לִזְתּ יַעֲקֹב אַבְוֵהוֹן אַרְעָא דְכָנָען
וַחֲוִיו (ג"י וַחֲוִיא) לֵיה יָת כָּל דְּאַרְעָן יִתְהוֹן
לְמִימָר :

(כמ) וַיִּבְאוּ אֶל־יִשְׁעָקֹב אֲבִיהֶם אֲרֻצָּה בְּנֶעֱן וַיִּגִּידוּ לוֹ אֵת
כָּל־הַקָּרָת אֲתָם לֵאמֹר:

ל מַלִּיל גְּבֵרָא רַבּוּנָא דְאַרְעָא עֲמָנָא קִשְׁיָן
(ג"י קִשְׁיָן) וַיְהִי יתְנָא כְּמַלְלִי ית אַרְעָא :

(ב) דִּבֶּר הָאֵלֶּשׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֶתְנֹו קִשׁוֹת וַיִּתֵּן אֶתְנֹו
בְּמַרְגְּלִים אֶת־הָאָרֶץ:

לֹא וְאֶמְרָנָא לָהּ כִּינִי אֶחָדָא לֹא הָיִנָּא
מֵאֵלֵי:

(לֹא) וַיֹּאמֶר אֱלֹדֵי פָנִים אֲנַחְנוּ לֹא הֵינּוּ מַרְגָּלִים:

לב תָּרִין עֶסר אֲנִחָנָא אַחִין בְּנֵי אָבוֹנָא חַד
לִיתוּהִי וְזַעֲרָא יוֹמָא דִּין עִם אָבוֹנָא בְּאַרְעָא
דְּכַנְעִן :

(לֵב) שְׁנִים־עָשָׂר אֲנַחְנוּ אֲחִים בְּנֵי אֲבִינוּ הָאֶחָד אֵינָנוּ
וְהַקֶּטֶן הַיּוֹם אֶת־אֲבִינוּ בָּאָרֶץ פְּנֵעוֹ:

לְגַוְאֵמֶר לָנָא בְּבָרָא רַבּוּנָא דְאַרְעָא בְּדָא
אֲדַע אַרְיָ בְּיוֹנֵי אַתּוּן אֲחֻכּוֹן חַד שְׁבוּקוּ
לְחַתִּי וְיָת עֵיבּוּרָא דְחִסְרִי בְּתִיכּוֹן סִיבּוּ
וְאִזִּילוּ :

(לג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בְּזֹאת אֲרָעָא כִּי בָנִים
 אַתֶּם וְאַחֲיֵיכֶם הָאֲחֵרִי הִנֵּיחוּ אִתִּי וְאֶת־הָרַעְבּוֹן בְּפִתְיֵכֶם קָחוּ
 וּלְכוּ:

לֹד וְאִתִּיאוּ יָת אַחֻבֹּן זַעִירָא לְוִתִּי וְאִדַּע
אֲרִי לֹא מְאִלִּילִי אֲתוֹן אֲרִי כִינְגִי אֲתוֹן יָת
אַחֻבֹּן אֲתוֹן לְכוֹן וְיָת אֲרַעָא תַעֲבְדוֹן בַּה
סְחוּרְתָא :

(לד) וְהָבִיאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֵלַי וְאִדְעָה כִּי לֹא מְרֻגְלִים אַתֶּם כִּי בָנִים אַתֶּם אֶת־אֲחֵיכֶם אֶתְּנֶן לָכֶם וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְחֲרוּ:

כִּי־יֵלֵךְ וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ • תִּסְבְּבוּ, וְכָל לִשׁוֹן 'סוֹחָרִים' ו'סֹחֲרוֹה', עַל שֵׁם שְׂמֻחָרִים וְסוֹבְבִים אַחֵר פֶּרֶק־מִטֵּיָא.

לֹא וְהָיָה אֲנִי מְרִיקִין סְקִיחִין וְהָא גָבֵר צָרִיר
בְּסִפָּה בְּסָקָה וַחֲזוּ יֵת צָרֵרִי כְּסִפְּיָהוּן אֲנִי
וְאִבְּוֵהוּן וְדַחֲלִי:

(לה) וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שְׁקִיָּהֶם וַהֲנִה אִישׁ צָרוּר־כַּסְפוֹ בַּשָּׁקוֹ וַיִּרְאוּ אֶת־צָרוֹת כַּסְפֵּיהֶם הִמָּה וַאֲבִיָּהֶם וַיִּירָאוּ:
 כִּסְף־צָרוּר־כַּסְפוֹ • קֶשֶׁר כַּסְפוֹ.

לוֹאֲמַר לְהוֹן יַעֲקֹב אֲבוֹהוֹן יִתִּי אֶת־כִּלְתָּוִן
יוֹסֵף לִיתְוֵהי וְשִׁמְעוֹן לֹא הָיָה הָכָא
(לִיתְוֵהי) וְיִת בְּנֵימָן תִּדְבָּרוֹן עָלֵי הוּ
כֻלְהוֹן :

(לז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁפְּלֹתָם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ
וְשָׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת־בְּנֵימִן תִּקְחוּ עָלַי כְּלָנָה:

וְיִשְׂרָאֵל אֶתִּי שִׁפְלָתָם • מְלֻמֵּד שִׁשְׁשֶׁן שְׁמָא הֶרְגֵּנוּ, אוּ מְכֻרְהוּ כְּיוֹסָף.

וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן לֹת אֲבוֹהִי לְמִימַר יָת תְּרִין
בְּנֵי תָמִית אִם לֹא אֵתְנָה לְוִתֶּךָ הִב יִתְּה עַל
יְדֵי וְאִנָּא אֲתַכְנֶה לָּהּ :

(לז) וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל־אָבִיו לֵאמֹר אֶת־שְׁנֵי בְנֵי תָמִית
אֲסִלָּא אֲבִיָּאנוּ אֵלֶיךָ תְּנֵה אֹתוֹ עַל־יְדֵי וְאֵנִי אֲשִׁיבֶנּוּ
אֵלֶיךָ: אור החיים

(לח) וַיֹּאמֶר לֹא־יִירֹד בְּנֵי עִמְכֶם בִּי־אֲחִיו מֵת וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אִסּוֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ וְהוֹרְדֶתֶם אֶת־שִׁיבֹתִי בִּיגֹן שְׂאוּלָה:

רש"י: לא־יִירֹד בְּנֵי עִמְכֶם. לא קבל דְּבָרֵיו שֶׁל רְאוּבֵן, אָמַר: 'בְּכוֹר שׁוֹטֵה הוּא זֶה, הוּא אוֹמֵר לְהִמִּית בְּנִי, וְכִי בְנֵי הֵם וְלֹא בְנִי?' (ב"ר). אור החיים

מג (א) וְהָרַעַב בְּבֶד בְּאַרְץ:

(ב) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֵאכֹל אֶת־הַשֹּׁבֵר אֲשֶׁר הֵבִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שִׁבוּ שְׂבֵרוּ־לָנוּ מִעֵט־אֶכֶל:

רש"י: כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֵאכֹל. יְהוּדָה אָמַר לָהֶם: 'הִמָּתִינוּ לִזְקֵן עַד שֶׁתִּכְלֶה פֶת מִן הַבַּיִת' (ב"ר). כַּאֲשֶׁר כָּלוּ. 'כִּד שִׁינְיָאוֹ' (וּמִתְרַגֵּם: 'כִּד סְפִיקוֹ, טוֹעָה. "כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הַגְּמִלִים לִשְׁתוֹת", מִתְרַגֵּם: 'כִּד סְפִיקוֹ, כִּשְׁשָׁתוּ דִּי סְפִיקָם, הוּא גָמַר שְׁתִּיתִם, אֶכֶל זֶה: "כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֵאכֹל", כַּאֲשֶׁר חָס הָאֶכֶל הוּא, וּמִתְרַגֵּם: 'כִּד שִׁינְיָאוֹ'). אור החיים

(ג) וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ יְהוּדָה לֵאמֹר הָעֵד הָעֵד בְּנוֹ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא־תִרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אַחִיכֶם אִתְּכֶם:

רש"י: הָעֵד הָעֵד. לְשׁוֹן הַתְּרָאָה, שִׁפְתֶּם הַתְּרָאָה, מִתְּרָה בּוֹ בַּפִּנִּי עֲדִים, וְכֵן: (דברים לא) "הָעֵדִיתִי בָכֶם", (שמות יט) "רַד הָעֵד בָּעֵם". לֹא־תִרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אַחִיכֶם אִתְּכֶם. לא תִּרְאוּנִי בְּלֹא אַחִיכֶם אִתְּכֶם, וְאוֹנֵקְלוֹס תִּרְגֵּם: 'אֲלֵהִין כִּד אַחוּכוֹן עִמְכוֹן', יֵשֵׁב הַדָּבָר עַל אִפְנוֹ וְלֹא דִקְדָק לְתַרְגֵּם אַחֵר לְשׁוֹן הַמִּקְרָא. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הפסוק הזה נראה לשלל תשובה מאפן אחר הנשמעת מההצעה הנזכר והוא כי לצד שהעיד וגו' בקרבם שיקחו בנזמין וילכו בין לרצון בין שלא לרצון, לזה אמר לאמר פי' הודעה זו גורמת היא מה שיאמר אחר כך: או ירצה על זה הדרך לאמר העד וגו' פי' אמר לנו זה והעיד עלינו עדים בהתראתו. עוד ירצה לומר להשיב לאדוני הארץ. עוד ירצה פי' עוד לומר טעם אחר מלבד זה והוא סכנת שמעון הנתן בבית בלא לערב הוכחת דבר כי לא מרגלים:

לא תראו פני וגו'. נתפסו בזה לשלל טענה כי יאמר יעקב שיעשה הוכחות וראיות המספיקים לפני מלכים ויועצי ארץ להכיר כי אינם בגדר ספק מרגלים ובהם טענה האיש החושד בהם, לזה אמר העד בנו לאמר לא תראו פרוש שאינו מתרצה לראות פניו וזולת בביאת בנזמין, ומעתה אינם יכולים לעמוד לפניו בשום אופן ואף לכו לקנות התבואה ממנו. ואולי כי לזה כפל יהודה דבר זה ב' פעמים כי תנאי זה של בנזמין מעכב הגם שיוסר חשד המרגלים:

אין חסרונו בקסרון שמעון כי הוא לבדו נשאר יחיד לאמו מה שאין כן שמעון כי ה' אחים יש לו. ועוד ספק זה ספק מכרע הוא, והוא אומרו וקראתו אסון ולא אמר אם קראתו אסון וגו', ודקדק לומר בדרך אשר תלכו בה, רמז כי יוסף אחיו הלך בדרך שהם רגילים ללכת בה בתמידות מחברון לשכם ואף על פי כן טרף טרף וכמו כן זה יש לחוש לו לאסון אפילו בדרך אשר אתם הולכים בו בתמידות בלא שום חשש:

(ב) כַּאֲשֶׁר כָּלוּ. אולי שהפסוק הזה הוא שלא נשאר אלא שיעור המספיק לזמן הליכתם וביאתם, ויאמר גם על זה פלו כי צריכין להביא עוד. או לפי מה שאמרנו ז"ל (תענית י'): כי יעקב הכין תבואה לשני רעב היו אוכלים במשך הליכתם וזוהרם מהמזמן אצלו, ולזה דקדק הפסוק לומר פלו השבך אשר הביאו ממצרים לומר אותו השבך פלו ולא כל השבך שהיה להם:

(ג) וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ יְהוּדָה לֵאמֹר. אומרו תכת לאמר. פי' שאמר אליו יהודה הצעת דברים לאמר אליו התשובה, וההצעה היא העד העד וגו', והאמירה היא אם יסף וגו', ונתפסו

יא. אלא אמר דבור שהמובן ממנו הוא זה ולא הוציא מפיו בפרוש מיתת בניו. ואומרו זאת שני פי' שנים מהנמצאים כי ד' היו לו, ואומרו תמית תעניש, ומצינו ענש כזה באומרים ז"ל (ויק"ר פ"ו) בפסוק ויבאנהו התאנף וגו'. וטעם שלא רצה ראובן לחיב עצמו אלא ב', לצד כי הוא ענש עליון שיהיה חסר מצות פריה ורביה, לזה לא שיעבד אלא דבר שאינו מזיק לעולם הבא, ולזה נתחכם יהודה כשראה שלא תרצה אביו לדבריו ראובן ואמר (מ"ג ט') וקטאתי לאבי כל הנמים סבן עצמו גם בעולם עליון:

תנה אותו על ידי. אולי כי בטוח היה להיותו נקי ובר מצוה יוסף כי לא יארגע לו דבר בלתי הגון, לזה דקדק לומר תנה אותו על ידי ואני אשיבנו מה שאין כן שאר אחים כי הם אשמים במכירת יוסף:

(לח) כִּי אֲחִיו וְגו'. והוא לבדו. פי' בא לתת טעם אף הוא חש על ספקו של בנזמין מודאו של שמעון האסור במשמר מצרים בערבון וכשלא יביאו בנזמין הנה הוא מחיב מות, לזה אמר כי לזה יש להקפיד כי אחיו מת מה שלא ארע כן לאחד משאר אחים, ועוד

ד אם איתך משלח ית אֲחוּנָא עֲמָנָא נִיחֻת וְנִזְבֵּן לָךְ עִיבֻרָא :

ה ואם ליתך משלח לא נִיחֻת אֲרִי גְבֵרָא אֲמַר לָנָא לֹא תַחֲזִין אֲפִי אֲלֵהִין כַּד אֲחוּכֹן עֲמָכֹן :

ו ואמר ישראל למה אבאששתון לי להנאח לגברא העד כען לכון אָחָא :

ז ואמרו משאל שאל גברא לנא ולנלדיתנא למימר העד כען אבוכון קים האית לכון אָחָא וְחִוּיָנָא לֵה עַל מִימַר פִּתְגָמָא הָאֵלִין הַמַּדַּע הַזֶּה הָיָא יָדְעִין אֲרִי מִימַר אוֹחִיתוּ יֵת אֲחוּכֹן :

ח ואמר יהודה לישראל אבוי שלח עולימא עמי ונקום ונגיל ונחיה ולא נמות אף אֲנַחְנָא אַף אַתְּ אַף טַפְלָנָא :

ט אָנָא מַעֲרַבָנָא בֵּה מִן יָדֵי תַבְעֵנָה אִם לֹא אִתְנַגַּה לָךְ וְאִקְמַנָּה קְדָמָךְ וְאֵהִי חֲטִי לָךְ כָּל יוֹמָא :

י אָנָא אֲבִיָּנָא אֵלֶיךָ מֵת, כִּי אִם חִי. וְחֲטָאתִי לָךְ כָּל־הַיָּמִים • לַעֲוֹלָם הַבָּא. אור החיים

(ד) אִם־יִשְׁלַח מִשְׁלַח אֶת־אֲחִינוּ אֶתְּנוּ נִרְדָּה וְנִשְׁבַּרְהָ לָךְ אֲכָל:

(ה) וְאִם־אֵינְךָ מִשְׁלַח לֹא נִרְדָּה כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא־תֵרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲחִיכֶם אֶתְכֶם:

(ו) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לָמָּה הִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ הָעוֹד לָכֶם אָח:

(ז) וַיֹּאמְרוּ שְׂאוֹל שְׂאֵל־הָאִישׁ לָנוּ וְלִמּוֹלַדְתָּנוּ לֵאמֹר הָעוֹד אֲבִיכֶם חִי הֵישׁ לָכֶם אָח וְנִגְד־לּוֹ עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיָּדוּעַ גִּדַּע כִּי יֹאמַר הוֹרִידוּ אֶת־אֲחִיכֶם:

כ"ה לָנוּ וְלִמּוֹלַדְתָּנוּ • לְמִשְׁפַּחֹתֵינוּ. וּמִדְרָשׁוֹ: 'אֶפְלוּ עֲנִינִי (נ"א ע"י) (נ"ש) מִפְּרָשִׁים לְשׁוֹן עֲצָה שְׂמֻדָּבְרִים בִּיחִידוֹת, וְהוּא עֲצִי) עֲרִיסוֹתֵינוּ גֵלָה לָנוּ'. וְנִגְד־לּוֹ • שֵׁשׁ לָנוּ אֵב וְאָח. עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה • עַל פִּי שְׂאוֹלוֹתָיו אֲשֶׁר שָׁאֵל הִזְקֵנוּ לְהַגִּיד. כִּי יֹאמַר • אֲשֶׁר יֹאמַר. 'כִּי' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אִם', וְ'אִם' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אֲשֶׁר', הֵרִי זֶה שְׁמוֹשׁ אֶחָד מֵאַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שְׁמִשְׁמֵשׁ 'כִּי', וְהוּא 'אִי', שְׁהֵרִי 'כִּי' זֶה כְּמוֹ 'אִם', כְּמוֹ: "עַד אִם דְּבַרְתִּי דְּבָרִי".

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַחָה הַנֶּעַר אֶתִּי וְנִקְוָמָה וְנִלְכְּהָ וְנַחֲיָהּ וְלֹא נָמוֹת גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אֶתָּה גַם־מִפְּנֵינוּ:

כ"ה וְנַחֲיָה • נִגְנָעָה בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ: 'עַל יְדֵי הַלִּיכָה זֶה תַּחֲי רוּחְךָ', שֶׁנֶּאֱמַר: "וְתַחֲי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם". וְלֹא נָמוֹת • בְּרָעַב, (כ"ה) בְּנִימִין סָפַק יִתְפַּשׁ סָפַק לֹא יִתְפַּשׁ, וְאֵנּוּ כָּלָנוּ מֵתִים בְּרָעַב אִם לֹא גֵלָה, מוֹטָב שֶׁתַּנִּיחַ אֶת הַסָּפֶק וְתִתְפַּשׁ אֶת הַיָּדָאִי. אור החיים

(ט) אָנָּכִי אֲעַרְכָּנוּ מִיָּדֵי תִבְקָשָׁנוּ אִם־לֹא הִבִּיאתִיו אֵלֶיךָ וְהַצַּגְתִּיו לִפְנֶיךָ וְחֲטָאתִי לָךְ כָּל־הַיָּמִים:

כ"ה וְהַצַּגְתִּיו לִפְנֶיךָ • שְׁלֹא אֲבִיָּנָא אֵלֶיךָ מֵת, כִּי אִם חִי. וְחֲטָאתִי לָךְ כָּל־הַיָּמִים • לַעֲוֹלָם הַבָּא. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת ב"ש, אברמוביץ

(ט) אָנָּכִי אֲעַרְכָּנוּ וְגו' וְחֲטָאתִי וְגו' כָּל הַיָּמִים. טעם אומרו כָּל הַיָּמִים. ר"ל (ב"ר פ' צ"א) אֲמָרוּ עוֹלָם הַבָּא שְׂכָלוּ יָמִים. וּבִפְרָק הַגּוֹלִין (מכות יא): אָמַר רַב יְהוּדָה נָדוּי עַל תְּנַאי צָרִיף הִתְרָה מְזֻלָּן מִיְהוּדָה דְּכָתִיב אִם לֹא הִבִּיאתִיו וְגו' וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר ר' יוֹנָתָן מֵאִי דְּכָתִיב יָחִי רְאוּבֵן וְגו' כָּל אוֹתָם מ' שָׁנָה שְׁהֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר הָיָה עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה תִּתְּנֵהוּ לְגָלִיל עַד שֶׁעָמַד מִשָּׁה וְכו' ע"כ. וְאִם תֹּאמַר דְּלָמָּא עָנְשׁוּ שֶׁל יְהוּדָה הָיָה שְׁלֹא כָּפַל הַתְּנָאי בְּתַנְיָא בְּגִי גָד וְכו' (קדושין ס"א): שֶׁהַמַּעֲשֶׂה קָבֵם עַל כָּל פָּנִים, לָזֶה רֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן רַא"ם שְׁתִּירָן כִּי בְּדָבָר זֶה לֹא הָיָה טוֹעֵה יְהוּדָה וְגַם אֲבִיו,

בְּנִימִין, לוֹ יְהִיָּה שֶׁסָּפַק סָכְנָת בְּנִימִין מִכְרַע כְּאֹמְרוֹ בְּטַעֲנָת יַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁתִּי בַּפְסוּק (מ"ב ל"ח) כִּי אֲחִיו מֵת. וְאֹמְרוֹ גַּם אֶתָּה אַחֲרֵי הַזְכָּרָת חֵיית אֲבִיהֶם לְחִיּוּתָם, אֲפֹשֶׁר שֶׁנִּתְפָּנְנוּ לְדַבֵּר כְּפִי הַדִּין (י"ד רנ"א) שְׁחִי אָדָם קוֹדֵמִין אֶפְלוּ לְחִי אֲבִיו. אוֹ אֲפֹשֶׁר שֶׁנִּתְפָּנְנוּ לְדַבֵּר בְּדָרָךְ לֹא זֶה אֵף זֶה וְהוּא הַעֲלִיּוֹן. אוֹ יֹאמַר עו"ה לֹא הֵם לְבַד בְּהִלְכָתָם יָחִיו אֲלֵא גַם אֶתָּה צָרִיף לְדַבֵּר כִּי אֵין לָהֶם בְּכָל הָאֲרֶץ זֹלַת בְּמַצְרַיִם וְהוּא מִסְכָּן אִם לֹא יִלְכוּ, וְאֹמְרוֹ גַּם טַפִּינוּ בְּאַחֲרוֹנָה כִּי בְּנֵי שֶׁל אָדָם חִבִּיבִין עָלָיו מְגוּפִין. וְצֵא וְלָמַד מִדּוֹר שְׁאֹמַר עַל אֲבִשְׁלוֹם הָגַם שְׁהֵיָה רֹדֵף אֲבִיו (ש"ב י"ט) מִי יִתֵּן מוֹתֵי וְגו' :

(ח) וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוֹת. פ' נַחֲיָה חַיִּים בְּלֹא צַעַר, וְאֹמְרוֹ וְלֹא נָמוֹת פְּרוּשׁ וּלְפָחוֹת לֹא נָמוֹת הָגַם שְׁחִיּוֹ חַי צַעַר. אוֹ יִרְצָה בְּאֹמְרוֹ וְלֹא נָמוֹת לְדִיֵּק בָּא אֲכָל אִם לֹא יִלְכוּ לֹא תֹאמַר שֶׁיִּסְכֵּר לָהֶם חֵיית הַמַּסָּפִיק לְבַד אֲלֵא אֲפִי חַי צַעַר לֹא יָחִיו אֲלֵא הֵם מַעֲתִידִים לָמוֹת: אוֹ יִרְצָה שְׁאֵם לֹא יִלְכוּ עֲתִידִים לָמוֹת בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן כִּי יֹאמַר ה' לָהֶם לָמָּה לֹא טָרְחוּ לְחִי נַפְשָׁם: גַּם אֲנַחְנוּ. אֹמְרוֹ גַּם פ' מְלִכָּה בְּנִימִין שְׁאֶתָּה נִרָא עָלָיו בְּהִלְכָּה זֶה יְהִיָּה וְגַם הָמָּה, וְזֹלַת זֶה הֵנָּה הוּא וְהֵם מֵתִים וְדָאִי וְאֵינוּ מִן הָרְאוּי שְׁמִיתוֹת בָּלָם וְגַם בְּנִימִין מְשׁוּם סָפַק

(י) **כִּי לֹא־הִתְמַהֲמְהוּ בִּי־עַתָּה שְׁבִנוּ זֶה פַעַמַּיִם:**

הש"ס לֹא־לֹא הִתְמַהֲמְהוּ • עַל דָּךְ, כְּבָר הָיִינוּ שָׁבִים עִם שְׁמֵעוֹן, וְלֹא נִצְטַעַרְתָּ כָּל הַיָּמִים הֵלָלוּ.

(יא) **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם־כֵּן, אִפּוֹא זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ מִזֹּמַמַּת הָאָרֶץ בְּכָל־כֶּחַם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְהָה מַעַט צָרִי וּמַעַט דִּבְשׁ נִכְאֹת וְלֹט בְּמַנִּים וּשְׁקָדִים:**

יֹאֲרִי אֱלֹהִים לִפְנֵי בְּדָא אֲתַעֲפֹכְנָא אָרִי קֶעֶן תִּבְנָא דְנָן תִּרְמִין זְמַנִּין:

יא וַיֹּאמֶר לָהּ יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶן אִם כֵּן הָיָא דָּא עֵיבִידוּ סִיבּוּ מִדְּמַשְׁבַּח בְּאַרְעָא בְּמִנְיָכּוֹן וְאֲחִיתִּי לִגְבָּרָא תִקְרַבְתָּא זְעִיר קִטָּף וְזַעִיר דְּבִשׁ שְׁעָף וּלְטוֹם בְּטָנִין וּשְׁקָדִין:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

התנאי אין המעשה קים ואין צריך תנאי כפול ודלא כדברי הרא"ם. נמצאנו אומרים שני טעמים בדין המנחה על תנאי האחד לצד שלא כפל הוא שצריך התרה ומדין תנאי כפול וזהו לצד שגדה על דבר שאינו ברשותו והוא דעת התוספות ונשאר לנו לדעת למה לא התיר יהודה נדוי:

וְרִאִיתִי לְהַרְאֵב ז"ל בְּהַשְׁגוֹתָיו עַל רִמְבָּ"ם בַּפ"ז מִהִלְכוֹת ת"ת הַשִּׁיג עַל מֵה שֶׁכֵּתֵב רִמְבָּ"ם שֶׁסְּמִלְמִיד חָכֵם שֶׁנִּגְדָה לַעֲצֻמוֹ וְאֶפְלוּ נִגְדָה עַל דַּעַת חֲבֵרוֹ וְאֶפְלוּ עַל דָּבָר שֶׁחֵבֵב עָלָיו נִדְּוִי הָרִי זֶה מִתִּיר לַעֲצֻמוֹ ע"כ, הַשִּׁיגוֹ בִּי לִמָּה לֹא הִתִּיר יְהוּדָה לַעֲצֻמוֹ וְעַל כֵּן זֶה קוֹשֶׁה לִי יַעֲקֹב לִמָּה לֹא הִתִּיר ע"כ: וְרִאִיתִי לְהַרְשָׁב"א שֶׁכֵּתֵב בִּי מֵה שֶׁיִּכְוֹל חָכֵם לְהִתִּיר נִדְּוִי דְּוָקָא בְּדָלָא מִחֵבֵב נִדְּוִי וְכַהֲיָא דְּמִר זֹטְרָא וְכו'. וְלִדְרָכּוֹ שֶׁל רִשְׁבִּי"א לֹא קוֹשֶׁה אֲלָא קִשְׁיַת יַעֲקֹב לִמָּה לֹא הִתִּיר אֲבָל יְהוּדָה אֵינוֹ יָכוֹל, אֲבָל עַל כֵּן פָּנִים קוֹשֶׁה הֵיכָּה לוֹ לִיהוּדָה לִקְבֹּץ ג' הַדְּיוֹטוֹת וּלְהִתִּיר לוֹ, וְאֵין בִּנְיָה דִּין עַל דַּעַת חֲבֵרוֹ שֶׁצָּרִיךְ מִדְּעוּתוֹ, שֶׁהִרִי נִסְתַּלַּק חִיבוֹ שֶׁשֶׁעֶבֶד עֲצֻמוֹ לְהִבְיָאוֹ לִפְנֵינוּ, וְעוֹד הֵיכָּה לוֹ לְהוֹדִיעוֹ, וּפְשִׁיטָא בִּי לֹא יִחַפֵּץ לַעֲצֹר אֶת יְהוּדָה בְּנוֹ לֹא דָּבָר. וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים אֲצִילִי בִּי עַל כֵּן פָּנִים אֵין קוֹשֶׁה עַל יַעֲקֹב בִּי לִשְׁנֹאמֶר שִׁדְעָה הָדִין שֶׁצָּרִיךְ הִתְרָה סִמָּךְ בִּי יְהוּדָה יִתִּיר עַל דִּי אַחֲרִים אֲחִיו וְכִי־צֵא בָּהֶם וְאֵין קוֹשֶׁה עַל יַעֲקֹב וְזֹלַת עַל יְהוּדָה יֵשׁ לָנוּ לִפְקֹחַ לְדַעַת טַעְמוֹ:

וְהִנֵּה לִפִּי מֵה שֶׁהַעֲלִיתִי בִּפְרוּשׁ דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה שֶׁטַעַם הַהִתְרָה הִיא שְׁלֹא כִּפֹּל הַתְּנָאִי כִּפִּי זֶה טַעְמוֹ שֶׁל יְהוּדָה הוּא שֶׁהִיָּה סוֹכֵר כִּר' חֲנִינְאֵל בֶּן גְּמִלְיָאֵל שְׁאִינוּ צָרִיךְ כִּפֹּל הַתְּנָאִי וְכִנָּה טַעַם. אֲלָא תִּקְשֶׁה וְלִמָּה לֹא הוֹכִיחוּ לְרַחב"ג מִיְהוּדָה שֶׁנֶּעֱנַשׁ בִּי דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה לִמָּה שֶׁהַעֲמָדוֹנָם בְּדִין כִּפֹּל הַתְּנָאִי הֵם דְּלֹא בְּרַחב"ג. וְלִסְבָּרַת הַתּוֹסְפוֹת שֶׁפָּרְשׁוּ דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה בִּי טַעַם שֶׁצָּרִיךְ הִתְרָה הַנְּדוּי הוּא לְצַד שֶׁשֶּׁשָּׂאוֹ עַל דָּבָר שְׁאִינוּ בְּרִשְׁוֹתוֹ בְּהִקְרָח לומר שֶׁנֶּעֱלַם מִעֵינֵי יְהוּדָה דִּין זֶה, וְיַעֲקֹב הֵגֵם שְׁנֹאמֶר שִׁדְעָה תִּלָּה בִּי יְהוּדָה יִתִּיר מַעֲצָמוֹ:

(שְׁבוּעוֹת כ"ו) הָאֲדָם בְּשׁוֹבְעָה שֶׁצָּרִיךְ לְבוֹ וּפְיוֹ שׁוֹיִם וְזוֹלַת זֶה אֵינוֹ שְׁבוּעָה וְהוּא הָדִין נִדְּרִים וְנִדְּוִיִּים, וּמַעֲתָה יֹאמֶר אָדָם כִּי בְּנִדְּוִי הֵגֵם שְׁלֹא הִתְנָה תְּנָאִי כִּפֹּל כִּי־נִלְבּוֹ לֹא גָמַר לְנִדְּוֹת אֲלָא אִם יִהְיֶה בֶן לְמָה יִתְחַבֵּב בְּדָבָר שְׁלֹא הֵיכָּה בֶן בְּלָבוֹ וְהַתְּוֹרָה אָמְרָה הָאֲדָם בְּשׁוֹבְעָה, לָמָּה הוֹדִיעַ רַב יְהוּדָה שְׁאֵם לֹא כִּפֹּל הֵגֵם שֶׁשֶּׁשָּׂאוֹ נִדְּוִי עַל תְּנָאִי צָרִיךְ הִתְרָה, וְאֵין הוֹכֵחָה לְדִין זֶה אֲלָא מִיְהוּדָה, וְטַעַם דִּין זֶה כִּטַּעַם דִּין קָלִיל חָכֵם הָאֲמוּרָה בְּסִמּוּךְ וְאֵין לָנוּ אֲלָא מֵה שֶׁגִּלָּה הַכְּתוּב בְּמַעֲשֵׂה יְהוּדָה וּבְמַעֲשֵׂה עֲלִי, גַּם מַעֲשֵׂה יַעֲקֹב שֶׁקָּלָל (וְצֵא לֹא לֵב) עִם אֲשֶׁר וְגו'. לֹא יִחַיָּה וְכֵן לֹא הֵיכָּה סְתִירַת הַדָּבָר בְּכִפֹּל הַתְּנָאִי: וְמֵה שֶׁכֵּתֵב הָרָא"ם בִּי נֶאֱמַר הַכִּפֹּל וְלֹא נִכְתֵּב כְּבָר דְּחִינּוּ הַדְּבָרִים וְאֵין צָרִיךְ לְהוֹסִיף לְדַחֲוָתָם:

שוב רִאִיתִי הַתּוֹסְפוֹת שֶׁכֵּתְבוּ בִּפְרוּשׁ דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה שֶׁטַעַם נִדְּוִי יְהוּדָה שֶׁחָל הֵגֵם שֶׁהוּא עַל תְּנָאִי הוּא לְצַד שְׁלֹא הֵיכָּה בְּיָדוֹ לִקְנִימוֹ וְלִקְוֹ חָל גַּם עַל הַתְּנָאִי וְגו'. אֲבָל שְׁאֵר תְּנָאִים שֶׁבְּיָדוֹ לִקְנִימוֹ בְּגוֹן שֶׁמִּנְדִּין אֶת הָאֲדָם שְׁלֹא יַעֲשֶׂה דָּבָר וְדָאִי לֹא חָל הַנְּדוּי כִּלְל עַד כָּאֵן: וְהִנֵּה לְדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת הֵגֵם שֶׁכִּפֹּל הַמְּנִיגָה הַתְּנָאִי אֵף עַל פִּי בֶן חָל עָלָיו לְצַד שְׁאִין בְּיָדוֹ לִקְנִימוֹ, וְזֶה הִפֵּךְ מֵה שֶׁכֵּתְבֵנוּ. וְלֹא יִדְעָתִי מֵה יִפְרֹשׁוּ בְּמִמְרָת רַבִּי אֶבְרָהָם הַסְּמוּכָה לֵה שְׁאֵמֶר קָלִיל חָכֵם אֶפְלוּ עַל תְּנָאִי וּמוֹכִיחַ מַעֲלִי שְׁאֵמֶר לְשִׁמּוּאֵל כֹּה יַעֲשֶׂה לָךְ וְגו'. אִם תִּכְתֹּד וְהַדָּבָר הֵיכָּה בְּיָדוֹ לומר לוֹ תִּכְתֹּד וּמִיָּד וּבְיָדוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל לומר לוֹ, וְיֵשׁ לִי־שֵׁב. וְאֵל תִּקְשֶׁה וְהִלָּא דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה סִתֵּם נֶאֱמָרוּ נִדְּוִי עַל תְּנָאִי וְלֹא חָלַק בְּדָבָר שֶׁיִּכְוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ לְדָבָר וְכו', כִּי סִמָּךְ עַל הַהוֹכָחָה דִּין מִמְּנָה כְּמוֹהָ וְכַמְצִיאָתָהּ. גַּם לִמָּה שֶׁפָּרְשִׁיתִי שְׁכּוֹנָת רַב יְהוּדָה הוּא עַל הַכִּפֹּל לֹא חָשׁ עָלֶיךָ רַב יְהוּדָה לְטַעוֹת בִּי סִמָּךְ עַל הַמְּלַמֵּד דַּעַת מִמְּנָה וְכו' לֹא הֵיכָּה כִּפֹּל:

גַּם הַצָּדִיתִי בְּדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְרִאִיתִי בִּי סוֹכְרִים כִּנ"ל שֶׁמִּנְדִּין עַל דָּבָר שֶׁהוּא בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ הֵגֵם שְׁלֹא הִתְנָה תְּנָאִי כִּפֹּל אֵין צָרִיךְ הִתְרָה וְאִם בֶּן אִם לֹא הֵיכָּה מַשְׁעֵם שֶׁחָל הַנְּדוּי עַל יְהוּדָה שְׁאִין בְּיָדוֹ לִקְנִימוֹ הֵגֵם שְׁלֹא כִּפֹּל

אֲבָל נִדְּוִי שֶׁעַל תְּנָאִי שֶׁצָּרִיךְ הִתְרָה אֶפְשָׁר שִׁיטָּעָה יְהוּדָה וְגַם אֲבִיו לִפִּי שְׁלֹא נוֹדַע דִּין זֶה אֲלָא מִמְּקָרָה שֶׁקָּרָה לִיהוּדָה וְכו'. מֵה שְׁאִין בֶּן כִּפֹּל הַתְּנָאִי שֶׁכִּבְאֵר בְּתוֹרָה. דְּבָרֵי נִפְלְאוּ מִמֵּנִי מֵה נִפְשָׁף אִם לֹא הֵיכָּה הַתְּוֹרָה בְּכִתְבָּה יוֹדֵעָה לְאִבּוֹת אִם בֶּן מִנֵּן הִיוּ יוֹדְעִים כִּי בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רִאֲבוֹן שְׁאֵלוּ עֲבָר הַיָּדִין וְהַתְּנָה מִשָּׁה עֲמָקָם תְּנָאִי כִּפֹּל, וְאִם הִיוּ יוֹדְעִים כֵּן הִתְלַכּוֹת הַנִּשְׁמָעִים מִתּוֹרַת מִשָּׁה לִמָּה תִּגְרַע הִלָּכָה זֹו שְׁלֹא יִדְעוּ אוֹתָהּ. וְתִקְצֹא שְׁאֵמֶר בְּמִסְכָּת חֲלִין שֶׁכֵּל הִתְלַכּוֹת נֶאֱמָרוּ בְּסִינִי אֲלָא שְׁנִשְׁנִית כֵּן אַחַת בְּמִקּוּמָה כְּמוֹ גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁהֵגֵם שְׁנֹאמֶר בְּפִרְשָׁת וַיִּשְׁלַח בְּעֵינָן יַעֲקֹב בְּסִינִי נִצְטִיבוּ עָלֶיהָ אֲלָא שֶׁנִּכְתֵּב בְּמִקּוּמוֹ וְכִמּוֹ בֶּן כֵּן הִתְלַכּוֹת, וְאִם בֶּן דִּין זֶה הַמְּלַמֵּד מִיְהוּדָה כְּמוֹ בֶּן נֶאֱמָר בְּסִינִי וּמַעֲתָה אֵין הִפְרֵשׁ בֵּין הִתְלַכּוֹת לְהִיּוֹתָם נִלְמָדִים בְּסִדֵּר זֶה אוֹ בְּסִדֵּר זֶה, וְלִכְשֶׁנֶּאֱמַר שֶׁיַּעֲקֹב יָדַע הַכֹּל כְּמוֹ שִׁדְעָה זֶה יָדַע זֶה:

ועוד גְּדוּלָּה מִזֹּו אֵנִי רוֹאֶה בִּי דִּין זֶה דְּתְנָאִי כִּפֹּל בְּמִקְלָתָה שֶׁנּוּ לִיָּה בִּי ר' חֲנִינְאֵל בֶּן גְּמִלְיָאֵל סוֹכֵר שְׁאִין צָרִיךְ לְכַפֹּל הַתְּנָאִי וְטַעַם בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רִאֲבוֹן לְשַׁעֲמִים הָאֲמוּרִים שֶׁם בְּגִמְרָא מֵה שְׁאִין בֶּן דִּין נִדְּוִי עַל תְּנָאִי הִלָּכָה מִסְכָּמַת הִיא וְאֵין חוֹלֵק עָלֶיהָ וְאִם בֶּן אֲדָרְבָּה יוֹתֵר יֵשׁ לְתַלּוֹת עֲנִשׁוֹ שֶׁל יְהוּדָה לְצַד שְׁלֹא כִּפֹּל הַתְּנָאִי לְהִיּוֹתוֹ סוֹכֵר כְּדַעַת רַבִּי חֲנִינְאֵל בֶּן גְּמִלְיָאֵל וְכִמּוֹ בֶּן סוֹכֵר יַעֲקֹב וְלִצַּד שְׁאִין הִלָּכָה בֶּן הִיוּ עֲצֻמוֹתָיו מִתְּגַלְגָּלִים בְּאֶרֶן מִמֵּה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי נִדְּוִי עַל תְּנָאִי צָרִיךְ הִתְרָה הִלָּכָה פְּשׁוּטָה וְטַעַם בִּי יַעֲקֹב וּבְנָיו: וְהַנִּכְוֹן הוּא בִּי כְּנִת דְּבָרֵי רַב יְהוּדָה שְׁאֵמֶר נִדְּוִי עַל תְּנָאִי צָרִיךְ הִתְרָה הוּא עַל זֶה הַדָּבָר אִם נִגְדָה עַל תְּנָאִי וְלֹא כִּפֹּל לומר וְאִם לֹא לֹא אֶהְיָה בְּנִדְּוִי זֶה הוּא שֶׁצָּרִיךְ הִתְרָה, אֲבָל אִם כִּפֹּל וְשִׁלַּל אֵינוֹ צָרִיךְ הִתְרָה. וְכִי־צֵא בִּי גַם בֶּן אֲמֵר שֶׁם בִּשְׁ"ס (מִכּוֹת יא.) אָמַר ר' אֶבְרָהָם קָלִיל חָכֵם אֶפְלוּ עַל תְּנָאִי הִיא בָּאָה מִנֵּל מַעֲלִי וְכו'. וְאִם תֹּאמַר מֵה צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ רַב יְהוּדָה בְּנָה מִשָּׁנָה (קְדוּשִׁין פ"ג מ"ד) צְרוּכָה הִיא כֵּן תְּנָאִי שְׁאִינוּ כְּתָנָא וְגו' הַמַּעֲשֵׂה קִים. זֶה אֵינוֹ בִּי בְּנִדְּרִים וּשְׁבוּעוֹת הַעֲקָר הוּא הֵלֵב כְּמֹאמֶר ר' עֲקִיבָא שִׁדְרַשׁ

שיעור יומי ליום שישי כ"ו כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – מג – פרשת מקץ
 נט
 כ"י"א אפוא • כל לשון 'אפוא' לשון יתר הוא, לתקן המלה בלשון עברי: 'אם בן, אודקק לעשות, שאשלחנו עמכם, צריך אני לחזר ולבקש איה פה תקנה ועצה להשיאכם'. ואמר אני: "זאת עשו". מזמרת הארץ • מתרגם: 'מדמשבח בארעא', שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם. נכאת • שעה. (בראשית רבה). בטנים • לא ידעתי מה הם. ובפרוש א' ב' של רבי מכיר ראיתי פושטצא"ס, ודומה לי שהם אפרסקין.

(יב) ובסוף משנה קחו בידכם ואת הפסח המושב בפי
 אמתחיתכם תשיבו בידכם אולי משנה הוא:
 כ"י"א ובסוף משנה • פי שנים פראשון. קחו בידכם • לשבר אכל, שפא הוקר השער. אולי משנה הוא • שפא הממנה על הבית שכוו שוגג.

(יג) ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש:
 יג ונת אחוכון דברו וקומו תובו לנת גברא:

(יד) ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם
 את אחיכם אחר ואת בנימין ואני כאשר שכלתי שכלתי:
 יד ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם גברא ויפטר לכוון ית אחוכון אחרנא ונת בנימין ואנא פמא דאחפלית תכלית:

כ"י"א ואל שדי • מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה, הריני מתפלל עליכם. ואל שדי • שדי בנתינת רחמי וכדי היכלת בידו ליתן, יתן לכם רחמים, זהו פשוטו. ומדרשו: מי שאמר לעולם די, יאמר די לצרותי, שלא שקטתי מנעורי: צרת לבן, צרת עשו, צרת רחל, צרת דינה, צרת יוסף, צרת שמעון, צרת בנימין. ושלח לכם • ויפטר לכוון, בתרגומו, יפטרנו מאסוריו, לשון "לחפשי ישלחנו", ואינו נופל בתרגום לשון וישלח, שהרי לשם הם הולכים אצלו. את אחיכם • זה שמעון. אחר • רוח הקדש נרקה בו: לרבות יוסף (כ"ד). ואני • עד שובכם אהיה שכול מספק. כאשר שכלתי • מיוסף ומשמעון. שכלתי • מבנימין.

(טו) ויקחו האנשים את המנחה הזאת ומשנה פסח לקחו
 בידם ואת בנימין ויקמו וירדו מצרים ויעמדו לפני יוסף:
 כ"י"א ואת בנימין • מתרגמין: 'וידברו ית בנימין', לפי שאין לקחת הפסח ולקחת האדם שזה בלשון ארמי: בדבר הנקח ביד מתרגמין 'ונסיב', ודבר הנקח בהנהגת דברים מתרגמין 'וידבר'.

• יום שישי כ"ו כסלו •

(טז) וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו
 הבא את האנשים הביתה וטבח טבח והכן פי אתי
 ואכלו האנשים בצהרים:
 כ"י"א ויטבח טבח והכן • כמו: 'ולטבח טבח ולהכן', ואין טבח לשון צווי, שהיה לו לומר: 'וטבח'. בצהרים • זה מתרגם: 'בשירותא', שהוא לשון סעדה ראשונה בלשון ארמי, ובלע"ז דיונ"ר, ויש הרבה בגמרא: 'שדא לכלבא שירותיה'. 'בצע אכולא שירותא', (ברכות לט) אבל כל תרגום של צהרים, 'טיהרא'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 266)

וטבח טבח והכן (מג, טז) יש לשאל, הרי להלן פרש רש"י שדבר שנאוי הוא למצרי לאכל עם עברי, משום שהיהודים אוכלים את הבהמה שהמצרים עובדים לה. ויש לומר, שהיו גם בהמות שלא עבדו להם. ומה שפיתוב בפרשת ויגש "כי תועבת מצרים כל רועי צאן" – הוא לפי שהשבטים היו רועים כל צאן, גם צאן שהמצרים עובדים להם. וראה רש"י פרשת בא (יא, ה) שעבדו רק לבכור, ולכן היתה מפת בכורות גם בבכור בהמה.

(יז) ויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבא האיש את
 האנשים ביתה יוסף:
 יז ועבד גברא פמא די אמר יוסף ואעיל גברא ית גברא לבית יוסף:

יח וידחילו גבריא ארי אתעלו לבית יוסף ואמרו על עסק פספא דאתותב בטוענא בקדמיתא אנחנא מתעלין לאתרברא עלנא ולאסתקפא עלנא ולמקני יתנא לעבדין ולמדבר ית חמרנא:

(יח) וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף ויאמרו על־דבר הכסף השב באמתחתינו בתחלה אנחנו מובאים להתגלל עלינו ולהתנפל עלינו ולקחת אתנו לעבדים ואת־חמרנו:

כ"י וייראו האנשים • פתוב הוא בשני יודי"ן, ותרגומו: 'ודחילו'. כי הובאו בית יוסף • ואין דרך שאר הבאים לשבר בר לון בבית יוסף, כי אם בפנדקאות שבעיר. ויאמרו • שאין זה אלא לאספם אל משמר. אנחנו מובאים • אל תוף הבית הזה. להתגלל • להיות מתגלגלת עלינו עלילת הכסף ולהיותה נופלת עלינו, ואונקלוס שתרגם: 'ולאסתקפא עלנא', הוא לשון להתעולל, פדמתרגמינן: 'עלילות דברים', 'תסקופי מלין', ולא תרגמו אחר לשון המקרא 'ולהתגולל', שתרגם 'לאתרברא', הוא לשון: (קהלת יב) 'גלת הנהב', (נחום ב) 'והצב גלטה העלטה' שהוא לשון מלכות.

יט ויקריבו לות גברא די מננא על בית יוסף ומלילו עמה בתרע ביתא:

(יט) ויגשו אל־האיש אשר על־בית יוסף וידברו אליו פתח הבית:

כ ואמרו בקעו רבוני מיחת נחתנא בקדמיתא למזבן עיבורא:

(כ) ויאמרו כי אדני ירד ירדנו בתחלה לשבר־אכל:

כ"י כי אדני • (יבמות צז) לשון בעיא ותחנונים הוא בלשון ארמי: ביא, ביא! (סנדרין סד). ירד ירדנו • ירידה הוא לנו: (בי"ר) 'רגילים היינו לפרגס אחרים, עכשו אנו צריכים לך'.

כא ויהי כד אתינא לבית מבתא ופתחנא ית טוענא והא כסף גבר בפום טוענא פספנא במתקלה ואתיבנא יתה בידנא:

(כא) ויהי כי־באו אל־המלון ונפתחה את־אמתחתינו והנה כסף־איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונשב אתו בידנו:

כב וכספא אחרנא אוהיתנא בידנא למזבן עיבורא לא ידענא מן שוי כספנא בטוענא:

(כב) וכסף אחר הורדנו בידנו לשבר־אכל לא ידענו מ־שם כספנו באמתחתינו:

כג ואמר שלם לכו לא תדחילו אלהכון ואלקה דאבוכון זהב לכו סימא בטועניכו פספכו אתא לותי ואפיק לותהון ית שמעון:

(כג) ויאמר שלום לכם אל־תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם כספכם בא אלי ויוצא אלהם את־שמעון:

כ"י אלהיכם • (תנחומא): בזכותכם, ואם אין זכותכם כדאי, 'ואלהי אביכם', בזכות אביכם נתן לכם מטמון. אור החיים

כד ואעיל גברא ית גבריא לבית יוסף ויהב מנא ואסחו רגליהון ויהב פסתא לחמריהון:

(כד) ויבא האיש את־האנשים ביתה יוסף ויתן־מִים וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם:

כ"י ויבא האיש • הבאה אחר הבאה, לפי שהיו דוחפים אותו חוץ עד שדברו אליו פתח הבית, ומשאמר להם: "שלום לכם", נמשכו ובאו אחריו. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כד) ויבא האיש את האנשים וגו'. אמר כן פעם ב', להיות כי בפעם ראשונה נפסקה הקניסה כי נחשבו ועמדו פתח הבית פרוש קדם שיקנסו לבית, והגם שאמר ויבא האיש וגו' ביתה יוסף הוא על דרך אומר (ויצא) וילך חרנה שהפונה הוא ללכת לתרו.

זראים דכתיב (פסוק י"ח) וייראו האנשים: נתן לכם מטמון. פי' איזה אדם טמן שם הכסף וה' נתנו לכם ביאוש הבעלים ויבני נח אינם מצוין על הכרזת אבדה, ולחזק לכם הוציא אליהם את שמעון להראות כי שלום להם:

כג) שלום לכם וגו'. אמר בן האיש מעצמו מבלי דעת בנותו של יוסף מה היא, ולדבריהם ז"ל (תנחומא) שאמרו כי הוא מנשה יפה פת הבן מפת האב וידע כי יספים על דבריו. ואמרו אל תיראו, לפי שהפר בפניהם היראה דהיו

(כה) וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־יֹסֵף וַיֹּסֶף בְּצִהָרִים כִּי שָׁמְעוּ
בִּישָׁם יֹאכְלוּ לֶחֶם:
כז"י • וַיָּכִינוּ • הַזְמִינוּ, עֲטֹרוּהוּ בְּכִלִּים נָאִים.

(כו) וַיָּבֵא יוֹסֵף תְּפִילָּתָהּ וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בִּידָם
הַתִּיתָהּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ־לוֹ אַרְצָה:
כז"י • הַתִּיתָהּ • מִפְּרוֹדוֹדוֹר לְטָרְקְלִין (נִרְאָה דִּיקוּן דְּרִשִׁי מִ"הַתִּיתָה" בְּתַרְגָּמָה: "וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר בְּיָדָם הַתִּיתָהּ", דְּקָשָׁנָא לִיה: הָלָא כְּבִר הוֹבֵאֵוּ בֵּיתוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֵלָּא עַל כְּרִסָּה צָרִיף לוֹמַר, מִפְּרוֹדוֹדוֹר לְטָרְקְלִין דְּרוֹק) • **אור החיים**

(כו) וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשָּׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן
אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם הַעוֹדְנֵנוּ חַי: **אור החיים**

(כח) וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם לַעֲבָדְךָ לְאֲבִינוּ עוֹדְנֵנוּ חַי וַיִּקְדּוּ
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:
כז"י • וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ • עַל שְׁאֵלַת שָׁלוֹם. קִידָה - כְּפִיפַת קֶדְקֵד, הַשְׁתַּחֲוָּא - מִשְׁתַּטֵּחַ לְאַרְץ.

(כט) וַיִּשְׁאַ עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־בְּנֵימִין אָחִיו בֶּן־אֹמֶן וַיֹּאמֶר
הִזֶּה אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם אֵלַי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יַחְנֵךְ בְּנִי:

כז"י • אֱלֹהִים יַחְנֵךְ בְּנִי • בִּשְׁאֵר שְׂבָטִים שָׁמְעֵנוּ חֲנִינָה: "אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים אֶת עֲבָדְךָ", וּבְנֵימִין עֲדִין לֹא נוֹלַד, לָכֵךְ בִּרְכוּ יוֹסֵף בְּחֻנִּינָה.

• שבת קודש כ"ז כסלו •

(ל) וַיִּמָּחֶר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אָחִיו וַיִּבְקֹשׁ לְבָבוֹת
וַיָּבֵא הַחֲדָרָה וַיִּבְכֶּה שָׁמָּה:

כז"י • כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו • שְׁאָלוֹ: 'יֵשׁ לָךְ אֵחַ מֵאָם?' אָמַר לוֹ: 'אֵחַ הִיָּה לִי וְאִינִי יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא'. 'יֵשׁ לָךְ בְּנִים?' אָמַר לוֹ: 'יֵשׁ לִי עֲשָׂרָה'. אָמַר לוֹ: 'וּמָה שָׁמָּם?' אָמַר לוֹ: 'בִּלְעַד וְכֹכֵר וְגו''. אָמַר לוֹ: 'מָה טִיבָן שֶׁל שְׁמוֹת הַקְּלָוִי?' אָמַר לוֹ: 'כָּלֶם עַל שֵׁם אָחִי וְהַצְרוֹת אֲשֶׁר מְצֹאוּהוּ: בִּלְעַד, שְׁנִבְלַע בֵּין הָאֲמוֹת. בֶּכֶר, שֶׁהִיָּה בְּכוֹר לְאִמִּי. אֲשָׁבֵל, שֶׁשָּׁבֵאוֹ אֶל גֵּרָא, שֶׁנִּתְגַּדֵּר בְּאִכְסָנְיָא. וְנַעֲמָן, שֶׁהִיָּה נָעִים בְּיוֹמָתָא. אָחִי וְרֹאשׁ, אָחִי הִיָּה, וְרֹאשִׁי הִיָּה. מִפִּי, מִפִּי אָבִי לְמַד. וְחַפִּים, שֶׁלֹּא רָאָה חֲפָתִי וְלֹא רִאֲתִי אֲנִי חֲפָתוֹ. וְאֶרֶד, שֶׁיֵּרֵד לְבִין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, כְּדֹאֲתָא בְּמִסְכַּת סוּטָה, מִיַּד נִכְמְרוּ רַחֲמָיו. נִכְמְרוּ • נִתְחַמְמוּ, וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה: (ב"מ עד) 'עַל הַכֶּמֶר שֶׁל זֵיתִים', וּבִלְשׁוֹן אֲרָמִי: (ספחים נא) 'מִשּׁוּם מִכְמַר בִּשְׁרָא', וּבִמְקָרָא: "עוֹרְנוּ כְּתוּבֵי נִכְמְרוּ", נִתְחַמְמוּ וְנִקְמְטוּ קִמְטִים קִמְטִים, מִפְּנֵי זִלְעָפוֹת רָעָב. כֵּן דִּרְךָ כָּל עוֹר כְּשֶׁמִּתְחַמֵּין אוֹתוֹ, נִקְמֵט וְנִתְפָּנֵן.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הַשָּׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן וְגו'. קָשָׁה אִיךָ יִצְדַק לְשַׁאֵל שָׁלוֹם קִדְּם שְׁאֵלַת הַעוֹדְנֵנוּ חַי. וְאִם הַכּוֹנֵה בְּשַׁאֲלַת הַשָּׁלוֹם הִיא מֵה שֶׁפָּרַשׁ בְּאוֹמְרוֹ הַעוֹדְנֵנוּ חַי לְמָה כָּפַל. גַּם בְּתִשְׁבּוּבַת הָאֲחִים קָשָׁה שְׁאֲמָרוּ שָׁלוֹם וְגו' עוֹדְנֵנוּ חַי אַחֵר שְׁאֲמָרוּ שָׁלוֹם מֵה חֲדוּשׁ בְּאוֹמְרָם עוֹדְנֵנוּ חַי. וְאוּלַּי שֶׁנִּתְפָּנֵן לוֹמַר אִם כָּכֹחַ אִז כְּחוֹ עֲתָה

עֲצָמוֹ, וְהוֹדִיעַ הַתּוֹכֵחַ שֶׁנִּכְנָסוּ אֶצְלוֹ לְמִקְוֵם שֶׁהִיָּה בּוֹ הַתְּכֵנִים הַמִּנְחָה: (כו) וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם. פִּי מִתְחַלֵּה שְׁאֵל בְּשִׁלּוּמָם כִּי הוּא מִהֶמוּסָר לְהַקְדִּים לְשַׁאֵל שָׁלוֹם אֶת אֲשֶׁר לִפְנָיו, וְהוּא אוֹמְרוֹ לָהֶם לְשָׁלוֹם וְאַחֵר כִּף שְׁאֵל עַל אֲשֶׁר אֵינָנו שֵׁם הַשָּׁלוֹם אֲבִיכֶם וְגו':

וְלַעוֹלָם עֲדִין לֹא נִכְנָסוּ, וְטַעַם שֶׁרָצוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ קִדְּם עַל הַכֶּסֶף לְדַעַת בִּיאָתָם לְמָה אִם לְטוֹב אִם לְרַע לְדַעַת מָה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל וְאַחֵר תִּשְׁבּוּחַוֹ אֲלֵיהֶם הַצָּרֵף פָּעַם ב' לוֹמַר וַיָּבֵא הָאִישׁ, בֵּיתָהּ יוֹסֵף פְּרוּשׁ בֵּית הַמִּשְׁבָּח שְׁלוֹ: (כו) וַיָּבִיאוּ לוֹ וְגו' הַתִּיתָהּ וְגו'. פִּי לְחִדְרָה הַמִּתְחַד לוֹ וְהֵם הָיוּ בְּחִדְרָה אַחֵר בְּבֵיתָהּ

(לא) וַיִּרְחֹץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפֵּק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָחֶם:
 רש"י: וַיִּתְאַפֵּק • נתאמץ, והוא לשון: (איוב יב) "וּמְזִיחַ אֶפְיָקִים רָפָה",
 וכן: (שם מא) "אֶפְיָקִי מְגִנִּים". חוֹזֵק.

(לב) וַיִּשְׁימוּ לוֹ לְבָדוֹ וְלָהֶם לְבָדָם וּלְמִצְרִים הָאֲכָלִים אֹתוֹ
 לְבָדָם כִּי לֹא יוֹכְלוֹן הַמִּצְרִים לֶאֱכֹל אֶת־הָעֲבָרִים לָחֶם
 בִּרְתוּעָה הוּא לְמִצְרִים:

רש"י: בִּרְתוּעָה הוּא • דבר שְׁנאוֹי הוּא לְמִצְרִים לֶאֱכֹל אֶת הָעֲבָרִים, וְאוֹנְקְלוֹס נָתַן טַעַם לְדָבָר.

(לג) וַיָּשָׁבוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן בְּכִכְרָתוֹ וְהַצֵּעִיר בַּצֵּעֶרְתוֹ וַיִּתְמָהוּ
 הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ:

רש"י: הַכֹּהֵן בְּכִכְרָתוֹ • מִכָּה בְּגִבֵּעַ וְקוֹרָא: 'רְאוּבֵן, שְׁמַעוֹן, לֵוִי, יְהוּדָה, יִשְׂשָׁכָר וְזִבְלוֹן, בְּנֵי אִם אֶחָת, הִסְבּוּ פֶסֶדָר
 הַזֶּה, שֶׁהוּא סֹדֵר תּוֹלְדוֹתֵיכֶם, וְכֵן כָּלֵם, בִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְבִנְיָמִין אָמַר: זֶה אֵין לוֹ אִם, וְאֵין אֵין לִי אִם, יֵשֶׁב אֶצְלִי.

(לד) וַיֵּשֶׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו אֱלֹהִים וַתֵּרֶב מִשְׁאֵת בְּנִימָן
 מִמִּשְׁאֵת כָּלֵם חֲמֵשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:

רש"י: מִשְׁאֵת • מִנּוֹת. חֲמֵשׁ יָדוֹת • חָלְקוּ עִם אָחִיו, וּמִשְׁאֵת יוֹסֵף וְאֶסְנַת וּמִנְשָׁה וְאֶפְרַיִם. וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ • (ב"ר)
 וּמִיּוֹם שֶׁמְכָרוּהוּ, לֹא שָׁתוּ יֵין וְלֹא הוּא שָׁתָה יֵין, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁתוּ.

מד (א) וַיֵּצֵא אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ לְאֹמֶר מִלֵּא אֶת־אֲמֹתָחַת
 הָאֲנָשִׁים אֲכָל בָּאֲשֶׁר יוֹכְלוֹן שְׂאֵת וְשִׁים כֶּסֶף־אִישׁ בְּכִי
 אֲמֹתָחַתוֹ: אֹרֵחַ הַחַיִּים

(ב) וְאֶת־גְּבִיעִי גְבִיעַ הַכֶּסֶף תָּשִׂים בְּכִי אֲמֹתָחַת הַקָּמָן
 וְאֵת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ בְּדָבָר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר:
 רש"י: גְּבִיעַ • כּוֹס אֶרֶץ וְקוֹרִין לוֹ מִדְרִינ"ש:

(ג) הַבֶּקֶר אֹרֵחַ וְהָאֲנָשִׁים שָׁלְחוּ הֵמָּה וְחִמְרֵיהֶם:
 (ד) הֵם יָצְאוּ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וַיּוֹסֶף אָמַר לְאֲשֶׁר
 עַל־בֵּיתוֹ קוֹם רֹדֵף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהַשְׁגָּתָם וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

עוֹנֵם. וְהֵב' לְרֹאשׁוֹ אִם יִתְּנוּ נֶפֶשׁ עַל בְּנִימִין
 וּבְקִאֲמָצְעוֹת זֶה יִכִּיר כִּי מוֹדִינִן מִדִּידַת אֲחִיהָ
 עִם אָחִיו וַיִּכְפַּר לָהֶם עוֹנֵם, הֵג' לְרִמּוֹ לָהֶם עֲנָן
 הַגִּבְעָה אֲדָלִי יִתְחִילוּ לְהִרְגִּישׁ כִּי יֵשׁ מִי שְׁמִכִּיר
 מַעֲשִׂיהֶם בְּבֵית הַלֵּל, וְכֵן מְצִינוּ לוֹ שֶׁהֵיָה רֹמֵם
 לָהֶם הַדָּבָר בְּפָרְשִׁים אַחֲרִים דְּחֹתִיב (מ"ג ל"ג)
 וַיָּשָׁבוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן בְּכִכְרָתוֹ וְגו' וְכֹאֲלָה רְבוּת:

א"ב מִלֵּא וְגו' וְאֵת גְּבִיעִי וְגו'. צִרִּיף לְדַעַת
 טַעַם יוֹסֵף בְּעִנְיָנִים אֵלֶּה. וְאֵם לְצִעֲרָם הָלֹא
 מַעֲשִׂיו מוֹכִיחִים כִּי גָמַר בְּלִבּוֹ הַשְׁלוֹם וְאֲכָל
 וְשָׁתָה עִמָּהֶם וְהִרְאָה לָהֶם שְׁלוֹם. וְאוֹלִי כִּי נִתְפַּנֵּן
 לֵג' דְּבָרִים. הָא' כְּדִי שֶׁיִּכְפַּר לָהֶם עוֹן הַגִּבְעָה
 שֶׁנִּגְבְּהוּ הֵיָה עוֹשֶׂה לָהֶם דְּבָרִי חֲשֹׁד כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה
 הַבִּשְׁתַּע עַל מִין הַעֲוֹן עֲצֻמוֹ שֶׁל יוֹסֵף וַיִּכְפַּר

או הַחֲלֵשׁ לְצַד הַזִּקְנָה, וְהוּא מִה שֶׁדִּקְדַּק לִזְמַר
 עוֹדָנוּ פְּרוּשׁ כְּמוֹת שֶׁהֵיָה בְּזִמְן הַקּוֹדֶם, וְלָזֶה
 נִתְחַבֵּם גַּם בֶּן לְסֹדֵר שְׁאֵלַת שְׁלוֹם קִדְּם שְׁאֵלַת
 הַעוֹדָנוּ חִי לְהִבִּין בְּנִתָּהוּ כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁנוּ, וְכִפִּי
 זֶה שְׁאֵלַת הַעוֹדָנוּ חִי אֵינָה נִקְלָת בְּשְׁאֵלַת
 הַשְׁלוֹם לוֹ כִּי גַם עַל אֲדָם שֶׁהִזְקִין וְאֶפְסוּ קֶצֶת
 כְּחוֹתָיו כְּפִי הַשִּׁבְעַ יֹּאמֶר עֲלֵיו שְׁלוֹם לוֹ:--

(ה) הָלֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדֹנִי בֹּו וְהוּא נִחַשׁ יִנְחֹשׁ בּוֹ
הַרְעַתָם אֲשֶׁר עָשִׂיתָם: אור החיים

(ו) וַיִּשְׁגְּמוּ וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
(ז) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנִי בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה
לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשֹׂוֹת בַּדְּבָר הַזֶּה:

כש"י חלילה לעבדיך • חלין הוא לנו, לשון גנאי. ותרגום: 'חס לעבדיך', חס מאת הקדוש ברוך הוא, יהי עלינו מעשיות זאת, והרבה יש בגמרא: 'חס ושלום'. אור החיים

(ח) הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מִצְאָנוּ בְּפִי אִמְתַּחֲתֵינוּ הַיְּשִׁיבֵנוּ אֵלֶיךָ
מֵאָרֶץ כְּנָעַן וְאִיךָ נִגְנֹב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אוֹ זָהָב:
כש"י הן כסף וגו' • זה אחד מעשרה קל וחמר האמורים בתורה,
וכלן מנויין בבראשית רבה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"ס מקץ תשל"ו)

זה אחד מעשרה קל וחמר האמורים בתורה (רש"י מד, ח) לרש"י הקשה: הרי בנמיין לא היה עם שאר השבטים בעת ירידתם למצרים בפעם הראשונה, ואינו בכלל אלו שהחזירו את הכסף, ואין השלל וחמר תקף לגבינו! והוא מתרץ, שדרך הכתוב להשתמש בקל וחמר שיש בו 'פגם', שכן נתן למצא פגם בכל אחד מעשרה קל וחמר שבתורה. ולדגמא - הן בני ישראל לא שמעו אלי, ואיך ישמעני פירעה (וארא ו, יב): וישראל לא שמעו מקצת רוח ומעבדה קשה, ואלו לפירעה לא היתה סבה זו.

(ט) אֲשֶׁר יִמָּצָא אֹתוֹ מַעֲבָדֶיךָ וּמֵת וְגַם־אֶנְחֵנוּ נִהְיָה לְאֲדֹנֶיךָ
לְעַבְדֶּיךָ: אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שפרשנו כי פגמנו לומר כי סתרו לחוקת השבועה כי אינה לצד אומנותם אלא דבר מקרה, אמרו כי הן אמת כי יהיה דבר זה דרך מקרה באיש גזלן לעשות בדברים האלה, אבל לא בסדר זה שאחר שזכה בו והולכו למקום רחוק ימים רבים אפילו לאיש גאון קשה הוא אצלו להשיב גזל הנאכל, ואנו השיבנו אליך מארץ כנען אחר שזכינו בו למרחוק, מציאות זה לא ימצא אלא בכחית הנאמן גמור. וכנגד מה שנתחבטת לומר כי למרמה נתפנונו בהשבת הכסף, הן אמת כי דבריו יצדקו אם היה הגביע נחשב אצלם לפעולתו לנחש יהיו הדברים בטענתו אבל כפי האמת הוא אצלם כשאר כסף בעלמא כי לא ינחשו וגם לא ידעו לנחש בו ואינו אצלם אלא כשאר כסף והוא אומר איך נגנב וגו' כסף וגו' פ' אינו אצלנו הגביע אלא בגדר כסף. ומה שאמרו או זהב נתפנונו לומר שאינם יודעים הגביע שהוא טוען עליו אם הוא כסף או זהב וזה יגיד שאין להם ידיעה בו כל עקר:

(ט) אֲשֶׁר יִמָּצָא וגו'. פרוש כמשפט כן נח שנהרג על הגנבה (סנהדרין נז) וגם אנהנו מחיבין עצמנו להיות עבדים:

וגו' ואיך נגנב כמו שהשיבוהו אחר כך, לזה אמר הרעוּתם אשר עשיתם כי בזה סתרתם לאותה חזקה שהחזקתי אתכם בכשרות במעשה אשר עשיתם בהשבת הכסף והורצת חזקתם כי לא אנשי אמת הם ותולה אני המעשה בדרך מקרה והוא מהמקרים אשר יעשו גם הגנבים ולא ממוסר השכל:

עוד ירצה באומרו הרעוּתם אשר עשיתם פרוש בהשבת הכסף כי באמצעות דבר זה גלו אדעתם כי מה שהחזירו הכסף זה אדרבה מהרשע עשו בן ההחזיק אותם באנשים בעלי אמונה שבאמצעות זה יאמינו בהם וימצאו מקום לנגב דברים יקרים וחשוב מכסף המושב, כי מחזיק הגביע ליקר הערך מהכסף שהשיבו עמם:

(ז) למה ידבר וגו' בדברים וגו'. פ' מה מקום יש לו לדברים, לא מבניא הדברים עצמם אלא הדומה להם אין ראוי לו לדבר כל דומה לכעור זה חלילה לעבדיך לעשות אפילו דומה לזה, והוא אומר בדברים האלה. ואמרו הן כסף וגו' והוא כבר סתר ק"ו זה כמו שפרשתי, נתפנונו לסתר טענתו בין מה

(ה) הלא זה וגו'. לא הצריך להזכירו להיות האיש חלו הוא הנותן הגביע באמתחת בנמיין, לזה לא היה צריך להזכירו ומוכן אצלו הדבר שעל הגביע הוא מדבר. וכונת דבריו הוא להודיע טעם הרגשותם בגנבה תכף ומיד כי זה יגיד שהדברים מעשה ידיהם אשר כוננו, לזה אמר הלא זה אשר ישתה אדני בו פ' בתמידות ומצד זה הוא דבר הרגיל להשתמש בו ומזה ידעו תכף לגנבתו, ואמרו והוא נחש ינחש באמת טעם לדבריו בדרך זה בפשיטות שהם גנבוהו ולא חשד בזולת, לזה אמר נחש ינחש פרוש נחש מה שלפניו ינחש מה שעתיד להיות ובו נחש ידע כי הם יגנבוהו, ואולי כי לטעם זה נתנו לב עליו אחר הליכתם:

הרעוּתם אשר עשיתם. קשה אחר שאמר למה שלמתם רעה תחת טובה מה מקום לומר הרעוּתם וגו'. הלא אין לך רעה בעולם כמשלם רעה תחת טובה. ואולי שנתפנונו לסתר הוכחת הספקיות ממה שהחזירו הכסף השכיח באמתחתם, כי זה האיש אשר אליו גלו שהשיבו עמם כסף הנמצא אתם ואם בן יעשה ק"ו הן כסף

(י) וַיֹּאמֶר גַּם־עֲתָה כְּדַבְּרִיכֶם בֶּן־הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ
יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים:
כז"י גַּם־עֲתָה כְּדַבְּרִיכֶם • אף זו מן הדין: אמת, כְּדַבְּרִיכֶם בֶּן הוּא, שְׂפָלְכֶם חִיבִים בְּדָבָר, עֲשֶׂה שְׂמֻצָּאָת גִּנְבָה בִּיד
אֶחָד מֵהֶם, כָּלֶם נִתְפָּשִׁים. אָבֵל אֲנִי אֶעֱשֶׂה לָכֶם לִפְנֵים מְשֻׁרֶת הַדִּין: "אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד". אור החיים

(יא) וַיִּמְהָרוּ וַיֹּרְדוּ אִישׁ אֶת־אֲמֹתָתוֹ אֲרָצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ
אֲמֹתָתוֹ:
כז"י וַיִּמְהָרוּ הַחֵל וּבִקְטָן כָּלָה וַיִּמְצָא הַגָּבִיעַ
בְּאֲמֹתָת בְּנִימָן:
כז"י בְּגִדּוֹל הַחֵל • שְׁלֹא יִרְגִּישוּ שֶׁהִיא יוֹדֵעַ הֵכֵן הוּא.

(יב) וַיִּחַפֵּשׂ בְּגִדּוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כָּלָה וַיִּמְצָא הַגָּבִיעַ
בְּאֲמֹתָת בְּנִימָן:
כז"י בְּגִדּוֹל הַחֵל • שְׁלֹא יִרְגִּישוּ שֶׁהִיא יוֹדֵעַ הֵכֵן הוּא.

(יג) וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלֹתָם וַיַּעֲמֹם אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ וַיֵּשְׁבוּ הָעִירָה:
כז"י וַיַּעֲמֵם אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ • בְּעַלִּי זְרוּעַ הָיוּ, וְלֹא הִצְרָכּוּ לִסְיַע זֶה
אֶת זֶה לְטַעַן. וַיֵּשְׁבוּ הָעִירָה • מְטַרְפוֹלִין הִיָּתָה, וְהוּא אוֹמֵר הָעִירָה, הָעִיר כָּל שֶׁהוּא, אֲלֹא שְׁלֹא הִיָּתָה חֲשׂוּבָה
בְּעִינֵיהֶם אֲלֹא כְּעִיר בִּינוּיָת שֶׁל עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם לְעִנֵּין הַמִּלְחָמָה.

(יד) וַיָּבֵא יְהוּדָה וְאָחִיו בִּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדֶנּוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ
לִפְנֵיו אֲרָצָה:
כז"י עוֹדֶנּוּ שָׁם • שֶׁהִיא מִמֵּתִין לָהֶם.

(טו) וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם
הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נִחַשׁ יִנְחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמוֹנִי:
כז"י הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נִחַשׁ יִנְחַשׁ וְגו' • הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי אִישׁ חָשׁוּב כָּמוֹנִי יוֹדֵעַ לִנְחֹשׁ וְלִדְעַת מַדְעַת וּמִסְכָּרָא
וּבִינָה, כִּי אַתֶּם גִּנְבָתֶם הַגָּבִיעַ. אור החיים

(טז) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נֶּאֱמַר לְאֹדְנִי מַה־נִּדְבָר וּמַה־נִּצְטָדָק
הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת־עֹן עֲבָדֶיךָ הַנִּגְנוּ עֲבָדִים לְאֹדְנִי
גַּם־אֲנִינְחוּ גַם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגָּבִיעַ בִּידִי:
כז"י הָאֱלֹהִים מִצָּא • יוֹדְעִים אֲנוּ שְׁלֹא סִרְחָנוּ, אָבֵל מֵאֵת הַמָּקוֹם נִהְיָתָה לְהִבִּיא לָנוּ זֹאת. מִצָּא בְּעַל חוֹב מְקוֹם
לְגִבוֹת שִׁטְר חוֹבוֹ. וּמַה־נִּצְטָדָק • לְשׁוֹן צָדֵק, וְכֵן כָּל תְּבָה שֶׁתַּחֲלֵת יִסְדָּה צַדִּיק וְהִיא בָּאָה לְדָבָר בְּלִשׁוֹן מִתְפַּעֵל

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שְׂמֻצָּאָת בִּיד אֶחָד מֵהֶם הַגִּנְבָה בִּינוּ שְׂאִין
עֲדוֹת עֲלֵיהֶם שְׂנוּעֵדוּ יַחַד וְגִנְבוּ:
(טו) הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי נִחַשׁ וְגו'. בְּזֶה נִחְפָּז
לְסַתֵּר גַּם בֶּן טַעֲנָתָם שְׂאִימָרוּ מִי גִלָּה
לָכֶם סוֹד זֶה כִּי אֲנוּ הַגָּבִיעַ זוֹלָת אִם נֹאמֵר
כִּי מַעֲשֶׂה יְדִיָּהֶם הִמָּה וְהוּא עֲשֶׂה הַדָּבָר, לָזֶה
אָמַר הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי נִחַשׁ וְגו' וּמִזֶּה יָדַע:
וְאֹמְרוֹ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמוֹנִי פ"י מִן הַסֵּתֶם כָּל
אָדָם גָּדוֹל כָּמוֹנִי יִנְחַשׁ לְדַעַת נִסְתָּרוֹת
אֲשֶׁר יוֹכֵל הַשִּׁיג וְאִם בֶּן יִתְגַּלֶּה הַדָּבָר אֵלֵי

אֵחָ לֹא לְאֻמָּנָה עֲשֶׂה וְאוֹתוֹ נִטֵּל הַגָּבִיעַ וְאִין
טַעֲנָתִי אֲלֹא עַל אֶחָד מֵכֶם וּמִשְׁפָּטוֹ הוּא יִהְיֶה
לִי לְעֹבֵד, וְהִגַּם שְׂחִיב מִיָּתָה הַדָּבָר תְּלוֹי בְּיָדִי
לְשַׁעֲבָדוּ עַד עַת אֲשֶׁר אֲחַפֵּץ לְהַמִּיתוֹ:
או' יִרְצֶה שְׂשַׁעֵן שְׂאִין בְּפִיהֶם נִכּוֹנָה שְׂאִימָרוּ
וְכַת כִּי אִין חִיב מִיָּתָה אֲלֹא אִם יֵשׁ עֲדוֹת
עַל הַגִּנְבָה שְׂרָאוּהוּ שְׂשַׁטְלוֹ אָבֵל מַצִּיאוֹת זֶה
אִינוּ אֲלֹא אֲמָדָנָא לֹא יִתְחַיֵּב אֲלֹא מַדִּינָא
דְּמַלְכוּתָא, וְאֹמְרוֹ וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים כִּי בְּחֻזְקָת
כְּשֻׁרוֹת עוֹמְדִים וְלֹא יִתְפָּשׂוּ מִדִּין עֲשֶׂה

(י) וַיֹּאמֶר גַּם עֲתָה וְגו'. צָרִיךְ לְדַעַת אוֹמְרוֹ
גַּם מַה נִּתְחַדֵּשׁ עֲתָה לְעִנְיָן הַדִּין. וְעוֹד קָשָׁה
אוֹמְרוֹ כְּדַבְּרִיכֶם בֶּן הוּא וְרוֹאֵנִי שֶׁהוּא הַפֶּךְ
דְּבָרֵיהֶם כִּי הֵם אָמְרוּ אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ וְכַת
וְהוּא אָמַר יִהְיֶה עֹבֵד. וְאוֹלֵי שֶׁנִּתְחַפֵּן לְהַשִּׁיב
עַל מַה שְׂאִימָרוּ הֵן כִּסֵּף אֲשֶׁר מִצָּאנוּ וְגו' וְאָמַר
גַּם עֲתָה אַחֵר שְׂנוּחֲשָׁדוּ בְּדָבָר אֲנִי מַצִּדִּיק
דְּבָרֵיהֶם שְׁלֹא גִנְבָתֶם וְעוֹמְדִים אַתֶּם בְּחֻזְקָת
אֻמָּנָה רִאשׁוֹנָה אָבֵל אֵינְכֶם נְכוּלִין לְהַצִּדִּיק
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵכֶם כִּי אֲפָשָׁר שְׂמֻצָּא בָהֶם

או נתפצל, נותן טי"ת במקום תי"ו, ואינה נתנת לפני אות ראשונה של יסוד התבה, אלא באמצע אותיות העקר, כגון: "נצטדק", מגזרת צדק, "ויצטבע", מגזרת צבע, "ויצטירו", מגזרת "יציר אמונים", "הצטיינו", מגזרת "צדה לדרך". ותבה שתחלתה סמ"ך, או ש"ן, כשהיא מתפעלת, התי"ו מפרדת את אותיות העקר, כגון: (קהלת) "ויסתכל הקגב", מגזרת סכל, (דניאל ו) "משתכל הוית בקרניא", מגזרת סכל, (מכה ו) "וישתמר חקות עמרי", מגזרת שמר, (ישעיה טו) "וסר מרע משתולל", מגזרת: (איוב יז) "מוליך יועצים שולל", (שמות טז) "מסתולל בעמי", מגזרת: (ירמיה יח) "דרךך לא סלולה". **אור החיים**

יז ואמר חס לי מלמעבד דא גברא די
לשתבח קלידא בידה הוא יהי לי עבדא
ואתון סקו לשלם לות אבוכון: ס ס ס

(יז) וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא
הַגִּבִּיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם עֲלֹו לְשִׁלּוֹם
אֶל־אֲבִיכֶם:

ססס קמ"ו פסוקים, יחזקיה"ו. אמציה. יהיה לי עבד סימן. חסלת פרשת מקץ

הפטרת מקץ לשנים מקרא ואחד תרגום במלכים א פרק ג

טו וַיִּקֶּץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַיִם וַיַּעֲמֹד | לִפְנֵי | אֲרוֹן בְּרִית־אֲדֹנָי וַיַּעַל עֲלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה
וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל־עַבְדָּיו: טז אַז תִּבְאֶנָּה שְׁתֵּים נָשִׁים זֵנוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹדנָה לִפְנָיו: יז וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
הָאֶחָת בִּי אֲדֹנָי אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת יָשְׁבַת בְּבֵית אֶחָד וְאֵלֶּךְ עִמָּה בְּבֵית: יח וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְלִדְתִּי
וַתֵּלֶד גַּם־הָאִשָּׁה הַזֹּאת וַאֲנַחְנוּ יָחִידוֹ אֵין־זָר אֶתָּנוּ בְּבֵית זֹלָתִי שְׁתֵּים־אֲנַחְנוּ בְּבֵית: יט וַיָּמָת בֶּן־הָאִשָּׁה
הַזֹּאת לִילָה אֲשֶׁר שָׁכְבָה עֲלָיו: כ וַתִּקֶּם בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה וַתִּקַּח אֶת־בְּנִי מֵאֲצִלִּי וְאֶמְתָּךְ יִשָּׁנָה וַתִּשְׁכַּיְבֵהוּ
בְּחִיקָה וְאֶת־בְּנֵה הַמֵּת הִשְׁכַּיְבָה בְּחִיקִי: כא וַאֲקָם בַּבֹּקֶר לְהִינִיק אֶת־בְּנִי וְהִנֵּה־מָת וַאֲתַבּוֹן אֵלָיו בַּבֹּקֶר
וְהִנֵּה לֹא־הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יִלְדֹתִי: כב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֲחֵרָת לֹא כִּי בְנִי הָחִי וּבְנֶךְ הַמֵּת וְזֹאת אִמְרָת
לֹא כִּי בְנֶךְ הַמֵּת וּבְנִי הָחִי וַתְּדַבֵּרנָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: כג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אִמְרָת זֶה־בְּנִי הָחִי וּבְנֶךְ הַמֵּת
וְזֹאת אִמְרָת לֹא כִּי בְנֶךְ הַמֵּת וּבְנִי הָחִי: כד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ־לִי חֶרֶב וַיָּבִיאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: כה
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחִי לְשֵׁנִים וַתִּגְזְרוּ אֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת וְאֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת: כו וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר־בָּנָה הַחִי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיָהּ עַל־בְּנָהּ וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדֹנָי תִּנְוֶלָה אֶת־הַיֶּלֶד הַחִי וְהַמֵּת

אור החיים על התורה – מהדורת 1920, אברמוביץ

שנתגלה לי מהמשפט הצדק ועל חטא זה
אני שופט האיש אשר נמצא וגו'. יהיה לי
עבד וגו'. ואתם עלו לשלום. וכנה נחה דעתי
במה שרואני שדבר יהודה בדברים האלה
שזה יגיד כי כלו לו דברי פייס וקבל המשפט
ואיך תוף כדי דבור ויגש אליו ודבר דברים
עתיקים, ולדברנו צדקו בדברים כי מקדם
חשב כי מה יצא הדבר כי מצא האלהים
עונם וכשראו שלא קבל יוסף אלא בגימין
לבד אמר הרי זה לך לאות כי לא על עון
נתפסם, ומעשה עמד הדבר לצד בחירות
הבחיירה, לזה ויגש אליו יהודה:
חסלת פרשת מקץ

ואמרו גם אשר וגו'. פרוש לצד שהעין שהכר
אצלם אין בגימין בכלל העין לזה אמרו גם אשר
נמצא וגו'. על דרך אומנם (סנהדרין צג) שני
עצים יבשים אחד רטב וכו' ויבין שכלם נלכדו
בעונם והוא היה עמהם נלכד בשחיתותם:
או ירצה שלא יבין שעודם בדעת ראשון
שאמרו אשר ימצא אתו ומת וגם אנהנו,
לזה אמרו אמר כי אין הספקות מות ביניהם
אלא גם אשר נמצא משפט עבדות יש לו
ולא משפט מות, ומשעם שאין עדים על
הגנבה ויובל לומר לא ידעתי מי שם וגו':
(יז) חלילה לי וגו'. פ"י אם ה' מצא לכם
עון אני לא אדון על הדבר אלא על מה

והיה לכם לחוש על הדבר שלא יפלא ממני:
(טז) מה נאמר לאדני. פ"י אמירה בדרך
רצוי. מה נדבר פרוש דבור קשי בדרך
מלחמה, מה נצטדק פ"י במשפט אם נבוא
לפני דברים כי אין מקלט להם בכלן ואין זה
אלא מעשה אלהים המה להפער מהם עונם
כשמצא לגבות חובו, ולצד כי העין שגנבים
הוא לכלם יחד הננו עבדים לאדני וגו':
עוד ירצה באמרו מה נצטדק כי מעשה
כשנמצאת הגביע באמתחת בגימין אין
עוד מקום לק"ו האמור בדבריהם הן כסף וגו',
כי בגימין לא היה מהמחזירים כסף השב:
גם אנהנו. פ"י הגם שלא נמצא בגדינו הגנבה.

אֱלֹהֵי־תְמִיתָהּ וְזֹאת אִמְרַת גַּם־לִי גַם־לְךָ לֹא יִהְיֶה גָזְרוּ: כֹּה וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנִי־לָהּ אֶת־הַיְלֹד הַחִי וְהָמָת לֹא תְמִיתָהּ הִיא אִמּוֹ: כֹּה וַיִּשְׁמְעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיֵּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי־חֲכַמַּת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: ד א וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל:

הפטרה לשבת חנוכה נדפסה בעמ' קעא

אגרות קודש

ב"ה, י"ט כסלו, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה שניאור חיים שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' כסלו שז"ע נתקבל, בו כותב פרטי ההצעה למשרת רבנות בעיר אדעלאיד, ושואל חוות דעתי בזה.

ואודה, אשר איני רואה מקום לספק ושאלה בדבר - לפשיטות הענין, אשר צריך הוא להשתדל בכל עוז, אף שכמובן באופן המתאים, לקבל המשרה כיוון שהסכימו להתנאים בהנוגע לתיקון ושיפור ענינים הקשורים בדת. וקרוב לודאי שהסכמתם בזה תלוי' בקבלתו את המשרה. וניכר גם כן מהמכתב שקבלתי מהם שזה בזה תליא, ובפרט, שאפילו אם היו הענינים על תלם בלא"ה - בהנוגע לבנינים וכיו"ב - חלק היפה הוא משרה כהאמור, שתקוה קרובה לודאי שיוכל לקרב בני קהלתו לאבינו שבשמים לתורתו ומצותיו, אשר זהו תפקידו העיקרי והפנימי של כאו"א מבני ישראל קירוב לבב עצמו ולבב בני' להקב"ה, וכמאמר המשנה אני נבראתי לשמש את קוני. וכידוע פתגם חסידים הראשונים חסידי רבנו הזקן בעל השמחה הסדר בתורה הוא ג"כ תורה, ובסדר המצות נכתבה לראשונה מצות פרו ורבו וענינה, א איד דארף מאכען נאך א אידן.

ומה שכותב בנוגע חינוך ילידיהם שיחיו - בטח גם זה יוכל להסתדר, שהרי אי אפשר שעשייתו מצותו של בורא העולם ונותן התורה יפחית בענין עיקרי כחינוך הבנים והבנות, ולדעתי גם אין כדאי הדיחוי עד לימי הפסח שמזכיר במכתבו, שהרי כל יומא ויומא צ"ל עביד עבדת', ואף שכמובן החפזון יכול להחליש הפרעסטיזש, בטח יש למצוא דרך הממוצע, אף שבכלל אם אנשי הקהלה עומדים בהתעוררות אין כדאי לאחר בהנוגע לפועל, ואדרבה צריך לנצל זה, ומי יודע מה יולד יום, ומהנכון ג"כ שכיון שהסכימו לבנין מקוה, הרי אם אפילו תתעכב ביאתו בפועל לשם - איזה זמן, צריך להתחיל בבנין זה בהקדם ובטענה שדורש בנין זה כמה שבועות ואפשר גם חדשים.

שמח אני להזדמנות זו לענות על מכתבו ביום זכאי זה, והרי הכל בהשגחה פרטית, ובפרט ע"פ תורת החסידות, ויה"ר שזכות יומא דא יעמוד לו ולכל אשר לו בכל המצטרך, ובהו גם למילוי תפקידו האמיתי מתוך שמחה והצלחה.

בברכת חג הגאולה ופי"ש כל אנ"ש שי' אשר במחנו הט', ואביו חורגו הרה"ג והרה"ח שליט"א
בראשם.

נ. ב.

מוסג"פ קונטרס שהו"ל, ובודאי יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת מקץ

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"א כסלו מפרק קד עד סוף פרק קה	יום רביעי - כ"ד כסלו מפרק קיג עד סוף פרק קיח
יום שני - כ"ב כסלו מפרק קו עד סוף פרק קז	יום חמישי - כ"ה כסלו פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו
יום שלישי - כ"ג כסלו מפרק קח עד סוף פרק קיב	יום שישי - כ"ו כסלו פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק
שבת קודש - כ"ז כסלו מפרק קכ עד סוף פרק קלד	

יום ראשון כ"א כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 6, הקדמת המלקט... עד עמ' ד, בעלה וגו'.

הקדמת המלקט

1 רבנו הזקן, בגדול ענוותנותו, קורא לספר ה"תניא" – "לקוטי אמרים",
2 אוסף, "מפי ספרים ומפי סופרים", של ענינים, ואת הקדמתו זו הוא
3 מציין ב"הקדמת המלקט". והיא אגרת השלוחה לכללות אנשי
4 שלומנו, – אל כל
5 החסידים, ישמרם צורם
6 ויחזקם:
7 אליכם אישים אקרא, שמעו אלי רודפי צדק
8 מבקשי ה', וישמע אליכם
9 אלקים למגדול ועד קטן,
10 – מגדולי בעלי המדרגה
11 בעבודת ה', עד לאלה שהם
12 נחותים במדרגה, כל אנשי
13 שלומנו
14 ומסוכות שלח, איש על
15 מקומו יבוא לשלום וחיים
16 עד העולם נצח סלה ועד,
17 אמן בן יהי רצון:
18 הנה מודעת זאת, כי
19 מרגלא בפומי דאנשי
20 בכל אנשי שלומנו לאמה,
21 – ידוע שרגיל בפי אנשי
22 שלומנו לומר, כי אינה
23 דומה שמיעת דברי מוסר
24 לראיה וקריאה בספרים,
25 – שהקריאה בעניני מוסר והתעוררות מתוך ספרים, שנכתבו בשביל
26 כולם, איננה מביאה אותה תועלת, כפי שזה כאשר שומעים אותם
27 ענינים באופן אישי מפיו של המדבר. שחקןרא – בספרים, קורא
28 לפי דרכו ודעתו ולפי השגתו ותפיסתו שכלו באשר הוא שם,
29 ואם שכלו ודעתו מבלבלים ובחשיכה יתהלכו בעבודת ה',
30 בקשי יכול לראות את האור כי טוב הגנו בספרים, אף כי
31 מתוך האור – השורה בספרים, לעינים ומרפא לנפש. – אך, מפני
32 ששכלו מבלבל והוא ממשש באפילה בענינים של עבודת ה', אין
33 הוא רואה את האור שיכול וצריך להביא מרפא לנפשו. להלן
34 מסביר רבנו הזקן, שספרי המוסר חלוקים בשני סוגים: א) ספרים

הקדמת המלקט

והיא אגרת השלוחה לכללות אנשי שלומנו יצ"ו:

אליכם אישים אקרא שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה' וישמע
אליכם אלקים למגדול ועד קטן כל אנשי דמדינתנו
וסמוכות שלה איש על מקומו יבוא לשלום וחיים עד העולם
נס"ו אכ"ר:

הנה מודעת זאת כי מרגלא בפומי דאנשי בכל אנשי לאמר כי
אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראיה וקריאה בספרים
שהקורא קורא לפי דרכו ודעתו ולפי השגתו ותפיסתו שכלו
באשר הוא שם ואם שכלו ודעתו מבלבלים ובחשיכה יתהלכו
בעבודת ה' בקושי יכול לראות את האור כי טוב הגנו
בספרים אף כי מתוך האור לעינים ומרפא לנפש ובר מן דין
הנה ספרי היראה הבנויים ע"פ שכל אנושי בוודאי אינו שוין
לכל נפש כי אין כל השכלים והדעות שוות ואין שכל אדם
זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל שכל חבירו וכמו שארז"ל
גבי ברכת חכם הרזים על ששים ריבוא מישראל שאין
דעותיהם דומות זו לזו וכו' וכמ"ש הרמב"ן ז"ל במלחמות שם
בפירוש הספרי גבי יהושע שנאמר בו איש אשר רוח בו שיכול
להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד וכו'. אלא אפילו בספרי
היראה אשר יסודותם בהררי קודש מדרשי חז"ל אשר רוח ה'
דבר במ ומלתו על לשונם ואורייתא וקב"ה כולא חד וכל
השכלים והדעות שוות, ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר
ממה שמתפעל ומתעורר שכל חבירו, וכמו שאמר רז"ל גבי
– בקשר לבקשת חכם הרזים על ששים רבוא מישראל, – בשעה
שרואים שש מאות אלף מישראל, יש לבקר "ברוך חכם הרזים" –
מברכים את הקב"ה שהוא החכם שידוע סודותיהם של כל שש
מאות האלף, שאין דעותיהם – והבנתם ורגשותיהם, דומות זו לזו
וכו', וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל במלחמות שם בפירוש הספרי
גבי יהושע שנאמר בו – שהוא היה "איש אשר רוח בו", –
ומפרש ה"ספרי" שהכוונה ב"רוח בו" היא: שיכול להלך נגד רוחו
של כל אחד ואחד וכו'. אלא אפילו בספרי היראה – ספרי

1. או י"ל ישמרם צורנו וגואלנו, או כיצא בו. ולהעיר מתפלת "צור ישראל קומה בעזרתך..." – אולי לכן ג"כ הוא בר"ת בכדי שיכלול כל הברכות.
– הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 2. ברכות נח, א. 3. על הרי"ף שעל הגמרא הנזכרת. 4. במדבר כז, יח. 5. את עצם הפירוש "שיכול להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד", יכול היה רבנו הזקן להביא גם מרש"י על הפסוק, שהוא אומר שם "שיכול להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד"; ומה שהוא מביא זאת מהרמב"ן, הוא מפני שהרמב"ן מבאר שם שישנו חכם גדול כזה, שהוא עצמו כולל בתוכו את דעותיהם של כל ששים הרבוא; שלכן בירך ר' חנינא ברי' דר' איקא את ברכת "חכם הרזים" על רב פפא ור' הונא ברי' דר' יהושע, כפי שמבירים על ששים רבוא מישראל, שכן, ר' חנינא ראה והכיר בהם, שהם נושאים בתוכם דיעותיהם של ששים רבוא. אך הוא צריך להיות כזה שמכיר זאת בשני, ולכן אומר הרמב"ן – להלכה – שלא לבקר ברכה זו אלא על ששים רבוא דוקא שאין דיעותיהם שוות. עכ"פ מהרמב"ן מסתבר שישנו מקרה כזה – וחסידים, שהם "יודעיי ומכיריי" (כלשוננו של רבנו הזקן להלן) רואים ומכירים ברבנו הזקן שהוא זה "שיכול להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד", שכן, בהיותו נשמה כללית הוא כולל בתוכו מ"רוחו של כל אחד ואחד".

1 המוסר, אשר יסודותם בהררי קדש מדרשי חז"ל אשר רוח ה'
2 דבר גם ומלתו — של הקב"ה, על לשונם — ועליהם בנויים ספרי
3 מוסר אלה, ואוריתא וקודשא בריך הוא בלא תד, — התורה
4 והקב"ה הם דבר אחד; וכל ששים רבוא כללות ישראל
5 ופרטיהם עד ניצוץ — של
6 כל שבקלים ופחותי הערך
7 שבמענו בני ישראל בלחו
8 מתקשראן באוריתא, —
9 כל אלה מתקשרים בתורה,
10 ואוריתא היא המקשרת
11 אותן להקב"ה בנודע
12 בזהר הקדוש, — והתורה
13 הרי כבר כוללת בתוכה מה
14 שנוגע לשכלו ולדעתו של
15 כל אחד מישראל — הרי זה
16 דרך כללות לכללות
17 ישראל. — מכל מקום הרי
18 דבר זה הוא ענין כללי
19 המופנה לכלל כולו. ואף
20 שנתנה התורה לדרש
21 בכלל ופרט ופרטי
22 פרטות לכל נפש פרטית
23 מישראל המשרשת בה, —

24 בתורה, הרי שבתורה ישנם לא רק הענינים של כלל ישראל, אלא
25 של כל אחד מישראל במיוחד, וספרי המוסר הבנויים על מדרשי
26 רז"ל שבתורה, כוללים בתוכם גם הענינים הפרטיים הנוגעים לכל
27 יהודי לחוד? — הרי אין כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו
28 הפרטי שבתורה: — לדעת איך ללמוד את ההוראות בעבודת ה'
29 ועניני התעוררות הנוגעים אליו בפרט. ונהנה, אף בהכללות אסור
30 והתיר הנגלות לנו ולבנינו מצאנו ראינו מחלקת תנאים
31 ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש, — שאחד אומר והיפך
32 מהשני — זה אסר וזה מתיר וכדומה, ואלו ואלו דברי אלהים
33 חיים¹⁰ לשון רבים — לא אלקה חי, אלא אלקים חיים שהוא לשון
34 רבים, על שם מקור החיים לנשמות ישראל הנחלקות — נשמות
35 ישראל, וממילא כך הדבר גם במקורם, דרך כלל לשלשה קווין,
36 ימין ושמאל ואמצע, שהם — שלשה קוים אלה, הם: חסד — קו
37 הימין, וגבורה — קו השמאל, וכו', — כלומר, תפארת שהוא הקו
38 האמצעי. ונשמות ששרשן ממדת חסד הנהגתן גם בן להטות
39 כלפי חסד להקל בו' — להתיר את הדבר כדי שיוכל לעלות
40 לקדושה, שהוא ענין של חסד; ואותו דבר בנשמות ששרשן ממדת
41 הגבורה וכו', בנודע, — כפי שרבונו הזקן מבאר בפרוטרוט ב"אגרת
42 הקדש" סימן יג, שלכן בית שמאי לרוב מחמירים, מפני ששורשם
43 ממדת הגבורה, ובית הלל מקילים ברוב המקרים, מפני ששורשם
44 ממדת החסד; אלא, היות שבקדושה הכל בהתכללות, כך שחסד

הקדמה

שישים רבוא כללות ישראל ופרטיהם עד ניצוץ כל שבקלים
ופחותי הערך שבמענו בני ישראל כולו מתקשראן באוריתא
ואוריתא היא המקשרת אותן להקב"ה כנודע בזה"ק הרי זה
דרך כללות לכללות ישראל ואף שניתנה התורה לידרש בכלל
ופרט ופרטי פרטות לכל נפש פרטית מישראל המושרשת בה
הרי אין כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו הפרטי שבתורה:
והנה אף בהלכות איסור והיתר הנגלות לנו ולבנינו מצאנו ראינו
מחלוקת תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש ואלו
ואלו דברי אלהים חיים לשון רבים על שם מקור החיים
לנשמות ישראל הנחלקות דרך כלל לשלשה קווין ימין ושמאל
ואמצע שהם חסד וגבורה וכו' ונשמות ששרשן ממדת חסד
הנהגתן גם בן להטות כלפי חסד להקל בו' כנודע וכ"ש וק"ו
בהנשמות לה' אלהינו דאינו דחילו ורחימו דבמוחא ולבא דכל
חד וחד לפום שיעורא דיליה לפום מה דמשער בליביה כמ"ש
בוה"ק על פסוק נודע בשערים בעלה וגו':

45 כוללת בתוכה גם גבורה, וגבורה כוללת בתוכה גם חסד, לכן ישנם
46 מקרים בהם בית שמאי מקילים ובית הלל מחמירים. — הרי אם כך
47 הדבר בענינים של נגלה דתורה, שאפשר הדבר שתהיה מחלוקת "מן
48 הקצה אל הקצה" בהסקת מסקנת פסק ההלכה מהתורה — וכל שכן
49 וכל וחמור — בהענינים
50 שהם בהנשמות לה'
51 אלהינו דאינו דחילו
52 ורחימו — שהם יראה
53 ואהבה, דבמוחא ולבא
54 דכל חד וחד לפום
55 שיעורא דיליה —
56 המתבטאים במוחו ולבו של
57 כל אחד ואחד לפי שיעורו,
58 לפום מה דמשער בליביה,
59 — לפי מה שהוא משער
60 בלבו, ופותח "שער" בלבו,
61 דרכו תאיר ההשגה שבמוח
62 בלבו. כמו שכתוב בזהר
63 הקדוש¹¹ על פסוק¹² נודע
64 בשערים בעלה וגו': —
65 חוזה מפרש ש"בעלה"
66 היינו הקב"ה, הבעל של
67 כנסת ישראל, והוא "נודע
68 אתיידע ואתדבק", — הוא נעשה ידוע ומתדבקים בו; "בשערים"
69 לפי מה שמשערים ("בשערים" מלשון השערה) בשכל ובהשגה,
70 ולפי השער ("בשערים" מלשון שער) שפותחים בלב כדי לקלוט
71 את ההשגה מהמוח. על כל פנים מתברר מדברי החוזה הקדוש,
72 שהענינים של אהבה ויראה, של דביקות בהקב"ה, הם בכל אחד
73 לפי שיעורו הפרטי (זהו פירוש שלישי בזהר שם: "שערים" מלשון
74 שיעור) — וכשמדובר על עניני יראת ה' ואהבת ה', מוצדקת
75 לכאורה ההתבטאות בין החסידים (אנ"ש) ש"אינה דומה שמיצה
76 לראיה", שאינו דומה מה ששומעים מהרבי דברי התעוררות
77 והדרכות בעבודת ה' למה שרואים וקוראים בספרים — ואילו רבנו
78 הזקן מכניס כאן בספר (בספר ה"תניא") הוראות והדרכות בעבודה
79 הפנימית של אהבת ה' ויראת ה'? מסביר, אבל, רבנו הזקן להלן,
80 שמדובר כאן ב"ידעיי ומכיריי", באלה שידעו והכירו את רבנו
81 הזקן, אלה שהיו שואלים אותו ב"חידות" עצות בעניני עבודת
82 ה'; חסידים מפרשים, שהכוונה היא גם כן על אלה שרבנו הזקן
83 יודע אותם ומכיר אותם, ובכך נכללות כל הנשמות שלמדו,
84 לומדות ותלמדנה את ספר ה"תניא" — את כל אלה ידע והכיר
85 רבנו הזקן, ובשבילם כתב בספר זה עצות והוראות בעבודת ה',
86 כאילו נכנסו הם כולם אליו ל"חידות"; וכפי שהרבי הרש"ב
87 נשמתו עדן אומר¹³: לימוד התניא משמעו לדבר עם רבנו הזקן.
88 ובלשון רבנו הזקן:

6. על פי לשון הכתוב שמואל ב כג, ב. 7. על פי תניא פל"ו - מח, א. 8. חלק ג', עג, ב. 9. על פי לשון הפסוק דברים כט, כח: "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו וגו'". 10. עירובין יג, ב. 11. חלק א' ק"ג ע"א וע"ב. 12. משלי לא, כג. 13. תורת שלום ע' 56.

יום שני כ"ב כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ד, אך ביודעי... עד עמ' ד, את ה' וגו' אכ"ר.

- 1 אך ביודעי ומכירי קאמינא, – אני מדבר אודות אלה שאני
2 יודע אותם ומכירם – אומר רבנו הזקן, הם כל אחד ואחד
3 מאנשי שלומנו שבמדינתנו וסמוכות שלה – והסמוכות
4 למדינתנו, אשר היה הדבור של חכה מצוי בינינו – בהיכנסם
5 אל רבנו הזקן ל"יחידות",
6 וגלו לפני כל תעלומות
7 לבם ומהם בעבודת ה'
8 התלויה בלב, אליהם
9 תפארת מלתי ולשוני עם
10 סופרי¹ בקונטרסים אלו
11 – של ספר ה"תניא",
12 הנקראים בשם 'לקוטי
13 אמרי', מלקטים מפי
14 ספרים ומפי סופרים
15 קדושי עליון נשמתם עדן
16 – כפי שהוכרנו בלמדנו את
17 "דף השער", אומרים
18 חסידים, שב"ספרים" הכוונה
19 לספרי השל"ה הקדוש
20 וספרי מהר"ל (מפראג)
21 וב"סופרים" הכוונה על
22 הבעל-שם-טוב והרב המגיד
23 ממזריטש, המפרסמים
24 אצלנו, וקצת מהם
25 נרמזין לחכימין – חלק
26 מה"אמרים" מרומזים לפני
27 החכמים, אלה שדי להם
28 ברמז "די לחכימין ברמזיא",
29 באגרות הקדש מרבנותינו
30 שבארץ הקדש תבנה
31 ותבנון במהרה בימינו
32 אמר, – רבנו הזקן קרא לכמה מזקני תלמידי הרב המגיד, ובפרט
33 את רבי מנחם מענדל מויטבסק, בשם "רבנותנו", הרביים שלו;
34 וקצתם שמעתי מפייהם הקדוש בהיותם פה עמנו, – לפני
35 עלייתם לארץ ישראל, וכלם הן תשובות על שאלות רבות
36 אשר שואלין בעצה כל אנשי שלומנו דמדינתנו תמיד כל
37 אחד לפי ערכו – ומצבו בעבודת ה', לשית – לתת, עצות
38 בנפשם בעבודת ה', להיות כי אין הזמן גרמא עוד – אין
39 הזמן מרשה עוד, להשיב לכל אחד ואחד על שאלתו
40 בפרטות, וגם השכחה מצויה, על כן רשמתי כל התשובות
41 על כל השאלות למשמרת לאות להיות לכל אחד ואחד
- 42 לזכרון בין עיניו – כפי שכתוב לגבי תפילין¹⁵ "ולזכרון בין עיניך",
43 ולא ידחק עוד לבנם לדבר עמי ביחידות, כי בהן – בענינים
44 שבספר ה"תניא", ימצא מרגוע לנפשו ועצה נכונה לכל דבר
45 הקשה עליו בעבודת ה', ונכון יהיה לבו בטוח בה' גומר
46 בעדנו: – ככתוב¹⁶: "לא-ל
47 גומר עלי". ומי שדעתו
48 קצרה להבין דבר עצה
49 מתוך קונטרסים אלו, –
50 שאין הוא יודע כיצד
51 ללמוד מה"תניא" עצה
52 שהוא נזקק לה בעבודת ה',
53 יפרש שיחתו לפני
54 הגדולים – גדולי המבינים
55 ועובדי ה', שבעירו והם
56 יבוננוהו. – הם יסיבירו לו.
57 ואליהם – לאותם
58 "גדולים", בנפשתי, שלא
59 לשום יד לפה – שלא
60 לשתוק כדי שלא להראות
61 שהם הם המבינים, להתנהג
62 בענוה ושפלות של שקר
63 חם ושלום, – שכן, ענוה
64 ושפלות שלא במקומן, הן
65 ענין של שקר, ובנודע¹⁷
66 ענש המר על מונע בר,
67 – כלומר, למנוע ענינים של
68 תורה מהוולת, וגדל השקר
69 – לאלה שמוסרים עצמם
70 ללמוד עם הוולת, כפי
71 שידוע ממאמר רז"ל¹⁸ על
72 פסוק¹⁹: "מאיר עיני
73 שניהם ח", – הגמרא מפרשת שם את הפסוק "רש ואיש תככים
74 נפגשו מאיר עיני שניהם ח" – "רש" היינו מי שעני בתורה, ו"איש
75 תככים" – מי שעשיר בתורה, הרי כששני אלה "נפגשו", וכן
76 התורה מתעסק עם ה"עני" בתורה, "מאיר עיני שניהם ח" –
77 הקב"ה מאיר עיני שניהם באור שלמעלה משניהם, כי יאיר ה'
78 פניו – והפנימיות שלו, אליהם אור – של, פני מלך חיים.
79 ומחיה חיים – זה שנותן חיים לחיים, ויפגשו ויחינו לימים אשר
80 לא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי בולם ידעו אותי וגו'
81 – את הקב"ה, "למקטנם ועד גדולם"²⁰, כי מלאה הארץ דעה
82 את ה' וגו', – כמים לים מכסים"²¹, אמר בן יהו רצון:

14. תהלים מה, ב. 15. שמות יג, ט. 16. תהלים נז, ג קלח, ח. 17. ראה סנהדרין צא, סוף עמוד ב. 18. ראה תמורה טז, א. 19. משלי כט, יג.
20. ירמיה לא, לג. 21. ישעיה יא, ט.

יום שלישי כ"ג כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ד, והנה אחר... עד עמ' 8, אמרים הנ"ל.

מער, יש לומר שהמלה "סיג" רומזת גם כן על הענינים שזיפו
אותם, והיה צורך לנקות את הקונטרסים מהזיופים. **וְאִמְרִינָא**
לְפַעֲלָא מְכָא יִישָׁר חֵילָא. – ואני אומר לפעולה טובה זו: יישר
כח. וְלִהְיוֹת כִּי מְקַרָא מְלָא דְבֵר הַכְּתוּב²³ "אֲרוּר מַסִּין גְּבוּל
רַעְהוּ", וְאֲרוּר בּו קָלְלָה
בּו נְדוּי חֵם וְשָׁלוֹם וְכוּ'²⁴,
עַל בֶּן בִּיהוּדָה וְעוֹד
לְקַרָא²⁵ קְאֲתִינָא לְמִשְׁדֵּי
גִידָא רַבָּא – כדבר מיותר
(כפי שמביאים למשל ראה
ממה שמתנהגים ב"יהודה"
בשעה שיש על כך פסוק
מפורש) אני בא להטיל
איסור גדול, עַל כָּל
הַמְדַּפְסִים שֶׁלֹא לְהַדְפִים
קוֹנְטְרָסִים הַנּוֹכְרִים לְעִיל
לֹא עַל יְדֵי עֲצֻמָּן וְלֹא עַל
יְדֵי גִידָא דִּילָחוּן – ולא
על ידי באי כוחם, בְּלִתי
רְשׁוֹת הַנּוֹכְרִים הַנִּלְ²⁶
מִשְׁדֵּי חֲמֵשׁ שָׁנִים מִיּוֹם בְּלוֹת הַדְּפוּס²⁶. וְלִשְׁמָעִים יוֹנֵעִם
וְתַבּוּאָה עֲלֵיהֶם כְּרַפְתָּ טוֹב. כֹּה דְבַרִּי הַמְּלַקֵּט – ספר לְקוּמִי
אֲמָרִים הַנּוֹכְרִי לְעִיל:

הקדמה

וְהֵנָּה אַחֵר שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ הַקוֹנְטְרָסִים הַנּוֹכְרִים לְעִיל בְּקֶרֶב כָּל
אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַנּוֹכְרִים לְעִיל בְּהַעֲתֵקוֹת רְבוֹת מִיְדֵי סוֹפְרִים
שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, הֵנָּה עַל יְדֵי רַבּוֹי הַהַעֲתֵקוֹת שׁוֹנוֹת רַבּוֹ כְּמוֹ
רַבּוֹ הַמְּעוֹתִי-סוֹפְרִים בְּמֵאֵד מֵאֵד, – כפי שכבר הזכרנו בלמדנו
הסכמותיהם של הצדיקים
רבי זושא ורבי יהודה ליב
הכהן, נפלו על פי טעות
שגיאות בכתבים, עקב
המעתקים השונים, והיו גם
כאלה שבמכוון זיפו ענינים
11 ב"תניא", כדי שיוכלו
12 להעליל וכו', ויש לומר
13 שעל אלה רומז רבנו הזקן
14 במלה "משונים". וְלֹא-תָ –
15 ולכן, נִדְבָּה רוּחָם שֶׁל
16 אֲנָשִׁים אֲפָרְתִּיִּים –
17 אנשים חשובים, הַנּוֹכְרִים
18 הַנּוֹכְרִים לְעִיל מַעֲבָר
19 לְדָךְ²² לְמִדָּה בְּנוֹפֵס
20 וּמֵאֵדָם לְהַבִּיא אֶת
21 קוֹנְטְרָסִים הַנּוֹכְרִים לְעִיל – ספר ה"תניא", לְבִית הַדְּפוּס
22 מְנַקֵּם מִכָּל סִיג – כמו הפסולת המופרשת מהתבואה וכדומה,
23 וּמְעוֹתִי-סוֹפְרִים וּמְנַהִים הַיֵּטֵב, – כפי שכ"ק אדמו"ר שליט"א

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ה, פרק א תניא... עד עמ' 10, ושבעים פנים לתורה).

בעיני עצמו יחזיק את עצמו כרשע, ועלידייך יבצע תכלית כוונת
שליחותו בעולם-הזה. השבועה האמורה מורכבת משני חלקים:
בחלק הראשון משבעים אותו כיצד עליו להיות – שיהיה צדיק ולא
יהיה רשע, בחלק השני של
השבועה משבעים אותו
כיצד יחזיק את עצמו בעיניו
– שיחזיק את עצמו כרשע.
וְצִדִּיק לְהִבִּין, דְּהָא תִּנְן
[אֲבוֹת פֶּרֶק ב'] – למדנו
במשנה, בפרק שני של
מסכת אבות: "וְאֵל תִּהְיֶה
רָשָׁע בְּפָנֵי עַצְמֶךָ". – שלא
תחזיק את עצמך כרשע. כיצד, איפוא, אפשר לומר שמשבעים את
האדם להחזיק את עצמו כרשע, כשהמשנה אומרת שאסור לאדם
להחזיק את עצמו כרשע? וְנֵם, אִם יִהְיֶה בְּעֵינָיו כְּרָשָׁע – יֵרַע לְבָבוֹ

47 פֶּרֶק א. תִּנְיָא [בְּסוֹף פֶּרֶק ג' דְּנִדְבָה]: – למדנו בסוף פרק שלישי
48 במסכת נדה: "מְשַׁבְּעִים אוֹתוֹ", – יהודי לפני לידתו, משבעים אותו
49 בשמים, תִּהְיֶה צִדִּיק וְאֵל תִּהְיֶה רָשָׁע. – היה צדיק ואל תהיה רשע,
50 וְאִפְלוּ כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ –
51 בדונם אותך לפי מעשיך,
52 אֲמָרִים לְךָ צִדִּיק אַתָּה –
53 יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּרָשָׁע. –
54 לידתו של יהודי היא הרי
55 לשם כוונה מיוחדת, לבצע
56 את תכלית בריאתו. הנשמה
57 יורדת לעולם-זה ומתלבשת
58 בגוף, כדי לבצע שליחות
59 אלקית מיוחדת בעולם-הזה. וכדי שהאדם יוכל לבצע תכלית וכוונה
60 זו ושיהיה בכוחו לקיים את שליחותו, לשמה ירדה נשמתו למטה –
61 משבעים אותו, לפני לידתו, שיהיה צדיק ושלא יהיה רשע. ואילו

ליקוטי ספר של בינונים אמרים

פרק א תניא [בספ"ג דנדה] משביעים אותו
תהי צדיק ואל תהי רשע ואפי' כל
העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע
וצריך להבין דהא תנן [אבות פ"ב] ואל תהי רשע בפני
עצמך וגם אם יהיה בעיניו כרשע ירע לבבו ויהיה עצב

22. השותפים ר' שלום שכנא ור' מרדכי. ראה הסכמתו של ר' זושא מאניפאלי והערה 8 שם. 23. דברים כז, ז. 24. שבועות לא, א – בשינוי הסדר, וראה רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כו הלכה ג. 25. קידושין ו, א. 26. כנ"ל יום ג' פ' תבא תקנ"ו – ראה לעיל בהסכמות. 1. משנה יג.

1 וְיִהְיֶה עֶצֶב, וְלֹא יוּכַל לַעֲבֹד ה' בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, – מלבד
2 הקושיא האמורה ממסכת אבות, אין החזקת עצמו כרשע, תואמת
3 לדרכים בהן על היהודי להתנהג בעבודתו את השי"ת. יודעים אנו,
4 שעיקר גדול בעבודת השי"ת הוא לעבדו מתוך שמחה וטוב לבב.

5 כשיהודי מקיים מצוה עליו

6 לעשות זאת מתוך חדוה

7 גדולה, על שזכה לעבוד את

8 מלך מלכי המלכים הקב"ה;

9 כן, כשמונע עצמו מעבירה,

10 עליו להיות שבע רצון על

11 שעלה בידו, בגלל רצונו של

12 הקב"ה, להימנע מעשיית

13 עבירה. כיצד, איפוא, אפשר

14 לומר שמשביעים אותו

15 להחזיק את עצמו כרשע?

16 הרי לא יוכל אז לעבוד את

17 השי"ת מתוך שמחה, זאת

18 ועוד: הרי מובן שכשם שהחלק הראשון בשבועה (,)תהי צדיק ואל

19 תהי רשע" נוגע ליכולת ביצוע שליחותו בעולם-הזה, כך גם נוגע

20 לכך החלק השני של השבועה. ברם, אם יחזיק עצמו כרשע – יהיה

21 שקוע בעצבות, דבר שיש בו בודאי משום הפרעה לקיום שליחותו

22 בעבודת השי"ת מתוך שמחה. וְאִם לֹא יִרְע לִבּוֹ בְּלֵל מְוָה –

23 לאידך גיסא, אם אכן יקיים את השבועה ויחזיק את עצמו כרשע,

24 אלא שכדי שזה לא יפריע לו בעבודת ה' בשמחה, יחליט בנפשו

25 שהדבר לא ירגיז אותו כלל; שלא יהא איכפת לו מה שהוא רשע,

26 ואז לא יהיה שריו בדכאון או בעצבות וממילא יוכל לעבוד את ה'

27 בשמחה, יוּכַל לְבֹא לְיָדֵי קְלֹת, חֵם וְשָׁלוֹם. – שלא יעריך כל

28 כך חומרתה של עבירה, שכן, למרות שהגיע להחלטתו האמורה,

29 כדי שהדבר לא יפריע לו לעבודה בשמחה – אך עם זאת הרי לא

30 מפריעה לו העובדה שהוא רשע, וכך הוא עלול לבוא למצב כזה

31 שחומרת עבירה תקל בעיניו חלילה באמת. כדי להסביר את

32 האמור, יש בתחילה לברר ולקבוע מובנם האמיתי של המושגים

33 "צדיק" ו"רשע", ועל כך הוא אומר בהמשך הפרק: אֲךְ הֶעֱנִינוּ, כִּי

34 הִנֵּה מַצִּינוּ בְּגִמְרָאֵי ה' חֻלְקוֹת: צָדִיק וְטוֹב לוֹ, צָדִיק וְרַע לוֹ,

35 רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, רָשָׁע וְרַע לוֹ, וּבִינוּנִי. – "בינוני", כלומר אדם

36 שאינו "צדיק" אבל גם אינו "רשע". כל הדרגות האמורות מתבטאות

37 גם במובן הגשמי, וכגון: "צדיק וטוב לו" הכוונה גם בפשטות, שטוב

38 לו גם בגשמיות, או "צדיק ורע לו" הכוונה שגם במובן הגשמי רע

39 לו. וכך גם בשאר הדרגות. וּפִרְשׁוּ בְּגִמְרָא: "צָדִיק וְטוֹב לוֹ –

40 צָדִיק גָּמֹר, – ממילא אינו צריך לסבול יותר בעולם-הזה, ומשום

41 כך טוב לו גם בגשמיות, צָדִיק וְרַע לוֹ – צָדִיק שְׂאִינוֹ גָּמֹר. –

42 ממילא עליו עוד לסבול בעולם-הזה, ומשום כך רע לו גם בגשמיות.

43 פירוש זה בגמרא מלמד אותנו, ששני צדיקים אלה, האחד ש"טוב

44 לו" והשני ש"רע לו", אינם באותה מדרגה, אלא שלזה טוב ולזה

45 רע, כי אם, אלו הן שתי מדרגות מיוחדות בצדיקים. ברם, גם לפי

46 פירוש זה בגמרא, אין בצינונים "טוב לו" ו"רע לו" משום תואר

47 להגדרת מדרגותיהם של צדיקים אלה. הגדרת דרגותיהם היא:

ליקוטי אמרים

וְלֹא יוּכַל לַעֲבֹד ה' בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב וְאִם לֹא יִרְע לֵבָבוֹ
כָּלל מוֹה יוּכַל לְבֹא לְיָדֵי קְלֹת ח"ו. אֲךְ הֶעֱנִינוּ כִּי הִנֵּה
מַצִּינוּ בְּגִמְרָאֵי ה' חֻלְקוֹת. צָדִיק וְטוֹב לוֹ צָדִיק וְרַע לוֹ רָשָׁע
וְטוֹב לוֹ רָשָׁע וְרַע לוֹ וּבִינוּנִי. וּפִירְשׁוּ בְּגִמְרָא צָדִיק וְטוֹב לוֹ
צָדִיק גָּמֹר צָדִיק וְרַע לוֹ צָדִיק שְׂאִינוֹ גָּמֹר וּבִרְעִיא
מַהִימָנָא פ' מִשְׁפָּטִים פ' צָדִיק וְרַע לוֹ שֶׁהָרַע שָׁבוּ כְּפֹה
לְטוֹב וְכו'. וּבְגִמְרָא ספ"ט דְּבִרְכּוֹת צָדִיקִים יצ"ט שׁוֹפְטֵן כו'
רָשָׁעִים יצ"ה ר' שׁוֹפְטֵן בִּינוּנִים זֶה וְזֶה שׁוֹפְטֵן וְכו' אָמַר רַבָּה
כְּגֹן אָנָּה בִּינוּנִי א"ל אֲבִי לֹא שָׁבִיק מִרְ חֵי לְכָל בְּרִיה

48 "צדיק גמור" ו"צדיק שאינו גמור". "טוב לו" ו"רע לו" הם ענינים
49 צדיניים: לאחד טוב משום שהוא "צדיק גמור" ואילו לשני לא טוב
50 מפני שהוא "צדיק שאינו גמור". וּבִרְעִיא מַהִימָנָא פְּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים
51 פְּרָשׁ: – ב"זוהר בחלק הנקרא "רעיא מהימנא" בפרשת משפטים,

52 פירשו: צָדִיק וְרַע לוֹ –

53 שֶׁהָרַע שָׁבוּ כְּפֹה לְטוֹב

54 וְכו', – הוא מסוג הצדיקים

55 שעדיין יש בו משחו מהרע,

56 אלא שרע זה בטל לטוב

57 שלו. בהתאם לכך, יוצא

58 ש"צדיק וטוב לו" היינו צדיק

59 שיש בו רק טוב ואין בו

60 מהרע כלל. בהתאם

61 ל"זוהר" זה יוצא, שנוסף

62 לתוארים "צדיק גמור"

63 ו"צדיק שאינו גמור", מהווים

64 גם "צדיק וטוב לו" ו"צדיק

65 ורע לו" תוארים המציניים את מדרגות הצדיקים: מדרגה אחת של

66 "צדיק", שיש בו רק טוב, ואת הרע שבקרבו הפך לגמרי לטוב –

67 "צדיק וטוב לו". מדרגה אחרת של "צדיק", שעדיין יש בו קצת רע

68 – "צדיק ורע לו". נדרשת אבל הסברה על הכפילות בתארים שבכל

69 אחת המדרגות של "צדיק": "צדיק גמור" – ו"צדיק וטוב לו", "צדיק

70 שאינו גמור" – ו"צדיק ורע לו". מכיון ש"צדיק גמור" הוא "צדיק וטוב

71 לו", ו"צדיק שאינו גמור" הוא "צדיק ורע לו" – לשם מה, איפוא,

72 מציינת כל דרגה בשני תוארים? כפי שהדברים יוסברו להלן, מבטא

73 כל אחד מהתארים האמורים פרט מיוחד בעבודתו של ה"צדיק":

74 התארים "צדיק גמור" ו"צדיק שאינו גמור" מתארים עבודתו של

75 ה"צדיק" מצד נשמתו, עד כמה גדולה אהבתו להשי"ת, שכן, בגלל

76 אהבתו זו קיבל את התואר "צדיק" – ועל כך בא התואר "צדיק

77 גמור", שאהבתו להקב"ה היא בדרגת "אהבה בתענוגים", אהבה

78 מלאה. או שאהבתו להשי"ת איננה מלאה ובגלל כך הוא נקרא

79 "צדיק שאינו גמור". ואילו "צדיק וטוב לו" ו"צדיק ורע לו" מתארים

80 מצבו של ה"צדיק" בשעה שהוא עסוק בהפיכת הנפש הבהמית

81 לקדושה. שכן, "צדיק" על-ידי עבודתו הגדולה את השי"ת מתוך

82 אהבה בתענוגים, מהפך את הרע שבו לטוב ולקדושה. "צדיק וטוב

83 לו" – שכבר הפך לגמרי את הרע שבקרבו והוא מורכב רק מטוב,

84 ואילו "צדיק ורע לו" – שעדיין לא הצליח להפוך את הרע לגמרי,

85 משחו מהרע עדיין נשאר בקרבו. מההסברים הבאים מתבאר

86 שמדובר כאן אודות הרע הרוחני שבלב. שכן, אין ל"צדיק" שום

87 שייכות לרע כזה שיכול להתבטא במחשבה, בדיבור, ובודאי לא,

88 חלילה, במעשה. וּבְגִמְרָא סוף פֶּרֶק ט' דְּבִרְכּוֹת: "צָדִיקִים – יֵצֵר

89 טוֹב שׁוֹפְטֵן כו', רָשָׁעִים – יֵצֵר רָע שׁוֹפְטֵן, בִּינוּנִים – זֶה וְזֶה

90 שׁוֹפְטֵן וְכו'. אָמַר רַבָּה: כְּגֹן אָנָּה בִּינוּנִי. – כמו אני – "בינוני".

91 רבה מעמיד עצמו כדוגמא לאדם שהוא "בינוני". אָמַר לִי אֲבִי:

92 – אָמַר לוֹ אֲבִי, לֹא שָׁבִיק מִרְ חֵי לְכָל בְּרִיה וְכו'." – איך

93 משאיר חיים לאף אחד, שכן, אם אתה "בינוני", הרי שכל אלה שהם

94 בדרגה נמוכה ממך, הם רשעים, ו"רשעים – גם – בחייהם נקראים

1 מתים⁴, הרי שעלידי שאתה קורא לעצמך "בינוני" אינך משאיר
2 חיים לאף אחד. ולְהִבִּין כָּל זֶה בְּאֵר הַיִּטֵּב, – נוסף על השאלה
3 דלהלן, שלפי המקובל ש"בינוני" הוא זה שיש לו מחצית מצוות
4 ומחצית עבירות – כיצד יכול היה רבה לטעות טעות גדולה כל כך,

5 לומר על עצמו שהוא
6 "בינוני"? – ישנה כאן שאלה
7 נוספת: באם "בינוני" הוא זה
8 שיש לו מחצית מצוות
9 ומחצית עבירות, הרי זה
10 "מציאות" כזו, כיצד, איפוא,
11 יכולה להיות מחלוקת בין
12 רבה לאביי על דבר שהוא
13 "מציאות"? וְגַם לְהִבִּין מַה
14 שְׁאָמַר אִיב [בְּכָא בְּתָרָא
15 פֶּרֶק א']: "רְבִּינוּ שֶׁל
16 עוֹלָם, בְּרֵאשִׁית צְדִיקִים
17 בְּרֵאשִׁית רָשָׁעִים כו'", וְהָא
18 'צְדִיק' וְרָשָׁע' לֹא קָאָמְרִי!
19 – והרי "צדיק" ו"רשע" לא
20 אמר. הגמרא מספרת,
21 שהמלאך שואל את הקב"ה
22 על כל מי שעומד להיוולד,
23 האם יהיה חכם או טיפש,
24 גבור או חלש וכו', ואילו
25 ביחס ל"צדיק" ו"רשע" לא
26 נאמר שם שום דבר, שכן,
27 זה נתון לבחירתו של האדם.
28 כיצד, איפוא, אמר איוב:
29 "בראת צדיקים, בראת
30 רשעים" וְגַם לְהִבִּין מַהוּת
31 מְדֻרְגֶּת הַבִּינוּנִי, – המלה
32 "מהות" משמעה "מה הוא",

33 והנה מהותו של "צדיק" הוא טוב, מהותו של "רשע" הוא רע, מהי,
34 איפוא, מהות מדריגת ה"בינוני"? שְׁבֻדָּאִי אֵינוּ מַחֲצֶה זִכְיוֹת
35 וּמַחֲצֶה עֲוֹנוֹת, שָׂאם בֵּן, אִיךְ מַעֲהָ רַבָּה בְּעַצְמוֹ לִזְמֵר שְׂהוּא
36 בִּינוּנִי, וְנִזְדַּע' דְּלֹא פְסִיק פּוּמְיָה מְנַרְסָא, – שפיו לא פסק
37 מללמוד תורה, עַד שְׁאָפְלוּ מִלְאָךְ הַמּוֹת לֹא הָיָה יָכוֹל לְשַׁלֵּט
38 בּוֹ, – כלומר, גם בכמות, לא החסיר אף רגע מללמוד תורה, וגם
39 באיכות – היה לימודו בדרגה עליונה, עד כדי כך שמלאך המות לא
40 היה יכול להפריע לו, וְאִיךְ הָיָה יָכוֹל לְטַעוֹת בְּמַחֲצֶה עֲוֹנוֹת חֵם
41 וְשִׁלּוּם? וְעוֹד, – מתי יכולים לקרוא לאדם "בינוני"? שְׁהִרִי בְּשִׁעָה
42 שְׁעוּשָׁה עֲוֹנוֹת – עד שחזר בתשובה, נִקְרָא רָשָׁע גְּמוּר – ולא
43 "בינוני", [וְאִם אַחֲרֵיכֶּךָ עָשָׂה תְּשׁוּבָה – נִקְרָא צְדִיק גְּמוּר], –
44 [הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: קדושין מט, ב. ובאור זרוע סי' קיב:
45 צדיק גמור; וְאָפְלוּ הָעוֹבֵר עַל אִסּוּר קָל שֶׁל דְּבָרֵי סוּפְרִים –

ליקוטי אמרים

וכו' ולהבין כל זה באר היטב וגם להבין מה שאמר איוב
[ב"ב פ"א] רבש"ע בראת צדיק' בראת רשעי' כו' והא
צדיק ורשע לא קאמר. וגם להבין מהות מדרגת הבינוני
שבודאי אינו מחצה זכיות ומחצה עונות שא"כ איך טעה
רבה בעצמו לומר שהוא בינוני ונודע דלא פסיק פומיה
מגורסא עד שאפי' מלאך המות לא היה יכול לשלוט בו
ואיך היה יכול לטעות במחצה עונות ח"ו. ועוד שהרי
בשעה שעושה עונות נקרא רשע גמור [ואם אח"כ עשה
תשובה נקרא צדיק גמור] ואפילו העובר על איסור קל
של דברי סופרים מקרי רשע כדאיתא בפ"ב דיבמות
ובפ"ק דנדה ואפילו מי שיש בידו למחות ולא מוחה נק'
רשע [בפ"ו דשבויע' וכו"ש וק"ו במבטל איזו מ"ע שאפש'
לו לקיימה כמו כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק
שעליו דרשו רז"ל כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו'
ופשיטא דמקרי רשע טפי מעובר איסור דרבנן וא"כ ע"כ
הבינוני אין בו אפי' עון ביטול תורה ומש"ה טעה רבה

הגהה

(ומ"ש בזהר ח"ג ד' רל"א כל
שממועטין עונותיו וכו' היא שאלה
רב המנוא לאליהו אבל לפי תשובת
אליהו שם פ' צדיק ורע לו הוא
כמ"ש בר"מ פרשה משפטים דלעיל
ושבעים פנים לתורה):

מְקַרֵּי רָשָׁע, – אפילו זה שעובר על איסור קל, כמו איסור דרבנן,
ולא רק איסור דאורייתא, נקרא "רשע", בְּרֵאשִׁיתָא בְּפֶרֶק ב'
דִּיבְמוֹת' וּבְפֶרֶק קָמָא דְנִדְהָ. – כמו שאנו מוצאים בפרק שני
במסכת יבמות ובפרק ראשון במסכת נדה, ויתירה מזו, וְאָפְלוּ מִי
שֵׁישׁ בִּידוֹ לְמַחֲוֹת וְלֹא
מַחָה – הוא עצמו לא עבר
על שום עבירה, הוא רק לא
מיחה במי שעבר עבירה,
נִקְרָא רָשָׁע [בְּפֶרֶק ו'
דְּשִׁבּוּעוֹת]. וְכָל שֶׁבֶן וְקָל
וְחִמּוּר, בְּמַבְטַל אִיזוּ מִצְוֹת
עָשָׂה שְׁאָפְשָׁר לוֹ לְמַחֲוֹה,
– כל-שכן וקל-וחומר מי
שמבטל קיום מצות-עשה
שהיה בידו לקיימה, כְּמוֹ כָּל
שְׁאָפְשָׁר לוֹ לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה
וְאֵינוֹ עוֹסֵק, שְׁעָלָיו דְּרָשׁוּ
רַז"ל¹⁰: – הפסוק¹¹: "כִּי
דִּבֶּר ה' בְּזֶה וְגו' הַכֶּרֶת
הַכֶּרֶת וְגו'". וּפְשִׁיטָא
דְּמַקְרִי רָשָׁע טַפִּי מְעוֹבֵר
אִסּוּר דְּרַבְּנָן. – ברור הרי
שהוא נקרא "רשע" יותר
מאשר מי שעובר על איסור
דרבנן בלבד, וְאִם בֵּן, עַל
בְּרִיחָךְ הַבִּינוּנִי אֵין בּוֹ
אָפְלוּ עוֹן בְּטוֹל תּוֹרָה, –
גם עון ביטול תורה, שמאד
קשה להינצל ממנו, והוא
אחד משלשת הדברים¹²
שאין אדם ניצל מהם בכל
יום – הנה אף בחטא זה של
ביטול תורה אין ה"בינוני" נכשל, וּמַשׁוּם הָכִי – ולכן, מַעֲהָ רַבָּה
בְּעַצְמוֹ לִזְמֵר שְׂהוּא בִּינוּנִי* – מכיון שאומרים ש"בינוני אין בו
אפילו עון ביטול תורה, יוסבר כיצד טעה רבה לומר על עצמו
שהוא "בינוני", שכן, גם אם רבה נזהר ונשמר בכל דבר, אף הקטן
ביותר, ולא הפסיק מלימודו אף לרגע אחד, יכול היה לחשוב על
עצמו שהוא "בינוני". [הגהה] (וְמָה שֶׁבָּתוּב בְּזֶהר חֲלָק ג' דף רל"א:
כָּל שֶׁמִּמַּעֲטִין עֲוֹנוֹתָיו וְכו', – מכאן נראה שגם הזהר סובר ש"צדיק ורע
לו" הוא מי שיש לו מקצת עבירות, כמו שלומדים בפשטות, ואם כן – הרי
"בינוני" הוא זה שיש לו רק מחצית מצוות? הֲיֵא שְׂאֵלָת רַב הַמְּנוּנָא
לְאֵלֵיהּ, אֲבָל לְפִי תְּשׁוּבַת אֵלֵיהּ שָׂם, פְּרוּשׁ "צְדִיק וְרַע לוֹ" הוּא
כְּמוֹ שֶׁבָּתוּב בְּרַעְיָא מְהִימָנָא פְּרָשָׁה מִשְׁפָּטִים דְּלַעֲל. – ש"צדיק ורע
לו" הוא זה שיש לו מקצת מן הרע, אלא שהרע שבו כפוף לטוב וְשִׁבְעִים
פָּנִים לַתּוֹרָה¹³).

4. ברכות יח, ב. ב"ר לט, ז. זח"ב קו, ב. ועוד. 5. בבא בתרא טז, א. 6. ראה בבא מציא פו, א. 7. יבמות כ, א. 8. נדה יב, א. 9. שבויעת
לט, ב. 10. סנהדרין לט, א. 11. במדבר טו, לא. 12. בבא בתרא קסד, ב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מפרש דלכאורה איך גם קס"ד

יום חמישי כ"ה כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 10, והא דאמרינן... עד עמ' ו, אלא להתייחר בו.

1 והא דאמרינן בעלמא¹⁴, – ומה שאנו אומרים בכל מקום, דמחצה
2 על מחצה – מחצית מצוות ומחצית עונות, מקרי – נקרא, בינוני,
3 ורב זכיות מקרי – נקרא, צדיק, הוא שם המושאל לענין שכן
4 וענין, – שם שאינו מציין את משמעותו האמיתית של הדבר, כי אם

5 "שואלים" מילה מסוימת

6 ממקום אחר, כדי להסביר בו

7 פרט מסויים של הדבר. כך

8 גם השמות "בינוני" ו"צדיק"

9 הם שמות מושאלים לגבי

10 שכר ועונש, לפי שגדון

11 אחר רבו, – ההבדלים בין

12 צדיקים, בינונים ורשעים,

13 נחשבים כאן רק בשייכות

14 למשפטו של אדם, והוא

15 נידון לפי רוב מעשיו, ומקרי

16 – ונקרא, צדיק, בינוני

17 מאחר שזוכה בדין, – לגבי

18 פרט זה שיצא זכאי בדין,

19 הוא נקרא "צדיק" כלומר

20 "צודק", אבל לענין אמתת

21 שם התאר והמעלה של

22 מעלת ומדרגת חלקות

23 צדיקים ובינונים, אמרו

24 ר' ז'ל¹⁵: "צדיקים יצר טוב

25 שופטין, שנאמר¹⁶: ולבי

26 חלל בקרבי" – שאין לו

27 יצר הרע, כי הרגו

28 בתענית; – דוד המלך הרג

29 את היצר הרע שלו על ידי

30 תעניות. ברם, ברור הדבר

31 שאפשר להרוג את היצר

ליקוטי אמרים

והא דאמרי בעלמא דמחצ'

על מחצה מקרי בינוני ורוב

זכיות מקרי צדיק הוא שם

המושאל לענין שכר ועונש

לפי שגדון אחר רובו ומקרי

צדיק בדינו מאחר שזוכה

בדין אבל לענין אמתת

שם התואר והמעלה של

צדיקים ובינונים ארו"ל צדיקים יצ"ט שופטין שנא' ולבי

חלל בקרבי שאין לו יצה"ר כי הרגו בתענית אבל כל מי

שלא הגיע למדרגה זו אף שזכיותו מרובים על עונותיו

אינו במעלת ומדרגת צדיק כלל ולכן ארו"ל במדרש

ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים עמד ושתלן בכל

דור ודור וכו' וכמ"ש וצדיק יסוד עולם: אך ביאור הענין

על פי מ"ש הרח"ו ז"ל בשער הקדושה [ובע"ה שער נ']

פ"ב] דלכל איש ישראל אחד צדיק ואחד רשע יש שתי

נשמות דכתיב ונשמות אני עשיתי שהן שתי נפשות

נפש אחת מצד הקליפה וסטרא אחרא והיא המתלבשת

בדם האדם להחיות הגוף וכדכתיב כי נפש הבשר בדם

היא וממנה באות כל המדות רעות מארבע יסודות רעים

שבה דהיינו כעס וגאווה מיסוד האש שנגבה למעלה.

ותאות התענוגים מיסוד המים כי המים מצמיחים כל

מיני תענוג. והוללות וליצנות והתפארות ודברים בטלים

הרע גם בדרכים אחרות. על-כל-פנים, מגמרא זו מובן שהמשמעות

האמיתית של "צדיק" הוא זה שאין לו יותר יצר הרע. אבל כל מי

שלא הגיע למדרגה זו, אף שזכיותו מרבים על עונותיו –

אינו במעלת ומדרגת צדיק כלל. – אפילו לא במעלת ומדרגת

ה"בינוני". ולכן אמרו ר' ז'ל¹⁷ במדרש: "ראה הקדוש ברוך הוא

בצדיקים שהם מועטים – עמד ושתלן בכל דור ודור וכו', וכמו

שכתוב¹⁸: וצדיק יסוד עולם:" – כלומר, בכל דור ישנו צדיק

שהוא יסוד העולם. דבר זה מובן רק על-פי מה שלמדנו ש"צדיק"

הוא זה שאין לו יצר הרע לגמרי. שכן, אם "צדיק" הוא זה שיש לו

רוב מצוות – מדוע הוא אומר שצדיקים הם כל כך מועטים? הרבה

יהודים ישנם שיש להם רוב זכיות! אך באור הענין, – להבין מה

הנהגה

(ומ"ש בוהר ח"ג ד' רל"א כל
שממועטין עונותיו וכו' היא שאלת
רב המנונא לאלוהו אבל לפי תשובת
אלוהו שם הפ' צדיק ורע לו הוא
כמ"ש בר"מ פרשה משפטים דלעיל
ושבעים פנים לתורה):

הן מדריגות ה"צדיק" וה"בינוני", וכיצד בצדיקים עצמם ישנן כמה
וכמה מדריגות, על פי מה שכתב הרב חיים ויטאל ז"ל בשערי
הקדושה [ובענין חיים שער נ פרק ב], דלכל איש ישראל, אחד
צדיק ואחד רשע, יש שתי נשמות, ובדכתיב¹⁹: "ונשמות אני
עשיתי", – נשמות לשון
רבים, למרות שהפסוק
מדבר אודות יהודי יחיד,
כמו שנאמר לפני זה: "כי רוח
מלפני יעושה", שכן שתי
נפשות²⁰ – נפש אחת מצד
הקליפה וסטרא אחרא, –
כמו קליפת פרי, המכסה
ומסתירה על התוכן הפנימי
של הפרי, כך ברא הקב"ה
כוחות המסתירים על החיות
האלקית הפנימית שבכל
דבר. "סטרא אחרא" –
משמעותו, צד אחר, לא צד
הקדושה, אלא הצד ההפכי
מקדושה, וזהו נפש אחת
מצד הקליפה וסטרא אחרא,
והיא המתלבשת בדם
האדם להחיות הגוף,
ובדכתיב²¹: "כי נפש
הבשר בדם היא", – הנפש
המחיה את גופו הגשמי של
האדם, הוא הדם, וממנה –
מנפש זו, באות כל המדות
רעות, מארבעה יסודות
רעים שבה, – יסודותיה של
נפש זו הם רעים, שכן, היא

באה מ'קליפה' ומ'רע', והם ארבעה במספר, שכן, כשם שכל דבר
גשמי מורכב מארבעה יסודות: אש, רוח, מים ועפר, כך גם כל דבר
רוחני, כולל מציאותה של נפש זו, מורכב מארבעה יסודות רוחניים,
שמהם באות המדות הרעות, דהיינו: כעס ונאווה מיסוד האש
שנגבה למעלה, – טבעה של האש להימשך למעלה, ומשום כך
באות ממנה המדות הרעות כעס וגאווה: כעס הוא פועל-יצא
מגאווה, שכן, כשאדם אינו מתגאה, הוא ממילא אינו כועס
כשמישהו עושה דבר נגד רצונו. ותאות התענוגים מיסוד המים,
כי המים מצמיחים כל מיני תענוג, – כלומר, כל הדברים
המביאים לתענוג, ומכיון שמים מצמיחים דברים המביאים תענוג,
הרי זה אומר שבמים מוטרף ענין התענוג, והתאוה לתענוג באה,

ד"ה לשאול כן מכל קושיות האמורות – אלא דקסבר שאפ"ל שזהו אחד מע' פנים לתורה". 14. ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"א. 15. ברכות
סא. ב. 16. תהלים קט, כב. ראה להלן פרק יג הערה 9. 17. יומא לח, ב. 18. משלי י, כה. 19. ישע' נז, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"שולל שאין הכוונה למדר' הנשמה שבנרנח" (שזה אין הכרח בכא"א – ופשיטא – לא בנפה"ב) כ"א המדר' ההכרחית – נפש". 21. ויקרא

17 מ'קליפה' ומרע, כיצד באות ממנה מדות טובות? – על כך הוא
18 אומר: **כִּי בְיִשְׂרָאֵל נֶפֶשׁ זֹו דְקֻלְפָּה, הִיא מְקַלֶּפֶת נְהָ, שְׂיִשׁ בָּהּ**
19 **גַּם בֶּן טוֹב,** – ומטוב זה שבנפש זו באות ביהודי המדות הטובות
20 הטבעיות, **וְהִיא** – קליפה זו באה מסוד **"עֵץ הַדַּעַת"** – שיש בו טוב
21 **וְרַע:** **"מֵה שְׂאִין בֶּן נִפְשׁוֹת אֲמוֹת הָעוֹלָם, הֵן מִשְׁאָר קֻלְפּוֹת**
22 **מִטְּמְאוֹת, שְׂאִין בָּהֶן טוֹב כָּלֵל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַד**
23 **מִטּ שָׁרָק ג. וְכָל מִיבֵי דְעֶבְדִּין הָאֲמוֹת עֹבְדֵי גִלּוּלִים לְגִרְמָהוּ**
24 **עֶבְדִּין,** – כל הטוב שעושים אומות העולם הוא לטובת עצמם,
25 מכיון שנפשותיהם הן מקליפה כוז שאין בה טוב כלל. **וּבְרֵאִיתָא** –

שלהם איננה מהקליפות הטמאות לגמרי, כי אם מקליפת נוגה
והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: מפני שנלקחים מנוגה כו' כידוע
בשער חהמ"צ בס' - לקוטי ביאורים לר"ה מפאריטש מז, ב. -
מספרים על החסיד רבי הלל מפאריטש - מגדולי החסידים, גאון
בנגלה ובקבלה, חיבר ספרים בחסידות ותשובות בנגלה, ובהיותו
עילוי נפלא היה כבר בצעירותו בקי בהרבה ספרי קבלה - שבתחילה
החזיק את עצמו במדרגת "צדיק", ואילו משנהיה לחסיד חב"ד
והחל ללמוד הפרק הראשון בספר התניא, אמר אימרה רוסית: צדיק
ודאי שאיננו - הלואי בינוני.

מיסוד הרוח. ועצלות ועצבות מיסוד העפר. וגם מדות טובות שבטבע כל ישראל בתולדותם כמו רחמנות וג"ח באות ממנה כי בישראל נפש זו דקליפה היא מקליף' נוגה שיש בה ג"כ טוב והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע: ממשא"כ נפשות אומות עובדי גלולים הן משאר קליפות ממאות שאין בהן טוב כלל כמ"ש בע"ח שער מ"ט פ"ג וכל מיכו דעבדין האומות עובדי גלולים לגרמייהו עבדין וכדאיתא בגמרא ע"פ וחסד לאומים חטאת שכל צדקה וחסד שאומות עובדי גלולים עושין אינו אלא להתייהר בו:

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ו, פרק ב ונפש... עד עמ' ז, בראשית.

63 המלה "ממש", להדגיש שנשמת יהודי היא אכן ממש חלק אל-הי
64 ממעל. **כְּמוֹ שֶׁבַת יוֹב:** "וַיָּפֶחַ כַּאֲפִיו נְשָׁמַת יָהִים", – פסוק זה
65 נאמר על אדם הראשון שזיהה בעל נשמה כללית, נשמה הכוללת
66 והמקיפה את כל כללות נשמות ישראל, ו"אֵתָהּ נִפְחַת בִּי", – זה

79 משתמש בחיות הפנימיות שבו, ומכיון שצורת הכנסת הנשמה
80 מהקב"ה לגופו של יהודי מתוארת במלה "נפחת" – הרי שהנשמה
81 באה מהפנימיות שבאלקות. ראה נוספת לכך שהנשמות מושרות
82 בפנימיותו ועצמותו של הקב"ה – ממה שהנשמה באה כביכול,

פרק ב ונפש השנייה בישראל היא חלק אלו ממעל ממש כמ"ש ויפה באפיו נשמת חיים ואתה נפתח בי וכמ"ש בזוהר מאן דנפת מתוכיה נפת פ' מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיותו ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתו כח: כך עד"מ נשמות

יז, א. 22. בבא בתרא י, ב. 23. משלי יד, לד. 1. לא, ב. 2. תמיד כט, א. 3. דברים א, כח. 4. בראשית ב, כ. 5. בברכת "אלקי נשמה", של ברכות השחר, ברכות ס, ב. 6. בדפוסים הווהר שלנו, חסר לשון זה.

1 ממחשבתו של הקב"ה ושלכן נקראים בני ישראל בניו של הקב"ה –
 2 וכך מסביר ה'תניא' את הדברים: **כָּךְ עַל הָרֶךְ מְשָׁל, נִשְׁמָוֹת**
 3 **יִשְׂרָאֵל עָלוּ בְּמַחֲשָׁבָה**, – נשמות ישראל נובעות ממחשבתו של
 4 הקב"ה, שהיא הפנימיות של האלקות, ואילו כל שאר הנבראים,
 5 כולל המלאכים, באים,
 6 כביכול, מדיבורו של
 7 הקב"ה, ולגבי המחשבה
 8 נחשב הדיבור כדבר חיצוני.
 9 **בְּדִבְתֵּיבִי:** – כמו שכתוב:
 10 **"בְּנִי כְּבִירִי יִשְׂרָאֵל", "בְּנִים**
 11 **אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם"**.
 12 **פֶּרֶשׁ,** – מה משמעות
 13 העובדה שיהודי מתואר
 14 כבנו של הקב"ה, **כְּמוֹ שֶׁחֵן**
 15 **נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ הָאֵב, כָּךְ**
 16 **כְּבִיכּוֹל נִשְׁמָת כָּל אִישׁ**
 17 **יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁכָה מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ**
 18 **וְהַכְּמָתוֹ יִתְבָּרַךְ**, – ומאחר
 19 ונשמתו של יהודי באה
 20 ממחשבתו וחכמתו של
 21 הקב"ה, הרי, שהיא באה
 22 מהקב"ה בעצמו, שכן,

23 **דְּאִיהוּ חֲכִים וְלֹא בְּחִכְמָה יִדְעָא**, – הקב"ה חכם, אבל לא באותה
 24 בחינת חכמה שאנו, הנבראים, מכירים, **אֱלֹא הוּא וְהַכְּמָתוֹ אַחֵר,**
 25 **וְכְמוֹ שֶׁכְּתִיב הֶרְמֵבִים**⁹ **הַגִּהָה** [הרמב"ם השיג בשכלו ש"הוא המדע
 26 והוא הידוע והוא הידוע, אך ישנם גדולים וחכמים שאינם סוברים כמותו]¹⁰
 27 והם אומרים שאי אפשר כלל לומר על הקב"ה שהוא ההבנה עצמה וכו', כי
 28 הקב"ה הוא למעלה מכל ההגדרות שמביא הרמב"ם. ואומר רבנו הוקן בהגהה,
 29 שחכמי הקבלה הודו לרמב"ם. ברם, מה שעל-פי קבלה צודק הרמב"ם, אין זה
 30 אמור לגבי הקב"ה כמו שהוא "בעצם", שכן, הקב"ה עצמו הוא למעלה לאין
 31 שיעור גם מהחכמה הבלתי מושגת אודותה כותב הרמב"ם; לגבי הקב"ה כמו
 32 שהוא "בעצם" צודקים אלה שחולקים על הרמב"ם, שכן הוא למעלה מעלה
 33 מכל המושגים האלה. אלא, לאחר שאור-אין-סוף האלקי מצמצם ומגביל את
 34 עצמו בהרבה הגבלות, אז שייך לומר עליו שהוא מתאחד עם החכמה
 35 שבעולם האצילות ואז אפשר לומר עליו "הוא המדע והוא הידוע והוא
 36 הידוע". ועל כך אומר רבנו הוקן: **וְהוּדוּ לוֹ חֲכָמֵי תַקְבֵּלָה**, – חכמי הקבלה
 37 הודו לרמב"ם, שבקב"ה שייך ענין החכמה באותה צורה, שכל השלשה:
 38 ה'מדע', ה'ידוע' וה'ידוע', הם דבר אחד, **כְּמוֹ שֶׁכְּתִיב בְּפָרָשׁ מִחֶרְמֵק,**
 39 – כמו שאומר רבי משה קורדובייה בספר ה'פרס' שלו, **וְגַם לְפִי קִבְּלָת**
 40 **הָאֵרִי וְלִי יִצְיָא מִלְּתָא**, – גם לפי קבלת האר"ז, שלפיה אנו יודעים
 41 יותר, שהקב"ה נעלה מעלה מעלה גם מסוג החכמה המובא בדברי הרמב"ם –
 42 נכונה דעתו של הרמב"ם, **וְזֹאת פְּסוּד הַתְּלַבְּשׁוֹת אֲוֶרֶאִין-סוֹף בְּרוּךְ**
 43 **הוּא, עַל יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים**, – כשאור-אין-סוף ברוך-הוא מתלבש על

ליקוטי אמרים

ישראל עלו במחשבה כדכתיב בני בכורי ישראל בנים
 אתם לה' אלהיכם פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב כך
 כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו
 וחכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא אלא הוא
 וחכמתו א' וכמ"ש הרמב"ם*

הגהה

והודו לו חכמי הקבלה כמ"ש בפרס
 מהרמ"ק וגם לפי קבלת האר"ז וז"ל
 יציבא מילתא בסוד התלבשות אור א"ם
 ב"ה על ידי צמצומים רבים בכלים
 רחב"ד דאצילו אך לא למעלה מהאצילו
 וכמ"ש כמ"א שא"ם ב"ה מרום
 ומתנשא רוממות אין קץ למעלה מעלה
 ממהות ובח' חב"ד עד שמהות ובח'
 חב"ד נחשבת כעשייה גופנית אצלו
 ית' כמ"ש כולם בחכמה עשית:

ידי צמצומים רבים ב"כלים רחב"ד דאצילות, – ב"כלים של "חכמה",
 "בינה" ו"דעת" שבעולם האצילות. כשהוא מתאחד עם ספירות אלו שבעולם
 האצילות – נכונה סברתו של הרמב"ם, **אֵךְ לֹא לְמַעַלָּה מִהַאֲצִילוֹת**, – אבל
 לא באותה דרגה שאור-אין-סוף הוא למעלה מעולם האצילות. **וְכְמוֹ**
שֶׁכְּתִיב בְּמִקּוֹם אַחֵר¹¹, שְׁאִין
סוֹף בְּרוּךְ הוּא מְרוֹמֵם
וּמִתְנַשֵּׂא רִמְמוֹת אֵין קֵין,
לְמַעַלָּה מְעַלָּה מִמָּהוּת
וּבְחִינַת חב"ד, עַד שִׁמְהוּת
וּבְחִינַת חב"ד נַחֲשָׁכָה
כְּעִשְׂיָה גּוֹפְנִית אֲצִלוֹ
יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתִיב¹²:
"כָּלֶם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתִי": –
 בעצם היה צריך לומר: כולם
 בחכמה חכמת" או "השכלת"
 – בהתאם למלה "חכמה"
 המובאת בפסוק – מדוע נאמר
 בפסוק "עשית" –? אלא הוא בא
 להדגיש שחכמה נחשבת כעשייה
 לגבי הקב"ה, **שְׁהוּא תְּמַדֵּעַ**
וְהוּא תִּידְעַ כו', –
 והרמב"ם מסיים: "והוא
 הידוע", כלומר, הבנתו כביכול של הקב"ה שונה לגמרי ממה שבני
 אדם מגדירים כהבנה. ההבנה בהשגה האנושית, בנויה על שלשה
 יסודות שונים: **נפש** האדם שהיא ה'ידוע', היא שיודעת ומבינה.
 ובמה הנפש מבינה? – **בבחינה**, המביא לכך שהנפש תדע ותבין.
 וכוח זה נקרא "מדע" (הוא מביא לידי כך שידעו ויבינו). והדבר אותו
 יודעים ומבינים, כגון הלכה במשנה או סוגיא הנלמדת ומושגת. הרי
 שישנם כאן שלשה דברים נפרדים: ה'ידוע', ה'מדע' וה'ידוע'. שונה
 הדבר לגבי הקב"ה, כהסברו של הרמב"ם: **"הוא המדע, הוא הידוע**
והוא הידוע", ועל כך הוא אומר בהמשך: **וְדָבָר זֶה אֵין בִּיבּוּלָת**
הָאֵדָם לְהִכְנִינוּ עַל בּוּרִיו כו', – דבר זה – שהמבין, כוח ההבנה,
 והדבר אותו מבינים, הם אותו אחד, אין ביכולת האדם להבין
 לאשורו, **בְּדִבְתֵּיבִי¹³: "הַחֶקֶר אֱלֹהִים תִּמְצָא", וּבְתִיבִי¹⁴: "כִּי לֹא**
מִחֲשַׁבּוֹתֵי מַחֲשַׁבּוֹתֵיכֶם וְגו'". – הרי שחכמתו של הקב"ה היא
 עצם אחד עם הקב"ה. ומכיון שנשמתו של יהודי באה, כאמור לעיל,
 מחכמתו של הקב"ה, הרי שהיא באה מהקב"ה עצמו. בהתאם למה
 שהוסבר, שנשמתו של כל בן ישראל באה מחכמתו של הקב"ה –
 להלן נכנה אותה "חכמה עילאה" – נשאלת השאלה: אם אכן כל
 הנשמות באות משורש אחד, מחכמה עילאה, היו צריכות כולן, כל
 הנשמות, להיות במדרגה אחת שווה. מנין נוצר, איפוא, השוני
 במדרגות שבהן מחולקות נשמות ישראל? – וכך הוא שואל: **וְאָפֹךְ**
שֵׁישׁ רַבּוּת מִיְּנֵי חֲלוּקֵי מַדְרָגוֹת בְּנִשְׁמָוֹת, נְכוּתָה מְעַל נְכוּתָה לְאֵין

7. שמות ד, כב. 8. דברים יד, א. 9. הלכות יסודי התורה פרק ב' הלכה י'. 10. מהר"ל מפראג בספר גבורות ה', ועוד. 11. שער היחוד והאמונה פ"ט. ובעוד מקומות. 12. תהלים קד, כד. 13. איוב יא, ז. 14. ישעי' נה, ח.

1 קין, כמו גדל מעלת נשמות האבות ומשה רבנו עליהם השלום,
2 על נשמות דורותינו אלה דעקבי משיחא, שהם בחינת עקבים
3 ממש לגבי המוח והראש; – שכן, הנשמות שבדורותינו, נקראות
4 נשמות של עקבתא דמשיחא, כי לגבי המוח והראש הן בבחינת

5 העקב שברגל. כשם שאין
6 להשוות את החיות שבעקב
7 הרגל לחיות שבמוח ובראש,
8 כך אין מקום להשוות את
9 נשמות ה"עקביים" –

10 שבדורותינו לאותן נשמות
11 הנקראות בשם מוח וראש. –
12 כאן מדובר על היתרון
13 העצום במעלת הנשמות
14 שבדורות הקודמים לגבי
15 הנשמות שבדורותינו. וכן
16 בכל דור ודור יש ראשי
17 אלפי ישראל, –

18 שנשמותיהם הם בחינת
19 ראש ומוח לגבי נשמות
20 הקמוץ ועמי הארץ; –
21 מלבד זאת, בכל דור ישנם,
22 באותו דור, הבדלים גדולים
23 במדרגות הנשמות, וכן
24 נפשות לגבי נפשות, כי
25 כל נפש כלולה מנפש רוח

26 ונפשמה. – הבדלים אלה שבבני ישראל, אינם רק במדרגת הנשמה,
27 כי אם גם במדרגת הנפש. שכן, כל נפש כלולה משלש בחינות: נפש,
28 רוח ונשמה, וכשם שב"נשמה" ישנן מדרגות שונות, כך גם ב(רוח)
29 ובנפש ישנן מדרגות שונות. רואים אנו מכך, מה גדול מספר
30 ההבדלים והחילוקים במדרגות הנשמות. בהתאם לכך, היו צריכים,
31 לכאורה, להיות אותם הבדלים גם בשרשן של הנשמות באלקות –
32 כאשר נשמה גבוהה יותר באה משורש נעלה יותר? – אך, מכל
33 מקום, שרש כל הנפש רוח ונשמה כלם, – למרות המדרגות
34 השונות שבנשמות, מראש כל המדרגות עד סוף כל הדרגה,
35 המלכש בגוף עמי הארץ וכל שפלים, – הרי זה הכל, נמשך
36 ממח העליון, שהיא חכמה עלאה בביכול. – כדי להבהיר
37 ולהסביר כיצד, בכל זאת, מתהווים ההבדלים במדרגות הנשמות,
38 למרות ששרשן אחד, משתמש כאן רבנו הזקן במשל הבן והאב –
39 אותו משל שכבר השתמש בו לעיל, כדי לציין שנשמות ישראל
40 נקראות "בנים" להקב"ה, ובאות מ"חכמה עילאה" כמו שהבן בא
41 ממוח האב. מאותו משל עצמו גם יובן כיצד מתהווים הבדלי
42 המדרגות בנשמות. כדי להקל על הלומד-המתחיל, נביא כאן הסבר
43 קצר: במשל אנו רואים, שכל גופו של הילוד בא מטיפת מוח האב.
44 כלומר, על אף ההבדלים שבאבריו השונים של הילוד – מהנעלה
45 ביותר עד לפחות ביותר, מהמוח שלו עד צפרני רגליו – הם באים
46 כולם משורש אחד, מטיפת המוח של האב. כיצד, אם כך, נתהוו
47 הבדלים אלה באברים? – הרי זה מחמת שהיית טיפת מוח האב,
48 במשך תשעת חודשי העיבור, בבטן האם, בהם היא עוברת תהליך

ליקוטי אמרים

קין כמו גדל מעלת נשמות האבות ומשה רבנו
ע"ה על נשמות דורותינו אלה דעקבי משיח' שהם
בחי' עקביים ממש לגבי המוח והראש וכן בכל דור
ודור יש ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בחי'
ראש ומוח לגבי נשמות ההמון וע"ה וכן נפשות לגבי
נפשות כי כל נפש כלולה מנפש רוח ונשמה מכל
מקום שרש כל הנפש רוח ונשמה כולם מראש כל
המדרגות עד סוף כל דרגה המלוכש בגוף עמי הארץ
וקל שבקלים נמשך ממוח העליון שהיא חכמה עילאה
כביכול כמשל הבן הנמשך ממוח האב שאפי' צפרני
רגליו נתהוו מטפה זו ממש ע"י שהייתה תשעה חדשים
בבטן האם ויורדה ממדרגה למדרגה להשתנות ולהתהוו'
ממנה צפרנים ועם כל זה עודנה קשורה ומיוחדת ביחוד
נפלא ועצום במהותה ועצמותה הראשון שהיתה טפת
מוח האב וגם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת
מהמוח שבראש כדאיתא בגמ' [נדה שם] לובן שממנו

השתלשלות של הרבה עולמות ולרדת הרבה מדרגות, מדרגה
אחרי מדרגה, עד להתלבשותה בגוף גשמי – תהליך זה של
השתלשלות וירידה מדרגה לדרגה, מביא לשינויי המדרגות
בנשמות. שכן, על נשמה אחת משפיעה הירידה יותר מאשר על
נשמה אחרת. וכך גם בחלק השני של המשל, גם אחרי ירידתן
לדרגות הנמוכות ביותר, נשארות אותן נשמות, קשורות ומאוחדות
עם שורשן הראשון, "חכמה עילאה". שכן גם הן, בדרגתן הנחותה,
מקבלות את יניקתן הרוחנית מנשמות הצדיקים והחכמים שגם
למטה הן בבחינת ראש ומוח. ועלידי צדיקים אלה, נשארות גם
הנשמות הנחותות קשורות ומאוחדות עם שורשן הראשון. וכך אנו
לומדים בספר ה"תניא": כמשל הבן הנמשך ממוח האב, שאפילו
צפרני רגליו נתהוו מטפה זו ממש, – כיצד, אבל, נתהוו ממנה
הצפרניים? – על ידי שהייתה תשעה חדשים בבטן האם, ויורדה
ממדרגה למדרגה, להשתנות ולהתהוות ממנה צפרנים. – הרי,
שאף שכל אבריו של הילוד, ממוחו עד צפרניו, באים משורש אחד,
מטיפת מוח האב, נתהוו בהם שינויים והבדלים גדולים כל כך,
מהמוח עד הצפרניים. דבר נוסף אנו רואים: ועם כל זה, עודנה
קשורה ומיוחדת ביחוד נפלא ועצום במהותה ועצמותה
הראשון שהייתה טפת מוח האב; – גם אחרי שהתגשמה כל כך
בצורה של צפרניים, וזאת מכיון, וגם עכשיו בבן, יניקת הצפרנים
וחיותם נמשכת מהמוח שבראש; – ומשום שהצפרניים מקבלות
חיותן ממוחו של הילוד, שלא נשתנה משורשו הראשון ונשאר –
מוח, הרי, שגם הצפרניים קשורות, אחרי ההולדה, באמצעות מוחו

מסויים של התהוות הגוף. שהייה ממושכת זו בתהליך התהוות הגוף
באופן הדרגתי, יוצרת את ההבדלים שבין אבר אחד למשנהו. ככל
שחלק מהטיפה מתגשם יותר, כך ההשתנות גדולה יותר. הרי, שכל
האברים באים, אכן, משורש אחד – טיפת מוח האב – ולמרות זאת
מתהווים בהם הבדלים
גדולים כאלה של מעלה
ומטה, מהמוח עד לצפרניים.
דבר נוסף מובן מהמשל
האמור, שגם החלק הנחות
ביותר שבגוף הילוד,
הצפרניים שלו, הינו קשור,
גם אחרי ההולדה, בשורשו
הראשון – במוח האב. שכן,
גם הצפרניים יונקות חיותן
ממוחו של הילוד, ומאחר
שמוחו נשאר, גם אחרי
ההולדה, מהות וזה עם מוח
האב, הרי שגם הצפרניים,
אחרי ההולדה, קשורות
עדיין בשורשן הראשון. כך
נבין גם ביחס לנשמות: אף
שכל הנשמות באות משורש
אחד, מ"חכמה עילאה", על
כל אחת מהן לעבור, אחרי
ירידתה מ"חכמה עילאה",

השתלשלות של הרבה עולמות ולרדת הרבה מדרגות, מדרגה
אחרי מדרגה, עד להתלבשותה בגוף גשמי – תהליך זה של
השתלשלות וירידה מדרגה לדרגה, מביא לשינויי המדרגות
בנשמות. שכן, על נשמה אחת משפיעה הירידה יותר מאשר על
נשמה אחרת. וכך גם בחלק השני של המשל, גם אחרי ירידתן
לדרגות הנמוכות ביותר, נשארות אותן נשמות, קשורות ומאוחדות
עם שורשן הראשון, "חכמה עילאה". שכן גם הן, בדרגתן הנחותה,
מקבלות את יניקתן הרוחנית מנשמות הצדיקים והחכמים שגם
למטה הן בבחינת ראש ומוח. ועלידי צדיקים אלה, נשארות גם
הנשמות הנחותות קשורות ומאוחדות עם שורשן הראשון. וכך אנו
לומדים בספר ה"תניא": כמשל הבן הנמשך ממוח האב, שאפילו
צפרני רגליו נתהוו מטפה זו ממש, – כיצד, אבל, נתהוו ממנה
הצפרניים? – על ידי שהייתה תשעה חדשים בבטן האם, ויורדה
ממדרגה למדרגה, להשתנות ולהתהוות ממנה צפרנים. – הרי,
שאף שכל אבריו של הילוד, ממוחו עד צפרניו, באים משורש אחד,
מטיפת מוח האב, נתהוו בהם שינויים והבדלים גדולים כל כך,
מהמוח עד הצפרניים. דבר נוסף אנו רואים: ועם כל זה, עודנה
קשורה ומיוחדת ביחוד נפלא ועצום במהותה ועצמותה
הראשון שהייתה טפת מוח האב; – גם אחרי שהתגשמה כל כך
בצורה של צפרניים, וזאת מכיון, וגם עכשיו בבן, יניקת הצפרנים
וחיותם נמשכת מהמוח שבראש; – ומשום שהצפרניים מקבלות
חיותן ממוחו של הילוד, שלא נשתנה משורשו הראשון ונשאר –
מוח, הרי, שגם הצפרניים קשורות, אחרי ההולדה, באמצעות מוחו

1 של הילוד, למוחו של האב שהוא שורשו ומהותו הראשון. והוא
2 מביא על כך ראיות: **בְּדִאֲתָא בְּנִקְרָא** [נִדְהָ שָׁם¹⁵]: "**לֵבְךָ, שְׁמִמְנוּ**
3 **גִּידִים וְעֲצָמוֹת וְצִפְרָנִים**" – הרי יש לצפרניים שייכות למוח. וגם
4 לפי תורת הקבלה יש לצפרניים שייכות לבחינת המוח: [וּבְמִוְ

5 **שְׁכָתוֹב בְּעֵין חַיִּים שֶׁעַר**
6 **הַחֲשָׁמַל, בְּסוֹד לְבוּשִׁים**
7 **שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן בְּגֵן עֵדֶן,**
8 **שֶׁהָיוּ צִפְרָנִים מִבְּחִינַת מַח**
9 **תְּבוּנָה].** – מכאן ראייה שגם
10 על־פי קבלה, יש לצפרניים
11 שייכות לבחינת המוח, כמו
12 שהוא במשל הבן. וְכֵן:
13 **מִמֶּשֶׁ, בְּבִיכּוֹל, בְּשֶׁרֶשׁ כָּל**
14 **הַנֶּפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁל**
15 **כָּללֹת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה,**
16 **בִּירִידָתוֹ מִמְּדֻרָה לְמִדְרָגָה**
17 **עַל יְדֵי הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת**
18 **הָעוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת**
19 **בְּרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה** –
20 "השתלשלות" – מלשון
21 שלשלת (שרשרת)
22 המורכבת ממספר מסוים
23 של טבעות הקשורות
24 ומושחלות זו בזו, עד שגם

25 הטבעת האחרונה קשורה ומושחלת בטבעת העליונה, באמצעות
26 הטבעות שביניהן המקשרות את כולן יחד, אותו דבר בסדר מדריגות
27 העולמות: כל אחד מהם קרוב וקשור לעולם השני, ודרך עולמות
28 אלה יורדת הנשמה למטה בעולם־זה ומתלבשת בגוף. "אבי"ע" –
29 ראשי תיבות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. ענינם של ארבעת
30 העולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, יוסבר בהרחבה בהמשך
31 הפרקים הבאים. ובקצרה: כדי שיתהווה העולם הגשמי שלנו,
32 ושיהיה בכוחו לקלוט את ההשפעה האלקית, שגם הנבראים
33 שבעולם הגשמי הזה יהיה באפשרותם להשיג ולהבין אלקות –
34 אותם עניני אלקות שנבראים מסוגלים להבינם – נוצרו לצורך זה
35 ארבעת העולמות (לפי הסדר ממעלה למטה): אצילות, בריאה,
36 יצירה, עשיה. "אצילות" – עולם שמדריגתו הכללית היא זיו והארה
37 מהאור האלקי האינסופי, הארה כזו שהיא עדיין קרובה לאור־אין
38 סוף ברוך־הוא. זהו גם פירוש המלה "אצילות" – הפרשה (מלשון
39 "ואצלתי מן הרוח"¹⁶) כלומר, מהותה של הארה זו היא ההארה
40 האלקית המובדלת ומופרשת ממקורה. וגם "אצילות" מלשון "אצל"
41 ו"סמוך", כלומר, עולם זה ומדריגה זו של אצילות קרובים עדיין
42 לאור־אין־סוף ברוך־הוא. המדריגה הכללית של עולם ה"בריאה"
43 היא, כשמו של עולם זה: עולם שנברא, הבריאה הראשונה של יש
44 מאין – כאשר מאין, מאפס, נהיה יש ודבר ממשי. ברם, כאן מדובר
45 על הדרגה הראשונה של התהוות הנברא, אין זו עדיין בריאה בעלת
46 צורה ותבנית. "יצירה" – העולם בו מקבל ה"יש", שנברא מה־אין,

ליקוטי אמרים

גידים ועצמות וצפרנים [וכמ"ש בע"ח שער החשמל
בסוד לבושים של אדם הראשון בגן עדן שהיו צפרנים
מבחי' מוח תבונה] וככה ממש כביכול בשרש כל הנפש
רוח ונשמה של כללות ישראל למעלה בירידתו ממדרגה
למדרגה על ידי השתלשלות העולמות אבי"ע מחכמתו
ית' כדכתיב כולם בחכמה עשית נתהוו ממנו נפש רוח
ונשמה של עמי הארץ ופחותי הערך ועם כל זה עוריינה
קשורות ומיוחדות ביחד נפלא ועצום במהותן ועצמותן
הראשון שהיא המשכת חכמה עילאה כי יניקת וחיו' נפש
רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של
הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם: ובוה
יובן מאמר רז"ל על פסוק ולדבקה בו שכל הדבק בת"ח
מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה ממש כי ע"י
דבקה בתלמידי חכמים קשורות נפש רוח ונשמה של
עמי הארץ ומיוחדות במהותן הראשון ושרשם שבחכמה
עילאה שהוא ית' וחכמתו א' והוא המדע כו' [והפושעים

צורה ותבנית. "עשיה" – עולם בו הישות היא בשלימות, יש גמור.
ברם, מובן, שכל האמור מדובר במובן רוחני. כי רק לאחר כל אלה
באה בריאתו של עולמנו, הנקרא עולם העשיה הגשמי, העולם הזה
וברואיו. התחלתו של סדר ההשתלשלות היא מ"חכמה" של עולם
האצילות, ו"חכמה" זו היא
הספירה והמדריגה
הראשונה בעולם העליון
ביותר – אצילות. זאת אומר
לנו רבנו הזקן, כששורש
נשמתו של בן ישראל יורד
ממדריגה אחת לשניה, על־
ידי השתלשלותם של
ארבעת העולמות אבי"ע –
אצילות, בריאה, יצירה,
עשיה – מְחַכְמָתוֹ יְתִבְרָה,
כְּדִכְתִּיב: "**כָּלֶם בְּחִכְמָה**
עֲשִׂיתָ" – הכל משתלשל
מ"חכמה" שהיא המקור של
כל סדר ההשתלשלות, הנה
על־ידי ירידה זו של שורש
הנשמה, נִתְּהוּ מִמֶּנּוּ נֶפֶשׁ
רוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ
וּפְחוּתֵי הָעֶרְךָ. – ההבדלים
בין עליון לתחתון בנשמות,
נתהוו בתהליך ירידתו בסדר ההשתלשלות. שכן, על נשמות
מסוימות השפיעה יותר ירידת ההשתלשלות, ומשום כך ירדו
במדריגה נחותה יותר – כפי שהדבר במשל הצפרניים, שעליהן
השפיעה השהיה תשעה חודשים בבטן האם, יותר מאשר על אברים
אחרים. ברם, כשם שבמשל קשורות הצפרניים בשורשן הראשון
על־ידי יניקת חיותן ממנו הילוד – כך גם בנשמה: **וְעַם כָּל זֶה,**
77 **עוֹדֵינָה קְשׁוּרוֹת וּמִיּוֹחָדוֹת בִּיחֻד נִפְלָא וְעֲצוּם בְּמַהוּתָן וְעֲצָמוֹתָן**
78 **הָרָאשׁוֹן, שֶׁהִיא הַמִּשְׁכַּת חֲכָמָה עִלְיָא,** – כיצד נעשה הדבר? –
79 **כִּי יִנְיֶקֶת וְחַיּוּת נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ, הוּא מִנֶּפֶשׁ**
80 **רוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁל הַצְּדִיקִים וְהַחֲכָמִים, רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל**
81 **שֶׁבְּדוֹרָם:** – על ידי שהם יונקים חיותם מהצדיקים והחכמים שהם
82 בבחינת "ראש" ו"מוח" – קשורים כל בני ישראל בשורשם במוח
83 שלמעלה, "חכמה עילאה". וְכֵן יוֹכֵן מֵאִמֶּר רַז"ל¹⁷ **עַל פְּסוּק:**
84 **"וּלְדִבְקָה בּוֹ"¹⁸ – שֶׁכָּל הַדָּבָק בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, מַעְלָה עָלָיו**
85 **הַכְּתוּב כָּאֵלּוּ נִדְבָק בְּשִׁכְנֵיהָ מִמֶּשֶׁ,** – לכאורה: כיצד משווים את
86 הדביקות בתלמידי חכמים לדביקות בשכינה? אלא, לפי מה שהוסבר
87 לעיל, הדברים מובנים: **כִּי עַל יְדֵי דְבִיקָה בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים,**
88 **קְשׁוּרוֹת נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ וּמִיּוֹחָדוֹת בְּמַהוּתָן**
89 **הָרָאשׁוֹן וְשֶׁרֶשֶׁם שֶׁבְּחִכְמָה עִלְיָא, שֶׁהוּא יְתִבְרָה וְחֲכָמָתוֹ אֲחָה,**
90 **וְהוּא הַמֶּדַע כּו'.** – כפי שכבר למדנו, שמאחר שהם מאוחדים עם
91 "חכמה עילאה" על־ידי דביקותם בתלמידי חכמים, הרי הם ממילא
92 מאוחדים ודבוקים עם השכינה, עם הקב"ה עצמו. [והפושעים

יהודי, בלי הברל, יש בו נשמה של קדושה בלי תלות אם הוריו
קידשו עצמם בשעת תשמיש או לא? מסביר רבנו הזקן שב"זוהר"
לא מדובר על עצם הנשמה, כי אם ביחס ללבושה הרוחניים של
הנשמה: היינו משום שאין לך נפש רוח ונשמה שאין לה
לבוש מנפש דעצמות
אביו ואמו, — לכך מתייחס
ה"זוהר" וה"זוהר חדש",
בקראם את לבוש הנשמה
בשם — נשמה, מפני
שהלבוש נוגע ביותר
לנשמה, שכן: וְכָל הַמְצוֹת
שְׁעוֹשָׂה - הַכֹּל עַל יְדֵי
אוֹתוֹ הַלְבוּשׁ בּוֹ, וְאִפְלוּ
הַשְּׁפָע שְׁנוֹתָנִים לוֹ מִן
הַשָּׁמַיִם - הַכֹּל עַל יְדֵי
לְבוּשׁ זֶה, - כִּי, כִּדִּי
שהנשמה תוכל לפעול בגוף
בו התלבשה, ולקיים מצוות
מעשיות בענינים גשמיים,
מִן הַהִכְרַח שׁוֹה יְדִידָה עָלָי
יְדֵי לְבוּשׁ, וְאִם יִקְדָּשׁ אֶת
עַצְמוֹ - יִמְשִׁיךְ לְבוּשׁ קָדוֹשׁ לְנִשְׁמַת בְּנוֹ, - מִמִּילָא תְהִידָה אֲצֵל
הַבֵּן עֲבוּדַת הַשֵּׁם קְלָה בְּהִרְבָּה, וְאִפְלוּ הִיא נִשְׁמָה גְדוּלָה, צִרְיָקָה
לְקָדוֹשׁ אֲבִיו בּוֹ. - בְּשַׁעַת תְּשֻׁמָּה, אֲבָל הַנִּשְׁמָה עַצְמָהּ, הִנֵּה
לְפָעִמִּים נִשְׁמַת אֲדָם גְּבוּהָ לְאִין קֵץ, כֹּא לְהִיּוֹת בְּנוֹ שֶׁל אֲדָם
נְבוֹהָ וְשִׁפְלָה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָאֲר"י וְ"ל כֹּל זֶה בְּלִקּוּמֵי תוֹרָה
פְּרִשְׁת וִירָא וּבְטַעְמֵי מְצוֹת פְּרִשְׁת בְּרָאשִׁית¹⁹:

ומורדים בתלמידי חכמים - וְיִנְיַת נֶפֶשׁ רֹחַ וְנִשְׁמָה שְׁלֵהֶם
מִבְּחִינַת אַחֲרִיִּים שֶׁל נֶפֶשׁ רֹחַ וְנִשְׁמָת תְּלִמְיָדִי חֲכָמִים]. -
השפעה בבחינת "אחוריים" היא כמי שנותן דבר לשונאו שלא
מרצונו הפנימי, כי אם ברצון חיצוני בלבד, בגלל טעם מסויים שיש
לו בזה, וזה מתבטא גם
בצורת הנתינה: הוא נותן לו
מאחורי גבו ובשעת מעשה
מפנה את פניו ממנו. כך גם
במובן הרוחני, כשמשפיעים
על מישדו שלא מתוך רצון
טוב, פירוש הדבר,
שההשפעה באה מבחינת
"אחוריים". אף בעניננו: מן
ההכרח לומר, שהשפעה
אלוקית מסויימת מקבלים
גם הפושעים והמורדים
מתלמידי חכמים, שכן, כל
נשמה, בלי הברל, מן
ההכרח שתהיה קשורה
בשורשה ומקורה, כמוסבר
לעיל, אלא שהשפעה זו הם
מקבלים רק מבחינת "אחוריים". על-כל-פנים, מובן, שכל יהודי יש
בו נשמה של קדושה הבאה מ"חכמה עילאה", ועל כך אומר רבנו
הזקן: ומה שכתוב בזהר²⁰ וְזוֹהַר הָרִשׁוֹ, שֶׁהַעֲקָר תְּלוּי שִׁנְיָקָדָשׁ
עַצְמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמָּה דְּוָקָא, מִה שֶׁאֵין בֶּן בְּנֵי עַמִּי הָאֲרִין
בוֹ, - עַמִּי הָאֲרִין שְׁאִינִם מְקַדְּשִׁים עַצְמָם בְּשַׁעַת תְּשֻׁמָּה,
21 "ממשיכים" בילדיהם נשמות נחותות. לכאורה, הרי הסברנו, שכל

יום שבת קודש כ"ז כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ז, פרק ג והנה... עד עמ' 14, ויראתו ופחדו.

מתחלקות לשתי קבוצות - שֶׁהֵן: שְׁלֹשׁ אַמּוֹת וְשִׁבְעַת כְּפּוֹלוֹת; -
שלוש הספירות העליונות יותר, נקראות בשם "אמות" - מלשון
"אם", מפני שהן מהוות עיקרן ומקורן של שאר שבע הספירות,
כדוגמת האם שהיא מקור לילדיה. ושבע ספירות, שהן שבע המדות,
נקראות "כפולות", מפני שהן
באות לידי ביטוי בשני
אופנים. פְּרוּשׁ, - אלו מהן
נקראות "אמות" ואלו
"כפולות"? חֲכָמָה בִּינָה
וְדַעַת, - נקראות "אמות",
וְשִׁבְעַת יְמֵי הַבְּנִין: חֶסֶד
גְּבוּרָה תַּפְאַרֶת בּוֹ. - שבע
המדות: חסד, גבורה,
תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות, שהן ה"כפולות" נקראות גם
"שבעה ימי הבנין". שכן, על ידן ברא הקב"ה את העולם בששת ימי

פרק ג. בפרק השני הסביר רבנו הזקן, שלכל אחד מישראל, יש נפש אלקית,
שהיא חלק אל-ה ממעל ממש, והיא כלולה משלש בחינות: נפש, רוח ונשמה.
בפרק השלישי, אותו אנו עומדים ללמוד, תבוא הסברה מפורטת יותר על
כוחותיה הפנימיים של הנפש האלקית:
וְהִנֵּה, כֹּל בְּחִינָה וּמְדִינָה
מִשְׁלֹשׁ אֵלּוּ: נֶפֶשׁ רֹחַ
וְנִשְׁמָה - בְּלוּלָה מְעֻשָּׂר
בְּחִינּוֹת, - כֹּל אַחַת
מִהֶשֶׁלֶשׁ, גַּם הַנֶּפֶשׁ, גַּם הָרוּחַ
וְגַם הַנִּשְׁמָה - מוֹרַכְכָּת
מִעֲשֶׂרָה כּוּחוֹת שׁוֹנִים, שֶׁהֵם
בְּנִינֵי עֲשָׂר סְפִירוֹת
עֲלִיוֹנוֹת שְׁנִשְׁתַּלְשְׁלוּ מֵהֶן,
- עֲשֶׂרֶת הַכוּחוֹת מְקַבְּלִים לְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת שֶׁלֹּא מִהֶחֱדָה
לְהֶן, וּמִהֶן הֵם נּוֹבְעִים, הַנִּחְלָקוֹת לְשִׁתִּים, - עֲשֶׂר סְפִירוֹת אֵלֶּה

ליקוטי אמרים

פרק ג והנה כל בחי' ומדרגה משלש אלו נפש
רוח ונשמה כלולה מעשר בחי'
כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן הנחלקות
לשתיים שהן שלש אמות ושבע כפולות פי' חכמה
בינה ודעת ושבעת ימי הבנין חסד גבורה תפארת

19. ראה חלק ב. קד, ב. 20. בראשית דף יא. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בזה מוסיף הדגשה עד כמה הנשמה כו' ממעל וגם חילוקי
המדרג' הם מצד ההשתל' (שג"ז למע' מעוה"ז) והמטה אין פועל בזה (שגם האו"א בכלל המטה). ער שמ"ש בזהר כו'".

1 בראשית, כל יום באמצעות מדה אחרת: ביום ראשון פעלה מדת
2 החסד, ביום שני – גבורה, וכך הלאה. וכשם שהספירות העליונות
3 נחלקות לשני חלקים כלליים וְכֵן בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם, – גם בעשרת כוחות
4 הנפש קיימת החלוקה, שְׁנֵי חֲלָקֹת לְשֵׁנִים: שֶׁכֶל וּמְדוּת. הַשֶּׁכֶל –
5 במובנו הכללי, בּוֹלֵל:

6 חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת,

7 וְחֻמּוֹת הֵן: אֶהְבֵּת ה' –

8 הביטוי הפנימי של מדת

9 החסד, וּפְחָדוֹ וְיִרְאָתוֹ –

10 הביטוי הפנימי של מדת

11 הגבורה, וּלְפָאָרוֹ כו'. –

12 ביטוייה של מדת התפארת.

13 וְחֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת נִקְרְאוּ

14 אֲמוּנוֹת וּמִקְדוֹר לְמַדּוּת, כִּי

15 הַמַּדּוּת הֵן תּוֹלְדוֹת חֲכָמָה –

16 בִּינָה וְדַעַת: – להבהרת

17 המושגים "חכמה", "בינה",

18 "דעת", שבנפש, בהם דנים הרבה בפרקים הבאים – ולהלן נציין אותם

19 בשם "חב"ד" – נביא כאן הסבר קצר: "כוח החכמה" מייצג את הרעיון

20 הראשוני, בסיסי, של הבנת השכל, את ה"נקודה" של השכל כולו.

21 אמנם, נקודת-שכל זו כוללת בתוכה כל הפרטים וכל המבנה של

22 ההבנה, אלא שהללו מרוכזים עדיין ב"נקודה", בצורה מוסתרת (כמו

23 נקודה שאין בה עדיין גבולות ברורים של רוח, אורח וכו'). זה נקרא

24 גם "ברק המבריק", הברקתו של השכל, הארתה של ההבנה. משל

25 למי שמתייגע לתרץ קושיא מסויימת, ולפתע מבריק רעיון במוחו,

26 שבהתאם לסוגיא ולסברא מסויימות, אפשר לתרץ את הקושיא –

27 הנה ברעיון ראשוני זה של הארת השכל, חסרה עדיין התפיסה

28 הבהירה כיצד ואיך מתורצת הקושיא, יש כאן רק נקודת יסוד כללית

29 לפירוק הקושיא. לאחר מכן בא "כוח הבינה" ומפריד ומבהיר את

30 הפרטים השונים הגלומים בנקודת החכמה. וכך מצטייר בעיניו בנינו

31 השלם של השכל לכל רוחבו ואורכו וכו'. זהו ענינו של כוח הבינה –

32 "מבין דבר מתוך דבר"¹, ש"מתוך דבר", ממה שהיה ב"תוך", בפנימיות

33 ההמצאה של "כוח החכמה", הוא "מבין דבר" – הוא מבין את כל

34 היקפו של השכל. אחרי שאדם מבין כבר היטב את השכל לכל פרטיו,

35 עליו להתעמק בהבנת השכל, להתקשר ולהתאחד עמו בצורה כזו

36 שהוא מרגיש וחש בו, ולא רק שמבין אותו. כך נהיה האדם מושפע

37 מהשכל, ואז, אם השכל עוסק ב"טוב" שבדבר מסויים – יעורר באדם

38 המשכיל, משיכת הלב ואהבה לאותו דבר. ואם השכל עוסק בצד

39 הלא-טוב שבדבר – יעורר באדם את הנטייה לפחד ולברוח מאותו

40 דבר. כוח זה של "התעמקות", "התקשרות" ו"הרגשה" – נקרא בשם

41 "דעת", מלשון "והאדם ידע"². וּבִיאור הָעֵינָן, כִּי הִנֵּה הַשֶּׁכֶל

42 שֶׁבְּנֶפֶשׁ הַמִּשְׁכָּלִית, – למדנו הרי, ש"שכל" הוא שם כללי על שלשת

ליקוטי אמרים

כו' וכך בנפש האדם שנחלקת לשנים שכל ומדות.
השכל כולל חכמה בינה ודעת. והמדות הן אהבת ה'
ופחדו ויראתו ולפארו כו' וחב"ד נקראו אמות ומקור
למדות כי המדות הן תולדות חב"ד: וביאור הענין כי
הנה השכל שבנפש המשכל' שהוא המשכיל כל דבר
נקרא בשם חכמה כ"ח מ"ה וכשמוציא כחו אל הפועל
שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו מתוך איזה
דבר חכמה המושכל בשכלו נקרא בינה והן הם אב ואם
המולידות אהבת ה' ויראתו ופחדו

43 כוחות חב"ד. על איזה כוח מהם הוא מדבר כאן? – הוא מסביר מיד,
44 שהוא הַמִּשְׁכָּל כָּל דָּבָר – מדובר כאן על כוח ההבנה הראשון.
45 הנקודה, ה"ברק המבריק", שעדיין אין בו פרטים וקוים בהירים של
46 השכל, והוא נִקְרָא בְּשֵׁם "חֲכָמָה", "כֹּחַ מַה". – כלומר, כוח כזה
47 שעדיין שואלים עליו "מה?",

48 מה הוא? שכן, אין כוח זה

49 פועל עדיין במלוא היקפו

50 ובהירותו, וּבְשִׁמוּצֵיָא כְחוֹ

51 אֵל הַפֶּעַל, שְׁמַתְבוֹנֵן

52 בְּשִׁכְלוֹ לְהִבִּין דָּבָר

53 לְאֲשׁוּרוֹ – לכל פרטיו,

54 היוצרים בנין שלם של אותו

55 שכל, לאורכו ולרוחבו.

56 "אורך" היינו: הורדת השכל

57 ממעמדו הגבוה והבלתי

58 מושג, למעמד נמוך יותר,

59 כדי שיהיה מובן יותר. כמו

60 ה"משלים" שממשלים על דבר שכל, על-ידם ממשיכים ו"מאריכים"

61 את השכל לדרגה נמוכה יותר, כדי שיהיה קל יותר לתלמיד להבין

62 אותו. באם המשל המובא, עדיין עמוק מדי להבנתו של התלמיד, מן

63 ההכרח להביא משל נוסף על המשל הראשון, ובכך מתהווה ירידה

64 נוספת של השכל (כמו שנאמר בשלמה המלך: "וידבר שלשת אלפים

65 משל"³, שלמה המלך נתן שלשת אלפים משלים על מושכל אחד.

66 כדי שהחכמה כפי שהבין אותה שלמה המלך תוכל להיקלט בהבנתו

67 של האדם הפשוט, נדרש ממנו לומר שלשת אלפים משלים, משל

68 ראשון על השכל עצמו, ולאחר מכן משל על המשל הראשון, וכך

69 הלאה, משל אחרי משל, עד שלשת אלפים משלים). זהו מובנו של

70 "אורך" בשכל – הירידה הארוכה של השכל לדרגות הנמוכות ביותר.

71 "רוחב" בשכל הוא: התפשטותו של השכל לרוחב – המספר הרב של

72 הפרטים מהם מורכב השכל; כמו כן ענפיו המרובים של השכל,

73 ולמשל שמשכל מסויים בענייני טריפות נבנית סברא שנוגעת לדיני

74 ממונות. זהו פירוש המושג "לאשורו" – בנינו השלם של השכל

75 לאורכו ולרוחבו. וּלְעִמְקוֹ, – כל שכל יש בו עומק ועומק בתוך עומק.

76 וכשאדם מבין "שכל" כראוי לאורכו, לרוחבו ולעמקו, והוא מבין

77 אותו, מִתּוֹךְ אֵיזָה דָּבָר חֲכָמָה הַמִּשְׁכָּל בְּשִׁכְלוֹ – ממה שלפני זה

78 היה בבחינת העלאת רעיון בלבד של "כוח החכמה" – צורה זו של

79 הפרדת הפרטים, של נקודת השכל, ביסודיות, נִקְרָא "בִּינָה". –

80 "בינה" מייצגת, איפוא, את הכוח המפרק את הפרטים של נקודת

81 השכל "לאשורו ולעמקו", וְהֵן הֵם "אָב" וְ"אִם" – ה"חכמה" היא

82 ה"אב" וה"בינה" היא ה"אם", הַמּוֹלִידוֹת אֶהְבֵּת ה' וְיִרְאָתוֹ וּפְחָדוֹ⁴.

83 – אהבת ה' ויראתו הן מקבוצת ה"מדות" שבנפש, הנולדות מן השכל.

84 כיצד הן נולדות מהשכל?

1. חגיגה יד, א. סנהדרין צג, ב. 2. בראשית ד, א. 3. מלכים א ה, יב. 4. "יראה" רומזת על מורא, המורגש (בעיקר) במוח, יראה "מובנת", ואילו "פחד" הוא כשזה כבר מורגש בלב. לכן בתחילת הפרק, כשהוא מפרש את ה"מדות" באופן כללי, הוא מזכיר בתחילה "פחד" ולאחר מכן "יראה". שכן, פחד שבלב הוא יותר בחינת "מידה" מאשר יראה במוח – מאחר שמקומן של המדות הוא הרי בלב. ואילו כאן, בדברו אודות המדות כפי שהן נולדות ומתגלות מהשכל – הוא מזכיר בתחילה "יראה" ולאחר מכן – "פחד", שכן, בסדר ההולדה מהשכל, נוצרת בתחילה היראה במוח, ולאחר מכן היא הופכת לרגש של פחד בלב.

יום ראשון	יום שני	כא כסלו	ה'תש"ג
-----------	---------	---------	--------

שיעורים. חומש: וישב, שני עם פירש"י.

תהלים: קד־קה.

תניא: הקדמת המלקט . . . בעלה וגו'.

מען זאל זיך אויסלערנען משניות בעל פה כל חד לפום שיעורי דילי, און געהן אין גאס און חזר'ן משניות, דערמיט וועט מען זוכה זיין צו מקבל זיין פני המשיח.

חסידים דארפען לערנען חסידות: סתם חסידים – יום שני, יום חמישי ויום השבת, תמימים – שעה אחת בכל יום.

יש לשנן משניות בעל פה כל אחד כפי ערכו, ובקעת ההליכה ברחוב לחזור משניות. בכך נזכה לקבל פני המשיח.

חסידים צריכים ללמד חסידות: חסידים סתם [=חסידים רגילים] – יום שני, יום חמישי ויום השבת. תמימים – שעה אחת בכל יום.

יום שני	יום שלישי	כב כסלו	ה'תש"ג
---------	-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: וישב, שלישי עם פירש"י.

תהלים: קו־קז.

תניא: אך ביודעיי . . . את ה' וגו' אכ"ר.

מתקנות כבוד קדשת אדמו"ר שליט"א [אדמו"ר מהורני"צ נשמתו ע"ן]: לאמר בכל בקר אחר התפלה – וגם בשבת ויום טוב, ראש השנה ויום הכפורים – תהלים כפי שנהלק לימי החדש, ואחר אמירה בעשרה – קדיש יתום.

בחודש של כט יום אומרים ביום כט השעור דשני הימים.

יום שלישי	יום רביעי	כג כסלו	ה'תש"ג
-----------	-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: וישב, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קח־קיב.

תניא: והנה אחר . . . אמרים הנ"ל.

משיחות אאזמו"ר – אלול תרל"ה: ג' ימים קודם השבת הוא הכנה לשבת. אויף שבת זאגט ער אין זהר דמיני' מתברכין כולהו יומין. כולהו יומין איז כל ששת ימי השבוע, וואס אויף דעם האט דער אויבערשטער געגעבען א ברכה כללית וברכך ה"א בכל אשר תעשה, איז די ברכת השבת מלפניו ומלאחריו, די הכנה צו שבת איז מיום ד', און דער אנזאג איז דער קליינער לכו נרננה, וואס איז ג' פסוקים.

משיחות אדני אבי זקני מורי ורבי [המהר"ש] – אלול תרל"ה: ג' ימים קדם השבת הוא הכנה לשבת. על שבת נאמר בזהר שממנו מתברכים כל הימים. כל הימים – הם כל ששת ימי השבוע, בעבורם נתן הקדוש ברוך הוא ברכה כללית "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה". ברכת השבת הרי היא מלפניו ומאחריו, ההכנה לשבת היא מיום ד' – ששהוראה והציווי על כך הוא ה"לכו נרננה" הקטן [אותו אומרים בשיר של יום הרביעי בתפלת שחרית] שהוא ג' פסוקים.

יום
רביעי

יום חמישי

כד כסלו, ערב חנוכה

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: וישב, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קיג-קית.

תניא: פרק א. תניא . . . פנים לתורה.

(המשך). ביאור ג' פסוקים – לכו נרננה – ע"פ מדה ממוצעת מדת כל אדם: מיטוואך אז מען הויבט אָן טראַכטען וואו וועט מען נעהמען אויף שבת, הן בפשטות און הן מיט וואס וועט מען שבת'ן – יעדער איד איז דאָך שבת גאָר אנאנדערער – ווערט מרה שחורה'דיג, איז די עצה, לכו נרננה, בטחון. ווען עס קומט דאָנערשטאָג, עס ווערט נעהנטער צו שבת, און עס איז נאָך אלץ ניטאָ, איז יעמאָלט נרננה'ט זיך ניט, מען פאַרשטעהט אז מ'דארף עפעס טאָן. איז אז מ'זיצט דאָנערשטאָג'דיגע נאָכט און מ'לערענט חסידות, יעמאָלט איז פרייטאָג דערהערט מען כי אל גדול גו' ומלך גדול גו', און מיט דעם שבת'ט א איד. במנחה אין אומרים תחנון.

[המשך]. ביאור ג' הפסוקים – "לכו נרננה" – על פי מדה ממוצעת מדת כל אדם: ביום רביעי, כשמתחילים לחשב מנין יקחו עבור שבת, הן בפשטות והן בצורת קיום השבת – כל יהודי הרי הוא שונה לגמרי בשבת – שוקעים בדכאון. העצה לכך – "לכו נרננה", בטחון. כאשר מגיע יום חמישי, יותר קרוב לשבת, ועדיין אין כל, במצב בלתי "מרנין" זה, מבינים שיש לעשות משהו. אזי, כשיושבים בליל ששי ולומדים חסידות, או אז נקלט ביום ששי ש"כי אל גדול גו' ומלך גדול גו'". ועם זה [תכנים אלו] – שובת יהודי. במנחה אין אומרים תחנון.

יום
חמישי

יום שישי

כה כסלו, א חנוכה

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: וישב, ששי עם פירש"י.

תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.

תניא: והא דאמרינן . . . להתייהר כו'.

אָדני אָבי מורי ורבי [הרש"ב] הָיָה מְדַלֵּק נְרוֹת חֲנֻכָּה בֵּין מְנַחֵה לְמַעְרִיב, וְלֹא הָיָה מְדִיק בְּפֶתַח שְׁיֵהִיָּה מְדֻרוֹם לְצִפּוֹן אוּ מְמִזְרַח לְמַעְרֵב. "הַנְּרוֹת הַלְלוּ" – אַחֵר הַדְּלָקָה כָּל הַנְּרוֹת. וְהָיָה יוֹשֵׁב בְּסוּמָךְ לְהַנְּרוֹת חָצִי שָׁעָה – לְבֵד מִיּוֹם ו' עָרֵב שַׁבַּת קֹדֶשׁ שְׁלֹא הָיָה מְתַעֲכֵב חָצִי שָׁעָה – מְדִיק שֶׁיִּדְלָקוּ הַנְּרוֹת חֲמִשִּׁים דְּקוֹת לְכָל הַפְּחוֹת. מְנַחֵה, גַּר חֲנֻכָּה, גַּר שַׁבַּת.

יום
שישי

שבת

כו כסלו, ב חנוכה

ה'תש"ג

מברכים ראש חודש טבת. אמירת כל התהלים בהשקפה.

שיעורים. חומש: וישב, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.

תניא: פרק ב. ונפש . . . בראשית.

יום התועדות. טל ומטור. גר חנכה אחר הבדלה וקדם אמירת ויתן לך. בבית הכנסת גר חנכה קדם הבדלה.

ביום שבת קודש שמברכים החדש, השכם בבקר יתקבצו אנ"ש [=אנשי שלומנו, חסידי חב"ד] לבית הכנסת להגיד כל התהלים. אחר האמירה ילמדו כשעה מאמר של חסידות שיהיה מובן לכל, ואחר כך תפלה. מועד התועדות כפי הזמן שיגבילו מתאים לתנאי המקום, מקום דירתם להצליחה בגשמיות ורוחניות.

אחר אמירת כל התהלים בשבת מברכים לאמרו קדיש יתום. ואם יש חיוב – יאָרצייט [=יום השנה לפטירה] או אָבל – אומרים קדיש יתום אחר כל ספר.

ה'תש"ג

כז כסלו, ג חנוכה

יום ראשון

שבת
קורש

שיעורים. חומש: מקץ, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קכ"קלד.

תניא: פרק ג. והנה כל . . . 14 ופחדו.

במאסר השני של רבנו הזקן – בשנת תקס"א – לא ישב בתפיסא ומאסר כבד כבראשונה. אבל המלשינות היתה כבדה יותר, כי עקר ההלשנה היה על תורת התסידות, וההתנגדות היתה גדולה במאד. היה תפוס "בטיינע סאוועט" [=המועצה החשאית]. יום שיצא לחרות: ג' ג' דתנקה.

ב"ה, כ"ד כסלו, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה יוסף שי

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מכ"ב כסלו עם המוסגר בו, וימצא בזה קבלה זמנית מתאים להוראתו.

ונעם לי לקרות במכתבו אשר אף שקשה לו הדבר עתה בכל זה לא רצה לשנות מאשר נדבר, ובפרט שידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"י, שכאשר האדם למטה מחליט לתת לצדקה סכום שאינו לפי יכולתו בהווה, באותה שעה פותחים מלמעלה צנורות חדשים על ידם יקבל השפעה נוספת למען יוכל למלאות הבטחתו, ובפרט ע"פ הידוע דרשת רז"ל על הכתוב עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר, וכבר נאמר ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות.

במ"ש אודות המקום פנוי בבית החיים אשר נמצא עליו החצי מצבה כפולה, ובאם ירצה מי שהוא לקנות מקום פנוי זה, צריך יהי להסיר המצבה וכו'.

והנה בענינים כאלו יש להזהר ביותר, כיון שנוגע בשטח כבוד הנמצאים בעולם האמת, וחמירא מאיסורא, ולכן אין כדאי להכנס בספק זה, אפילו את"ל שאין בזה חלק איסור, אשר גם בזה יש מקום לדון, ויארץ ימים ושנים טובות הוא וכן זוגתו שתליט"א, ויוסיפו בשטח חינוך בני ישראל בדרך תורתנו תורת חיים הניתנה מאלקים חיים מחי' החיים, ויה"ר שתהי' הוספה זו מתאימה להוראת ימי חנוכה דמוסיף והולך מיום ליום.

בברכת חנוכה מאיר ומזהיר.

בליעה אינה אכילה

יום ראשון כ"א כסלו ה'תשע"א

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ג, הלכה א: ... פְּאוֹבֵל נְבֵלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר בְּלֵבָהּ. אֵינָה מְטַמָּא... אֶלָּא בְּתוֹךְ בֵּית הַבְּלִיעָה.

דין ייחודי נאמר כאן. בעוד שיתר הנבילות מטמאות במגע וכדומה, נבלת עוף טהור אינה מטמאת אלא כשהיא בבית הבליעה, ושיעורה כזית.

ויש לעיין: האם גם כאשר אכילת הנבילה לא היתה בבת אחת, אלא שההאכילתה "בכדי אכילת פרס" (זמן אכילת חצי כיכר – לדעת הצ"צ 6 רגעים), אומרים אנו שהשיעור מצטרף? נחלקו האחרונים בדבר:

ה'מנחת חינוך' (פ' קסא) סבור שאכילת נבלת עוף טהור הינה ככל אכילה שבתורה, ששיעור הכזית נמדד "בכדי אכילת פרס".

אך הגר"ח מברסק סלל דרך אחרת בשיטת הרמב"ם: העובדה שנבלת עוף טהור מטמאת בבית הבליעה, אינה קשורה לדין 'אכילה'. ענין האכילה נקבע אך ורק לאחר סיום הבליעה, ואילו כאשר האוכל עדיין בתוך בית הבליעה – אין זו אכילה (כתובות ל).

ומזה שהרמב"ם פוסק שטומאת הנבילה היא בתוך בית הבליעה – בהכרח לומר שאין זה מדין 'אכילה' אלא דין מיוחד הוא, שהטומאה נקבעת בעת שהיית הנבילה בבית הבליעה. לפי זה מובן, שהנבילה מטמאת רק כאשר הכזית נכנס בבת אחת, ולא תועיל שהייתו במשך הזמן של 'אכילת פרס', משום ששיעור זה נאמר רק בפעולת אכילה.

כמה זמן נמשכת שתייה?

יום שני כ"ב כסלו ה'תשע"א

הצירוף הוא בהתאם להבדל בין הכמויות הנדרשות: בשתיית תרומה, שיעור החיוב הוא בכזית משקה (שהוא פחות מרביעית) וזמן הצירוף הוא בכדי שתיית רביעית, אך בשתיית משקין טמאין ששיעורה רביעית, משך זמן הצירוף הוא בכדי אכילת פרס. והפוסקים דנו גם לענין צירוף שתייה לברכה אחרונה, האם שיעורו רביעית משקה בכדי שתיית רביעית או בכדי אכילת פרס. ה'מגן אברהם' (א"ח סי' רי"ב סק"א) תולה זאת במחלוקת הראשונים האמורה, אך אדמו"ר הזקן (סדר ברה"נ פ"ח סי') כתב שהעיקר כדעה השניה, ויש לברך ברכה אחרונה על שתייה חמה אף ששתה בלגימות קטנות ונמשכה השתייה יותר מכדי שתיית רביעית. וכתב אחיו המהר"ל (שאריית יהודה סי' טו) ששמע מפיו שטעמו הוא משום שנחלק על המג"א, ולדעתו אין זה תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד, ורק ביום הכפורים ששיעור החיוב הוא 'כמלוא לוגמיו' (פחות מרביעית) סובר הרמב"ם ששיעור הצירוף הוא ברביעית, אך בברכה אחרונה ששיעורה רביעית, זמן הצירוף גדול יותר – בכדי אכילת פרס.

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ח, הלכה יא: וְכֵן אִם שָׁתָה מֵעֵט וְשָׁתָה מֵעֵט: אִם יֵשׁ מִתְחֵלָה וְעַד סוֹף כְּדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס - מְצַטְרֵף, וְאִם לֹא - אֵין מְצַטְרֵף.

בהלכות תרומות (פ"י ה"ג) פסק הרמב"ם ששיעור צירוף כזית לאיסור אכילת תרומה הוא בכדי אכילת פרס, ולשתייה כדי שתיית רביעית. והראב"ד השיג וכתב שאף לענין שתייה, שיעור הצירוף הוא בכדי אכילת פרס.

ולכאורה דברי הרמב"ם כאן שצירוף שתיית משקין טמאים הוא בכדי אכילת פרס סותרים לדבריו שם!

ויש מבארים: לגבי שתיית איסורים, החיוב תלוי בהנאת הגרון, ולכן השתייה אסורה גם אם נעשתה בכדי שתיית רביעית, ובאכילה השיעור הוא בכדי אכילת פרס משום שהנאת אכילה נמשכת יותר מהנאת שתייה. אך לגבי טומאה הדבר תלוי בהנאת המעיין ובעיכול, ולענין זה אין הבדל בין אכילה לשתייה. (כס"מ הל' תרומות שם).

ורבינו מנוח (הל' שביית עשור פ"ב ה"ד) תירץ: ההבדל בשיעור זמן

רחיצה אחרי הטבילה

יום שלישי כ"ג כסלו ה'תשע"א

ה'אור זרוע' היא, שהגזירה היא גם בטבילת נדה. וכך פסק הרמ"א (יו"ד סי' רא, עה): "לאחר הטבילה במי מקוה כשרים, מותרת ליכנס למרחץ כדי שתחמם עצמה אבל לחזור ולרחוץ אחר כך, יש אוסרים, וכן נהגו". אולם ה'צ"ח אליעזר' (ח"א סי' סד) כתב על פי אחרונים שיש להתיר מקלחת לאחר הטבילה, למי שבאה לשאול על כך ומשום מה לא חשה בנוח ללא זאת, וראוי ללמדה שעדיף לא לרחוץ את הראש ואת הגוף בבת אחת אלא לרחוץ את הראש בלי רובו של הגוף ואחר כך את הגוף בלי הראש שאז היתר גמור הוא. ומוסיף: "ובהאמור, נלמד בגזירה שוה ובקל וחומר בטבילת אנשים בזה הזמן שמותר להם בשופי לשטוף את גופן לאחר הטבילה, וכן ליכנס באותו יום באמבטיה".

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ט, הלכה א: רָאשוּ וְרִבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין, או שִׁנְפְּלוּ עַל רָאשוּ וְעַל רִבּוֹ שְׁלֹשָׁה לִגִּין מִים שְׂאוּבִין - חָרִי הוּא בְּשֵׁנִי לְטַמָּאָה עַד שִׁיטָּבֵל.

אחת משמונה עשרה הגזירות שנשנו בשבת (יד, ב) היא שהבא ראשו ורובו במים שאובים, או נפלו עליו שלושה לוג מים שאובים, הרי הוא כשני לטומאה. וטעם הגזירה הוא שהיו טובלים במערות שמימיהם מלוכלכים ואחר כך מתרחצים במים שאובים נקיים, עד שחשבו רוב העם שהמים השאובים שרוחצים בהם, הם המטהרים.

וכתב ה'פני יהושע' (שבת שם) שהגזירה היא רק על טבילה לאכילת תרומה, אך טבילה לחולין אינה בכלל הגזירה. וזאת כדעת הראב"ה שבטבילת נדה לא גזור על כך. אולם דעת

בין דיני טומאה לבכור יום רביעי כ"ד כסלו ה'תשע"א

ותירץ הגר"ש שקאפ:

גם בספק טומאה של תורה אין מחליטים שבדאי יש כאן טומאה שהרי המציאות נתונה בספק, אלא שמדין תורה יש לנהוג איסור בדבר ולהימנע מלאכלו, אך איסור זה הוא כשאר מאכלות אסורות ולא איסור טומאה, והטומאה עצמה עדיין נתונה בספק. ולכן, לטמא דברים אחרים אין להתייחס לכך כוודאי שהרי עדיין יש ספק האם יש כאן טומאה, והאיסור הוודאי באכילה אינו מחיל טומאה על הדבר השני.

אך לגבי בכור, מאחר ולמעשה נאסר בגיזה ועבודה, הרי אף שאין בכך הכרעה כי הוא אכן בכור, חל עליו דין וודאי של התנהגות בקדושה ודין זה גורם איסור להטיל בו מום (שערי יושר שער א פ"ח).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק יד, הלכה ח: חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין וּפְשֵׁט הַטֹּמֵא אֶת יָדוֹ לְאֻרְתָּהּ, סֶפֶק נִנָּע בְּמִשְׁקִין סֶפֶק לֹא נִנָּע בָּהֶן - הַמִּשְׁקִין טֹמְאִין, וְהַחֲבִית מְהוּרָה. טעם החילוק בין המשקין לכלי הוא, שהמשקין מקבלים טומאה מדאורייתא, ולכן מספק מחמירים, אך הדין שהמשקין מטמאים אחרים הוא מדרבנן, ולכן בספק יש להקל. והקשה על כך הגר"ע איגר (שו"ת ח"א סי' ס"ד): ספק בכור בזמן הזה אסור להטיל בו מום (שו"ע יו"ד סי' ש"ד ס"י) אף שאיסור הטלת מום בבכור הוא מדרבנן כי איסור גיזה ועבודה הוא מן התורה גם בזמן הזה וכיון שיש לאיסורו מספק ולהחזיקו כבכור, שוב נאסר גם בהטלת מום האסורה מדרבנן כיון שכבר נאסר בודאי. ואם כן, אף כאן יש להחמיר ולטמא את הכלי, כי מאחר והמשקין עצמם שטומאתם מהתורה טמאים, יש לטמא גם את הכלי!

אי אפשר להסתתר ברשות הרבים יום חמישי כ"ה כסלו ה'תשע"א

בדין ספק טומאה בין רשות היחיד לרשות הרבים, ואם החמירו ברשות היחיד יש להחמיר גם ברשות הרבים, ואת הכתוב בסוטה "ונסתרה" היינו מפרשים שדיבר הכתוב בהווה (שיחוד הוא במקום סתר), אלא מאחר שראו חכמים שהקילה תורה בדיני טומאה בקרבן פסח, למדו שיש להקל גם בספק טומאה ברשות הרבים, ומה שכתוב "ונסתרה" הוא בדווקא, ללמדנו כי כשם שדין סוטה הוא ברשות היחיד, אף דין ספק טומאה שנלמד ממנו אמור רק ברשות היחיד (תוספות יו"ט טהרות פ"ד מ"א, ומשנה אחרונה שם).

והגר"ע גרודזינסקי מיישב:

החילוק בין רשות היחיד לרשות הרבים בסוטה אינו בעצם הדין – שברשות היחיד ספיקו אסור וברשות הרבים ספיקו מותר, אלא ש"סתירה ברשות הרבים ליכא" (נדה ג, א). כלומר, מאחר שברשות הרבים אין אפשרות של 'סתירה', אין כאן ספק טומאה כלל. וכיון שכך, אי אפשר ללמוד מסוטה שספק טומאה ברשות הרבים טהור, כי אין מציאות של ספק סוטה ברה"ר, ולכן הוצרכו חכמים ללמוד דין זה מקרבן פסח שהתורה הקילה בו אף בטומאה ודאית וקל וחומר בספק (אחיעזר, אבהו"ז, סי' ז אות ב).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ט"ז, הלכה א: מִפְּנֵי מָה טְהוֹר חֲכָמִים סֶפֶק טֹמֵאָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים? שֶׁתִּי הַצִּבּוֹר עוֹשִׂין פֶּסַח בְּטֹמֵאָה בְּזִמְנָן שֶׁהַטֹּמְאִים מְרִבִּין. אִם טֹמֵאָה וְדֹאִית נִדְחִית מִפְּנֵיהֶן, קָל וְחֹמֶר לְסֶפֶק טֹמֵאָה; שְׁאִסּוּר כָּל הַסִּפְּקוֹת מְדַבְּרִיהֶן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת בִּיאוֹת אֲסוּרוֹת. וּמִפְּנֵי מָה הִחְמִירוּ בְּסֶפֶק רִשּׁוֹת הַיָּחִיד? שֶׁתִּי סוּטָה שֶׁנִּסְתְּרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁתִּדְבֵּר סֶפֶק - תִּי הִיא טֹמֵאָה לְבַעֲלָהּ עַד שֶׁתִּשְׁתַּתֵּהּ.

דין ספק טומאה נלמד מסוטה שהבעל קינא לאשתו ונסתתרה והיא אסורה לבעלה עד שתשתה ותברר טהרתה. ואמרו בגמרא (חולין ט, ב) כי כשם שדין סוטה הוא ברשות היחיד, שהרי אין 'סתירה' ברשות הרבים, כך אין להחמיר בספק טומאה ברשות הרבים. ויש להקשות:

כיון שדין ספק טומאה נלמד מסוטה, והלימוד הוא רק לענין רשות היחיד, הרי אין צורך בלימוד כדי להתיר ספק טומאה ברשות הרבים, ומדוע כתב הרמב"ם שהדבר נלמד בקל וחומר מפסח?

ויש לומר:

אילו הדבר היה נלמד רק מסוטה, לא היתה סברא לחלק

טהרת ספק טומאה ברשות הרבים - מניין? יום שישי כ"ו כסלו ה'תשע"א

הרבים - ספיקו טהור. ושאין בו דעת לישאל, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - ספיקו טהור.

שני מקורות נוספים לדין 'ספק טומאה' עולים מהתוספתא (טהרות ו, יז): שאלו את בן זומא מהו דין ספק טומאה ברשות היחיד ואמר להם: סוטה, מה היא לבעלה - ודאי או ספק? אמרו לו: ספק. אמר להן: מצינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ - מה כאן רשות היחיד, אף להלן רשות היחיד. מה כאן שיש בו דעת לשאול, אף להלן דבר שיש בו דעת לשאול. מכאן אמרו: דבר שיש בו דעת לשאול - ברשות היחיד ספיקו טמא,

הלכות שאר אבות הטומאות פרק יח, הלכה א: כָּל שֶׁאֵתָהּ יָבֹול לְרִבּוֹת סִפְּקוֹת וּסְפָקִי סִפְּקוֹת, בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - מְהוּרָה, בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד - טֹמֵא.

כלל הוא: ספק טומאה – ברשות הרבים ספקו טהור, ברשות היחיד ספקו טמא.

בגמרא (סוטה כח, ב) הדין נלמד מסוטה: "מה סוטה רשות היחיד, אף שרץ רשות היחיד. ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל, אף שרץ דבר שיש בו דעת לישאל. מכאן אמרו: דבר שיש בו דעת לישאל ברשות היחיד - ספיקו טמא, ברשות

שביכלתם להגדיר דיני ספקות כראות עיניהם, במקרה זה החליטו להתבסס על דינים מהתורה – סוטה ופסח. ורשב"ג בתוספתא (שם) הביא סברה לחילוק בין רשות הרבים לרשות היחיד: "מפני שאפשר לשאול ליחיד, ואי אפשר לשאול לרבים. כלומר, ברשות היחיד סביר יותר שניתן לברר אם היתה טומאה או לא ולכן הספק אסור כדי שהאדם יברר אם נטמא ולאחר הבירור יהיה טהור בודאי, לא כן ברשות הרבים שם הבירור קשה ולא החמירו.

ברשות הרבים ספקו טהור. והוסיפו לשאול: ומפני מה ספק רשות הרבים טהור. אמר להן: מצינו שהצבור עושה את הפסח בטומאה, בזמן שרובן טמאין. ואם טומאה וודאית התירוה לציבור, קל וחומר לספק טומאה.

הרמב"ם (לעיל פט"ז הל' א) נקט את לימוד הראשון בתוספתא, וכתב שטומאת ספק טומאה ברשות היחיד נלמדת מסוטה, וטהרת ספק טומאה ברשות הרבים נלמדת מפסח. זאת, משום שלשיטת הרמב"ם דיני ספק טומאה הם מדרבנן, בהתאם לשיטתו הכללית שספק מותר מהתורה וחכמים החמירו, וכיון

שבת קודש כ"ז כסלו ה'תשע"א

האם מותר לטבול בשלג?

אמנם, על-פי דין השלג האמור כאן בטומאה מיישב הגר"ח אייגש את קושיות הבית יוסף: מבואר ברש"י (נדה יז, א) כי הטעם לכך שהשלג ש"נטמא מקצתו – לא נטמא כולו", הוא מפני שהשלג אינו עשוי גוש אחד אלא "כל קורט בפני עצמו חשוב ואינו נטמא אלא מקום מגע טומאה". מכאן שהקורטים התחתונים מהווים הפסק בין הקרקע לעליונים ונמצא שעומדים באויר – "ואין מטבילין באויר".

ועל-דרך-זה יש ליישב גם את הקושיא הראשונה: במים כל טיפה מחוברת לחברתה והרי זה כאילו כל ארבעים הסאה נגעו בטובל, אבל בשלג כל קורט הוא בפני עצמו והדבר נחשב כאילו טבל רק בקורטי השלג הסמוכים לבשרו ולא בכל ארבעים הסאה.

הלכות טומאת אוכלין פרק א, הלכה כ"ב: השלג ... נטמא מקצתו – לא נטמא כלו.

על פי הלכה זו יש להכריע בדיון הפוסקים אודות השלג לגבי מקוה:

המרדכי (שבת, ס' שלב) הביא את דעת רבינו שמחה שלא לטבול בשלג שלא הופשר, משתי סיבות: (א) אי אפשר שכל ארבעים הסאה שבשלג יגעו, בו זמנית, בבשרו של הטובל. (ב) "אין מטבילין בכיפין". כלומר, גל הנתלש מן המים אין מטבילין כלים באמצעו העשוי ככיפה משום שהוא עומד באויר. והקשה עליו הבית-יוסף (יורה דעה, ס' רא): (א) אין צורך שכל ארבעים הסאה יגעו בטובל. (ב) הטעם ש"אין מטבילין בכיפין" הוא מפני ש"הוא טבילת אויר ואין מטבילין באויר" (רש"י חולין לא, ב) אבל השלג עומד בערימה על הקרקע ואין בו חלל ואויר.

(מרחשת ח"א ל"ס, י"ב)

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח כסלו, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה צבי הירש שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ב כסלו, בו כתב אודות ההתועדות בקשר עם יום הבהיר י"ט כסלו, גאולתנו ופדות נפשנו, ואין יסוד למה שהצטער על מה שהזמין חוגים יותר רחבים, כי אדרבה טוב עשה, והחוגים הקרובים יותר יש להזמין בשאר ימי סגולה ואפילו גם בשבתות, משא"כ אותם שלע"ע יש להם שייכות פשוטה ביותר לעניני חסידות, דאם לא בימי ד"ט כסלו וכיו"ב, אימתי.

ובמ"ש אשר אחד נפלטו מפיו דבורים בהנוגע ליתר החסידים למי שאינם חסידים, לפלא שלא הדגיש האמור בתניא פרק ל"ב, והרי זהו תורה שבכתב של תורה החסידות וכמבואר במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר ויעידו על זה גם מנגדי (מחסרון ידיעת הענינים) החסידות, שאדרבה באים בטענה מפני מה מקרבים אפילו הרחוקים וק"ל...

בברכה לבשו"ט בענינים הפרטים והכללים.

[כ"ה כסלו, תשי"ז]

שלום וברכה!

... במה דשאלנא קדמיכון: המשתתפים בסעודת נישואין, וכמנהג המדינה מסובים חבורות חבורות (וכמה מהם יותר מעשרה) כאו"א על שולחנה ושמשים משמשים (ומצרפים עי"ז) לכל השולחנות, ובהתאריך הסעודה - כמה מהחבורות מברכין לעצמן, מבלי לחכות לברהמ"ז שבשלחן הראשי, אשר החו"כ מסובין עליו, ומבלי אמירת ז' ברכות וגם לא שהשמחה במעונו וכו'.

אי יאות פתגמה למעביד הכא ולמיפטר נפשי מז"ב וכו'.

וכנראה סיבת המנהג: א) לא כאו"א יכול להאריך בסעודה (מפני הטרדות, הבראות, חס על זמנו וכיו"ב ובפרט שלפעמים האריכות באה ע"י עניינים בלתי רצויים ב) אמירת ז' ברכות קודם אמירתן בשולחן הראשי דהחו"כ - תעורר קפידת המחנותנים.

ועפ"ז שינוי המנהג: א) שכולם יחכו עד סוף הסעודה - תגרום שכמה ימנעו מלהשתתף בסעודה זו כלל ועי"ז יוגרע משמחת חו"כ אז, נוסף על הטינא שבלב מהמחותנים על הבלתי משתתפים, וכנראה במוחש. ב) שיברכו בשולחנות הנ"ל ז"ב בשני כוסות, כבודים - יש חשש לקפידה הנ"ל, ואלו שיחששו להקפידה - מלכתחילה לא יבואו.

וכיון שבשני האופנים - ענין של מצוה ישנו, וגם שנתפשט המנהג ביותר ואין מוחה, מצוה ליישב המנהג, וי"ל שמיוסד על שלשה: א) שו"ע סקצ"ג סוס"א: למנוע קפידת בעה"ב מותר לעשרה להחלק. ב) שם סוס"ג אף אם לא הי' טעם זה מספיק מ"מ בכבר נהגו כך, הוי כאילו לא קבעו עצמן ביחד, וראה שו"ע יו"ד ספ"ח ס"ב. ג) עפ"משי"כ בשו"ע אה"ע סי' ס"ב בט"ז סק"ז וערוך השולחן (סקל"ח). הובא גם במכתב כת"ר) דחייב ז"ב תלוי באם האכילה היא גם לשמחת חו"כ - י"ל דמחשבת המסובים מקודם דבאם תתארך הסעודה יברך בלא ז"ב - הרי זה שלילת קביעתו לשמחת חו"כ, לא חל ענין ז' ברכות מעיקרא, וק"ל.

ב"ה, כ"ח כסלו, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ה' מקץ, שכותב שמפני שינוי הזמן אפשר יעזוב הרעיון דבר קנין הבית.

לדעתי שינוי הזמן לא נוגע לו אפילו את"ל שיש שינוי הזמן, ולדעתי שינוי הזה הוא שמתקרבים לביאת משיח צדקנו ובמילא צריכים להתעסק יותר בענייני תורה ומצוות בכלל והפצת תורת החסידות הדרכותי ומנהגי' ביחוד, וכל יתר הדברים צריכים להתנהג כבשנים בתיקון ושומר ישראל לא ינום ולא יישן משגיח בהשגחה פרטית בתכ"י וישמרם בכל מקום שהם ובקרוב יגאלנו מן הגלות בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – כ"א-כ"ז כסלו ה'תשע"א

יום ראשון כ"א כסלו ה'תשע"א

הלכות שאר אבות הטומאות

פרק שלישי

א. נבלת העוף¹ הטהור מטמא מן התורה. מפני השמועה² למדו, שזה שנאמר: וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באורח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים - אינו מדבר אלא באוכל נבלת העוף הטהור בלבד, שהוא אסור משום נבלה וטרפה³. וכיצד היא טמאה? אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ולא כשהיא בתוך הפה, אלא בתוך בית הבליעה. שנאמר: וכל נפש אשר תאכל - אינה מטמאה אלא כשהיא בבית הנפיש; וזה שנאמר 'תאכל' - לתת שעור לטמאתה כשעור אכילה שהוא פזית. והרי נאמר בה: וכבס בגדיו - מלמד, שהמטמא בה מטמא בגדיו עד שיפרש ממטמאיו, כמו שבארנו. כיצד? הבולע פזית מנבלת העוף הטהור ונגע בכלים בשעת בליעתו - טמאים ונעשו ראשון לטמאה. היה נוגע באדם ובכלי חרס בשעת בליעתו - לא טמא, כמו שבארנו בשאר אבות הטומאות. ואחר שבלע אינו מטמא שאר כלים⁵, שהרי הוא ככלי ראשון לטמאה אחר שפרש ממטמאיו, שאף על פי שהוא טעון טבילה והערב שמש⁶ - אינו מטמא כלים⁷.

ב. אין נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה⁸ לטמא טמאה זו החמורה⁹, אלא בין שבלע ממנה פזית מכל מקום - הרי זו מטמאה בבית הבליעה. חשב עליה לאכילה - הרי זו מטמאה טמאת אכלין¹⁰, והרי היא כאכל ראשון לטמאה

אף על פי שלא נגע בה טמאה אחרת¹¹, ואינה צריכה¹² הכשר.

ג. פרה אדמה¹² ושעירים הנשרפים אינן כן. אף על פי שהן מטמאין המתעסק בהן, אם חשב עליהן לאכילה - צריכין שתגע בהן טמאה¹³ ואחר כך יטמאו טמאת אכלין.

ד. פזית מנבלת הבהמה שתחבו בכוש¹⁴ והכניס לתוך מעי האשה מלמטה, או שהכניסו לתוך בליעתו של חברו במקום שנבלת העוף הטהור מטמאה - הרי זה טמא משום נושא¹⁵, לא משום נוגע, כמו שבארנו בתחלת הספר.

ה. הכורף פזית מבשר נבלת העוף הטהור בחזרת וכיצא בה ובלעו, אף על פי שלא נגע בגורנו - הרי זה טמא¹⁶. כרכו בסיב¹⁷ ובלעו - הרי זה טהור¹⁸.

ו. הבולע נבלת העוף הטהור ואחר שבלעה הקיאה קדם שתתעפל - הרי זה אינו מטמא בגדים כשתצא לגורנו בשעה שמקיאה; שאינה מטמאה בבית הנפיש אלא בשעת בליעה, לא בשעה שמקיאה.

ז. מעי של נבלת העוף הטהור שבלעו, מקצתו בבית הבליעה ומקצתו בחוץ לתוך פיו: אם יש בבית הבליעה פזית - הרי זה טמא, ואם לאו - טהור.

ח. בלע¹⁹ ממנה איבר שלם שאין בו פזית - אינו מתטמא. אפלו נטל צפור ואכלה: אם יש בה פזית - נטמא, ואם לאו - טהור.

ט. הכנפים²⁰ והנוצה²¹, אף על פי שהן כאכלים ומתטמאין ומטמאין טמאת אכלין - אינן מצטרפין²² בנבלת העוף הטהור לכזית. אבל המקומות הרבים הקרובים לבשר מן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) כל הדינים שבהלכה זו מקורם בתורת כהנים פרשת אחרי פרק י"ב ומובאים במקומות שונים בש"ס. (2) איש מפני איש עד משה רבינו. (3) בתורת כהנים שם הלכה ז: יכול אף נבלת עוף הטמא ... תלמוד לומר "אשר תאכל נבילה וטריפה" ... נבילה שיש לה טריפה יצא עוף טמא שאין לו טריפה (איסור טריפה חל רק על עוף טהור). (4) עיקר הנאת הנפש היא בבית הבליעה. (5) פירוש, אפילו שאר כלים שאינם של חרס. (6) שקיעת החמה. טמא שטבל אינו טהור לכל דבר עד שתשקע החמה ונקרא "טבול יום". (7) מפני שכלים אינם מקבלים טומאה מראשון לטומאה אלא מאב הטומאה. (8) ישנם סוגי אוכלין שאינם מטמאים טומאת אוכלין עד שהאדם יחשוב לאכלם (ראה לקמן) ומשמיענו רבינו שנבלת עוף טהור מטמאה בבית הבליעה בלי מחשבה כזו. (9) שמטמאה בגדים. (10) אם נגעה באוכלין - נטמא, אבל אם לא חישב לאוכלה אין דינה כאוכל, מפני שאין דרכם של בני אדם לאכול נבלת עוף. [בעוקצים פרק ג משנה ג שנינו, שלא אמרו דין זה אלא בכפרים, אבל בשווקים שמתאסף שם עם רב, נאכלת (על ידי גויים), ולפיכך מטמאה גם בלי מחשבה מיוחדת. וכן פסק רבינו בהלכות טומאת אוכלין פרק ג הלכה ג]. (11) נידה נא, א: אינה צריכה לא הכשר שרץ ולא הכשר מים. פירוש, מטמאה טומאת אוכלין אפילו לא נגעה בשרץ (או בדבר טמא אחר) ואפילו לא נרטבה באחד משבעת המשקים שמכשירים את האוכלין לקבל טומאה, וטעמו של דבר, מפני שבבית הבליעה היא מטמאה טומאה חמורה לטמא בגדים, וכל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר. כחנא דבי רבי ישמעאל שם. (12) יש להוסיף: ופרים. (13) נבלת עוף טהור מטמאה אוכלין בנגיעה אפילו לא נגעה בטומאה, מפני שמטמאה טומאה חמורה בבית הבליעה כל אדם שהוא, אבל פרה ופרים שאינם מטמאים טומאה חמורה כל אדם, אלא את המתעסקים בהם, אינם מטמאים אוכלין אם לא נגעו בטומאה. (14) בפלך. (15) רבינו לשיטתו, שמשא מטמא אפילו כשלא הזיז את הטומאה ממקומה. פסק כרבא שם, שמקומות אלה דינם כבית הסתרים שמטמא במשא ולא במגע בניגוד לדעת אביו שדינם כבלוע שאינו מטמא כלל. (16) שדרך אכילה היא. דרכם של בני אדם לאכול בשר בחזרת, ולכן אין החזרת חוצצת. (17) כעין חוטים רכים הכרוכים על אילנות. (18) מפני שהטומאה לא נגעה בבית הבליעה והסיב חוצץ. (19) תוספתא זבים פרק ה הלכה ו. נאמר בה "אשר תאכל" ופחות מכזית אינה אכילה. (20) הנוצה הדקה הנשארת בעוף אחר מריטת הנוצה הגסה. (21) הדקה מן הדקה הנשארת אחרי מריטת הכנפיים. (22) אם אכל פחות מכזית בשר, והנוצה שאכל עימו משלימה לכזית - טהור.

הבליעה⁴³. ואם חשב עליה לאכילה והקשרה⁴⁴ - הרי היא
כאכלין טמאין שהן ראשון לטמאה⁴⁵. וכןפנים והנוצה
והמקומות הרבים מן החרטום ומן הצפרנים שלה - הרי הן
כבשרה⁴⁶.

טו. אחד העוף הטהור ואחד העוף הטמא - איבר מן החי
הפורש מהם טהור, ואין בו טמאה כלל. שגמא: ולא לה
תטמא, לכל הבמה⁴⁷ - להוציא את העוף שאין לו פרסה.
ומפי השמועה למדו, שלא בא הכתוב אלא לטמא איבר
מן החי של בהמה או חיה⁴⁸.

טז. איבר מן המת⁴⁹ מן העוף - הרי הוא נבלת העוף
שפרש ממנו: אם היתה נבלת עוף טהור - מטמאה טמאה
חמונה בבית הבליעה בכזית; ואם חשב עליו לאכילה -
מטמא טמאת אכלין. ואם היתה נבלת עוף טמא - מטמא
טמאת אכלין, אם חשב עליו והקשר. ואינו מטמא אכלין
אחרים עד שיהיה בו כביצה, כשעור פל האכלין לטמא,
כמו שיתבאר.

פרק רביעי

א. שמונה שרצים האמורים בתורה, והן: החלד והעכבר
והצב והאנקה והלטאה והפח והתנשמת והחמט - טמאת
פלן שנה, והן הנקראין שרץ לענין טמאה.

ב. השרץ - אב מאבות הטמאות. מטמא אדם וכלים במגע,
וכלי חרס באויר, ואינו מטמא במשא, והנוגע בו אינו
מטמא בגדים בשעת מגעו. ושעור טמאתו ככעדרשה. וכל
השרצים מצטרפין לכעדרשה.

ג. האיברים אין להן שעור. איבר מן השרץ כבדיתו.

החרטום והצפרנים - הרי הן כבשר ומצטרפין לכזית. ראשי
אגפים²³ וראש הזנב והעצמות, אפלו הרכות - אינן
מצטרפין²⁴.

י. האוכל מנבלת העוף הטהור מן העצמות הרבין או מן
הגדין ומן השלל של ביצים²⁵ ומן הדם ומבשר מן החי²⁶
ממנו - טהור. אבל האוכל מן האשכול²⁷ של ביצים ומן
הקרקובין ומן בני המעים, או שהמחה את החלב²⁸ באור
וגמעו - הרי זה טמא באוכל מבשרם; שהשוותה בכלל
אוכל. המחיה בחמה וגמעו - טהור, שהרי הסריחו²⁹.

יא. נבלת העוף הטהור³⁰ שנפסדה מלאכל הכלב - טהורה.
וכן אם יבשה כחרס ואינה יכולה להשרות בפושרין מצת
לעת לחזור לכמות שהיתה - הרי זו טהורה. והאוכל נצלי³¹
של נבלת העוף הטהור - הרי זה טהור.

יב. עוף טהור שנטרף ונשחט שחיטה כשרה - שחיטתו
מטהרתו, ואפלו נשחט בעזרה. ואם נמלק ונמצא טרפה -
אין מליקתו מטהרתו³². נמצאת אומר³³: שהשוטח עוף
טהור, בין בחוץ בין בפנים, בין קדשים בין חלין - הרי זה
טהור³⁴; והמולק חלין בפנים³⁵ או שמלק קדשים בחוץ -
הרי אלו מטמאין³⁶ בגדים בבית הבליעה.

יג. המולק³⁷ קדשים בפנים, אם היו ראויין לקרבן ולא
נמצאו בהן מומין שבאננו במקומו - הרי אלו טהורין.
פיוצא בו, עגלה צרופה³⁸ שגערפה בהלכתה - טהורה.
פפרה פתיב בה³⁹ קדשים⁴⁰. וכן אם נשחטה⁴¹ אחר
ירידתה לנחל, אף על פי שאסורה בהנאה - הצילה אותה
שחיטתה מידי נבלה.

יד. נבלת העוף הטמא - טהורה⁴² ואינה מטמאה בבית

(23) יבשים הם ונוהגים לחתכם ולזרקם. (24) אבל מטמאים ומיטמאים. כל הלכה זו מקורה בטהרות פרק א משנה ב. (25) הביצים
הקטנות כשהן דבוקות בשידרה. (26) חתך כזית בשר מעוף חי ואכלו. (27) הבשר שעל השידרה מבפנים. שהביצים דבוקות בו.
(28) השומן. (29) שומן שניתך בחום השמש התקלקל ונפסל לאכילה. (30) מבואר למעלה פרק א הלכה יג בדין נבלת בהמה.
(31) למעלה (שם) כתב רבינו ניצל של בהמה טמא מספק מפני שבעיני היא שלא נפשטה, וכאן, בניצל של עוף, פסק שאינו מטמא
מפני שהבעיית היא בניצל של בהמה בלבד, וסובר רבינו שניצל של עוף מאוס יותר משל בהמה. (32) בין בפנים ובין בחוץ.
(33) יוצא מזה. (34) ואף על פי שקדשים טעונים מליקה מפני שהשוטח עוף קדשים בחוץ חייב כרת (שם ק, א) הרי החשיבה
תורה את שחיטת העוף בחוץ ולפיכך מטהרת מידי נבילה גם בפנים, שבפנים ובחוץ דינם שווה בכל ענייני טומאת נבלת העוף.
(35) וכל שכן בחוץ, שלא מצאנו שם מליקה בכלל. (36) משנה שם סח, א. והטעם, מפני שאין מליקה מועילה לחולין בשום
מקום, וקדשים בחוץ נלמד (שם) מן הכלל המקובל: "לא היה פסולו בקודש, מטמא בגדים בבית הבליעה". (37) ברייתא שם.
והיא מלמדת, שלא תאמר, אמנם התורה התירה מליקה בקדשים למזבח ולכהנים, אולם לאחרים לא יצאה מכלל נבילה. (38) שם
ע, ב. אם נמצא אדם הרוג ולא נודע מי רצחו מביאים בית דין עגלה, מורידים אותה לנחל ועורפים אותה. (39) שם: כפר לעמך
ישראל. (40) ועשיית מצוותה מטהרתה מידי נבילה כמו מליקה בעוף. (41) שם. מפני ששחיטתה מתירה בחולין, היא מועילה
לטהר בעגלה ערופה. (42) בברייתא חולין (ק, ב) למדו זה מן הכתוב "נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה" (ויקרא כב, ח) מי
שאיסורו משום נבילה, יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טמאה. (43) שטמאה זו נאמרה בעוף טהור בלבד, כל דבר שאינו מיוחד
למאכל אדם אינו מטמא טומאת אוכלין אלא אם חישב עליו לאכילת אדם (הלכות טומאת אוכלין פרק א) ונבלת עוף טמא רוב
בני אדם אינם אוכלים אותה ולפיכך צריכה מחשבה. (44) לשון המשנה טהרות פרק א, ג: "צריכה מחשבה והכשר" ופירש הר"י
קורקוס, שהכוונה להכשר מים והכשר שרץ, היינו, שתורטב במשקין ותיגע אחרי כן בשרץ. אולם בכסף משנה כאן כתב, שמלשון
רבינו משמע שצריכה הכשר מים בלבד. (45) הר"י קורקוס פירש: כשנועה באב. (46) מיתטמאים ומטמאים ומצטרפים (טהרות
שם משנה ג). בעוף טהור אמרנו למעלה (בהלכה ט) שהכנפיים והנוצה אינן מצטרפות. הרא"ש מנמק את ההבדל: נבלת עוף טמא
אין אוכליה מצויים ולפיכך מניחים אותה כמו שהיא עם הכנפיים והנוצה עד שיימצאו אוכלים ולפיכך הם חשובים כחלק מן
העוף. (47) והכתוב ממשיך: "אשר היא מפרסת פרסה". (48) ומפני שכתוב "פרסה" ממעטים אבר מן העוף. (49) אבר מן
העוף אינו כלול במה שאמרו במשנה (אהלות פרק א משנה ז): "האיברים אין להם שיעור".

פרק חמישי

ד. בשר וגידים ועצמות, שהוא פחות מפעדשה, בין שפרש
 מן החי בין שפרש מן המת - מטמא טמא. והוא שיהיה
 בפשר שעליו או במח שבפניו כדי להעלות ארוכה.
 ה. בשר מן החי הפורש מן השרץ - טהור; שאין מטמא
 אלא איבר הדומה לשרץ כלו: מה שרץ - בשר וגידים
 ועצמות, אף איבר הפורש - בשר וגידים ועצמות.
 ו. הכליא והפכד והלשון וכיוצא בהן, אף על פי שהן איבר
 ואין עושין חליפין - הרי הן כבשר, ואם פרשו מן החי -
 טהורין.
 ז. דם השרץ - כבשרו, ומצטרף לכעדשה כל זמן שהוא
 מחבר בבשר.
 ח. עצמות השרץ וגידיו וצפרניו - טהורין. ועור החלד
 והעכבר והצב והתנשמת - טהור, אף על פי שהוא לח
 ועדין לא עברו ולא הלך בו. אבל עור האנקה והפח
 והלטאה והחמט - כבשרו, ומטמא ככעדשה. ואם עברו או
 שהלך בהן כדי עבודה - טהורין. וכמה היא כדי עבודה?
 כדי הלוח ארבעה מילין.
 ט. קולית השרץ - הנוגע בה טהור, אף על פי שהיא מלאה
 מת. והוא שיהיה המוח מתקשקש, שאינו מעלה ארוכה;
 אבל אם היה עומד במקומו ויש בו כדי להעלות ארוכה
 בה מבחוץ - הרי הנוגע בה טמא, ככל האיברים שיש בהן
 כדי להעלות ארוכה, כמו שבארנו. נקבה הקולית ככל
 שהוא - הנוגע בה מכל מקום טמא.
 י. ביצת השרץ המרקמת, אף על פי שהשרץ נראה מתוכה
 - טהורה. נקבה כל שהוא - הנוגע בה טמא.
 יא. שרץ שחציו בשר וחציו אדמה - הנוגע בבשר טמא,
 ובאדמה טהור. ואם השרץ על פני כלו - אף הנוגע
 באדמה, שעדין לא נגמרה צורתו, טמא.
 יב. בשר השרץ שנפסד והבאיש ונפסל מלאכל הכלב -
 טהור. יבש עד שנעשה פחורש: אם יכול להשרות בפושטין
 מצת לעת ולחזור לח בשהיה - מטמא; ואם לאו - טהור,
 ואפלו כפאכלים טמאים אינו מטמא. במה דברים אמורים?
 במקצת השרץ; אבל שרץ שביש ושלדו קיים, או שנשרף
 ושלדו קיים, הואיל ותבניתו כלו עומדת - הרי זה מטמא.
 וקרוב בעיני, שטמא זה מדבריהם.
 יג. בזית מן הנבלה או כעדשה מן השרץ שצמקו וחסרו
 - טהורין. פחות מפעדשה מן השרץ ופחות מפזית מן
 הנבלה שתפחו ועמדו על פשעור - מטמאין מדברי
 סופרים. היו בתחלה כפשעור וצמקו, וחרו ותפחו עד
 שהגיעו לשעורן - הרי אלו מטמאין כשהיו דין תורה. וכן
 אתה אומר בזזית מן המת.
 יד. השרץ אינו מטמא עד שימות. התזו ראשיהן, אף על
 פי שעדין הראש מעלה בעור הגוף, אף על פי שהן
 מפרסין כונב הלטאה - מטמאין. שאר שקצים ורמשים
 כלן, כגון הצפרדע והנחש והעקרב וכיוצא בהן, אף על פי
 שהן אסורין באכילה - הרי הן טהורין מכלום, ואפלו
 כפאכלין טמאין אינן. ואין לה בכל השרצים מה שטמא
 במותו חוץ משמנות המינין המפרשין בתורה.

49

א. שכבת זרע - מאבות הטמאה. מטמאה אדם וכלים
 במגע, וכלי חרס באויר, ואינה מטמאה במשא, ואין
 המתטמא בה מטמא בגדים בשעת מגעו. ואחד הנוגע בה
 ואחד הרוצה אותה בכשרו - שניהן ראשון לטמא דין
 תורה. וכמה שעורה? לנוגע - ככעדשה, ולרוצה - בכל
 שהוא. ואין הרוצה טמא עד שתצא ממנו ויתחם ממנו פי
 אמה, שנאמר: אשר תצא ממנו שכבת זרע. לפיכך, אפלו
 ראה בקיסם, הואיל והגיעה לפי אמה - נטמא. ואחד
 הרוצה מתמת בשרו או הרוצה באנס - טמא.
 ב. אין שכבת זרע של קטן מטמאה עד שיהיה בן תשע
 שנים ויום אחד.
 ג. שכבת זרע אדמה - טהורה, עד שתהיה לבנה ונמשכת.
 ד. וכל שכבת זרע שאין גופו של אדם מרגיש בה - אינה
 מטמאה. לפיכך, אם ראה בלא קשוי ובלא תאנה - אינה
 מטמאה משום שכבת זרע. נעקרה בהרגשה, אף על פי
 שיצתה שלא בהרגשה - טמא.
 ה. המתהרהר בלילה וראה ששמש מטה בתלום ועמד ומצא
 בשרו חם, אף על פי שלא מצא שכבת זרע - הרי זה טמא.
 פיון שהרגיש ששמש בתלום כבר ראה בהרגשה, ולפיכך
 מצא בשרו חם; והיתה מעט ונתקנתה בבשרו או בכליו,
 ולפיכך לא מצא לחלוותה. הרהר ולא מצא בשרו חם, או
 שמצא בשרו חם ולא הרהר - טהור.
 ו. המטיל מים וראה מים חלוקין או עכורים בתחלה -
 טהור; ראה אותם באמצע או בסוף - הרי זה טמא. היו
 המים שהטיל כלם מתחלה ועד סוף חלוקין או עכורים -
 הרי זה טהור. היו לבנים ונמשכין - טמא. והמטיל טפים
 עבות מתוך האמה - טהור.
 ז. בעל קרי שטבל ולא הטיל מים קדם שיטבל - כשיטיל
 מים טמא, מפני צחצוחי שכבת זרע שאין יוצאין אלא
 כשיטיל מים. במה דברים אמורים? בחולה או בזקן; אבל
 ילד בריא - טהור, מפני שהוא יורה שכבת זרע בתזקה כחץ
 והיא בלה נחתת מן האמה. עד כמה הוא ילד? כל זמן
 שהוא עומד על רגלו אחת ונוצל או חולץ מנעלו. ואם אינו
 יכול לעשות כן מפני חליו - הרי זה חולה לענין זה.
 ח. וכל אשה ששמשו משתה וירדה וטבלה קדם שתקנח
 עצמה יפה יפה - הרי היא בטמא. ומה.
 ט. אחד האיש ואחד האשה ששמשו משתן - שניהן
 טמאים, ושניהן ראשון לטמא דין תורה. ואין האשה
 טמאה משום נוגעת בשכבת זרע, שנגיעת בית הסתרים
 אינה נגיעה, אלא המשמשת הרי היא כרוצה קרי. והוא
 שתהיה בת שלש שנים ויום אחד, שנאמר: [ואשה אשר
 ישכב איש אתה]. היתה קטנה מבת שלש שנים - אינה
 מתטמאה בשכיבה, אבל מתטמאה בנגיעת שכבת זרע אם
 נגעה בבשרה מבחוץ. [לפיכך, הנוצל גדולה שלא בדרך
 - טהורה]; שלא טמא אותה הכתוב בטמאת בית הסתרים
 אלא בדרך.

יט. גדולה ששכב אותה קטן פחות מכן תשע [או עובד
כוכבים או בהמה] - הרי זו טהורה; שנאמר: [ואשה אשר
ישכב איש אתה] - עד שיהיה השוכב איש ומישראל, כמו
שבארנו.

יום שני כ"ב כסלו ה'תשע"א

פרק ששי

א. טמאת עבודה זרה מדברי סופרים. ויש לה רמז בפורח:
הסרוי את אלהי הנכר אשר בתכם והטהרו² והחליפו
שמלתיכם. וארבעה אבות הטמאות יש בה: עבודה זרה
עצמה, ומשמשיה³, ותקרבת שלה⁴, וזין שנתנסף לה.
וטמאת כלן מדבריהן.
ב. עבודה זרה עצמה מטמאה אדם וכלים במגע, וכלי חרס
באור, ואינה מטמאה במשא, כשרץ, שנאמר: שקץ
תשקצנו⁵. ושעורה כזית. לא תהיה זו חמורה מן המת⁶.
אבל אם היתה הצורה⁷ פחותה מכזית - טהורה.
ג. קצץ איבר ממנה, אפלו היה כמרדע⁸ - הרי זה טהור;
שעבודה זרה אינה מטמאה לאברים, אלא הצורה בלה
כשהיא שלמה. שנאמר: תזרם כמו דנה⁹ - מה דנה אינה
מטמאה לאברים¹⁰, אף עבודה זרה אינה מטמאה לאברים.
כקלי אבות הטמאות דנו בה¹¹, מפני שטמאתה מדבריהם.
עשאוה כשרץ שאינו מטמא במשא, וכמת שאינו מטמא
אלא בכזית¹², וכנדה שאינה מטמאה לאברים.
ד. נתפרקה¹³ עבודה זרה, אף על פי שהיה יטול¹⁴ יכול
להחזירה והרי כל איבריה קמים¹⁵ - אינה מטמאה¹⁶.
ה. כל משמשי עבודה זרה - כשרץ. מטמאין אדם וכלים
במגע, וכלי חרס באור, ואינן מטמאין במשא. ושעור
טמאתן בכזית. ואפלו קצץ משמשיה כזית מן הפלי -
מטמא כשרץ. זו חמר במשמשיה יותר מעבודה זרה עצמה.
ובית עבודה זרה עצמו, אכזי וצזי ועפרו - מטמאין
בכזית¹⁷ במגע ככל המשמשין.
ו. המכניס ראשו ורבו לבית עבודה זרה - נטמא בנוגע.
וכן כלי חרס שהכניס אורו לבית עבודה זרה - נטמא.
ספסלים וקתדראות¹⁸ שהכניס רפן לבית עבודה זרה -
טמאים. וכלן ראשון לטמאה¹⁹.
ז. תקרבת עבודה זרה²⁰ מטמאה במגע ובמשא²¹ כנבלה.

י. הבעל את האשה ולא הוציא שכבת זרע - טהור, אף
על פי שהערה. וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש.
יא. האשה שפלטת שכבת זרע, אם פלטה אותה בתוך
שלוש עונות - הרי היא טמאה כרואה קרי. לפיכך סותרת
יום אחד, אם היתה זכה, כאיש שראה קרי. ומטמאה בכל
שהוא. אף על פי שלא יצאת לחוץ אלא נעקרה והגיעה
לבין השנים - נטמאה; ששהי שכבת זרע כדמה: מה דמה
מטמא בפנים, אף שכבת זרע שתפלט תטמא אותה בפנים.
יב. שכבת זרע עצמה שפלטת בתוך השלוש עונות
מטמאה אחרים שנגעו בה, כדרך שטמאה האשה שפלטת
אותה. ואם פלטה אחר שלש עונות - הרי האשה טהורה,
וכן שכבת זרע שפלטת טהורה, שכבר נפסדה צורתה.
יג. וכמה היא עונה? יום או לילה. ואין העונה שנבעלה בה
מן המניין. כיצד? נבעלה בליל השבת - שלש עונות שלה:
יום השבת, וליל אחד בשבת, ואחד בשבת. אם פלטה בתוך
זמן זה - טמאה; פלטה מליל שני והלאה - טהורה. והאיש
שפרשה ממנו שכבת זרע אפלו לאחר כמה עונות - הרי זו
טמאה כל זמן שהיא לחה, והפורש ממנו טמא.
יד. שכבת זרע אינה מטמאה אלא כשהיא לחה. יבשה
כחרס - טהורה. ואם יכולה לשרות מעת לעת בפושרין
ולחזור לכמות שהיתה - הרי זו טמאה.
טו. כבר בארנו בפרק זה, שהרואה קרי והאשה ששכב איש
אותה שכבת זרע והנוגע בשכבת זרע טמאים מן הטהרה. וכן
האשה שפלטת בתוך שלש עונות - הרי היא טמאה מן הטהרה
כרואה קרי. אבל שאר האמורין בפרק זה שהן טמאים, כגון
מהרהר ומטיל מים - אינן טמאין אלא מדבריהם, ולא גזרו
עליהם טמאה אלא לתרומה, אבל לחלין - טהורין.
טז. נכרית שפלטת שכבת זרע של ישראל בתוך השלוש
עונות, וכן בהמה שפלטת שכבת זרע של ישראל בתוך
זמן זה - הרי אותה הנפלטת טמאה. פלטתו לאחר זמן זה
- הרי היא ספק נכרחה או צדין לא נכרחה.
יז. כבר בארנו בהלכות מטמאי משכב ומושב, ששכבת
זרעו של עובד כוכבים טהור מכלום. לפיכך, בת ישראל
שפלטת שכבת זרע של עובד כוכבים, אפלו בתוך שלש
עונות - טהורה.
יח. עובד כוכבים שהרגיש, ונתגזר וירד וטבל, ויצאה ממנו
שכבת זרע שהרגיש בה אחר שטבל - הרי זה ספק טמא.

(1) במשנה עבודה זרה מז, ב הסמיכו על הכתוב (דברים ז, כו): "שקץ תשקצנו" (שקץ ושרץ היינו הך). ורבינו עצמו מביא רמז זה להלן בהלכה ב. (2) משמע שאלוהי הנכר מטמאים. (3) הכלים שמשמשים בהם לצרכי עבודת אלילים. (4) הקרבנות שהקריבו לה. פירי דיניהם מבוארים בהלכות הבאות. (5) משמע שדינה כשקץ. (6) שאינו מטמא בפחות מכזית (הלכות טומאת מת פרק ב הלכה ב). (7) גוף הפסל. (8) איבר גדול כמו העץ שנותנים על צוואר החמור כדי לכוון הילוכו (ויש מפרשים: מחרישה, ולהלכה כאן אין הבדל בין שני הפירושים). (9) נידה. (10) אם נחתך אבר מנידה אינו מטמא כנידה אלא ככל אבר מן החי. ראה פרק ח מהלכות טומאת משכב ומושב הלכה ד. (11) כל ההקלות שישנן באבות הטומאות השונות הקילו חכמים בטומאת עבודה זרה. (12) לא כשרץ שטמא בכעדרה. (13) פסל עשוי חוליות ונתפרקו (שם). (14) שאינו אומן. (15) וכל אדם יכול לחבר את החוליות ויחזור הפסל כמו שהיה. (16) בעיני אדם נפשטה. אולם נאמר שם שלפי דעת חכמים שאבר ממנה אינו מטמא אין מקום לבעיניו, וברור שאינה מטמאה. ומכיוון שרבינו פסק בהלכה הקודמת כחכמים כתב כאן "אינה מטמאה" (ראה משנה למלך). (17) משנה עבודה זרה מז, ב. ומכאן למדנו דין קצץ ממשמשיה. (18) כיסאות. (19) מפני שנגעו באב הטומאה. (20) כל דבר שהוגש כקרבן לאליל. (21) אבל אינה מטמאה באוהל. כרבנן בעבודה זרה לב, ב וכלשון אחרון של

1 וְשִׁעוּרָהּ בְּזוּתָהּ. כָּל דָּבָר שֶׁמִּקְרִיבִין לָהּ, בֵּין בֶּשָׂר בֵּין שָׂאֵר
2 אֲכָלִים וּמִשְׁקִין – הֵחָל כְּנִבְלָה, שֶׁהִפְתּוּב קֶרֶן וְזָבְחֵי מִתִּים²².
3 וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין תִּקְרָבָת עֲבוּדָה זָרָה שֶׁל אֲכָלִין בְּטָלִין²³
4 לְעוֹלָם לְהַתִּירָהּ בְּהִנָּאָה, אִם בְּטָלָה – הָרִי זֶה סִפֵּק לְטַמְּאָהָ²⁴.
5 אֲכָל כָּלִי שֶׁהוּא תִּקְרָבָת עֲבוּדָה זָרָה שֶׁבִטְלוּ – טְהוֹר²⁵. וְכֵן
6 עֲבוּדָה זָרָה וּמִשְׁמָשִׁיהָ שֶׁבִטְלָן – טְהוֹרִין.
7 ח. יֵין שֶׁנִּתְּנָסֵף לְעֲבוּדָה זָרָה מִטַּמְּא אֲדָם וְכָלִים בְּמַגֵּעַ, וְכָלִי
8 חָרָס בְּאֹוִיר, וּמִטַּמְּא אֲדָם בְּמִשְׁאָ²⁶ כְּנִבְלָה, וְטַמְּאָתוֹ בְּזוּתָהּ.
9 שְׁנָאֵמַר: אֲשֶׁר חִלַּב וְזָבְחִימוּ יֹאכְלוּ, יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם. הָרִי יֵין
10 נְסִיכָם כְּחִלַּב וְזָבְחִימוּ. וְאֵין מִטַּמְּא טַמְּאָה זֶה אֲלָא יֵין
11 שֶׁנִּתְּנָסֵף בִּיד²⁷ לִפְנֵי עֲבוּדָה זָרָה; אֲכָל סֶתֶם יֵין²⁸ שֶׁל עוֹבְדֵי
12 כּוֹכָבִים – מִטַּמְּא טַמְּאָה קֵלָה כִּשְׂאֵר כָּל מִשְׁקִין טַמְּאִין²⁹.
13 ט. מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּאֹרְנוּ מִתְחַלֵּת הַסִּפְרָ³⁰ עַד כָּאן אִתָּה
14 לְמַד, שֶׁאַבּוֹת הַטַּמְּאוֹת – מִהֵן אַבּוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וּמִהֵן אַבּוֹת
15 שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים.
16 י. כָּל הַמִּטַּמְּא מִחֻמַּת אָב שֶׁל תּוֹרָה – הָרִי הוּא וְלֹד טַמְּאָה
17 שֶׁל תּוֹרָה³¹, וְכָל הַמִּטַּמְּא מִחֻמַּת אָב שֶׁל דְּבָרֵיהֶם – הָרִי
18 זֶה וְלֹד שֶׁל דְּבָרֵיהֶם.
19 יא. כָּל אֵב טַמְּאָה שֶׁמִּטַּמְּא בְּמַגֵּעַ וְאֵינוֹ מִטַּמְּא בְּמִשְׁאָ³²,
20 בֵּין אָב שֶׁל תּוֹרָה בֵּין אָב שֶׁל דְּבָרֵיהֶם – אֲדָם הַנוֹגֵעַ בּוֹ
21 אֵינוֹ מִטַּמְּא בְּגָדִים בְּשִׁעֲת מַגֵּעַ³³, וְלֹא אֲדָם וְלֹא כָּלִי חָרָס,
22 אֲפִי עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא פָּרַשׁ מִמִּטַּמְּאָיו. וְהֵנוּ אַחֵר שֶׁפָּרַשׁ
23 מִמִּטַּמְּאָיו אוֹ קִדְּם שֶׁיִּפְרֹשׁ וְלֹד, שֶׁהוּא מִטַּמְּא אֲכָלִין וְעוֹשֶׂה
24 אוֹתָן שְׁנֵי לְטַמְּאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן.

1 יב. וְכָל אֵב טַמְּאָה שֶׁמִּטַּמְּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשְׁאָ, בֵּין אָב שֶׁל
2 תּוֹרָה³⁴ בֵּין אָב שֶׁל דְּבָרֵיהֶם³⁵ – אֲדָם הַנוֹגֵעַ בּוֹ אוֹ הַנוֹשָׂא
3 מִטַּמְּא בְּגָדִים³⁶ בְּשִׁעֲת מַגֵּעַ וּבְשִׁעֲת נְשִׂיאָתוֹ, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן
4 רֹאשׁוֹן לְטַמְּאָה³⁷. וְכֵן אִם נִגַּע בְּאֲכָלִין – עֲשָׂאָן רֹאשׁוֹן כָּל
5 זְמַן שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמִּטַּמְּאָיו. פָּרַשׁ מִמִּטַּמְּאָיו – הָרִי הוּא רֹאשׁוֹן
6 לְטַמְּאָה לְכָל דָּבָר, וְאֵינוֹ מִטַּמְּא בְּגָדִים³⁸, וְאִם נִגַּע בְּאֲכָלִין
7 – הָרִי הֵן שְׁנֵי. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׂאֵר כָּל הָאֲבּוֹת חוּץ
8 מִן הַנִּבְלּוֹת וְהַמְּרַכָּב³⁹. אֲכָל הַנִּבְלָה וְהַמְּרַכָּב, אֲפִי עַל פִּי
9 שֶׁמִּטַּמְּאִין בְּמַגֵּעַ וּבְמִשְׁאָ – הַנוֹגֵעַ בָּהֶן אֵינוֹ מִטַּמְּא בְּגָדִים
10 בְּשִׁעֲת מַגֵּעַ⁴⁰, וְאִם נִגַּע בְּאֲכָלִין – הָרִי הֵן שְׁנֵי לְטַמְּאָה⁴¹;
11 וְהַנוֹשָׂא מִטַּמְּא בְּגָדִים בְּשִׁעֲת נְשִׂיאָתוֹ⁴², וְאִם נִגַּע בְּאֲכָלִין
12 עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ – הֵנָּם רֹאשׁוֹן לְטַמְּאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֹרְנוּ.
13 יג. מִי חֲטָאת⁴³ שִׁישׁ בָּהֶן כְּדִי הִזְאָה⁴⁴, אֲפִי עַל פִּי שֶׁהֵן
14 כְּנִבְלָה וּכְמִרְכָּב שֶׁאֵין מִטַּמְּאִין בְּגָדִים אֲלָא הַנוֹשָׂאָן – הָרִי
15 הַנוֹגֵעַ בָּהֶן מִטַּמְּא בְּגָדִים בְּשִׁעֲת מַגֵּעַ מִשּׁוֹם נוֹשָׂא; שְׂאִי
16 אֲפִשֶׁר שִׁיגַע בְּמִים שֶׁלֹּא יִסִּיט⁴⁵ אוֹתָן, וּיְכַבֵּר בְּאֹרְנוּ שֶׁאֵחָד
17 הַנוֹשָׂא וְאֵחָד הַמְּסִיט. וְכֵן הַנוֹגֵעַ בְּצִמְרֵי הַנִּבְלָה אוֹ שִׁנְגַּע
18 בְּנִימִי⁴⁶ הַמְּרַכָּב – מִטַּמְּא בְּגָדִים בְּשִׁעֲת מַגֵּעַ מִשּׁוֹם נוֹשָׂא;
19 שְׂאִי אֲפִשֶׁר לִנְגַע בְּדְבָרִים אֲלוֹ שֶׁלֹּא יִסִּיט אוֹתָן, וּלְפִיכָּךְ
20 מִטַּמְּא בְּגָדִים עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ כְּדִין הַנוֹשָׂא.
21 יד. הַבּוֹלֵעַ נִבְלָת עוֹף הַטְּהוֹר – בְּשִׁעֲת בְּלִיעָתוֹ מִטַּמְּא
22 בְּגָדִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֹרְנוּ, וְהֵן רֹאשׁוֹן לְטַמְּאָה⁴⁷. וְכֵן אִם נִגַּע
23 בְּאֲכָלִין – הָרִי הֵן רֹאשׁוֹן לְטַמְּאָה. וְאַחֵר שֶׁבִּלְע⁴⁸ – הָרִי זֶה
24 פָּרַשׁ מִמִּטַּמְּאָיו.

רבא (חולין יג, ב) בפירוש המשנה. (22) "ויצמדו לבעל פער ויאכלו זבחי מתים". והכוונה לתקרובת עבודה זרה (עבודה זרה כט, ב). (23) פסל של גוי שקטע ראש אזנה, ראש חוטמה או מעשים אחרים המוכיחים יחס של ביזוי, הותר הפסל בהנאה. מפני שביטל את איכותו כאליל והוא כגוש פשוט. וכן כלים ומשמשים אם שברם, הותרו בהנאה, אבל אוכלין אינם בטילים ואסורים בהנאה (הלכות עבודת כוכבים פרק ח הלכה ט והלכה י). (24) בעיני של רבי יוחנן (עבודה זרה נב, א) אם מה שאמרו אוכלין ומשקין אינם בטילים נוגע גם לעניין טומאה או לאיסור הנאה בלבד שהוא מן התורה, אבל טומאה שהיא גזירת חכמים – בטלה. הבעיני נשארה בתיקו ולכן אומר רבינו: "הרי זו ספק לטומאה". ואף על פי שספק דרבנן – להקל, החמיר רבינו בטומאת עבודה זרה. (25) גמרא שם. רש"י שם מפרש, שהכוונה למשמשים, ונראה שלדעתו כלים שהם תקרובת אינם בטילים, ורבינו מפרש כתוספות (שם עמוד ב דיבור המתחיל כיוון) שגם תקרובת בכלל (כסף משנה). (26) אבל לא באוהל. ורש"י כתב כאן שטמא גם באוהל. (27) שהושיט ידו לייך ושכשך. (28) שאין אנו יודעים אם נתנסך או לא. (29) ושיעורו ברביעית הלוג שהיא כשלושה זיתים (שם ל, א). (30) ספר טהרה. (31) בין כלים בין אוכלין ומשקין. (32) כגון שרץ. (33) פירוש אם נגע בבגדים בשעה שהוא נוגע בשרץ. (34) בכולם כתוב: "וכיבס בגדיו". (35) תיקנו כעין דאורייתא. (36) והוא הדין לכל כלים שהוא נוגע בהם. (37) כאילו נגעו הם עצמם באב. (38) מפני שראשון אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד. (39) דבר שרכב עליו הזב. (40) בנוגע לא כתבה תורה יכבס בגדיו אלא "יטמא עד הערב". (41) אבל אם נגע במשקין, בין בשעת מגעו ובין אחר שפירש נעשו ראשון מדרבנן. (42) בנושא כתבה תורה כיבוס בגדים. (43) מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה כדי להזות על טמאי מת. (44) בכלים פרק א משנה ב שנינו: "למעלה מהם (דרגת טומאה גבוהה יותר משרץ ושכבת זרע וכו') נבילה ומי חטאת שיש בהם כדי הזייה, שהם מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים במגע (פירוש, האדם הנושאם מטמא בגדים במגעו בשעת נשיאה) וחשוכי בגדים במגע". ופירש רבינו שם "חשוכי בגדים במגע": בגדים נמנעים מליטמא כשהאדם נוגע בנבילה או במי חטאת, מלשון חשכת נפשי משחת (ישעיה לח, יז) [ובספרי התנ"ך שלנו כתוב "חשקת" בקוף. ותמוה הדבר, שרבינו דילג על הפסוקים שבתורה ואחשון גם אני (בראשית כ, ו) ולא חשכת (שם כב, טו)]. ומלמדנו רבינו כאן שאינו מטמא בגדים מדין טומאת מגע אבל מטמאים מדין טומאת משא, מפני שאי אפשר לנגוע ולא להזיז. והר"י קורקוס מובא בכסף משנה כאן, שואל, מה לי אם הטומאה היא משום נוגע או משום נושא, ומבאר שההבדל הוא במים קרושים בקור, שאפשר לנגוע בהם מבלי להסיטם. (45) יזיז. (46) השערות (חוטמים דקיקים) הבולטות מן האריג. (47) במשנה שם: "מטמא שניים ופוסל אחד", פירוש, הבולע מטמא את הבגדים ונעשים ראשון והם מטמאים אוכלין להיות שני ואוכלין אלה פוסלים אחרים). ויוצא מזה, שהבולע מטמא שניים (את הבגדים ואת האוכלין שנגעו בהם) ונוסף על זה פוסל את התרומה שנגעה באוכלים. (48) במשנה שם: "הקיא או בלעה מטמא אחד ופוסל אחד". נבלת עוף טהור מטמא רק בזמן שהיא נמצאת בבית הבליעה של אדם (למעלה פרק ג הלכה א) ולפיכך אחר

אב ומטמא בלים דין תורה, שנאמר: וכי ירק הזב
בטהור, כמו שבארנו.
ג. כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים, גזרו שיהיו
מטמאין את הכלים מתוכן. כיצד? אם נפלו לאויר כלי חרס
- נטמא כלו והרי הוא שני; ואם נגעו בשאר כלים מתוכן
- מטמא כלן ונעשו שניים. אבל אם נגעו משקין טמאים
באחורי הכלי שיש לו תוף, בין בכלי חרס בין בכלי שטף
וכלי מתכות - נטמאו אחוריו בלבד, והרי אחוריו שני, ולא
נטמא תוכו. במה דברים אמורים? לתרומה; אבל לקדש,
כלי שננטמאו אחוריו - נטמא כלו, והרי כלו שני לטמאה.
ד. כבר בארנו, שהאכלין אין מטמאין כלים, והמשקין
מטמאין. ולמה עשו בטמאת משקין הכר זה ואמרו, שהכלי
שנגעו משקין טמאין באחוריו - לא נטמא תוכו לתרומה?
להודיע שטמאת כלים אלו מדבריהם, שלא ישפז עליה
תרומה וקדשים.
ה. כבר בארנו, שהאכלין והמשקין שנגעו באב מאבות
הטמאות - הרי הן ראשון לטמאה. וכן אם נגע אכל באדם
או בכלי שננטמא באב - הרי אותו האכל שני לטמאה. ואכל
שנגע בזה השני - נקרא שלישי לטמאה. ואם נגע השלישי
באכל רביעי - הרי זה נקרא רביעי לטמאה. במה דברים
אמורים? באכלין; אבל המשקין, אחד משקה שנגע באב
הטמאה או שנגע בראשון או שנגע בשני - הרי אותו
המשקה תחלה לטמאה, ומטמא את חברו, וחברו את
חברו, אפילו הן מאה, שאין מונין במשקין. כיצד? יין שנגע
באב הטמאה או בראשון או בשני - הרי יין זה בראשון
לטמאה. וכן אם נגע יין זה בשמן, ושמן בחלב, וחלב
בדבש, ודבש במים, ומים ביין אחר, וכן עד לעולם - כלן
ראשון לטמאה, וכאלו כל אחד מהן נטמא באב תחלה,
וכלן מטמאין את הכלים. וכן כלי שננטמאו אחוריו
במשקין, ונגעו משקין אחרים באחורי הכלים הטמאין,
אפילו היו משקין חלין - נעשו המשקין האחרים תחלה
לטמאה, ומטמאין כלים אחרים ועושים אותן שניים, ואין
צריך לומר שהן מטמאין אכלין ומשקין אחרים.

טו. השורף פרה אדמה ושעירים הנשרפים והמשלח את
השעיר, אף על פי שבשעת מעשיהן מטמא בגדים, כמו
שבארנו, אם נגעו⁴⁹ באכלין אפילו בשעת מעשיהן - הרי הן
שני לטמאה⁵⁰.
טז. הנוגע באב מאבות הטמאות המשלח בתוך המקנה,
כגו נבלה או שרץ או משכב⁵¹ שהוא במקנה⁵² ונגע בו -
הרי זה טמא. שנאמר: אף מעין ובור מקנה מים יהיה
טהור, ונגע בנבלתם טמא - אפילו פשה בתוך המקנה
מטמאין. וכשיעלה מן המקנה זה הנוגע יטהר⁵³. ונהנושאן
מטמא בגדים בשעת נשיאתם, ואם נגע באכלים עד שלא
פרש - הרי הן ראשון לטמאה, כמו שבארנו. וכן זב שדרס
על המשכב שהוא מנח במקנה - הרי המשכב טמא;
וכשיעלה המשכב מן המקנה יטהר⁵⁴, שהרי עלתה לו
טבילה⁵⁵. וזה הנוגע במשכב כשהוא במקנה, אם פשט ידו
ונגע חוץ למקנה - הרי זה מטמא בגדים. ואין צריך לומר
שהוא מטמא אכלין ומשקין.

פרק שביעי

א. דבר מפרש בתורה, שהאכלין והמשקין מתטמאין.
שנאמר: מפל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים
יטמא, וכל משקה אשר ישותה בכל כלי יטמא. ואין האכל
שננטמא מטמא אכל אחר מן התורה, ולא המשקין
שננטמאו מטמאין דבר אחר מן התורה. אבל מדברי
סופרים גזרו על האכל הטמא, שאם נגע באכל אחר -
טמאהו; וכן אם נגע אכל הטמא במשקין - טמאין. ואין
אכל מטמא כלי שנגע בו לעולם ואפילו מדבריהם. וכן
גזרו על המשקין הטמאים שיטמאו אכלין או משקין או
כלים שנגעו בהן.
ב. אין לך ולד טמאה שטמא כלים אלא משקין
טמאים בלבד. וטמאה זו מדבריהם. והוא שיהיו אותן
המשקין טמאין מחמת אב מאבות הטמאות, בין של
תורה בין של דבריהם. ומפני מה גזרו על המשקין
טמאין שיטמאו כלים? גזרה משום משקה הזב, שהוא

שבליעה, הרי זה כאילו פירש ממנה ודינו כראשון לטמאה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה י"ב. (49) השורף והמשלח. (50) וכן כתב רבינו בפירושו למשנה זבים פרק ה משנה ט: "ודע, כי שורף פרה ופרים והמשלח השעיר מטמאים בגדים כאשר ביארנו בפתיחה, אמנם עם זה אינם מטמאים שניים ופוסלים אחד אלא מטמאים אחד ופוסלים אחד כמו כל ראשון לטמאה (פירוש, האוכלין שנגעו בהם נעשים שני). ואל תחשוב שזה סותר הכלל שאמר רבי יהושע (שכל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא שניים ופוסל אחד), לפי שזה מבואר ואמר "כל המטמא בגדים בשעת מגעו" ולא אמר כל המטמאים בגדים גרידא (בלבד), ואלה (שורף ומשלח) לא במגע יטמאו בגדים אלא בהתעסקם עסק מיוחד, והבן זה". ברור, שרבינו מחלק בין דבר המטמא בגדים תמיד בנגיעה (או בנשיאה) ובין דבר שמטמא בזמן עסק מסוים בלבד. המטמא בנגיעה או בנשיאה עושה אוכלין ראשון, אבל אלה שטומאתם מוגבלת אינם מטמאים את האוכלין להיות כמותם אפילו בחיבורים, והם מיטמאים בנגיעתם בהאדם שהוא ראשון ועושה אותם שני לטמאה, ולמד הבדל זה מדיוק לשונו של רבי יהושע. (51) דבר ששכב עליו הזב והדומה לו. (52) ואפילו שניהם - הטומאה והאדם - בתוך המקווה. (53) אם יפירוש מן הטומאה כשכולו עורנו בתוך המים, אבל אם הוציא חלק מגופו לפני שפירש מן הטומאה לא נטהר. ודרך אגב משמיענו רבינו שהטובל אינו נטהר עד שיעלה מן המקווה וכל זמן שהוא במקווה נשאר בטומאתו. (54) המשכב. (55) אחר פרישתו מן הזב. מובן שאם לא פירש מן הזב לפני שחלק ממנו יצא מן המים - לא נטהר (ראה הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ו הלכה ב).

1. אַחֲרֵי הַפְּלִי שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמִשְׁקִין, וְנָגְעוּ אַכְלִין בְּאַחֲרֵי
2 הַפְּלִי הַטָּמֵא, אָפְלוּ אַכְלֵי תְרוּמָה - הָרִי הֵן טְהוּרִין. שֶׁהַפְּלִי
3 שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲרָיו בְּלֹבֵד אֵינוֹ מִטְמֵא אֶת הָאֲכָלִין אֲלָא לְקַדֵּשׁ
4 בְּלֹבֵד; שֶׁהַפְּלִי שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲרָיו - הָרִי זֶה טָמֵא כֹּל לְקַדֵּשׁ,
5 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וּלְפִיכָף מִטְמֵא אֶכָּל הַקֹּדֶשׁ.

פֶּרֶק שְׁמִינִי

7 א. כָּל הַנוֹגֵעַ בְּיָדָיו בְּרֹאשׁוֹן לְטַמְאָה, בֵּין שֶׁהִזָּה אוֹתוֹ
8 רֹאשׁוֹן אָדָם אוֹ פֶּלִי אוֹ אֶכָּל אוֹ מִשְׁקִין טָמְאִין - נִטְמָאוּ יָדָיו
9 בְּלֹבֵד עַד הַפֶּרֶק. וְכֵן הַמִּכְנִיס יָדָיו לְאֹרֶץ פֶּלִי חֶרֶס שֶׁנִּטְמָא
10 בְּאֵב הַטַּמְאָה, אוֹ שֶׁהִכְנִיס יָדָיו לְבֵית מִנְגַּע - נִטְמָאוּ יָדָיו.
11 וְטַמְאָת הַיָּדִים מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

12 ב. הַיָּדִים שְׁנוֹת מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים לְעוֹלָם. שֶׁאֵין טַמְאָתָן אֲלָא
13 מִדְּבָרֵיהֶם, וּכְשֶׁגָּזְרוּ טַמְאָה עֲלֵיהֶן גָּזְרוּ שִׁיהִיו כְּשֵׁנִי לְטַמְאָה.
14 אָפְלוּ הַכְּנִיס יָדָיו לְבֵית הַמִּנְגַּע, אוֹ שֶׁנָּגַע בְּיָדָיו בְּאֶדָם
15 שֶׁמִּטְמָא בְּגָדִים עַד שְׁלֹא פָרַשׁ מִמִּטְמְאָיו - הָרִי יָדָיו שְׁנוֹת.
16 ג. הַפֶּגּוּל וְהַנוֹתֵר וְצִרִיד שֶׁל מִנְחֹת - הָרִי הֵן פְּרֹאשׁוֹן
17 לְטַמְאָה, וּמוֹנִין בָּהֶן רֹאשׁוֹן וְשֵׁנִי, לְפִיכָף מִטְמְאִין אֶת הַיָּדִים
18 בְּכִבְיָצָה. וְאֵין הַפֶּגּוּל וְהַנוֹתֵר מִצְטַרְפִּין, אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁעוּרָן
19 שׁוֹה בְּכִבְיָצָה, הוֹאִיל וְטַמְאָת הַיָּדִים מִדְּבָרֵיהֶן. אֲבָל שֶׁאֵר
20 הָאֲכָלִין מִצְטַרְפִּין. שֶׁאֵין אֲכָלִים טָמְאִין מִטְמְאִין אֶת הַיָּדִים
21 עַד שִׁיהִיו כְּבִיָּצָה.

22 ד. קוּלִית הַפֶּגּוּל אוֹ הַנוֹתֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא סְתוּמָה -
23 הַנוֹגֵעַ בָּהּ בְּיָדָיו נִטְמָאוּ יָדָיו; שֶׁהַעֲצָמוֹת שֶׁל קֶדְשִׁים
24 שֶׁשִּׁמְשׁוּ נֹתֵר אוֹ פֶּגּוּל מִטְמְאִין אֶת הַיָּדִים, הוֹאִיל וְנִעְשׂוּ
25 בְּסִיס לְדָבָר הָאֶסוּר.

26 ה. בִּשְׂר קֹדֶשׁ שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְמַחֲצֵתוֹ - הָרִי הוּא סֶפֶק אִם
27 מִטְמֵא אֶת הַיָּדִים אוֹ לֹא. לְפִיכָף אֵינוֹ מִטְמֵא, שֶׁסֶּפֶק טַמְאָת
28 הַיָּדִים טְהוֹר, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאֵר. וְאִם בִּשְׂר פֶּסַח שֶׁיֵּצֵא חוּץ
29 לְבֵית הוּא - הָרִי הוּא טְהוֹר. בְּגִי חֲבוּרָה זְרִזִּין הֵן.

30 ו. אֵין טַמְאָת יָדִים בְּמִקְדָּשׁ. שֶׁבִּשְׂעָה שֶׁגָּזְרוּ טַמְאָה עַל
31 הַיָּדִים, לֹא גָזְרוּ בְּמִקְדָּשׁ. אֲלָא הַנוֹגֵעַ בְּאֲכָלִין טָמְאִים וְכִיּוֹצֵא
32 בָּהֶן, בֵּין שֶׁנָּגַע בְּמִקְדָּשׁ בֵּין שֶׁנָּגַע חוּץ לְמִקְדָּשׁ, וְנָגַע
33 בְּקֶדְשִׁים בְּמִקְדָּשׁ - לֹא טָמְאָן. וְאִם נָגַע חוּץ לְמִקְדָּשׁ - הָרִי
34 זֶה מִטְמֵא אֶת הַקֹּדֶשׁ וּפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאֵר.
35 ז. מִי שֶׁנִּטְמָאת יָדוֹ אַחַת וְנָגְעָה בְּאַחֶרֶת - הָאֲחֶרֶת טְהוּרָה,
36 וְנוֹטֵל אֶת הַטַּמְאָה וְיָדָיו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? לְתְרוּמָה;
37 אֲבָל לְקֹדֶשׁ, אִם נִטְמָאת יָדוֹ אַחַת וְנָגַע בַּשְּׁנִיָּה - טַמְאָה,
38 וְשִׁתִּיהֶן צְרִיכוֹת טְבִילָה לְקֹדֶשׁ. אֲבָל לְתְרוּמָה - בְּנִטְלָה
39 יָדִים בְּלֹבֵד יִטְהַרוּ יָדָיו.

40 ח. שְׁלֹמֶה הַמֶּלֶךְ וּבֵית דִּינוֹ גָּזְרוּ עַל כָּל הַיָּדִים שִׁיהִיו
41 שְׁנוֹת, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא יָדַע בְּיָדָיו שֶׁנִּטְמָאוּ, מִפְּנֵי שֶׁהַיָּדִים
42 עֲסָקָנוּת. וְלֹא גָזַר שְׁלֹמֶה עַל הַיָּדִים טַמְאָה אֲלָא לְקַדֵּשׁ,
43 וְאַחֵר כֶּף גָּזְרוּ חֻקִּים שֶׁאֲחֲרָיו אֵף לְתְרוּמָה. וּלְפִיכָף צָרִיךְ
44 נִטְלָה יָדִים לְתְרוּמָה. וְאִם נָגַע בְּתְרוּמָה קֹדֶם שִׁיטֵּל יָדָיו -
45 פְּסוּלָה, וְנִשְׁרָפָה עַל טַמְאָה זֹאת.

ט. לֹט אָדָם יָדָיו בְּמִפָּה וְאוֹכֵל תְּרוּמָה בְּלֹא נִטְלָה יָדָיו,
וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יָגַע. אֲבָל לֹא יַעֲשֶׂה כֵן בְּחִלִּין שֶׁנִּעְשׂוּ
עַל טְהֻרַת הַקֹּדֶשׁ אוֹ עַל טְהֻרַת תְּרוּמָה, גָּזְרָה שְׂמָא יָגַע, לְפִי
שֶׁאֵינוֹ מִקְפִּיד עֲלֵיהֶן.

י. הוֹאִיל וְהַיָּדִים שְׁנוֹת, אִם נָגְעוּ בְּמִשְׁקָה - עֲשֹׂאוֹם תְּחִלָּה.
וְאִם נָגְעוּ מִשְׁקִין אֲלוֹ בְּאֲכָלִין - עוֹשִׂין אוֹתָן שְׁנִי, וְאִם נָגְעוּ
בְּמִשְׁקִין אַחֲרִים - עוֹשִׂין אוֹתָן תְּחִלָּה; שֶׁהַמִּשְׁקִין תְּחִלָּה
לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. אֲבָל אֵין מִשְׁקִין אֲלוֹ שֶׁנִּטְמָאוּ מִחֲמַת
הַיָּדִים מִטְמְאִין פְּלִים, שֶׁעָקַר טַמְאָת הַיָּדִים מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן
גָּזְרוּ חֻקִּים עַל כָּל אָדָם שִׂיאֵכָל אֲכָלִין טָמְאִין, בֵּין שֶׁאֲכָל
אֶכָּל רֹאשׁוֹן אוֹ אֶכָּל שְׁנִי, וְעַל כָּל הַשּׁוֹתֵה מִשְׁקִין טָמְאִים,
שִׁיהִיָּה שְׁנִי לְטַמְאָה עַד שִׁיטְבֹּל. וְאִם נָגַע בְּאֲכָלִין - עֲשֹׂאֵן
שְׁלִישִׁי; וְאִם נָגַע בְּמִשְׁקִין, אָפְלוּ מִשְׁקָה חִלִּין - עֲשֹׂאֵן
תְּחִלָּה לְטַמְאָה אֲכָלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרִים, אֲבָל לֹא לְטַמְאָה פְּלִים,
הוֹאִיל וְעָקַר טַמְאָת אָדָם זֶה מִדְּבָרֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מָה גָּזְרוּ
טַמְאָה עַל הָאוֹכֵל אֲכָלִין טָמְאִים? שְׂמָא יֵאָכֵל אֶכָּל רֹאשׁוֹן
אוֹ שְׁנִי וְיִשְׁתֶּה עֲלָיו מִשְׁקָה תְּרוּמָה, וְנִמְצָא הַמִּשְׁקָה תְּרוּמָה
טָמֵא בְּאֶכָּל שֶׁבִּפְּנֵי. וְכֵן הַשּׁוֹתֵה מִשְׁקִין טָמְאִין - שְׂמָא יֵאָכֵל
עִמָּהֶן אֶכָּל תְּרוּמָה, וְנִמְצָא טָמֵא בְּמִשְׁקִין שֶׁבִּפְּנֵי. וְכִבֵּר
בִּאֲרָנוּ בְּתְרוּמוֹת, שֶׁאֶסוּר לְאָכֵל תְּרוּמָה טָמְאָה.

יא. אֵינוֹ מִתְטַמֵּא עַד שִׂיאֵכָל מֵאֲכָלִים טָמְאִים פְּחָצִי פָּרֶס,
שֶׁהוּא כְּבִיָּצָה וּמִחֲצָה שׁוֹחֲקָת. וְכֵן הַשּׁוֹתֵה אֵינוֹ מִתְטַמֵּא
עַד שִׁישְׁתֶּה מִמִּשְׁקִין טָמְאִין רְבִיעִית. וְכָל הָאֲכָלִין
מִצְטַרְפִּין לְכַחֲצִי פָּרֶס לְפֶסֶל אֶת הַגְּזִיָּה, וְכָל הַמִּשְׁקִין
מִצְטַרְפִּין לְרְבִיעִית. וְאִם אֶכָּל אוֹ שְׁתֶּה פָּחוֹת מִשְׁעוּר זֶה
- טְהוֹר. אֲבָל מִעֵט וְשֶׁהָה וְאֶכָּל מִעֵט: אִם יֵשׁ מִתְחִלָּה
וְעַד סוֹף כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס - מִצְטַרְפִּין, וְאִם לֹא - אֵין
מִצְטַרְפִּין. וְכֵן אִם שְׁתֶּה מִעֵט וְשֶׁהָה וְשְׁתֶּה מִעֵט: אִם יֵשׁ
מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס - מִצְטַרְפִּין, וְאִם לֹא
- אֵין מִצְטַרְפִּין. אֲבָל פָּחוֹת מִפְּשְׁעוּר וְטָבֵל וְעָלָה, וְאֶכָּל
מִעֵט מִיָּד, אִם לֹא שֶׁהָה בִּינִיָּה וְהָרִי בֵּין אֲכִילָה שְׁלִפְנֵי
טְבִילָה וְשְׁלֹאחֵר טְבִילָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס - הָרִי אֲלוֹ
מִצְטַרְפִּין.

יב. אִשָּׁה שֶׁהִיא רֹאשׁוֹן לְטַמְאָה וּמִנִּיקָה אֶת בְּנָה - הָרִי הֵבֶן
טְהוֹר, וְלֹא גָזְרוּ עָלֶיהָ טַמְאָה. שֶׁאָפְלוּ תֹאמֵר שֶׁיִּנָּק רְבִיעִית,
אֶפְשָׁר שִׁישׁ מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף יִתֵּר מִכְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס, שֶׁהָרִי
אֵינוֹ יוֹנֵק בְּבֵת אַחַת.

יג. הַמַּעֲבֵרֶת הַתִּירוֹ לָהּ לְאָכֵל אֲכָלִין טָמְאִין פָּחוֹת
מִפְּשְׁעוּר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת הֶרְבֵּה, מִפְּנֵי הַסִּפְּנָה.
וְאֵינָה צְרִיכָה טְבִילָה, אֲלָא הָרִי הִיא טְהוּרָה.

יוֹם שְׁלִישִׁי כ"ג כִּסְלוֹ ה'תשע"א

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. הִבָּא רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין², אוֹ שֶׁנִּפְּלוּ עַל רֹאשׁוֹ
וְעַל רַבּוֹ שֶׁלֹּשָׁה לַגִּין³ מִים שְׂאוּבִין - הָרִי הוּא כְּשֵׁנִי לְטַמְאָה

- 1 עד שִׁטְבֵּל⁴. ואם נגע באֶקְלִין⁵ - עֲשֹׂאֵן שְׁלִישִׁי; ואם נגע
2 בְּמִשְׁקֵין טְמֵאִים⁶ - עֲשֹׂאֵן תְּחִלָּה⁸ לְטֵמֵא אֲכָלִים וּמִשְׁקֵין
3 אֲחֵרִים, אֲכָל לֹא לְטֵמֵא בָּלִים⁹. ומִפְנֵי מָה גָזְרוּ טִמְאָה עַל
4 אָדָם זֶה? מִפְנֵי שֶׁהָיוּ טְבוּלֵי יוֹם¹⁰ טוֹבְלִין בְּמַעְרוֹת
5 שְׁמִימֵיהֶן רַעִים¹¹, וְאַחֵר כִּף הָיוּ רוֹחֲצִין בְּמֵי שְׁאוּבִים יָפִים
6 דְּרָף נְקִיּוֹת. וּפְשֻׁט הַמִּנְהַג כִּף, עַד שֶׁהָיוּ רַב הָעַם מְדַמִּים
7 שֶׁמֵּי שְׁאוּבִים שְׂרוֹחֲצִין בָּהֶן בְּאַחְרוֹנָה הֵן שְׁמֻטְהֵינָן, לֹא
8 הִטְבִּילָה שְׁבָמִי מְקוּהָ, וְהָיוּ טוֹבְלִין בְּזוּלוֹ בְּלֹא כּוֹנֵה¹².
9 וּלְפִיכָף גָּזְרוּ, שֶׁכָּל שֶׁבֹא רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמֵי שְׁאוּבִים אוֹ
10 שֶׁנִּפְּלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ - נִטְמָא וְנַעֲשֶׂה כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה. אֶפְלוּ
11 טְהוֹר¹³ שְׂאִינוֹ טְבוּל יוֹם, אִם נָפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ שְׁלִשֶׁת
12 לִגְיָן מֵי שְׁאוּבִין אוֹ שֶׁבֹא רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמֵי שְׁאוּבִין - הָרִי
13 זֶה כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה עַד שִׁטְבֵּל. טְבַל - אֵינוֹ צָרִיף הָעֶרֶב
14 שְׁמֵשׁ, מִפְּנֵי שֶׁעָקַר טִמְאָה זֶה מִדְּבָרֵיהֶן. וְכֵן הָאוֹכֵל אֶקְלִין
15 טְמֵאִים וְהַשּׁוֹתֶה מִשְׁקֵין טְמֵאִין וְטְבַל - אֵינוֹ צָרִיף הָעֶרֶב
16 שְׁמֵשׁ. וְכֵן בָּלִים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמִשְׁקֵין - כִּיּוֹן שֶׁמִּטְבִּילָן טְהוֹר,
17 וְאֵין צָרִיכִין הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ. מִפְּנֵי שֶׁטִּמְאוֹת אֵלוֹ עֲקָרָן
18 מִדְּבָרֵיהֶן.
19 ב. מִי שֶׁנִּפְּלוּ עָלָיו שְׁלִשָּׁה לִגְיָן מֵי שְׁאוּבִין מִשְׁנֵי בָּלִים
20 אוֹ מִשְׁלִשָּׁה: אִם הִתְחִיל הַשְּׁנִי עַד שֶׁלֹּא פָּסַק הָרִאשׁוֹן -
21 מִצְטָרְפִין, וְאִם לֹא - אֵין מִצְטָרְפִין. נָפְלוּ מֵאַרְבָּעָה בָּלִים -
22 אֵין מִצְטָרְפִים, וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתְחִיל זֶה עַד שֶׁלֹּא פָּסַק זֶה -
23 הָרִי זֶה טְהוֹר. נָפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ אֲכָל לֹא עַל רַבּוֹ, אוֹ שֶׁנִּפְּלוּ
24 עַל רַבּוֹ וְלֹא עַל רֹאשׁוֹ, אוֹ שֶׁנִּפְּלוּ עַל רֹאשׁוֹ בְּלִבָּד מִלְּמַעְלָה
25 וְעַל רַבּוֹ נָפְלוּ מִן הַצֵּד אוֹ מִלְּמַטָּה - הָרִי זֶה טְהוֹר, עַד
26 שִׁיפְּלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ הִסְמוּף לְרֹאשׁוֹ כְּדֶרְפּוֹ¹⁴. וְכֵן אִם
27 בָּא רֹאשׁוֹ בְּמֵי שְׁאוּבִין וְלֹא בָּא רַבּוֹ, אוֹ בָּא רַבּוֹ וְלֹא בָּא
28 רֹאשׁוֹ, אוֹ שֶׁבֹא רֹאשׁוֹ בְּלִבָּד וּבָא מִשְׁאָר גּוּפוֹ וְרַבּוֹ בְּמֵי
29 שְׁאוּבִין מִלְּמַטָּה אוֹ מִן הַצֵּד - הָרִי זֶה טְהוֹר, עַד שִׁיבּוֹ
30 רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ הִסְמוּף לְרֹאשׁוֹ כְּדֶרְפּוֹ.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שלושה לוגין. ראה לקמן הלכה ד. (4) אבל אינו צריך הערב שמש, כמו שיתבאר לקמן. (5) של תרומה. (6) יש לתקן את התיבה "טמאים" ולגרוס "טימאים". (7) צריך להיות "ועשאו" וכן הגירסא בדפוס רומא ("ר"מ). (8) נתבאר בפרק הקודם, שכל הפוסל את התרומה מטמא משקים להיות תחילה (ראשון לטומאה). (9) הטעם מבואר בסוף הלכה זו. (10) טמאים שטבלו בו ביום וטרם שקעה השמש נקראים "טבולי יום". (11) מזהומים. בקין קשה היה למצוא בארץ ישראל בור שיש בו ארבעים סאה מים נקיים. (12) לא דקדקו לטבול כדין. (13) במשנה זבים שם נאמר: "הבא ראשו ורובו במים שאובים וטהור שנפלו על ראשו שלושה לוגים מים שאובים", משינוי סגנון זה בין רישא לסיפא, הרישא אומרת "הבא" סתם והסיפא אומרת "וטהור שנפלו וכו'" למדו בתוספות שבת שם דיבור המתחיל וטהור, שטהור הבא ראשו ורובו במים שאובים לא נטמא, ודעת רבינו אינה כן ואינו מחלק בין טבול יום ובין טהור. (14) על השכיח בלבד גזרו, ולא גזרו על הבלתי שכיח, ואין הדבר שכיח, שאדם יתרחץ באופן משונה כזה. (15) החצי מראשו ורובו. (16) בעיני שנשארה בתיקו שם, ומפני שטומאה זו גזירת חכמים היא פסק רבינו לקולא. (17) פירוש, שהם כולם שאובים. התיבה "אלו" אינה נמשכת לשאובים מעורבים שבתחילת הלכה זו. (18) שנינו היינו טהורים ואנחנו טימאנו אותו תחילה ואחר כך הוא טימא אותנו. [בתוספות יום טוב זבים פרק ה משנה י"ב למד מלשונו של רבינו בהלכה זו - "שלושת הלוגין שנפלו עליו או שבא בהן" - ששיעור זה נאמר גם בבא ראשו ורובו]. (19) שהוא עצמו שני. (20) כשהן מחוברות לתפילין. (21) המקומות שנשארו ללא כתב. (22) וכל שכן הגליון שבין דף לדף. (23) שבתחילת הספר ובסופו. בבבא בתרא יג, ב אמרו שצריך להשאיר גליון בתחילת הספר ובסופו. (24) למעט הגליונות שנחתכו (שבת קטז, א). (25) בפרשה זו ישנן שמונים וחמש אותיות והוא ספר שלם בפני עצמו ולפיכך ירעה שכתוב בה 85 אותיות נתקדשה. (26) פרק ד מפסוק ז ואילך עד סוף הפרק, כל פרק ה ו"ט פסוקים הראשונים מפרק ו כתובים ארמית. (27) פרקים ב עד ז. (28) מה שנכתב בכתבי הקודש בלשון ארמית. (29) כתב עתיק מאוד ואמרו (בסנהדרין כא, ב) שבתחילה ניתנה התורה בכתב זה ובימי עזרא נשתנה ברוח הקודש לכתב אשורי, הוא הכתב שלנו.

ואם נגע במשקה תרומה - הרי הן שלישי, ואם נגע
במשקה קדש - הרי הן רביעי.
ה. ועתה יתבאר לך, שאין שלישי שבתרומה ולא רביעי
שבקדש מטמא משקה אחר או אכל אחר, ואין צריך לומר
שאין מטמאין בלים. לפיכך, קדרה שמלאה משקין ונגע
בה טבול יום: אם היה משקה חלין - הכל טהור, ואם היה
משקה תרומה - המשקין פסולין והקדרה טהורה. ואם היו
ידיו טמאות - המשקה טמא, בין משקה תרומה בין משקה
חלין. וזה חמור בידים מבטבול יום. וחמור בטבול יום
מבידים טמאות: שפסק טבול יום - פוסל מספק, וספק
הידים - טהור, כמו שיתבאר.
ו. אחד טהור שהיו ידיו טמאות או טבול יום שידיו טמאות -
הרי זה מטמא משקה חלין ועושה אותו תחלה לטמא אכלין
ומשקין, כמו שבארנו. ומאחר שמשקה שיצא מטבול יום -
במשקין שנגע בהן, טבול יום שגזל מרקו או מימי רגליו על
כפר של תרומה - הרי זה טהור, מפני שהן כמשקין שנגע בהן.
ז. מפל אלו הדברים שהקדמנו לבארם אתה למד, שהאדם
יהיה אב לטמאה ויהיה ראשון לטמאה מדברי תורה.
ולעולם לא יהיה האדם שני אלא מדברי סופרים. והוא
האוכל אכלין טמאים או השותה משקין טמאין או הבא
ראשו ורבו במים שאובין, שפל אלו כשני לטמאה
מדבריהם. וכן שאר כל הכלים חוץ מפלי תרס יהיו אב
טמאה ויהיו ראשון לטמאה מדברי תורה. ולא יהיה הפלי
לעולם שני לטמאה אלא מדברי סופרים. שאם יטמא
במשקין טמאים - יהיה שני מדבריהן, כמו שבארנו.
ח. כבר בארנו, שפלי תרס לא יהיה אב טמאה לעולם, לא
מדברי תורה ולא מדברי סופרים. ויהיה ראשון לטמאה
מדברי תורה, ושני מדבריהן, אם נטמא במשקין, כשאר
הכלים. ולא יהיה האדם ולא הכלים שלישי ולא רביעי
לעולם, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.
ט. האכלים לא יהיו אב טמאה לעולם, לא מדברי תורה
ולא מדבריהם. ויהיו ראשון ושני מדברי תורה. שהאדם או
הפלי שהוא ראשון לטמאה, אם נגע באכל - צשאוהו שני.
והאכלין יהיו שלישי ורביעי לטמאה מדבריהן בלבד.
י. המשקין יהיו אב טמאה מדברי תורה, כגון מי חטאת
ורק הזב ומימי רגליו. ויהיו ראשון לטמאה מדברי תורה,
כגון שנגעו באב מאבות הטמאות. וכן אם נגעו המשקין
בולר הטמאה, בין אדם בין בלים - נטמאו מדברי תורה,
והרי הן בראשון לטמאה לטמא אחרים מדבריהן. וכן אם
נגעו בשני, בין אדם בין בלים בין באכלין - נעשו ראשון
לטמא אחרים מדבריהם, כמו שבארנו. ויהיו המשקין
שלישי ורביעי מדבריהם. כיצד? אם נגע טבול יום במשקה

ח. הכותב הלל³⁰ ושמע³¹ לתינוק להתלמד בו, אף על פי
שאינו רשאי³² - הרי אלו מטמאין את הידים.
ט. המשיחות³³ והרצועות שתפרן לספר³⁴, אף על פי
שאינו רשאי לקימן³⁵ - כל זמן שהן מחברין לספר מטמאין
את הידים.
י. תיק של ספר ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות³⁶ -
מטמאין את הידים. אבל הכרכות, אף על פי שיש בהן
מאותיות של שם ומעננים הרבה של תורה - אינן מטמאין
את הידים.
יא. ספרי המינים³⁷ - אינן מטמאין את הידים. פרשת
סוטה³⁸, הואיל ולמחיקה עומדת - אינה מטמאה את הידים.

פרק עשירי

א. כל המתטמא באב מאבות הטמאות, בין אדם בין בלים
- הרי הוא ראשון לטמאה, כמו שבארנו, עד שיטבול. טבל
- הרי הוא כשני לטמאה עד שיעריב שמשו. שנגמר: במים
יובא וטמא עד הערב וטהר. הכתוב קרא לטבול יום טמא.
ב. אחד טבול יום מטמאה חמורה, כגון שטבל מזיבות
מטמאת מת וצרעת, ואחד טבול יום מטמאת שרץ וכיוצא
בו, כל הטעון הערב שמש, בין אדם בין בלים, בין מדברי
תורה בין מדברי סופרים - הרי הוא כשני לטמאה עד
שיעריב שמשו.
ג. טבול יום פוסל אכלי תרומה ומשקה תרומה, ואכלי
הקדש ומשקה הקדש, פוסל הכל. כיצד? טבול יום שנגע
באכלין של תרומה - צשאן שלישי לטמאה, מפני שהוא שני.
וכן אם נגע במשקין של תרומה - טמאין, והרי הן שלישי
לטמאה. נגע טבול יום במשקין של קדש - טמאן, והרי הן
רביעי לטמאה. וכן אם נגע באכלי הקדש - צשאן רביעי. אבל
אם נגע באכלי חלין ומשקה חלין - הרי הן טהורין. ודין
מחסר כפורים וטבול יום בנגיעת הקדש אחד הוא. הרי
נתבאר לך מפל אלו הדברים, שאין שם משקין שניות לעולם,
אלא המשקין תחלה לעולם; חוץ ממשקין שנגע בהן טבול
יום, שהן שלישי אם היו תרומה, או רביעי אם היו קדש.
ד. כל המטמאין, בין חמורין בין קלין, משקין היוצאין
מהן, כגון רקן ומימי רגליהן - הרי הן כמשקין שנגעו בהן.
אלו ואלו ראשון לטמאה, כמו שבארנו. חוץ מזב וחבירי,
שמשקין היוצאין מהן - אב טמאה, ומשקין שהזב וחבירי
נוגעין בהן - תחלה. אפלו אוכל אכלין טמאין או שותה
משקין טמאין, המשקין היוצאין ממנו קדם שיטבל - כמו
המשקין שנגע בהן, שהן תחלה. וכן טבול יום, משקין
היוצאין ממנו - כמשקין שהוא נוגע בהן, שאין מטמאין
אחרים כלל; אלא אם נגע במשקה חלין - הרי הן טהורין,

(30) פרקי הלל שבספר תהלים (קיג-קח). (31) פרשת שמע ישראל (דברים ו). (32) שאסור לכתוב פרשיות אלא ספרים שלמים (הלכות ספר תורה פרק ז הלכה ז"ד). (33) חוטים. (34) תפר בהן את יריעות ספרי קודש. (35) שאין תופרים את הספרים אלא בגידים. [ויש מפרשים שתפרם לספר ממש על מנת לקשור בהם את הספר]. (36) לספר. (37) כנראה הכוונה לכופרים בקדושתם של ספרי התנ"ך ומכל שכן אלה שכותבים לשם אליילים. (38) הפרשה בספר במדבר פרק ה, הנמחקת למים המאררים שמשקים את הסוטה, ויש בה יותר מן 85 אותיות.

אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה - הרי הוא טהור. 44
וכן רביעי שבקדש, אם נגע במשקה קדש - הרי זה טהור. 45
ט. חלין שנעשו על טהרת תרומה - השלישי שבהן פסול 46
בתרומה, ואם נגע בקדש - אינו עושהו רביעי, ואפלו 47
משקה קדש אינו פוסל. וחלין שנעשו על טהרת הקדש - 48
השלישי שבהן טהור כחלין. 49

י. האוכל רביעי שבקדש - אסור לו לאכל את הקדש, ומתר 50
לגע בקדש ואינו פוסלו. אפלו תבשיל שנתערב בו הקדש 51
ואין בו כזית בכדי אכילת פרס - הרי זה לא יאכל ברביעי 52
של קדש, אלא בתמישי, שהוא טהור כמו שבארנו. 53

יא. האוכל שלישי שבתרומה עצמה או של חלין שנעשו 54
על טהרת תרומה - הרי זה אסור לאכל את התרומה עד 55
שיטבל, ומתר לגע בתרומה והרי היא טהורה. באכילה עשו 56
מעלה, בנגיעה לא עשו מעלה. במה דברים אמורים? 57
בתרומה עצמה; אבל תבשיל שנתערב בו תרומה, אם אין 58
שם כזית בכדי אכילת פרס - הרי זה מתר לאכל מאותו 59
תבשיל כדרך שמתר לגע בתרומה. 60

יב. האוכל שלישי שבתרומה או של חלין שנעשו על 61
טהרת התרומה, אף על פי שהוא טהור לנגיעת תרומה - 62
הרי הוא כשני לענין קדש; שטהרת תרומה טמאה היא 63
אצל הקדש. אבל האוכל שלישי שבחלין שנעשו על טהרת 64
הקדש - הרי הוא טהור; שאין לה דבר שעושהו רביעי 65
בקדש אלא קדש מקדש בלבד. 66

יג. כל קדש האמור בענין טמאת אכלין ומשקין הוא קדשי 67
מקדש המקדשין, כגון בשר קדשי קדשים ובשר קדשים 68
קלים, וחלות תודה וירקקי נזיר שנשחט עליהן הזבח, 69
והמנחות שקדשו בכלי, ושתי הלחם ולחם הפנים משקרמו 70
בתנור; אבל חלות תודה וירקקי נזיר שלא נשחט עליהן 71
הזבח, והמנחות שלא קדשו בכלי - אינן לא קדש ולא 72
בחלין אלא בתרומה. 73

יד. החלה והבכורים ותשלומי תרומה [והמשה] - הרי הן 74
בתרומה. 75

טו. הטבל והמדמע וגדולי תרומה, ומעשר שני וראשון, 76
ועסה הטבולה לחלה - הרי הן בחלין, והראשון טמא בהן, 77
והשני פסול, ואין בהן שלישי. 78

טז. כל דבר שונדא מטמא את החלין מן התורה - גזרו 79
על ספקו בחלין הטבולין לחלה שמתעשה אותה העסה 80
בטהרה. ומפרישים ממנה חלה, וחלתה תלויה, לא נאכלת 81
ולא נשרפת. 82

יום רביעי כ"ד כסלו ה'תשע"א

פרק שנים עשר

א. אחת עשרה מעלות עשו חכמים לקדש על התרומה, 85

תרומה - עשאהו שלישי, ואם נגע במשקה קדש - עשאהו 1
רביעי. ואין אתה מוצא משקין שניות לעולם, ולא משקה 2
שאינו תחלה, חוץ במשקה טבול יום או מחסר כפורים 3
בקדש, כמו שבארנו, שהוא פוסל מדבריהם ואינו מטמא. 4

פרק אחד עשר

א. כל מקום שנאמר באכלין פסול - הוא שיהיה האכל 6
עצמו טמא, ולא יטמא אכל אחר; אלא אם נגע באכל אחר 7
- הרי הוא טהור. 8

ב. הראשון שבחלין - טמא ומטמא. השני - פסול ולא 9
מטמא. ואין שני עושה שלישי בחלין. מנין לאכל שני שהוא 10
פוסל בחלין? שנאמר: וכלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו, כל 11
אשר בתוכו יטמא. נמצא השרץ אב, וכלי חרס שנפל השרץ 12
לאוירו ראשון, והאכל שבפלי שני, והרי הוא אומר יטמא. וכן 13
שרץ שנפל לאויר התנור - הפת שניה, שהתנור ראשון. 14

ג. הראשון והשני שבתרומה - טמאים ומטמאים. השלישי - 15
פסול ולא מטמא. ואין שלישי עושה רביעי בתרומה. מנין 16
לאכל שלישי שהוא פוסל בתרומה? שנאמר: וכא השמש 17
וטרה ואחר יאכל מן הקדשים. נמצא טבול יום אסור בתרומה 18
עד שיעריב שמשו, ואם נגע בה - פסלה, וטבול יום כשני 19
לטמאה הוא. הא למדת, שהשני עושה שלישי בתרומה. 20

ד. הראשון והשני והשלישי בקדש - טמאין ומטמאין. 21
הרביעי - פסול ואינו מטמא. ואין רביעי עושה חמישי 22
לעולם. ומנין לשלישי בקדש שהוא טמא? שנאמר: והבשר 23
אשר יגע בכל טמא לא יאכל; ויכר קרא הכתוב לשני טמא, 24
שנאמר: כל אשר בתוכו יטמא. הא למדת, שבשר הקדש 25
שנגע בשני - נטמא וישרף. ומנין לרביעי בקדש שהוא פסול? 26
מקל וחמר: ומה מחסר כפורים, שהוא מתר בתרומה, אסור 27
בקדש עד שיביא כפרתו; השלישי, שהוא פסול בתרומה, 28
אינו דין שיעשהו רביעי בקדש? ! אבל החמישי טהור. 29

ה. בשר תאנה, אף על פי שהוא טהור, גזרו עלי שיהיה 30
כשלישי לטמאה: מטמא את הקדש, ואינו פוסל את 31
התרומה. וידא לי, שלא גזרו עלי אלא כדי שלא יערבוהו 32
עם בשר הקדש ויבואו לטעות ולשגוג בו, וידמו שהבשר 33
זה הוא חל והוא קדש ויאכלנו בטמאה. 34

ו. חבורי אכלין על ידי משקין - הרי הן חבור לטמא 35
טמאת אכלין. והדבר ספק, אם חשוכים כגוף אחד למנות 36
בהן ראשון ושני ושלישי, או חושבים זה האכל שנגע בו 37
הטמאה ראשון, והאכל המחקר לו שני. 38

ז. השני שבחלין פוסל אכלי תרומה ועושה אותן שלישי. 39
ואם נגע במשקה חלין - טמאן. ואין צריך לומר, אם נגע 40
במשקה תרומה או במשקה קדש, שהוא מטמא את הכל. 41
ח. השלישי שבתרומה שנגע באכלי קדש - פסול ונעשו 42
רביעי. ואם נגע במשקה הקדש - טמאן ונעשו תחלה. אבל 43

1 ואלו הן: יש לאדם להטביל פלים בתוך פלים² לתרומה,
 2 אבל לא לקדש. גזרה שמא יהיה פי הפלי³ צר ולא יהיה
 3 בו פשופפת הנוד⁴, ונמצאו הפלים שבתוכו פאלו טבילו
 4 במים שבפלי, לא במקוה. במה דברים אמורים? כשהיה
 5 הפלי הגדול שיש בתוכו הפלים הטמאין טהור; אבל אם
 6 היה טמא – מתוך שעלתה לו טבילה, עלתה טבילה לפלים
 7 שבתוכו אפלו להשתמש בהן בקדש.
 8 ב. פלי⁵ שנטמא אחוריו במשקין – לא נטמא תוכו, ולא בית
 9 אצבע⁶ שבפניו שפתו. והמשקין שבתוכו או שבתו אצבעתו
 10 טהורין. ושוטה בו, ואינו חושש שמא יגעו משקין שבפיו
 11 באחוריו הפלי ויטמאו תוכו. במה דברים אמורים?
 12 לתרומה; אבל לקדש, נטמא אחוריו – נטמא פליו.
 13 ג. הנושא את המדרס⁸ – מתר לו לשא עמו תרומה באחד,
 14 והואיל ואין הנושא נוגע בתרומה⁹ ולא תרומה נוגעת
 15 במדרס – הרי היא טהורה. אבל לא הקדש, אף על פי שלא
 16 נגע בו. מעשה היה¹⁰ באחד, שנושא חבית של קדש
 17 טמא במדרס שנושא עמה. באותה שעה גזרו, שהנושא
 18 את המדרס לא ישא את הקדש. ולא גזרו אלא במדרס עם
 19 הקדש¹², כמעשה שהיה. ואם עבר ונשא, הואיל ולא נגע
 20 בקדש – הרי הקדש טהור¹³.
 21 ד. בגדי אוכלי תרומה¹⁴, אף על פי שהן טהורין ונזהרין
 22 מן הטמאות – הרי בגדיהן מדרס לקדש¹⁵.

23 ח. פלי שהוא מפצל¹⁶ ולוחותיו וקורותיו מקשרות, כגון
 24 מטה וכיוצא בה: אם נטמא וצריך להטבילו לתרומה – יש
 25 לו להטבילו פלו באחד כשהוא מקשר; אבל לקדש –
 26 מתיר¹⁷ ומנגב¹⁸, שמא יש שם דבר החוצץ¹⁹, ומטביל ואחר
 27 כף קושר.
 28 ו. פלים הנגמרין בטרה²⁰, אפלו היה העושה אותן תלמיד
 29 חכם ונזהר בהן – הרי אלו צריכין טבילה לקדש, ואין
 30 צריכין הערב שמש; אבל לתרומה – משתמש בהן בלא
 31 טבילה, שהרי נעשו בטרה. ומפני מה הצריכו טבילה
 32 לקדש? גזרה משום רק עם הארץ שיגע בהן²¹ בשעת
 33 מלאכה ועצין²² הוא לח²³.
 34 ז. אחר שנגמר הפלי – מצרף²⁴ מה שבתוכו לקדש, אבל
 35 לא לתרומה. כיצד? פלי שהוא מלא פרות פורדין זה מזה,
 36 כגון צמקין וגורגרות, ונגע טמא באחד מהן – נטמא
 37 כל מה שבפלי לקדש, אבל לא לתרומה. וכל המעלות²⁵
 38 של דבריהם הם²⁶. ורמזו יש למעלה זו בתורה: כף אחת
 39 עשרה זהב מלאה קטרת. אמרו חכמים: כל מה שבכף –
 40 הרי הוא כגוף אחד. אפלו שאין לו תוף²⁷ מצרף מה שעליו
 41 לקדש. כגון שהיו צבורין על גבי הלוח או על גבי העור,
 42 אף על פי שאין הפרות נוגעין זה בזה.
 43 ח. היו שני הצבורין²⁸ בתוך הפלי ודבר אחר²⁹ בגיהן
 44 ונטמא אחד משניהן: אם היה הדבר שביניהן צריך לכל³⁰

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(2) מותר להניח כלים טמאים קטנים בתוך כלי גדול טהור ולהטבילם במקוה ויטהרו. (3) החיצון. (4) כעובי השופרת שנותנים בפי הנוד. במקוואות פרק ו משנה ז שנינו: "עירוב מקוואות כשופרת הנוד". פירוש אם יש שני מקוואות זה בצד זה, באחד יש שיעור מקוה (ארבעים סאה מים) ובשני פחות מכשיעור זה וצינור מחברם, דינם כמקוה אחד כשרוחב הצינור הוא כשופרת הנוד ומותר לטבול במקוה החסר, ואם הצינור פחות משיעור זה אינו מערב את שני המקוואות. ושם מבואר ששופרת הנוד רוחב חללה "כשתי אצבעות חוזרות למקומן", פירוש, שאפשר לגלגל שתי אצבעות בחללו של הצינור. ובכלי בתוך כלי יש לחשוש, שמא יטביל כלים זעירים, כגון מחטים וכדומה, בכלי שפיו צר ואם כן המים שבתוכו אינם כמחוברים למקוה ומתוך כך לא עלתה טבילה למחטים שבתוכו, ובתרומה לא גזרו. נימוק זה אמרו שם בשם רבא. (5) מעלה שנייה ששנו חכמי המשנה שם. (6) במשנה שלפנינו כתוב "בית הצביטה" וגם רבינו בפירושו שם גורס כך ומפרש שם שהיה שקע בעובי שפת הכלי, כדי להשים שם אצבע להחזיק את הכלי ולא יכניס את האצבע לתוך הכלי עצמו. [כנראה קיבל פירושו של רבי יוחנן (שם כב, ב) "מקום שנקיי הדעת צובעין בו" ומפרש כהערוך, שצובעין הוא מלשון "הצביעה" במשנה יומא כב, א שפירושו הוציאו אצבע]. (7) אחוריים, תוך ובית אצבע. (8) דבר שהזב עמד, ישב או שכב עליו נקרא בלשון חכמים "מדרס הזב" או מקוצר: "מדרס", והוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים ואוכלין ומשקין. (9) רבינו במשנה מפרש, כגון שהמדרס והתרומה מונחים על לוח עץ שאינו מקבל טומאה והאדם מרים את הלוח, אבל אם האדם נוגע בשניהם, הוא נטמא מפני שנשא את המדרס ומטמא את התרומה. [ורש"י פירש, שהתרומה מונחת בכלי חרס שאינו מקבל טומאה אלא מתוכו והאדם אינו נוגע באוויר, ולפיכך לא נטמא התרומה על ידי נגיעתו של נושא המדרס]. (10) שם כב, ב. נימוק הגזירה. (11) צריך להיות: "וטימאה" או "וטימאה". (12) אבל לא בטומאה אחרת, כגון שרץ ונבילה ורק בקודש ולא בתרומה. במקום שגזרו טומאה מפני מעשה שהיה, גזרו כעין המעשה בלבד ולא במקרים שאינם דומים לו מכל הבחינות. (13) מחלוקת אמוראים (שם כג, א) ופסק להקל כמו בכל ספק דרבנן. (14) שנשמרו בטהרת תרומה. (15) מטמאים אדם וכלים כמדרס הזב. זאת היא מעלה רביעית. (16) מחובר מחלקים שונים שאפשר לפרקם. (17) את החבלים הקושרים את חלקי הכלי זה לזה. (18) מנקה במטלית כל חלק בפני עצמו. (19) מפריע את מי המקוה מלהגיע למקום שהוא דבוק בו (מעלה חמישית). (20) גמר מלאכה שלהם היה בטהרה, והמלאכה עד סמוך לגמר עשה עם הארץ. (21) שמא נפל הרוק על הכלי בשעת עשייתו, ורוקו של עם הארץ מטמא (ראה הלכות משכב ומושב פרק י). (22) אחרי גמר מלאכה. (23) ומטמא את הכלי, אבל לפני שנגמרה מלאכתו אין עליו דין כלי ואינו מקבל טומאה (מעלה שישית). (24) עושה את כל הגושים שבו כגוש אחד לעניין טומאה. (25) לרבות זו. (26) כרבי יוחנן שם כד, א, שאמר: "מעדותו (עדויות פרק ח משנה א) של רבי עקיבא נשנית משנה זו" פירוש, שנינו שם: "העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו נטמא כולו. הוסיף רבי עקיבא על הסולת ועל הקטורת וכו' שנגע טבול יום במקצתם שפסל את כולם". ומפני שטומאת אפר פרה היא מדרבנן, שהרי אין עליו כל קדושה, למדו בגמרא (שם כג, ב) שגם הסולת והדומה לו – מדרבנן. (27) זו היא מעלה שביעית. (28) כגון עישורן סולת למנחה והניח חצי עישורן בצד זה של הכלי וחציו השני בצד אחר. (29) לא סולת של מנחה העומדת להקטרה (כסף משנה). (30) כגון לבונה.

- 1 - הפלי מִצֶּרֶן וְנִטְמָא הַכֹּל; וְאִם אֵינוֹ צָרִיף לְכָלִּי³¹ - לֹא
 - 2 נִטְמָא אֲלָא זֶה שְׁנֵעָה בּוֹ הַטְּמָא בְּלִבְדּוֹ.
 - 3 ט. הָיוּ שְׁנֵי צְבוּרִין בְּכָלִי, וְהַצְבוּר הָאֶחָד מִחֻבֵּר לַמִּים
 - 4 שְׁאֲחוּרֵי הַכֹּלִי, וְנִגַּע טְמָא בַּצְבוּר הַשְּׁנִי³² - נִטְמָאוּ שְׁנֵיהֶן³³
 - 5 בְּצִרוּף הַכֹּלִי, וְנִטְמָאוּ הַמִּים שְׁאֲחוּרֵי הַכֹּלִי³⁴ מִחֻמַּת זֶה
 - 6 הָאֶכָל הַמִּחֻבֵּר לָהֶן, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲחוּרֵי הַכֹּלִי. נִגַּע הַטְּמָא
 - 7 בַּמִּים שְׁאֲחוּרֵי הַכֹּלִי - נִטְמָא הָאֶכָל הַמִּחֻבֵּר לָהֶן, וְהִדְבֵּר
 - 8 סֶפֶק אִם נִטְמָא הָאֶכָל הַשְּׁנִי בְּצִרוּף הַכֹּלִי אוֹ לֹא נִטְמָא
 - 9 מִחֻמַּת הַצִּרוּף³⁵.
 - 10 י. אֶכָל קֹדֶשׁ שֶׁנִּטְמָא וְהֵנִיחוֹ בְּכָלִי, וּבִתְוֹף הַכֹּלִי אֶכָל קֹדֶשׁ
 - 11 אַחֵר טָהוֹר, וְאֵין נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה - הִטְהוֹר בְּטִהְרָתוֹ³⁶ וְהִטְמָא
 - 12 בְּטִמְאָתוֹ. בָּא טְבוּל יוֹם וְנִגַּע בְּאֶכָל הַטְּמָא - יֵשׁ בְּדָבָר זֶה
 - 13 סֶפֶק, אִם נִפְסַל הִטְהוֹר מִחֻמַּת מִגַּע טְבוּל יוֹם מִפְּנֵי צִרוּף
 - 14 הַכֹּלִי אוֹ לֹא נִפְסַל; שְׁלֹא נִגַּע טְבוּל יוֹם אֲלָא בְּאֶכָל שֶׁשָּׂבַע
 - 15 מִן הַטְּמָא³⁷ וְלֹא הוֹסִיף לוֹ כְּלוּם³⁸.
 - 16 יא. הִרְבִּיעִי בְּקֹדֶשׁ - פֶּסוּל; אֲבָל בְּתְרוּמָה - טָהוֹר. וְכֵן
 - 17 שְׁלִישִׁי בְּתְרוּמָה, אִם נִגַּע בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ - הָרִי זֶה נִטְמָא³⁹,
 - 18 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּתְרוּמָה אוֹ שֶׁבְּקֹדֶשׁ אִם נִגַּע
 - 19 בְּמִשְׁקָה תְּרוּמָה - לֹא פֶּסוּל.
- יב. מִי שֶׁנִּטְמָא יָדוֹ אֶחָת וְנִגַּע בָּהּ בְּיָדוֹ שְׁנִיָּה אוֹ בְּיָד חֻבֵּרוֹ
- פֶּסֶל⁴⁰ אֶת הַשְּׁנִיָּה וְהָרִי הִיא כְּשִׁלְשִׁי. וְאִם הָיְתָה יָדוֹ
- בְּלוּלָה⁴¹ בְּמִשְׁקָה, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע - נִטְמָא חֻבְרָתָהּ⁴².
- וְצִרוּף לְהִטְבִּיל אֶת שְׁתֵּיהֶן⁴³ וְאֶחָד כֶּף יִגַּע בְּקֹדֶשׁ. אֲבָל
- בְּתְרוּמָה, אִם נִטְמָא יָדוֹ הָאֶחָת - לֹא נִטְמָא חֻבְרָתָהּ,
- וְאֶפְלוּ נִגַּע בָּהּ כְּשֶׁהִיא נִגְבָּה⁴⁴. וְאֵין צָרִיף לְהִטְבִּיל יָדוֹ
- שֶׁנִּטְמָא, אֲלָא נוֹטְלָה וְנוֹגַע בְּתְרוּמָה.
- יג. אֲכָלִין נִגְבִּין שְׁלֹא הִכְשִׁירוּ⁴⁵ - אוֹכְלִין אוֹתָם בְּיָדִים
- מִסְאָבוֹת⁴⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּתְרוּמָה; אֲבָל בְּקֹדֶשׁ -
- חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מִכְשָׁרָתָן⁴⁷, וְאֶסוּר לָמִי שִׁידֵּי טְמָאוֹת לְאָכַל
- קֹדֶשׁ שְׁלֹא הִכְשִׁיר. וְאֶפְלוּ לֹא נִגַּע בּוֹ אֲלָא בְּכּוֹשׁ⁴⁸ אוֹ שֶׁחֻב
- לוֹ חֻבְרוֹ⁴⁹ לְתוֹף פִּי - הָרִי זֶה אֶסוּר⁵⁰. וְאֵין צָרִיף לִזְמַר,
- שָׁאֵם נִגְעָה טְמָא בְּאֶכָלִין שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁלֹא הִכְשִׁיר -
- שֶׁנִּטְמָאוּ, מִפְּנֵי שֶׁחִבַּת הַקֹּדֶשׁ מִכְשָׁרָתָן.
- יד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? לְפֶסֶל הָאֶכָל עֲצָמוֹ וְלֶאֱסָרוֹ
- בְּאֶכִּילָה; אֲבָל לְמִנּוֹת בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - הָרִי זֶה סֶפֶק⁵¹.
- כִּיצַד? נִגַּע אֶכָל שֶׁנִּטְמָא בְּלֹא הִכְשִׁיר בְּאֶכָל שְׁנֵי שֶׁהִכְשִׁיר -
- הָרִי זֶה הַשְּׁנִי סֶפֶק, מִפְּנֵי שֶׁהִרְאשׁוֹן לֹא הִכְשִׁיר.
- טו. הָאוֹנֵן⁵² אַחֵר שֶׁתֵּם זָמַן אֲנִיּוֹתוֹ, וּמִחֻסַּר כְּפוּרִים אַחֵר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

31) כגון בשר או שיירי מנחה הנאכלים לכהנים. [הכסף משנה מבאר, שאם האמצעי שביניהם הוא גם כן סולת היה מצטרף עם אותו חצי העיסור שנגעה בו הטומאה שהרי ביניהם אין הפסק. וזה לא כפירוש רש"י, ראה ראב"ד]. 32) שאינו נוגע לא במים ולא בציבור המחובר להם. 33) שני הציבורים. 34) רבי ירמיה שואל שם אם הצירוף מועיל לטמא גם מה שמחוץ לכלי כשהוא מחובר למה שבתוך הכלי והוסיף ושאל: "אם תימצא לומר כיוון דמחבר מחבר (ונטמאו שני הציבורים), חיבור מים וצירוף כלי מהו?" ודרכו של רבינו לפסוק כאם תמצא לומר. 35) בעיני שנייה של רבי ירמיה, אם צירוף הכלי מוגבל לנגיעת טומאה בפנים הכלי ולא בנגיעה מבחוץ או בין כך ובין כך מצרף. בעיא זו לא נפשטה. מובן שהאוכל הנוגע במים נטמא מפני הנגיעה הישירה במים הטמאים. 36) לא אמרו הכלי מצרף, אלא כששניהם מונחים בכלי בשעה שנגעה טומאה באחד מהם. 37) כאדם השבע שאינו מקבל אוכל, כך הוא אינו בולע טומאה. 38) ומתוך כך לא נטמא הציבור השני. והטומאה הראשונה גם כן אינה מטמאה, כמו שאמרנו בבבא הקודמת. ולמה נקט טבול יום ולא טומאה סתם? מפני שקודש הנוגע בטבול יום אינו מטמא ולא פוסל קודש אחר בנגיעה, ואם כן לעולם אינו מוסיף טומאה, אבל שרץ או נבילה מוסיף טומאה במקרה, שהחלק הטמא היה שני או שלישי או רביעי (ראה רש"י שם בראש העמוד). 39) עשה ראשון. 40) אם תיגע בקודש תפסול אותו, אבל לא תטמאהו. כרבי יוסי בן יהודה שם. 41) רטובה, ונטמאה היד בנגיעתה במשקה ונעשית שנייה מגזירת טומאת משקין ולא משום המעלה שבקודש. 42) נעשית שנייה כמותה. ונראה טעמו, שמא נגעה היד השנייה במשקין שעל יד הטמאה ונעשתה שני. [רבינו למד חשש זה ממה שאמרו שם: "היינו רבותיה דנגובה", ראה רש"י שם]. 43) נתבאר למעלה פרק ח הלכה ז שלקודש לא די בטטילת ידיים אלא צריכות טבילה במקוה כשירה כמו ששינונו (שם יח, ב): "נוטלים ידיים לחולין למעשר ולתרומה, ולקודש מטבילין". מובן, שאם היא נגובה וגם לא נגע בידו האחרת מטביל את היד הטמאה בלבד. 44) כלומר, אם היא נגובה, אבל אם היא לחה נטמאת השנייה מפני נגיעתה במשקה (מעלה תשיעית). [למה לא מנו כאן שתי מעלות, א. יד מטמאה חבירתה לקודש ולא לתרומה; ב. לקודש צריכה טבילה ולתרומה מספיקה נטילה? בתוספות שם כ, ב דיבור המתחיל חומר פירשו, שנמנו רק המעלות שהן חומרות לענין טומאה (בלשון הגמרא: "דורא דטומאה", ראה תוספות נדה ו, א דיבור המתחיל אבל), ולפיכך, לא מנו את הטבילה]. 45) שלא נרטבו באחד משבעת המשקין (ראה פרק א מהלכות טומאת אוכלין הלכה א והלכה ב). 46) סתם ידיים שגזרו עליהם להיות שניות (ראה למעלה פרק ח הלכה ח, או אם נגעו בראשון לטומאה ולא נטמא האדם). 47) את אוכלי הקודש ומקבלים טומאה בלי הכשר משקין (שם כד, ב). 48) פלך של עץ שאינו מקבל טומאה. 49) שידי טהורות. 50) בגמרא שם נמנה רבי חנינא בן אנטיגנוס שמא ייקח צנן או בצל לח ויאכל ביחד עם הקודש ויטמאהו, שהרי המשקין שעל הצנן או הבצל שנגעו בידי נעשו ראשון. (זאת היא מעלה עשירית). 51) בעיני שלא נפשטה בחולין לו, א בצריד של מנחות שלא הוכשר אם חיבת הקודש מועילה גם למנות ראשון ושני או לפסול בלבד. [הכסף משנה שואל, הלא למעלה פרק ח הלכה ג פסק רבינו בצריד של מנחות שמונים בו ראשון ושני ונתבאר שם שהסתמך על מה שאמרו במנחות קב, שמדרכבן אין כל ספק שמונים ראשון ושני והשואל שאל מהו דין תורה, ולמה כתב כאן "הרי זה ספק" ומשמע אפילו מדרכבן? והוא מבאר: שם המדובר בטומאה דאורייתא גזרו חכמים למנות ראשון ושני בלי הכשר מים, אבל כאן בטומאת ידיים, שכל עיקרה מגזירת חכמים אפשר שלא החמירו ולא לפסול בלבד, ולא למנות ראשון ושני. ומזה יוצא שכל דברי רבינו בהלכה זו נמשכים לדין ראשון שבהלכה הקודמת ובדילוג על בבא שנייה שם המדברת בנגעה טומאה באוכלין]. 52) אבל לפני קבורת המת.

1 שֶׁהָבִיא בִּפְרָתוֹ - צָרִיכִין טְבִילָה לְאַכִּילַת הַקֹּדֶשׁ, אָכַל לֹא
2 לְתִרְוּמָה; שֶׁהָאוֹנֵן וּמַחֲסֵר כְּפוּרִים מִתְּרִין לְאָכַל אֶת
3 הַתְּרוּמָה. וּמִפְּנֵי מָה הִצְרִיכֵנו טְבִילָה לְקֹדֶשׁ? שֶׁהָרִי עַד
4 עֵתָּה הָיוּ אֲסוּרִין לְאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְהִסִּיחוּ דַעְתָּן⁵³, וְשָׂמָּה
5 נִטְמְאוּ וְהֵם לֹא יָדְעוּ. וְלֹא עָשׂוּ מַעֲלָה זוֹ אֲלֵא לְאַכִּילָה;
6 אָכַל לְנִגְיעָה - נוֹגְעִים בְּקֹדְשִׁים קֹדֶם טְבִילָה⁵⁴.
7 טז. שֶׁשׁ מַעֲלוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת עָשָׂאוּ בֵּין לְקֹדֶשׁ בֵּין לְחֵלִין
8 שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֹּדֶשׁ; וְחֹמֶשׁ אַחֲרוֹנוֹת, שֶׁהֵן מִן הַכְּלִי
9 מִצָּרָף מַה שֶּׁבְּתוֹכּוֹ וְהִלָּאָה - עָשָׂאוּ בְּקֹדֶשׁ בְּלִבָּד, אָכַל לֹא
10 בְּחֵלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֹּדֶשׁ, אֲלֵא הָרִי הֵן בְּחֹמֶשׁ אֵלּוּ
11 בְּחֵלִין. לְפִיכָּךְ, חֵלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֹּדֶשׁ - הָרֵאשׁוֹן
12 טָמֵא בִּהְיוֹ, וְהַשֵּׁנִי פָּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי טָהוֹר בְּחֵלִין, כְּמוֹ
13 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר

14
15 א. חֹמֶשׁ מַעֲלוֹת עָשׂוּ חֻכְמִים בְּבִגְדִים, וְאֵלּוּ הֵן: בִּגְדֵי עֲמִי
16 הָאֶרֶץ - מִדָּרְס לְאוֹכְלֵי חֵלִיהֶן בְּטְהָרָה. וְכֵן עֲמִי הָאֶרֶץ עֲצֻמָּן
17 - כְּזָבִין לְטְהָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וּבִבְגֵי אוֹכְלֵי חֵלִיהֶן בְּטְהָרָה
18 - מִדָּרְס לְאוֹכְלֵי מַעֲשֹׂר שְׁנִי. אָכַל אוֹכְלֵי חֵלִיהֶן בְּטְהָרָה, וְהֵן
19 הַנִּקְרָאִים פְּרוּשִׁים - אֵינֶם כְּזָבִים. אֲפִלּוּ לְתִרְוּמָה הָרִי זֶה
20 הַפְּרוּשׁ טָהוֹר, אֲפִלּוּ אִם נָגַע בּוֹ בִּגְיוּפוֹ. וּבִבְגֵי אוֹכְלֵי מַעֲשֹׂר
21 שְׁנִי - מִדָּרְס לְאוֹכְלֵי תְּרוּמָה. וּבִבְגֵי אוֹכְלֵי תְּרוּמָה - מִדָּרְס
22 לְקֹדֶשׁ. אָכַל אוֹכְלֵי תְּרוּמָה עֲצֻמָּן - אֵינֶן כְּזָבִין לְקֹדֶשׁ. וּבִבְגֵי
23 אוֹכְלֵי קֹדֶשׁ - מִדָּרְס לְחֻטָּאת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פֶּרֶק
24 אֲדָמָה. אָכַל הַטְּהוֹר לְקֹדֶשׁ - אֵינוֹ כְּזָב לְחֻטָּאת.
25 ב. וְכֵן עָשׂוּ חֻכְמִים מַעֲלוֹת בְּטְבִילָה. בִּיצֵד? מִי שֶׁטָּבַל בְּלֹא
26 פְּנוּנָה - הָרִי זֶה טָהוֹר לְחֵלִין, וְאֲסוּר בְּמַעֲשֹׂר שְׁנִי עַד שִׁיתַּכְפֹּן
27 לְטָבַל לְמַעֲשֹׂר. טָבַל לְמַעֲשֹׂר - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהָרָה
28 לְמַעֲשֹׂר, וְאֲסוּר בְּתִרְוּמָה. טָבַל לְתִרְוּמָה - הַחֻזֵּק לְתִרְוּמָה,
29 וְאֲסוּר בְּקֹדֶשׁ. טָבַל לְקֹדֶשׁ - הַחֻזֵּק לְקֹדֶשׁ, וְאֲסוּר לְחֻטָּאת.
30 טָבַל לְחֻטָּאת - הַחֻזֵּק לְכָל; שֶׁהַטָּבַל לְחֻמּוֹר - הַחֻזֵּק לְכָל.
31 טָבַל סֵתָם וְלֹא נִתְכַּפֵּן לְאַחַד מִכָּל אֵלּוּ - הָרִי זֶה טָהוֹר לְחֵלִין
32 בְּלִבָּד, וְטָמֵא כְּשֶׁהִיָּה אֲפִלּוּ לְמַעֲשֹׂר. וְכֵן הַטָּבַל יָדִיו אוֹ
33 הַטְּבִילָן - צָרִיף פְּנוּנָה אֲפִלּוּ לְמַעֲשֹׂר. וּמִן הַמַּעֲשֹׂר וּמִעֲלָה
34 צָרִיף פְּנוּנָה, אָכַל לְחֵלִין אֵינוֹ צָרִיף פְּנוּנָה. וְכָל הַמַּעֲלוֹת הָאֵלּוּ
35 מִדְּבַרֵי סוּפְרִים; אָכַל דִּין תּוֹרָה, הוֹאִיל וְטָבַל מִכָּל מְקוֹם -
36 הָרִי הוּא טָהוֹר לְכָל.

37 ג. מִי שֶׁהִיָּה טָהוֹר לְתִרְוּמָה וְהִסִּיחַ אֶת לְבוֹ מִלְּאָכַל - נִטְמָא
38 בְּהִסָּח הַדַּעַת, וְאֲסוּר לְאָכַל תְּרוּמָה עַד שִׁיטָּבַל פָּעַם שְׁנִיָּה,
39 וְאֵינוֹ צָרִיף הָעֶרֶב שָׁמֶשׁ. הֵי יָדִיו טָהוֹרוֹת לְתִרְוּמָה וְהִסִּיחַ
40 לְבוֹ מִלְּאָכַל, אֵף עַל פִּי שְׁאוּמֵר: יוֹדַע אֲנִי שֶׁלֹּא נִטְמָאוּ יָדַי
41 - הָרִי יָדִיו טָמְאוֹת בְּהִסָּח הַדַּעַת, שֶׁהִיָּדִים עֲסָקָנוּיוֹת. אִם
42 לְתִרְוּמָה כֵּן, קַל וַחֲמֹר לְקֹדֶשׁ שֶׁכָּל הַמַּסִּית דַּעְתּוֹ צָרִיף
43 טְבִילָה. וְאִם לֹא שָׁמַר עֲצֻמוֹ מִטְּמֵאָת מֵת וְלֹא יָדַע בְּיָדָיו
44 שֶׁלֹּא נִטְמָא - הָרִי זֶה צָרִיף הַזָּהָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, מִפְּנֵי

45 הִסָּח הַדַּעַת. וְאִם יָדַע שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּמֵת וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִשָּׂאָר
46 טָמְאוֹת - הָרִי זֶה צָרִיף טְבִילָה וְהָעֶרֶב שָׁמֶשׁ אֵף לְתִרְוּמָה.
47 וְדָבָר בְּרוּר הוּא, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַטְּבִילוֹת מִדְּבַרֵי הֵן.
48 ד. וְכֵן גְּזָרוּ חֻכְמִים עַל הַכֹּלִים הַנִּמְצָאִים בְּשׂוּקִים
49 וּבְחֻבוֹבוֹת, אֲפִלּוּ בְּמִדְּבָרוֹת, שִׁיְהִיו בְּחֻזְקַת טְמֵאָה, שָׁמָּה
50 בְּזָב אוֹ בְּמֵת נִטְמָאוּ. וְכֵן הָרִקִּין הַנִּמְצָאִין שָׁם - בְּחֻזְקַת
51 טְמֵאָה, שָׁמָּה רַק זָב וְכִיָּצֵא בּוֹ הוּא הָרִק הַזֶּה.
52 ה. כָּל הַכֹּלִים הַנִּמְצָאִין בִּירוּשָׁלַיִם - טְהוֹרִין, אֲפִלּוּ נִמְצְאוּ
53 דֶּרֶךְ יְרִידָה לְבֵית הַטְּבִילָה. שֶׁלֹּא גְזָרוּ טְמֵאָה עַל הַכֹּלִים
54 הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, חוּץ מִן הַסְּפִינִים לְשַׁחִיטַת הַקֹּדְשִׁים,
55 מִפְּנֵי חֻמַּת הַקֹּדְשִׁים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּסִפִּין
56 הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם בְּשָׂאָר יָמוֹת הַשָּׁנָה; אָכַל אִם מִצָּא סִפִּין
57 בִּירוּשָׁלַיִם בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן - שׁוֹחֵט בָּהּ הַקֹּדְשִׁים מִיָּד,
58 וְאֲפִלּוּ חָל אַרְבָּעָה עָשָׂר לִהְיוֹת בְּשִׁבְתָּ; שֶׁלֹּא גְזָרוּ עַל
59 הַסְּפִינִין הַנִּמְצָאִים בַּיּוֹם הַזֶּה. וְכֵן אִם מִצָּאָה בַּיּוֹם טוֹב -
60 שׁוֹחֵט בָּהּ מִיָּד; שֶׁחֻזְקַת כָּל הַכֹּלִים בַּיּוֹם טוֹב טְהוֹרִין.
61 ו. מִצָּא הַסִּפִּין בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר - מִזֶּה עָלֶיהָ וּמִטְבִּילָהּ, וְשׁוֹחֵט
62 בָּהּ לְמַחֲרָ; מִפְּנֵי שֶׁעֲשָׂאוּהָ בַּיּוֹם זֶה כְּאֵלּוּ יוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
63 שְׁבִיעִי שָׁלָה.
64 ז. מִצָּא סִפִּין קְשׁוּרָה לְסִפִּין הַיְדוּעָה אֲצִלּוֹ, בֵּין בַּיּוֹם טוֹב
65 בֵּין בְּשָׂאָר הַיָּמִים - הָרִי הִיא כְּמוֹתָ: אִם טְהוֹרָה - טְהוֹרָה,
66 וְאִם טְמֵאָה - טְמֵאָה.
67 ח. כָּל הָרִקִּין הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם בְּאַמְצַע הַדֶּרֶךְ - גְּזָרוּ
68 עָלֵיהֶן טְמֵאָה בְּשָׂאָר הָרִקִּין הַנִּמְצָאִים בְּכָל מְקוֹם. וְכָל הָרִקִּין
69 הַנִּמְצָאִים בְּצֻדֵּי בִירוּשָׁלַיִם - טְהוֹרִים; שֶׁהַפְּרוּשִׁים הֵן
70 שֶׁמִּתְחַלְכִּין בְּצֻדֵּי, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְטַמְּאוּ בְּמַגַּע עֲמִי הָאֶרֶץ.
71 וּבִשְׁעַת הַרְגָּל: שֶׁבְּאַמְצַע הַדֶּרֶךְ - טְהוֹרִים, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל
72 טְהוֹרִים בְּרָגְלָם; וְשֶׁבְּצֻדֵּי - טָמְאִים, שֶׁהַטְּמֵאִים בְּרָגְלָם
73 מַעֲשִׂים וְהֵן פּוֹרְשִׁים לְצַדֵּי הַדֶּרֶכִּים.
74 ט. כִּשְׁם שֶׁהָרֵאשׁוֹן עוֹשֶׂה שְׁנִי וְהַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי, כֵּן
75 סֶפֶק רֵאשׁוֹן עוֹשֶׂה סֶפֶק שְׁנִי וְסֶפֶק שְׁנִי עוֹשֶׂה סֶפֶק שְׁלִישִׁי.
76 י. תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּסֶפֶק אָב מֵאֲבוֹת הַטָּמְאוֹת שֶׁל
77 תּוֹרָה - הָרִי אֵלּוּ נִשְׁרָפִין בְּטָמְאָה זוֹ. כְּגוֹן שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ אִם
78 נָגַע בְּאָב זֶה אוֹ לֹא נָגַע.
79 יא. וְיֵשׁ שָׁם סְפָקוֹת שְׂאִין שׁוֹרְפִין עָלֵיהֶן וְאֵין אוֹכְלִין אוֹתָן
80 אֲכָלִין שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ בִּהְיוֹ, אֲלֵא תוֹלִין, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא
81 שׁוֹרְפִין. וְיֵשׁ שָׁם סְפָקוֹת שֶׁשׁוֹרְפִין עָלֵיהֶן אֶת הַתְּרוּמָה, וְאֵין
82 צָרִיף לומר קֹדְשִׁים.
83 יב. אָכַל עַל סֶפֶק סֶפֶק הַטָּמְאָה - אֵין שׁוֹרְפִין עָלֶיהָ תְּרוּמָה
84 לְעוֹלָם, וְאֵין צָרִיף לומר קֹדְשִׁים; אֲלֵא תוֹלִין, לֹא אוֹכְלִין
85 וְלֹא שׁוֹרְפִין.
86 יג. עַל שֶׁשָּׂה סְפָקוֹת שׁוֹרְפִין אֶת הַתְּרוּמָה, וְכָלֶם גְּזָרָה
87 מִדְּבָרֵיהֶם. וְאֵלּוּ הֵן: עַל בֵּית הַפָּרֶס. וְעַל עֶפֶר הַבָּא מֵאֶרֶץ
88 הָעַמִּים. וְעַל בִּגְדֵי עַם הָאֶרֶץ. וְעַל הַכֹּלִים הַנִּמְצָאִים. וְעַל
89 הָרִקִּים הַנִּמְצָאִים. וְעַל מִי רָגְלֵי אָדָם טָמֵא שֶׁנִּתְעַרַּב בְּמִי

ספקו טמא, ולפועל - ספקן טהור, מפני שהיא טמאה
 48
 49
 ז. ספק משקין לטמא אחרים - טהור, לטמאת עצמן -
 50
 טמא, כיצד? היה מקל בידו ובראשו משקין טמאים וזרקן
 51
 לתוך כפרות טהורות, ספק נגעו המשקין בכפרות ספק לא
 52
 נגעו - טהורות. וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין טמאין
 53
 בכלי זה או לא נגעו - הרי הכלי טהור. וכן אם נסתפק לו
 54
 אם נגעו משקין אלו הטמאין במשקין אחרים או לא נגעו
 55
 - הרי המשקין האחרים טהורין. אבל טמא שפשט ידו או
 56
 רגלו לבין משקין טהורין, או שזרק כפר טמא לבין משקין
 57
 טהורין, ספק נגע במשקין ספק לא נגע - הרי אלו טמאין
 58
 בספק. וכן כל כיוצא בזה.
 59
 ח. חבית שהיא מלאה משקין ופשט הטמא את ידו
 60
 לאוירה, ספק נגע במשקין ספק לא נגע בהן - המשקין
 61
 טמאין, והחבית טהורה; שאין ספק המשקין מטמא. וכן
 62
 אם נכנסו משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית - הרי
 63
 החבית טהורה, והמשקין שבתוכה טהורין, שאין
 64
 מתטמאין אלא מן החבית. ואם נתערבו משקין אלו הספק
 65
 במשקין שבחבית - הרי כל המשקין טמאין בספק, והחבית
 66
 טהורה. וכן אם נפלו משקין אלו לתוך התנור - הרי הפת
 67
 והתנור טהורין.
 68
 ט. המרבץ ביתו במים טמאים או שזלףן והיו שם טהורות,
 69
 ספק נתזו עליהן ספק לא נתזו - ספקו טהור.
 70
 י. זלף משקין טהורין וטמאים בתוך הבית, ונמצאו אחר
 71
 כף משקין על כפר של תרומה: נטלה ונשאל עליה - הרי
 72
 זו טהורה; שספק המשקין לטמא - טהור. הניח הכפר עד
 73
 שינגבו המים שעליה - הרי זו טמאה בספק; שספק טמאה
 74
 ברשות היחיד - טמא, כמו שיתבאר, והרי אין כאן משקין,
 75
 אלא כפר שהיא ספק טמאה ספק טהורה.
 76
 יא. ספק ידים, בין להתטמא בין לטמא אחרים בין
 77
 לטהרתן - טהור, כיצד? היו ידיו טהורות ולפניו שני
 78
 כפרים טמאין, ספק נגע ספק לא נגע; או שהיו ידיו
 79
 טמאות ולפניו שני כפרים טהורים, ספק נגע ספק לא נגע;
 80
 או שהיו ידיו אחת טהורה ואחת טמאה ולפניו שני כפרים
 81
 טהורים ונגע באחד מהן, וספק בטמאה נגע ספק בטהורה;
 82
 או שהיו ידיו טהורות ולפניו שני כפרים, אחד טהור ואחד
 83
 טמא, ונגע באחד מהם, ספק בטמא נגע ספק בטהור נגע;
 84
 או שהיו ידיו אחת טהורה ואחת טמאה ולפניו כפר טמא
 85
 וכפר טהור ונגע בשניהן, ספק בטמאה בטמא והטהורה
 86
 בטהור או טמאה בטהור והטהורה בטמא - הידים כמות
 87
 שהיו, והכפרים כמות שהיו. וכן אם היו ידיו טמאות
 88
 והטבילן או נטלן, ספק שהמים שטהרו בהן כשרים לידים
 89
 ספק שהן פסולין, ספק יש בהן כשעור ספק אין בהן, ספק
 90
 שהיה דבר חוצץ על ידו ספק שלא היה - הרי ידיו
 91
 טהורות.
 92
 יב. היתה ידו אחת טמאה ואינו יודע אי זו היא - אומרין
 93
 לו שלא יעשה טהרות עד שיטל שתי ידיו; ואם נגע באחת
 94
 מהן בטהרות קדם שיטל ידיו - טהרותיו טהורות.
 95

רגלי בהמה מחצה למחצה ואין ידוע אם בטלו מראיתו אם
 1
 לא. כיצד? אם נטמאת תרומה מחמת אחד מששה אלו, אף
 2
 על פי שעקר טמאתו בספק - הרי זו תשרף, הואיל וודאי
 3
 ספקות אלו טמאתו מן התורה, שהמת והזב טמאין מן
 4
 התורה. ואחת תרומה שנגעה באחת משש טמאות האלו או
 5
 שנטמאת מחמת אחת מהן והרי היא שלישית לאחת מהן -
 6
 הרי זו תשרף. אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע בבית
 7
 הפרס ובארץ העמים או לא נגע, אם נגע בבגדים ורקין
 8
 וכלים ומי רגלים או לא נגע - הרי אלו תולין. מפני שעקר
 9
 טמאתו מפני הספק, שטמא טמאין הן או טהורים; ואם
 10
 תאמר טמאין, שטמא נגע שטמא לא נגע. ונמצאו שני ספקות,
 11
 ואין שורפין על שני ספקות אלא תולין, כמו שבארנו.
 12

פרק ארבעה עשר

א. שנים עשר ספקות טהרו חכמים, ואלו הן: ספק מים
 14
 שאובים למקנה. ספק טמאה צפה על פני המים. ספק
 15
 משקין לטמא אחרים. אבל לטמאת עצמן - טמאים מספק.
 16
 ספק הידים, בין לטמאת עצמן בין לטמא אחרים בין
 17
 לטהרת ידים מטמאתו. ספק דברי סופרים. ספק החלין.
 18
 ספק קרבנות. ספק נגעים. ספק עובר ועומד. ספק שרצים.
 19
 ספק רשות הרבים. ספק שתי רשיות.
 20
 ב. ספק מים שאובין למקנה כיצד? שלשה לגין מים שאובין
 21
 שנפלו למקנה - פסולוהו. ספק נפלו ספק לא נפלו; ואפלו
 22
 נפלו, ספק יש בהן שעור או אין בהן - ספקו טהור, והרי
 23
 המקנה בכשרותו. ואין מורין לו לטבל במקנה זה ולעשות
 24
 טהרות לכתחלה; ואם טבל ועשה - טהרותיו טהורות.
 25
 ג. ספק טמאה צפה על פני המים כיצד? שרץ שהיה צף
 26
 על פני המים, בין שהיו המים בכלים או בקרקעות, ויגר
 27
 למים, אפלו אין שם אלא מלא אדם וטמאה - הרי זה טהור,
 28
 עד שידע ודאי שנגע. ולא אמרו ספק טמאה צפה טהור
 29
 אלא לשרץ בלבד. וכל הנחלים והנהרות - הרי הן כמנחתין.
 30
 ד. שרץ שהיה מנח בכלי וכלי צף על פני המים, או שהיה
 31
 מנח על המת או על הנבלה, ואפלו נמוח הנבלה או בשור
 32
 מת שמתחיו, או שהיה מנח על שכבת זרע הצפה על פני
 33
 המים - הרי זה כמנח על הארץ, שספקו ברשות היחיד
 34
 טמא, כמו שיתבאר. היה שרץ על גבי שרץ צף על פני
 35
 המים - הרי זה כטמאה עבה שצפה על פני המים, וספקו
 36
 טהור. היה מנח על גבי מי חטאת ומי חטאת צפין על פני
 37
 המים - הרי זה ספק אם הוא כמנח או אינו כמנח. לפיכך
 38
 יראה לי, שספקו טהור.
 39
 ה. בדרך שטהרו ספק טמאה צפה על פני המים בין בכלים
 40
 בין בקרקעות, כף טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים
 41
 בין בכלים בין בקרקעות. כיצד? ערבה שהיא טמא מת
 42
 וכפר תרומה כרוף בסיב או בנזר ונתון בתוכה, ויגרדו
 43
 לתוכה מי גשמים ונתמלאת, ונפשט הנזר והרי הכפר צף
 44
 על פני המים והנזר מבדיל בינו לבין המים, וספק נגע צדו
 45
 בערבה ספק לא נגע - הרי הוא בטהרותו, מפני שהוא צף.
 46
 ו. שרץ שנמצא צף על גבי בור בתוך הגת: לתרומה -
 47

פרק חמשה עשר

2

א. ספק דברי סופרים ביצד? ספק אכל אכלין טמאין ושתה משקין טמאין¹ ספק שלא אכל ושלל שטה, ספק שפא ראשו ורבו במים שאובין או שגפלו עליו שלשה לגין מים שאובין ספק שלא בא ושלל גפלו - הרי זה טהור. וכן אם אכל אכלין טמאין או שתה משקין טמאין או בא במים שאובין או גפלו עליו שלשה לגין מים שאובין, וספק נגע בטהרות אלו ספק לא נגע - הרי טהרות אלו טהורות. וכן האוכל ספק אכלין טמאים והשתה משקין טמאים בספק - הרי זה טהור. וכן האוכל תרומה תלויה² - טהור. וכן כל פיוצא באלו מילדי טמאות³ שהן מדברי סופרים⁴ - ספקן טהור. אבל אב [הטמאה] שהוא מדברי סופרים - ספקו טמא; אלא אם כן היה האב עצמו טמא בספק, כגון בית הפרס וארץ העמים, שאין שורפין על ספק מגען, כמו שבארנו.

ב. ספק החלין היא טהרת אוכלי חליהן בטהרה, והן הנקראים פרושים. ביצד? אוכלי חליהן בטהרה שנוולד להן ספק טמאה בטהרותיהן - הרי אלו טהורים, ככל הספקות פלן. ואין להן טמאה אלא טמאה ודאית.

ג. ספק הקרבנות ביצד? מחסר כפורים שיש עליו ספק חמשה קרבנות, כגון האשה שיש עליה ספק חמש זיבות או ספק חמש לדות⁶ - מביאה קרבן אחד וטהור לאכל בקדשים, ואין השאיר עליו חובה, כמו שבארנו בהלכות מחסרי כפרה.

ד. ספק נגעים ביצד? עד שלא נזקק לטמאה⁷ - ספקו טהור, כמו שבארנו בפרק ששי מהלכות נגעים⁸.

ה. ספק עומד ועובר ביצד? מצרע שיושב תחת האילן והטהור עובר, ספק האהיל עליו האילן וטמא ספק לא האהיל עליו; וכן אם היה הטהור יושב תחת האילן⁹

והמצרע עובר תחתיו, ספק עמד המצרע ונטמא הטהור ספק לא עמד - ספקו טהור.

ו. ספק שרצים¹⁰ זה ספק הנזקין. ביצד? זרק שרץ או דבר טמא לבין הפכרות, או שזרק כפר לבין הטמאות, וספק נגע¹¹ ספק לא נגע - הרי זה טהור, הואיל ומצא הפכר הטהור שאינו נוגע בטמאה. שכל הטמאות - כשעת מציאתן, ואין אומרים שמה נגע בו ואחר כך נפל בצדו, אלא הרי הן כשעת מציאתן.

ז. השרץ בפי החלדה ומהלכת על גבי פכרות של תרומה, ספק נגע¹² ספק לא נגע - ספקו טהור¹³, מפני שלא נחה הטמאה¹⁴. היתה מהלכת בו ונגע¹⁵ בפכרות, ספק חי ספק מת - הרי הן טהורות. במה דברים אמורים? בזמן שנשטלו והלכה לה; אבל אם נמצא מת בפיה¹⁶ - הרי אלו טמאות¹⁷. ראוייה חי בפיה, אף על פי שמצאוה¹⁸ מת בפיה - הרי אלו טהורות¹⁹. וכן השרץ בפי החלדה והנבלה בפי הכלב ועברו בין הטהורים או שעברו טהורים ביניהן - ספקו טהור, מפני שאין לטמאה מקום קבוע²⁰. היו מנקרין בהן על הארץ - הרי הן כמנחין²¹, ומטמאין למפרע מספק אם היו ברשות היחיד, כמו שיתבאר²².

ח. ספק רשות הרבים ביצד? טמאה שמשחת ברשות הרבים, ספק נגע בה ספק לא נגע - ספקו טהור. היתה ברשות היחיד וספק נגע בה ספק לא נגע - ספקו טמא. וכל אלו הספקות²³ שטהרו חכמים אפלו ברשות היחיד, מפני שאין בהן דעת להשאל²⁴, כמו שיתבאר²⁵.

ט. ספק שתי רשות ביצד? היה דבר טמא ברשות היחיד ודבר טהור ברשות הרבים, או שהיה הדבר להפך, ונגע באחד מהם ואין ידוע באי זה מהן נגע, או שהסיט²⁶ את אחד מהן ואין ידוע אי זה הסיט, אם היה הדבר הטמא מטמא במשא²⁷, או שהיה אחד מהן מטמא באהל והאהיל על אחד מהן ואין ידוע אי זה מהן האהיל - הרי זה טהור. אף על פי שספק רשות הרבים טהור, כשיבוא לשאל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) נתבאר למעלה (פרק ח הלכה י) שחכמים גזרו עליו שיהיה כשני לטומאה. (2) תרומה שהיא טמאה מדרבנן אסורה באכילה ואסור לשרוף אותה, שהתורה אסרה לשרוף תרומה טהורה והרי תרומה זו טהורה מן התורה, ולפיכך נקראת "תלויה", לא נאכלת ולא נשרפת. (3) כל הטומאות מראשון ולמטה נקראים "יולד הטומאה". (4) כגון גויים, עבודה זרה, יין נסך וכדומה, שהם גזירת חכמים. (5) צריך להיות: "בכל" (דפוס רומא ר"מ). (6) כגון שהפילה וספק אם נגמרה צורת הוולד או לא. יולדת זובה מחוייבת להביא קרבנות וכל זמן שלא הביאה אסורה לאכול קודש. (7) אם נולד הספק לפני שטימאו הכהן. מצורע אינו נטמא כל זמן שלא אמר הכהן שהוא טמא. (8) הלכה ה. [במקומן נקראו: "הלכות טומאת צרעת"]. (9) בתורת כהנים פרשת תזריע הלכה י"ב סימן יד למדו מן הכתוב (ויקרא יג, מו): "הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר - טמא (מפני שהאילן מאהיל עליו ועל המצורע שמקומו כאן), הטהור עומד תחת האילן והטמא עובר - טהור (מפני שאין זה מקום מושבו של המצורע, שהרי הוא רק עובר), אם עמד - טמא". (10) שם פרק ד הלכה י"ב: "ספק שרצים כשעת מציאתן". ובתוספתא שם (פר ה הלכה ה) אמרו: "ואיזהו ספק שרצים שטיהרו חכמים? זה ספק הנזקין". (11) בשעה שעבר עליהן, אבל אחר שנה אינו נוגע בכיורות. (12) השרץ המת. (13) אפילו ברשות היחיד. (14) טומאה שהיא בתנועה נכללה בגדר "הנזקים", שספקם טהור. (15) פירוש ראינו שהשרץ נגע בכיורות. (16) אחר שירדה מן הכיורות. (17) שכל הטומאות כשעת מציאתן. (18) אחר כן. (19) מפני שהייתה לו (לשרץ זה) חזקת טהרה. (20) פי בעלי חיים אינו מקום קבוע, ולפיכך הוא בכלל "נזקים". (21) אף על פי שבשעת הניקור השרץ מתנועע. (22) בהלכה ח, שברשות הרבים אפילו טומאה מונחת אינה מטמאה מספק. (23) עשרת הספיקות שנמנו בהלכות הקודמות לזו. (24) דעת רבינו, שכל אלו הספיקות טהרו חכמים מנימוק זה (כסף משנה). (25) לקמן פרק ט"ז הלכה ב, שמי שאין בו דעת להישאל ספיקו טהור אפילו ברשות היחיד. והטעם, מפני שספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא למדנו מסוטה, ואשה יש בה דעת להישאל ולענות על השאלה ואפשר ללמוד ממנה את הדומה לה בלבד. (26) היזו ממקומו. (27) דעת רבינו שהיסט כמשא.

העֶסֶה וְהַבְצֵק בִּידוֹ - הָרִי הָעֶסֶה טֻמְאָה, שֶׁדָּרָךְ הַתִּינוּק
 לְטַפֵּחַ וּבִכְךָ הִיא חֻזְקָתוֹ. וְאֵין שׁוֹרְפִין עַל חֻזְקָה זֹה.
 ד. הָיָה מִשְׁקֵין טֻמְאִין וּבִצָּק טָהוֹר, וּבִהְמָה אוֹ חֵיהָ אוֹ
 עוֹפוֹת בְּבֵית, וְנִמְצָא בִּבְצָק מְקוֹם נִשְׁכָּתֵן - חֻזְקָה שֶׁשְּׁתֵּנו
 מִשְׁקֵין וְנִשְׁכּוּ בִּבְצָק וְטֻמְאוּהוּ. הִיתָה שֵׁם פָּרָה, וּבֵין
 הַמִּשְׁקֵין וְהַבְצָק כְּדִי שֶׁתִּלְחֹף אֶת לְשׁוֹנָהּ - הָרִי הַבְצָק טָהוֹר.
 וּבִשְׂאֵר כָּל הַבְּהֵמָה - כְּדִי שֶׁתִּגְנֹב אֶת פִּיהָ. פְּחוֹת מִזֶּה -
 הַבְצָק טָמֵא. וְאִם הָיָה כָּלָּב, אֲפֹלוּ הָיָה מִשְׁקֵין בְּצֵד הַבְצָק
 - הָרִי זֶה טָהוֹר; שְׂאֵין דְּרוֹכּוֹ שֶׁל כָּלָב לְהַנִּיחַ הַמְּזוּן וְלִילֶךְ
 לוֹ אֶל הַמַּיִם. נִמְצָא בִּבְצָק נִקִּירַת הַתְּרַנְגוּלִין: אִם יֵשׁ בֵּין
 הַמִּשְׁקֵין וְהַבְצָק כְּדִי שֶׁיִּגְנֹבוּ אֶת פִּיהָ בְּאָרֶץ - הַבְצָק טָהוֹר;
 וְאִם לֹא - טָמֵא, שֶׁחֻזְקָתוֹ שֶׁשְּׁתֵּנו וְנִקְרוּ בִּבְצָק בַּמִּשְׁקֵין
 שֶׁבִּפְיָהֶם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בִּשְׁהִי הַמִּשְׁקֵין צְלוּלִין,
 שֶׁבְּבוּאָה שֶׁל תִּינוּק נִקְרָת בָּהֶן; אֲכָל עֲכוּרִים - הַבְצָק טָהוֹר,
 שְׂאֵלוּ נִקְרוּ בַּמִּשְׁקֵין - הִנֵּה מְקוֹם הַמִּשְׁקֵין נִכְרַ בִּבְצָק. אִם
 הָיָה צְלוּלִין, אָף עַל פִּי שֶׁהַבְצָק בְּחֻזְקָת טֻמְאָה - אֵין שׁוֹרְפִין
 עַל חֻזְקָה זֹה, אֲלָא תוֹלִין.
 ח. אִיזוֹ הִיא חֻזְקָה שֶׁשׁוֹרְפִין עָלֶיהָ בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד? עֶסֶה
 בְּבֵית וּשְׂרָצִים וְצִפְרָדְעִים מְטַפְּלִין שָׁם, וְנִמְצָאוּ חֲתִיכוֹת
 מִבְּשָׂרָן בְּעֶסֶה: אִם רַב הַמְטַפְּלִים שְׂרָצִים - הָעֶסֶה טֻמְאָה
 וְתִשְׁרֹף, וְאִם הָרַב צִפְרָדְעִים - טָהוֹר.
 ו. הָיָה טֻמְאוֹת וְטָהוֹרוֹת בְּצֵדוֹ אוֹ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְנִתְעַטֵּף
 בְּטִלְיָתוֹ וְסָפֵק נִגְעוֹ סָפֵק לֹא נִגְעוֹ בְּעַת שֶׁנִּתְעַטֵּף: אִם הָיָה
 בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד - סָפֵקוֹ טָמֵא; שֶׁסָּפֵק טֻמְאָה הַבָּהָה בִּיְדֵי אָדָם
 - נִשְׂאָלִין עָלֶיהָ. אֲפֹלוּ בְּכָלִי הַמִּנְחָה עַל גִּבִּי קָרָקַע - הָרִי הוּא
 כְּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִשְׂאֵל. וְאִם הָיָה בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים - סָפֵקוֹ
 טָהוֹר. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר שְׂאֵל יֵגַע - סָפֵקוֹ טָמֵא.
 ז. כְּכָר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְּנוֹן עַל גִּבִּי הַדָּף וּמִדָּרְסָן נִתְּנוֹן תַּחְתּוֹ,
 וְאֵי אֶפְשָׁר לוֹ כִּשְׂפִיל שְׂאֵל יֵגַע בַּמִּדָּרְסָן, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא
 בְּמִקְוֵם מִדְּרוֹן, וְכֹא וּמִצָּא הַכְּכָר בְּמִקְוֵם אַחֵר - הָרִי הוּא
 בְּטָהֳרָתוֹ; שְׂאֵנִי אֹמֵר: אָדָם כֹּא וְנִטְלוּ וְנִתְּנוּ בְּמִקְוֵם זֶה.
 וְאִם אָמַר: כְּרִי לִי שְׂאֵל כֹּא אָדָם לְכֹאֵן - טָמֵא; שְׂוֹדַי נָפַל
 וְנִגְעָה בַּמִּדָּרְסָן כְּשֶׁנָּפַל.
 ח. תִּינוּק שֶׁנִּמְצָא בְּצֵד בֵּית הַקְּבָרוֹת וְהַשּׁוֹשְׁנִים בִּידוֹ, אָף
 עַל פִּי שְׂאֵין שָׁם שׁוֹשְׁנִים אֲלָא בְּמִקְוֵם הַטֻּמְאָה - סָפֵקוֹ
 טָהוֹר, שְׂמָא אַחֵר לְקַטֵּן וְנִתְּנָם לוֹ. וְכֵן חֲמוֹר הָעוֹמֵד בְּבֵית
 הַקְּבָרוֹת - כְּלִי טָהוֹרִין, וְאֵין אוֹמְרִין שְׂמָא נִתְּמַעֵף בָּהֶן
 וְנִגְעוּ בַּקְּבָר, מִפְּנֵי שְׂאֵין בּוֹ דַּעַת לִשְׂאֵל, וְכִשְׁנִמְצָאוּ לֹא
 נִמְצָאוּ נִגְעֵינִי, וְכָל הַטֻּמְאוֹת כִּשְׁעַת מְצִיאתָן.
 ט. תִּינוּק שֶׁהָיָה תוֹפֵשׁ בִּידוֹ שֶׁל אָבִיו אוֹ שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל
 גִּבִּי כִּתְפוֹ שֶׁל אָבִיו - סָפֵקוֹ בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד טָמֵא, מִפְּנֵי
 שֶׁאָבִיו נִשְׂאָל עָלָיו.
 י. וְאֶרְבָּעָה סָפֵקוֹת אֲמָרוּ חֲכָמִים בְּתִינוּק: תִּינוּק שְׂאֵינוֹ יָכוֹל

אוֹמְרִין לוֹ: אִם טְבִילָתָּ, אֵין בְּכֶךָ הַפְּסֵד²⁸. אִם טָבַל - הָרִי
 זֶה מְשֻׁבָּח; וְאִם לֹא טָבַל וְעָשָׂה טָהוֹרוֹת - הָרִי הֵן טָהוֹרוֹת,
 שֶׁסָּפֵק רִשְׁוֹת הָרַבִּים - טָהוֹר.
 י. שֶׁרָץ שֶׁנִּמְצָא שְׂרוּף²⁹ וּמִנְחָה עַל גִּבִּי אֲכָלִין, וְכֵן טִלְיָת
 שֶׁנִּמְצָאת בְּלוּיָה³⁰ וּמִחַט שֶׁנִּמְצָאת שְׂבוּרָה אוֹ חֲלוּדָה³¹ בֵּין
 הַכְּלִים - הָרִי אֵלוֹ טָהוֹרִין בֵּין בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים בֵּין בְּרִשְׁוֹת
 הַיָּחִיד; וְאֵין אוֹמְרִין: שְׂמָא אַחֵר שֶׁנִּגְעָה בְּאֲכָלִין נִשְׂרָף וְאַחֵר
 שֶׁנִּטְמָאוּ הַכְּלִים בְּמִגַּע הַטִּלְיָת וְהַמִּחַט נִשְׂבָּרָה אוֹ הַחֲלוּדָה
 וְכִלְתָּה הַטִּלְיָת עַד שֶׁשְׂהָרָה³², שֶׁכָּל הַטֻּמְאוֹת כִּשְׁעַת
 מְצִיאתָן.
 יא. שְׁנֵי עֲדִים אוֹמְרִין לוֹ נְטֻמָּא, וְהוּא אוֹמֵר טָהוֹר אֲנִי -
 הוּא נֶאֱמָן עַל יְדֵי עֲצֻמוֹ³³. וְאָף עַל פִּי כֵן, אֵין אוֹמְרִין לוֹ
 עֶסֶק בְּטָהֳרוֹת; אֲלָא אִם עָשָׂה טָהוֹרוֹת - הָרִי הֵן טָהוֹרוֹת,
 וְיָחוּשׁ לְעֲצֻמוֹ³⁴. עַד אוֹמֵר נְטֻמָּא, וּשְׁנֵים אוֹמְרִים לֹא נְטֻמָּא,
 בֵּין בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים בֵּין בְּרִשְׁוֹת הַיָּחִיד - טָהוֹר. שְׁנֵים
 אוֹמְרִים נְטֻמָּא, וְעַד אֶחָד אוֹמֵר לֹא נְטֻמָּא, בֵּין בְּרִשְׁוֹת
 הַיָּחִיד בֵּין בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים - הָרִי זֶה נְטֻמָּא. עַד אוֹמֵר נְטֻמָּא,
 וְעַד אוֹמֵר לֹא נְטֻמָּא; אִשָּׁה אוֹמֶרֶת נְטֻמָּא, וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא
 נְטֻמָּא: בְּרִשְׁוֹת הַיָּחִיד - טָמֵא, בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים - טָהוֹר³⁵.

פֶּרֶק שְׁעֵה עֶשְׂרִי

א. מִפְּנֵי מָה טָהוֹר חֲכָמִים סָפֵק טֻמְאָה בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים?
 שֶׁהָרִי הַצָּבוּר עוֹשִׂין פֶּסַח בְּטֻמְאָה בְּזִמְן שֶׁהַטֻּמְאָה מְרִבִּין.
 אִם טֻמְאָה וְדֹאֵית נִדְחִית מִפְּנֵיהֶן, קָל וְחֹמֶר לְסָפֵק טֻמְאָה;
 שְׂאִסּוֹר כָּל הַסָּפֵקוֹת מִדְּבָרֶיהֶן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאֹת
 אֲסוּרוֹת. וּמִפְּנֵי מָה הִתְקַמְּרוּ בְּסָפֵק רִשְׁוֹת הַיָּחִיד? שֶׁהָרִי
 סוֹטָה שֶׁנִּסְתָּרָה, אָף עַל פִּי שֶׁהִדְבָּר סָפֵק - הָרִי הִיא טֻמְאָה
 לְבַעֲלָהּ עַד שֶׁתִּשְׁתָּה.
 ב. וְכֵשֶׁם שֶׁהַסּוֹטָה וּבִעֲלָהּ שְׁנֵים, כֹּף סָפֵק טֻמְאָה בְּשְׁנֵים;
 אֲכָל אִם הָיָה שְׁלֹשָׁה בְּרִשְׁוֹת הַיָּחִיד - הָרִי סָפֵק טֻמְאָתָם שָׁם
 טָהוֹר בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? כִּשְׁהָיָה זֶה
 שֶׁנִּטְמָא בְּסָפֵק יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לְהִשְׁאֵל וְלִדְרֹשׁ מִמֶּנּוּ מָה אֲרַע
 לוֹ, כְּסוֹטָה; אֲכָל אִם הָיָה חֲרָשׁ אוֹ שׁוֹטָה אוֹ קֶטֶן שְׂאֵינוֹ
 יוֹדֵעַ לְהִשְׁבִּיב עַל הַעֲנָן כִּשְׁשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ - הָרִי סָפֵקוֹ טָהוֹר.
 כִּיצַד? חֲרָשׁ אוֹ שׁוֹטָה אוֹ קֶטֶן שְׂאֵין בּוֹ דַּעַת לְהִשְׁאֵל
 שֶׁנִּמְצָאוּ בְּחֶצֶר אוֹ בְּמִבְּוֵי שֵׁשׁ שָׁם טֻמְאָה, וְסָפֵק נִגְעוֹ וְסָפֵק
 לֹא נִגְעוֹ - הָרִי אֵלוֹ טָהוֹרִין. וְכֵן כָּל שְׂאֵין בּוֹ דַּעַת לְהִשְׁאֵל,
 אָף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד לוֹ הַסָּפֵק בְּרִשְׁוֹת הַיָּחִיד - סָפֵקוֹ טָהוֹר.
 ג. הַסּוֹמָא וְהַיֵּשֶׁן וְהַמְחַלֵּף בִּלְיָלָה - סָפֵקוֹ בְּרִשְׁוֹת הַיָּחִיד
 טָמֵא, מִפְּנֵי שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לְהִשְׁאֵל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים
 שֶׁכָּל שְׂאֵין בּוֹ דַּעַת לִשְׂאֵל סָפֵקוֹ טָהוֹר? בִּשְׁהָיָה הַדְּבָר
 שְׂקוּל וְאֵין שָׁם חֻזְקָה; אֲכָל אִם הָיָה הַדְּבָר יָדוּעַ שֶׁחֻזְקָתוֹ
 שֶׁנִּטְמָא - הָרִי זֶה טָמֵא. כִּיצַד? תִּינוּק טָמֵא שֶׁנִּמְצָא בְּצֵד

(28) ולפיכך תטבול. (29) ואינו מטמא. (30) וידוע שנשמאה לפני שבלתה. (31) ויצאה מטומאתה מפני שאינה ראוייה להשתמש בה. (32) בגד טמא שבלה - נטהר. (33) כחכמים שם ונימוקם אמרו בכריתות יב, א: "שארם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים" (34) פירוש, הוא עצמו גם כן ייזהר ולא יעסוק לכתחילה בטהורות עד שיטבול (כסף משנה). (35) ככל ספק טומאה רגיל. [רבינו אינו מבאר דין שניים אומרים נטמאת ושניים אומרים לא נטמאת וגם במשנה אינו, ואולם בתוספתא שם הלכה י שנינו שדינו כמו בעד אחד].

1 להלך שהניחתו אמו ובאה ומצאתו כמו שהוא במקומו -
 2 טהור, ואין אומרים שמא טמאה באה ונשקתו וגפפתו. התחיל
 3 התינוק לצאת ולהכנס - בגדיו וטהורין, ואין מדרס כשאר
 4 בגדי עם הארץ. ואף על פי שהן טהורין - אין עושין על גביהן
 5 טהרות. הגדיל עד שיהיה בו דעת לשאל - ספקו טמא ברשות
 6 היחיד. הגדיל עד שיהיה בו דעת לשמר את גופו - אוכלין על
 7 גב גופו טהרות; יודע לשמר את ידיו - אוכלין על גבן
 8 טהרות. כיצד בודקין אותו? מטבילין אותו ונותנין לו חלין
 9 לשם תרומה. אם יודע לשמר את גופו - אוכלין אגב גופו
 10 טהרות; ואם יודע לשמר את ידיו - אוכלים אגב ידיו טהרות.

פרק שבעה עשר

12 א. כזית מן המת בפיו העורב, ספק האהיל על האדם ועל
 13 הפלים ברשות היחיד ספק שלא האהיל - הרי האדם טמא
 14 מספק, והוא שיהיה בו דעת לשאל, והפלים טהורים, מפני
 15 שאין להן דעת לשאל. וכן הממלא בכלי ונתן בעשרה פלים
 16 ונמצא השרץ באחד מהן - הוא טמא והפלים טהורין, אף על
 17 פי שכלן ספק שמא השרץ בכלי שמלא בו היה תחלה, מפני
 18 שהן פלים ואין בהן דעת לשאל. ואם היה לכלי שמלא בו
 19 אָזְנִים, הואיל ואפשר שיצאו הפנים ויתאחר בו השרץ - כלן
 20 טמאים. וכן הממלא בעשרה דליים זה אחר זה ונתן בעשרה
 21 פלים, מדלי אחד לכלי אחר, ואין יודע הראשון מן האחרון,
 22 ונמצא השרץ בכלי אחד מהן - הרי התשע פלים עם עשרת
 23 הדליים טהורין; שאני אומר: שמא בכלי זה היה השרץ
 24 מתחלתו. ואם יש לדליים אָזְנִים - הרי כל הדליים עם כל
 25 הפלים טמאין. המערה מפלי לכלי ונמצא השרץ בפתחתו -
 26 העליון טהור, ואין אומרים מהעליון נפל, אלא שמא בפתחתו
 27 היה. מפני שהן פלים ואין להן דעת לשאל. וכן כל פיצא בזה.
 28 ב. קפה שנשתמש בה בטהרות ונמצא בה שרץ, אם יש
 29 לה שוליים, או אָזְנִים אף על פי שאין לה שוליים - הרי כל
 30 הטהרות שנשתמשו בה טמאות. אפלו היתה בדוקה
 31 ומכסה, שמא עם הגבהת ידו מן הבדיקה נפל השרץ.
 32 ואפלו נשתמש בה בטהרות כזוית זו וטלטלה לזוית אחרת
 33 ונמצא בה השרץ - כלן טמאות; לפי שמחזיקין טמאה
 34 במקום למקום לתלות, אבל לא לשרף.

35 ג. הזולף את הבור וממלא ממנו חביות: אם היה משקיץ
 36 כל חבית וחבית בבור וממלא אותן, ונמצא השרץ
 37 בראשונה - כלן טמאות. נמצא באחרונה - היא טמאה וכלן
 38 טהורות; שאני אומר: אחר שמלא את הראשונות נפל שרץ
 39 לבור. היה זולף בכלי ונותן לתוך החביות עד שמלאן,
 40 ונמצא השרץ באחת מהן - היא בלבד טמאה, וכלן
 41 טהורות; שאני אומר: בוז בלבד נפל השרץ או היה בה עד
 42 שלא זלף לתוכה. לפיכך, אם היה בודק כל חבית מהן
 43 ואחר כך נותן בה היין ומכסה אותה אחר שזולף לתוכה,

44 ונמצא השרץ באחת מהן - כלן טמאות. וכן אם נמצא
 45 השרץ בבור או בכלי שזולף בו - הכל טמא.
 46 ד. היה קוצה זיתים מן המעטן ומצלה אותן לגג, ונמצא
 47 השרץ בגג - זיתים שבמעטן טהורים. נמצא במעטן -
 48 המעטן טמא. נמצא בין כתל לזיתים - הזיתים טהורים.
 49 נמצא השרץ בתוך גוש של זיתים והגוש בגג: אם בתוך
 50 שלשת ימים - אף המעטן טמא, שאני אומר: גוש זה מן
 51 המעטן עלה והשרץ בתוכו; ואם נמצא אחר שלשה ימים
 52 משהעלה הזיתים לגג - הרי המעטן טהור, שמא בגג
 53 נתקבצו ונעשו גוש בתוך השלשה ימים.

54 ה. הקורץ מקרצת מן העסה ונמצא שרץ במקרצת -
 55 המקרצת לבדה טמאה. נמצא בעסה - העסה לבדה טמאה.
 56 נמצא בתוך המקרצת - אף העסה טמאה.

57 ו. אכל טמא שנמצא גרעינה שלו בתוך הכפר או על גבי
 58 תבשיל רותח, אף על פי שאין עליה משקה טופח - הרי הן
 59 טמאים; שאני אומר: האכל כלו נפל שם ונמוח בתוך הכפר
 60 או מחמת הרתיחה ונשארה גרעינתו. נמצאת הגרעינה על
 61 גבי הכפר או בתוך תבשיל צונן - הרי אלו טהורין, אף על
 62 פי שיש עליה משקה; שאני אומר: גרעינה זו לבדה נפלה
 63 אחר שאבד האכל מעליה, שהרי אינה מטמאה.

64 ז. היו בבית אכלין טמאין ואכלין טהורים ונמצאת גרעינה
 65 בבית - הולכין אחר הרב. וכן אם היו דמים טהורים ודמים
 66 טמאים בתוך הבית ונמצא דם על האכל - הולכים אחר
 67 הרב. מעשה היה בכפר של תרומה שנמצא עליו דם, וכא
 68 מעשה לפני חכמים וטהרוהו. שאפלו נאמר: דם שרץ הוא,
 69 הריני אומר: דם שרץ חי הוא, שהוא טהור.

70 ח. עיר שיש בה גבלות ושחוטות - בשר הנמצא בה
 71 הולכים אחר הרב. וכן אם היה הנמצא בה ספק שרץ ספק
 72 צפרדע - הולכין אחר הרב שיש באותה העיר באותו הזמן.
 73 זה הכלל: בנמצא הלך אחר הרב.

74 ט. האשה שמגבבת גבבא בחצר, ונמצא שרץ בתוך גבבא
 75 - הרי זו טהורה, שאין השרץ מטמא במשא. נמצא על גבי
 76 גבבא - הרי זו טמאה, שמא נגעה בו. היתה כוכרת בכברה
 77 ונמצא שרץ בתוך הפרות שבכברה - הרי זו טהורה. נמצא
 78 על גבי הכברה - הרי זו ספק טמאה, שמא נגעה בו, וכל
 79 ספק ברשות היחיד - טמא, כמו שבארנו.

יום שישי כ"ו כסלו ה'תשע"א

פרק שמונה עשר

82 א. כל שאמה יכול לרבות ספקות וספקי ספקות, ברשות
 83 הרבים - טהור, ברשות היחיד - טמא. כיצד? נכנס למבוי
 84 והטמאה בחצר, ספק נכנס לחצר ספק לא נכנס; טמאה
 85 בבית, ספק נכנס לבית ספק לא נכנס; ואפלו נכנס, ספק שלא

לח - אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שאפשר שימות
בה ויהיה עתה לח בעת שנמצא¹⁸.
ה. שני רקין ברשות היחיד, אחד טהור ואחד מן הרקין
הנמצאים שגזרו עליהן טמאה כמו שבארנו, ונגע באחד
מהן או הסיטו ואין ידוע אי זהו - תולין¹⁹ עליו את
התרומה, מפני שהן שני ספקות²⁰: ספק בטהור נגע ספק
בנמצא; ואם תאמר בנמצא, ספק שהוא טמא ספק שהוא
טהור. היו שני הרקין ברשות הרבים: אם היו נגובין ומנחין
שם ונגע באחד מהן - ספקו טהור; נשא אחד מהן - תולין
עליו, שהרי משנשא אינו מנח ברשות הרבים; וכן אם היה
אחד מהן לח ונתלה בו הרק הלח - תולין עליו, שהרי אינו
מנח ברשות הרבים כדי שיהיה ספקו טהור, אלא הרי הוא
על בגדו. כבר בארנו, שאם נגע ברק הנמצא או נשא או
הסיטו בכל מקום²¹ - שורפין עליו את התרומה, בבית
הפרס וכיצא בה ששורפין על ודאי מגען²² בכל מקום.
ו. מי שישב ברשות הרבים ובא אחד²³ ודרס על בגדיו או
שרק ונגע²⁴ הרק - על רקו שורפין את התרומה²⁵, ועל
בגדיו הולכין אחר הרב: אם רב העיר טמאין²⁶ - בגדיו
מדרס, ואם רב העיר טהורים - הרי הוא טהור.
ז. מי שאבד לו פלי ומצאו ברשות היחיד - הרי זה טמא
מדרס וטמא טמא מת. אבד לו ברשות הרבים ומצאו
ברשות הרבים: אם אבדו ביום ומצאו לבו ביום - טהור;
אבד ביום ומצאו בלילה, בלילה ומצאו ביום, או שאבד
ביום ומצאו ביום של אחריו - הרי זה בחזקת טמא. זה
הפלל: כל שעבר עליו הלילה או מקצתו - טמא.
ח. הניח פלי או שכחו ברשות הרבים, אף על פי שעבר
עליו הלילה - טהור. הניחו או שכחו ברשות היחיד - הרי
זה טמא מדרס וטהור מטמא מת. ומפני מה לא החמירו

היתה שם ספק היתה שם; ואם תאמר היתה שם בעת
שנכנס, ספק יש בה כשעור ספק אין בה; ואם תאמר יש בה,
ספק שהיא טמאה ספק אינה טמאה; ואפלו היא טמאה,
ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא, שהמבוי רשות היחיד.
ב. תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהן ברשות היחיד, ונגע
באחד מהן ואינו ידוע אי זהו - ספקו טמא. תשעה שרצים
וצפרדע ביניהן ברשות הרבים ונגע באחד מהן - ספקו טהור.
זה הפלל: כל ספק ברשות הרבים - טהור, עד שיאמר נטמאתי
בנדאי³; וכל ספק ברשות היחיד - טמא, עד שיאמר ודאי
שלא נטמאתי. לפיכך, עצמות המת⁴ ועצם נבלה⁵ ברשות
הרבים, או גוש מארץ טהורה וגושים מבית הפרס⁶ או מארץ
העמים⁷, ונגע באחד מהן או הסיטו⁸, ואין ידוע במה נגע מהן⁹
ובמה¹⁰ הסיט; פזית מן המת וכזית מן הנבלה, והאחיל על
אחד מהן, ואין ידוע על אי זה מהן האחיל; שני שבילין, אחד
טהור ואחד טמא¹¹, הלך באחד מהן ואין ידוע באי זה הלך;
או שנגע באדם זה בדרך, ואין ידוע אם הוא טמא או טהור;
או שהיה שני אנשים, אחד טמא ואחד טהור, ונגע באחד מהן
ואין ידוע באי זה מהן נגע - בכל אלו הספקות טהור.
ג. המוצא מת משכב¹² לרחבו של דרך אם היה שלם והוא
מן הקצה אל הקצה - הרי זה טמא לתרומה, שחזקתו
שנגע¹³; היה לו מקום לעבר, או שהיה משבר ומפרק
שאפשר שעבר בין שוקיו ופרקיו - הרי זה טהור. ואם היה
קצר לכל רחב הדרך - הקבר מצרפו¹⁴, והעובר שם¹⁵ טמא.
שאין זה כשאר ספקות, אלא חזקתו שנגע.
ד. שרץ שנמצא במבוי - מטמא למפרע עד העת שיאמר:
בדקתי את המבוי הזה ביום פלוני ולא היה בו שרץ¹⁶.
אפלו בבדו¹⁷ ולא בדקו - הרי זה מטמא למפרע מקדם
הכבוד. במה דברים אמורים? שמצאו יבש; אבל אם מצאו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(2) התוספות בבא בתרא נה, ב דיבור המתחיל רבי (הראשון) בשם רבינו תם נימקו: מפני שדין ספק טומאה ברשות היחיד למדו
מסוטה ושם אפילו ספק אחד היה מספיק, כדי לטהר את האשה מפני חזקת כשרות, אלא שהתורה אוסרת אותה ולפיכך אין הבדל
בין ספק אחד להרבה ספיקות. ונתבאר כבר למעלה בפרק ט"ז, שכל דיני ספק טומאה למדנו מסוטה, שהתורה קראה לזנות -
טומאה. (3) ואפילו רוב לטומאה - טהור. (4) שמתמאים במגע ובמשא בשיעור כשעורה (הלכות טומאת מת פרק ב הלכה ט).
(5) שאינה מטמאה כלל. (6) שדה שנחרש בה קבר וחכמים גזרו עליו טומאה. (7) גוש אדמת חוץ לארץ, שהובא לארץ ישראל,
היא מטמאה מדרבנן. (8) הזיוז. דין היסט כדין משא וגושים אלה מטמאים במשא. (9) אם בגוש הטמא או בטהור. (10) פירוש,
או במה. (11) כגון שביל העובר בבית הקברות (רבינו בפירושו למשנה). (12) אחר שעבר עליו הרגיש בו. (13) מתקבל על
הדעת שנגע. [דייק רבינו וכתב "שחזקתו שנגע" ולא כתב "וודאי נגע", מפני שהמדובר כשיש אפשרות שהיא שלא נגע, כגון שנטה
לצידי דרכים, אבל אין הדבר מתקבל על הדעת, ולפיכך טמא אף על פי שספק טומאה ברשות הרבים טהור. וכל זה לתרומה,
ולנזיר ועושה פסח נתבארו הדינים בהלכות קרבן פסח פרק ו הלכה י"א ובהלכות נזירות פרק ט הלכה י"ח והלכה י"ט. ואין לפרש
חזקה זו כמו סתם חזקה בכל מקום, שהרי רוב עדיף מחזקה ואינו מכריע לטמא, כמבואר בהלכה קודמת ומכל שכן חזקה].
(14) מצרף את כל החלקים וכאילו הקבר מלא טומאה. (15) ואפילו הוא יודע שלא נגע במת ושעבר במקום, שאין שם כלום מן
המת. (16) ואינו מטמא אלא משעת הבדיקה ואילך, שהרי שרץ זה הגיע לכאן אחר הבדיקה. (17) אין אנו אומרים, הכיבוד היה
מעביר את השרץ אילמלי היה כאן. (18) כרבי שמעון שם. [בפירושו למשנה מסיים רבינו: "ואין הלכה כרבי שמעון" וכאן חזר
בו ופסק כמותו, מפני שרבי אלעזר (שם עמוד ב) מבאר את דבריו. (19) לא אוכלים ולא שורפים. (20) לא ביאר רבינו אם גם
באותם הספיקות שנמנו למעלה בהלכה א תולין ולא שורפין, או לא אמרו תולין אלא בטומאות שעיקרן מדרבנן, כגון רוקים ובית
הפרס. (21) בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים. (22) אלה הם מששת הספיקות שגזרו חכמים לשרוף עליהם תרומה וקדשים
שנמנו שם. (23) ואין אנו יודעים אם הוא טהור או טמא. (24) ביושב. (25) כדין ספק רוקים. (26) זבים. [אמנם זה כמעט מן
הנמנעות שרוב תושבי העיר יהיו זבים, אבל אי אפשר לפרש אחרת, שהרי עם הארץ אין גופו מטמא מדרס, ומה שגזרו טומאת
מדרס על בגדיהם הוא מפני שאשתו נידה יושבת עליהם, ואין לפרש שהכוונה לרוב גויים שדינם כזבים, שהרי טומאת גויים היא

1 בְּשׁוֹכֵחַ וּמִנִּיחַ כְּמֵאֲבָד? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ דָּבָר מְצוּי תָּמִיד, לֹא
2 גָּזְרוּ עָלָיו.
3 ט. הַמֵּאֲבָד וּמֵצֵא בְּתוֹךְ הַבַּיִת - הָרִי זֶה טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
4 בְּחֻזַּק שְׁמוֹר.
5 י. הַשּׁוֹטֵחַ בָּלִים בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרִין; וּבְרִשּׁוֹת
6 הַיְּחִיד - טְמֵאִים, שֶׁמָּא נִגְעוּ בָּהֶן טְמֵאִים. וְאִם הָיָה מְשַׁמֵּן
7 - טְהוֹרִים. נָפְלוּ וְהִלֵּךְ לַהֲבִיאֵם - טְמֵאִים, מִפְּנֵי שֶׁנֶּעְלְמוּ
8 מֵעֵינָיו. וְכֵן מִי שֶׁאֲבָדוּ בְּלִי בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד וּמֵצֵאֵן אֶפְלוּ בּוֹ
9 בַּיּוֹם - הָרִי הֵן מִדְּרָס וְיִטְמָא מֵת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
10 יא. שׁוֹטֵה אַחַת בְּעִיר אֹרֶן נְכָרִית - כָּל הָרִקִּין שֶׁבְּעִיר בְּחֻזַּק
11 טְמָאָה לְעוֹלָם בְּכָל מְקוֹם.
12 יב. מִי שֶׁדָּרְסָה אִשָּׁה עַל בְּגָדָיו אֹרֶן שֶׁשָּׂבָה עִמּוֹ בִּסְפִינָה:
13 אִם מִפִּירְתָּהּ שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּתוֹרֵמָה - כָּלִי טְהוֹרִין, וְאִם לֹא
14 - יִשְׁאָלָנָה.
15 יג. מִי שֶׁשָּׁשׁ בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְעַמֵּד - כָּלִי טְהוֹרִים.
16 יד. נִגַּע בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים בְּאֶחָד בְּלִילָה וְאֵין יָדוּעַ אִם חֵי אִם
17 מֵת, וּבִשְׁחַר עַמֵּד וּמֵצֵאֵן מֵת - הָרִי זֶה טְמָא, שֶׁכָּל הַטְּמָאוֹת
18 כְּשֶׁעַת מְצִיאָתָן. וְאִם רְאוּהוּ חֵי בְּעָרֵב, וּבִשְׁחַר מֵצֵאֵן מֵת -
19 הָרִי זֶה סָפֵק בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְטְהוֹר.
20 טו. הַמִּסְכֵּן בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד וְנִתְעַלָּף, וְאֵין יָדוּעַ אִם מֵת אֹרֶן
21 עֲדִין הוּא חֵי, וְהוֹצִיאָהוּ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים וְחִזְרוּ וְהִכְנִיסוּהוּ
22 לְרִשּׁוֹת הַיְּחִיד: כִּשְׁהוּא בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד - סָפֵקוּ טְמָא,
23 וּכִשְׁהוּא בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים - סָפֵקוּ טְהוֹר. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה
24 מִסְכֵּן וְהוֹלִיכֻהוּ מֵעִיר לְעִיר בְּמִטָּה, וְהָיָה כְּתוּב מִתְחַלְּפוֹת
25 תַּחְתִּיו, וּבִאֲחֻזָּה נִמְצָא מֵת, וְלֹא טְמָא חֲכָמִים אֵלָּא כֵּת
26 אַחֲרוֹנָה בְּלִבָּד.
27 טז. טְמָא שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמִדְּבַר עַל הַבּוֹר וְנִתְּזָה צִנּוֹרָא מִפּוֹ,
28 סָפֵק הִגִּיעַ לַבּוֹר סָפֵק לֹא הִגִּיעַ: אִם הָיָה בּוֹר שֶׁל שֶׁמֶן -
29 סָפֵקוּ טְמָא בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד; וְאִם הָיָה בּוֹר שֶׁל יַיִן - סָפֵקוּ
30 טְהוֹר בְּכָל מְקוֹם, מִפְּנֵי שֶׁשֹּׁפֶת הַבּוֹר קוֹלָטָה.

פֶּרֶק תְּשַׁעָה עֶשְׂרִי

32 א. שְׁנֵי שְׂבִילִין, אֶחָד טְמָא וְאֶחָד טְהוֹר, הִלֵּךְ בְּאֶחָד מֵהֶן
33 וְאֵין יָדוּעַ בְּאֵי זֶה מֵהֶן הִלֵּךְ, וְעָשָׂה טְהוֹר וְנִאֲכָלוּ, וְהָיָה
34 שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי וְטָבֵל וְטְהוֹר, וְהִלֵּךְ בִּשְׁנֵי וְעָשָׂה טְהוֹר -
35 הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. אִם קִימּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת - אֵלּוּ וְאֵלּוּ
36 תְּלוּיוֹת, שֶׁבְּיָדָיו שֶׁאֶחָד מִן הַטְּהוֹרוֹת טְמָא. וְאִם לֹא טְהוֹר
37 בִּינְתָיִם - הָרֵאשׁוֹנוֹת תְּלוּיוֹת, וְהַשְּׁנִיאוֹת יִשְׁרָפוּ, שֶׁהָרִי הֵן
38 טְמָאוֹת בְּיָדָיו, שֶׁזֶּה טְמָא הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהִלֵּךְ בִּשְׁנֵי הַשְּׂבִילִין.
39 וְכֵן הִשְׁרִץ וְהִצְפִּידָע בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְאֵין צוּרְתָן נִגְרָת וְאֵין
40 יָדוּעַ אִי זֶהוּ הִשְׁרִץ, וְנִגַּע בְּאֶחָד מֵהֶן, וְעָשָׂה טְהוֹר וְנִאֲכָלוּ,
41 וְטָבֵל, וְנִגַּע בִּשְׁנֵי וְעָשָׂה טְהוֹר - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת. וְאִם
42 קִימּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת - אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּלוּיוֹת. וְאִם לֹא טָבֵל בִּינְתָיִם
43 - הָרֵאשׁוֹנוֹת תְּלוּיוֹת, וְהַשְּׁנִיאוֹת יִשְׁרָפוּ.
44 ב. שְׁנֵי שְׂבִילִין, אֶחָד טְמָא וְאֶחָד טְהוֹר, הִלֵּךְ בְּאֶחָד מֵהֶן
45 וְעָשָׂה טְהוֹר, וְכֵן הִלֵּךְ בִּשְׁנֵי וְעָשָׂה טְהוֹר: אִם
46 בָּאוּ וְנִשְׁאָלוּ זֶה אַחֵר זֶה - מוֹרִין לְכָל אֶחָד מֵהֶן בְּפָנָיו עִצְמוֹ
47 שֶׁהוּא טְהוֹר; בָּאוּ שְׁנֵיהֶן בְּאֶחָד, אוֹ שֶׁבֶּאֱחָד הָאֶחָד וְשֶׁאֵל עָלָיו

48 וְעַל חֲבֵרוֹ וְאָמַר: שְׁנֵים הֵינִי וּבִשְׁנֵי הַשְּׂבִילִים הִלְכְנוּ וְשָׁתִי
49 טְהוֹרוֹת עָשִׂינוּ - הָרִי שְׁנֵיהֶם טְמֵאִין, וְטְהוֹרוֹת שֶׁעָשׂוּ
50 נִשְׁרָפוֹת. וְכֵן אִם נִטְמָאוּ בְּטְמָאָה קִלְחָה. בְּיָדָיו? שְׁנֵי כְּפָרִים,
51 אֶחָד טְמָא וְאֶחָד טְהוֹר, אֲכָל אֶת אֶחָד מֵהֶם וְעָשָׂה טְהוֹר,
52 וְכֵן חֲבֵרוֹ וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִי וְעָשָׂה טְהוֹר: אִם נִשְׁאָלוּ זֶה
53 אַחֵר זֶה - שְׁנֵיהֶן טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן סָפֵק דְּבָרֵי סוֹפְרִים,
54 שֶׁהוּא מְכַלֵּל הַסְּפָקוֹת שֶׁטְהוֹר חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; נִשְׁאָלוּ
55 שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת אוֹ שֶׁנִּשְׁאָל עָלָיו וְעַל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶן טְמֵאִין
56 מִסְּפֵק, וְטְהוֹרוֹתָם נִשְׁרָפוֹת, שֶׁהָרִי וְדָאִי אַחַת מֵהֶן טְמָאָה.
57 וְאֶפְלוּ כְּכָר אֶחָד טְמָא שֶׁנִּתְעַרַּב בְּמָאָה כְּפָרוֹת טְהוֹרִין - כָּלֵן
58 טְמֵאִין וְיִשְׁרָפוּ.
59 ג. כְּכָר טְמָא שֶׁנִּתְעַרַּב בְּתִשְׁעָה כְּפָרוֹת טְהוֹרִין, וּבָאוּ חֲמֵשָׁה
60 בְּנֵי אָדָם וְאָכְלוּ חֲמֵשָׁה כְּפָרוֹת מֵהֶן, וּבָאוּ חֲמֵשָׁה בְּנֵי אָדָם
61 אַחֲרֵים וְאָכְלוּ חֲמֵשָׁה הַנִּשְׁאָרִים - הָרֵאשׁוֹנִים טְמֵאִים,
62 מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶן אֲנָשִׁים אַחֲרֵים שִׁיתְלוּ בָּהֶן; וְהַחֲמֵשָׁה
63 הָאֲנָשִׁים הָאֲחֻזָּנוֹת טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן תּוֹלִין בְּרֵאשׁוֹנוֹת.
64 ד. שְׁנֵי שְׂבִילִין, אֶחָד טְמָא וְאֶחָד טְהוֹר, וְהִלְכוּ בָּהֶן שְׁנֵי
65 אֲנָשִׁים, אִישׁ אֶחָד טְהוֹר וְאִישׁ אֶחָד טְמָא, אֶפְלוּ הָיָה הָאֶחָד
66 תְּלוּי - הָרִי זֶה הַטְּהוֹר תּוֹלֵה בְּתִלוּי, וְאֹמְרִין: זֶה הַטְּהוֹר
67 הִלֵּךְ בְּשְׂבִיל הַטְּהוֹר וְהָרִי הוּא בְּתִהְיֵת, וְזֶה הַתְּלוּי הִלֵּךְ
68 בְּשְׂבִיל הַטְּמָא. וְאִם עַל פִּי שֶׁנִּשְׁאָלוּ שְׁנֵיהֶן בְּאֶחָד.

פֶּרֶק עֶשְׂרִים

70 א. כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא רִשּׁוֹת הָרָבִים לְעִנְיַן שַׁבָּת, כֶּף הוּא
71 רִשּׁוֹת הָרָבִים לְעִנְיַן טְמָאָה.
72 ב. אַרְבַּע אֲמוֹת הַסְּמוּכוֹת לְרִשּׁוֹת הָרָבִים - הָרִי הֵן כְּרִשּׁוֹת
73 הָרָבִים לְטְמָאָה. וְכֵן הַכְּרִמְלִית, כְּגוֹן הַיָּם וְהָאֲצִטְוֹנִית - הָרִי
74 הֵן כְּרִשּׁוֹת הָרָבִים לְטְמָאָה.
75 ג. יֵשׁ שֵׁם מְקוֹמוֹת, שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן רִשּׁוֹת הַיְּחִיד לְשַׁבָּת
76 - הָרִי הֵן כְּרִשּׁוֹת הָרָבִים לְעִנְיַן טְמָאָה. וְאֵלּוּ הֵן: הַשְּׂבִילִין
77 הַמְּפִלְשִׁין לְשִׁיחִין וְלַבּוֹרוֹת וְלַגְּתוֹת; וְהַבְּקָעָה הַמְּקַפֶּת גְּדֵר
78 בִּימּוֹת הַחֲמָה; וּבִסְלִקֵּי מְלָכִים, שֶׁהוּא בִּנְיָן רָחֵב הַרְבֵּה
79 לְעַמֵּד בּוֹ אֲנָשִׁי הַמְּרַבֵּה וְיֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה פְּתוּחִים
80 לְרִשּׁוֹת הָרָבִים; וְהַפּוֹרֵן, וְהוּא הַבִּנְיָן הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי
81 פְּתָחִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה וְחִצְרָה, שֶׁהָרָבִים נִכְנָסִין בְּפֶתַח זֶה
82 וְיוֹצְאִין בְּפֶתַח אַחֵר. וְכֵן מְבֹאוֹת הַיּוֹרְדִים לַיָּם אוֹ לַנָּהָר,
83 אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן גְּדוּרִין מִכָּאן וּמִכָּאן, וְרָבִים מִטְּפָסִין וְעוֹלִין
84 בָּהֶן, וְהַבִּימּוֹסוֹת וְהַמְּרַבֵּעֵי אֲמוֹת - הָרִי הֵן כְּרִשּׁוֹת הָרָבִים
85 לְטְמָאָה. וְכֵן כָּל הַעֲזָרָה - כְּרִשּׁוֹת הָרָבִים לְטְמָאָה.
86 ד. גִּנוֹת הָעִיר שֶׁדֶּרֶךְ הָעִיר עוֹבְרָת עָלֶיהֶן - רִשּׁוֹת הָרָבִים
87 לְטְמָאָה.
88 ה. הַגֵּנֶה, בְּזִמָּן שֶׁהִיא מְשַׁתְּמֶרֶת - רִשּׁוֹת הַיְּחִיד, וּבְזִמָּן
89 שֶׁאֵינָה מְשַׁתְּמֶרֶת - רִשּׁוֹת הָרָבִים לְטְמָאָה. וְכֵן בִּסְלִיקֵי
90 גְּדוּלָה, בְּזִמָּן שֶׁפּוֹתְחִין אוֹתָהּ - רִשּׁוֹת הָרָבִים לְטְמָאָה,
91 וּבְזִמָּן שֶׁנּוֹעֲלִין אוֹתָהּ - רִשּׁוֹת הַיְּחִיד לְכָל.
92 ו. הַבְּקָעָה הַמְּקַפֶּת גְּדֵר בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים - רִשּׁוֹת הַיְּחִיד
93 לְשַׁבָּת וְלְטְמָאָה; וְאִם לֹא הִתְהַ מְקַפֶּת - הָרִי הִיא רִשּׁוֹת
94 הַיְּחִיד לְטְמָאָה בְּלִבָּד. וּבְקָעָה שֶׁעָבְרוּ עָלֶיהָ בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים

המנחם ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים וטמאה נתונה
עליו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טהור. עלה בראש
הסלע, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא.
יג. היה זב רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו ומחלכין
בדרך, ספק נגע בנב ספק לא נגע; תינוק טמא מרכב על
כתפו של אביו ותינוק טהור מרכב על כתפו של אביו
והלכו זה בצד זה, ספק נגע ספק לא נגע; חבילה על כתפו
והרק מדבק בכתל, ספק נגע ספק לא נגע; פלים שטוחין
ברשות הרבים למעלה מעשרה והטמא עובר, ספק הסיט
ספק לא הסיט - הכל טהור.
בריה רחמנא דסייען

שבת קודש כ"ז כסלו ה'תשע"א

הלכות טמאת אוכלין

מצות עשה אחת, והיא דין טמאת אוכלין ומשקין והקשרן.
ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. כל אכל המיוחד למאכל אדם, כגון לחם ויבשר וענבים
ותיתים וכיוצא בהן - מקבל טמאה; וכל שאינו מיוחד
למאכל אדם - הרי זה טהור ואינו מקבל טמאה, אלא אם
כן חשב עליו ויחדו למאכל אדם. וזה וזה אינו מקבל
טמאה עד שיכלל תחלה באחד משבעה משקין. וזהו
הנקרא הקשר. שנאמר: וכי יתן מים על זרע.¹
ב. ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האוכלין
לטמאה: המים, והטל, והשמן, והיין, והחלב, והדם,
והדבש.² ואין מכשירין עד שיכללו על האוכלין ברצון
הבעלים. ולא יהיו סרוחין, שהמשקה הסרוח אינו מכשיר.³
ובין שהקשר האכל, אף על פי שיש ויהי הוא נגוב -
הרי זה מקבל טמאה.
ג. אכל שהיה בלול⁴ במי פרות, כגון מי תותים ורימונים,⁵
אף על פי שהוא בלול⁶ ונגע בו הזב או בשר המת - הרי
הוא טהור, מפני שלא הקשר באחד משבעת המשקין.
ד. אין שם משקה שמקבל טמאה אלא שבעת המשקין⁸
שמנינו בלבד; אבל שאר מי פרות - בדרך שאין מכשירין,
כך אין מקבלין טמאה כלל.⁹

1 - הרי היא רשות היחיד לטמאה אפילו בימות החמה. ואלו
2 - הן ימות החמה? משתעקר התבואה מתוכה. ואלו הן ימות
3 - הגשמים? משתדרד רביעה שניה. בין העגולים של ענבים
4 - לזוגין - רשות הרבים לטמאה.
5 - פרם שלפני הבוצרים - רשות היחיד, ולאחר הבוצרים
6 - רשות הרבים לטמאה. אימתי? בזמן שהרבים נכנסים
7 - ברוח זו ויוצאים ברוח שפנגדה. שאר כל המקומות חוץ
8 - מאלו שבארנו דינם - כשם שהן רשות היחיד לשבת, כך
9 - הם רשות היחיד לטמאה.
10 - ויש מקומות שאין רשות היחיד לשבת, ואף על פי כן
11 - הן רשות היחיד לטמאה, מפני שאין העם משתמשין בהן.
12 - ואלו הן: האילנות, וחורי רשות הרבים אף על פי שאין
13 - בהן ארבעה על ארבעה. כיצד? אילן שהוא עומד ברשות
14 - הרבים וטמאה בתוכו, עלה לראשו, ספק נגע ספק לא נגע
15 - ספקו טמא. הכניס ידו לחור שיש בו טמאה, ספק נגע
16 - ספק לא נגע - ספקו טמא.
17 - חנות שהיא טמאה ופתוחה לרשות הרבים, ספק נכנס ספק
18 - לא נכנס - ספקו טהור; שכל החנות כמו שרץ המנחם ברשות
19 - הרבים, שספק מנעו טהור. היו שתי חגיות, אחת טהורה
20 - ואחת טמאה, ונכנס לאחת מהן, ספק לטמא נכנס ספק לטהור
21 - ספקו טמא; וזה ספק רשות היחיד, שהחנות רשות היחיד.
22 - וכן בקצה בימות הגשמים שיש בה שדות הרבה, ובה שדה
23 - אחת טמאה ואחת טהורה, ואמר: נכנסתי לבקעה זו ואני
24 - יודע אם נכנסתי לאותה שדה או לא נכנסתי - ספקו טמא;
25 - שספק טמאה ברשות היחיד, אפילו ספק ביאה - טמא.
26 - י. מקום שהיה רשות היחיד ונעשה רשות הרבים וחזר
27 - ונעשה רשות היחיד - כשהוא רשות היחיד ספקו טמא,
28 - וכשהוא רשות הרבים ספקו טהור.
29 - יא. דברים שהן ברשות הרבים - הרי הן ברשות הרבים.
30 - כיצד? קפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים והטמאה
31 - בתוכה, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טהור. הכניס ידו
32 - לתוכה, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא. היתה פשישה
33 - נתונה על כתפו, וכפר תרומה כרוך בסיב או בזר ונתון
34 - לתוכה, ספק נגע בה אחר ספק לא נגע - ספקו טמא.
35 - יב. חמור ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים וטמאה
36 - נתונה עליו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טהור. פשט ידו
37 - על גביו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא. וכן סלע

מדברנן ואין שורפים עליה. וכן פירשו הברטנורה ובעל תוספות יום טוב.¹ ומסיים "ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם", משמע, שאם לא ניתנו מים לא נטמא, ובתורת כהנים שמיני פרק יא הלכה ו מרבה שישה משקין המפורטים בהלכה הבאה. (2) דבש דבורים. בתורת כהנים שם פרשתא ח הלכה א אמרו, שכל המשקים שאין להם שם לוואי (שם נוסף) מכשירים, להוציא מי תותים, מי רימונים וכדומה, אבל דבש דבורים אינו בכלל אלה שיש להם שם לוואי מפני שסתם דבש הוא דבש דבורים. במשנה ה שם שנינו, שמי רגילים, רוק ומי האף גם כן מכשירים, ולא מנאם רבינו כאן מפני שהם תולדות מים. (3) תורת כהנים שם הלכה ד: "אשר ישתה" פרט למשקה סרוח. (4) רטוב. (5) שם הלכה א: "ומוציא אני מי תותים ומי רימונים ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לוואי". (6) עודנו רטוב בשעה שנגע בטומאה ואפשר לומר שהמשקה נטמא. (7) נימוק למה לא נטמא האוכל. ובסמוך יבואר למה לא נטמא המשקה שעל האוכל. (8) דברי רבינו כאן הם סיום הנימוק לדין שבהלכה הקודמת. הנימוק שנאמר שם מספיק רק לטהר את האוכל כשהוא לעצמו, אבל למה לא ייטמא המשקה שעל גבו ויטמא את האוכל אחר שיוכשר על ידי הרוק שבפי האדם? ולפיכך הוסיף כאן שמשקין אלה לא רק שאינם מכשירים אלא גם אינם מקבלים טומאה. (9) בתורת

- 1 **ה.** זיתים וענבים¹⁰ שלא הביאו שליש¹¹ - משקין היוצאין
2 מהן אינן מכשירין ולא מקבלין טמאה¹², אלא הרי הן
3 כשאר מי פרות שהן טהורין לעולם.
4 **ו.** אלו דברים¹³ שאינן מקבלין טמאה אף על פי שבגין
5 אדם אוכלין אותן, לפי שאינן גאכלין להנאת גופן¹⁴,
6 אלא מפני שנותנין טעם במאכלות או מפני הריח או
7 המראה. ואלו הן: הקשט והחמס וראשי בשמים
8 והתיאה והחלתית והפלפלין וחלות חריע¹⁵. וכן כל
9 פיוצא בהן.
10 **ז.** השבת¹⁶ - סתמו לאכילת גופו כשאר יקרות השדה; ואם
11 חשב עליו לקדרה - אינו מתטמא טמאת אכלין¹⁷. והשבת
12 משנתנה טעם לקדרה - הרי זו פזבל¹⁸ ואינה מתטמאה
13 טמאת אכלין.
14 **ח.** התמרים¹⁹ והגורגרות²⁰ שנתנן לקדרה בתבלין - צדין
15 הן מתטמאין טמאת אכלין עד שיפסדו מלאכל אדם²¹.
16 **ט.** הפךשינים²², אם יחדן למאכל אדם - מתטמאין טמאת
17 אכלין.
18 **י.** הקור²³ - הרי הוא קעץ לכל דבר. ואם שלקו וטגנו -
19 מתטמא טמאת אכלין.
- 20 **יא.** החרצנים²⁴ והזגין²⁵, אף על פי שנסנן לאכלין²⁶ - אינן
21 מתטמאין²⁷ טמאת אכלין.
22 **יב.** זיתים וענבים הקשים שנפוצין²⁸ ויוצאין מתחת הקורה
23 בשעת הדריכה - אינן מקבלין טמאה²⁹. ועד כמה³⁰? עד
24 ארבעה קבין לכל כור³¹. הנה הנפוצין יתר מזה - מקבלין
25 טמאה³². ואם נסנן לאכלין, אף על פי שהן פחות מארבעה
26 קבין - מקבלין טמאה.
27 **יג.** הפכניות³³ והפגין³⁴ והבסר³⁵ והקצח³⁶ - הרי הן כאכלין
28 ומקבלין טמאה.
29 **יד.** לולבי ורדים³⁷ וחרובין ושל ערל ועלי הלוח השוטה
30 - אינן מקבלין טמאה עד שיתמתקו³⁸.
31 **טו.** החרדל והתורמוסין³⁹ ושאר כל הנכבשין - מטמאין
32 טמאת אכלין בין משהמתקו בין עד שלא המתקו⁴⁰.
33 **טז.** זיתים שכבשן בעלין שלהן - אין העלין מקבלין
34 טמאה⁴¹; שלא כבשן לאכלין אלא למראה⁴².
35 **יז.** קשות של קשות⁴³ והגין⁴⁴ שלהן - אין מקבלין טמאה⁴⁵,
36 מפני שאינן אכל.
37 **יח.** דבש בכורתו⁴⁶ - מטמא טמאת אכלין⁴⁷ שלא
38 במחשבה. ורזה הדבש⁴⁸ - משירסק החלות⁴⁹ מתטמא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

כהנים שם הלכה א דרשו את הכתוב (ויקרא יא, לד) "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא". אי כל משקה יכול (אפשר לחשוב) מי תותים או מי פירות או מי רימונים ושאר כל מיני פירות, תלמוד לומר "מים", מה מים מיוחדים שאין להם שם לוואי, ומוציא מי תותים ומי רימונים וכו' שיש להם שם לוואי". וסובר רבינו שפרשה זו כוללת הכשר וגם טומאה. (10) ירושלמי מעשרות פרק א סוף הלכה ג. (11) אם יסחוט אותם לא יוצאו יין ושמן כדי שליש ממה שיוציאו כשיובשלו. (12) בירושלמי המובא למעלה אמרו שאינם מכשירים ורבינו מוסיף ואומר, שאינם מקבליים טומאה, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת, שמשקה שאינו מכשיר אינו מקבל טומאה. וכן משמע בתורת כהנים שהבאנו למעלה. (13) פרק ג משנה ה. (14) ליהנות מגוף דברים אלה. (15) כל אלה מיני תבלינים הם, שמשתמשים בהם לשיפור הטעם או הריח או הגוון של התבשיל. (16) שם משנה ד. ופירש רבינו שם שהוא מין ירק שנקרא כן גם בערבית ועומד לאכילה כשהוא חי (על פי הגמרא נדה נא, ב: "סתם שבת לכמך עשויה"). ואם נותנים אותו בתבשיל יוצא רובו לתוך התבשיל והנשאר הוא כפסולת שאינה ראוייה למאכל אדם. (17) אם חישב עליו לקדירה הרי הוא כתבלין ונתבאר למעלה שתבלינים אינם מקבליים טומאה. (18) נימוק למה אינו מקבל טומאה מפני החלק שאינו נימוח בקדירה ואינו כתבלין. (19) תוספתא עוקצין פרק ג הלכה ח. (20) תאנים יבשות. (21) בתוספתא שלפנינו כתוב: "שיפסלו לכלב" ורבינו גורס כמו שכתב כאן, בהתאם לשיטתו לקמן פרק ב הלכה ד, שדבר שנפסל לאדם אינו מקבל טומאה. ולפני שנפסלו מקבליים טומאה ואין המחשבה מועילה להוציאם מתורת אוכל - כמו שבת שבהלכה הקודמת - מפני שהם אוכל חשוב. (22) שרביטים דומים לשרביטי עדשים ובתוכם גרעינים קטנים והם מאכל בהמה, ובשעת הדחק נאכלים גם על ידי בני אדם. (23) "ראש הדקל והוא עץ לבן רך ... ואוכלין אותו בני אדם" (רבינו בפירושו למשנה עוקצין פרק ג משנה ז). (24) גרעיני הענבים. (25) קלופות הענבים. (26) אחר שנדרכו הענבים ויצא יינם כנס את הפסולת, החרצנים והזגים וחישב לאכול אותם. (27) מפני שאין דרכם של בני אדם לאכלם בטלה דעתו של זה. (28) קופצים מתחת הקורה הלוחצת עליהם. (29) מפני שאינם ראויים לא לאכילה ולא לתעשיית שמן ויין. (30) תהא כמות הנפוצים ולא יקבלו טומאה. (31) הכור הוא שלוש סאה והסאה שישה קבים, נמצא שהכור מחזיק מאה ושמנים קבים, ואם נפוצים יותר מארבעה קבים לכור זיתים או ענבים שהוכנסו לבית הבד או לגת אין אדם מוותר עליהם. (32) מפני שלא יצאו לגמרי מתורת אוכל, המחשבה מועילה. (33) שם משנה ז, "עוקצי התמרים בתחילת צמיחתם" (לשון רבינו בפירושו שם). (34) תאנים שלא בשלו. (35) ענבים שטרם בשלו. שם משנה ו. ופסק כרבי עקיבא (36) כמון שחור (ערוך). (37) "הקצוות הרכים היוצאים בקצוות השבטים (הענפים הדקים) בעת שהאילנות מבלבים". (38) שישופר טעמם על ידי כבישה וכדומה. (39) מין קטנית. במסכת ביצה כה, ב אמרו ששולקים אותו שבע פעמים ואוכלים אותו בקינוח סעודה. (40) דרכם של בני אדם לכובשם ולאוכלם ולפיכך יש עליהם תורת אוכלין אפילו לפני כבישתם. (41) מפני שאינם נאכלים. (42) הזיתים נראים טריים ויפים כשהם מחוברים לעלים. (43) קישואים וכשהם קטנים יש עליהם כעין שעירות ונקראות כשות ואינן ראויות לאכילה. (44) הפרח שבראש הקישוא. (45) אם נגעה בהם טומאה לא נטמאו הקישות, מפני שאינם יד ולא שומר לקישות. ראה לקמן פרק ה הלכה א והלכה ב. (46) כשעורנו בכורות. (47) אינו כמשקה. טומאת משקין חמורה מטומאת אוכלין. (48) הדבורים אוגרות את הדבש בשופרות משושות לשעווה המדובקות לחתיכות גדולות הנקראות "חלות דבש", והוצאת החלות מהכורות נקראת רדייה ובכן: "רדה הדבש" משמעותו הוציא חלות דבש מהכורות. (49) כדי להוציא דובשן.

- 1 משום משקה⁵⁰. דבש הזב⁵¹ מפורתו - מתטמא טמאת
2 משקין⁵²; חשב עליו לאכלין - מתטמא טמאת אכלין⁵³.
3 יט. השמן הקרוש⁵⁴ - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו
4 כשהוא קרוש בין לאכלין בין למשקין - בטלה דעתו⁵⁵. וכן
5 הדם שקרש - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין -
6 מתטמא טמאת אכלין⁵⁶; חשב עליו למשקין - בטלה דעתו.
7 כ. חלב שקרש - לא אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין⁵⁷
8 - מתטמא טמאת אכלין; למשקין - בטלה דעתו.
9 כא. דבש תמרים - לא אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין
10 - מתטמא טמאת אכלין⁵⁸; למשקין - בטלה דעתו⁵⁹. וישאר
11 כל מי פרות פלן - לא אכל ולא משקה. חשב עליהן בין
12 לאכלין בין למשקין - בטלה דעתו.
13 כב. השלג - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין -
14 בטלה דעתו; למשקין - מתטמא טמאת משקין. נטמא
15 מקצתו - לא נטמא פלו⁶⁰; והעבירו⁶¹ על גבי כלי חרס
16 הטמא⁶² - נטמא פלו⁶³.
17 כג. החלב שבפחל⁶⁴ שחשב עליו - בטלה דעתו, והרי הוא
- טהור. חשב על החלב שבפכה⁶⁵ - הרי זה מתטמא טמאת
אכלין⁶⁶.
כד. ענבים שדרכן⁶⁷ - משקה בזה הדורף שתי וערב
מתטמאין טמאת משקין⁶⁸. נשתיר בזה גרגרין שלמים -
אותן גרגרין מתטמאין טמאת אכלין⁶⁹. וכן הזיתים -
משקין⁷⁰ מתטמאין טמאת משקין. נשתירי בזה גרגרין
שלמים - מתטמאין טמאת אכלין.
כה. הערלה⁷¹, וכלאי⁷² הכרם, ושור הנסקל⁷³ שנשחט,
ועגלה ערופה⁷⁴ בין שנשחטה בין שנעפרה⁷⁵, וצפרי מצרע,
ופטר חמור⁷⁶, ובשר בחלב, ובשר פרה אדמה⁷⁷, והפגול⁷⁸,
והנוטר⁷⁹, אף על פי שכל אלו אסורין בהנאה - כלן
מתטמאין טמאת אכלין⁸⁰.

פרק שני

- א. כל האכלין הגדלין מן השקנע - אינן מקבלין טמא
עד שיצקו; אכל כל זמן שהן מחברין, אפלו בשרש קטן
שיכולין לחיות ממנו - אינן מקבלין טמא.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(50) אבל לפני הריסוק יש עליו דין אוכל. (51) מאליו. (52) כדין חלות שריסקן להוציא דובשן. (53) כשריסק החלות אין מחשבת אוכלין מועילה מפני שעשה מעשה המוכיח שנתכוון למשקה, אבל בזב מאליו מועילה מחשבתו. (54) בתוספתא כתוב סתם "השמן" ורבינו הוסיף מדעתו "הקרוש", שהרי שמן ניגר הוא אחד משבעת המשקין. (55) מכיוון שאין דרכם של בני אדם לאכול שמן קרוש אין מחשבת יחיד מועילה לעשותו אוכל או משקה. [הראב"ד משיג על רבינו ומפרש התוספתא בשמן שיצא מאליו מן הזיתים. ובתוספות פסחים כתבו בשם רבינו תם כדעת רבינו]. (56) לא נתפרש מה בין דם לשמן וההגיון הפשוט מחייב ששמן קרוש יותר ראוי לאכילה מדם קרוש. ואולי בתקופתם רגילים היו גויים לאכול דם קרוש, והרי אמרו "כבד כולו דם". (57) בתוספתא שלפנינו (שם הלכה ב) הגירסא: "אין צריכין מחשבה לאוכלין". [דיני חלב יתבארו יתבארו לקמן בפרק שלישי]. בתקופת המשנה לא היו רגילים לאכול חלב קרוש ואין לפרש שהכוונה לחלב קרוש שנמצא במעי עגל רך, שהרי דינו כפרש ממש ומחשבה אינה מועילה בו (ראה לקמן הלכה כ"ג והלכות אבות הטומאות פרק א הלכה ט"ו). (58) ישנם בני אדם שאוכלים דבש תמרים ולפיכך מועילה מחשבתו להוריד עליו תורת אוכל. (59) מפני שאין אדם שותה דבש תמרים. (60) אלא המקום שנגע בטומאה, והטעם מפני שהשלג אינו גוש אחד אלא קבוצה של הרבה קרטים דבוקים זה בזה. (61) את השלג. (62) פירוש, שהכניסו לתוך אוויר הכלי. (63) מפני שכל השלג היה באוויר הכלי והתורה אמרה (ויקרא יא, לג) "כל אשר בתוכו יטמא". בגמרא שם מסיימים: התורה העידה על כלי חרס (שהוא מטמא מאויר), אפילו הוא מלא חרדל. [בברייתא שם הגירסא: "שהעבירו על אוויר תנור", ורבינו שינה וכתב "על גבי כלי חרס". מובן שהתכוון לאוויר, שהרי כלי חרס אינו מטמא מגבון]. (64) שד בהמה. (65) הנמצא בקיבת עגל יונק. (66) רוב בני אדם אינם אוכלים אותו ולפיכך אם לא חשב עליו אין עליו תורת אוכל, ומכיוון שישנם בלתי איסטנסיים האוכלים אותו, מועילה בו מחשבה לעניין טומאה (לעניין איסור ראה בהלכות מאכלות אסורות פרק ט). [למעלה בהלכה כ אמרנו, שחלב קרוש אין מחשבה מועילה בו ובעל כרחנו עלינו לפרש, שכאן המדובר בחלב ניגר. אולם תמוה קצת למה מחשבת משקין אינה מועילה ומחשבת אוכלין מועילה. ואולי אין דרכם של בני אדם לשותות אלא מטבילים בו לחם וכדומה]. (67) בגת להוציא יינם. (68) אפילו הנשאר בתוך הקליפה. (69) מלשוננו של רבינו משמע, שהמדובר בענבים שנשארו שלמים במקום הדריכה. (70) יטעינו עליהם את הקורה הכבידה. (71) פירות האילן בשלוש השנים הראשונות לנטיעתו נקראים "ערלה" ואסורים באכילה ובהנאה (פרשת קדושים יט, ג). (72) אם נזרעה תבואה בין הגפנים נאסרה התבואה והענבים בהנאה. דיניהם מפורטים בספר זרעים הלכות כלאיים. (73) שור שנגח אדם או רבע אשה דינו בסקילה, ואם שחטו אותו אחר שנגמר דינו בבית דין לסקילה, בשרו אסור באכילה ובהנאה. (74) נמצא הרוג ולא נודע מי רצחו מביא בית דין עגלה ועורפים אותה ובשרה אסור באכילה ובהנאה. דינה - מתבארים בספר נזיקין הלכות רוצח פרק ט. (75) אחר עריפתה אין העגלה מטמאה טומאת נבילות. מפני שמצוותה בעריפה היא (העריפה) עומדת במקום שחיטה. (76) בכור חמור מצוה לפדותו בשה ולתת את השה לכהן, ואם לא פדאוהו, עורפים אותו, ככתוב בתורה (שמות יג, ג). והמדובר, כשנשחט ועודו מפרס, ואינו מטמא טומאת נבילות כל זמן שיש בו מקצת חיות, ואף על פי כן דינו כאוכלין, מקבל טומאה ומטמא אחרים בנגיעה, כמו ששנינו בחולין (קז, ב): "השוחט בהמה טמאה לגוי, מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות עד שתמות". אבל אחר שמת הרי הוא נבילה ומטמא טומאה חמורה אפילו לא נגע בטומאה. ואפשר להעמיד דין זה גם אחר מיתת החמור, כגון שלקח פחות מכזית מנבלת החמור (פחות מכזית נבילה אינו מטמא) וצירף אוכל טהור והשלים לכביצה (אוכלין טמאים אינם מטמאים בפחות מכביצה) ונגעו בשרץ נטמאו טומאת אוכלין ומטמאים את האוכלין שיגעו בהם. (77) בשרה אסור באכילה ובהנאה. (78) קדשים שחישב בשעת שחיטתם להקטיר אימוריהם או לאכול בשרם אחר הזמן או מחוץ למקום (לפעמים כולל המונח "פיגול" גם מחשבת חוץ למקומם), שקבעה תורה. (79) בשר קדשים שלא נאכל בזמנו. (80) אף על פי שכל הדברים שנימנו כאן אסורים באכילה ובהנאה, לא יצאו מתורת אוכל. פסק כחכמים נגד דעת רבי שמעון בתוספתא שם.

ב. יחור של תאנה שנפשח ומערה בקלפה שאינו יכול
 לחיות ממנה - כל האכלין שבו מתטמאין. ויש בדבר ספק,
 אם היה שאר האילן כמו יד לזה היחור שנשבר או לאו.
 ג. ירקות שיכשו באביהן, כגון כרוב ודלעת שיכשו
 באביהן - אינן מתטמאין טמאת אכלין. לקטן ליבשן - הרי
 הן אכלין כשהיו עד שייכשו ויעשו כעץ.
 ד. אילן שנפשח ובו פרות - הרי הן בתלושין. וכן אם יבש
 האילן ובו פרות - הרי הן בתלושין.
 ה. תאנים שיכשו באביהן - מטמאות טמאת אכלין
 במקומן.
 ו. כל האכלין שהן מבצלי חיים - אינן מקבלין טמאה עד
 שימותו. שחט בהמה חיה ועוף, אף על פי שעדין הן
 מפרקסין - מקבלין טמאה. ודגים מאימתי מקבלין טמאה?
 משומותו. נולד בהן טרפה ונתטמאו כשהן מתנדנדין - הרי
 יש בדבר ספק, אם הן חשובין כמתים הואיל ונטרפה, או
 אינן מקבלין טמאה עד שידמו כבאבן ולא תתנדנו. האיבר
 או הבשר המדלדלין בבמה או חיה שאינן יכולין לחיות,
 אם הכשרו - מקבלין טמאה במקומן, מפני שהן חשובין
 כאכל שפרש. נשחטה בהמה - הכשרו בשחיטה;
 שהבהמה בלה כמו יד לאיבר זה, ויד שהכשר - הכשר
 האיבר בלו, כמו שיתבאר. ויש בדבר ספק, אם תהיה
 בהמה בחיה כמו יד לאיבר או בשר המדלדלין בה.
 ז. השוחט בהמה חיה ועוף - הכשר כל הכשר בדם שיצא
 בשחיטה. לפיכך, אם לא יצא מהן דם בשחיטה - הרי כל
 בשרן צריך הכשר ככל האכלין שלא הכשרו.
 ח. אכלין שהכשרו כשהן מחברין לקרקע, או שהכשרו במים
 המחברים שבקרקע - אינו הכשר, עד שיכשרו אחר שנצקרו
 במים התלושין מן הקרקע או בשאר משקין; שגאמר: ככל
 כלי - אינו מכשיר עד שיתלש מן הקרקע בעין המים
 שבהמים. שאב המים בכלי ונתנן בקרקע - אינן מכשירין.
 ט. קשות שנצעה בעצין והגדילה, אף על פי שיצאת חוץ
 לעצין - אינה מקבלת טמאה. ועצין שהוא נקוב כדי שיצא
 בו שרש קטן - הרי הוא כארץ, והנטוע בו אינו מקבל
 טמאה. וכן אם היו בו מים - אינן מכשירין.
 י. עצין שאינו נקוב - הרי הנטוע בו מקבל טמאה; ואם
 היו מים בתוכו - מכשירין.
 יא. כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לבקע בהן
 ולצאת - אינן מכשירין את הורעים, ואף על פי שאינן
 נקובין - הרי הן פנקובין.
 יב. עצין שמלאהו עפר עד שפתו - אינו חשוב כלי, אלא
 הרי הוא כטבלא שאין לה שפה, שאינו כלי קבול.
 יג. משקין טמאין שנפלו על האכלין - נטמאו, אף על פי
 שנפלו שלא ברצון הבעלים, שהרי הטמאה וההכשר באין
 כאחת. והוא שלא יהיו בקרקע.
 יד. כל אכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי למאכל אדם -
 אינו מקבל טמאה. וכן משקה שנסרח ונפסד ואינו ראוי
 לשתיית אדם - אינו מקבל טמאה, כדרך שאינו מכשיר,
 שגאמר: אשר ישטה.

טו. העור ששלקו והשליא שחשב עליה לאכילה -
 מתטמאין טמאת אכלים בפני עצמן.
 טז. עור החמור ששלקו - הרי זה ספק, אם מתטמא טמאת
 אכלים בפני עצמו מפני ששלקו, או אינו מתטמא מפני
 שהוא מאוס הרבה.
 יז. חטים שבגללי בקר ושעורים שבגללי בהמה שלקטן
 - אין מקבלין טמאה. ואם חשב עליהן לאכילה -
 מתטמאות טמאת אכלין.
 יח. כל אכל שננטמא ואחר שננטמא נפסל ונסרח: אם נפסל
 מלאכל הכלב או שיכש כתרש - הרי זה טהור; ואם נפסל
 מלאכל אדם ועדין הוא ראוי לכלב - הרי זה טמא כשהיה.
 וכל האכלין שננטמאו - אין להן טהרה במקנה.
 יט. זרעים טמאים שזרעם - הרי הצומח מהן טהור, ואפלו
 בדבר שאין זרעו בלה. והוא שהשרישו; אבל קדם השרשה
 - הרי הן בטמאתן, אפלו בדבר שזרעו בלה.
 כ. אכלין שמחברין לבלים - בטלו מתורת אכל. ואם נטמא
 הפלי - הרי הן מתטמאין בטמאת הפלי; הואיל והן
 משמשין תשמיש עץ - הרי הן כעץ.
 כא. כל משקה שננטמא ואחר שננטמא נפסד ונסרח - הרי
 זה בטמאתו לעולם, שאין המשקה יוצא על ידי הכלב
 לעולם. ואין למשקה שננטמא טהרה חוץ מן המים בלבד,
 שאם הטביל מים טמאים במקנה - בינן שצפו מי מקנה
 עליהן טהרה. ומטבילין חמין בצונן וצונן בחמין, ורעים
 בריפים וריפים בריפים.
 כב. מקל שהיא מלאה משקין טמאים והטביל מקצתה
 במקנה - לא טהרו המים שעל מקצתה עד שיטבל את כלה.
 כג. שלג שננטמא והשיק מקצתו למי מקנה - הואיל וטהר
 מקצתו, טהר בלו.
 כד. התמד הטמא, בין שננטמא אחר שתמדו בין שתמדו
 במים טמאים: עד שלא החמיץ - משיקו במקנה ויטהר, שהרי
 הוא כמים; משהחמיץ - הרי הוא כזין, ואין לו טהרה במקנה.
 כה. קדרה שמלאה משקין, כגון דבש וזין וכיוצא בהן,
 ונתונה בתוף המקנה, ופשט הראשון לטמאה את ידו ונגע בה
 - הרי זה מטמא את המשקין אף על פי שהן בתוף המקנה,
 ונטמאת הקדרה מחמת המשקין שבתוכה אף על פי שהיא
 בתוף המקנה. היתה מלאה מים - הקדרה טהורה, שאין
 הראשון מטמא כלי חרס לעולם, ואין המים שבתוכה טמאים,
 מפני שהן מערבים במי המקנה. פשט אב הטמאה את ידו
 ונגע בה - נטמאת הקדרה, שאין המקנה מטהר כלי חרס.
 כו. מי שפיכות - הרי הן בחזקת טמאה. ירדו עליהן מי
 גשמים, אם רבו עליהן - הרי הן טהורים; מחציה למחציה
 - הכל טמא, בין בבלים בין בקרקעות. אימתי? בזמן
 שקדמו מי שפיכה; אבל קדמו מי גשמים וירדו עליהן כל
 שהוא ממי שפיכות - הכל טמא, שמשקין טמאין שירדו
 לטהורים - מטמאין בכל שהוא.
 כז. הטורף את גגו והמכבס את כסותו ויהרי הן מנטפים,
 ירדו עליהן גשמים ורבו הנטיפות - הרי רבו מי גשמים
 עליהן, והנוטפין מהן טהורין.

אדם וכלים בכזית, וכל המטמא טמא חמורה אינו צריך
הכשר. ואילו צריכים מחשבה ואינו צריך הכשר: נבלת
העוף הטהור בפפרים, ונבלת בהמה טמאה בכל מקום.
והוא שחשב על פחות מכוזית; אבל כזית - אב טמאה
הוא.

ד. ישראל ששחט בהמה טמאה לזכרי, ושחט בה שנים
[או רב שנים] - הרי זו מתטמא טמאת אכלין כל זמן
שהיא מפרקסת. ואין צריכה מחשבה, שהרי ישראל שחטה
לאכילת העובד כוכבים, ואין לה מחשבה גדולה מזו;
ואינה צריכה הכשר, לפי שסופה לטמא טמאה חמורה.
שחט בה אחד או שנוחרה - אינה מטמאה טמאת אכלין.
וכן עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל, ושחט
בה שנים או רב שנים - מתטמא טמאת אכלין כל זמן
שהיא מפרקסת, ואינה צריכה הכשר. שחט בה אחד או
נוחרה - אינה מטמאה טמאת אכלין, והרי היא כשאר
הנבלות.

ה. החותך בשר מאיבר מן החי של בהמה ואחר כך חשב
עליו - צריך הכשר. חשב עליו ואחר כך חתכו - אינו צריך
הכשר, מפני שמתמא טמאה חמורה כנבלה, וכל המטמא
טמאה חמורה אינו צריך הכשר.

ו. פחות מכוזית מנבלת בהמה טמאה שחשב עליו,
והשלים עליו כביצה מאכלים אחרים - אין הכל צריך
הכשר; הואיל ופחות מכוזית שכלל הביצה, אם השלימו
לכוזית, מטמא טמאה חמורה. וכן כזית מנבלת בהמה
טמאה שחשב עליו, והניחה בבצק עד שהשלים לכביצה,
הואיל ואינו מטמא במגע מפני הבצק - הרי זה צריך
מחשבה. ואין הבצק הזה צריך הכשר, הואיל וכל השעור
הזה מטמא במשא מפני כזית נבלה שבתוכו, אף על פי
שאינו מטמא במגע, הרי סופו לטמא טמאה חמורה,
לפיכך אין צריך הכשר.

ז. פחות מכוזית מבשר המת שהשלים עליו כביצה משאר
אכלין - הכל צריך מחשבה, שהרי בטל הכל אצל כל אדם;
ואין הכל צריך הכשר, מפני בשר המת שבכללו.

ח. כזית מן המת שחפהו בבצק - הכל מתטמא טמאה
חמורה.

ט. החותך בשר מאדם חי להאכילו לכלב, אם חשב עליו
למאכל אדם - הרי זה צריך מחשבה, ואינו צריך הכשר.

י. גוזל שנפל לגת ומת, אף על פי שהגת במדינה - הרי
נמאס בגת, ולפיכך צריך מחשבה. חשב עליו כשהעלהו
להאכילו לזכרי - הרי זה מטמא, שהרי חשב עליו למאכל
אדם. חשב עליו להאכילו לכלב - אינו מתטמא טמאת
אכלים. היה זה שחשב עליו להאכילו לאדם חרש שוטה
וקטן - הרי זה טהור. העלהו כדי להאכילו לאדם - הרי
זה טמא; שיש להן מעשה, ואין להן מחשבה.

כח. הסף שמן טהור ונטמא זה האדם וטבל והרי השמן
על בשרו, אם היה כדי סיכת איבר קטן - הרי הוא טהור
כשהיה מקדם. סף שמן טמא וטבל - לא טהר השמן
שעליו; אלא אם נשאר ממנו משקה טופח - הרי השמן
בטמאתו, ואם לא נשאר ממנו כדי להטפוח ממנו - בטל
במעוטו.

פרק שלישי

א. כבר בארנו, שאין האכלין מתטמאין עד שיכשרו; ושכל
אכל שאינו מיוחד למאכל אדם - אינו מקבל טמאה עד
שיחדו לאדם.

ב. אכל שהוא מיוחד לאדם במקום הזה ואינו מיוחד לאדם
במקום אחר - במקום שהוא מיוחד בו אינו צריך מחשבה
ליחדו לאדם, ובמקום שאינו מיוחד בו צריך מחשבה ליחדו
לאדם ואחר כך יקבל טמאה. וכל אכל שסופו לטמא אדם
וכלים אינו צריך הכשר.

ג. יש אכלין שצריכין הכשר ואינו צריכין מחשבה, ויש
שצריכין מחשבה ואינו צריכין הכשר, ויש שצריכין
מחשבה והכשר, ויש שאין צריכין לא מחשבה ולא
הכשר. ביצד? כל האכלין המיוחדין לאדם בכל מקום -
צריכין הכשר ואין צריכין מחשבה. דגים טהורים ודגבים
טהורים בכל מקום, ודגבים טמאים ודגים טמאים בפפרים
- הרי הן מיוחדין לאדם, וצריכין הכשר ולא מחשבה. וכן
חלב בהמה טהורה שמתה - צריך הכשר ולא מחשבה
בכל מקום. ואילו צריכין מחשבה והכשר: בשר הפורש
מן החי, בין מן האדם בין מן הבהמה בין מן העוף,
ונבלת העוף הטמא, וחלב בהמה טהורה שחוטטה בפפרים.
אף על פי שהכשר בשחיטה, צריך הכשר שני אחר
המחשבה. ושאר כל ירקות השדה, כגון הבצלים הקשים
ביותר והפטריות. וכן דגבים ודגים קטנים - צריכין
מחשבה בפפרים. עלשין שזרען לבהמה ונמלך עליהן
לאדם - אינן מקבלין טמאה עד שיחשב עליהן אחר
שיתלשו, שמחשבת חבור אינה מחשבה. עלשין שלקטן
לבהמתו והדיחן, ונמלך עליהן לאדם - צריכין הכשר שני
אחר המחשבה. וכן כל פיוצא בזה. האלל, אם חשב עליו
לאכילה - מקבל טמאת אכלין, ואם לאו - הרי הוא כעץ
ואינו מקבל טמאה. וכן העצמות המחברין בבשר,
והגידים, והמקומות הרפים מן הקרנים ומן הטלפים,
והכנפים והנוצה, והמקומות הרפים מן הצפרנים ומן
החרטום המבלעין בבשר - צריכין הכשר ומחשבה. ואילו
שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר: נבלת בהמה טהורה
בכל מקום, ונבלת העוף הטהור וחלב בהמה טהורה
בפפרים. לפי שהן מיוחדין למאכל אדם, אין אחד מאלו
צריך מחשבה; ואינו צריכין הכשר, מפני שסופן לטמא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"א-כ"ב כסלו ה'תשע"א

יום ראשון כ"א כסלו ה'תשע"א

הלכות שגגות

יש בכללן חמש מצות עשה, וזה הוא פרטן: (א) שיקריב
היחיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו. (ב) שיקריב אשם
מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא, עד שיודע לו
ויביא חטאתו. וזהו הנקרא אשם תלוי. (ג) שיקריב החוטא
אשם על עברות ידועות. וזהו הנקרא אשם ודאי. (ד)
שיקריב החוטא קרבן על עברות ידועות. אם היה עשיר
- בהמה, ואם היה עני - עוף או עשירית האפיפה. וזהו
הנקרא קרבן עולה ויורד. (ה) שיקריבו הסנהדרין קרבן אם
טעו והורו שלא בהלכה באחת מן החמורות.
ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. כל העובר בשגגה על אחת ממצות לא תעשה שיש בה
מעשה שחייבין עליה פרת - הרי זה חייב להקריב קרבן
חטאת. ומצות עשה שיקריב חטאתו על שגגתו.
ב. וכל עברה שחייבין על ידונה פרת - חייבין על שגגתה
חטאת, חוץ משלש עברות: מגדף ומבטל מילה וקרבן
פסח. הפסח והמילה - מפני שהן מצות עשה, וחטאת אין
מביאין אלא על שגגת לא תעשה, שנאמר: אחת מכל מצות
י' אשר לא תעשינה; והמגדף - מפני שאין בו מעשה,
ונאמר: לעשה בשגגה - יצא מגדף שאין בו מעשה. לפיכך,
המקבל עבודה זרה ובאלוה, אף על פי שהוא חייב פרת,
ואם היה מזיד - נסקל, אם קבל בשגגה - פטור מן הקרבן,
לפי שלא עשה מעשה, ונאמר: בעשתה אחת.
ג. כל פרתות שפותרה חוץ משלש פרתות שבארנו, אם
עבר היחיד על אחת מהן בשגגה - מביא חטאת קבועה.
חוץ מטמא שאכל קדש וטמא שנכנס למקדש, ששניהם אין
מביאין חטאת קבועה אלא קרבן עולה ויורד, כמו
שיתבאר.

ד. חטאת קבועה היא הבאה מן הבהמה בלבד, וקרבן
עולה ויורד הוא קרבן שאינו קבוע, אלא אם היה עשיר -
מביא חטאת בהמה, ואם היה עני - מביא עוף או עשירית
האפיפה, כמו שיתבאר. נמצאת למד, שכל העברות שהיחיד
מביא על שגגתן חטאת קבועה ארבעים ושלש. ואלו הן:
(א) הבא על אמו. (ב) הבא על אם אשתו. (ג) הבא על אם
אמה. (ד) הבא על אם אביו. (ה) הבא על בתו. (ו) הבא על
בת בתו. (ז) הבא על בת בנו. (ח) הבא על בת אשתו. (ט)
הבא על בת בתה. (י) הבא על בת בנה. (יא) הבא על אחותו.
(יב) הבא על אחותו שהיא בת אשת אביו. (יג) הבא על
אחות אביו. (יד) הבא על אחות אמו. (טו) הבא על אחות
אשתו. (טז) הבא על אשת אביו. (יז) הבא על אשת אחי
אביו. (יח) הבא על אשת בנו. (יט) הבא על אשת אחיו. (כ)

הבא על אשת איש. (כא) הבא על הנדה. (כב) השוכב עם
זכר. (כג) הבא על אביו. (כד) הבא על אחי אביו. (כה)
השוכב עם בהמה. (כו) האשה שמביאה עליה את הבהמה.
נמצאו כל פרתות שבעריות עשירים ושלש. ובשאר
העברות שבע עשרה, ואלו הן: (א) העובד עבודה זרה
במעשה. (ב) הנותן מזרעו למלך. (ג) בעל אוב. (ד) בעל
ידעוני במעשה. (ה) המחלל את השבת. (ו) העושה מלאכה
ביום הכפורים. (ז) האוכל ושותה ביום הכפורים. (ח)
האוכל נותר. (ט) האוכל חמץ בפסח. (י) האוכל חלב. (יא)
האוכל דם. (יב) האוכל פגול. (יג) השוחט קדשים חוץ
לעזרה. (יד) המעלה קרבן חוץ לעזרה. (טו) המפסם את
שמן המשחה. (טז) המפסם את הקטרת. (יז) הסף בשמן
המשחה.

הרי אלו ארבעים ושלש עברות שמביאין על שגגתן חטאת
קבועה. ומה הוא הקרבן שמביא השוגג באחת מאלו? אם
שגג בעבודה זרה - מביא עז בת שנתה לחטאת, והיא
האמורה בפרשת שלח לך. בין שהיה החוטא הדיוט או
מלך או כהן גדול או משיח מלחמה - הכל שוין בשגגת
עבודה זרה. אבל אם שגג באחת משאר ארבעים ושתים:
אם היה הדיוט - מביא שעירת עזים או נקבה מן הכבשים,
וזו היא חטאת של אחד מעם הארץ האמורה בפרשת
ויקרא; ואם המלך הוא ששגג באחת מהן - מביא שעירת
עזים לחטאת; ואם כהן משיח הוא - מביא פר בן בקר
לחטאת, והוא נשרף, כמו שנתפרש שם.

ה. אחד יחיד ששגג באחת מאלו או מרבין, שנאמר: תורה
אחת תהיה לכם לעשה בשגגה. כיצד? אנשי מדינה ששגגו
ודמו שהיום חל ויהי יום הכפורים, וכלן אכלו ועשו
מלאכה - כל אחד מהן מביא שתי חטאות, כבשות או
שעירות. וכן אם שגגו בלן והקטירו לעבודה זרה - כל אחד
ואחד מן העובדים מביא עז בת שנתה לחטאת.

יום שני כ"ב כסלו ה'תשע"א

פרק שני

א. אין אדם חייב חטאת על שגגתו עד שהיה שוגג
מתחלה ועד סוף; אבל אם שגג בתחלה והזיד בסוף או
הזיד בתחלה ושגג בסוף - פטור מקרבן חטאת. כיצד? כגון
שהוציא חפץ מרשות לרשות בשבת, עקר בזדון והניח
בשגגה או שעקר בשגגה והניח בזדון - פטור, עד שיעקר
בשגגה ויניח בשגגה. וכן כל פיוצא בזה.
ב. עבר עברה יודע שהיא בלא תעשה אבל אינו יודע
שחייבין עליה פרת - הרי זו שגגה ומביא חטאת. אבל אם
ידע שהיא בכרת ושגג בקרבן ולא ידע אם חייבין עליה
קרבן אם לאו - הרי זה מזיד; ששגגת קרבן אינה שגגה
בעברות אלו שחייבין עליהן פרת.

אֵלָא עַד יֵצֵאת הַשָּׁבֶת - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי הִתְרוּ
 50 בּוֹ.
 י. הַמוֹצֵיא אֶת הַלֵּיל בַּיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חֹג שֶׁחַל
 51 לִהְיוֹת בַּשָּׁבֶת כְּדִי לַצֵּאת בּוֹ וְהַעֲבִירוֹ אַרְבַּע אֲמוֹת בְּרִשּׁוֹת
 52 הַרְבֵּים בְּשׁוּגָג - פֶּטוּר, שֶׁהָרִי בְּרִשּׁוֹת הוֹצִיא. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט
 53 אֶת הַפֶּסֶח בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁחַל לִהְיוֹת בַּשָּׁבֶת, וְנוֹדַע לוֹ
 54 אַחֵר כֵּן שֶׁמִּשְׁכּוֹ הַבָּעֲלִים אֶת יְדֵיהֶם אוֹ שִׁמְתוֹ אוֹ נִטְמָאוֹ
 55 קִדְּם שִׁחִיטָה, אוֹ שֶׁנִּמְצָא טְרֵפָה בִּסְתֵר, כְּגוֹן נָקוּב מַעֲיִם אוֹ
 56 רָאָה - הָרִי זֶה פֶּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁשֹּׁחֵט בְּרִשּׁוֹת. אָבָל נִמְצָא בַּעַל
 57 מוֹם אוֹ שֶׁהֵיחָה טְרֵפָה גְלוּיָה - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת, מִפְּנֵי
 58 שֶׁהֵיחָה לוֹ לְבַדֵּק וְאַחֵר כֵּךְ יִשְׁחוּט. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
 59 יא. שֹׁחֵט אֶת הַפֶּסֶח בַּשָּׁבֶת שֶׁלֹּא לְשֹׂמוּ בְּטַעוֹת - פֶּטוּר,
 60 מִפְּנֵי שֶׁהִזְכִּיר כָּשָׁר; שֶׁעֲקִירַת שִׁמּוֹ בְּטַעוֹת - אֵינָה עֲקִירָה,
 61 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.
 62 יב. שֹׁחֵט זָבָחִים אַחֲרֵים לְשֵׁם פֶּסֶח בְּטַעוֹת: אִם רְאוּיִין הֵם
 63 לְקָרְבֵן פֶּסֶח - פֶּטוּר מִקָּרְבֵן חֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁשֹּׁחֵט בְּרִשּׁוֹת;
 64 אִם אֵינָן רְאוּיִין, כְּגוֹן שֶׁהֵיחָה נִקְבָּה אוֹ בֶּן שְׁתֵּים - חֵיב
 65 חֲטָאת, שֶׁהָרִי אֵינוֹ רְאוּי לְקָרְבֵן פֶּסֶח. וְכֵן אִם שִׁגְגָה וְשִׁחֲטוּ
 66 בַּשָּׁבֶת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלֵיו אוֹ שֶׁלֹּא לְמַנְיָיו אוֹ לְעֹרְלִים אוֹ
 67 לְטִמְאִים - חֵיב חֲטָאת. שֶׁחֲטוּ לְאוֹכְלֵיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלֵיו,
 68 לְמַנְיָיו וְשֶׁלֹּא לְמַנְיָיו, לְמוֹלִים וְלְעֹרְלִים, לְטִמְאִים
 69 וְלְטֹהָרִים - פֶּטוּר, שֶׁהָרִי הַפֶּסֶח כָּשָׁר. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
 70 יג. הַשּׁוֹחֵט בַּשָּׁבֶת קָרְבֵן צָבוּר שֶׁלֹּא לְשֹׂמוֹ - הָרִי זֶה חֵיב
 71 חֲטָאת, וְיִקְטִיר אֲמוּרִים לְעֹרְב. וְכֵן אִם שֹׁחֵט יָתֵר עַל חֹבֶת
 72 הַיּוֹם - חֵיב חֲטָאת עַל הַתּוֹסֶפֶת.
 73 יד. שֹׁחֵט קָרְבָּנוֹת יָחִיד שֶׁאֵין דּוֹחִים אֶת הַשָּׁבֶת בַּשָּׁבֶת
 74 בְּשִׁגְגָה - חֵיב חֲטָאת, וְהַבָּשָׂר מִתֵּר בְּהִנָּא, וְאֵין זִוְרָקִין אֶת
 75 הַדָּם. וְאִם עָבַר וְזָרַק דָּמָם לְשִׁמּוֹ, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד -
 76 עָלוּ לְבָעֲלִים לְשֵׁם חֹבֶת, וְיִקְטִיר אֲמוּרִין לְעֹרְב, וְהַבָּשָׂר
 77 יֵאָכֵל, וְיָבִיא הַשּׁוֹחֵט חֲטָאת עַל שִׁגְגָתוֹ.
 78 טו. הֵיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת שֶׁל צָבוּר, אַחַת כְּחוֹשֶׁה וְאַחַת
 79 שְׁמֵנָה, וְהֵיחָה חֹבֶת הַיּוֹם בְּאַחַת, בֵּין חֲטָאת בֵּין עֹלָה,
 80 וְשִׁגְגָה וְשֹׁחֵט הַשְּׁתֵּים: אִם שֹׁחֵט כְּחוֹשֶׁה בְּתַחֲלָה וְאַחֵר כֵּךְ
 81 שֹׁחֵט הַשְּׁמֵנָה - פֶּטוּר מִקָּרְבֵן חֲטָאת. וְלֹא עוֹד, אֵלָא
 82 שְׂאוּמֵרִים לוֹ: הֵבֵא שְׁמֵנָה וְשִׁחֲטוּ לְתַחֲלָה. אָבָל אִם שֹׁחֵט
 83 הַשְּׁמֵנָה תַּחֲלָה וְאַחֵר כֵּךְ הַכְּחוּשָׁה - חֵיב חֲטָאת עַל
 84 הַתּוֹסֶפֶת. נִמְצָאת הָרִאשׁוֹנָה הַשְּׁמֵנָה טְרֵפָה בְּכַגֵּי מַעֲיִם, אִף
 85 עַל פִּי שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁהִיא טְרֵפָה בַּעַת שֶׁשֹּׁחֵט הַכְּחוּשָׁה וְלֹא
 86 לָזֶה נִתְפָּן, הוֹאִיל וְנִשְׁחֲטָה הָאֲחֵרוֹנָה כְּמִצְוָתָה - הָרִי זֶה
 87 פֶּטוּר מִחֲטָאת. וְכֵן הַפּוֹרֵס מִצְוָה לְהַעֲלוֹת דָּגִים מִן הַיָּם
 88 בְּשִׁגְגָה, וְהַעֲלָה תִּינוֹק עִם הַדָּגִים, בֵּין שֶׁשֹּׁמֵעַ שֶׁטֵּבַע תִּינוֹק
 89 בֵּין שֶׁלֹּא שָׁמַע, הוֹאִיל וְהַעֲלָה תִּינוֹק - הָרִי זֶה פֶּטוּר
 90 מִחֲטָאת, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵיחָה כְּנִתָּה אֵלָא לְצוֹר, מִפְּנֵי
 91 שֶׁהֵיחָה שׁוּגָג. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
 92 טז. מִי שֶׁהֵיחָה לְפָנָיו בְּלִילֵי הַפֶּסֶח צָלִי שֶׁל פֶּסֶח וְנוֹתֵר מִן
 93 הַקֹּדְשִׁים, וְנִתְפָּן לְאַכֵּל צָלִי שֶׁהוּא מִצְוָה וְשִׁגְגָה וְאָכַל הַנוֹתֵר
 94 - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי לֹא עָשָׂה מִצְוָה בְּאַכִּילָה זֹה.
 95 וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

ג. מִי שֶׁלֹּא נֹדַע לוֹ עֲצֻמוֹ שֶׁל חֲטָא שִׁחֲטָא, אִף עַל פִּי
 2 שִׁידַע בּוֹדָאי שֶׁעָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה שִׁישׁ בּוֹ כֶּרֶת - הָרִי זֶה
 3 פֶּטוּר מִקָּרְבֵן חֲטָאת; שְׁנֵאֲמַר: אֲשֶׁר חֲטָא בָּהּ - עַד שִׁידַע
 4 הַחֲטָא שִׁחֲטָא בּוֹ. בִּיצֵד? חֵלֶב וְנוֹתֵר לְפָנָיו, וְאָכַל אֶת אֶחָד
 5 מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה אָכַל; אֲשֶׁתוֹ נָדָה וְאַחֲתוֹ בְּבִית, וְשִׁגְגָה
 6 וְכָא עַל אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶן בָּעַל; שָׁבֶת וַיּוֹם
 7 הַכְּפוּרִים לְפָנָיו, וְעָשָׂה מְלָאכָה בְּאַחַד מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ בָּאִי
 8 זֶה מֵהֶן עָשָׂה - הָרִי זֶה פֶּטוּר מִקָּרְבֵן חֲטָאת.
 9 ד. חֲטָא וְנוֹדַע לוֹ חֲטָאתוֹ וְחִזַּר וְשִׁבְּחוֹ - הָרִי זֶה מְבִיא
 10 חֲטָאת לְשֵׁם מַה שֶּׁהוּא, וְתֵאָכֵל בְּשָׂר חֲטָאת הַנֶּאֱכָלוֹת.
 11 ה. שִׁגְגָה בְּשֵׁם אֶחָד וְהֵם שְׁנֵי גּוֹפִין - חֵיב. בִּיצֵד? שְׁתֵּי נִדּוֹת
 12 וְשִׁגְגָה בְּאַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא, שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת וְשִׁגְגָה
 13 בְּאַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא - חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי יָדַע
 14 עֲצֻמוֹ שֶׁל חֲטָא. לָמָּה זֶה דּוּמָה? לְשְׁתֵּי נִדּוֹת דּוֹלָקוֹת שֶׁכָּפָה
 15 אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא, אוֹ לְשְׁתֵּי תַּמְחֻיִין שֶׁל
 16 חֵלֶב שֶׁאָכַל מֵאַחַד מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ מֵאִי זֶה תַּמְחֻיִין מֵהֶן אָכַל
 17 - שֶׁהוּא חֵיב. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
 18 ו. כָּל הַמְּחִיב חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ וְעָשָׂה בְּשִׁגְגָה וְנוֹדַע
 19 לוֹ אַחֵר שִׁחֲטָא, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵיחָה לוֹ יָדִיעָה בְּתַחֲלָה
 20 שֶׁזֶה חֲטָא הוּא - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת. בִּיצֵד? תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁכָּה
 21 לְבִין הַעֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וְגַדְל וְהוּא אֵינוֹ יָדַע מַה הֵם יִשְׂרָאֵל
 22 וְלֹא דָתָם, וְעָשָׂה מְלָאכָה בַּשָּׁבֶת וְאָכַל חֵלֶב וְדָם וְכִיּוּצָא
 23 בָּהֶן, כְּשִׁידַע לוֹ שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל וּמִצְוָה עַל כָּל אֶלוֹ - חֵיב
 24 לְהִבִּיא חֲטָאת עַל כָּל עֲבֵרָה וְעִבְרָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
 25 ז. הַשּׁוּגָג בְּלֹא כּוֹנֵן בַּעֲרִיּוֹת אוֹ בְּמִאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת - חֵיב
 26 חֲטָאת; בַּשָּׁבֶת - פֶּטוּר מִחֲטָאת. בִּיצֵד? הֵיחָה מִתַּעֲסֵק עִם
 27 אִשָּׁה וְכָעֲלָה בְּלֹא כּוֹנֵן לְכַעֲלָהּ, וְהָרִי הִיא עֲרֻה עָלָיו;
 28 דָּמָה שֶׁזֶה שֶׁכָּפִיו רַק הוּא וּבָלְעוּ בְּלֹא כּוֹנֵן לְשֵׁם אֲכִילָה
 29 בַּעֲוֹלָם, וְהָרִי הוּא חֵלֶב - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת. נִתְפָּן לְהַגְבִּיָּה
 30 אֶת הַתְּלוּשׁ וְחִתּוֹף אֶת הַמִּחְבֵּר בְּלֹא כּוֹנֵן לְחִתִּיקָתוֹ - פֶּטוּר;
 31 מְלֹאכֶת מִחֲשָׁבֶת אֲסָרָה תוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמִקְוָמוֹ.
 32 ח. כָּל הַעֲוִשָׁה מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת וּבִכְלָל עֲשִׂיתָה נַעֲשִׂיתָ
 33 עֲבָרָה שֶׁחִיבִין עָלֶיהָ כֶּרֶת בְּשִׁגְגָה - הָרִי זֶה פֶּטוּר מִחֲטָאת,
 34 מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה בְּרִשּׁוֹת. בִּיצֵד? הֵבֵא עַל יְבִמְתּוֹ וְהָרִי הִיא נָדָה
 35 וְהוּא לֹא יָדַע - הָרִי זֶה פֶּטוּר מִחֲטָאת, שֶׁהָרִי עָשָׂה בְּרִשּׁוֹת.
 36 אָבָל אִם בָּא עַל אֲשֶׁתוֹ וְהָרִי הִיא נָדָה - חֵיב חֲטָאת, מִפְּנֵי
 37 שֶׁלֹּא שִׂאֲלָה וְאַחֵר כֵּךְ יָבַעַל. אָבָל יְבִמְתּוֹ - אֵינוֹ רָגִיל בָּהּ
 38 כְּדִי שִׂישָׁאֵל לָהּ. וְכֵן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוֹקוֹת, אֶחָד לְמוֹל
 39 בַּשָּׁבֶת וְאַחֵד לְמוֹל בְּעֹרֶב שָׁבֶת אוֹ בְּאַחַד בַּשָּׁבֶת, וְשִׁכַּח וּמָל
 40 שְׁנֵיהֶן בַּשָּׁבֶת - פֶּטוּר מִחֲטָאת; שֶׁהָרִי יָשׁ לוֹ רִשּׁוֹת לְמוֹל
 41 אֶחָד מֵהֶן בַּשָּׁבֶת, וְשָׁבֶת דְּחוּיָה הִיא אֲצִלוֹ, וּמִצְוָה עָשָׂה;
 42 אִף עַל פִּי שֶׁהֵם שְׁנֵי גּוֹפִין, הוֹאִיל וְזִמְנוֹ בְּהוֹל אֵינוֹ מִדְּקָדָק.
 43 אָבָל אִם לֹא הֵיחָה אֶחָד מֵהֶן רְאוּי לְמוֹל בַּשָּׁבֶת, וְשִׁכַּח וּמָל
 44 בַּשָּׁבֶת מִי שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְמוֹל בַּשָּׁבֶת - חֵיב חֲטָאת.
 45 ט. אִמֵּן שֶׁבָּא לְמוֹל לְפָנָיו הַיּוֹם בַּיּוֹם הַשָּׁבֶת, וְאָמְרוּ לוֹ:
 46 לֹא נִשְׂאָר פְּנָאֵי בַיּוֹם כְּדִי שֶׁתִּמְוֹל, וְאִם תִּתְחִיל לְמוֹל - לֹא
 47 תִּשְׁלִים עַד יֵצֵאת הַשָּׁבֶת, וְנִמְצָאתָ חֹבֵל בַּשָּׁבֶת וְלֹא עוֹשֶׂה
 48 מִצְוָה, וְאָמַר: רָגִיל אֲנִי וְזִרְיוֹ וּבִמְהֵרָה אָמוּל, אִם לֹא הִשְׁלִים

יום שלישי כ"ג כסלו ה'תשע"א

פרק שלישי

1 מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחביבין עליו חטאת
2 קבועה, ולא התרו בו אלא אמרו: ראינוך שעשית מלאכה
3 בשבת או שאכלת חלב, והוא אומר: אני יודע בנדאי שלא
4 עשיתי דבר זה - אינו חייב חטאת. הואיל ואם יאמר מזיד
5 הייתי - יפטר מן הקרבן, כשאמר להן לא אכלתי ולא
6 עשיתי - נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזדון,
7 שהוא פטור מן הקרבן, ולא הכחיש את העדים.
8 ב. שתק ולא הפליג את העדים, (אלא) אפלו אמרה לו
9 אשה: אכלת חלב או עשית מלאכה בשבת, ושתק - חייב
10 להביא חטאת. אמר לו עד אחד: חלב הוא זה, ושתק, וחסור
11 ואכלו בשגגה - מביא חטאת. ואם התרו בו - לוקה עליו,
12 אף על פי שעקר העדות בעד אחד.
13 ג. כבר בארנו בהלכות פסולי המקדשין, שהמפריש
14 חטאתו על החלב שאכל - לא יביאנה על השבת שחלל או
15 על הדם שאכל; שנאמר: והביא קרבנו שעירת עזים וגומר
16 על חטאתו אשר חטא - עד שיהיה קרבנו לשם חטאו, לא
17 שיקריבנה מחטא על חטא. ואם הקריב - פסלה. יתר על
18 זה אמרו: הפריש חטאתו על חלב שאכל אמש - לא
19 יביאנה על חלב שאכל היום; ואם הביא - כפר. ואין צריך
20 לומר, שאם הפרישה אביו ומת, והיה הבן מחייב באותו
21 החטא - שלא יביאנה הבן על חטאו, כמו שנתבאר שם.
22 ד. המביא חטאת על שני חטאים - תרעה עד שיפיל בה
23 מום ותמכר, ויביא בדמי חצייה לחטא זה ובדמי חצייה
24 לחטא השני. וכן שנים שהביאו חטאת אחת על שני
25 חטאיהם - תרעה עד שיפיל בה מום ותמכר, ויביא זה
26 חטאתו בדמי חצייה ויביא זה חטאתו בדמי חצייה.
27 ה. הביא שתי חטאות על חטא אחד - יקריב אי זו שתרעה,
28 והשניה תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.
29 ו. הביא שתי חטאות על שני חטאים - זו תשחט לשם
30 חטא האחד, והשניה לשם החטא השני.
31 ז. כבר בארנו בהלכות מצוה הקרבנות, שהמומר
32 לעבודה זרה או לחלל שבתות בפרהסיא - אין מקבלין
33 ממנו קרבן כלל, והמומר לעברה משאר עבירות - אין
34 מקבלין ממנו חטאת על אותו החטא. כיצד? מומר לאכל
35 חלב שאכל חלב בשגגה והביא חטאתו - אין מקבלין
36 ממנו עד שיחסור בתשובה. אפלו היה מומר לאכל חלב
37 לתאבון, ונתחלף לו חלב בשמן ואכלו, והביא קרבן -
38 אין מקבלין ממנו. שמשאכל בזדון, בין להקעים בין
39 לתאבון, הרי הוא מומר. היה מומר לאכל חלב ושגג ואכל
40 דם - מקבלין ממנו, כמו שבארנו.
41 ח. מי ששגג והפריש חטאתו ואחר כך נעשה מומר וחסור
42 בתשובה, או נשפטה וחסור ונשתפפה, אף על פי שנדחה
43 הקרבן בינתיים - הרי זה חסור ונראה; שאין בעלי חיים
44 נדחין, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין. לפיכך

47 יקריבנה עצמה. וכשם שאם נולד בו מום עובר ונתרפא -
48 יחזור לכשרותו, כך אם נדחו הבצלים וחסרו ונראו - יקרב.
49 ט. חייבי חטאות ואשמות ודאים שעבר עליהן יום
50 הכפורים - חביבין להביא לאחר יום הכפורים, וחיבי
51 אשמות תלוין - פטורים. שנאמר: מכל חטאתיכם לפני ה'
52 תטהרו. כך למדו מפי השמועה, שכל חטא שאין מכיר בו
53 אלא ה' נתכפר לו. לפיכך, מי שבא על ידו ספק עברה ביום
54 הכפורים, אפלו עם חשכה - פטור מאשם תלוי, שכל היום
55 מכפר. נמצאת למד, שאין מביאין על לא הודע של יום
56 הכפורים אשם תלוי, אלא אם לא כפר לו יום הכפורים כמו
57 שיתבאר.
58 י. אין יום הכפורים ולא החטאת ולא האשם מכפרין אלא
59 על השבים המאמינים בכפרתן; אבל המבצע בהן - אין
60 מכפרין בו. כיצד? היה מבצע והביא חטאתו או אשמו
61 והוא אומר או מחשב בלבו שאין אלו מכפרין, אף על פי
62 שקרבו כמצותן - לא נתכפר לו, וכשיחסור בתשובה
63 מבטיטתו צריך להביא חטאתו ואשמו. וכן המבצע ביום
64 הכפורים - אין יום הכפורים מכפר עליו. לפיכך, אם נתחייב
65 באשם תלוי ועבר עליו יום הכפורים והוא מבצע בו - הרי
66 זה לא נתכפר לו, וכשיחסור בתשובה אחר יום הכפורים חייב
67 להביא כל אשם תלוי שהיה חייב בו.
68 יא. כל אשמות שבתורה מעכבין את הכפרה, חוץ מאשם
69 נזיר. ספק נזיר וספק מחסרי כפרה וספק סוטה - כלם
70 מביאין קרבנותיהן אחר יום הכפורים.
71 יב. מי שהוא מחייב חטאת או אשם והרי הוא יוצא מבית
72 דין להרג: אם היה זכוח וזכוח - משהין אותו עד שיצטרק
73 הדם ואחר כך יהרג; ואם עדין לא נשחט הזכוח - אין
74 משהין אותו עד שיקריבו עליו.

יום רביעי כ"ד כסלו ה'תשע"א

פרק רביעי

75 א. העושה עבירות הרבה בהעלם אחת - חייב חטאת על
76 כל אחת ואחת. אפלו עשה הארבעים ושלש אלו שמנינו
77 בהעלם אחת - חייב ארבעים ושלש חטאות. וכן אם עשה
78 מעשה אחד שהוא חייב עליו משום שמוות הרבה - חייב על
79 כל שם ושם. והוא שהיו האסורין כלן באין כאחת או אסור
80 מוסף או אסור כולל. כיצד? השוחט בהמת קדשים חוץ
81 לעזרה בשבת לעבודה זרה - חייב שלש חטאות: משום
82 שוחט קדשים בחוץ, ומשום מחלל שבת, ומשום עובד
83 עבודה זרה; שהרי שלש האסורין באין כאחת. במה
84 דברים אמורים? באומר בגמר זביחה הוא עובד אותה;
85 אכל אם לא היתה פונתו לכך - משישחט בה מעט לשם
86 עבודה זרה תאסר, ואינו חייב משום שחוט חוץ עד
87 שישחוט שנים או רב שנים, ונמצא כשגמר השחיטה שחט
88 בהמה האסורה לקרבן, שאינו חייב עליה משום שוחט
89 בחוץ, כמו שבארנו. היתה חטאת העוף, והיה חצי קנה
90 שלה פגום, והוסיף בו כל שהוא בשבת לשם עבודה זרה

אמו - חייב שלש חטאות; שגאמר: ערות אחתו גלה - חייב
על אחותו בפני עצמה ואף על פי שהיא אחות אמו ואחות
אביו. והיאך תהיה זאת? כגון שבא על אמו והוליד ממנה
שתי בנות, ובעל אחת מבנותיו והוליד ממנה בן; כשיבוא
הממזר הזה על הבת השנית, שהיא אחות אמו הממזרת,
שהיא אחותו מאביו, שהיא אחות אביו מאמו - חייב שלש
חטאות. וכן כל פיוצא בזה.

יום חמישי כ"ה כסלו ה'תשע"א

פרק חמישי

א. הבא על ערוה ביאות הרבה בהעלם אחת, אף על פי
שהיה בין בעילה ובעילה ימים הרבה, הואיל ולא נודע לו
בינתיים והרי היא גוף אחד - הרי הכל שגגה אחת ואינו
חייב אלא חטאת אחת. אבל אם שגג בה ואחר כך נודע לו,
וחזר ושגג בה עצמה ובעלה ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג
בה עצמה ובעלה - חייב על כל בעילה ובעילה; שהידיעות
מחלקות השגגות.

ב. הבא על הערוה ביאות הרבה בהעלם אחת, וזו הנבעלת
היתה לה ידיעה בין כל ביאה וביאה, שגמאזו הביאות
אצלה בהעלמות הרבה - הוא מביא חטאת אחת, והיא
מביאה חטאת על כל ביאה וביאה. הוא הוי לו ידיעות
בינתיים, והיא בהעלם אחת - הוא מביא חטאות הרבה,
והיא מביאה חטאת אחת.

ג. הבא על ערוה הרבה בהעלם אחת, אף על פי שכלן
משם אחד, הואיל והן גופים מחלקים - חייב על כל אחת
ואחת. כיצד? הרי שבעל חמש נשים נדות או שבא על חמש
אחיותיו או על חמש בנותיו בהעלם אחת - חייב על כל
גוף וגוף. מכאן אתה למד, שזה שאמרו חכמים: הבא על
הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחת - חייב חטאת אחת,
במה דברים אמורים? כשהיה אותו הזכור עצמו; אבל אם
היה זכור אחר, בין שבא על שניהם בין שבא על זה והביא
זה עליו - חייב על כל גוף וגוף. והוא הדין בבא על הבהמה
והביא בהמה עליו.

ד. האשה שהביאה עליה בהמות הרבה בהעלם אחת -
חייבת חטאת על כל בהמה ובהמה, שהרי גופין מחלקין;
והרי זו כמי שנבעלה לאנשים הרבה בהעלם אחד, שהיא
חייבת חטאת על כל איש ואיש.

ה. האשה שהלך בעלה למדינת הים, ושמצה שמת או
שבאו עדים שמת, ונשאת, בין על פי עצמה בין על פי בית
דין, ונודע שבעלה קים - חייבת קרבן אחד. ואם נשאת
לאנשים הרבה או שזנתה עם אנשים הרבה - חייבת חטאת
על כל איש ואיש, מפני שהן גופים מחלקין, ואף על פי
שהכל בשגגה אחת. הבא על הנדה בשגגה, וטהרה מנדחה
וטבלה, וסוטה וראתה נדה, ובא עליה פעם שניה באותה
שגגה עצמה - חייב על כל פעם ופעם, אף על פי שהוא
בהעלם אחת והוא גוף אחד; שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות
השנית, והרי הן כשתי נשים נדות.

1 - חייב שלש חטאות, שהרי שלש האסורין באים באחת.
2 וכן העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות בשבת -
3 חייב שתי חטאות, מפני ששני האסורין באין באחת. הבא
4 על אשת אחיו הקים כשהיא נדה - מביא שלש חטאות:
5 משום אשת איש, ומשום אשת אח, והן שני אסורין הבאין
6 באחת, ומשום נדה, שהוא אסור מוסיף; שמתוך שנתוסף
7 בה אסור זה לבעלה - נוסף ליבמה. וכן פיוצא בזה. הבא
8 על אביו - חייב שתיים: אחת משום ערות אביו לא תגלה,
9 ומשום ואת זכר לא תשפכ. וכן הבא על אחי אביו - חייב
10 שתיים, שגאמר: ערות אחי אביו לא תגלה. הבא על הזכור
11 והביא זכור עליו בהעלם אחת, אף על פי שהן שני גופין
12 - אינו חייב אלא חטאת אחת; שגאמר: ואת זכר לא תשפכ
13 - השוכב והנשפכ שם אחד הוא. וכן הבא על הבהמה
14 והביא בהמה עליו בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת
15 אחת. עשו השוכב והנשפכ בהמה וזכור ובעילה אחת.

16 ב. יש בועל בעילה אחת וחייב עליה שמונה חטאות.
17 כיצד? יעקב שהיתה לו בת מזלפה ושמה תמנע, נשא לכן
18 תמנע והוליד ממנה בת ושמה סרח, ואין ללכן בת אלא
19 רחל לבדה, נמצאת סרח בת יעקב ואחות אשתו מאביה
20 הן שני אסורין הבאין באחת. נשאת סרח לראובן ונאסרה
21 על שאר בני יעקב, נוסף בה אסור ליעקב והרי היא בלתו.
22 מת ראובן או גרש ונשאת סרח זו לאחי יעקב מאמו -
23 מתוך שגאסרה על שאר אחי יעקב, נוסף ליעקב בה אסור
24 אשת אחיו. מת או גרש ונשאת סרח זו לישמעאל - מתוך
25 שגאסרה על שאר אחי ישמעאל, נוסף ליעקב בה אסור
26 אשת אחי אביו. מת ישמעאל ונפלה ליבום לפני יצחק,
27 ויעבר יצחק ויבמה אף על פי שהיא שניה לו - מתוך
28 שגאסרה על שאר אחיו, נוסף בה אסור ליעקב משום אשת
29 אביו ומשום אשת איש, ששני האסורין באין באחת. אם
30 שגג יעקב ובא על סרח זו כשהיא נדה בחיי יצחק בעלה
31 ובחיי רחל אשת יעקב - הרי זה חייב עליה שמונה חטאות:
32 משום בת בתו, ומשום אחות אשתו, ומשום בלתו, ומשום
33 אשת אחיו, ומשום אשת אחי אביו, ומשום אשת אביו,
34 ומשום אשת איש, ומשום נדה. וכן כל פיוצא בזה.

35 ג. כל אלו שתאסר זו הערוה עליהן באסור מוסיף, צריך
36 שיהי האנשים האחרים מצויין בעולם כדי שתאסר עליהן,
37 ומתוך שתאסר עליהן יתוסף אסור אחר לזה; אבל אם אינן
38 מצויין - אין אומרים: הואיל ואלו היה לזה בנים או אחים
39 היתה נאסרת עליהן - יתוסף אסור לזמן, שהרי אין שם
40 עתה לא בן ולא אח. וכן כל פיוצא בהן.

41 ד. מי שהיה נשוי שלש נשים, ובא על אמה של אחת מהן,
42 שהיא אם אמה של שניה, שהיא אם אביה של שלישית,
43 אף על פי שזקנה זו היא חמותו ואם חמותו ואם חמיו
44 ושלשה שמות הן ואסור בת אחת היא - אינו חייב אלא
45 חטאת אחת. לפי שגאמר באשה ובתה: ובת בנה ובת בתה
46 שארה הנה זמה היא - הכתוב עשה שלשה גופין כגוף
47 אחד, לפיכך יחשבו השלשה שמות כשם אחד.
48 אכל הבא על אחותו, שהיא אחות אביו והיא אחות

1 ו. הבא על אשתו שלא בשעת נסתה וראתה דם בשעת
2 התשמיש - הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שזה כאנוס
3 הוא ולא שוגג. שהשוגג היה לו לבדק ולדקדק, ואלו בדק
4 יפה יפה ודקדק בשאלות - לא היה בא לידי שגגה, ולפי
5 שלא טרח בדרישה ובחקירה ואחר כך יעשה צריך בפרה;
6 אבל זה - מה לו לעשות? הרי טהורה היתה ושללא בשעת
7 נסתה בעל. אין זה אלא אנס. ולפיכך, בין שנמצא דם על עד
8 שלה בין שנמצא על עד שלו - פטורין. אבל אם עבר וקא
9 עליה סמוך לנסת, ודמה שיבעל ויפרש קדם שתראה דם,
10 וראתה בשעת התשמיש - חייבין בקרבן, שזו היא שגגה.
11 לפיכך, אם נמצא דם על עד שלו - שניהם טמאים וחייבין
12 בקרבן. נמצא על עד שלה: אם קנחה עצמה מיד כשפרש
13 הבעל ולא שהתה - שניהם טמאים וחייבין בקרבן; ואם
14 שהתה כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטל
15 עד לבדק בו ואחר כך קנחה עצמה - שניהם טמאים בספק
16 ופטורין מקרבן; ואם שהתה כדי שתחד מן המטה ותדיח את
17 פניה ואחר כך קנחה עצמה ונמצא דם - בעלה טהור.
18 ז. מי שעבר ובעל סמוך לנסת על דעת שתקדם ביאתו
19 לראית הדם, והרגישה האשה שנטמאת בשעת תשמיש
20 ואמרה לו נטמאתי - הרי זה לא יפרש כשהוא מתקשה, כמו
21 שבארנו בהלכות אסורי ביאה. ואם לא ידע שאסור לפרש
22 מיד ופרש כשהוא מתקשה - חייב שתי חטאות: אחת על
23 פניסתו, שהרי בעל נדה, ואחת על יציאתו, שיציאתו הנאה
24 לו כביאתו. במה דברים אמורים? כשידע שאסור לבעל
25 בשעת הנסת ודמה שתקדם בעילתו לראיתו, ולא ידע
26 שאסור לפרש מיד, שנמצאו לו שתי העלמות בשתי
27 הבעילות; אבל אם לא ידע שאסור לבעל בשעת הנסת, ולא
28 ידע שאסור לפרש מן הטמאה מיד, אף על פי שפרש מיד
29 והוא מתקשה - אינו חייב אלא חטאת אחת; מפני שכניסתו
30 ויציאתו, שהן כשתי בעילות, בשגגה אחת הן, ובהעלם
31 אחת עשה הכל. והוא הדין בשאר העריות, שאם שגג וקא
32 על הערוה על דעת שהיא מתרת, ונודע לו שהיא ערוה והוא
33 בתוך התשמיש - לא יפרש מיד, שיציאתו הנאה לו כביאתו.
34 ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש והוא מתקשה - אינו
35 חייב אלא חטאת אחת, שהכל שגגה אחת היא.

יום שישי כ"ו כסלו ה'תשע"א

פרק נשי

37
38 א. דין שגגת המאכלות בדין שגגת הבעילות. לפיכך, אם
39 אכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחת, אף על פי
40 שיש ביניהן ימים רבים - אינו חייב אלא חטאת אחת.
41 כיצד? אכל חלב היום ואכל חלב למחר וחלב למחר
42 בהעלם אחת, אף על פי שהן בשלושה תמחויין - אינו חייב
43 אלא אחת. אבל אם אכל פזית חלב ונודע לו, וחזר ואכל
44 פזית חלב ונודע לו - חייב על כל אכילה ואכילה;
45 שהדיעות מחלקות השגגות. אבל כחצי זית חלב וחזר

46 ואכל כחצי זית חלב בהעלם אחת, אף על פי שהן שני
47 תמחויין ואף על פי שהפסיק ביניהן - הרי אלו מצטרפין
48 ומביא חטאת; שאין התמחויין מחלקין. והוא שלא ישהה
49 ביניהן יותר מפדי אכילת שלש ביצים, כמו שבארנו
50 בהלכות מאכלות אסורות. שפשם שמצטרף השעור למזיד
51 למלקות, כך מצטרף השעור לשוגג לקרבן.
52 ב. אבל נותר מחמשה זבחים, פזית מפל זבח, בהעלם
53 אחת, אף על פי שאכלן בהמשה תמחויין - אינו חייב אלא
54 חטאת אחת; שכל שם אחד הן, והתמחויין אינן מחלקין.
55 וגופי הזבחים אינן מחלקין, שאחד האוכל בשר מזבחים
56 רבים או מזבח אחד. וכן השוחט חמשה זבחים בחוץ
57 בהעלם אחת - אינו חייב אלא חטאת אחת. הא למה זה
58 דומה? למשתתף לחמש צורות בהעלם אחת.
59 ג. הקיז דם לבהמתו וקבלו בשני כוסות ושתאן בהעלם
60 אחת - אינו מביא אלא חטאת אחת.
61 ד. האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם אחת -
62 חייב על כל שם ושם. כיצד? כגון שאכל חלב ודם ונותר
63 ופגול, פזית מפל אחד ואחד, בהעלם אחת - מביא ארבע
64 חטאות. וכן כל פיוצא באלו. וכל האוכל פזית אחד
65 שנתקצצו בו שמות הרבה בהעלם אחת, אם נתקצצו
66 באסור מוסיף או באסור כולל או באסור בת אחת - חייב
67 על כל שם ושם. לפיכך, הטמא שאכל פזית חלב ונותר
68 ביום הכפורים - מביא ארבע חטאות ואשם: חטאת אחת
69 משום טמא שאכל קדש, ואחת משום אוכל חלב, ואחת
70 משום אוכל נותר, ואחת משום יום הכפורים. והוא
71 שיצטרף אכל אחר עם פזית זה עד שישלימו לכבותה.
72 ומביא אשם ודאי למעילה, שהרי נהנה מן ההקדש בשגגה.
73 ה. האוכל ושותה ביום הכפורים בהעלם אחת - אינו חייב
74 אלא חטאת אחת. אכילה ושתיה אחת היא.
75 ו. העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות בשבת - חייב
76 שתי חטאות, מפני שהן שני אסורין הבאין כאחד.
77 ז. אכל כחצי זית חלב וכחצי זית דם בהעלם אחת - אינו
78 חייב קרבן. כשם שאין האסורין מצטרפין למלקות, כמו
79 שבארנו בהלכות מאכלות אסורות, כך אין מצטרפין
80 לקרבן.
81 ח. אכל כחצי זית ונודע לו וחזר ושכח, ואכל כחצי זית
82 אחר בהעלם שני - פטור; שהרי נודע לו ביניהם, ויש
83 ידיעה לחצי שעור. וכן אם כתב אות אחת [בשבת] בשגגה
84 ונודע לו וחזר ושכח, וכתב אות שניה סמוכה לה בהעלם
85 שני - פטור מקרבן חטאת. וכן כל פיוצא בזה. וכן אם
86 הוציא שתי אמות בשוגג ושתי אמות במזיד ושתי אמות
87 בשוגג: אם בזריקה - חייב. לא מפני שאין ידיעה לחצי
88 שעור, אלא מפני שאין בידו להחזירה, לפיכך לא הועילה
89 לו ידיעה שביניהם. ואם בהעברה - פטור; שיש ידיעה
90 לחצי שעור, כמו שבארנו.
91 ט. האוכל פזית חלב ופזית חלב בהעלם אחת, ונודע לו
92 על הראשון וחזר ונודע לו על השני - מביא שתי חטאות;

ג. וְכָל הַיּוֹדֵעַ שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְשָׁגַג בְּמִלְאכּוֹת וְלֹא יָדַע
שֶׁמִּלְאכּוֹת אֵלּוּ אֲסוּרוֹת אוֹ שִׁידַע שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת וְלֹא יָדַע
שֶׁחֵבִין עָלֵיהֶן כְּרַת, וַעֲשֵׂה מִלְאכּוֹת הִרְבָּה - חֵיב חֲטָאת עַל
כָּל אֶב מִלְאכָה וּמִלְאכָה. אֲפֹלוּ עָשָׂה הָאַרְבָּעִים חֲסֵר אַחַת
בְּהֶעֱלָם אַחַת - מִבִּיא שְׁלִישִׁים וְתֵשֶׁת חֲטָאוֹת.
ד. שָׁכַח שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְשָׁגַג אָף בְּמִלְאכּוֹת וְלֹא יָדַע
שֶׁמִּלְאכּוֹת אֵלּוּ אֲסוּרוֹת - אִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת.
ה. הָעוֹשֶׂה אֶב וְתוֹלְדוֹתָיו בְּהֶעֱלָם אַחַת - אִינוּ חֵיב אֲלָא
חֲטָאת אַחַת. וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר הָעוֹשֶׂה תוֹלְדוֹת הִרְבָּה שֶׁל
אֶב אֶחָד, שְׂאִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת.
ו. עָשָׂה תוֹלְדָה שֶׁל אֶב זֶה וְתוֹלְדָה שֶׁל אֶב זֶה בְּהֶעֱלָם אַחַת
- יִרְאֶה לִי, שֶׁהוּא חֵיב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת.
ז. עָשָׂה מִלְאכּוֹת הִרְבָּה מֵעֵין מִלְאכָה אַחַת, כְּגוֹן שָׁזָרַע
וְהִכְרִיךְ וְהִרְכִּיב בְּהֶעֱלָם אַחַת - אִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת.
וְכִכֵּר נִתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת הָאֲבוֹת וְהַתּוֹלְדוֹת וְהַמִּלְאכּוֹת
שֶׁהֵן מֵעֵין אֲבוֹת.
ח. עָשָׂה מִלְאכּוֹת הִרְבָּה מֵעֵין מִלְאכָה אַחַת בְּשַׁבְּתוֹת
הִרְבָּה, בֵּין בְּזֵדוֹן שַׁבָּת וְשָׁגַג מִלְאכּוֹת בֵּין בְּשָׁגַגַת שַׁבָּת
וְזֵדוֹן מִלְאכּוֹת - חֵיב עַל כָּל מִלְאכָה וּמִלְאכָה. כִּיצַד? יָדַע
שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְזָרַע בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁהִרְעִיעַ מִלְאכָה, וְכֵן
בְּשַׁבָּת שִׁנְיָה יָדַע שֶׁהוּא שַׁבָּת וְנִטַּע בָּהּ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָדַע
שֶׁהִנְטִיעָה אֲסוּרָה מִשּׁוּם מִלְאכָה, וְכֵן בְּשַׁבָּת שְׁלִישִׁית
הִכְרִיךְ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁהִתְכַּרְכָּה מִלְאכָה - חֵיב עַל כָּל
אַחַת וְאַחַת, אָף עַל פִּי שֶׁהִיא מֵעֵין מִלְאכָה אַחַת, מִפְּנֵי
שֶׁהַשַּׁבְּתוֹת כְּגוֹפִין מִחֻלְקִין.
ט. שָׁגַג שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְזָרַע בּוֹ וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהִרְעִיעַ מִלְאכָה,
וְכֵן בְּשַׁבָּת שִׁנְיָה שָׁכַח שֶׁהוּא שַׁבָּת וְנִטַּע בּוֹ וְהוּא יוֹדֵעַ
שֶׁהִנְטִיעָה מִלְאכָה, וְכֵן בְּשְׁלִישִׁית שָׁכַח שֶׁהוּא שַׁבָּת וְהִכְרִיךְ
אָף עַל פִּי שִׁידַע שֶׁהִתְכַּרְכָּה מִלְאכָה - הִרִי זֶה חֵיב עַל כָּל
אַחַת וְאַחַת; שֶׁהֵימִים שָׁבִין שַׁבָּת לְשַׁבָּת הִרִי הֵן כִּידִיעָה
אַחַת לְחֻלְקִי.
י. מִי שֶׁקָּצַר וְטָחַן כְּגִרְוֹגֶרֶת בְּשָׁגַגַת שַׁבָּת וְזֵדוֹן מִלְאכּוֹת,
שְׂאִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת, וְחִזּוֹר וְקָצַר וְטָחַן כְּגִרְוֹגֶרֶת
בְּזֵדוֹן שַׁבָּת וְשָׁגַגַת מִלְאכּוֹת, שֶׁהוּא חֵיב עַל כָּל מִלְאכָה
וּמִלְאכָה, וְנוֹדַע לוֹ עַל קְצִירָה שֶׁל שָׁגַגַת שַׁבָּת וְזֵדוֹן
מִלְאכּוֹת - קְצִירָה גִּרְוֶרֶת קְצִירָה וְטַחֲנִיָּה גִּרְוֶרֶת טַחֲנִיָּה,
וְכֹאֲלוּ עָשָׂה אֲרָבָעִתָּן בְּשָׁגַגַת שַׁבָּת וְזֵדוֹן מִלְאכּוֹת, שְׂאִינוּ
חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת; וְכִינֹן שֶׁהִקְרִיב חֲטָאת זֶה נִתְכַּפֵּר לוֹ
עַל הַכֹּל, וְכִשְׂדִּיעָם אַחֵר כֵּן - אִינוּ צָרִיךְ לְהִבִּיא חֲטָאת
אַחֶרֶת. אֲבָל אִם נוֹדַע לוֹ תְּחִלָּה עַל קְצִירָה שֶׁל זֵדוֹן שַׁבָּת
וְשָׁגַגַת מִלְאכּוֹת וְהִקְרִיב חֲטָאת - נִתְכַּפֵּר לוֹ עַל זֶה הַקְּצִירָה
שֶׁנוֹדַע לוֹ עָלֶיהָ וְעַל הַקְּצִירָה וְהַטַּחֲנִיָּה שֶׁל שָׁגַגַת שַׁבָּת
וְזֵדוֹן מִלְאכּוֹת; מִפְּנֵי שֶׁשְּׁנֵיהֶן בְּמִלְאכָה אַחַת, וְנִגְרָרָה
קְצִירָה וְטַחֲנִיָּה עִם הַקְּצִירָה, וְתִשְׁאַר הַטַּחֲנִיָּה שֶׁל זֵדוֹן שַׁבָּת
עַד שִׁידַע לוֹ עָלֶיהָ וְיִבִּיא חֲטָאת שִׁנְיָה. קָצַר כְּחֻצִי גִּרְוֶרֶת
בְּשָׁגַגַת שַׁבָּת וְזֵדוֹן מִלְאכּוֹת, וְחִזּוֹר וְקָצַר כְּחֻצִי גִּרְוֶרֶת בְּזֵדוֹן
שַׁבָּת וְשָׁגַגַת מִלְאכּוֹת - הִרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין. קְצִירָה גִּרְוֶרֶת
קְצִירָה. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשִׁאֵר מִלְאכּוֹת.

שֶׁהִידִיעוֹת מִחֻלְקוֹת וְאָף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא הִפְרִישׁ הַקְּרָבָן.
אֲבָל אִם נוֹדַע לוֹ עַל שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת - מִבִּיא חֲטָאת אַחַת.
וְכֵן יִרְאֶה לִי, שֶׁהוּא הִדִּין בְּבַעֲיָלוֹת.
י. אֲכַל כְּזֵית וּמִחֻצָּה בְּהֶעֱלָם אַחַת, וְנוֹדַע לוֹ עַל כְּזֵית, וְחִזּוֹר
וְאֲכַל חֻצִי זֵית בְּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל שְׁנֵי - אִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת
אַחַת; שְׂאִין חֻצִי זֵית הָאֶחָד מִצְטָרֵף לְרֵאשׁוֹן, אָף עַל פִּי
שֶׁהוּא בְּהֶעֱלָמוֹ, שֶׁהִרִי נוֹדַע לוֹ עַל מִקְצֵת הָעֵלְמָה רֵאשׁוֹנָה.
יא. אֲכַל שְׁנֵי זֵיתִי חֵלֶב בְּהֶעֱלָם אַחַת וְנוֹדַע לוֹ עַל אֶחָד
מֵהֶן, וְחִזּוֹר וְאֲכַל כְּזֵית אַחֵר בְּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל שְׁנֵי, וְהִבִּיא חֲטָאת
עַל הָרֵאשׁוֹן - רֵאשׁוֹן וְשְׁנִי מִתְכַּפְּרִין, אֲבָל שְׁלִישִׁי לֹא
נִתְכַּפֵּר; אֲלָא כְּשִׁידַע לוֹ עָלָיו - יִבִּיא חֲטָאת אַחֶרֶת. הִבִּיא
חֲטָאת עַל הַשְּׁלִישִׁי - שְׁלִישִׁי וְשְׁנִי מִתְכַּפְּרִין, שֶׁשְּׁנֵיהֶם
בְּהֶעֱלָם אַחַת, וְרֵאשׁוֹן לֹא נִתְכַּפֵּר בְּחֲטָאת זֶה. הִבִּיא חֲטָאת
עַל הָאֶמְצָעִי - שֶׁלִּשְׁתֵּן מִתְכַּפְּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהָרֵאשׁוֹן וְהַשְּׁלִישִׁי
בְּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל אֶמְצָעִי; וְכִשְׂדִּיעָה לוֹ עַל הָרֵאשׁוֹן וְעַל הַשְּׁלִישִׁי
- אִין צָרִיךְ לְהִבִּיא חֲטָאת אַחֶרֶת.
יב. מִי שֶׁאֲכַל חֲתִיכָה מִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם אֲכַל
חֵלֶב אוֹ שֶׁמֶן, וְאֲכַל חֲתִיכָה אַחֶרֶת מִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת וְנִסְתַּפֵּק
לוֹ אִם אֲכַל חֵלֶב אוֹ שֶׁמֶן, וְאַחֵר כֶּף נוֹדַע לוֹ בְּיֹדָאִי שֶׁחֵלֶב
אֲכַל בְּרֵאשׁוֹנָה וּבִשְׁנִיָּה - אִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת;
שִׁידִיעַת סֶפֶק שֶׁהִיתָה לוֹ בִּינְתִים, אָף עַל פִּי שֶׁמִּחֻלְקָת
לְאִשְׁמוֹת, אִינָה מִחֻלְקָת לְחֲטָאוֹת.

שבת קודש כ"ז כסלו ה'תשע"א

פרק שביעי

א. הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לַעֲבוֹדָה זָרָה וְנוֹסֵף וְקָטַר וְזָבַח בְּהֶעֱלָם אַחַת
חֵיב אֲרָבַע חֲטָאוֹת. וְכֵן אִם פָּעַר עֲצָמוֹ לְפַעוֹר וְזָרַק אָבִין
לְמַרְקוּלִים בְּהֶעֱלָם אַחַת - חֵיב שְׁתֵּים. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה
יִהְיָ חֵיב עַל כָּל עֲבוֹדָה וְעֲבוֹדָה. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים?
בְּשֶׁהִזִּיד בְּעֲבוֹדָה זָרָה וְשָׁגַג בְּעֲבוֹדוֹת אֵלּוּ; אֲבָל אִם הִזִּיד
בְּעֲבוֹדוֹת אֵלּוּ וְשָׁגַג בְּעֲבוֹדָה זָרָה - אִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת
אַחַת. כִּיצַד? יָדַע שֶׁזֶּה עֲבוֹדָה זָרָה וְשִׁאֲסוֹר לְעִבְדָּהּ, אֲבָל
לֹא יָדַע שֶׁהִשְׁתַּחֲוִיָּה וְהִנְסוּף עֲבָרָה, וְהִשְׁתַּחֲוֶה וְנוֹסֵף - חֵיב
שְׁתֵּים. יָדַע שֶׁאֵלּוּ עֲבוֹדוֹת הֵן וְאֲסוּר לְעַבֵּד בָּהֶן לֹאל אַחֵר,
וְלֹא יָדַע שֶׁזֶּה עֲבוֹדָה זָרָה, לְפִי שֶׁלֹּא הִיתָה שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב,
וְעַל עַל דַּעְתּוֹ שְׂאִין קְרוֹיִין עֲבוֹדָה זָרָה אֲלָא שֶׁל כֶּסֶף
וְזָהָב, וְעִבְדָּהּ בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת - אִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת.
ב. כָּלִל גְּדוֹל אֲמָרוּ בְּשַׁבָּת: כָּל הַשּׁוֹכֵחַ עֶקֶר שַׁבָּת וְשָׁכַח
שֶׁנִּצְטוּר יִשְׂרָאֵל עַל הַשַּׁבָּת, אוֹ שֶׁנִּשְׁכַּח וְהוּא קָטָן לְבִין
הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, אוֹ נִתְגַּדֵּר קָטָן וְהוּא בֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים,
אָף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה מִלְאכּוֹת הִרְבָּה בְּשַׁבְּתוֹת הִרְבָּה - אִינוּ
חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת, שֶׁהַכֹּל שָׁגָה אַחַת הִיא. וְכֵן חֵיב
חֲטָאת אַחַת עַל כָּל חֵלֶב שֶׁאֲכַל, וְחֲטָאת אַחַת עַל דָּם
שֶׁאֲכַל, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה בְּעֲבוֹדוֹת אֵלּוּ. וְכָל הַיּוֹדֵעַ עֶקֶר
שַׁבָּת אֲבָל שָׁכַח שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת וְדָמָה שֶׁהוּא חֵל, אָף עַל פִּי
שֶׁעָשָׂה בּוֹ מִלְאכּוֹת הִרְבָּה - חֵיב חֲטָאת אַחַת עַל הַיּוֹם כָּלוּ,
וְכֵן חֲטָאת עַל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת שֶׁשָּׁגַג בּוֹ.

1 יא. המתכונן לחתך את התלוש וחתך את המחקר, אף על
2 פי שנתכונן לחתיכה, הואיל ולא עשה מחשבתו - פטור מן
3 החטאת; שזה כמתעסק, ולא אסרה תורה אלא מלאכת
4 מחשבת, כמו שבארנו כמה פעמים.
5 יב. החותה גחלים בשבת, שהוא מכבה את העליונות

6 ומדליק את התחתונות, אם נתכונן לכבות ולהקעיר - חיב
7 שמים. חתה גחלים להתחמם מהם והקערו מאליהן - חיב
8 שמים; מפני שמלאכה שאינה צריכה לגופה - חיב עליה,
9 כמו שבארנו בהלכות שבת, וכשם שחיבין על זדונה פרת,
10 כך חיב על שגגתה קרבן חטאת.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"א-כ"ז כסלו ה'תשע"א

יום ראשון כ"א כסלו ה'תשע"א

11 מצות עשה צו.
12 המצוה הצ"ו — הצווי שנוצטוינו להיות הנבלה
13 מטמאה, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-
14 דיניה. והנני מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי
15 שתזכרנה בכל מה-שיזכר לקמן ממני הטמאות,
16 והוא: זה שאנו מונים כל-מין ומין מן-הטמאות
17 כמצות עשה, אין ענינו שאנו חיבים להטמא
18 בטמאה זו, וגם לא שאנו מזהרים מלהטמא בה,
19 עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא זה
20 שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או
21 שדבר זה מטמא באופן כזה, למי שנוגע בו —
22 מצות עשה, כלומר: דין זה שנוצטוינו בו הוא
23 מצוה, הינו שאנו אומרים שהנוגע בדבר פלוני
24 באופן כזה נטמא; ואם הוא במצב אחר, אינו
25 נטמא. אף עצם ההטמאות הוא דבר של רשות:
26 אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון
27 ספרא (פרשת שמייני): "ובגבלתם לא תגעו" (ויקרא
28 יא, ח) — "יכול אם נגע אדם בגבלה ילקה
29 ארבעים? תלמוד לומר: "ולאֵלה תטמאו" (שם
30 יא, כד); יכול אם ראה אדם גבלה ילך ויטמא לה?
31 תלמוד לומר: "ובגבלתם לא תגעו", הא פיצד?
32 הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא — הדין
33 אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע בזה
34 נטמא ונעשה טמא וחיב בכל-חיובי הטמאים:
35 לצאת חוץ למחנה שכינה (מ'עזרת ישראל'

37 שבמקדש ופנימה) ושלא לאכל קדש ולא לנגע בו
38 וכיוצא בזה — וזהו הצווי, כלומר: שנעשה טמא
39 אם נגע בדבר זה, או אם היה בקרבתו באופן כך.
40 וזכור ענין זה בכל-מין ממני הטמאה.

יום שני כ"ב כסלו ה'תשע"א

יום שלישי כ"ג כסלו ה'תשע"א

41 מצות עשה צו.
42 המצוה הצ"ז — הצווי שנוצטוינו להיות שמונה
43 מינים מן השרצים מטמאין. ומצוה זו כוללת
44 טמאת שרץ ודיניה.

יום רביעי כ"ד כסלו ה'תשע"א

יום חמישי כ"ה כסלו ה'תשע"א

45 מצות עשה קה.
46 המצוה הק"ה — הצווי שנוצטוינו להיות שכבת
47 זרע מטמאה, ומצוה זו כוללת כל-דיני שכבת זרע.

יום שישי כ"ו כסלו ה'תשע"א

שבת קודש כ"ז כסלו ה'תשע"א

48 מצות עשה צח.
49 המצוה הצ"ח — הצווי שנוצטוינו לדון בטמאת
50 אכלין ומשקין בדינים האמורים בהם, ומצוה זו
51 כוללת כל-תורת טמאת אכלין ומשקין כלם.

שמואל-א ב כו-ל

כו וְלֹא־דָבַר שְׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בִּלְתִּי טְהוֹר הוּא כִּי־לֹא טְהוֹר: כו וַיְהִי מִמַּחֲרַת הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וַיִּפְקֶד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בֶּן־דָּוִד לֹא־בָא בֶן־יִשִׁי גַם־תְּמוּל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם: כז וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׁאוּל נִשְׁאָל נִשְׁאָל דָּוִד מִעֲמָדִי עַד־בֵּית לָחֶם: כט וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי נָא כִּי זָבַחַ מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צֹהֵלִי אֲחִי וְעַתָּה אִם־מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמְלֹטָה נָא וְאֶרְאָה אֶת־אֲחִי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־שְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ: לו וַיַּחֲרִיף שְׁאוּל בַּיְהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בְּיָנִיעוֹת הַמִּרְדּוֹת הָלוֹא יִדְעָתִי כִּי־בָחַר אֶתָּה לְבֶן־יִשִׁי לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשֶׁת עֲרוֹת אִמֶּךָ: לא כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשִׁי חַי עַל־הָאָדָמָה לֹא תִכּוֹן אֶתָּה וּמַלְכוּתְךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בְּיָמֹת הוּא: לב וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוֹמָת מִה עָשִׂיתָ: לג וַיִּטַּל שְׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַפְתּוֹ וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הָיָה מַעֲם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד: לד וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מִעַם הַשְּׁלַחַן בַּחֲרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בַּיּוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לָחֶם כִּי נִעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלָמוּ אָבִיו: לה וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשֶּׁדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וַיַּעַר קֶטֶן עִמּוֹ:

רש"י

מן 'נע', והתי"ו מן הדיבוק, שהוא דבוק למרדות: המרדות. שהיא ראוייה לרדות ולייסר. דבר אחר: כשחטפו בני בנימן מבנות שילה שיצאו לחול בכרמים, היה שאל ביישן ולא רצה לחטוף, עד שבאתה היא עצמה והעניזה פניה ורדפה אחריו: נעות. על שם הכרמים, והיא גת, כמו (עבודה זרה עד ב): נעוה ארתחו. יטופון נעוהי בחמר (תרגום פרשת ויחי פסוק חכילי עינים (בראשית מט יב)), ולא מן השם: (לד) נעצב אל דוד. בשביל דוד: כי הכלימו אביו. בשביל דוד: (לה) למועד דוד. למועד אשר קבע לו דוד:

מצודת ציון

(כו) מאומה. כלל לא: בלתי. ענינו כמו 'בל' ו'לא': (כט) אמלטה. ענין הצלה והשמטה מדבר מה: (ל) נעות. מלשון עון ופשע: המרדות. מלשון מרד: לבן ישי. כמו בבן ישי, ובא הלמ"ד במקום הבי"ת, וכן (תהלים ט ה): ישבת לכסא, ומשפטו, בכסא: ערות. ענינו הגלות הדופי, כמו (דברים כד ה): ערות דבר: (לא) תכוון. מלשון הכנה וקיום: בן מות. איש מות: (לג) ויטל. השליך: (לה) למועד. מקום המיועד וקבוע, וכאשר יאמר על זמן קבוע, כמו כן יאמר על מקום קבוע, וכן (איוב ל כג) ובית מועד לכל חי:

מצודת דוד

(כו) ולא דבר. לא שאל מדוע לא בא דוד, כי חשב מקרה קרה לו שלא בא, ואותו מקרה בלתי טהור הוא, רצה לומר: שראה קרי ולזה לא בא, כי לא טהור הוא עדיין, כי לא טבל לקריו, ואין מהראוי לאכול בשלחן המלך הטמא והטהור יחדו: (כז) ממחרת החדש השני. רצה לומר: ממחרת ראש חדש, שהוא שני לחדש: גם תמול. כי חשב, אם היה מקרה, היה לו לבוא היום חלופו, עם שאין הדבר קבוע בכל יום מימות החול: (כח) נשאל נשאל. ממני שאל רשות ללכת עד בית לחם: (כט) שלחני. תן לי רשות ללכת: זבח משפחה. אותו היום היו בני משפחתו זובחים בעירו זבחי שלמים: והוא צוה לי. לבוא על הזבח, וחזור ומפרש מי היה המצוה, ואמר אחי אליאב הבכור הוא היה המצוה: אמלטה נא. מעבודת המלך, ואראה את אחי בשמחת הזבח: על כן לא בא. כי נתתי לו רשות ללכת, והלך לו: (ל) בן נעות המרדות. רצה לומר: כאשר אמך היא נפשעת בדבר המרידה למרוד בך, כן אתה בנה דומה לה לפשוע בדבר המרד: הלא ידעתי. מאז ידעתי שאתה בוחר בבן ישי להיות מולך, וזה לבשתך ולבושת הגלות דופי אמך, כי הלא יאמרו הבריות, אין זה כי אם זנתה אמו והוא אינו בן שואל, ולזה יאהב לשונאי שואל: (לא) כי כל הימים. רצה לומר: כי אם לא בחרת בו שימלךך הוא, לא היית מצילו מידי, כי כל ימי חייו לא תתקיים, לא אתה ולא המלכות: ועתה שלח. הואיל ואתה נתת לו רשות ללכת, עליך להשיבו, כי הוא בן מות, ואמיתו: (לב) מה עשה. אם ה' המליכו, מה עשה הוא: (לג) כי כלה היא. רצה לומר: סוף גמר דעת אביו הוא להמיתו: (לד) ביום החדש השני. רצה לומר: ביום השני להתחדש: אל דוד. בראותו כי כלתה אליו הרעה: כי הכלימו. ובעבור כי הכלימו אביו שקראו בן נעות המרדות, והטיל עליו החנית: (לה) ויהי בבוקר. ביום השלישי מהחדש, ולא ביום השני כאשר קבעו, כי חשב פן יריגש מי בדבר, ולזה הלך בבוקר שאז הדרך לעשות טיול ולירות בחצים, ובעל כרחו ישב שם דוד עד בואו: למועד דוד. אל המקום המיועד, אשר דוד נועד להסתור בה:

שמואל-א פרק כו-ל

תהלים ז א-י

א שְׁגִיּוֹן לְדוֹד אֲשֶׁר־שָׁר לַיהוָה עַל־דְּבַר־כּוֹשׁ בְּיָמֵינִי: ב יְהוָה אֱלֹהֵי בְךָ חֲסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִפֶּלֶךְ־רִדְפִי וְהַצִּילֵנִי: ג פֶּן־יִטְרֹף פְּאַרְיָה נַפְשִׁי פֶרֶק וְאֵין מַצִּיל: ד יְהוָה אֱלֹהֵי אִם־עָשִׂיתִי זֹאת אִם־יִשְׁעוּל בְּכַפִּי: ה אִם־גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רַע וְאַחֲלָצָה צוּרְרֵי רִיקָם: ו יִרְדֹּף אוֹיֵב | נַפְשִׁי וַיִּשָּׁג וַיִּרְמָם לְאַרְצָן חַיִּי וּכְבוֹדִי | לַעֲפָר יִשְׁכֵּן סֶלָה: ז קוֹמָה יְהוָה | בְּאַפְּךָ הִנָּשָׂא בַּעֲבֻרוֹת צוּרְרֵי וְעוֹרָה אֵלַי מִשְׁפָּט צְיוֹת: ח וְעַד־תָּאֲמִים תִּסּוּבְכֶךָ וְעָלִיָּה לְמָרוֹם שׁוּבָה: ט יְהוָה יְדִין עַמִּים שְׁפָטֵנִי יְהוָה כְּצַדִּיק וּכְתַמִּי עָלַי: י יִגְמַרְנָא רַע | רָשָׁעִים וְתִכּוֹנֵן צַדִּיק וּבְחֵן לְבוֹת וּכְלִיזוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק:

רש"י

כנף מעילו אם להשחית ולחלצו ולהעמידו ריקם ובשנאה עשיתי אלא להודיעו שהיה מסור בידו להרגו ולא הרגתיו. ואחלצה לו הפשטה: (ז) קומה ה' באפך. על שונאי כגון ישבי ואחיו ופלשתים שלא אמסר בידם: הנשא. התפאר להראות נקמת עברה בהתעברך עליהם: ועורה אלי. שאוכל לעשות בהם משפט נקמה אשר צוית והיכן צוית תרועם בשבט ברזל (לעיל ב) ואיבתי את אויביך (שמות כג) זה מצאתי במדרש: (ח) ועדת לאמים תסובכך. אם יחזרו אחריך להושיעם אל תשמע לקולם, התרחק מעליהם ושוב ושב במקומך במרום רפי"א בלעז. ד"א למרום שובה להראות להם שידך עליונה: (ט) ה' ידין עמים. הפוך הדין מעלינו ותנהו על הרשעים, ידין לשון יסורין: שפטני ה' כצדיק. שפוט לפי מעשים טובים שבידם ולא לפי העבירות: (י) יגמר. לו כליון וכן פתר מנחם גמר אמר (לקמן טז) גמר חסיד (לקמן יב) וכן כלם (סא"א): ותכונן צדיק ובוחרן לבות. אתה יודע מי הוא הצדיק שתכוננהו: אלהים צדיק. כן שמך:

מצודת ציון

(א) שגיון. מלשון שגיא: שר. מלשון שירה: על דברי. ענין בעבור כמו על דבר כזבי (במדבר כ"ה): (ג) פורק. ענין שבירה כמו ופרסיהן יפרק (זכריה י"א): (ה) ואחלצה. אוציא ואשלוח: צוררי. מלשון אויב: ריקם. רצה לומר בחנם: (ו) ירדף. הוא לשון מורכב מן יפעול ויפעיל: חיי. רצה לומר כל ימי חייו: (ח) ועליה. בעבורה: (י) יגמר. מלשון גמר וסוף. נא. עתה:

לבזותו להעמידו מלוכש מעיל קרוע כדרך הפחותים: (ה) אם גמלתי. בעוד שהיה שאל איש שלומי וכי גמלתי או רעה תחת טובה כאשר חשב הוא שאני לו לאויב: ואחלצה. הלא אף בעת שהיה צר עלי לרדוף אחרי בחנם על לא חמס יקרה עוד נפשו בעיני והוצאתי מן המיתה כי הצלתי מיד אנשי אשר בקשו להרגו כמ"ש בשמואל א' וכאומר והנה בעבור זה כרתי מעילו להודיעו זאת שהיה מסור בידו ולא שלחתי בו יד: (ו) ירדף. כאומר ואם לא כדברי כן הוא יהיה גמול עונשי שהאויב ירדוף אחר נפשי ויזרו לזולת לרדפני וישיג אותי וירמסני בארץ כל ימי חיי ואת כבודי ישפיל להיות שוכן לעולם עד העפר: (ז) קומה ה'. ר"ל עם כי לא חטאתי בשאול אין אני מבקש עליו ועל אנשיו אך קומה ה' באפך והנשא במה שתביא עברה על צוררי: ועורה אלי. עורר אלי אמיץ כח הזרוע להתגבר עליהם לעשות בהם נקם המשפט אשר צוית וגזרת עליהם ר"ל על ידי יהיה נקם המשפט: (ח) ועדת. ואף אם עדת הפלשתים ועמון ומואב תסבב לחזור אחריך להושיע להם שוב למרום בעבורה להתרחק ממנה ואל תפן אליה: (ט) ידין עמים. כשתדין העמים במשפט הראוי אז שפוט אותי כפי צדקי וכתומי אשר עלי ר"ל שפטני לפי המעשים טובים ומן החטאים תשמט ידך: (י) יגמר וגו'. הרע שהרשעים עושים יקטרג עליהם לכלותם מן העולם ואת הצדיק תכונן להיות עומד על כנו ובסיסו: ובוחרן. הלא אתה אלהים בוחרן לבות וכליות של הצדיק וידעת כי לבבו שלם עמך:

מצודת דוד

(א) שגיון לדוד. התפלל בזה על השגיא מה שכתב כנף מעיל שאול: כוש בן ימיני. זה שאול הבא מבנימין וקראו כוש כי היה משונה במעשיו לשבח ככושי הזה המשונה בעורו: (ג) פן יטרף. כשלא תושיעני יתגבר עלי האויב ופן יטריפני כאריה: פורק. ישבר אותי ולא אמצא מציל כי כולם קמו עלי: (ד) אם עשיתי. אם כשעשיתי את זאת לכרות כנף מעיל שאול: אם יש עול בכפי. האם עשיתי לעשות עול

עין יעקב

רש"י

דף כג עמ' א אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הַשְּׁמָנִים יָפִים¹ לְדִיו², וְשֶׁמֶן זֵית³ מִן הַמִּבְחָר. אִיבְעִיא לְהוּ⁴: לְגַבֵּל⁵ אוֹ לַעֲשׂוֹן⁶? תָּא⁷ שְׁמַע: דִּתְנִי⁸ רַב שְׁמוּאֵל בַּר זוטרא: כָּל הַשְּׁמָנִים יָפִים לְדִיו, [וְשֶׁמֶן זֵית מִן הַמִּבְחָר⁹], בֵּין לְגַבֵּל בֵּין לַעֲשׂוֹן (ושמן זית מן המובחר) רַב שְׁמוּאֵל בַּר זוטרא מִתְנִי לָהּ¹⁰ הֵכִי¹¹: כָּל (השמונים) [הַעֲשָׁנִים] יָפִים לְדִיו, וְ¹²שֶׁמֶן זֵית¹³ מִן הַמִּבְחָר. אָמַר רַב הונא: כָּל הַשְּׁרָפִים¹⁴ יָפִים¹⁵ לְדִיו, וְשֶׁרֶף¹⁶ קִטָּף יָפֵה מִכָּלָם. דף כג עמ' א ¹⁷מאי¹⁸ מְבַרֵךְ¹⁹? מְבַרֵךְ²⁰: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו וְצוּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה"²¹. וְהִכֵּן צוּנוּ²²? רַב אֲוִיָּא אָמַר²³: (דברים יז) מ'לֹא תִסּוּר"²⁴. רַב נַחֲמִיָּה אָמַר²⁵: (שם לב) "שָׂאֵל אָבִיד וְיִגְדֵּךְ, זִקְנִיד וְיֹאמְרוּ לָךְ"²⁶.

לגבֵל. מצאתי בתשובת הגאונים שמעשנים כלי זכוכית בעשן שמן זית עד שמשחיר וגורר אותו השחוררית ונותן בו שמן קימעה ומגבֵל בו ומייבשו בחמה וממחה אותו לתוך הדיו: לַעֲשׂוֹן. נמי כדפרישית: שרף. גומ"א: קטף. פרוניי"ל של יער כמו שאנו עושים משל שרף: והיכן צונו. הא לא דאורי"ה היא אלא מדבריהם: מלא תסור. מן הדבר אשר יגידו לך [וגו']:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

הנאמר בתורה צוה אותנו הקב"ה, אָבֵל מִצֹּת הַדִּלְקָת נֵר חֲנֻכָּה אֵינָה מִן הַתּוֹרָה! ⁽²³⁾ דָּבָר זֶה נִלְמַד מִפֶּה שְׁנֵאָמַר: "וַעֲשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ – – – עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ, וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָךְ – תַּעֲשֶׂה, ⁽²⁴⁾ "מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ, יָמִין וּשְׂמֹאל" אָפֵלוּ אִם תַּחֲשֹׁב בְּלִבְךָ שֶׁהֵם טוֹעִים, וְהַדָּבָר פְּשׁוּט בְּעֵינֶיךָ כְּמוֹ יָמִין לְשֹׂמְאֵל, עֲשֶׂה כְּמִצְוֹתֶיךָ. ⁽²⁵⁾ לֹא רַק לְסִנְהֶדְרִין אֲשֶׁר בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית צְרִיךְ לִשְׁמֹעַ, אֲלֵא לְכָל חֶכֶם בְּכָל דּוֹר, כְּפִתּוּב: ⁽²⁶⁾ עַל כֵּן יֵשׁ לְקַבֵּיעָה שֶׁל הַחֲכָמִים תִּקְוָה, כְּמוֹ שֶׁל דָּבָר שְׁנֵאָמַר בְּמִפְּרֹשׁ בַּתּוֹרָה, לִכְן מוֹבֵן מִדּוּעַ אֲפָשָׁר לְנַסֵּחַ אֶת הַבְּרָכָה: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו", לְמִרְוֹת שְׂמִצּוֹתָיו זֶה אֵינָה כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה.

(1) טוֹבִים. (2) שֶׁל כְּתִיבַת סִפְרֵי תּוֹרָה, (3) הוּא. (4) שָׂאֵלוּ בְּנֵי הַיִּשְׁיבָה, לְמָה מְשַׁמֵּשׁ שֶׁמֶן הַזֵּית בְּתַעֲשִׂית הַדִּיו, הָאֵם (5) לְלוֹשׁ וּלְעֶרֶבֶב אֹתוֹ אֶת חֲמָרֵי הַצֵּבֶעַ? (6) לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִיחַ הָעֵשֶׂן שֶׁל הַשֶּׁמֶן? כִּדִּי לְהַשְׁחִיר אֶת הַדִּיו. (7) בָּא וְ (8) לְמַד. (9) לְשִׁנֵּי הַדָּבָרִים: (10) לְמַד אֶת אוֹתָהּ הַלֵּכָה (11) בְּאֶפֶן זֶה, ¹² עֲשׂוֹן שֶׁל. (13) הוּא. (14) נוֹזֵל סְמִיךְ הַזָּב מִמָּקוֹם פְּצִיעַת הָעֵץ. (15) טוֹבִים. (16) הָעֵץ שֶׁשָּׁמּוּ. (17) מִצְוֹת הַדִּלְקָת נְרוֹת חֲנֻכָּה אֵינָה כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה, כִּיִּן שֶׁתִּקְנָה זֶה הַתַּחֲדָּשָׁה כְּאֵלֶּף וּמֵאָתַיִם שָׁנָה אַחֵר נִתְּיַנֵּת הַתּוֹרָה. מִצְוָה זֶה הִיא מִצְוָה מְדֻרְבֵּן, וְהִגְמָרָא מְבַאֵרֶת מָה מְבָרְכִים עַל מִצְוָה זֶה וּמִדּוּעַ. כֹּף שָׂאֵלוּ בְּבֵית הַמְדָּרֶשׁ: (18) אִיזוֹ בְּרָכָה (19) עַל הַדִּלְקָת נֵר חֲנֻכָּה? (20) וּמִשְׁיבָה: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. (21) עַל כֹּף תַּמְהוֹ הַחֲכָמִים: (22) הָרִי אֶת

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז כסלו, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ולאחרי בקשת סליחתו אביע איחולי שתתגדל מדת הבטחון שלו בבוא עולם ומנהיגו, ובמילא לא ידקדק וידייק לחשוב חשבון על כל ההצעות בפרטי פרטים (שבכלל אי אפשר הוא כלל וכלל, שהרי אין אדם יודע מה שבלבו של חברו, ובמדה כזו שהושווה העדר ידיעה זו להעדר ידיעת הקץ - כדמוכח גם באג"ה"ק לרבנו הזקן סי' כב -) שאז תוקדם מציאת זיווגו הטוב לפניו בגו"ר גם יחד.

תלמוד לומר 'חוקה חוקה' לגזירה שנה – נאמר בענין שתויין
(ויקרא י ט) 'חוקת עולם', ולמדים גזירה שנה מתיבת 'חוקת' למחוסר
בגדים ולמי שלא קידש ידיו ורגליו שגם בהם נאמר לשון 'חוקה';
שכשם ששתויין שיעבד חילל, כך גם אלו. ומבואר בברייתא
שהמקור לחילול עבודתו של מחוסר בגדים הוא מגזירה שנה משתויין
יין, ומדוע אמר רבי אבהו מקור אחר.

מתרצת הגמרא: אי היה נלמד החילול רק מהתם – מהגזירה שנה,
הנה אמינא, הני מילי שמחלל העבודה דווקא עבודה דור חייב
עליה מיתה אם עושה אותה, וכן שאר הפסולים לעבודה אין חייבים
מיתה אלא בעבודות אלו, שהרי פרשת שתויין יין מדברת בעבודות
שחייב עליהם מיתה, שנאמר (ויקרא י ט) 'יין ושכר אל תשת וגו' ולא
תמתו. אבל בעבודה דאין זר חייב עליה מיתה, אימא לא מחלל
העבודה, קא משמע לן הלימוד שדרש רבי אבהו מ'והיתה להם'
שבלא הבגדים הרי הוא זר, ומחלל כל העבודות כשם שזר מחללם,
ורק לענין מיתה יש חילוק בין ארבע עבודות לשאר העבודות כמו
בור.

שואלת הגמרא: אשכחן חילול מחוסר בגדים בכל העבודות, אבל
חילול שתויין יין בעבודות שאין זר חייב עליהם מיתה מנלן, שהרי
חילולם נלמד מ'להבדיל', וכפי שנתבאר פרשה זו אינה עוסקת אלא
בעבודות שחייב עליהם מיתה, שנאמר 'ולא תמתו'.

משיבה הגמרא: אתנא בגזירה שנה 'חוקה חוקה' ממחוסר בגדים,
ומחוסר בגדים מחלל כל העבודות, כפי שדרש רבי אבהו מ'והיתה
להם' שדינו כזר.

מקשה הגמרא: והא תנא 'ולתבדיל בין' וגו' קא נסיב לה – והלא
התנא בברייתא נקט שהמקור לחילול עבודת שתויין יין הוא מהכתוב
'להבדיל'. ואין נחלוק על התנא ונאמר שהמקור לחילול עבודת
שתויין יין הוא גזירה שנה ממחוסר בגדים.

מתרצת הגמרא: מקמי דליקום גזירה שנה – בתחילת דבריו עדיין
לא זכר התנא את הגזירה שנה למחוסר בגדים, ולכן למד חילול
שתויין יין מ'להבדיל', אבל אחר שזכר בה, כפי ששנה בהמשך
הברייתא, חזר בו ולמד החילול מהגזירה שנה.

שוב מקשה הגמרא: והא תנא מחוסר בגדים הוא דקא יליף
משותויין יין – והלא גם בהמשך דברי התנא כשהזכיר את הגזירה
שנה לא הביאה כדי ללמוד חילול שתויין יין ממחוסר בגדים, אלא
אדרבה, דרש אותה כדי ללמוד חילול מחוסר בגדים משותויין יין.

מיישבת הגמרא: באמת כוונת התנא לדרוש הגזירה שנה כפי
שתירצנו, והכי קאמר התנא, בתחילת דבריו למד חילול שתויין יין
מהכתוב 'להבדיל', ואחר כך המשך ואמר, אמנם למדנו מכך חילול
עבודות שיש בהם חיוב מיתה, אך מניין שלא (נחלקו) [נחלקו] בין
מחוסר בגדים לשותויין יין ושלא רחוק ידים ורגלים, שכשם
שמחוסר בגדים מחלל כל העבודות, כך גם הם, תלמוד לומר 'חוקה
חוקה' לגזירה שנה, ללמד שכשם שמחוסר בגדים שנאמר בו 'חוקה'
מחלל כל העבודות, כך גם שתויין יין ומי שלא קידש ידיו ורגליו
שנאמר בהם 'חוקה' מחללים כל העבודות.

מבררת הגמרא: אלא הכתוב בשותויין יין 'לתבדיל בין הקודש ובין
החול' למה לי. משיבה הגמרא: הכתוב נצרך לתבדיל – ללמד הלכה
שנהג בה רב, דרב לא מוקים אמורא עליה מיומא טבא לתבדיל –

שמנהגו של רב היה שלא להעמיד מתורגמן לדרוש לפני הקהל,
מזמן שאכל סעודת היום ביום טוב, ועד למחרת, ונהג כן, משום חשש
שכרות מחמת היין ששתה בסעודתו, ואסור להורות הלכות
בשכרות, שמא יטעה, ואיסור זה נלמד מהפסוק האמור, שאחר
האזהרה שלא יעבדו הכהנים בשכרות ממשיך הכתוב 'ולתבדיל בין
הקודש ובין החול', והיינו, שגם בשעה שהחכם בא לתבדיל ולהורות
בין דבר קדוש לדבר חול אסור לו להיות בשכרות.

הגמרא חוזרת לעסוק במקור לחילול עבודתו של מחוסר בגדים,
ומביאה שיש מקור נוסף לכך, ומקשה מדוע נצרך. מקשה הגמרא:
אפתי, מהתם – מהפסוק 'והיתה להם' נפקא חילול מחוסר בגדים
הוא, והלא מהתם נפקא, שנאמר במצות הצתת אש על המזבח,
לצורך הקטרת הקרבנות (ויקרא א ט) 'ונתנו בני אהרן הכהן אש על
המזבח', ותיבת 'הכהן' מיותרת ללמד שצריך להיות אהרן בכהונתו –
לבוש בבגדיו הראויים לו, בעת הצתת האש, ורק אז נקרא 'אהרן
הכהן' וכשר לעבודה, לימד על כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט
ועבד, שעבודתו פסולה. וקשה מדוע צריכים שני הלימודים
להיכתב.

מיישבת הגמרא: שני הלימודים נצרכים, אי מהתם – אילו למדנו
החילול רק מ'והיתה להם', הנה אמינא, הני מילי בעבודה חשובה
דמעבבא כפרה – שמעכבת כפרת הקרבן, וכגון זריקה, אבל עבודה
דלא מעבבא כפרה, כגון הצתת האש שאינה מעכבת, שהרי אפשר
להקטיר את הקרבנות באש שירדה מהשמים על המזבח, לא – אין
צריך לעבדה בבגדי הכהונה, לכן נצרך הלימוד מ'ונתנו בני אהרן
הכהן', שאף עבודה כזו לכתחילה צריך לעשותה בבגדי הכהונה
הראויים לכהן העובד.

שוב מקשה הגמרא: ואפתי, מהתם – מ'והיתה להם' נפקא חילול
מחוסר בגדים, והלא מהתם נפקא, שנאמר במצות הקטרת אברי
עולת נדבה (שם א ח) 'וערכו בני אהרן הכהנים את הנחתים וגו' את
הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש אשר על המזבח', ותיבת
'הכהנים' מיותרת ללמד שצריכים בני אהרן להיות בכהונתו –
לבושם בבגדי הכהונה הראויים, שבהם תלויה כהונתם, ומבאין
לכהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול, ועבד, עבודתו פסולה. וקשה,
מדוע צריכים שני הלימודים להיכתב.

מיישבת הגמרא: שני הלימודים נצרכים, אי מהתם – אילו למדנו
החילול רק מ'והיתה להם', הנה אמינא, הני מילי שמעכב את
העבודה דווקא חיסור בגדים, כגון כהן גדול המשמש בבגדי כהן
הדיוט, אבל ייתור בגדים לא, קא משמע לן הלימוד 'הכהנים'
'בכיהונן' שגם באופן זה מחלל עבודתו.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת פרטי דינים בבגדי הכהונה: תנו
רבנן, היו בגדי הכהונה מרושלין – נגזרים על הקרקע, מחמת שהיו
ארוכים ממידתו של הכהן הלובושם, או שהיו מסולקין מהקרקע,
מחמת שהיו קצרים מדי, או שהיו משוחקים – ישינים, ועבד בהם,
עבודתו פשוטה.

ממשיכה הברייתא: לבש שני מכנסים, או שני אכנסיים, או שהיה
חסר אחת מבגדי הכהונה, או שלבש יתר אחת, והיינו שהוסיף
ללבוש בגד שלא מבגדי הכהונה, או שהיה לו רמיה – תחבושת על
מפת פשוט, תחת בגדו, וחוצצת בין הבגד לבשרו, או שהיו

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמון דף יח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכג
רש"י תוספות

1 חוקה חוקה. בשותי יין [וכתיב] חוקת עולם [ובמחוסר] בגדים כתיב כהונה לחוקת
2 עולם וברחיצת יד ורגל כתיב והיתה להם לחוקת עולם: **אי מהתם.** משותי יין הוה
3 אמינא ה"מ דמחלי עבודה [במחוסר בגדים] בעבודה שהור חייב עליה מיתה כדכתיב
4 בההוא קרא בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו בעבודה שיש בה חיוב מיתה
5 לפסולים הכתוב מדבר ואינה אלא ארבע
6 עבודות זריקה וזקטורה וניסוך המים ודיין
7 כדילפינן ב"ב בסדר יומא [דף כד.]
8 מועבדתם עבודת מתנה וגו' וחזר הקרב יומת
9 עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועבדת
10 עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה
11 כגון קבלה והולכה וקמיצה וכל חיוב מיתות
12 בפסולי עבודה מזרות גמרין כדתנן ב"ב
13 בתרא [למקן קיב] הקומץ והבולל והיוצק
14 והמקבל דמים וכו' ואין בהם לא משום זרות
15 ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים
16 ולא משום שלא רחץ ידים ורגלים אלמא מור
17 גמרין: אבל עבודה שאין זר חייב עליה
18 מיתה **אימא לא.** מחלי לה מחוסר בגדים
19 להכי כתב והיתה להם לכהונת עולם
20 לשינוהו זרים כשאין בגדיהם עליהם וכו'
21 אשכחן חילול ולא חלק בין עבודה שיש בה
22 מיתה לעבודה שאין בה מיתה: **אשכחן**
23 **מחוסר בגדים.** ככל העבודות: שותי יין מנלן.
24 דפסלי עבודה שאין חזר חייב עליה מיתה:
25 והא **תנא** מלהבדיל קנסיב לה. לשותי יין
26 ולא גמר מגזירה שוה ואנן ניקו וניפלוג עלה
27 למילף מקרא אחרינא: הני מילי מקמי דתיקו
28 ליה גזירה שוה. לא הוה ליה למילף שותי יין
29 אלא מלהבדיל ובמסקנא אידבר ליה גזירה
30 שוה ותנא [ליה] שבקיה לאורחיה קמיימא
31 ונקט גזירה שוה למילף משותי יין מחוסר
32 בגדים: והא **תנא.** נקטיה לגזירה שוה מחוסר
33 בגדים הוא דילף בה משותי יין ולא שבקיה
34 לאורחיה: והכי **קאמר** מנין שלא נחלקו בו.
35 לעולם לא למילף מחוסר בגדים משותי יין
36 אתא אלא למילף שותי יין ממחוסר בגדים
37 והכי קאמר למדנו לעבודות של מיתה שמתחללות בשיכרות מנין שלא נחלקו בין
38 מחוסר בגדים לשותי יין דכי היכי דמחוסר בגדים כל עבודותיו פסולות אף שותי יין
39 ושלא רחץ ידיו לומר חוקה חוקה: **אלא בין** החול **למה** לי. הואיל ולא ילפינן
40 מינה חילול לעבודה: **לא מוקים אמורא עליה.** למידרש בפירקין: **מיומא טבא**
41 **לחבריה.** משעה שאכל ושתה ועשה יום טוב עד למחר דהכי משמע קרא יין ושכר
42 אל תשת בבואכם וגו' וכן בשעה שאתה בא להבדיל ולהורות בין דבר קדוש לדבר
43 חול אל תזי שכרות: **מהבא נפקא.** מחוסר בגדים: **מהתם נפקא.** אכתי קרא אחרינא
44 כתיב ולמאי איצטרך הכהן הכא גבי ונתנו בני אהרן הכהן אש לאשמועינן מחוסר
45 בגדים: **בכיהונן.** בשעה שהוא מלוש בגדיו נקרא אהרן הכהן ולא כשהוא לבוש
46 בגדי הדיוט: **אי מהתם.** מוהיתה להם כהונה הוי מוקמינא ליה ההיא בעבודה
47 המעכבת כפרה אבל נתנית אש של הדיוט דמצוה בעלמא היא שהרי יש שם אש
48 שירדה מן השמים אימא לא תיבעי בגדים קא משמע לן ונתנו בני אהרן הכהן אש
49 להכי כתב הכא חסרון בגדים למילף [דאף] בעבודה שאינה מחוסר כפרה] דאי עבד
50 אהרן בבגדי הדיוט לאו שפיר עבד והא ליכא למיפרך לימא האי ולא תיבעי ההוא
51 דהכא לאו בגדים כתיבי ואי לאו דכתב והיתה להם כהונה [ואצל וחזרת אותם אנטו] דשמעינן כהונה תלויה בבגדים לא הוה ידעינן הכהן בכיהונן מאי היא: **הכהנים.** אבני
52 קאי דהוה הדיוט: **בכיהונן.** בראיין לזן שנתלית כהונתן בהן: **אי מהתם.** מוהיתה להם כהונה: **וחיסור.** כגון כה"ג בבגדי כהן הדיוט: **אבל** ייתור. כגון כהן הדיוט בבגדי כה"ג:
53 **מזישלין.** נגררין בקרקע: **מסולקין.** מן הקרקע מתוך שהם קצרים: **משוחקים.** ישנים: **כשרין.** ואע"ג דכתיב מדו בד שתהא כמדתו מצוה בעלמא היא ולא לעכב: **חיסר אחת.**
54 מכל הבגדים: **ייתר אחת.** הוסיף עליהם שום בגד בעולם: **רמייה.** איפלטש"ר שחוצץ בין כשרו לבגד דבעינן ילכש על בשרו:

1 **תלמוד** לומר חוקה חוקה לגזירה שוה. מכאן אומר ר"ת דהא דאמרין במנחות (דף טז.)
2 כל מקום שנאמר תורה וחוקה אינו אלא לעכב לאו חד טעמא ניהור דחוקה
3 מגזירה שוה ותורה ממשמעות: **אתיא** חוקה חוקה ממחוסר בגדים. ב"ב הנשרפין
4 (סנהדרין דף פד.) אמרינן דאנון באזהרה דכתיב וכן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר
5 שלא יצא חילול ולא ילפי' שיהא במיתה [ובג"ש]
6 חילול חילול מותרומה משום דחילול בגופיה לא
7 כתיב מכלל ד[וכ"ג] הוא דקאיתי הוי דבר הבא
8 מן הכלל וכל דבר הבא מן הכלל אין דנין אותו
9 בגזירה שוה וקשה מהך דשמעתין דהא אין
10 בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן אינו כתיב בפי'
11 וילפינן חוקה חוקה ממחוסר בגדים וכן בכל הך
12 דכתיב ולא יחללו דייקנין הא עבד חילול
13 וילפינן מיתה חילול חילול מותרומה ובתורם מן
14 הרעה על היפה דלא ילפינן דלהוי במיתה
15 בגזירה שוה דהטא חטא תירץ ה"ר יעקב
16 מאורלינ"ש משום דהוי דבר הבא מן הכלל
17 ווצריך לחלק אמאי הוי דבר שבכלל טפי מהני
18 ותימה לי דב"ב הנשרפין (שם פג.) בעי שותי יין
19 ושלא רחץ ידים ורגלים במיתה מנא לן וקאמר
20 דבגופיהו כתיב בדו מיתה בהדיא והשתא למה
21 לי למיכתב מיתה תיפוק ליה מגזירה שוה דחוקה
22 חוקה ממחוסר בגדים כדילפינן חילול בדו מהתם
23 מיהו לקמן בפירקין (דף כד.) אמרינן דהוה שלשה
24 כתובין הבאין כאחד ואין מלמדן מחוסר בגדים
25 ושותי יין ושלא רחץ ידים והשתא אתי שפיר
26 גם קשיית ה"ר יעקב דהשתא בשלשון כתיב
27 מיתה מיותר למימר בהני (זרים) דחוקא דמקריין
28 זרים בגזירה שוה דחוקה איכא מיתה אבל יושב
29 אע"ג דקריי זר אינו במיתה אבל שאר פסולין
30 כגון ערל ואונן לא איצטרך קרא למעטנידו
31 ממיחה כיון דלא איקרו זרים. בריך: חזוני לומר
32 דקשיטת ה"ר יעקב קיימת דהא למיד' נמי דבעי
33 שלשה כתובין הבאין כאחד ליכא מיותר כי אם
34 השנים ואחד הוי לגופיה וא"כ תרי קראי במחוסר
35 בגדים למה ובתרייהו כתיב חקתא ומידו
36 וחזרת דדרשין מינה חוקת עולם אצטרך משום
37 חילול דאע"ג דממילא שמעינן מדאיקרי [זר] מ"ז זר במכנסים לא כתיב ולעולם בפרשה
38 לדעיל קאי מיתה אבולוה בגדים: **ה"ה** כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו
39 פסולת. ואם תאמר הא דאמר רבי יוסי (יומא דף יב:) שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא
40 לכהן הדיוט כהן גדול משום איבה כהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מווריין מדקאמר
41 משום איבה משמע דמן הדין כהן גדול הוא וא"כ כהן הדיוט תיפוק ליה משום מחוסר בגדים
42 ואין לפרש דלאחר מיתת הראשון קאמר דלא הוי כהן גדול משום איבה דהא מודה ר' יוסי
43 (שם יג.) דאם מת ראשון שני חוזר לעבודתו ויש לומר דכהן גדול נתמנה לעבודתו בפה
44 ומסתלק בפה [ובלופ] קמא דיומא (דף יב) דריש ליה מקרא ובירושלמי ומסתברא שהדבר
45 תלוי במלך ואחיו הכהני' כמו שמצינו ב"ב' האב על יבמותו (יבמות סא.) ביהושע בן גמלא
46 דאוקמיא ינאי מלכא ואמרינן בירושלמי ובפ"ק דיומא (דף יב) ובתוספתא (דיומא פ"א)
47 ביוסף בן אלם מצפורי שאירע פסול ככה"ג ושימש תחתיו וכשיצא אמר למלך אדוני המלך
48 פר ושעירי שקרבו היום משל מי [משלי או משל כה"ג א"ל המלך לא דייך ששימשת שעה
49 א' לפני מי שאמר והיה העולם] כי ידע שהסור מן הכהונה
50 מסולקין

1 דשמעינן כהונה תלויה בבגדים לא הוה ידעינן הכהן בכיהונן מאי היא: **הכהנים.** אבני
2 דהכא לאו בגדים כתיבי ואי לאו דכתב והיתה להם כהונה [ואצל וחזרת אותם אנטו] דשמעינן כהונה תלויה בבגדים לא הוה ידעינן הכהן בכיהונן מאי היא: **הכהנים.** אבני
3 קאי דהוה הדיוט: **בכיהונן.** בראיין לזן שנתלית כהונתן בהן: **אי מהתם.** מוהיתה להם כהונה: **וחיסור.** כגון כה"ג בבגדי כהן הדיוט: **אבל** ייתור. כגון כהן הדיוט בבגדי כה"ג:
4 **מזישלין.** נגררין בקרקע: **מסולקין.** מן הקרקע מתוך שהם קצרים: **משוחקים.** ישנים: **כשרין.** ואע"ג דכתיב מדו בד שתהא כמדתו מצוה בעלמא היא ולא לעכב: **חיסר אחת.**
5 מכל הבגדים: **ייתר אחת.** הוסיף עליהם שום בגד בעולם: **רמייה.** איפלטש"ר שחוצץ בין כשרו לבגד דבעינן ילכש על בשרו:
6 מבוטשמשין

מבוטשמשין

קכד זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

מסולקין כשרין. הא דתניא ב'פ' תמיד נשחט (פסחים סה) מדו בד כמדתו פ' הקנטרס דהיינו למצוה ולא לעכב: **ואידך** אשר לא דריש. משמע הכא דאיכא דמורה כסות דסומא ולא מורה בעלת חמש ומקשה ר"ת דב' התכלת (מנחות דף מג.) גבי פלוגתא דר' שמעון מרבי התם רבי שמעון כסות סומא מאשר תכסה ובעלת חמש מאשר ולא פירכא היא דההיא סוגיא כמאן דמרבי הכא בעלת חמש ומיהו קשה אההיא דמנחות ולקמן ב'פ' בית שמאי (דף מ.) אמרין דר"ש אשר לא דריש ויש לומר דהכי אמרין אשר כי האי לא דריש וטובא איכא כי האי גזנא ב'פ' קמא דבבורות (דף ו.) דדריש ר"ש את הגמול ובפ' דמנחות (דף יא.) לא דריש את: **והתניא** משוחקין כשרין. תימא דבימא (דף יב.) דרשין מה ת"ל ילבש לרבות את השוחקין ואמאי צריך רבוי: **ואימא** עמרא. ה"ר אפרים היה מדקדק דקבוס דתנן שילחי כלאים שמותר עם צמר אין זה מה שאנו קורין קב"א בלע"ז מדלא פריך ואימא קבוס שעולה בד בבד והיה אומר דקבוס הוא פשתן ואסור עם הצמר משום כלאים והשיב לו רבינו חיים בהן דהאי דלא פריך ואימא קבוס משום דבגדי כהונה אי אפשר להיות אלא מצמר ופשתים דכל בגדים האמורים בתורה סתם היינו צמר ופשתים ועוד דכל קבוס אינו עולה בד בבד דפריש בקנטרס בד בבד קנה יחידי מכל גרעין ואין שני קנים עולים מגרעין אחד ואפשר דקבוס אינו כן אלא כמו חזקין שכמה בשלץ עולין מזהות אחת:

כורך

מטושטשין או **מקורעין**, ועבד, עבודתו פסולה. **אמר רב יהודה** **אמר שמואל**, **מרושלין כשרין**, **מסולקין פסולין**. **והתניא**, **מסולקין כשרין**. **אמר רמי בר חמא**, **לא קשיא**, **כאן שפילקן על ידי אבנט**, **כאן דליתניהו מעיקרא פלל**. **רב אמר**, **אחד זה ואחד זה פסולין**: **רב הונא איקלע לארניא**, **רמא ליה בר אושפיזיניה**, **מי אמר שמואל**, **מרושלין כשרין ומסולקין פסולין**, **והתניא**, **מסולקין כשרין**. **אמר ליה**, **בר מינה דההיא**, **דשנייה רמי בר חמא**. **אלא לרב**, **קשיא**. **וכי תימא**, **מאי מרושלין**, **מסולקין על ידי אבנט**, **ואבנט מינא אגיו**. **אלא מסולקין**, **קשיא**. **אמר רבי יורא**, **רב חדא תני**, **מרושלין שפילקן על ידי אבנט**, **כשרין**. **אמר רב ירמיה מדיפתי**, **מרושלין שלא סילקן**, **תנאי היא**, **דתניא**, **על ארבע פגפות פסותה**, **ארבע ולא שלש**. **או אינו**, **אלא ארבע ולא חמש**. **בשהוא אומר** **אשר תכסה בה**, **הרי בעלת חמש אמור**, **הא מה אני מקיים** **ארבע**, **ארבע ולא שלש**. **ומה ראית לרבות בעלת חמש**, **ולהוציא בעלת שלש**. **מרבה אני בעלת חמש**, **שיש בכלל חמש**, **ארבע**. **ומוציא אני בעלת שלש**, **שאין בכלל**

שלש, **ארבע**. **ותניא אידך**, **על ארבע פגפות פסותה**, **ארבע**, **ולא שלש**, **ארבע**, **ולא חמש**. **מאי לא בהא קמיפלגי**, **דמר סבר**, **יתר כמאן דאיתיה דמי**. **ומר סבר**, **כמאן דליתיה דמי**. **לא דכולי** **עלמא כמאן דאיתיה דמי**, **ושאני הכא דרבי רחמנא** **אשר תכסה בה**. **ואידך**, **האי אשר תכסה בה**, **מאי עביד ליה**. **מכעי ליה לכדתניא**, **וראייתם אותו**, **פרט לכסות לילה**. **או אינו**, **אלא פרט לכסות סומא**. **בשהוא אומר** **אשר תכסה בה**, **הרי כסות סומא אמור**, **הא מה אני מקיים** **וראייתם אותו**, **פרט לכסות לילה**. **ומה ראית לרבות כסות סומא**, **ולהוציא כסות לילה**. **מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים**, **ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים**. **[ואידך]**, **נפקא ליה מ'אשר**. **ואידך**, **אשר** **לא דריש**: **תנו רבנן**, **בד'**, **שיהיו של בוץ**. **בד'**, **שיהיו חדשים**. **בד'**, **שיהיו שזורים**. **בד'**, **שיהיו חוטן כפול ששה**. **בד'**, **שלא ילבש של חול עמהן**. **אמר ליה אביי לרב יוסף**, **בשלמא שיהיו של בוץ**, **הא קא משמע לן**, **בוץ אין**, **מידי אחרנא לא**. **אלא בד'**, **שיהיו חדשים**, **חדשים אין**, **שחקין לא**. **והתניא**, **משוחקין כשרים**. **אמר ליה**, **ולטעמיה בד'**, **שיהיו חוטן כפול ששה**, **בד'** **חד חד לחודיה משמע**. **אלא הכי קאמר**, **בגדים שנאמר בהן בד'**, **צריכין שיהיו של בוץ**, **חדשים**, **שזורים**, **שיהא חוטן כפול ששה**, **יש מהן למצוה**, **יש מהן לעכב**. **ממאי דהאי בד'**, **כתנא הוא**. **אמר רבי יוסף ברבי חנינא**, **דבר העולה מן הקרקע בד בבד**. **אימא עמרא**. **עמרא**, **מיפצל**. **ביתנא נמי מיפצל**. **על ידי לקותא מיפציל**. **רבינא אמר**, **מהכא פארי פשתים יהיו על ראשם** **[ומכנסים פשתים יהיו על מתניהם]**, **לא יחגרו ביצע**. **אמר ליה רב אשי לרבינא**, **והא**, **עד דאתא יחזקאל מנלן**. **ולטעמיה**, **הא דאמר רב חסדא**, **דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו**, **מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו**, **כל בן נצר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדש'** **[לשחרתו]**, **עד שבא יחזקאל מנלן**. **אלא גמרא גמירי לה**, **ונתא יחזקאל ואסמכיה אקרא**. **הכא נמי גמרא גמירי לה כו'**. **מאי לא יחגרו ביצע**, **אמר אביי**, **לא יחגרו במקום שמוזיעין**, **פדתניא**, **בשהם חוגרין**, **אין חוגרין לא למטה ממתניהן**, **ולא למעלה מאציליהן** **אלא**

כנדר

מטושטשין. **בטיט**: **מקורעין**. **ואפילו חן חדשים דלאו בגד הוא** **הראי לעבודה דבעין לכבוד ולתפארת: כאן שפילקן ע"** **אבנט**. **משקורציי"ר בלע"ז** **כדרך שהנשים עושות כשרין דהא איתנה: אחד זה ואחד זה**. **אחד מרושלין ואחד מסולקין יותר מדאי שלא על ידי אבנט: והתניא**. **בברייתא דלעיל: אלא לרב קשיא**. **מרושלין: וב"ת מאי מרושלין**. **דמכשר תנא כגון שסילקן עד למדתו על ידי אבנט וקמכשר ליה תנא דקסבר אבנט מיגו אגיו כלומר כל סלוק שע"י אבנט הוה ליה כחותך ונטול היתר שבין ומכשירה: אלא מסולקין קשיא**. **דקתני כשרין וסתם מסולקין גבוהין מן הקרקע למעלה מרגליו משמע ולרב ליכא לאוקומא כגון שסילקן ע"י אבנט כדתרצה שמואל דהא ע"י כרוחף לרב דשני דסילוק אבנט מיגו אגיו והשתא הוה כולחו כקצרים מעיקרא: רב חדא תני**. **להנך מרושלין ומסולקין דברייתא בחדא מילתא תני להו מרושלין שסילקן ירושול ע"י אבנט עד כדי מדתו כשרין אבל מסולקין יותר מדאי פסולין אפילו ע"י אבנט: ולא שלש**. **לימד על טלית של בת שלש כנפות שפטורה מן הציצית והכי דמי כגון שעגיל אחת מ"ד כנפיה: בת חמש**. **כגון שחתך מעט מן הכנף ולא עגיל שני מוריש קרנתא ממקום חתך דנעשה בשתי כנפות: הרי בעלת חמש אמור**. **לחוב דריבויא הוא: מר סבר**. **מאן דפטר בעלת חמש סבר לא אמרין יתר כמאן דליתיה דמי אלא כמאן דאיתיה הוא ולא קרינן לה בת ארבע ומאן דמחייב ס"ל יתר כמאן דליתיה דמי להאי חמישי וגבי מרושלין נמי לא הוי יתירא בגדים: פירש לבסות לילה**. **טלית העשויה לבסות לילה פטורה מן הציצית: שישנה בראיה כו'**. **וקרינן ביה וראיתם אותו: כד**. **שהוא מן בוץ כדמפרש לקמן ממשמעותא: חדשים**. **כשעת שהיו בבדי פשתן: שיהיו שזורים וחוטן כפול ששה**. **ולקמן פריך והא בד לחודיה משמע כמו לבד: שלא ילבש של חול עמהם**. **דמשמע לבדו ילבש: וליפטמיה**. **דילפת לה ממשמעותא מקראי חוטן כפול ששה ששה ליה דברים שנאמר בהן בוץ צריבין כו'** **מנ מהן למצוה**. **חדשים לני דלאו ממשמעותא אתי ויש מהן לעכב בוץ ושזורים וחוטן כפול ששה בוץ כדמפרש ואזיל דבר העולה מן הקרקע בד בבד שזורים כיון דבד היינו בוץ ובעלמא קרי להו שש משזר וחוטן כפול ששה כדאמרין בסדר יומא (דף עא:) וילפינן בסדר יומא מקראי דברים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה וילף ליה לעיובא: העולה מן הקרקע בד בבד**. **קנה יחידי מכל גזעי ואין ב' קנים עולים מגזע אחד: ואימא עמרא**. **שאף הצמר עולה מן הבהמה בד בבד נימא נימא לבדו: מיפציל**. **הנימא מתחלפת ומתחלקת לשנים על גבי בהמה מאלה: ביתנא נמי מיפציל**. **לפני טווייתו כותשים הגבעול והוא נחלק לנימין הרבה: אנב לקותא**. **שמכין אותו וחובטים אותו בעץ או בגלגל הוא נכתש ונחלק: ומכנסים פשתים**

יהיו וגו'. ובעלמא הרי הוא אומר ומכנסים בד ש"מ בד היינו פשתים: דבר זה. קאמר לה לקמן (דף כב:) אמתי' דקתני ערל מחלל עבודת: בן נצר. שנתכבדו מעשיו מחמת ערלת לבו שהוא ערל לב רשע. וערל בשר. שמתו אחיו מחמת מילה לא יבא אל מקדשי ולקמן (דף כב:) וליף בה חילול בהדיא: במקום שמוזיעין. במקום שהבשר נכפל על הבשר ומתחמם ומוזיע: בשחן חוגרין. אבנטיהם בשעת עבודה: למטה מסתניהם. מקום שנכפל ונפול שומן הבטן על הקילבוסת שקורין אנקיא: ולא למעלה מאציליהן. למעלה מנגד מרפקן שקורא קוד"א לפי ששם היד שוכב תמיד על הצלעות ומוזיע:

כנדר

זבחים דף יח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכה

בגדי הכהונה מְטוֹשְׁמִין – מלוכלכים בטיט, או מְקוֹדְעִין, וְעַבְד
בבגדים אלו, עֲבֹדָתוֹ פְּסוּלָה.
הגמרא מביאה מאמרו של שמואל בנידון זה: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
שְׁמוּאֵל, בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין בְּשָׂרֵין, מְסוּלָּקִין פְּסוּלִין.
מקשה הגמרא: וְהִתְנַאי בגדי כהונה מְסוּלָּקִין בְּשָׂרֵין.
מיישבת הגמרא: אָמַר רַמִּי בַּר חֲמַאי, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן – בברייתא
מדובר באופן שהם כמדתו של הכהן, אלא שפִּילָקוֹן עַל יְדֵי אֲבָנִט –
שהגביהם וקשר עליהם את האבנט, ולכן מסולקים הם מהארץ, כָּאֵן
– ומה שאמר שמואל שפסולים, היינו בְּדִלְתִּינְהוּ מְעִיקָרָא כָּלָל –
שחסרים הבגדים מתחילתם את האורך הנצרך למידתו, ולכן פסולים
הם.
למדנו בדברי הברייתא ובדברי שמואל שבגדים מרושלים כשרים,
הגמרא מביאה דעה החולקת: רַב אָמַר, אֲחֵד זֶה וְאֲחֵד זֶה – בין
מרושלים, ובין מסולקים, פְּסוּלִין.
הגמרא מביאה מעשה בנידון זה: רַב הוֹנָא אִיקְלַע לְאַרְגִּינָא וְ–שם
מקום, רַמָּא לִיה בַּר אוֹשְׁפִיזְבִּינָה – הקשה לו בנו של בעל הבית
שרב הונא התאכסן אצלו, מִי אָמַר שְׁמוּאֵל בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין
בְּשָׂרֵין וּמְסוּלָּקִין פְּסוּלִין, וְהִתְנַאי מְסוּלָּקִין בְּשָׂרֵין. אָמַר לִיה רַב
הוֹנָא, בַּר מִינָה דְהִתְחִיא – חוץ מקושיא זו, כלומר, אין זו קושיא,
דְּשָׁנִינָה – שכבר תירצה רַמִּי בַּר חֲמַאי, ששמואל דיבר באופן שהבגד
חסר מעיקרו, והברייתא מדוברת באופן שהגביה הבגד על ידי אבנט,
אָלָא אִם יֵשׁ לַהֲקָשׁוֹת מִבְּרִייתָא זו, לְרַב קָשְׁיָא, שפסל בגדים
מרושלים, והברייתא הכשירה אותם, וְכִי תִיקָמָא לַתְּרַץ, מִאי
מְרוֹשְׁלִין שהכשירה הברייתא, היינו שאכן הבגדים עצמם ארוכים
ממידתו של הכהן, אֲמַנְם מְסוּלָּקִין עַל יְדֵי אֲבָנִט לַמִּדְתָּם הָרְאוּהָ,
וְסוֹבֵר הִתְנָא אֲבָנִט מִינֵי אֲנִי – האבנט הרי הוא כחותך את החלק
המיותר בבגד, ולכן נחשבים הבגדים כעשויים במידתם הראויה, ומה
שפסל רב מרושלים היינו באופן שלא סילקם אלא נגזרים על הארץ.
אָלָא אִם תֹּאמַר כֵּן, אִם כֵּן מַה שֶּׁהַכְשִׁירָה הַבְּרִייתָא בַּגְדִּים מְסוּלָּקִין
קָשְׁיָא, שֶׁאֵין לַתְּרַץ כְּפִי שֶׁתִּירְצֵנוּ לִפִּי שְׁמוּאֵל, שֶׁמְדוּבֵר בְּאֹפֶן
שֶׁעֲשׂוּיִם מִמֵּידָתָם אֵלָּא שֶׁמְסוּלָּקִים עַל יְדֵי אֲבָנִט, שֶׁהֵרִי תִירְצֵנוּ לִפִּי
רַב שֶׁהִתְנָא סוֹבֵר שֶׁסִּילֹק עַל יְדֵי אֲבָנִט דִּינוֹ כְּאִילוֹ נִחְתָּךְ הַחֹלֶק
הַמְסוּלָּק מִהַבְּגָד, וּלְפִי זֶה אִם סִילַק הַבְּגָד וְהַגְבִּיהוּ מִמִּדְתּוֹ הָרְאוּהָ
הֵרִי זֶה כִּנְחָתְךָ חֶלֶק זֶה, וּכְיַצֵּד הַכְשִׁירָה אוֹתוֹ הַבְּרִייתָא.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אֲכֵן לְשִׁיטָת רַב דַּעַת הִתְנָא
בְּרִייתָא שֶׁאֲבָנִט מִיגַז אֲגִיז, וְרַב תְּרָא תִנִּי – ורב שנה את מה ששנינו
בברייתא 'מרושלין' ו'מסולקין' כדין אחד, ולא כשני דינים נפרדים,
וכך פירש את דברי הברייתא. בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין, שפִּילָקוֹן עַל יְדֵי
אֲבָנִט לַמִּדְתָּם הָרְאוּהָ, בְּשָׂרֵין. אֲבָל דִּין בַּגְדִּים שֶׁסִּילֹק יוֹתֵר
מִמִּידַת הַכֹּהֵן לֹא הוֹצִירוֹ בְּרִייתָא, וּבִאֲמַת פְּסוּלִים הֵם, כִּיּוֹן שֶׁסִּילֹק
עַל יְדֵי אֲבָנִט הֵרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁנִּחְתָּךְ הַבְּגָד.
רב ירמיה תולה מחלוקת רב ושמואל בדין בגדים מרושלים
במחלוקת תנאים לענין ציצית: אָמַר רַב יְרֵמְיָה מְדִיפְתִּי וְ–שם מקום,
דין בגדי כהונה מְרוֹשְׁלִין שֶׁלֹּא סִילָקוֹן עַל יְדֵי אֲבָנִט, אֵלָּא נִגְזְרִים עַל
הָאָרֶץ, תִּנְיָא הֵיא, דְתִנְיָא, נֹאמַר בְּתוֹרָה בְּמִצְוַת צִיצִית (דברים כב יב)
גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אֶרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוּתָךְ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ, דּוֹרֶשֶׁת
הַבְּרִייתָא, תִּיבַת 'אַרְבַּע' בָּאָה לְלַמֵּד שֶׁמִּצְוַת צִיצִית נֹאמְרָה רַק בְּטִלִּית
בַּעֲלַת אֶרְבַּע כְּנָפֹת, וְלֹא בְּבַעֲלַת שְׁלֹשׁ כְּנָפֹת. מִבְּרַת הַבְּרִייתָא: אוֹ
שֶׁמָּא הַפֶּסוּק אֵינֶנּוּ בֹא לְלַמֵּד אֵלָּא שְׁדוּקָא טִלִּית בַּעֲלַת אֶרְבַּע כְּנָפֹת
חַיִּיבַת בְּצִיצִית, וְלֹא בַּעֲלַת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: בְּשִׁהּוּא
אוֹמֵר בְּסִיּוּם הַפֶּסוּק אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ, וּדְבָרִים אֵלּוּ מִיּוֹתֵרִים לְרִבּוּת
בְּגַד נוֹסֵף, הֵרִי פְּעֻלַּת חֲמֵשׁ אֲמוּר בְּרִיבּוּי זֶה, לַחֲיִיבָה בְּצִיצִית, הָא
מָה אֲנִי מְקַיֵּם לְמַעַת אֲרִבְּנָה, בְּהַכְרַח אֶרְבַּע, וְלֹא שְׁלֹשׁ.
מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא וְשׂוֹאֵל: וְכֹה רֵאִיתִי לְרִבּוּת מֵאִשֶּׁר תִּכְסֶּה בָּהּ
בְּעֻלַּת חֲמֵשׁ, וְלֹהֲצִיא מֵאַרְבַּע בְּעֻלַּת שְׁלֹשׁ, וְהִלָּא אֲפֻשֶׁר לְדַרְשׁ
לְהִיפָךְ, מֵאַרְבַּע נִמְעַט בַּעֲלַת חֲמֵשׁ, וּמֵאִשֶּׁר תִּכְסֶּה בָּהּ נִרְבָּה בַּעֲלַת
שְׁלֹשׁ. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: מְרַבָּה אֲנִי בְּעֻלַּת חֲמֵשׁ, שֶׁיֵּשׁ בְּכָלֵל חֲמֵשׁ
כְּנָפֹת גַּם אֶרְבַּע כְּנָפֹת, וּמִצִּיאִי אֲנִי בְּעֻלַּת שְׁלֹשׁ, שֶׁאֵין בְּכָלֵל שְׁלֹשׁ

אֶרְבַּע. כלומר, סברא היא לרבות בעלת חמש שהרי יש לה ארבע
כנפות, ואין הריבוי סותר מה שנאמר 'ארבע כנפות כסותך', מה שאין
כן בעלת שלש אין לה ארבע כנפות, לכן מסתבר להעמיד את
המיעוט בטלית זו.
וְתִנְיָא אִידָךְ – ושנינו בברייתא אחרת, נֹאמַר גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל
אַרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוּתָךְ, דּוֹרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא: 'אַרְבַּע' וְלֹא טִלִּית בַּעֲלַת
שְׁלֹשׁ כְּנָפֹת, וְכֵן בָּאָה לְלַמֵּד 'אַרְבַּע' וְלֹא בַּעֲלַת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת.
נִמְצָא שֶׁנִּחְלַק הַבְּרִייתוֹת בְּדִין טִלִּית בַּעֲלַת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת, רַב יְרֵמְיָה
מְדִיפְתִּי רֹצֵה לְתַלּוּת דִּין בַּגְדִּים מְרוֹשְׁלִים בְּמַחְלֻקַּת זֶה: מִאי לֹא פְּהָא
קְמִיפְלָנִי, דְּמֵר סָבֵר יְתֵר כְּמָאֵן דְּאִיתִיה דְּמִי – שהברייתא שפטרה
טלית בעלת חמש כנפות מציצית סברה שכל דבר המיותר מחשיבים
אותו כנמצא, ולכן בעלת חמש פטורה, שְׁכִיּוֹן שֶׁהַכֵּנָף הַחֲמִישִׁי נִחְשָׁב
כְּנִמְצָא, הֵרִי אֵינָה בַּת אַרְבַּע, וְלֹא חַיִּיבָה הַתּוֹרָה אֵלָּא בַּעֲלַת אַרְבַּע
כְּנָפֹת. וְיֵר סָבֵר כְּמָאֵן דְּלִיתִיה דְּמִי – והברייתא שחיבה סברה
שכל דבר המיותר נחשב כמי שאינו, וכיון שכן אין נחשב הכנף
החמישי והמיותר למצות ציצית [כחלק מהטלית, ונחשבת כבעלת
ארבע כנפות, וחייבת בציצית. וכמו כן לענין בגדי כהונה מרושלים,
לדעת הסובר שכל המיותר כמי שאינו, כשירה עבודת הכהן בבגדים
אלו, שהחלק המיותר בבגד כמי שאינו, ואין הכהן נחשב למיותר
בגדים, אבל לדעת הסובר שהמיותר נחשב כנמצא, פסולה עבודת
הכהן, שהרי לבוש הוא גם בחלק המיותר, ודינו כמיותר בגדים.
דוחה הגמרא: לֹא, דְּכֹוֹלִי עֲלָמָא כֹל דְּבַר הַמִּיּוֹתֵר כְּמָאֵן דְּאִיתִיה
דְּמִי, וּלְפִי זֶה יֵשׁ לַפְטוֹר טִלִּית בַּעַל חֲמֵשׁ כְּנָפֹת, וְהִטַּעַם שֶׁחַיִּיבָה
הַבְּרִייתָא הָרִאשׁוֹנָה טִלִּית זֶה הוּא מִפְּנֵי דְשֹׁאֲנִי הָכָא דְרַבִּי רַחֲמִימָא
בְּכַתּוּב 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ', שֶׁאֵף שִׁישׁ לֵה כֵּנָף נוֹסֵף הֵרִי הִיא חַיִּיבַת
בְּצִיצִית.
מִבְּרַת הַגְּמָרָא: וְאִידָךְ – והתנא בברייתא השניה הסובר שטלית זו
פטורה מציצית, הֵיא אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ מִאי עֲבִיד לִיה.
מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מִיבְּעִי לִיה לְכַדְתִּינָא, נֹאמַר בְּמִצְוַת צִיצִית (במדבר טו
טז) 'וְרִאֲתֶם אוֹתוֹ', וְכוּנֹת הַפֶּסוּק לְלַמֵּד שְׁדוּקָא בְּבַגְדִים הַלּוּבוּשִׁים
אוֹתָם בַּיּוֹם, שֶׁאֵין אֲפֻשֶׁר בְּאוֹר יוֹם לִרְאוֹת אֶת הַצִּיצִית, יֵשׁ לְהַטִּיל
בָּהֶם צִיצִית, פְּרָט לְכִסּוֹת לִילָה. מִבְּרַת הַבְּרִייתָא: אוֹ אֵינֶנּוּ אֵלָּא
פְּרָט לְכִסּוֹת סוּמָא – עִיּוֹר, שֶׁאֵינוֹ יוֹכֵל לִרְאוֹת הַצִּיצִית. מְשִׁיבָה
הַבְּרִייתָא: בְּשִׁהּוּא אוֹמֵר 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהּ' מְרַבָּה בְּגַד נוֹסֵף, הֵרִי
כִּסּוֹת סוּמָא אֲמוּר לְחִיּוּב, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם הַמִּיעוּט 'וְרִאֲתֶם
אוֹתוֹ', פְּרָט לְכִסּוֹת לִילָה.
שׂוֹאֵל הַבְּרִייתָא: וְכֹה רֵאִיתִי לְרִבּוּת מֵאִשֶּׁר תִּכְסֶּה בָּהּ לְחַיִּיב כִּסּוֹת
סוּמָא, וְלֹהֲצִיא מִזִּרְאִיתָם אוֹתוֹ כִּסּוֹת לִילָה, וְהִלָּא אֲפֻשֶׁר לְדַרְשׁ
לְהִיפָךְ, מֵאִשֶּׁר תִּכְסֶּה בָּהּ נִרְבָּה כְּסוֹת לִילָה, וּמִזִּרְאִיתָם אוֹתוֹ נִמְעַט
כְּסוֹת סוּמָא. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: מְרַבָּה אֲנִי כִּסּוֹת סוּמָא שֶׁיֵּשְׁנָה
בְּרִאֲיָה אֲצֵל אַחֵרִים, וּמִצִּיאִי אֲנִי כִּסּוֹת לִילָה שֶׁאֵינָה בְּרִאֲיָה אֲצֵל
אַחֵרִים, כלומר, מְסַתֵּב יוֹתֵר לְמַעַת מִזִּרְאִיתָם אוֹתוֹ כְּסוֹת לִילָה,
שֶׁהֵרִי לְכָל הָעוֹלָם אֵין הַצִּיצִית נִרְאִיתָ מִלִּילָה, מַה שֶׁאֵין כֵּן כְּסוֹת
סוּמָא אֵף שֶׁהַלּוּבוּשָׁה אֵין רְאוּהָ הַצִּיצִית, מְכַל מְקוֹם אַחֵרִים רְאוּם
אוֹתָהּ, וּמִתְקִיִם 'וְרִאֲתֶם אוֹתוֹ' בְּרִאֲיִית אַחֵרִים.
[מִבְּרַת הַגְּמָרָא: וְאִידָךְ – והתנא בברייתא האחרת הסובר לרבות
מֵאִשֶּׁר תִּכְסֶּה בָּהּ לְחַיִּיב בְּצִיצִית טִלִּית בַּעֲלַת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת, מִנֵּין הוּא
דּוֹרֵשׁ חַיּוּב כְּסוֹת סוּמָא בְּצִיצִית. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: נִפְקָא לִיה מֵאֲשֶׁר,
שֶׁלְרִבּוּת טִלִּית בַּעֲלַת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת דִּי בְּכַתּוּב 'תִּכְסֶּה בָּהּ'.
מִבְּרַת הַגְּמָרָא: וְאִידָךְ הַסּוֹבֵר שֶׁטִּלִּית בַּעֲלַת חֲמֵשׁ כְּנָפֹת פְּטוּרָה
מִצִּיצִית מִה דּוֹרֵשׁ מֵאֲשֶׁר. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: תִּנָּא זֶה תִּיבַת 'אֲשֶׁר' לֹא
דְּרִישׁ, שֶׁסּוֹבֵר שֶׁאֵינָה מִיּוֹתֵר].
הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא נוֹסֶפֶת הַמַּבְאֵרַת פְּרִטִי דִּינִים בְּבַגְדֵי הַכְּהוֹנָה:
תִּנְיָ רַבְּנָן, נֹאמַר בְּתוֹרָה כְּמֹה עֲשִׂיִם לַעֲנִין בְּגַדֵי הַכְּהוֹנָה שִׁיּוּ
עֲשׂוּיִים מִבָּד', הַגְּמָרָא דּוֹרֶשֶׁת מִתִּיבָה זֶה כְּמֹה פְּרִטִים בְּצוֹרֶתָם
הָרְאוּהָ שֶׁל הַבְּגָדִים:
א. 'בָּד', שֶׁהֵיוּ שָׁל בּוּץ – עֲשׂוּיִים מִפֶּשֶׁתָן.
ב. 'בָּד', שֶׁהֵיוּ חֲדָשִׁים, כְּפִי שֶׁהִיא הַפֶּשֶׁתָן בַּעַת עֲשִׂית הַבְּגָדִים.

חוגרים אותו על הצלעות כנגד אצילי ידיו – כנגד המרפקים.
הגמרא מביאה מעשה בענין מקום חגירת האבנט: **אמר רב אשי,**
אמר לי הונא בר נתן, וימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיוגדר
מלכא – פעם אחת עמדתי לפני מלך פרס ששמו איוגדר, והנה מדלי
לי המיניא – וזיה אבנטי חגור גבוה מדאי, למעלה מכנגד המרפק,
ותיתיהו ניהליה – והורידו המלך למקומו הראוי, כנגד המרפק, כדי
שיהא לבושי נאה, ואמר לי, הלא ממלכת בנהנים וגוי קדוש (שמות
יט ט) בתיב בכז – בבני ישראל), וצריכים אתם לנהוג כתפארתם של
כהנים, שנאמר בהם 'לא יחגרו ביזע', ממשך הונא בר נתן ומספר: פי
אתאי קמיה דאמימר וסיפרתי לו זאת, אמר לי, אקנים כך הכתוב
בנבואת ישעיה לזמן הגאולה (ישעיה מט ג) 'והיו מלכים אומנוד' – בני
ישראל יהיו ברום המעלה, ומלכי אומות העולם ישרתום כאומן
המגדל את התינוק), שהמלך שירת אותך וסידר אבנטך.
בברייתא שהובאה לעיל (דף) שנינו שאסור לכהן להוסיף בגד על
בגדי הכהונה. הגמרא מביאה משנה בעירובין (עא), ומימרא שנאמרה
עליה בנידון 'יתור בגדים': **תנן הָתָם, כְּהֵן שֶׁלֶקָה בְּאַצְבָּעוֹ בִּזְרוֹ**
עָלָה נָמִי בְּמִקְדָּשׁ אֶף בִּשְׁבֹת, שאין זה כבוד שתראה מכתו בעת
עבודתו, ואף שאסרו חכמים לעשות רפואה בשבת, שבות – גזירת
חכמים] במקדש הותרה לצורך עבודתו, אבל לא יעשה כן בְּמִדְבָּה –
מחוץ למקדש, שחכמים אסרו רפואה בשבת. ואם מתכוין בכריכת
הגמי כדי להוציא ממנה – וממכהו דם, כאן וְכָאן – בין במקדש ובין
במדינה אסור, שחבלה בהוצאת דם אסורה מן התורה, ולא הותרה
במקדש.
הגמרא מביאה דברי האמוראים על משנה זו: **אמר רב יהודה בריה**
דרבי חייה, לא שנו אלא כריכת גמי, שאינו בגד, אבל צילצול קטן
– חגורה קטנה, אם יכרכנה הכהן הוי יתור בגדים, ועבודתו פסולה.
ורבי יוחנן אמר, לא אמרו דין יתור בגדים אלא בהוספת בגד
במקום לבישת בגדים, אבל שלא במקום בגדים, כגון על האצבע,
הוספת בגד לא הוי יתור, ולכן יכול לכוך אף צילצול.
מקשה הגמרא על רבי יוחנן: **ותיפיק ליה – גם בלא פסול יתור בגדים**
יש לאסור כריכת בגד משום חציצה בין יד הכהן לכהן שרת.
משיבה הגמרא: מדובר שהמכה היא ביד שומאל, שאינה כשרה
לעבודה. אי נמי, מדובר שהמכה ביד ימין אבל שלא במקום עבודה
– לא על כף היד ושבח מחזיק הכהן את כלי השרת, אלא על גב היד.
כפי שנתבאר לדעת רבי יוחנן 'יתור בגדים' נאמר רק במקום בגדים,
הגמרא מביאה דעה חולקת: **ופליגא דרבא, דאמר רבא אמר רב**
חסדא, כהן שיש לו חציצה על בשרו, אם היא במקום בגדים
וחוצצת בין בשרו לבגדו, אפילו נימא – (שערה) אחת חוצצת,
ועבודתו פסולה. אבל אם היא שלא במקום בגדים, שלש אצבעות
על שלש אצבעות (שהוא שיעור בגד) חוצצות, כלומר, הרי הכהן
מיותר בגדים, אבל פחות מכהן – משלש על שלש אינן חוצצות.
הגמרא מבררת האם רבא חולק גם על רב יהודה שאסר לכוך
צילצול קטן על המכה: **אדרבי יוחנן ורבא פליגא, שהרי לדעת רבי**
יוחנן שלא במקום בגדים אין דין יתור בגדים, ומשמע אף בשלש על
שלש, ולדברי רבא שלש על שלש פוסל אף במקום זה, אך יש לברר
אדרב יהודה בריה דרבי חייה שאסר לכוך צילצול קטן על המכה
אף שאין בו שלש על שלש, מי לימא דפליגא רבא עליו, או לא.
משיבה הגמרא: **שאני צילצול קטן דחשיב – שונה צילצול שאף**
שאינו בו שיעור בגד, מחמת חשיבותו שעשוי לנוי נחשב לבגד, ומודה
רבא שכריכתו נחשבת ליתור בגדים.
הגמרא מביאה גירסא אחרת במחלוקת רב יהודה ורבי יוחנן: **לישנא**
אחריתא אמרי לה, אמר רב יהודה בריה דרבי חייה, לא שנו אלא
כריכת גמי, אבל צילצול קטן חוצץ ואסור לכוך. ורבי יוחנן אמר
לא אמרו פסול חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום
בגדים, שאז אף שאין בו שיעור בגד פוסל משום חציצה בין בשרו של
הכהן לבגדיו, אבל שלא במקום בגדים, שלש על שלש (שהוא
שיעור בגד) חוצצות, כלומר הרי הכהן מיותר בגדים, אבל פחות
מיכן אינה חוצצת.
אומרת הגמרא: **ותיינו דרבא אמר רב חסדא – לפי הלשון השני**

דברי רבי יוחנן הם כדברי רבא בשם רב חסדא, שדין יתור בגדים
נאמר גם שלא במקום בגדים, אמנם דווקא ביש בו שלש על שלש.
מבררת הגמרא: **לימא דרבא פליגא אדרב יהודה בריה דרבי חייה,**
שהלא רב יהודה אמר שאף צילצול קטן שאין בו שלש על שלש
פוסל משום יתור בגדים, ולרבא דווקא אם יש בו שלש על שלש
פוסל, ויתכן שאפילו בצילצול אמר כן.
משיבה הגמרא: **שאני צילצול קטן דחשיב, ומודה רבא שאף שאין**
בו שלש על שלש יש בלבישתו משום יתור בגדים.
מקשה הגמרא: **ולרבי יוחנן שהתיר לכוך על המכה אפילו צילצול,**
מאי איריא – מדוע נקט התנא שכורך גמי, לשמועין שכורך אפילו
צילצול קטן, ושמיענו שאין בזה משום יתור בגדים כיון שאינו
במקום בגדים, וכל שכן שיכול לכוך גמי.
מתרצת הגמרא: **התנא נקט 'גמי' דמילתא אנב אורחיה קא משמע**
לן דגמי מפי – השמיענו בזה שגמי מרפא המכה, ואף על פי כן כורכו
הכהן בשבת, ששבות במקדש הותרה.
הגמרא מביאה כמה ספיקות בענין חציצה בין בשרו של הכהן לבגדי
הכהונה: **בעי רבא, נכנסה לו רוח כבגדו ומבדילה את בגדו מבשרו,**
מהו, האם 'על בשרו' פשיטין והא ליכא, שהרוח מפסיקה בין בשרו
לבגדו, ועבודתו פסולה, או דלמא דרף לבישה בכך, ועבודתו
כשרה.
ספק נוסף: **בינה המונחת על בשרו תחת לבגדו, מהו שתחזין. מבאר**
רבא: בכינה מזה לא תפעי לה, ונדאי חייצא, אלא בכינה חיה
מאי, מי אמרין בין דאתא ואולא רבייתא היא – כיון שהכינה
באה והולכת אל הגוף וממנו כל זמן חיותה, וכך היא דרך גידולה,
והרי היא כבשרו של הכהן ולא חייצא, או דלמא, בין דקפיד עליה
הכהן, וברצונו שלא תהא שם, חייצא.
ספק נוסף: **עפר מהו שחזין בין בשרו לבגדו. תמחה הגמרא: עפר,**
נדאי חייץ. הגמרא מתקנת את נוסח הספק: אלא, אבך עפר – עפר
דק שאין הכהן מרגיש בו, מהו – האם נחשב לחציצה.
ספק נוסף: **אורי בית השחי – (שהיו בתי הזרוע של הכתונת רחבים,**
ואין צמודים לבית השחי) מהו שחזין, האם 'על בשרו' פשיטין והא
ליכא, אלא צריך שיהיו בתי הזרוע דחוקים ומונחים על בשרו ממש,
או דלמא דרף לבישה בכך, ועבודתו כשרה.
ספק נוסף: **הגנים ידו לתוך חיקו תחת לבגדו מהו, ידו שהיא גופו**
של הכהן מי חייץ, או לא.
ספק נוסף: **נימא – שיערה, או חוט וכדומה, מהו שתחזין.**
בפשוט 'נימא' היינו שיערה שהגיעה מבחוץ, ולכן תמחה
הגמרא: **נימא, ונדאי חייצא. מבארת הגמרא: אלא, נימא**
מדולדלת – חוט מבגד הכהונה עצמו שניתק ממקומו, ועדיין
תחוב בבגד, מהו, האם כיון שהתנתק ממקומו הרי הוא כסתם
חוט וחוצץ, או שמא כיון שעדיין תחוב בבגד נחשב כחלק מהבגד
ואינו חוצץ.
ספק נוסף: **בעי מר בר רב אשי, אם תפשוט שידו אינה חוצצת יש**
להסתפק, יצא שערך של ראש הכהן למטה עד שנכנס בכגדו – בין
כותנתו לבשרו, מהו, האם שערך כגופו של הכהן דמי ואינו חוצץ
כשם שידו אינה חוצצת, או לאו כגופו דמי וחוצץ.
הגמרא מביאה ספק בדין הנחת תפילין לכהנים בעת עבודתם: **בעי**
רבי יוחנן, תפילין מהו שחזיצו, כלומר, האם מותר לכהנים להניח
תפילין בעת עבודתם במקדש, וצדדי הספק, שמא התפילין הרי הם
כבגד, והנחתם נחשבת ליתור בגדים, או שמא חביבות המצוה
גורמת שיהיו כגופו של הכהן ולא כבגד. מוסיף רבי זירא: אליכא
דמאן דאמר לילה לאו זמן הנחת תפילין הוא, לא תפעי לה, שבינן
דבעבודות לילה חייצי התפילין, שהרי אז אין להניחם ובודאי אין
בטלים לגופו, אם כן בעבודות יום החמורות מעבודות לילה נמי
חייצי, כי תפעי לה למאן דאמר לילה זמן תפילין, מאי מצוה
דגופיה חייץ, או לא חייץ.
אניגלגל מילתא – (התגלגל ספיקו של רבי זירא) ומאן – (ובא) לקמיה
דרבי אמרי, אמר ליה רבי אמרי, תלמוד ערוך הוא בדיני, תפילין
חוצצות לכהנים, כלומר נחשבות כבגד ופוסלות העבודה.

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכז רש"י

כנגד אצילי ידיהם. על צלעותיהן כנגד המזרח; איגוד מלכא. כך שמו ומלך פרס היה; והוא מירלי המיניא ותייתיה גיהליה. אבנטו היה גבוה חגור מלמעלה מכנגד אצילי ידיו והפשיטו למטה כדי לנאותו; אמר ממלכת כהנים כתיב בכו. וצריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים דכתיב בהו לא יחרגו ביזע; בורך עליה נמי.

בשעת עבודה שגנאי הוא שתראה שם מכתו

ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום

רפואה אסור משום שבות גזירה שמה יסחוק

סמנים ה"מ במדינה אבל במקדש לא גזרו

משום שבות; ואם להוציא דם. שמתוכין לכו:

כאן וכאן אסור. דחבורה הוא ואיסור

דאורייתא: צילצול. בנדיל: אבל שלא

במקום בגדים. כגון אצבע; ותיפוק לי משום

הוציץ. בין ידו לעבודה ואסור דבעינן ולקח

הכחן שתהא קבלה בעצמו של כחן ותיבי

שרי ר' יוחנן: בשמאל. שאינה כשרה

לעבודה: שלא במקום עבודה. כגון על גב

היד: ופליגא דרבא. אדרבי יוחנן: שלש על

שלש חוצצות. כלומר הוי יתור בגדים ואידי

דנקט בנימא אחת במקום בגדים לישנא

דחציצה דשייכא בה נקט נמי במסקנא לישנא

דחציצה: ודאי פליגא. דהא אמר ושל

במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ואפי'

שלש על שלש במשענו: מי לימא דפליגא.

דאיהו אמר צילצול קטן חוצץ ורבא אמר

פחות משל לא חוצץ: דחשיב. לפי שעשו

לנו והוי בגד: ל"א אמר לו בן. בדר' יהודה

בר' חייא לא פליגי לישני דחוצץ נמי דקאמר

משום יתור בגדים הוא דלא שייכא למימר

חציצה שלא במקום בגדים ושלא במקום

עבודה דאי במקום עבודה אפי' נימא חייצא

ובדר' יוחנן הוא דפליגי לישנא: לימא פליג.

דרבא אדר' יהודה דאילו רבי יוחנן פשיטא לן

דפליג עליה ואפילו צילצול קטן מכשר דהא

עלה קמהדר ופליג אלא דרבא דאיתמר

(עלה) בעלמא מי לימא פליג אדרבי יהודה

דנימא דרבא אפי' צילצול קטן מכשר שלא

במקום בגדים: ול' יוחנן, דקאמר אפי'

צילצול לא חייץ מאי איריא דנקט תנא

דמתני' גמי לשמועין צילצול לא הוי יתור

וכל שכן גמי דגמי מסי. רופא המכה ואפי'

מותר דאין שבות במקדש דכולה מסכתא

באיסור שבת איירי ועיקר משום שבות נקט

לה ומשנה זו בעירובין וכן כולה הך סוגיא

התם היא: נכנסה לו רוח כנגדו. והבדילתו

מבשרו בשעת עבודה: רביתא היא. הרי היא

כבשרה בין דקפיד עליה דברצונו לא תהא

בבשרה: אבך עפר. דק ואינו מרגיש בה: בית

השחי מהו שיחוי. אורי בית השחי כגון בתי

זרועותיו של חלוק שיהא רחב ואינו נוגע

בבית השחי מהו שיחוי צריך שיהו בתי

זרועותיו דחוקים ונוגעין בבשרה: גופו. ידו

שדאי גופו: נימא. משמע דאתי מעלמא:

נימא מדולדלת. מן הבגד מגוררין ותחובה בו

קצת אלא שנתקה מעיקרא: יצא שערו.

מראשו למטה עד שנכנס בין כתונת לבשרו

מהו את"ל ידו לא חייצא שערו מאי: מהו שיחוצו.

למיהוי יתור בגדים: אליבא דמ"ד. בפרק בתרא דעירובין (דף צו.) ובהקומץ רבה (מנחות לה.) לא תבעי לך. דודאי חייצא

כדמפרש טעמא כיון דבעבודתו לילה חייצין דהא לא מצוה הוה דניהוי כגופיה משום חביבותא דמצות: דיום נמי חייצין. דאליכ מצינו עבודתו לילה חמי מיעבודת יום וזון

קלימ: מוזן. ליום כדכונן. לשיר: ישראל במעמדן. על כל משמר ומשמר היה מעמד של ישראל בירושלים שבאין ועומדין בעזרה בשעת התמיד וזן שלוחו כל ישראל לעמוד

על קרבנן דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו שתהא שמירתכם עליו בשעת הקרבתו במסכת תענית (דף כו.) פטורין מן התפלה. (שאין יכולין לכזין.) ומן התפילין. דקיימא

לן (סוכה דף כה.) העוסק במצוה פטור מן המצוה: דלא מיתני ליה אסורין. שאין יכול לשנות בהן איסור: דיד. חוצצות דהוא בין בגד לבשר: דראש. אין חוצצות כדמפרש

ואזיל: שערו. של כחן גדול שהיה נראה בין ציצץ שעל מצחו למצנפת שבגובה ראשו:

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. פי' בקונט' גמי מרפא ואסור משום שחיקת סמנים ונראה לפרש גזירה אטו להוציא דם וכן בכל הנהו (דעירובין) (דף קג.) יש לפרש טעמא דאסורי במדינה משום איסורא דקתני בתר הכי כאן וכאן אסור ומידו בירושלמי משמע דטעמא משום שחיקת סמנים דמסיק פרק כל כתבי הקודש גבי רבי שלקה

באצבעו בשבת ונתן עליה ספוג יבש וקשר עליה

גמי מכוון וקאמר התם דלמדנו דספוג אינו

מרפא אלא משמר גמי לפי שהוא מן המבון

ובסמוך נמי קאמר קא משמע לן דגבי מסי משמע

דהיינו טעמא דאבל לא במדינה: מאי אירא

גמי לשמועין צילצול קטן. תימא הא איצטריך

לאשמועין גמי משום אבל לא במדינה דטעמא

דשחיקת סמנים לא שייך ביצילצול דהא לא מסי

י"ל דמ"מ הוה ליה לאשמועין צילצול דהוי

חידוש גדול יותר דלא הוי יתור בגדים

מלאשמועין איסור של גמי במדינה ומשני

דקמיל דגמי מסי משום לשון חכמים מרפא:

תפלין מהו שיחוצו. פירש בקונטרס למיהוי

יתור בגדים ואי אפשר לומר כן דהא קאמר

לימוד ערוך דתפילין חוצצות ובשל יד איירי

דבשל ראש הא אמרינן בסמוך דאין חוצצות ואי

משום יתור בגדים אפי' דראש נמי ומיהו למאן

דאמר לעיל לא אמרו יתור בגדים אלא במקום

בגדים אבל שלא במקום בגדים לא ניהא דשל יד

הוי במקום בגדים ולא של ראש ומשום חציצה

ממש נראה טפי כדדרוש בסמוך על בשרו שלא

יהא דבר חוצץ מיהו הא דתניא אינן חוצצות

ואוקמינן לה בשל ראש לא הוי שום חידוש שלא

יהא חציצה כי אם שאינן (משום) יתור בגדים

אם לא דתאמר דקמיל דשערו היה נראה א"נ

קמיל דלא חציצי תחת תפילי החיצין:

והזקוק

והיינו דרבא אמר רב חסדא. לימא פליגא אדרב יהודה יהודה דרבי חייא, שאני צילצול קטן

דחשיב. ודרבי יוחנן, מאי איריא גמי', לשמועין צילצול קטן. מילתא אנב אוזריה קא משמע

לך, דגמי מסי. בעי רבא, נכנסה לו רוח בבגדו, מהו. 'על בשרו' בעינן והא ליבא, או דלמא

דרך לבישה בכך. כינח, מהו שתחזין. מתה לא תבעי לך, דודאי חייצא. חיה מאי, מי אמרינן

בין דאתא ואזלא, רביתא היא ולא חייצא, או דלמא, בין דקפיד עליה חייצא. עפר, מהו

שיחזין, עפר, ודאי חייץ. אלא, אבך עפר מהו. בית השחי, מהו שיחזין. 'על בשרו' בעינן והא

ליבא, או דלמא דרך לבישה בכך. הכנים ידו לתוך חיקו, מהו. גופו מי חייץ, או לא. נימא,

מהו שתחזין. נימא, ודאי חייצא. אלא, נימא מדולדלת, מהו. בעי מר פר רב אשי, יצא שערו

בבגדו, מהו. שערו כגופו דמי, או לאו כגופו דמי. בעי רבי זורא, תפילין, מהו שיחזינו. אזליבא

דמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא, לא תבעי לך. בין דלילה חייצי, יום נמי חייצי. כי

תיבעי לך, למאן דאמר לילה זמן תפילין, מאי, מצוה דגופיה חייץ, או לא חייץ. איגלגל מילתא,

ומקטא לקמיה דרבי אמי, אמר ליה, תלמוד ערוך הוא בדיניה, תפילין חוצצות. מיתבי, כהנים

בעבודתן, וליום כדכונן, וישראל במעמדן, פטורין מן התפלה, זמן התפילין. מאי לאו, אם הניחון

אינן חוצצות. לא, אם הניחון חוצצות. אי הכי, 'פטורים', 'אסורים' מ'ביע' ליה. בין דאיבא ליום

וישראל דלא מתנו ליה אסור, משום הכי תנא 'פטורין'. והתניא, אם הניחון אינן חוצצות. לא

קשיא, הא דר'אש. מאי שאנא דיד, דכתיב 'ל'בש' על בשרו' שלא יהא דבר חוצץ בינו

לבשרו. דראש נמי, כתיב 'ושמרת המצנפת על ראשו'. תנא, שערו היה נראה בין ציצץ למצנפת

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

ששם

קכח זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף יט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

1 **וחוקה** כתיב בהו ליעבכו. אפי' למאן דאמר (יומא דף ס.) דלא כתיבא חוקה אלא
2 [דבריים הנעשים] בבגדי לבן בפנים לכל הפחות קידוש דהוי בין בגדי זהב
3 לבגדי לבן ליעבב דצורך פנים כפנים בדאמר שיליה הוציאו לו (שם דף ס.) דקטרת
4 שחפנה קודם שחיתת הפר פסולה דצורך פנים כפנים דמי: **א'** הכי דצפרא נמי. תימא
5 מאי קושיא כיון דהוי במיתה אתי בקל וחומר
6 מיושב שאינו במיתה ואם עבד חילל וכי תימא
7 מה לזושב כו' ונילף מיושב וחד מחדך ועוד
8 דשם יושב לא פריך ואמאי חשיב ליה ירו'
9 אאופתא: **וחבירו** מסייעו במסכת תמיד (דף
10 כח. פרק א מ"ד) משמע דארתו ושיחה חולך
11 לתרומת הדשן היה מחלק יחידי והוא פליגא
12 אז היה שם דבר שהיה מסייע: **עמידה** מן
13 הצד איכא בינייהו. לרבנן לא שמיה עמידה מן
14 הצד ונראה כשקורין בתורה שלא לסמוך
15 משום דאמר (רבי) במגילה פרק הקורא את
16 המגילה עומד (דף כא.) דבתורה בעי עמידה
17 ובירושלמי נמי אמרין דאסור לסמוך משום
18 דכשם שניתנה באימה כך נהגין אותה באימה:
19 **וליתב** מיתבי ולקידש. לאו ישיבה ממש
20 קאמר דאין ישיבה בעודה אלא סמיכה: **אלא**
21 האי בגשתם מיבעי ליה לכדרב אחא בר יעקב.
22 אף על גב דבימא משמע דרבי נמי אית ליה
23 דרב אחא בר יעקב דקסבר דתרתו שמע מינה:
מיתבי

ששם מניח תפילין: מחוסר סיפורים: **מָנֹלָה, אָמֵר רַב הוּנָא, אָמֵר קָרָא 'נִכְפָּר עָלֶיָה הַכֹּהֵן וְהַרְהָה', 'מִתְהַרְה' מִכָּלֵל שֶׁהָיָה טָמֵא: וְשֶׁלֹּא רַחוּץ יָדִים וְרִגְלִים: אֲתִיא 'חֻקָּה חֻקָּה' מִמְּחוּסָר בְּגָדִים: תָּנוּ רַבָּנָן, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁלֹּא טָבַל וְשֶׁלֹּא קִדְּשׁ, בֵּין בְּגָד לְבָגֵד וּבֵין עֲבוּדָה לְעֲבוּדָה, וְעַבְדוֹתָ פְּשֻׁרָה. וְאַחַד כֹּהֵן גָּדוֹל וְאַחַד כֹּהֵן הַדְּיוּטָה, שֶׁלֹּא קִדְּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו שְׁחִירָתָה, וְעַבְדוֹתָ פְּסוּלָה. אָמֵר לִיה רַב אֲסִי לְרַבִּי יוֹחָנָן, מִכְּדִי חֲמִשׁ מְבִילוֹת וְעִשְׂרֵה קִדּוּשֵׁין דְּאֻרְיִיתָא, וְחֻקָּה פְּתִיב כְּהוֹ, לִיעֲכַבּוּ. אָמֵר לִיה, אָמֵר קָרָא 'וּלְבָשִׁם', לְבִישָׁה מְעַכְבָּת, וְאֵין דְּבָר אַחֵר מְעַכְבָּ. צִהְבוּ פָּנֶיךָ, אָמֵר לִיה, וְי"ו אֲאֻפְתָּא פְּתִיב לָךְ. אִי הָכִי, דְּצִפְרָא נָמִי. אָמֵר חֻקָּה, אָמֵר קָרָא 'וְהִוְהִתָּה לָהֶם חֵק עוֹלָם לֹא וְלִירְעוּ לְדֹרֹתָם', דְּבָר הַמְעַכְבֵּב פּוֹרְעוֹ, מְעַכְבֵּב בּוֹ. דְּבָר שְׁאִינוֹ מְעַכְבֵּב פּוֹרְעוֹ, אֵין מְעַכְבֵּב בּוֹ. רַבִּי יוֹנָתָן אָמֵר, מִהֲבָא 'רִרְחֲצוּ מָמְנוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְכִנְיֹו', דְּבָר הַמְעַכְבֵּב בְּכִנְיֹו, אֵין מְעַכְבֵּב בּוֹ. רַבִּי יוֹנָתָן, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמֵר מִדְּחֻקָּתָה. אָמֵר לָךְ, הֵהוּא לְדֹרוֹת הוּא דְכִתְבִּי. וְאִידֵךְ, מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמֵר מֵהָאִי. מִיפְעִי לִיה לְכַדְרֵי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמֵר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, כֹּל כִּיּוֹר שְׁאֵין בּוֹ כְּדִי לְקַדֵּשׁ אֲרֻכָּה פְּהִינִים מָמְנוּ, אֵין מִקְדָּשֵׁין בּוֹ, שְׁנֵאֵמֵר 'רִרְחֲצוּ מָמְנוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְכִנְיֹו': תָּנוּ רַבָּנָן, בִּיצֵד מִצֹּת קִדְּשׁ, מִנִּיחַ יָדוֹ הַיְמָנִית עַל גְּבִי רִגְלוֹ הַשְּׂמָאלִית, וְיָדוֹ הַשְּׂמָאלִית עַל גְּבִי רִגְלוֹ הַיְמָנִית, וּמִקְדָּשׁ. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי הִוְהִתָּה אֹמֵר, מִנִּיחַ שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ עַל גֵּב זוֹ, וְעַל גְּבִי שְׁתֵּי רִגְלָיו, זוֹ עַל גְּבִי זוֹ, וּמִקְדָּשׁ. אָמֵרוּ לוֹ, הִפְלָתָהּ, אִי אֲפִשֵׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן. שְׁפִיר קָאֵמְרִי לִיה. אָמֵר רַב יוֹסֵף, וְחִבְרִי מְסִיעוּ. מֵאִי בִינְיָהוּ. אָמֵר אֲבִי, עֲמִידָה מִן הַצֵּד, אִימָא בִינְיָהוּ. אָמֵר לִיה רַב סָמָא בְּרִיה דְּרַב אֲשִׁי לְרַבִּינָא, וְלִיתִיב מִיתָב וּלְקַדֵּשׁ. אָמֵר קָרָא 'לְשֵׁרָה', וְשִׁירוֹת מְעוּמָד הוּא: תָּנוּ רַבָּנָן, קִדְּשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו בַּיּוֹם, אֵין צָרִיד לְקַדֵּשׁ בְּלִילָה. בְּלִילָה, צָרִיד לְקַדֵּשׁ בַּיּוֹם. דְּבָרֵי רַבִּי, שְׁתִּיה רַבִּי אֹמֵר, לִינָה מוֹעֵלָת בְּקִדְּשׁ יָדִים וְרִגְלִים. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אֵין לִינָה מוֹעֵלָת בְּקִדְּשׁ יָדִים וְרִגְלִים. תֵּנִיא אִידֵךְ, הִיָּה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ כֹּל הַלֵּילָה, לְאוּרָה מְעוֹן קִדְּשׁ יָדִים וְרִגְלִים, דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, בֵּין שְׁקִידֵשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו מִתְחִילָת עֲבוּדָה, אֲפִילוּ מִיפֵן וְעַד עֲשֻׁרָה יָמִים, אֵינוֹ צָרִיד לְקַדֵּשׁ. וְצָרִיקָא, דְּאִי אֲשַׁמְעִין קִפְיִיתָא, בְּהָדִיא קָאֵמֵר רַבִּי, דְּפֶסֶק לִיה מְעַבְדָּה לְעַבְדָּה. אֲבָל בְּהָא דְּלֹא פֶסֶק לִיה, אִימָא מוֹדִי לִיה רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאִי אֲשַׁמְעִין בְּהָא, בְּהָא קָאֵמֵר רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. אֲבָל בְּהָא, אִימָא מוֹדִי לִיה לְרַבִּי, צָרִיקָא. מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי, דְכִתְבִּי 'בְּגִשְׁתֶּם'. מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְכִתְבִּי 'בְּבֹאֵם'. וְאִידֵךְ נָמִי, הָא פְּתִיב 'בְּבֹאֵם'. אִי פְּתִיב 'בְּגִשְׁתֶּם'. וְלֹא פְּתִיב 'בְּבֹאֵם, הִוְהִי אִימָא אֲפִילוּ אֲבִיָּה רִיקְנִית. אֲבִיָּה רִיקְנִית, הָא פְּתִיב 'לְשֵׁרָה'. אֲלֹא, 'בְּגִשְׁתֶּם' מִיפְעִי לִיה לְכַדְרֵי אַחָא בְּרַב יַעֲקֹב, הַכֹּל מוֹדִים בְּקִדְּשׁ שְׁנֵי בְּשָׂהוּא לְבֹשׁ, מִקְדָּשׁ. מֵאִי טַעְמָא, דְּאָמֵר קָרָא 'אוֹ בְּגִשְׁתֶּם'. מִי שְׁאִינוֹ מְחוּסָר אֲלֹא גִישָׁה בְּלָבָד, יָצָא זֶה שְׁמֻחוּסָר לְבִישָׁה וְגִישָׁה. 'לְהַקְטִיר אִשָּׁה', לָמָּה לִי.**

מהו

1 ששם מניח תפילין. הלכך ליכא חציצה ותנא דאיצטריך לאשמועין אם הניחין אן
2 חרצות משום ייתור בגדים הוא דאיצטריך לאשמועין דלאו בגד הוא: **מכלל שהיא**
3 **טמאה.** עד עכשיו טמא כתיב ביה ויגדור ולא חיללו: **אתיא חוקה חוקה.** מה להלן
4 אם עבד חילל אף כאן אם עבד חילל: **כהן גדול כו'.** כגון בחמש עבודות של יום
5 הכפורים דילפינן בסדר יומא (דף לב.) שהוא
6 משנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן
7 לבגדי זהב וצריך לכל חילוף טבילה ושני
8 קידושין מן המקרא אם לא טבל ולא קידש
9 עבודתו כשרה: **שחרית.** בין ביום הכפורים בין
10 בכל השנה עבודתו פסולה כדילפינן חוקה
11 חוקה ממחוסר בגדים: **דאורייתא.** דכתיב
12 ורחץ את בשרו במים ולבשם והתם יליף
13 לכולה מילתא: **וחוקה כתיב כהו.** לאחר
14 שגמר כל הפרשה כתיב והיתה להם לחוקת
15 עולם בחדש השביעי בעשור וגו': **אמר קרא**
16 **ולבשם.** שינה הכתוב בלבישה לעבד דכתיב
17 ילבש ולבשם ולחכי כתיב הכא עכובא
18 למעוטי עכובא דחוקה דלא קיימא אהאי
19 קרא דאיירי בהחיצה ולבישה אלא אשאי
20 (שני) דברים האמורים בפרשה: **ואין דבר**
21 **אחר.** בפסוק זה מעבב: **צהבו פניו.** של ר' אסי
22 מפני שמזהב כסבור טעם הגון שמע: וי"ו
23 **אאופתא כתיב לך.** כתבתי לך ירו' על
24 הבקעת אות שאין ניכרת בה מפני שורות
25 הבקעת שמפסקות בה הפסקות הרבה לשון
26 אחר השורות עצמו קרי להו וי"ו שדומין לה
27 כלומר אין זה טעם דאיכא לאקשווי איכ
28 אפילו קדוש של שחרית ושל יוה"כ נמי לא
29 לעבב ביה דהא אימעט ביום הכפורים
30 מולבשם: והיתה להם לחק עולם. בקידוש
31 כתיב: **בזרעו.** בבחינים הדיוטים דהיינו קידוש
32 שבעשת כנסיה שנוהג בכל הכהנים מעבבא
33 באחרון ביום הכפורים דהא חוקה כתיב:
34 לדורות הוא דכתיב. אזהרה לנהוג חוקה זו
35 לזרע אחרינו ולא להקשא אתא: **שאין כו.**
36 שאין מחזיק מים כשיעור ארבע קידושין
37 משה ואהרן, תרין ובניו תרין שאף משה כחן
38 היה שבעשת ימי המלוואים ואע"ג דלא כהנו
39 בבת אחת מיהו קרא להכי מדירש: מניח ירו'
40 כו', דבעינן דיו ורגליו כאחד ירחצו כדכתיב
41 קרא: **הפלתה.** דברים ממדת כל אדם דאי
42 אפשר לו שלא יפול: **אמר רב יוסף.** הא דרבי
43 יוסי ברבי יהודה כשחבירו מסייעו מחזיק בו
44 שלא יפול: **מאי בינייהו.** במאי פליגי: **עמידה**
45 מן הצד. כגון זו שאינו בלא סיוע לרבנן לא
46 הויה עמידה ואנן עמידה בעינן כדמפרש
47 לקמן: **אמר קרא לשרת.** או בגשתם אל
48 המזבח לשרת איתקש קידוש לשרות: **אינו**
49 **צריך לקדש בלילה.** אם לא יצא ולא הסיח
50 דעתו: **צריך לקדש ביום.** כדמסיים מילתיה
51 שהלינה פוסלת בקידוש ועמוד חסר הוא
52 העושה לינה לקמן בפרק המזבח מוקדש (דף
53 פו.) מתחילת עבודה. כשהתחיל לעבוד
54 עבודות הללו ולא הסיח שוב דעתו ועד
55 עשרה ימים ובלבד שיהא עומד ועובד:
56 **דפסק ליה מן העבודה.** אלא שלא הסיח דעתו דלא תני בה היה עומד ומקריב כי הכא: **דכתיב בגשתם.** וגישת דשחרית גישה אחרית היא שהרי יש כאן מערכה חדשה:
57 **דכתיב כבואם.** והרי וזהו לא יצא: **אבל גישה וגישה.** ואפי' שתיקו בו ביום: **אכאיה ריקנית.** נכנס שלא לעבוד: **דבר אחא בר יעקב.** בסדר יומא: **הכל מודים.** ר"מ ורבנן דפליגי
58 בקידוש שלפני כל טבילה של טבילות (כו' ג רבנן אמרין) קידש ידיו ורגליו ופשט רבי מאיר אומר פשט קידש ידיו ורגליו מודים הם בקידוש של אחר טבילה שלוש הבגדים
59 שהוא מחליף ואחר כך מקדש ואינו מקדש כשהוא ערום דכתיב בגשתם ירחצו מי שאינו מחוסר אחר קידוש אלא גישה: **להקטיר אשה.** דכתיב גבי קידוש למא לי פשיטא
60 דבעיא קידוש דהא גישה מזבח היא:

זבחים דף יט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכט

קידוש בין עבודה לעבודה ואך קידוש בשחרית, אין זה מעבד
ועבודתו כשרה בדיעבד.
מקור נוסף: רבי יונתן אומר מהכא – מהפסוק דלהלן, נאמר בפסוק
(שמות מ לא) 'וַיִּרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם',
והקיש הפסוק אהרן ובניו, ויש לדרוש מכך שדבר המעבב בבניו
מעבב בו, דבר שאינו מעבב בבניו אין מעבב בו.
הגמרא מבארת מדוע לא הסכימו חזקיה ורבי יונתן לאותו לימוד.
מבשרת הגמרא: רבי יונתן שדרש דין זה מ'אהרן ובניו', מאי מעבב
לא אומר מהפסוק דההנהיגו לו ולזרעו. משיבה הגמרא: אומר לך רבי
יונתן, תהא ו-אותו פסוק שדרש ממנו חזקיה, לדורות הוא דבתיב,
כדי ללמדנו את עיקר הדין, שגם זרעו של אהרן צריך לנהוג כאמור
שם ולקדש ידים ורגלים קודם העבודה במקדש. וכיון שלכך הוא
נאמר, שוב אין הוא פנוי להקיש.
מבשרת הגמרא: ואידך – חזקיה, מאי מעבב לא אומר מהאי – מדוע
לא דרש מ'אהרן ובניו'. משיבה הגמרא: מ'פ'ע' ליה – פסוק זה נצרך
לדרשה אחרת כדרכי יוסי ברבי חנינא ואין הוא פנוי ללמוד ממנו.
האמר רבי יוסי ברבי חנינא, כל ביור שאין בו כמות של מים כדי
לקדש ארבעה פהנים ממנו, אין מקדשין בו. שנאמר ובפסוק זה
שדרשנוהו לעיל 'וַיִּרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי', הרי ארבעה,
משה, אהרן, ושני בניו. ודרש רבי יוסי ברבי חנינא מפסוק זה, שצריך
הכיר להיות מחזיק שיעור מים המספיקים לקידוש של ארבעה
כהנים.
הגמרא מביאה ברייתא כיצד מקדשים ידים ורגלים: תנו רבנן, ביצד
מזנות קידוש ידים ורגלים, מניח הכהן את ידו הימנית על גבי רגלו
הימנית, ואת ידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש. רבי
יוסי ברבי יהודה אומר, מניח שתי ידיו זו על גב זו, ואת שתי ידיו
המנוונות כן זו על גב זו, מניח על גבי שתי רגליו, שגם הן זו על גבי
זו, ומקדש – שופך מים מן הכיור על כולן יחד.
אמרו לו חבריו לרבי יוסי ברבי יהודה, הפלגתה – הוספת יותר ממה
שאדם יכול, שהרי אי אפשר לעשות כן בלא שיפול. שואלת
הגמרא: שפיר קאמרי ליה – טענה נכונה היא זו, וכיצד יתכן לקדש
כן. משיבה הגמרא: אומר רבי יוסף, ותפירי של הכהן המקדש
מסייעו בזמן הקידוש, וסומכו שלא יפול.
מבשרת הגמרא: מאי פנייהו – מדוע נחלקו חכמים על רבי יוסי ברבי
יהודה ואמרו שאי אפשר לעשות כן, הרי אפשר על ידי סיוע, וכפי
שתייר רב יוסף. משיבה הגמרא: אומר אבוי, עמידה על ידי סיוע מן
הצד איכא פנייהו, שלחכמים עמידה על ידי סמיכה אינה נקראת
עמידה, ויש לקדש כשהוא עומד.
אמר ליה רב סמא ברבי רב אשי לרבינא, וליתיב מיתב ולקדש
– מדוע באמת לא יקדש ידיו ורגליו כשהוא נסמך, ואז יוכל לקדש
בבת אחת. משיבה הגמרא: אומר קרא – נאמר בפסוק 'בבאם אל
אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו או בגשמים את המזבח לשירת
להקטיר' (שמות ל ב), שהקשה התורה בפסוק זה את הקידוש לשירות,
ושירות מעומד הוא.
הגמרא מביאה מחלוקת תנאים אם יש פסול לינה בקידוש ידים
ורגלים: תנו רבנן, קידש ידיו ורגליו ביום, אין צריך לשוב ולקדש
בלילה, ויכול הוא להמשיך לעבוד את העבודות הכשרות בלילה
(כגון הקטרה) גם אחר שקיעת החמה על סמך הקידוש שקידש קודם
לכן. אבל אם קידש בלילה, צריך לשוב ולקדש ביום, אם הוא חפץ
להמשיך ולעבוד, דברי רבי, שהיה רבי אומר, לינה מועלת –
פוסלת בקידוש ידים ורגלים, וכיון שעבר עמוד השחר שהוא זמן
פסול לינה, על ידיו ורגליו, נפסלו בלינה, וצריך לקדש בשנית. רבי
אלעזר ברבי שמעון אומר, אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים,
ולפיכך אפילו אם קידש בלילה ועבר עליו עמוד השחר, אינו צריך
לשוב ולקדש, כיון שהקידוש הקודם לא נפסל.
תניא אידך – שנינו מחלוקת זו בברייתא נוספת, היה הכהן עומד
ומקריב חלבים ואיברים על גבי מזבח כל הלילה, לאוירה – כיון
שהגיע עמוד השחר מעון קידוש ידים ורגלים בשנית, דברי רבי,
ומשום שלינה פוסלת את הקידוש. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר,
המשך בעמוד קנא

ששם מניחין הכהנים הגדולים תפילין של ראש.
שנינו במשנה: מחוסר פיהורים שעבד, עבודתו מחוללת.
הגמרא מביאה מקור לדין זה. מבררת הגמרא: מנלן שעבודתו
מחוללת. משיבה הגמרא: אומר רב הונא, אומר קרא לגבי יולדת
(ויקרא יב ח), ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תרים או שני בני
יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה חבה וטהרה, ומכך
שאמר הכתוב 'טהרה' מכלל שהיא ו-שהיתה) טמאה עד עתה
שהביאה קרבנותיה. שאף שכבר טהרה מטומאתה קודם לכן, ולא
היתה מחוסרת אלא הבאת קרבנותיה ומחוסרת כיפורים, נקראת
טמאה. וכן הוא גם בכהן מחוסר כיפורים' שהוא כטמא, ומחלל את
העבודה.
שנינו במשנה: ושלל רחוי דמים ורגלים – כהן שלא קידש ידיו
ורגליו, ועבד, עבודתו מחוללת.
הגמרא מביאה מקור לדין זה. מבארת הגמרא: אתיא – למדים זאת
בגזירה שווה 'חוקה חוקה' ממחוסר בגדים, שנאמר במחוסר בגדים
(שמות כט ט) 'וְחָגַרְתָּ אֹתָם וגו' וְהָיְתָה לָהֶם כְּהִנֵּה לַחֲקֵת עוֹלָם', ונאמר
לגבי קידוש ידים ורגלים (שם ל כא) 'וְיִרְחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְאֵת יָמָתוֹ
וְהָיְתָה לָהֶם חֹק עוֹלָם', וכשם ש'חוקה' האמורה במחוסר בגדים
מעבבת, שאם עבד בלא בגדים עבודתו מחוללת, כך גם 'חוקה'
האמורה בקידוש ידים ורגלים מעבבת, שאם עבד בלא קידוש ידים
ורגלים עבודתו מחוללת.
הגמרא מביאה ברייתא שטבילות וקידושים של יום הכיפורים בין
בגד לבגד אינם מעבבים: תנו רבנן, בהן גדול שלא מכל ושלל
קידש ביום הכיפורים בין בגד לבגד – כשהחליף מבגדי זה לבגדי
לכן ולהפך, ובין עבודה לעבודה, ועבד, עבודתו פשרה, שאין
הטבילות והקידושים מעבבים לפסול את העבודה. ואחר בהן גדול
ואחר בהן הדין שלא קידש ידיו ורגליו בכל ימות השנה וגם ביום
הכיפורים שחרית, שזהו קידוש ראשון לנכנס לעבוד, ועבד,
עבודתו פסולה, שקידוש זה מעבב, והעובד בלא שקידש מחלל את
העבודה. והטעם שקידוש של שחרית מעבב, הוא כאמור לעיל
שנלמד 'חוקה חוקה' ממחוסר בגדים.
הגמרא מבארת מדוע הטבילות והקידושים של יום הכיפורים אינם
מעבבים: אומר ליה רב אסי לרבי יוחנן, מקרי ו-הרי' חמש מביילות
ועשרה קדושים אלו דאורייתא הם, שנכתבו בתורה, וגם חוקה
כתוב בה, שנאמר בסוף הפרשה (ויקרא טז כט) 'וְהָיְתָה לָכֶם לַחֲקֵת
עוֹלָם' ומשמע שכל האמור בפרשה הוא 'חוקה', ואם כן ליצטבב את
העבודה, שתיפסל כאשר הכהן לא טבל ולא קידש.
אמר ליה רבי יוחנן לרב אסי, אומר קרא (שם טז ד) 'וְיִרְחֲצוּ בַמֵּיִם אֶת
בָּשָׂרוֹ וְלִבְשָׁם', ושנה הכתוב לומר 'ולבשם' אף שכבר נאמר בתחילת
הפסוק 'תפתן בד קדש לבש', כדי ללמדנו שדווקא לבישה ששנה
בה הכתוב מעבבת, ואין דבר אחר מעבב, שרחיצה שהיא הדבר
השני שהוכרז בפרשה, אינה מעבבת.
צ"הכו פניו של רב אסי, ששמע על טעם טוב ששמע. אומר ליה רבי
יוחנן, וי"ז אופתא בתבי לך – הרי זה כאילו כתבתי את האות ו'
על בקעת עץ מלאה סדקים, שאי אפשר לקוראה, כלומר טעם שאינו
נכון אמרתי לך. משום דאי תבי – אם כדברי, קידוש דצפרא ו-של
שחרית נמי לא יעבב, ואף שקידוש של שחרית בכל השנה מעבב,
ביום הכיפורים לא יעבב משום המיעוט מ'ולבשם'. והרי שנינו
בברייתא זו שקידוש של שחרית מעבב אפילו ביום הכיפורים. ומוכח
שאין למעט מ'ולבשם' שקידוש ביום הכיפורים אינו מעבב.
הגמרא מביאה מקור אחר לכך: אומר חזקיה, אומר קרא (שמות ל כא)
לגבי קידוש, ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימתו והיתה להם חק עולם
לו ולזרעו לדורות, ויש ללמוד ממה שכתבה התורה 'לו ולזרעו'
שהוקשו הכהן הגדול וזרעו (והכהנים ההדיוטים) זה לזה, שדווקא
דבר המעבב בזרעו – בשאר הכהנים, הוא מעבב גם בו – בכהן
גדול. והיינו קידוש של שחרית בשאר ימות השנה, שנהוג גם בכהן
הדיוט, לכן קידוש זה מעבב גם בכהן גדול ביום הכיפורים. אבל דבר
שאינו מעבב בזרעו, שאר קידושים של יום הכיפורים, שאינם
שייכים אצל כהן הדיוט, אין מעבב בו – בכהן גדול, ואם עבד בלא

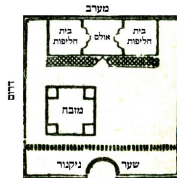
57 הגמרא מביאה ראייה ממשנה שגם לרבי אלעזר מי הכיור נפסלים
58 בלינה: תא שמע, בן קמין עשה שנים עשר דד – ברזים לפיכך, אף
59 הוא עשה מוכני – גלגל לפיכך כדי שלא יהיו מימיו של הכיור

הגמרא דיוחה הוכחה זו: **וְתַסְבְּרָא** – האם אתה סובר שמשנה זו של
בא' לו אצל פר' רק ברבי **אֱלִיעֶזֶר בְּרִי שְׁמַעוֹן** היא נשנית, **וְלֹא**
כְּרַבִּי. ולפי רבי 'בין האולם ולמזבח' אינו 'צפון', לא כן הוא. אלא גם
לרבי 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון ואפשר לשחוט שם, ואם כן
אפשר להעמיד את המשנה כשיטתה. ומה ששנינו בברייתא 'רבי'
מוסיף אף מקום דריסת רגלי הכהנים ממוקם דריסת רגלי ישראל'
[הַשְּׂמָתָא – וְכִי סָבוּר אַתָּה שֶׁרַבִּי רַק אֲדַרְבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי הַיּוֹדֵה מוֹסִיף],
שעל מה שאמר רבי יוסי ברבי יהודה 'כנגד המזבח' הוסיף רבי את
עזרת כהנים ועזרת ישראל, **וְאֲדַרְבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרִי שְׁמַעוֹן** שאמר 'בין
האולם ולמזבח' **לֹא מוֹסִיף** – לא הוסיף, הרי כל שכן הוא, אם
מקום הקדוש בקדושה קלה יותר, דהיינו עזרת כהנים ועזרת ישראל,
הוסיף רבי ואמר שגם הוא נקרא 'צפון'. כל שכן 'בין האולם ולמזבח'

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף כ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קלא רש"י תוספות

מהו דתימא ז"מ. דבעינן קידוש שחרית בעבודה דמעבדת כפרה כגון דם וקמיצה
אבל כל הקטרת אימורין ולא מעבבא אימא לא תיבעי קידוש: מוה שישפלו. בלינה
אין לא שקעה בבור (בני הגולה) דלאמר' בסדר יומא (דף לו.) דמשקע אוה: מוה דילמא
כיון דקדוש בל ישרא איפסלו. דלאר' מ' לקדוש דים שחמים ייגבו ואין לינה על
מי לחלו: ז"מ י' כתר רבין אמר בו' ל"ג תש:

אַמֶּר לַפְּנֵי רַבִּי יִצְחָק בַּר בִּישְׁנָא. לַפְּנֵי ר' אַמִּי
 וְכוּלָּהּ רַבִּין אַמֶּר לָהּ: שְׁלֵא שְׁקֵנוּ. בְּבוּר:
 לַעֲבוּרָת לֵילָה. לְהַקְטֵר חֲלִבִּים: וְהִוִּינן בְּתָ.
 קָמִיא דְּרַבִּי אַסִּי וְלֹא פִשְׁט לָן: דְּלֹא צִירָךְ
 לְקַדְוֶשׁ. וְכִדְרֵי אֲלַעְזֹר בַּר שְׁמַעוֹן דְּלֹא פִסַּל
 לִינָה בְּקִדְוֶשׁ אוּ לְיִלְמָא אֶת רֵאיוֹת לְקֹדֶשׁ
 דִּאיִשְׁטַלּוּ לָהּ בְּלֵילָה וְאַפִּי' לֹר' אֲלַעְזֹר דָּרַשׁ
 לְרַבִּי לִיכָא לְמַמְבְּעֵי אַפִּי צִירָךְ דִּהָא אִפִּילוּ
 בְּקִדְוֶשׁ פִּסַּל: וְלֹא פִשְׁט. ר' אַסִּי הָךְ בִּיעִיג
 לְמַיְמַר דִּאֵין צִירָךְ לְקֹדֶשׁ אֲקַמְר וְלֹא לְפִסְטֵלָה
 בְּלֵילָה בְּדִקְאֻמְרָת מִבְּחֻלּוֹקַת בּוּז כִּךְ מִבְּחֻלּוֹקַת
 בּוּז וּמֹר שִׁיבִישׁ דְּלֹר' אֲלַעְזֹר לֹא פִסַּלָה
 בְּלֵילָה: שְׁנֵים עָשָׂר יָדִי. שְׁמַרְבַּרְבִּי מִימִינוּ
 וְאַמְרִינֵי סִדְרֵי יוֹמָא שִׁדְּהוּ שְׁנֵים עָשָׂר כְּהֵנִים
 הַעֲסֻקִים בְּתַמִּיד מְקֻדְּשִׁים בְּבֵת אַחֲתָ: מוֹכְנִי.
 מִפְּרַשׁ הָתָם גִּלְגָּלִים שְׁמַעְלִין אוֹתוֹ בְּגִלְגָּלִין מִן
 הַבּוּר שְׁחִירָת שְׁלֵא יִהְיֶה מִימִינוּ נִפְסָלִים בְּלֵילָה
 לְפִיכָךְ מִשְׁקַעֲיָן אוֹתוֹ עֲרִיבִת בְּבוּר שִׁדְּהוּ מִימִינוּ
 מְבוֹרְכִים לְמִי הַמַּעֲיָן וְבוֹטְלָה לֵילָה: מֵאִי לֹא.
 אֲפִילוּ ר' אֲלַעְזֹר אֲקַמַּר לָהּ דִּתָּן גַּב דְּרֵינָא.
 בְּקִדְוֶשׁ שְׁנֵיבַּע מִזְוָה בְּנִים: כֹּא לֹב. כֹּחַ אַעֲלֵ
 פְּרוּ לְהַתְּוֹדוֹת עֲלֵיו בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּכֹתִיב
 וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ וְגו' (ויקרא טז) רֵאשׁוּ לְדָרוֹם וּפְנֵינוּ
 לְמַעֲרָב. מִצְוַת לְדָרוֹם הִיא עוֹמֵד וּפְנֵינוּ לְמַעֲרָב
 וְהָתָם מִפְּרַשׁ לָהּ בְּעוֹקֵם אֵת רֵאשׁוּ וְהָתָם פִּרְךְ
 לִקְרִימָה לְהִיא מְזוּרָה מְלַעֲרָב וּמַשְׁנִינָן לָהּ:
 וְהָתָן עוֹמֵד. אַחֲרֵינוּ לְמִזְוָה הַמְּזוּבָּת וּפְנֵינוּ
 לְמַעֲרָב כְּלָפִי הַהִיכָל. וְאַמְרִינֵי טַעְמָהּ הָתָם:
 מִהוּ דִּתִּימָא, הֵינִי מִיָּלֵי, עֲבוּדָה דְּלֹא מְעַבְבָּא כְּפָרָה
 רַב דִּימִי אַמֶּר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּ
 לֵילָה מְוַעֲלָת בְּקִדְוֶשׁ יְדִים
 מִי אֲמַרִינָן הֵינִי לְמֵאִי, לְקִדְוֶשׁ
 דְּלִמָּא, בִּיּוֹן דְּקֹדֶשׁ לָהּ בְּכִי
 רַבִּי יוֹחָנָן, הֲדַר פָּשִׁיט אֵילֵי
 רַבִּי, אַתָּה אוֹמֵר כֵּן. אֵלֶּא הָ
 מְבַעֲרָב, מְקַדֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְעִבּוּד
 לְקֹדֶשׁ, אוּ דְלִמָּא אִיפְסָלוּ
 עֲשֵׂה שְׁנֵים עָשָׂר יָדִי לְכִי.
 רַבִּי אֲלַעְזֹר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הָיִי
 אֲלַעְזֹר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּקִתְּנִי
 לְדָרוֹם וּפְנֵינוּ לְמַעֲרָב, וְהִכְהֵן
 צָפוֹן, רַבִּי אֲלַעְזֹר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
 כָּל הַמְּזוּבָּת כּוּלָּא צָפוֹן, דְּרַבִּי
 וְלְמְזוּבָּת. רַבִּי מוֹסִיָּה, אֶף מִקַּם
 וְלְפָנִים, תְּכַל מוֹדִים שְׁפָסוּל.
 יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיָּה, אֲדִי
 רַבִּי הִיא, לֹאקְמָה בְּמִקּוֹם דָּר
 בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא, לֹאקְמָה מִן
 חוּלְשָׁא דְכֹהֵן גְּדוֹל. הָכֵא נִמְי

מִיתִיכִי ראוּדוּ אוֹדוּ הַכְּהֹנִים כּו'. לְמֹאִי דֹסֵד' דְּלֹא מִיִּירִי בִּכְהֵנִי חֲדָתִי יֵשׁ תִּימָה לְדֹא פִרְיָךְ מֵרִישָׁא דְּתֵנִי קִידוּשׁ בְּתוֹרֵם אַתְּ הֲדַשְׁן וְיֵשׁ לְמוֹר דְּפִשְׁטָא דְּהִהוּא דְּתוֹרֹמַת הֲדַשְׁן הִי בִּכְהֵנִי חֲדָתִי וְקֻצַּת קֶשֶׁה דְּאִמָּאִי סִיִּד' דְּלֹא הוּא חֲדָתִי דְּבִמְתַּנְתִּין דְּתַמְדִּי (דף לג.) מִשְׁמַע דְּכֻלְהוּ הוּא חֲדָתִי שְׁהַעֲרָה הִיְתָה נִעְלַת וְהָאֵל הִי בִּאֵין מִמְּקוֹם שְׁהִי שִׁנִּים שֵׁם בֵּית הַמוֹקֵד וְהִגִּיה' וְיֵשׁ לְמוֹר דְּסֻלְקָא דַּעֲתִיָּה דְּמֵאֵן דְּלֹא פִסְלִי בְּלִינָה לֹא פִסְלִי בְּהִיסָא דְּהִדַּעַת וְזֵמָן דְּפִסְלִי בְּהָאֵי פִסְלִי בְּהָאֵי וְהֵנִי כְּהֵנִי הוּא לְהוּ הִיסָא דְּהִדַּעַת שְׁהִי שִׁנִּים בֵּית הַמוֹקֵד.

מהו דתימא, הני מילי, עבודה דמעבבא כפפרא. אכל
עבודה דלא מעבבא כפפרא, לא קא משמע לן. פי אתא
רב דיימי אמר רבי יוחנן, בעי אילפא, לדברי האומר אין
לינה מועלת בקידוש דיום ורגלים, מי ביזר, מהו שיפסול.

יְדִים וְרִגְלִים, קִדְּשׁ יְדִים וְרִגְלִים גּוֹפִיָּיהוּ, לֹא פָסִיל בְּהוּ לִינֶה. אִם
שָׁרָה, מִיפְסִיל. כִּי אֲתָא רַבִּין, אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר רַבִּי אַמִּי אָמַר
בְּמַחְלֻקֶּת בּוֹזֵז כֶּךָ מַחְלֻקֶּת בּוֹזֵז. אָמַר לָנֶצֶן רַבִּי יִצְחָק בַּר בִּישְׁמֵאֵל,
אָמַר רַבִּי אִסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן [מִשְׁמִימָה דְאֵילָפָא]. כִּיּוֹר שְׁלֵא שִׁיקְעוּ
לִילָה, וְלִמְחֹר אִינוּ מְקַדְּשִׁי. וְהוֹיֵן בֶּה' לְמַחֲרָא אִינוּ מְקַדְּשִׁי דְלֹא צִרְדָּה
נִהָ. וְלֹא פָשִׁיט לֵן. וְזֹר, קָא פָשִׁיט לִיה מִפְּשִׁיט. תָּא שְׁמַע, בֶּן קָטָן
הוּא עֲשֵׂה מוֹכְנִי לְכִיּוֹר, שְׁלֵא יְהוּי מִיּוֹי נִפְסָלוּ בְלִינֶה. מָאִי לָאוּ,
רַבִּי הִיא. וְהָא מְדַרְשָׁא רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, סִיפָא גַּמִּי רַבִּי
שָׂא, בָּא לֹא אֵצֶל פְּרוּ, וּפְרִי הִיָּה עוֹמֵד בֵּין הָאוּלָם וְלִמְזֻבָּה, רֹאשׁוֹ
מִדְּבַמְזֻרָּה וּפְגִיזוּ לְמַעַרְב. מָאֵן שְׁמַעַת לִיה דְאָמַר בֵּין הָאוּלָם וְלִמְזֻבָּה
דִּתְנִיָא, אִיּוּהוּ צְפוֹן, מִקְדֵּשׁ מִזְבֵּחַ צְפוֹן וְעַד כּוֹתֵל עֲזָרָה צְפוֹנָה, וּכְנֻדָּה
יִוִּסִי בְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מוֹסִיף, אַף בֵּין הָאוּלָם
דְּרִיסַת רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים וּמִקְוֵה דְרִיסַת רִגְלֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מִן הַחֲלִיפוֹת
סִבְבָּרָא, רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא וְלֹא רַבִּי. [הַשְׁתָּא רַבִּי] אֲדַרְבִּי
אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא מוֹסִיף. אֲנִי הִכִּי קְאָמְרִינֵן, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ
תִּרְגְּלֵי כֹהֲנִים וּבִמְקוֹם דְּרִיסַת רִגְלֵי יִשְׂרָאֵל. אֵלָּא מָאִי, רַבִּי אֱלֵעָזָר
מִזְבֵּחַ צְפוֹן עַד כּוֹתֵל עֲזָרָה צְפוֹנָה. אֵלָּא מָאִי אִיתִי לָךְ לְמִימַר, מִשּׁוּם
שְׁמוֹם חוֹלְשָׁא דְכֶהֱן דְּלוֹל: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, קִדְּשׁ יְדֵיו וְרִגְלָיו לְתַרְוֻמַּת
שֹׁכֵב רִקְדֵּשׁ מִתְחִילַת עֲבוּדָה. לְמָאֵן, אִי לְרַבִּי, הָאִמַר פָּסִילָה לִינֶה.
הָאִמַר אִין צִרְדָּה לְקִדְּשׁ אִפִּילוּ מִיבֵן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים. אָמַר אַבְי, וּמוֹדִי דְמִקְרָת הַגֶּבֶר וְעַד צִפְרָא, לֹא פָסִילָה לִינֶה. רַבָּא אָמַר, לְעוֹלָם
וְרָאָה רַבִּי יוֹחָנָן דְּכָרִיו [בְּתַחֲלִיל עֲבוּדָה וְלֹא בְסוֹף עֲבוּדָה], מִתִּיבִי,
וְהֵן רָצוּ וּבָאוּ, מִיָּהֳרֹ וּמִקִּדְּשׁוֹ יְדֵיהֶם וְרִגְלֵיהֶם מִן תְּכִיּוֹר.

בשלמא

34 **מִאֵן שְׁמַעְתָּ לִיָּה [דַּמְרָן] בּוֹ.** דַּקְתִּי בַּפִּירְקָא דְּבִרְתִּיהּ (דָּף מִג): שְׁחָטוּ וּקְבִלְתָּ בְּמוֹרָק אֶת דָּמוֹ סִמּוֹךְ לִידִידוֹ מִיַּד אֱלֹמָא בִּין הָאוֹלָם וּלְמוֹבָב צָפּוֹן הוּא לְשַׁחֲטָא קִדְשִׁי קִדְשִׁים דָּהוּ
35 פִּי חֲטָאֵת הוּא: **כִּנְגֵד כָּל הַמּוֹבָב.** כִּנְגֵד צָפּוֹנוּ וְלֹא מִן הַמּוֹבָב וְהִלָּא לֹא לִצְד מִזְרָח וְלֹא לִצְד מַעֲרֵב וְאִעֵיף שְׁהוּא בְּחִצֵּי חֶלֶק עוֹרָה הַצָּפוֹנִי לֹא כֶּשֶׁר הוּא לְשַׁחֲטָא חֲטָאֵת
36 דְּבַעֲיִין עַל יָדֵךְ הַמּוֹבָב וְלִכְבִּי: **וְי' אֱלֹעֵז מוֹסִיף אָף בִּין הָאוֹלָם וּלְמוֹבָב.** שְׁהוּא מַעֲרֵבוֹ שֶׁל מוֹבָב וּבִלְבָד שִׁיחָא (כָּל) חֶלֶק צָפּוֹנוּ שֶׁל עוֹרָה אֲבָל מִזְרָחוֹ שֶׁל מוֹבָב לִצְד שֶׁעַר
37 נִגְנוּר שֶׁשֶּׁכָּסִין לְעוֹרָה לֹא מִכְשֵׁר אִפִּי: חֶלֶק צָפוֹנִי דִּקְיָלָא קְדוּשְׁתִּיהּ דְּהוּא מִקּוּם דְּרִיסָתָא יִשְׂרָאֵל וְכוֹהֲנֵי "אָמָה מִקּוּם דְּרִיסָתָא יִשְׂרָאֵל מִן הַשְּׁעָר וּלְפָנֵי" אָמָה עַד לִצְד
38 הַמּוֹבָב שֶׁקֻּם לְעוֹרָתָא רַגְלֵי הַכּוֹהֲנִים: **רַבִּי מוֹסִיף.** אָף צָפּוֹן שֶׁבְּאוֹתוֹן עֵשְׂרִים וְשִׁשִּׁים דָּמָה שֶׁל צֶד מִזְרָח שֶׁדֵּן דְּרִיסָתָא שִׁיחָא בִּין הָאוֹלָם וּלְמוֹבָב: **וְי' אָבָל מִן הַחֲלִיפוֹת וּלְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ**
39 **שִׁפּוּלִי.** וּמִיָּדוּ בֵּית חֲלִיפוֹת הָאוֹלָם עֲרִיד רֻחוֹב עַד רֻחוֹב הַדִּיחַל "כִּי אָמָה לָצֶפֶן וְשִׁשִּׁים לָדְרוֹם הוּא נִקְרָא שֶׁן הַחֲלִיפוֹת שִׁיחָא בְּכוֹתָל הָאוֹלָם מִצָּחוֹרֵי חֲלִיפוֹת שֶׁכּוֹהֲנִים מַצְעִיִן
40 שֶׁם אֶת סִכְיֵיהֶם" וּסְכִינָן קְרִי חִילּוֹף בִּלְשׁוֹן עֲרִבִין) הֵכִי תֵּנִן לֵה בַּמִּסְכָּת מִדּוֹת וְאִשְׁמוּעִי: דִּמְאֲחֹרֵי הָאוֹלָם לֹא צָפּוֹן הוּא לְשַׁחֲטָא קִדְשִׁי קִדְשִׁים דְּכִיּוֹן דְּלֹא מִתְחִיז מוֹבָב הָתָם לֹא
41 קָרִינָן עַל יָדֵךְ אֵינִי: דִּמְשַׁרְיִנָן לִיָּה לִקְמָן (דָּף כו.) לְשַׁחֲטָא קִדְשִׁים קָלִים קִדְשִׁים פְּסוּלִי: **וְתַבְכְּרָא דְר' אֱלֹעֵז הוּא וְלֹא רַבִּי.** דְּלֹא מוֹדָה רַבִּי בִּבְיָן הָאוֹלָם וּלְמוֹבָב וְלִיָּהוּ
42 צָפּוֹן: **הַשְׁתָּא רַבִּי בּוֹ.** הָאִי מוֹסִיף דַּקְתִּי אֲדָר' יוֹסִי קָאִי אֲדָר' אֱלֹעֵזֹר לֹא קָאִי וְהָאִי אֲדָר' (וְעִכּוֹן אֲדָר' אֱלֹעֵזֹר וְנִמְנִי) אֲמָרָה לְמִילְתִּיהּ דַּעַל כִּרְחָךְ בִּיּוֹן דִּמְכַשֵּׁר מִקּוּם קְדוּשָׁה קִלָּה לְשַׁחֲטוּ
43 שֶׁ מִקּוּם דָּלִצְפָּא חֲמוּרָה לְכִשׁ: **אָף חֲכִי קִאֲמַרְיָי.** וְהִיא דִּשְׁקָלִיהּ לִיָּה מַעֲרֵבוֹ דְּרַבִּי לֹא מוֹשְׁרִי בִּין הָאוֹלָם וּלְמוֹבָב לְשַׁחֲטָא חֲטָאֵת אֱלִיָּה קִשְׁיָא לָן כִּיּוֹן דְּרַבִּי נִמְנִי
44 מְכַשֵּׁר (צָפּוֹן) לִצְפֵּן שְׁמוּרָה לִמְנַה לְוִישׁוּטוֹ אֲבָל הָאוֹלָם לְקוֹלֵהֵב מַעֲרֵבוֹ מְהוּדָר סִמּוֹךְ לְכַנְיִטָן קְדוּשָׁה דְּלֹא אִיזְרָא אֲרַעֲזָא לְקִאֲרִיבֵי: **לְהִיכָל: אֱלִיָּה מִזֵּי רַבִּי. הוּא.** מוֹשֵׁם
45 דְּלֹא מִכְשֵׁר מִקּוּם דְּרִיסָתָא יִשְׂרָאֵל וְכוֹהֲנֵי וּשְׁחִטָּתָא חֲטָאֵת מַמְשִׁי לִיָּה לְהָתָם אֲבָתִי תַקְשָׁא לָךְ דִּהּוּה מִצֵּי לְאוֹקְמִי מִקְדָּר מוֹבָב צָפוֹנִי עַד כּוֹתֵל עוֹרָה צָפוֹנִי דְּהוּי צָפּוֹן לְדַבְרֵי חֲכָל:
46 **אֱלִיָּה מִזֵּי אִית לָךְ לְמִיָּרָה.** עֲלִיָּה: **מִשּׁוֹם חוּלְשָׁה דְּרַבִּי.** שֶׁכֵּל עֲבוּדוֹת (פְּנִים) שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים עֲלִיוֹ וְתֵּשׁ כְּחוֹ לְהִכִּי מַמְשִׁטִּין לִיָּה לְהָתָם לְפִי שְׁהוּא צִרְיָן לְהַכְנִיס דָּמוֹ לְהִיכָל
47 וּלְהוֹת וְלֹא יִכְבַּד עֲלָיו מִשּׁוּי הַמּוֹרָק וְהוֹם: ח"י. כִּי מוֹקֵמֶת לִיָּה כִּרְבִּי הָאִי טַעְמָא אִכִּי: **תְּרוּמַת דִּרְשָׁן.** דְּכַתִּיב הֲרִיחַ אֶת הָדֶשֶׁן בָּכֵל בְּקֶרֶב יָדֶיךָ וְנָטַל מִתּוֹכָהּ מִן הַגְּהִלִּים הַמְּאֻכָּלוֹת
48 הַפְּנוּמִיּוֹת וְיוֹרֵד וְנוֹתֵנָה בְּמִזְבְּחוֹ שֶׁל כֶּשֶׁר בְּדִרְמוֹם שֶׁל מוֹבָב כְּדִכְתִּיב וְשָׂמוּ אֲצֵל הַמּוֹבָב וְשֶׁם יָדֵיךָ נִבְלָה בְּמַקְוֶמוֹ וְהִיא הִיתָה בָּכֵל יוֹם רִאשׁוֹנָה לִכָּל הָעֲבוּדוֹת: **מִתְחִילַת עֲבוּדָה.**
49 **שֶׁנִּי חֲזַק עֲבוּרֵת יוֹם הוּא:** **הִיא אֲמַרְתָּ פִּסְכָּה לִיָּתָה.** וְלִיָּתָה בְּעוּדֵי הַשָּׁחַר תְּהִילָה דְּכַתִּיב עַד בְּקֶר: **הִיא אֲמַר מִבְּאֵן וְיָדָא יָמִים.** וְיָמִים אֵת תְּלִית טַעְמָא מְשׁוּם דְּקִדְשִׁי תַּחֲלָתָה עֲבוּרֵת
50 יוֹם: וְיָלִיָּה דִּרְבָּנָן. לִיָּתָה וּ שְׁתַּעֲרִילָה בְּקִדְשׁוֹ שֶׁאִין מְהִיִּם עֲבוּדֵי מִזְרָבֵיךָ הָאִי דְּג

בשלמא

יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים. פירש בקונטרס בדרך שפוטלת בכל הקדשים שקדשו בכלי שאם יצאו נפסלים ביוצא ואי אפשר לומר כן אלא כדמפרש טעמא משום דכיון דפריש אסוחי מסח דעתיה מיניה דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא במידי שלא נעשה בו עבודה עדיין כדמכח ב"פ דמנחות (דף ט.) ובפ' התורה (שם דף עה) דאמר

בללה חוץ לחומת העזרה רבי יוחנן אמר פסולה ורש"י לקיש אמר כשהוא אלמא לרבי יוחנן לא פסיל אלא משום (דס"ד דמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בה הסח הדעת ומאן דפסיל פסיל בהאי והני כהני הוה לזו הסח הדעת שהיו ישינים בבית המוקד. ה"ג'ה עבודה בחוץ אבל משום יציאה לא וכן משמע) בפרק התכלת (שם מז.) גבי שתי הלחם דלא קדש ליפסל ביוצא אלא בשחיטת חזבא אע"ג דכבר נתקדש בכלי דרבי סבירא ליה דתנור מקדש בפרק רבי ישמעאל (שם עב.) ומידי יש לדחות דבאין עם חזבא שאני דהא נסכים הבאין עם חזבא לא מיפסל בלינה כי אם בשחיטת חזבא כדאמר זעירי בפרק התורה (שם עט.) ואילו באין בפני עצמן תנן קדשו בכלי נפסלין בלינה ויש עוד ראיה מהא דתנן במעילה פרק ב' (דף ט.) גבי מנחות ושתי הלחם קרמו בתנור הוכשרו ליפסל במחוסר כיפורים ובלילה אבל יוצא לא קתני ואע"ג דגבי עופות וחבכים הוה מצי למיתני יוצא אגב אחרים לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות והא דאמר בפרק כל שעה (פסחים לו.) גבי לשה דמנחות נזי דבוריין ליתא במקום זריזין איתא אורחא דמיתלתא נקט שדרך לעשותם במקום זריזין והא דאמר פרק המזבח מקדש (לקמן פה.) כלי שרת אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל היינו בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלילה אבל לא ביוצא רצ"ע מה שפירש בקונטרס פ' שתי מדות (מנחות פו.) גבי שלחן אבל מקדשין ליפסל בלינה וביוצא ולקמן בסוף המזבח מקדש (דף פה.) פירש בקונט' אבל מקדשין ליפסל ביוצא אם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום והא דאמר פרק שתי הלחם (מנחות צה.) וא' שתי הלחם וא' לחם הפנים לישתן וערכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה וכן בסוף כל המנחות באות מצה (שם ס.) דרש שיהיו חתוך תנור שתי פעמים שהיו אפיתן בתנור ושיהא הקדשן בתנור ופרקי' והתנן ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשירות בבית פאני לאו משום דאי נתקדשה הוה מיפסל ביוצא אלא משום דבר מכוער להוציא לחוץ לאחר שנתקדשה ואם תאמר וכיון דבקדושת כלי לא מיפסל ביוצא מנחת כהנים וחביתו כ"ג דלית בהו קמיצה אימתי מיפסלי ביוצא ושמן באותן מועיל קידוש כלי ומהאי טעמא יתכן פ' הקונט' דכא: **קידש** בכלי שרת בחוץ כו'. תימה דמשמע הא הכניס בכלי שרת בפנים וקדש עבודתו כשהוא אלמא לא מיפסל ביוצא המים וי"ל דלא שייך הסח הדעת במים כמו בידיים ועוד דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא אלא בפנים כדמשמע בהדיא דסוכה (דף ג.) דפריך ונייתי במקודשת ועוד כדפירשנו דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא עד שנעשים מצוות והיינו הקדוש

בשלמא לאב"י דמוקים לה פרי, ומודי רבי דמקורות הנבר עד צפרא לא פסלה לינה, הא מני, רבי היא. אלא לרבא, דמוקים לה פרי אלעזר פרי שמעון, אבל לרבי, מקורות הנבר עד צפרא פסלה לינה, הא מני, אי רבי, פסלה לינה. אי רבי אלעזר פרי שמעון, הא אמר, אפילו מיכן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש. לעולם פרי אלעזר פרי שמעון, והכא במאי עסקינן, בכהני דתני: איבעיא להו, יציאה, מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים. אם תימצי לומר, לינה לא פסלה דלא פריש, אבל יציאה דפריש, אסוחי מסח דעתיה. או דלמא, כיון דבבדו לחזור, לא מסח. תא שמע, קידש ידיו ורגליו ונטמא, מטבילין ואין צריך לקדש. יציאה, הרי הן בקדושתן. יציאו ידיו, לא קמיבעיא לן. כי קמיבעיא לן, יצא כל גופו, מאי. תא שמע, שלא רחוק ידים ורגלים, מקדש בכלי שרת בפנים. קידש בכלי שרת בחוץ, או בכלי חול בפנים, או שטבל במי מערה, ועבר, עבודתו פסולה. טעמא דקידש בכלי שרת בחוץ, הא קידש בפנים ויצא, עבודתו כשירה. דלמא קידש בכלי שרת בחוץ, היכי דמי, כגון דאפיק ידיו לבר, וקידש. (הא קידש בפנים ויצא, דאפיק ידיו לבר, כשירה) אבל יצא כל גופו, תיבעי לך. אמר ליה רב זבד לרב פפא, תא שמע, יצא חוץ למחיצת חומת העזרה, אם לשהות, טעון טבילה. אם לפי שעה, טעון קידוש ידים ורגלים. אמר ליה, הכא במאי עסקינן כגון שיצא להסד רגליו ולהטיל מים. הא, בהדיא קתני לה, כל המיסך רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים. תני, ודבר מפרש. תא שמע, פרה, רבי חייא בר יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים ויצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדשה של חרם. אמר רב פפא, שאני פרה הואיל וכל מעשיה בחוץ, לא פסלה בה יציאה. אי הכי, למה לי. דמקדש פניו עבודה פנים. איבעיא להו, טומאה, מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים. אם תימצי לומר, יציאה לא פסלה דנברא חוץ, אבל הכא דנברא לא חוץ, אסוחי מסח דעתיה. או דלמא, כיון דהדר חוץ, [דק ליה] לא מסח דעתיה. תא שמע, קידש ידיו ורגליו ונטמא, מטבילין ואין צריך לקדש. ונטמא ידיו, לא מיבעיא לן. [כי מיבעיא לן] נטמא כל גופו. כל גופו, תיפוק לי כיון דבעי למעבד הערב שמש, אסוחי מסח דעתיה.

כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה. תא שמע, פרה, רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש בכלי שרת בפנים ויצא. ורבי יוחנן אמר, אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקדשה של חרם.

והא

בשלמא לאב"י דמוקי לה. לזא דר' יוחנן כרבי ומודה רבי דמקורות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה בקידוש הא מני נמי דקתני קידוש זה לא יפסל בעמוד השחר אבל קידוש הלילה יפסל רבי היא: אלא לרבא כו' הא מני. שמצריכין קידוש על קידוש ומתיר קידוש השני בקרות הגבר: אי רבי הא אמר פסלה לינה. אף בזה שבקרות

הגבר: ואי ר' אלעזר, אף הראשון לא יפסל ושני זה למת: בכהני דידים ורגלים: יציאה. בלילה ולא היו רחוצי ידים ורגלים: יציאה. חוץ לעזרה מהו שתועיל בדרך שפוטל בכל הקדשים שקדשו בכלי שרת שאם יצאו נפסלין ביוצא: דלא פריש. לא נבדל מעבודתו ונטמא. הידים דבר שאין טומאתו מן התורה שיטמא גופו אלא בפגול או בנותר ששנינו בפסחי' (דף קב.) שטמאים את הידים: מטבילין. את הידים לבדן: יצאו ידיו. שהושיטין לחוץ: מקדש בכלי שרת. או כיוור או כלי שרת אחר דמרבין לקמן בשמעתין כל כלי שרת לקדוש: בפנים. שהרי הוקבעו לו מקום בעזרה דכתבי ונתת את הכיור וגו' והתם כתיב ורחצו ממנו: בכלי חול פסול. דרחצו ממנו כתיב וכי איתרבו שאר כלים לקמן דומיא דידהא איתרבו: או שטבל במי מערה. שהן כשרין לטבילה והיה למים חיים אלא שרוב טבילות במים מכוונסין: עבודתו פסולה. ולא אמרי' טבילה דבר חשוב הוא ומהני' קדש במקום קידוש: הא קידש בפנים ויצא כשרין. דאי סיד פסולה השרת קדש בפנים ויצא פסולה קדש בחוץ מיבעיא וכי יש יציאה גדולה מזה: ומשני דילמא קידש בחוץ. דאיצטרך ליה לתנא למיתני דפסולה: כגון דאפיק ידיו לבר. וגופיה בפנים וקדש דאילו קדש בפנים והוציא ידיו תנאי לעיל הוי קדש וקדושתן אבל יצא גופו לא תיזק מינה: אם להשהות טעון טבילה. קס"ד משום היסח הדעת: הכא במאי עסקינן. דקתני אם לשהות טעון טבילה: שיצא להסד רגליו. לגדולים ודכותיה ספא דקתני אם לפי שעה טעון קידוש שיצא להטיל מים דאמרין בסדר יומא (דף ל.) מצוה לשפשף בידו ניצוצות שעל גבי רגליו שלא יראה ככרות שפכה לפיכך צריך לקדש ידיו ורגליו: בהדיא קתני לה. בספא דהדיא: פרה. בעבודת פרה אדומה שהיה חוץ לירושלים בהר המזבח: ויצא. אלמא לא פסל יציאה בקידוש ידים ורגלים: כעין עבודה. שנינו הוא: טומאה. קס"ד נטמאו ידיו ולא גופו קמיבעיא ליה: את"ל יציאה לא פסלה. התם הוא משום דגברא חוץ לחזור וליכנס לא מסח דעתיה ולא מיפסל קידוש בהיסח הדעת: או דלמא כיון דהדר חוץ. על ידי הטבילה דק ליה מדקדק בקדושין ונזוהר מליגע ידיו בדבר שיטנן ולא מסח דעתיה:

והא

המטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים. תימה דתיפשוט מהכא דאין יציאה מועלת דמשמע הא בחנם לא פסלה יציאה וי"ל דודאי אי נפיק בשעת עבודה לא מיפסל בהכי כיון דאין שוהא אלא מעט:

בפנים, עדיין תיבני לך.
 רוצה הגמרא לפשוט ממקום אחר הספק: אמר ליה רב זביר לרב
 פפא, תא שמע, יצא חוץ למחיצת חומת העזרה, אם יצא לשהות
 זמן רב בחוץ, כשחזר מעון מבילה, וסברה הגמרא עתה שהוא
 משום שהסיד דעתו, שכל הנכנס לעזרה טעון טבילה. אבל אם יצא
 רק לפי שעה – לזמן קצר, מעון קידוש ידים ורגלים ולא טבילה.
 הרי שיציאה מחייבת קידוש ידים ורגלים, ונפשת הספק.
 אמר ליה רב פפא לרב זביר, אין לפשוט מכאן, משום דהקא במאי
 עסקינן – הברייתא ברישא ב'אם לשהות' עוסקת בגון שציא
 להספד רגליו – לנקים גדולים, ומה ששנינו בסיפא 'יצא לפי שעה'
 היינו להפיל מים, ולפיכך בסיפא טעון קידוש, אך יציאה בלבד
 אינה טעונה קידוש. מקשה הגמרא: הא דין זה של מיסך רגליו
 ומטיל מים בהדיא קתני לה במסכת יומא (כח), כל המיסך רגליו
 – נקים גדולים מעון מבילה, וכל המטיל מים מעון קידוש ידים
 ורגלים, ואם כן לא יתכן לומר שהברייתא באה לומר את מה
 שכבר שנינו במשנה. מתרצת הגמרא: תני לה במשנה, ותרד
 מפרש לה בברייתא. ואכן כוונת הברייתא היא למיסך רגליו ומטיל
 מים.
 הגמרא רוצה לפשוט הספק ממקום אחר: תא שמע, כיצד הכהן
 העוסק בעבודת פרה אדומה מקדש ידיו ורגליו, והלא מעשה
 בזה המשחה, חוץ לירושלים, רבי חייא בר יוסף אמר, מקדש
 בכלי שרת בפנים – בעזרה, ואחר כך יוצא לזה המשחה. ורבי
 יוחנן אמר, יכול לקדש אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול שאינו
 כלי שרת, ואפילו במקדש של חרס שהוא כלי פחות ומגונה,
 הרי שהיציאה אינה פוסלת הקידוש. דוחה הגמרא: אמר רב
 פפא, שאני פרה – קידוש פרה חלוק משאר קידושים, שהואיל
 וכל מעשיה בחוץ בזה המשחה, לא פסלה בה יציאה, אבל
 בשאר קידושים אפשר שיציאה תפסול. מקשה הגמרא: אי הוי
 שקידוש למעשי פרה אינו נפסל ביציאה משום שכל מעשיה
 בחוץ, למה לי דמקדש – מדוע לרבי חייא בר יוסף צריך לקדש
 בפנים ואחר כך לצאת, ואינו מקדש מתחילה בחוץ. מתרצת
 הגמרא: כדי שיהיה הקידוש בעין עבודה פנים – כמו קידוש
 לעבודת פנים.
 הגמרא מסתפקת ספק נוסף, האם טומאה פוסלת הקידוש: איבעיא
 להו, טומאה – כהן שקידש ונטמא ידיו, כגון שנגע בדברים המטמאים
 את הידים, מהו שתועיל הטומאה לפסול את קידוש הידים ורגלים.
 מבארת הגמרא: ספק זה הוא אפילו אם תימצא לפשוט את הספק
 הקודם לגבי יציאה, ולומר שיציאה לא פסלה את הקידוש, משום
 דנבכא חזי – שהכהן שיצא מהעזרה ראו לעבודה, ויכול לחזור
 ולעבוד, ולפיכך אינו מסיח דעתו מהקידוש, ואינו נפסל. אבל הקא
 בטומאה, דנבכא לא חזי – שאין הכהן כשר לעבודה עתה כשידיו
 טמאות, שמא אפוחי מפיח דעתיה מהקידוש, ונפסל בהיסח הדעת.
 ואף כשיטביל ידיו לא יוכל לעבוד עד שקידש, ואי דלמא – או שמא אף
 אם נטמא ידיו לא נפסל הקידוש בהיסח הדעת, דכיון דהדר חזי – כיון
 שהוא יכול להטביל ידיו ולשוב לעבוד, דרך ליה – נזהר ולא מפיח
 דעתיה – לא מסיח דעתו, ולכן אין הקידוש נפסל.
 הגמרא מנסה לפשוט הספק: תא שמע, קידש את ידיו ורגליו
 ונטמא ידיו, מטבילין את ידיו ומטהרין, ויכול לשוב ולעבוד, ואין
 צריך לקדש. הרי שטומאת ידים אינה פוסלת את הקידוש, ונפשט
 הספק. דוחה הגמרא: נטמא ידיו לבדן לא מיבעיא לן – לא
 הסתפקנו בזה כלל, ואכן מפורש שאין טומאת ידים פוסלת
 הקידוש. [כי מיבעיא לן – מה שהסתפקנו בו הוא בנטמא כל
 גופו, האם טומאה זו פוסלת הקידוש, ואחר שיטבול ויטהר יתא
 צריך לשוב ולקדש. או שמא אינה פוסלת הקידוש. שואלת
 הגמרא: איך אפשר לומר שהספק הוא בנטמא כל גופו, תיפוק
 לי – הרי גם בלי שנטמא גופו חייב לשוב ולקדש אחר שיטהר,
 דכיון דבעינן לשצריך למעבד – להמתין להעבר שמש – לשקיעת
 החמה כדי להיות כשר לעבודה, שטבול יום שלא העריב שמשו

הגמרא מבררת כדעת מי הולכת המשנה בתמיד. אומרת הגמרא:
 בשלמא לאבני, דמוקים – שמעמיד לה לדברי רבי יוחנן שמקדש
 ידיו ורגליו לתרומת הדשן ואינו צריך לקדש למחר כשיטת רבי,
 הסובר שלינה פוסלת את הקידוש. ומכל מקום מורי רבי דמקרות
 הנכר עד צפרא – שאם קידש בין קרות הגבר לעלות השחר לא
 פסלה לינה את הקידוש, שכיון שפסול לינה בקידוש הוא מדרבנן,
 לא גזרו רבנן באופן זה, משום שנראה כאילו קידש ביום. אם כן
 הא – משנה זו בתמיד מני רבי היא, ולפיכך היו מקדשים לאחר
 קרות הגבר. שקודם לכן, יפסל הקידוש בלינה, כשיטת רבי. אלא
 לרבא, דמוקים לה פרי אלעזר ברבי שמעון, הסובר שלינה
 אינה פוסלת את הקידוש. אבל לרבי הסובר שלינה פוסלת, גם
 אם קידש מקרות הנכר עד צפרא פסלה לינה, כיון שלאחר
 קרות הגבר הוא לילה. אם כן הא – משנה זו בתמיד מני – כשיטת
 מי היא, אי כרבי, הרי לדבריו בעלות השחר פסלה לינה את
 הקידוש. ואי כרבי אלעזר ברבי שמעון, למה הוצרכו לקדש
 ידיהם לתרומת הדשן לאחר קרות הגבר, הא אמר, שכחן שקידש
 פעם אחת ידיו ורגליו, אפילו מיכן ועד עשרה ימים אינו צריך
 לקדש, כיון שהלינה אינה פוסלת, ואם כן אין צורך בקידוש חדש.
 הגמרא מבארת את המשנה בתמיד לשיטת רבא: לעולם המשנה
 בתמיד פרי אלעזר ברבי שמעון היא הסובר שלינה אינה פוסלת.
 והטעם שהיו מקדשים ידיהם, כי הקא במאי עסקינן, בבחי חרתי
 – מדובר בכהנים חדשים, שלא עבדו מאתמול ולא קידשו ידיהם
 ורגליהם, ובאו עתה לעבוד, לפיכך צריכים עתה לקדש.
 הגמרא מסתפקת האם יציאה מהעזרה פוסלת הקידוש: איבעיא להו,
 יציאה מהעזרה מהו שתועיל לחייב את הכהן היוצא בקידוש ידים
 ורגלים כשיצאה להכנס ולעבוד, שיש לומר שהידיים המקודשות
 נפסלות בפסול 'יוצא', כשם שכל קדשים שנתקדשו בכלי שרת, ויצאו
 מהעזרה נפסלים ביוצא.
 הגמרא מוסיפה צד נוסף בספק זה: גם אם תימצא לומר שכשם
 שרבי אלעזר ברבי שמעון (ט) סובר שלינה לא פסלה את הידים,
 כך לא יפסלו בפסול 'יוצא'. עדיין יש לומר שכחן שיצא מהעזרה,
 יפסלו ידיו משום 'היסח הדעת'. ולענין זה אין תלמוד יוצא מזהנה,
 כי לינה אינה פוסלת מצד 'היסח הדעת', כיון דלא פריש – לא
 הניח העבודה, שהרי הוא במקדש ומוכן לעבודה, ולא היסח דעתו.
 אבל יציאה מהעזרה, דפריש מהעבודה, שהרי יצא ואינו יכול
 לעבוד שם, אפוחי מפיח דעתיה מהעבודה, ועליו לשוב ולקדש.
 או דלמא גם ביציאה אין היסח הדעת, דכיון דבכדו לחזור
 ולעבוד בכל רגע, לא מפיח דעתיה מהעבודה, ולא נפסל הקידוש.
 הגמרא רוצה לפשוט מברייתא שיציאה אינה פוסלת: תא שמע, קידש
 ידיו ורגליו ואחר כך נטמא בטומאה דרבנן שאינה מטמאה אלא את
 הידים, מטבילין לידים בלבד, שטבילה זו מטהרת את הידים מטומאתן,
 ואין צריך לשוב ולקדש, שהקידוש לא נפסל בטומאה זו. יצאו הידים
 מהעזרה, הרי הן בקדושתן ואין צריך לשוב ולקדש. ומבואר
 שיציאה אינה פוסלת, ונפשט הספק. דוחה הגמרא: יצאו ידיו לבדן לא
 קמיבעיא לן – לא הסתפקנו. כי קמיבעיא לן ביצא כל גופו, מאי, וזה
 אי אפשר לפשוט מן הברייתא.
 מביאה הגמרא ברייתא נוספת לפשוט הספק: תא שמע, כהן שלא
 רחין ידים ורגלים וחפץ לעבוד, מקדש בכלי שרת בפנים –
 בעזרה. ואם קידש בכלי שרת בחוץ, או בכלי חול בפנים, או
 שטביל במי מערה הכשרים לטבילה ועבר, עבודתו פסולה, כיון
 שעבד בלא קידוש כשר. מדייקת הגמרא: מעמא דעבודתו פסולה,
 משום דקידש בכלי שרת בחוץ, ואין זה קידוש במקום הראוי
 לקידוש. הא קידש בפנים ואחר כך יצא לחוץ, עבודתו כשרה.
 הרי שהיציאה אינה פוסלת. דוחה הגמרא: דלמא כוונת הברייתא
 'קידש בכלי שרת בחוץ' היכי דמי, כגון דאפיק ידיו לבר –
 שעמד בפנים והוציא ידיו לחוץ וקידש שם, וזוהי חידשה הברייתא
 שקידוש זה פסול, אף שאין כאן יציאה. (הא קידש בפנים ויצא
 דאפיק ידיו לבר בשירה). אבל אם יצא כל גופו אחר הקידוש

וְהָא – והרי הכהן השורף את הַפֶּהָ, דְּמִמִּינוּ מִמִּינוּ לֵיהּ – שִׁמְטָאִים
 אוֹתוֹ קוֹדֵם שְׂרִיפַת הַפֶּהָ, דְּתַנֵּן, מִמִּמֵּינֵי הָיוּ אֵת הַכֶּהֱן הַשּׁוֹרֵף אֵת
 הַפֶּהָ, וּמִמִּבְלִין אוֹתוֹ לֵאחֹר מִכֵּן, קוֹדֵם שְׂרִיפַת הַפֶּהָ, כִּךְ שִׁיחָא
 טְהוֹר בּוֹמֵן שְׂרִיפַת הַפֶּהָ, וְאִף שֶׁהוּא טְבוּל יוֹם, כִּשֶּׁר הוּא לִשְׂרִיפַת
 הַפֶּהָ. וְעוֹשִׂים כֵּן כְּדִי לְהוֹצִיא מִלֶּכֶן שֶׁל צִדּוּקִין – לְהוֹכִיחַ שֶׁלֹּא
 כְּדִבְרֵי הַצְדוּקִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, בְּמַעֲוָרְבֵי שָׁמַשׁ – בְּכַהֲנִים שֶׁטְבוּלוּ
 וְהִעֲרִיב שִׁמְשֵׁן הֵיחָד הַפֶּהָ נְעֻשִׁית. וְכִדִּי לְהוֹכִיחַ שֶׁאֵין צוּרֵךְ בְּמַעֲוָרְבֵי
 שִׁמְשׁ, הֵיוּ מִטְמָאִים אוֹתוֹ תַּחֲלִילָה וּמִטְבִּילִין אוֹתוֹ, וְהִיחָה שוֹרֵף אֵת הַפֶּהָ
 כִּשְׁהוּא טְבוּל יוֹם. וְכִינן שֶׁהֵיוּ מִטְמָאִים אֵת הַכֶּהֱן בְּהַר הַמִּשְׁחָה, אַחֲרֵי
 שֶׁכִּבֵּר קִידֵּשׁ יָדָיו וּרְגָלָיו, שֶׁמָּעַ מִיָּתֶה שֶׁלֹּא פָּסְלָה בָּהּ בְּקִידֵּשׁ
 (מִחֻשְׁבָּת) מִיּוֹמָהּ, וְנִפְשֵׁט הַסֶּפֶק שֶׁטּוּמָאָה אֵינָה פּוֹסֶלֶת אֵת הַקִּידוּשׁ.
 דּוּחָה הַגִּמְרָא אֵת הָרֵאִי: שֶׁאֵינִי הָדִין בְּפֶהָ, וְאֵין לְהוֹכִיחַ מִמֶּנָּה
 לְשֹׂאֵר מִקּוּמוֹת, הוֹאִיל דְּטְבוּל יוֹם לֹא פָּסִיל בָּהּ, כִּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לַעֲלִיל
 שֶׁהִיא כִּשְׂרָה בְּטְבוּל יוֹם. שְׁמָא יֵשׁ בָּהּ גַּם קוּלָּא זֶה שֶׁהִקִּידוּשׁ אֵינוֹ
 נִפְסֵל. אֲבָל בְּקִידֵּשׁ לְשֹׂאֵר עֲבוּדוֹת, אֲפֻשֶׁר שֶׁהוּא נִפְסֵל בְּטוּמָאָה.
 שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: אִי הָכִי שֶׁאֵין קִידוּשׁ זֶה כִּשְׁאֵר קִידוּשִׁים, שֶׁהִי אֵין
 טוּמָאָה פּוֹסֶלֶת בּוֹ, לָמָּה לִי דְּמִקְדָּשׁ – מִדּוּעַ הוּא בְּכָלל מִקְדָּשׁ.
 מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: בְּעֵין עֲבוּדָה [בְּעֵינָן], כְּלוּמֵר צָרִיךְ שִׁיעֲשֶׂה בְּפֶהָ
 כִּמוֹ שֶׁנִּעֲשֶׂה בְּשֹׂאֵר עֲבוּדוֹת.
 הַגִּמְרָא מִסְתַּפֶּקֶת הֵאָם אֲפֻשֶׁר לְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ הַכִּיּוֹר: אֵיפְעָיָא לָהּ –
 הַסְתַּפֶּקוּ בְּנֵי הַיִּשְׁבָּה, מַהוּ לְקַדֵּשׁ יָדָיו [וּרְגָלָיו] בְּכִיּוֹר – שֶׁמִּכְנִיס יָדָיו
 וּרְגָלָיו לְתוֹךְ הַכִּיּוֹר, וְלֹא בִּאֲפוּן שִׁיחֵיו הַמִּים מִקְלָחִים מִן הַכִּיּוֹר עַל
 יָדָיו וּרְגָלָיו. מִבֵּאֵרֶת הַגִּמְרָא אֵת צִדְדֵי הַסֶּפֶק, שְׁמָא אִי אֲפֻשֶׁר כִּךְ
 לְקַדֵּשׁ, שֶׁהִי 'וְרָחֲצוּ אֶתְרָן וּבְגָדֵי מִמֶּנּוּ אֵת יְדֵיהֶם וְאֵת רַגְלֵיהֶם' (שְׁמוֹת
 ל ט) אֲמֹר רַחֲמָנָא, וּמִשְׁמַע 'מִמֶּנּוּ' וְלֹא בְּתוֹכּוֹ, שֶׁהִמִּים יִבְאוּ מִהַכִּיּוֹר
 עַל יָדָיו וּרְגָלָיו וְלֹא שֶׁהִקִּידוּשׁ יַעֲשֶׂה בְּתוֹךְ הַכִּיּוֹר. אוֹ דְּלָמָּה – אוֹ
 שְׁמָא אֵין כּוּוֹנֵת הַתּוֹרָה דּוּקָא 'מִמֶּנּוּ', אֲלֵא אֲפִילוּ בְּתוֹכּוֹ אֲפֻשֶׁר
 לְקַדֵּשׁ.
 הַגִּמְרָא רּוֹצֶה לְפִשּׁוֹת אֵת הַסֶּפֶק מִבְּרִייתָא: אֲמֹר רַב נֶחֱמֵן בְּרִי יִצְחָק,
 תָּא שְׁמַע – בּוֹא וּשְׁמַע רֵאִיָּה מִן הַבְּרִיתָא לְפִשּׁוֹת אֵת הַסֶּפֶק. לַעֲלִיל
 (ב) הוֹבָאָה בְּרִיתָא שֶׁשֵּׁנִינוּ בָּהּ, שֶׁלֹּא רּוֹחֵץ יָדָיו וּרְגָלָיו מִקְדָּשׁ בְּכָלִי
 שֶׁרַת בְּפָנִים, קִידֵּשׁ בְּכָלִי שֶׁרַת בְּחוּץ אוֹ בְּכָלִי חוֹל בְּפָנִים, אוֹ שֶׁמִּכְבֵּל
 בְּמִי מַעֲרָה שֶׁהִם כִּשְׂרִים לְטַבִּילָה וְעַבְדָּה, עֲבוּדָתָּ פְּסוּלָה. וְיֵשׁ לְדִיִּיק
 מִהַבְּרִיתָא וְלומר שְׁדוּקָא הַטּוּבֵל בְּמִי מַעֲרָה וְעוֹבֵד, עֲבוּדוֹתָ פְּסוּלָה.
 הָא – אֲבָל מִי כִיּוֹר דּוּמֵיָא דְּמִי מַעֲרָה, וְהֵינּוּ שֶׁטְבוּל יָדָיו וּרְגָלָיו בְּתוֹךְ
 הַכִּיּוֹר, שֶׁהוּא כִּמוֹ הַטּוּבֵל בְּתוֹךְ מִי מַעֲרָה שֶׁעֲסָקָה בּוֹ הַבְּרִיתָא,
 וְעַבְדָּה, עֲבוּדָתוֹ בְּשֶׁרֶת. וְאֵם כֵּן יֵשׁ לְפִשּׁוֹת אֵת הַסֶּפֶק וְלְהוֹכִיחַ
 מִהַבְּרִיתָא שֶׁטַבִּילָה בְּתוֹךְ מִי הַכִּיּוֹר מוֹעִילָה כִּמוֹ קִידוּשׁ, וְאִף הַטּוּבֵל
 'בְּתוֹכּוֹ' עֲבוּדוֹתָ כִּשְׂרָה.
 דּוּחָה הַגִּמְרָא: לֹא – אִי אֲפֻשֶׁר לְדִיִּיק מִהַבְּרִיתָא שֶׁאֲפֻשֶׁר לְקַדֵּשׁ עַל
 יָד טַבִּילָה בְּתוֹךְ הַכִּיּוֹר, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹמֵר שְׁמִי מַעֲרָה אֵיפְעָיָא
 לֵיהּ – שֶׁהִיחָה הַבְּרִיתָא צָרִיכָה לְפָרֵשׁ אֵת הָדִין בְּמִי מַעֲרָה עֲצָמָם,
 כְּדִי שֶׁלֹּא תֵאֵמַר שֶׁהַטּוּבֵל בְּמִי מַעֲרָה עֲבוּדוֹתָ כִּשְׂרָה מִקַּל וְחוֹמֵר, אֵם
 כֵּל גּוֹפֵּה טוֹבֵל בָּהֶן – אֵם מִי מַעֲרָה מִטְהַרִּים אֵת כָּל גּוֹפֵּה שֶׁנִּטְמָא,
 יָדָיו וּרְגָלָיו לְבַד, לֹא כֵּל שֶׁבֶן שְׁתוּעִיל לוֹ טַבִּילָה זֶה לְהִיּוֹת בְּקִידוּשׁ
 יָדָיו וּרְגָלָיו. וְכִדִּי שֶׁלֹּא תַטְעָה לוֹמֵר כֵּן, הוֹכְרַחָה הַבְּרִיתָא לְפָרֵשׁ
 שֶׁאִף הַטּוּבֵל בְּמִי מַעֲרָה הִרְאוּם לְטַבִּילָת כָּל גּוֹפֵּה, אֵין מוֹעִיל לוֹ
 בְּמִקּוֹם קִידוּשׁ, וְעֲבוּדוֹתָ פְּסוּלָה. אֲבָל לַעֲלוֹם גַּם הַטּוּבֵל יָדָיו וּרְגָלָיו
 בְּמִי כִיּוֹר, אֵין כָּאֵן לֹא טַבִּילָה שֶׁהִי הֵן שְׁאוּבִין, וְלֹא קִידוּשׁ וְעֲבוּדוֹתָ
 פְּסוּלָה, וְלֹא נִפְשֵׁט הַסֶּפֶק.

הַגִּמְרָא מְבִיאָה כִּמְה דְּעוֹת לִגְבֵי הַזֶּמֶן שְׁמִי כִיּוֹר נִפְסֵלִין. דְּעָה
 רֵאשׁוֹנָה: אֲמֹר רַבִּי חֵיָא בְּרִי יוֹסֵף, מִי כִיּוֹר נִפְסֵלִין, לְמַתִּירִין
 בְּמַתִּירִין – אֵם בֹּא לְקַדֵּשׁ לְצוּרֵךְ הַדְּבָרִים שֶׁהִם 'מַתִּירִין' כִּגוֹן דָּם
 וְקוֹמֵץ, שֶׁעֲבוּדוֹתָם בְּיוֹם וּנְפִסְלִים בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה, גַּם מִי כִיּוֹר נִפְסֵלִים
 בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה וְאֵם לֹא שִׁיקַע אֵת הַכִּיּוֹר בְּבוֹר כָּל הַלַּיְלָה, אֲבָל אֵם
 שִׁיקַע אֵין הַמִּים נִפְסֵלִים כָּלָל. וְאֵילוּ לְאֲבָרִים בְּאֲבָרִים – וְאֵם בֹּא
 לְקַדֵּשׁ לְצוּרֵךְ עֲבוּדַת הַקֶּטֶר אֵיבָרִים שֶׁהִיא עֲבוּדָה הַנְּעִשִׂית גַּם
 בְּלַיְלָה, וְאֵינָה נִפְסֶלֶת אֲלֵא בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר, גַּם מִי הַכִּיּוֹר נִפְסֵלִים רַק
 בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר.
 דְּעָה שְׁנִיָּה: רַב חֲסִידָא אֲמֵר, אֵף לְמַתִּירִין – לְעֲבוּדוֹת דָּם וְקוֹמֵץ אֵין
 הַמִּים נִפְסֵלִין בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה אֲלֵא בְּעִמּוּד הַשַּׁחַר בְּאֲבָרִין – כִּפִּי
 שֶׁהִם נִפְסֵלִין לְאֵיבָרִים.
 דְּעָה שְׁלִישִׁית: וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמֵר, כִּיּוֹר בִּיּוֹן שֶׁשִּׁקְעוּ בְּבוֹר קוֹדֵם
 שִׁקְיעַת הַחֹמֶה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְסֹלוּ מִמֵּימֵי בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה, שׁוּב אֵין
 מַעֲלָהוּ בְּאֲמִצָּה הַלַּיְלָה, אֲלֵא אַחֲרֵי עֲלוֹת הַשַּׁחַר. וּמִבּוֹאֵר לְכַאוּרָה
 שֶׁכִּבֵּר רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאֵם יַעֲלֶה אֵת הַכִּיּוֹר בְּלַיְלָה, יִפְסֹלוּ מִמֵּימֵי לִגְמָרִי,
 הֵן לְעֲבוּדוֹת מַתִּירִין וְהֵן לְעֲבוּדוֹת אֵיבָרִים. מִשּׁוּם שֶׁשִּׁקְיעַת הַחֹמֶה
 נוֹרַע אַחַד בְּלַיְלָהוּ הִיא הַפּוֹסֶלֶת לְדַעַת רַבִּי יוֹחָנָן, הֵן לְמַתִּירִין וְהֵן
 לְאֵיבָרִים.
 הַגִּמְרָא מְקַשָּׁה עַל דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן: לְמִיָּתְרָא – וְכִי אַתָּה רּוֹצֶה
 לוֹמֵר דְּלְעֲבוּדָת לַיְלָה נִמִּי לֹא חָזִי – שְׁמִי הַכִּיּוֹר נִפְסֵלִים לְדַעַת
 רַבִּי יוֹחָנָן בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה לִגְמָרִי, וְאִפִּילוּ לְעֲבוּדָת לַיְלָה שֶׁהִיא
 עֲבוּדַת הַקֶּטֶר אֵיבָרִים, וְהָאֲמֵר רַבִּי אֲסִי אֲמֵר רַבִּי יוֹחָנָן
 מִשְׁמִיָּה דְּאֵלִפָּא, כִּיּוֹר שֶׁלֹּא שִׁקְעוּ בְּבוֹר מִבְּעֵרְבֵי – קוֹדֵם שִׁקְיעַת
 הַחֹמֶה, מְקַדָּשׁ מִמֶּנּוּ לְעֲבוּדָת לַיְלָה – יִכּוֹל לְקַדֵּשׁ מִמֵּימֵי
 לְעֲבוּדָת לַיְלָה. וְלִמְחָר – אַחֲרֵי עֲלוֹת הַשַּׁחַר, אֵם חִפֵּץ הַכֶּהֱן לְעֲבוּד
 עֲבוּדוֹת יוֹם אֵינוֹ מְקַדָּשׁ מִמֶּנּוּ, כִּינן שֶׁנִּפְסֹלוּ הַמִּים לְעֲבוּדוֹת יוֹם
 כִּשְׁהִיָּה הַכִּיּוֹר מִחוּץ לְבוֹר בּוֹמֵן שִׁקְיעַת הַחֹמֶה. הִרִי שֶׁסּוֹבֵר רַבִּי
 יוֹחָנָן שֶׁהִמִּים נִפְסֵלִים בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה רַק לְמַתִּירִין שֶׁהִם עֲבוּדוֹת
 יוֹם, וְלֹא לְאֵיבָרִים שֶׁהִם עֲבוּדוֹת לַיְלָה, שֶׁלֹּא נִפְסֵל אֲלֵא
 בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר, וְכִשְׁיֵטֶת רַבִּי חֵיָא בְּרִי יוֹסֵף. וְלֹא כִפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵרָה
 דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן לַעֲלִיל, שֶׁהִמִּים נִפְסֵלִים בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה הֵן לְמַתִּירִין
 וְהֵן לְאֵיבָרִים.
 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: בֵּאֵמַת סוֹבֵר רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהִמִּים נִפְסֵלִים בְּשִׁקְיעַת
 הַחֹמֶה רַק לְעֲבוּדוֹת מַתִּירִין, כִּפִּי שֶׁמִּבּוֹאֵר בְּמִימָרָא שֶׁל רַבִּי אֲסִי,
 וּמֵאִי 'אֵינוֹ מַעֲלָהוּ' נִמִּי דְּקִאֲמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּלוּמֵר, מַה שֶׁאֲמַר רַבִּי
 יוֹחָנָן שֶׁכִּיּוֹר כִּינן שֶׁשִּׁיקְעוּ קוֹדֵם שִׁקְיעַת הַחֹמֶה, שׁוּב אֵין מַעֲלָהוּ
 בְּלַיְלָה, אֵינוֹ אֲלֵא כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְסֹלוּ מִמֵּימֵי לְעֲבוּדָת יוֹם, שֶׁכִּינן
 שִׁיחֵיה הַכִּיּוֹר רָגַע אַחַד בְּלַיְלָה חוּץ לְבוֹר, יִפְסֹלוּ מִמֵּימֵי לְעֲבוּדוֹת יוֹם.
 אֲבָל לְעֲבוּדָת לַיְלָה חָזִי, שֶׁלְעֲבוּדָת לַיְלָה אֵין הַמִּים נִפְסֵלִים
 בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה אוֹ בְּלַיְלָה, אֲלֵא בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר. וְנִמְצָא שֶׁמִּשּׁוּם
 עֲבוּדָת לַיְלָה, גַּם רַבִּי יוֹחָנָן מוֹדֵה שֶׁאֲפֻשֶׁר לְהַעֲלוֹת אֵת הַכִּיּוֹר
 וְלְקַדֵּשׁ הֵימֶנּוּ, וְאֵין הַמִּים נִפְסֵלִים. אֲלֵא שֶׁאֲמַר שֶׁלֹּא יַעֲלוּ אֵת הַכִּיּוֹר
 בְּלַיְלָה, כִּינן שֶׁאֵם יַעֲלוּהוּ יִפְסֹלוּ הַמִּים לְעֲבוּדוֹת יוֹם, וְלֹא יוֹכְלוּ
 לְקַדֵּשׁ הֵימֶנּוּ לְמוֹחַר. וְלִפְיֵךְ מִשְׁאִירִים אוֹתוֹ מְשׁוּקַע עַד אַחֲרֵי עֲלוֹת
 הַשַּׁחַר.
 מְקַשָּׁה הַגִּמְרָא: [אִי הָכִי – אֵם כֵּן הוּא, שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן סוֹבֵר שִׁמִּים
 נִפְסֵלִים בְּשִׁקְיעַת הַחֹמֶה לְעֲבוּדוֹת יוֹם, וְבַעֲלוֹת הַשַּׁחַר לְעֲבוּדוֹת לַיְלָה],
 הֵינּוּ דְּרַבִּי חֵיָא בְּרִי יוֹסֵף, וְאֵין זֶה דְּעָה שְׁלִישִׁית, וְמַה בֹּא רַבִּי יוֹחָנָן
 לְהוֹסִיף עַל מַה שֶׁנִּאֲמַר כְּבָר.

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף כא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלה רש"י תוספות

והא פרה דטמוי מטמאין ליה. אחר קידוש זה כדתנן ב' וטבילה זו בהר המשחה
 דיתה והכי תנן לה במסכת פרה (פ"ג מ"ו) ואחר טבילתו מיד הוא מסדר מערכתה
 ושורפה אלמא אחר הקידוש הזה היתה נש"מ לא פסלה לה טומאה ו"ש חסרון
 בספריים ונראה לי הגירסא הכי שאני פרה הואיל וטבול יום כשר בה טומאה לא
 פסלה בקידושין שלה: אי הכי למה לי

דמקדש. הואיל ואין קידוש כשאר קידוש
 עבודה: בכיור. שיכניס ידיו ורגליו בתוכה. הא
 כיור דומיא דמערה. והכי דמי כגון שנכנס
 לתוכה: מי מערה איצטריך ליה. כלומר
 לעולם דכוחיה בכיור נמי פסול והאי דנקט
 מי מערה איצטריך סד"א הואיל וטבילה
 מעלייתא היא עדיפא היא מכיור שהן שאובין
 וקידוש אין כאן וטבילה אין כאן אבל הכא
 טבילה איכא קמשמע לן: ח"א אמר רבי חייא
 בר יוסף מי כיור נפסלין למתירין כמתירין
 לאברים כאברים ורב חסדא אמר אף
 למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר
 כאברים: מי כיור. לפי זמן עבודה שהקידוש
 צריך לה היה זמן מימיו ליפסל אם עבודת
 ומתיר הוא כגון עבודתו דם או קמצים
 שנפסלים בבא הלילה עליהם כדאמר
 באיזהו מקומן (לקמן דף נו.) מנן לדם שנפסל
 בשקיעת החמה וכו' מי כיור נפסלין בשקיעת
 החמה אם לא נשקע הכיור בבור לפני
 שקיעת החמה נפסלים מימיו לקדש עור מדם
 לצורך עבודת יום מחר אפי' שיקעו קודם
 עמוד השחר העושה לינה בכל מקום אינו
 מועיל לו שלפי עבודתו הוא חשוב וכן אם
 שקעו לפני שקיעת החמה והעלו בלילה
 מכיין שמצאו הלילה שעה אחת חוץ לבור
 נפסלו מימיו לעבודת היום: לאברים כאברים.
 לקדש מהן לעבודת הקטר חלבים נפסלין

בעמוד השחר כמו שאברים נפסלין בלינת עמוד השחר כדכתיב עד בקר אבל כל
 הלילה כשרין לקדש מהן לעבודתא לילה ואם שיקעו קודם עמוד השחר מעט
 כשרין מימיו לקידוש עבודת היום: אף למתירין ב' כאברים. כשם שאין האברים
 נפסלין אלא בעמוד השחר אף כל לינות אין פוסלות בשום קדושה אלא בעמוד
 השחר: ור' יוחנן אמר כיור כיון ששקעו. בבור כדרך מצותו סמוך לשקיעת החמה:
 שוב אין מעלה. כל הלילה וקס"ד דאפי' לעבודת הלילה קאמר ר' יוחנן דמיפסל בה
 העלאתו ואתריותו פליג: לעבודת לילה. הקטר חלבים: ולמחר אינו מקדש. קס"ד
 דאסור לקדש הימנו קאמר שנפסל בשקיעת החמה לעבודת יום אלמא כולה כרבי
 חייא סבירא ליה: מאי אינו מעלה נמי דקאמר. רבי יוחנן לעיל לעבודת יום משום
 פסול עבודת יום קאמר לה שלא יפסלו מימיו לעבודת יום וקא סלקא דעתך השתא
 [ב]העלאת הלילה תפסלם לעבודת מתיר כר' חייא: אי הכי היינו דרבי חייא. [ג]
 מאי אינו מעלה דקאמר רבי יוחנן עלה דר' חייא ודרב חסדא מאי אתא למימר הא
 רבי חייא נמי דק:

איכא

ועבשי הגיע זמן הסמוך לפסולו לא פשע ליה והדר משקע ליה ולא דמי למעלה בלילה שמיניו לקדש כהנים הבאין תמיד להקטיר ואתי למיפשע וא"ת ויפסול מימיו ומה בכך והא השתא
 נמי בשמשקעו בעמוד השחר וחזר ומעלה ביום לא היה יכול לקדש במימיו למתירין דכבר נפסלו ולא מהני להו זריעה אלא לאברים היה יכול לקדש ומי הוא שוטה שיכול לקדש ביום קידוש
 גמור שיעזיל לכל העבודות והוא עומד ומקדש קידוש שאינו מועיל אלא לאברים וי"ל דכיון דקידש להו המים בכלי שרת מצוה לשומרן כשאר קדשים שלא יפסלו כדפי' בקונטרס בוך
 דשמעתין אין נמי כרי שלא יבואו לידו נותר ויטמאו את הדדים וכשמעלין את הכיור ביום היו מערין מימיו בכלי שרת דפעמים שמקדשין הרבה כהנים בכל דיון ומי שיש לו לקדש לאברים
 מקדש מן המים שכללי שרת בשנים עשר כהנים: שהיו מקדשין בבת אחת מן הכיור לצורך התמיד אף על פי שהיה פיס של תמיד קודם ע"ה דמוכח במסכת תמיד (א"ג מ"א) לא היו מקדשין
 בלילה עד שהיה יום ומעלין הכיור ונותנים מימיו בכלי שרת וממלאין אותו מים חרשים ומקדשים מהם שהיה זורק דם התמיד ונפסלו מימיו למתירין ולא מהני להו זריעה והא דפסלה
 לה לינה במים בכולה שמעתין היינו כרבי ולא כרבי אלעזר בר"ש למאי דפשיט אילפא לעיל במחלוקת בוך כר מחלוקת בוך [וב]כולהו אמוראי דלעיל מודו דלכל הפחות ספיאק הוי והבא מפשט
 פשע ועוד צריך לומר דהא דאמר אביי לעיל דמקורות הגבר עד צפרא לא פסלא לינה היינו קידוש אבל במים פוסלת והאי דפסלה נמי לינה במים אינו אלא מדרבנן דכיון דלא פסיל בקידוש
 לא פסיל במים דהכל [ואחד] כדאמר לעיל במחלוקת בוך כר מחלוקת בוך [ורבינו פ"י] בענין אחר וזה לשונו ומאי אינו מעלה דקאמר משום חשש עבודת היום שאם יעלו לעבודת לילה קודם
 תרומת הדשן יהיו סבורים העולם שמשקעין אותו בשקיעת החמה שלא יפסלו המים למתירין וקודם השחר שלא יפסלו לאברים ויבא לקדש ממנו למחר למתירין אף על פי שלא היה משקע

מי כיור נפסלין למתירין כמתירין. פי' לדם וקומץ נפסלים מימיו בשקיעת [החמה] כמו
 שהמתירין נפסלין בשקיעת החמה כדאמר באיזהו מקומן (לקמן דף נו.) כיור כיון
 ששקעו אין מעלהו. למאי דס"ד השתא דהעלאת לילה פוסל לכל עבודות יש תימה דתריקשי
 ליה כמה משניות דמסכת תמיד (דף כח.) שהיה מקדש לתרומת הדשן ואחיו הכהנים שהיו

מקדשים כמו כן בלילה ומיהו איכא לאוקמינהו
 ב' אלעזר בר"ש וכתבין דפשיט לעיל במחלוקת
 בוך כר מחלוקת בוך והא כרבי אבל קשה אבתי
 היאך היו עושין תרומת הדשן לרבי וי"ל בכהנים
 ישנים שניעורו כל הלילה ואין צריכין לקדש
 ומתני' דיומא (דף כב.) דמוכחא שהיה תרומת
 הדשן ככהני חדתי דקאמר עלה דלכך לא היה
 פייס בתחילה בתרומת הדשן משום אונס שנה
 ב' אלעזר בר"ש אי נמי וי"ל שהיה להם מים בכלי
 שרת אחר כדי קידוש של תרומת הדשן ועוד יש
 לומר דמקידוש תרומת הדשן לא קשיא מיד
 דפסול עבודת לילה דרבנן ויש עוד טעם להכשיר
 בתרומת הדשן טפי [וד] מבכולה לילה כדפירש
 בקונטרס בסמוך עוד יש לומר דניחא ליה למיפרך
 מדר' יוחנן אדר"י טפי ממתניתין דתמיד משום
 דאיכא לדחויי דסבירא ליה למתני' דמקדש הגבר
 עד צפרא לא פסלה לינה אפי' במים א"ע דסוגיא
 דשמעתין ודאי לאו הכי סבירא ולהאי פירוש
 נידא השתא דלא מצי' לאקשויי מברייאת דלעיל
 דפליגי בה רבי ורבי אלעזר בר"ש דקתני קידש
 בלילה צריך לקדש ביום דמשמע הא בלילה
 מיחוי חזין כיור כיון ששקעו. פירוש דמהני
 שיקעו למים היינו קודם שנפסלו דלאחר שנפסלו
 אמרי' בפ' כל שעה (פסחים דף לז.) דאין זריעה
 להקדש: כיור. שלא שקעו. השתא ס"ד דלאו
 דוקא אלא אפילו שקעו מעלהו [ומקדשו] לעבודת
 לילה אלא רבואת נקט הכי אע"פ שלא היה
 משוקע בשקיעת החמה כשר לעבודת לילה אבל

לבסוף דמשני ומסיק דאיכא בינייהו גזירת שיקוע נידא דנקט שלא שקעו דאם איתא דשקעו
 אין מעלהו עד תרומת הדשן: מאי אין מעלהו דקאמר לעבודת היום. פי' שיהא כשר לקדש
 לענין שיעזיל לו קידוש לעבודת יום כגון קומץ ודם אבל לעבודת לילה כגון לאברים חזי
 ופריך היינו דר' חייא בר' יוסף ומשני איכא בינייהו גזרת שיקוע כלומר לר"י אסור להעלותו
 גזירה שמוא ופשע ולא יחזור וישקיעו דר' יוחנן אית ליה גזירת שיקוע ולהכי נקט שלא שקעו
 דאם שקעו לא יעלו עד תרומת הדשן דלמא פשע אבל אם לא שקעו או שקעו והעלו
 מקדש ממנו ור' חייא בר יוסף לא גזר וסבירא ליה דמעלהו כל שעה שירצה לו חישינן
 דלמא פשע וא"ת ולמה היו משקעין אותו כלל בערב היה להם להמתין עד סמוך לעמוד
 השחרהו כיון שהיו יכולין [להעלות] כל הלילה לקדש לאברים וי"ל (דלמא) לא רצו להמתין
 זמן שיקעו עד סמוך לזמן פסולו דלמא פשע ולא משקע ליה בעמוד השחר והיה שהיו יכולין
 לקבוע זמן שיקעו בתחילת הלילה או באמצעה דכדי שיהא זכור בעמוד השחר אלא לפי
 שהוא זמן פסול מתירים של דם וקומץ קבעו זמנו בערב ולר' יוחנן אע"פ שעל כרחן יש לזון
 להעלותן לתרומת הדשן לא דמי כדפי' בקונטרס [לקמן דף לז.] דלא סגיא ליה בלאו קידוש זה
 שזכה לפייס של תרומת הדשן ולגזירת שיקוע ליכא למיחש דכיון שמצאו שקעו והעלו
 ועבשי הגיע זמן הסמוך לפסולו לא פשע ליה והדר משקע ליה ולא דמי למעלה בלילה שמיניו לקדש כהנים הבאין תמיד להקטיר ואתי למיפשע וא"ת ויפסול מימיו ומה בכך והא השתא
 נמי בשמשקעו בעמוד השחר וחזר ומעלה ביום לא היה יכול לקדש במימיו למתירין דכבר נפסלו ולא מהני להו זריעה אלא לאברים היה יכול לקדש ומי הוא שוטה שיכול לקדש ביום קידוש
 גמור שיעזיל לכל העבודות והוא עומד ומקדש קידוש שאינו מועיל אלא לאברים וי"ל דכיון דקידש להו המים בכלי שרת מצוה לשומרן כשאר קדשים שלא יפסלו כדפי' בקונטרס בוך
 דשמעתין אין נמי כרי שלא יבואו לידו נותר ויטמאו את הדדים וכשמעלין את הכיור ביום היו מערין מימיו בכלי שרת דפעמים שמקדשין הרבה כהנים בכל דיון ומי שיש לו לקדש לאברים
 מקדש מן המים שכללי שרת בשנים עשר כהנים: שהיו מקדשין בבת אחת מן הכיור לצורך התמיד אף על פי שהיה פיס של תמיד קודם ע"ה דמוכח במסכת תמיד (א"ג מ"א) לא היו מקדשין
 בלילה עד שהיה יום ומעלין הכיור ונותנים מימיו בכלי שרת וממלאין אותו מים חרשים ומקדשים מהם שהיה זורק דם התמיד ונפסלו מימיו למתירין ולא מהני להו זריעה והא דפסלה
 לה לינה במים בכולה שמעתין היינו כרבי ולא כרבי אלעזר בר"ש למאי דפשיט אילפא לעיל במחלוקת בוך כר מחלוקת בוך [וב]כולהו אמוראי דלעיל מודו דלכל הפחות ספיאק הוי והבא מפשט
 פשע ועוד צריך לומר דהא דאמר אביי לעיל דמקורות הגבר עד צפרא לא פסלא לינה היינו קידוש אבל במים פוסלת והאי דפסלה נמי לינה במים אינו אלא מדרבנן דכיון דלא פסיל בקידוש
 לא פסיל במים דהכל [ואחד] כדאמר לעיל במחלוקת בוך כר מחלוקת בוך [ורבינו פ"י] בענין אחר וזה לשונו ומאי אינו מעלה דקאמר משום חשש עבודת היום שאם יעלו לעבודת לילה קודם
 תרומת הדשן יהיו סבורים העולם שמשקעין אותו בשקיעת החמה שלא יפסלו המים למתירין וקודם השחר שלא יפסלו לאברים ויבא לקדש ממנו למחר למתירין אף על פי שלא היה משקע

כל הלילה רק בשקיעת החמה ובעמוד השחר היינו גזירת שיקוע דקאמר בסמוך דגורין
שיהא משוקע כל הלילה עד תרומת הדשן כדי שידע העולם שלא שקיעהו מבעוד יום כי
אם להיות זכורים על ידי כך שיקוע דסוף כל הלילה שכשמצאודו משוקע בשעת תרומת
הדשן יחזורו וישקיעהו קודם היום כי אם יעלוהו לאחר שקיעת החמה יש לגזור שמא

יאמרו שלחבשירו לעבודת מתירין למחר
שקיעהו בשקיעת החמה וכשר למתירין אף על
פי שיעלוהו לאחר שקיעת החמה ופריך אי הכי
היינו דרבי חייב ברבי יוסף שפוסל למתירין
בשקיעת החמה כי לרב חסדא שאינו פוסל
למתירין אלא בעמוד השחר לא איכפת לן במה
שיבשירו למחר למתירין כי בשיקוע דעמוד
השחר מתבשר אפי' למתירים ומשני איכא
בנייהו גזירת שיקוע דרבי יוחנן גזרוהו להשדותו
בשיקוע משום שיקוע דשקיעת החמה שאנו
צריכין או לשקעו כדי להזכיר שיקוע דסוף
הלילה שלא יאמרו שאינו הזכיר אלא להבשיר
למתירין ולכך צריך להשדותו עד תרומת הדשן
כדפרשיהו ורבי חייא בר יוסף לא גזרוהו והאיד
יוחנן קידש ידיו לתרומת כו' בשלמא לרבא
דמוקי ליה להחיא כרבי אלעזר בר' שמעון הא
כרבי איכא למימר דסבירא ליה לרבא דלרבי
אלעזר ברבי שמעון לא פסלה לינה במי כיוור
במאן דאמר לעיל במחלוקת בון כך מחלוקת בון
ולא כההיא דלא פשיט ליה לעיל ולמחר אינו
מקדש דבמילתיה דאילפא אינו צריך לקדש
קאמר כרבי אלעזר ברבי שמעון ולא קאי אמי
כיוור לפוסלם למחר כי כשרים הם לרבי אלעזר
בר'ש אלא לאבי דמוקי לה כרבי קשיא דרבי
אדרבי דמאי שנא בזה דבין דשקעו שוב אינו
מעלהו דמצריך לשקעו כדי להזכיר שישקיעהו
בסוף הלילה ומאי שנא בזה דקאמר דבבר קידש
מתחילת עבודה דמשמע דתרומת הדשן תחלת
עבודת היום שמשם ואילך עסוקים בעבודת היום

בלא הפסק וכל שעה מקדש ועובד כל הבא לעבוד משם ואילך משמע דלא משקע ליה
אחר שנהלכו לתרומת הדשן שאם כן יש הפסק דבר ומשני הא דקרי ליה תחילת עבודה
לאו משום דלא משקע ליה דהאי מסלק ליה והדר משקע ליה וקצת יש תימה בין לפי זה
בין לפירוש אחר לישנא דמסלק ליה דהא גמי היה יודע דמסלק ליה ואין קשה לו אלא
משקיעו (דברתיה) מאי שנא אחר דמשקע ליה ומאי שנא אחר דלא משקע ליה: **א'** משמע
ליה שהיה למעלה חסדא ומתירין לבור הלא אין קולו נשמע ואלו לישני דנשקעו
קולו דקתני היינו בהעלותו ויל' היינו (חו) דקא אמר דמשקע ליה בגלגלא (כגון) לבור ההקול
נשמע היינו בהוציאו מן הבור ומעלהו ואי בעית אימא דמשקע (ט) בחומרתיה דהיה
בגלגלא אף השיקוע כדי להשמיע קול הרבה בהורידו ובהעלותו: **הגה'** איכא בנייהו
גזירת שיקוע. פירש רש"י משקעו בערב שלא ישכח לשקעו בעמוד השחר אבל לילה אינו
פוסלו כלל לעבודת דם למחר אם משקעו בעמוד השחר ולרבי חייא לילה פוסלו וקשה אם
כן איכא בנייהו שובא דרבי יוחנן לילה אינה פוסלת ולרבי חייא פוסלת ועוד דליפך מיד
היינו דרב חסדא ועוד דבסמוך פריך מכא למחר אינו צריך לקדש אלמא למתירין חזי היינו
דרב חסדא משמע דבלאו ההיא דלמחר וכו' לא הוה מצי למפרך מידי לכך נראה לי גזירת
שיקוע ואם לא שיקע יתא פסול מדרבנן לעבודת דם משום לילה אפילו שקעו בעמוד
השחר ולר' חייא פסול מן התורה ולכך פריך למחר אינו צריך לקדש אלמא אפילו
מדרבנן כשרה לעבודת דם ואין לילה פוסל ואם כן היינו דרב חסדא וקאמר איכא בנייהו
מצות שיקוע. בריך:

בין

הגיע. לכיוור מזרחין את עצמן להיות נבונים להעלות אפר לתפוח לאחר שירד זה מן המזבח כדתנן לעיל גבי ראיהו אחיו הכהנים שירד: **מאי לאו**. האי שמיעת קול העץ דקתני
דסליק ליה לכיוור מן הבור אלמא משוקע הוה וקשיא ליה לרב חסדא דאמר לא משקע ליה עד צפרא: **לא דמשקע**. השתא: **מי משתמע קליה**. הלא אין מוכני צריך לשוקעו
אלא להעלותו אבל שיקועו משלשלו לבור והוא נופל מאליו: ומשני **דמשקע ליה בגלגלא**. כי היכי דלישתמע קליה וישמענהו הכהנים הישנים בעיר וניתו לפיכך דתנן במסכת
תמיד (פרק ג' מ"ח) מיריחו היו שומעין את קול העץ שעשה כו': בחומרתיה. גלגלא: והא **נביני** ברוי. שהיה מכריז עמרו הכהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם ישראל למעמדם:
נביני. שם האיש: **כי תרי היברי הו עברי**. שתי היכרות עושין לדבר: **כל הכלים מקדשים**. מים שנתקדשו בהן לקדש את הידים ורגליים:

בין

איכא בנייהו גזירת שיקוע. כלומר הא דאוקים אין מעלהו דרבי יוחנן משום פסול
עבודת יום לא כדקסיד' שיהא הלילה פוסלו לעבודת היום כרבי חייא אלא שמא לא
יחזור וישקענו ונמצא עמוד השחר פוסלו לעבודת מחר (אם שקעו קודם
עמוד השחר כשר) והיינו דלא נקט רבי יוחנן לישנא דפסולה אלא לשון איסור

העלאה שלא יגרמו להן ליפסל דכיון דקדש
לזו בכלי שרת מצוה לשקור כשאר קדשים
ומיזו בהעלאה לא מפסיל ולמקן פריך היינו
דרב חסדא דאמר לילה לא פסיל אלא עמוד
השחר פוסל ורבי חייא לא אסר ליה
להעלותו משום גזירת שיקוע אלא
דבהעלותו נפסל מיד לעבודת מתירי הלכך
נקט לשון נפסלין: והאמר רבי יוחנן כו'.
אלמא אמר שמעלהו לקדש לתרומת הדשן
ולא הצריך לחזור ולשקעו ובשלמא העלאתו
לא קשיא לן דלא סגי בלאו קידוש זה שוכה
לפנים של תרומת הדשן ולגזירת שיקוע ליכא
למיחש דכיון שמצאו משוקע והעלהו ועבשו
הגיע הזמן הסמוך לפסולו לא פשע בזה והדר
משקע ליה ולא דמי למעלהו בלילה שמניחו
לקדש בו כהנים הבאים תמיד להקטיר ואתי
למיפשע ביה אלא הא קשיא לך דלא איירי
בה רבי יוחנן במצות שיקוע ונימא דנישקעיה:
בשלמא לרבא דמוקי. לעיל הא מילתא דר'
יוחנן אליבא דרבי אלעזר דאמר אין לינה
מועלת בקידוש איכא למימר דמשום הכי לא
חש לשיקועו דקסבר רבי אלעזר דבמי כיוור
גופייהו גמי לא פסלהו ליה: **הא**. דאמר ר'
יוחנן לעיל אין מעלהו: **כרבי**. אמרה דאמר
לינה מועלת בקידוש וכל שכן במי כיוור: **אלא**
לאבי. דאוקים לעיל כרבי קשיא דרבי אדרבי
לעיל א"ר יוחנן אליבא דרבי לגזירת שיקוע
חיישנן והכא גמי נשקעיה והכא ליכא
למיתלי טעמא במודה רבי דמקורת הגבר עד

צפרא לא פסלה לינה דבשלמא גבי קידוש דפסול לינה ידידה דרבנן שהרי אין המים
בעולם הוא דאיכא למימר הכי אבל מי כיוור דהוין קמן וקדושת כלי עליהם ולינה
ידיהו דאורייתא עמוד השחר הוא דגרים ליה: **מאי שנא התם דמשקע ליה**. כלומר
מאי שנא גבי אין מעלהו דחש לגזירת שיקועו ומש' כו': **דמסלק ליה** והדר **משקע**
ליה. לאחר קידוש תרומת הדשן ורבי יוחנן הוא דלא איירי בתקנת מי כיוור אלא
בהלכות קידוש לאשמועין דמיו רבי מקורת הגבר עד צפרא לא פסלה לינה: הכי
גרסי **אי הכי למחר אינו מקדש אין צריך לקדש היינו דרב חסדא כו' אי הכי דלר'**
יוחנן אוקמא דלילה לא פסל ולמחר אינו מקדש: בתמיה: **מאני**. א"ר יוחנן משמיה
דאילפא מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש דשמעי' מיניה דמשום דלא
שיקעו בערב קא פסל להו קידוש מחר: ומשני **אין צריך לקדש**. קאמר דכיון שקידש
לעבודת לילה אין צריך למחר ואשמעי' דאין לינה מועלת בקידוש וכדברי אלעזר:
היינו דרב חסדא. השתא דאוקמא אין מעלהו דר' יוחנן משום פסול עמוד השחר
אבל לילה לא פסיל היינו דרב חסדא: **איכא בנייהו מצות שיקוע**. לר' יוחנן מצות
שיקוע מבערב כדי שימצאו משוקע בקידוש תרומת הדשן ויהא נוכח לחזור ולשקעו
והיינו דקאמר כיון ששקעו אלמא מבערב הוא משקע ליה ולרב חסדא לא החמיצו
בו כל כך ואין מצות שיקועו אלא סמוך לזמן פסולו קודם עמוד השחר: **לא היו רואין**
אותו כו' (במי שוכה) בתרומת הדשן קמייירי במסכת תמיד כשהיה נכנס לעורה
לקדש ידיו ורגליו לא היה מכניס בידו לא נר ולא אבוקה אלא מהלך לאור המערכה
ולא היו רואין אותו אחיו (והכהנים) שהיו בבית מוקד עד ששומעין כו': והן **אומרים**
הגיע. לכיוור מזרחין את עצמן נבונים להעלות אפר לתפוח לאחר שירד זה מן המזבח כדתנן לעיל גבי ראיהו אחיו הכהנים שירד: **מאי לאו**. האי שמיעת קול העץ דקתני
דסליק ליה לכיוור מן הבור אלמא משוקע הוה וקשיא ליה לרב חסדא דאמר לא משקע ליה עד צפרא: **לא דמשקע**. השתא: **מי משתמע קליה**. הלא אין מוכני צריך לשוקעו
אלא להעלותו אבל שיקועו משלשלו לבור והוא נופל מאליו: ומשני **דמשקע ליה בגלגלא**. כי היכי דלישתמע קליה וישמענהו הכהנים הישנים בעיר וניתו לפיכך דתנן במסכת
תמיד (פרק ג' מ"ח) מיריחו היו שומעין את קול העץ שעשה כו': בחומרתיה. גלגלא: והא **נביני** ברוי. שהיה מכריז עמרו הכהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם ישראל למעמדם:
נביני. שם האיש: **כי תרי היברי הו עברי**. שתי היכרות עושין לדבר: **כל הכלים מקדשים**. מים שנתקדשו בהן לקדש את הידים ורגליים:

לומר שלדעת רבי יוחנן לא נפסלו המים כלל בלילה, והם ראויים
אפילו לעבודת יום שהיא עבודת מתירין. הרי אם כן הִינּוּ דָּרְבַּ
חֲסֵדָא, שכן סובר רב חסדא (לעיל ע"א) שאין שקיעת החמה עושה לינה
כלל, ורק עמוד השחר פוסל הן לאיברים והן למתירין, ומה הוסיף רבי
יוחנן במימרא של כיוור, מאחר שזו היא דעת רב חסדא.
משיבה הגמרא: אִיכָא בִּינְיָיָהּ – יש חילוק בין דעת רב חסדא לדעת
רבי יוחנן, והוא מִצְוַת שִׁיקוּעַ, שלרב חסדא אין מצוה לשקע את
הכיוור בלילה, שלא יפסלו מימיו בעלות השחר, ורק סמוך לעלות
השחר היו משקעין אותו. ואילו לרבי יוחנן יש מצוה לשקע את הכיוור
מבערב, כדי שכשיבוא לקדש הימנו לתרומת הדשן, קודם עלות
השחר, ימצאנו משוקע, ולא ישכח לשקעו בשנית מיד אחר הקידוש.
וזה מה שבא רבי יוחנן להוסיף ולחדש על דעת רב חסדא.
הגמרא מקשה איך יתכן שלרב חסדא אין מצוה שיקוע: מִיִּתְיָבִי,
שנינו במשנה בתמיד (פ"א מ"ד) לגבי סדר העבודה בבוקר, לֹא הָיוּ
הכהנים רֹאִיִן אוֹתוֹ – את הכהן שזכה בפייס לתרום את הדשן, וְלֹא
שׁוֹמְעִין אֵת קוֹלוֹ כשהוא הולך בעזרה לקדש ידיו ורגליו, עַד
שְׁשׁוּמְעִים קוֹל שֶׁל עֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קָמִין מוֹכְנִי לְבִידוֹ, ואז הם יודעים
שהגיע לכיוור והוא מקדש ידיו ורגליו. וְהֵן אוֹמְרִים, הִנֵּיעַ [עַתָּה]
קִידוּשׁ יָדִים וְרַגְלִים מִן הַכִּיּוֹר. מבררת הגמרא: מהו הקול שהיו
שומעים מן המוכני, מֵאֵי לֹא שְׁהוּא הַקּוֹל דְּמַסְלֵק לֵיהּ – קול
הסילוק והעלאת הכיוור מן הבור, אֲלֵמָא מְשַׁקְעֵ לֵיהּ – הרי שהיה
הכיוור משוקע כל הלילה, וקשה על תירוץ הגמרא לעיל, שלרב
חסדא אין מצוה לשקע.
מתרצת הגמרא: לֹא, הַקּוֹל שְׁהוּ שׁוֹמְעִים אֵינוֹ קוֹל הַעֲלָאת הַכִּיּוֹר מִן
הַבּוֹר קודם הקידוש, אלא דְּמְשַׁקְעֵ לֵיהּ – אלא הוא קול שיקוע
הכיוור בבור אחר הקידוש, שאחר שהיה התורם את הדשן מקדש ידיו
ורגליו, היה משקע את הכיוור בבור, כדי שישמעו אחיו הכהנים את
הקול וידעו שהגיע זמן קידוש ידים ורגלים. אבל עד שבא התורם
לשם, לא היה הכיוור משוקע, אלא היה מחוץ לבור, וכדעת רב חסדא
שאין משקעים את הכיוור אלא סמוך לעלות השחר.
מקשה הגמרא: אֵי דְּמְשַׁקְעֵ לֵיהּ – אם נאמר שהוא משקע את הכיוור
בבור רק לאחר הקידוש, ואינו מעלה כלל, אלא מתחילה שהוא בא
לשם הכיוור מחוץ לבור, אם כן מִי מְשַׁתְּמַע קְלָיָהּ, הרי השיקוע הוא
שלשול הכיוור לבור, וזה אינו משמיע קול. מתרצת הגמרא: דְּמְשַׁקְעֵ
לֵיהּ בְּגִלְגָּלָא – שהוא משקע את הכיוור על ידי גלגל, וגלגל זה
משמיע קול. לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא, דְּמְשַׁקְעֵ לֵיהּ בְּחוֹמַתִּיהָ עַל יְדֵי גִלְגַל,
כִּי הִכִּי דְּלִישְׁתְּמַע קְלָיָהּ, ששיקוע זה על ידי גלגל עושה קול,
וְלִשְׁמַעִיהָ – הכהנים שומעים את הקול וְלִיתֵיהּ – והם יודעי שהגיע זמן
לקדש, ובאים.
מקשה הגמרא: וְהָא תָּנִי נְבִינִי בְּרוּזוֹ – הרי היה מכריז ששמו 'נביני',
שהוא היה מכריז 'עמודו כהנים לעבודתכם וליום לדוכנכם וישראל
למעמדם, ומדוע יש צורך בהשמעת קול זה לכהנים. מתרצת
הגמרא: כִּי תָנִי הִיכָרִי הָיוּ עֹבְדֵי – שתי היכריות היו עושים, גם קול
הגלגל של הכיוור וגם הכרזתו של נביני, דְּשָׁמַע מֵהָאֵי אֲתֵי – מי
שמע מזה היה בא, וְשָׁמַע מֵהָאֵי אֲתֵי – ומי שלא שמע מזה, שמע
את השני ובא.
גּוֹפֵא – נשוב לעצם דברי רבי יוסי ברבי חנינא ונבארם, אֲמַר רַבִּי
יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא כָּל בִּידוֹ שָׁאִין בּוֹ כְּמוֹת שֶׁל מִים בְּיָדוֹ לְקַדֵּשׁ
אֲרַבְעָה בָּהֶנּוּ מִמֶּנּוּ אֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ, שְׁנֵאמַר (שמות מ"א) וְיִרְחֲצוּ
מִמֶּנּוּ מִשֶּׁה וְאֶהְרֹן וְכָהֵן וְגו'. הרי ארבעה, משה, אהרן, ושני בניו.
הגמרא מקשה על רבי יוסי ברבי חנינא מברייתא: מִיִּתְיָבִי – הקשו
בני הישיבה, שנינו בברייתא, כָּל הַכֹּהֲנִים מְקַדְּשִׁין אֶת הַמִּים שֶׁבָּהֶם
להכשירם לקידוש ידים ורגלים, בֵּין שֵׁשֶׁשׁ בָּהֶן רַבִּיעִית

מתרצת הגמרא: אִיכָא בִּינְיָיָהּ – יש חילוק בין שיטת רבי
חייא בר יוסף לשיטת רבי יוחנן לגבי גְּזִירַת שִׁיקוּעַ, שרבי יוחנן
סובר שמן התורה אין המים נפסלים בלילה בין למתירין ובין
לאיברים (וכדעת רב חסדא), אבל גזרו חכמים שכל הלילה יהא
הכיוור משוקע בבור, ולא יעלה בלילה שמוא ישכח לשקעו
לאחר מכן, והמים יפסלו בעלות השחר. והמים קדושים הם,
ומזוהר עליהם לשמורם כדי שלא יפסלו. אבל אם העלה את
הכיוור בלילה וחזר ושיקעו קודם לעלות השחר, לא נפסלו המים
כלל. ורבי חייא בר יוסף סובר, שמן התורה מי כיוור נפסל
בלילה למתירין, ולפיכך אין האיסור לעלות את הכיוור בלילה
משום גזירה, אלא משום שאם יעלה בלילה, יפסלו המים
למתירין.
הגמרא מקשה על מה שנתבאר שלרבי יוחנן יש להשהותו משוקע
כל הלילה, מדבריו במימרא על תרומת הדשן: וְהָאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
קִידוּשׁ יָדָיו בְּסוּף הַלֵּילָה קודם עלות השחר לְתַרומַת הַדֶּשֶׁן – כדי
לתרום את הדשן, לְמַחֵר כְּשִׁיאִיר הַיּוֹם וירצה להמשיך לעבוד
עבודות נוספות, אֵין צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ פַּעַם נוספת, כִּיּוֹן שְׁבָכָר קִידוּשׁ
מִתְחַלֵּיל עֲבוֹדָהּ, שהקידוש בסוף הלילה לעבודת תרומת הדשן,
מועיל גם לעבודת היום, כִּיּוֹן שְׁהוּא קִידוּשׁ שֶׁל 'תחילת עבודת היום'.
ואם היה רבי יוחנן סובר שגזרו חכמים להשהות את הכיוור כל
הלילה, היה צריך לומר שאחר שמקדש לתרומת הדשן יש לו לשקע
את הכיוור, ומזה שלא אמר כן, מוכח שלא סבר מגזירת שיקוע, וקשה
על דברי הגמרא, שלרבי יוחנן יש גזירת שיקוע.
הגמרא ממשיכה לברר שקושיא זו לא קשה לפי כולם: בְּשִׁלְמָא
לְשִׁיתָ רַבָּא, דְּמוֹקִים [–שמעמיד] (לעיל ב.) לְהֵרָא מִימְרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן
לְגַבִּי תְּרומַת הַדֶּשֶׁן בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הַסּוֹבֵר שֶׁקִּידוּשׁ אֵינוֹ
נפסל בעלות השחר כלל. נוכח לומר דָּהָא – מימרא זו של רבי יוחנן
לגבי כיוור ששקעו שוב אין מעלהו, היא בְּרַבִּי, שלשיטתו הקידוש
נפסל וכן המים נפסלים, ולפיכך אמר בה רבי יוחנן שיש גזירת שיקוע.
אבל המימרא של תרומת הדשן נאמרה לשיטת רבא כרבי אלעזר
ברבי שמעון, שאין הקידוש והמים נפסלים, ולכך לא היו משקעין את
הכיוור. אֲלֵא לְשִׁיתָ אֲבִי (שם ב.) דְּמוֹקִים לָהּ לְמִימְרָא זו של תרומת
הדשן בְּרַבִּי, ומה שאינו צריך לקדש למחר אחר שקידש לתרומת
הדשן הוא רק משום שלינה דרבנן, ומקרות הגבר ועד צפרא לא
פסלה לינה. הרי במים שנפסלים מדאורייתא ודאי אין לומר סברא זו
של 'מקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה', ונפסלים בעלות
השחר. ואם כן קָשְׁיָא דְּרַבִּי אֲדִרְבֵּי, מֵאֵי שְׁנָא הָתָם – במימרא של
כיוור דְּמְשַׁקְעֵ לֵיהּ, כדי שלא יפסלו המים בלינה, וּמֵאֵי שְׁנָא הָתָם
במימרא של תרומת הדשן דְּלֹא מְשַׁקְעֵ לֵיהּ, שהרי לא הזכיר רבי
יוחנן שיקוע אחר הקידוש לתרומת הדשן.
מתרצת הגמרא: דְּמַסְלֵק לֵיהּ – שתחילה מעלה את הכיוור מן הבור
כדי לקדש ממנו לצורך עבודת תרומת הדשן, וְהָדָר מְשַׁקְעֵ לֵיהּ
לאחר תרומת הדשן, ולכך לא הזכיר שיש לשקע את הכיוור אחר
הקידוש, משום שלא עסק כאן בתקנת מי כיוור, אלא בהלכות קידוש.
שואלת הגמרא: אֵי הָכִי שְׂרָבִי יוֹחָנָן סוֹבֵר שֶׁהַמִּים אֵינֶם נפסלים כלל
בשקיעת החמה, אם כן כשאמר רבי יוחנן 'כיוור שלא שקעו מבערב,
מקדש ממנו לעבודת לילה וְלְמַחֵר אֵינוֹ' [מְקַדֵּשׁ] – אינו יכול לקדש
משום שנפסלו המים, אֲמַאי – מדוע למחר אינו יכול לקדש מהם,
והרי נתבאר שסובר רבי יוחנן שלא נפסלו המים. משיבה הגמרא:
[אֵין] צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ – כוונת המימרא 'למחר אינו מקדש' אינה שאינו
יכול לקדש, אלא שאינו צריך לקדש כִּיּוֹן שֶׁלֹא נפסל קידושו
הראשון, וכרבי אלעזר ברבי שמעון.
שואלת הגמרא: לְמִימְרָא דְּלְמַתִּירִין מִיחֻזָּא חָזִי – וכי אתה סבור

1 **בין שאין בהן רביעית** – בין כלים המחזיקים שיעור רביעית לוג מים,
 2 ובין שאינם מחזיקים שיעור זה, וכלכלך שיהיו כלי שרת. ומבואר
 3 שלגבי קידוש ידיים ורגלים אף פחות מרביעית כשר, וקשה על רבי
 4 יוסי ברבי חנינא שהצריך שיהא בו כדי לקדש ארבעה כהנים.
 5 מתרצת הגמרא: **אמר רב אריא בר אחא**, הברייתא שהכשירה
 6 אפילו כלי שאין בו רביעית, עוסקת בקדושת בתוכו – שקדח חור
 7 בדופן הכיור, ותחב שם כלי קטן מקצתו בתוך הכיור ומקצתו לחוץ,
 8 ומי הכיור יוצאים דרך אותו הכלי, וראוי הוא לקידוש אף שאין בו
 9 שיעור רביעית, כיון שהמים באין מן הכיור שיש בו כדי לקדש
 10 ארבעה כהנים. אבל כלי העומד בפני עצמו ואינו מחזיק כדי לקדש
 11 ארבעה כהנים, פסול לקידוש.

12 הגמרא מקשה על הברייתא שהכשירה כלי שרת לקידוש: **והא**
 13 **מ'מננו' אמר ר' חמנא**, כלומר, שהרחיצה תהיה מהכיור שהוזכר
 14 בפסוק, ואין שנינו שכלי שרת כשרים. מתרצת הגמרא: שמתנית
 15 'ר'חצו' שנאמרה פעמיים למדנו לרבות כלי שרת שכשרים
 16 לקידוש. הגמרא מבררת הסעם שמרבים מדרשה זו רק כלי שרת: **אי**
 17 **הבי כלי חול נמי נרבה שיוכשר לקידוש**. אומרת הגמרא: **אמר אביי**
 18 **כלי חול לא מצית אקרת** שיוכשר לקידוש, שיש לפסלו מקל
 19 **וחומר מכנו** – בסיס הכיור, ומה בנו שנמשח עמו – עם הכיור,
 20 בשמן המשחה, ונתקדש במשיחתו להיות כמזוה, **אינו מקדש**, כלי
 21 **חול שאינו נמשח עמו ולא נתקדש**, אינו דין שאינו מקדש.

22 מבררת הגמרא: **וננו מנלן** שאין מקדשים בו. משיבה הגמרא:
 23 **דתניא, רבי יהודה אומר יכול יהא בנו מקדש כדרך שהכיור**
 24 **מקדש, תלמוד לומר (שמות ל יח) 'ועשית כידור נחשת ובנו נחשת'**,
 25 אמרה תורה, לנחשת הקשתית ולא לדרבך אחר – דימית את כנו
 26 לכיור, בכך ששניהם נחשת, אבל לא שדיני הכיור ינהגו גם בכנו.

27 הגמרא מקשה על הקל וחומר שממנו למדנו לפסול כלי חול לקידוש:
 28 **אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבנא**, איך אמרו שכלי חול
 29 פסול לקידוש מקל וחומר מכנו, הלא יש לומר, מה לבנו שאין עשוי
 30 לתוכו – שלא נעשה להשתמש בתוכו, ולכן אינו ראוי לקידוש,
 31 תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו, שאף שאין הוא קדוש יוכשר
 32 לקידוש. **אלא** צריך לומר שמתנית 'ממננו' למדנו שרק מהכיור
 33 מקדשים, ולמעוטי כלי חול שאינו ראוי לקידוש.

34 שואלת הגמרא: **אי הכי כלי שרת נמי נמעט** שיהיו פסולים לקידוש.
 35 משיבה הגמרא: **הא רבי ר' חמנא 'ר'חצו'**, להכשיר שאר כלי שרת,
 36 ולפיכך אין למעט מתנית 'ממננו' אלא כלי חול. מוסיפה הגמרא
 37 ושואלת: **ומה ראית לרבות כלי שרת ולמעט כלי חול**, משיבה
 38 הגמרא: **זה – כלי שרת מעון משיחה במוהו** – ככיור, ולכן ראוי
 39 לרבותו שיהיה דינו ככיור גם לגבי קידוש. **וזה – כלי חול אין מעון**
 40 **משיחה במוהו**, ולפיכך נתמעט מלקדש.

41 הגמרא דנה איזה מים ראויים לכיור: **אמר ריש לקיש כל דבר**
 42 **המשלים למי מקנה** – שראוי להשלים את שיעור המקדש לארבעים
 43 סאה, משלים לשיעור מי כידור, ששיעורם כדי שירצו מהם ארבעה
 44 כהנים, אבל לרביעית אינו משלים – אינו משלים לרביעית הלוג
 45 שהוא השיעור של נטילת ידיים לסעודה. מבררת הגמרא: **למעוטי**
 46 **מאי** – מהו הדבר שבא ריש לקיש למעט, שאין הוא משלים
 47 לרביעית, **אליבא למעוטי מים הדרוך** – למעט טיט דק שראוי
 48 להירק מבלי אל כלי, שמשלים לשיעור מקדח וכיור, ואינו משלים
 49 לרביעית, עדיין נהיה צריכים לבאר היכי דמי – באיזה טיט אמר ריש
 50 לקיש כן, **אי דפרה שוחה ושוחה ממנו** ו-מהטיט, אם כן אפילו
 51 לרביעית נמי ו-גם ישלים טיט זה. **ואי אין פרה שוחה ושוחה ממנו**
 52 **מפני עוביו**, אפילו לשיעור מקנה נמי אין משלים, שכל דבר שנפסל
 53 משתיית בהמה, פסול למקדח.

54 **אלא** כוונת ריש לקיש, למעוטי יבחושיין אדומין שנבראו מן המים,
 55 שמשלימים לשיעור ארבעים סאה במקדח, ולא לרביעית. מקשה
 56 הגמרא: אם כן אפילו בענייניהו נמי – אפילו כשהם בפני עצמם וכל
 57 המקדח עשוי מהם, ראוי לטבול בו, דהא תניא, רבן שמעון בן
 58 גמליאל אומר, כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו – כל
 59 דבר שתחילת יצירתו מן המים, הרי הוא כמים ומקדח העשוי ממנו

60 ראוי לטבילה, וכן אמר רב יצחק בר אבדימי מטבילין בעינו של
 61 דג – מטבילים בתוך חור העין של דג גדול שנימוק שומן עינו ונעשה
 62 כמים. ואם כן אי אפשר לפרש דברי ריש לקיש על דבר זה, שהרי
 63 דבריו נאמרו על 'המשלים למי מקדח', ומיבחושים אדומים מותר
 64 לעשות את כל המקדח.

65 מבאר הגמרא את דברי ריש לקיש באופן אחר: **אמר רב פפא**
 66 **כוונת ריש לקיש למעוטי** מים היוצאים מפירות ושאר משקים שאינם
 67 מים, שהם משלימים את שיעור המקדח באופן שנתן סאה ממשקים
 68 אלו לתוך מקדח של ארבעים סאה מים, וחזר ונטל סאה ממי המקדח
 69 המעורבים במשקים אלו. דתני לגבי משקים אלו, **מקנה שיש בו**
 70 **ארבעים סאה מטבילין** – שיש בו בדיוק ארבעים סאה, אם נתן
 71 סאה מהם לתוך המקדח, ונטל סאה מהמים המעורבים במשקים
 72 אלו, הרי זה מקדח כשר, ואף שכעת יש בו ארבעים סאה בדיוק,
 73 ובתוכם משקים שאינם מים, המקדח כשר, מפני שכשנתן משקים אלו
 74 במקדח השלם, נתבטלו המשקים במים. **ואמר רב יהודה בר שילא**
 75 **אמר רבי אפי אמר רבי יוחנן**, דין זה שאם עירב שאר משקים באופן
 76 שנתן סאה ונטל סאה המקדח כשר, נאמר כששאר המשקים הם עד
 77 רובו – פחות מרובו של המקדח, אבל אם על ידי שנתן סאה ונטל
 78 סאה, נהפכו רוב מי המקדח למי פירות, המקדח פסולה.

79 ועל זה אמר ריש לקיש, שמשקים אלו אינם משלימים לרביעית מים
 80 לנטילת ידיים. כלומר, שאם נתן ממשקים אלו שיעור מועט של רבע
 81 רביעית לתוך רביעית מים, ולאחר מכן נטל כנגדם רבע רביעית
 82 מהמים המעורבים, מאחר שכעת בתוך הרביעית מעורבים משקים
 83 שאינם מים, פסולה היא לנטילת ידיים.

84 רב פפא מחדש שיש אופן שנתן סאה ונטל סאה כשר אפילו לרביעית:
 85 **אמר רב פפא, אם** במקדח זה שרובו מים ומיעוט מי פירות קדח בו
 86 – חפר בדפנו מקום שמחזיק רביעית מים, ונתמלא מקום החפירה
 87 במי המקדח שנמשכו לשם, אף אם אין מי המקדח מחוברין למים
 88 שבחפירה, מטבילין בו ו-במקום זהו מקחין וצניצות ו-כעין
 89 מזלגות קטנות של טווי זהב, שהם כלים קטנים וראוי להטבילם
 90 בברכיהם. וטעם הכשר מים אלו, הואיל ומהכשירא דמקנה איתא
 91 – הואיל ובאו ממים שהוכשרו במקדח.

92 הגמרא מוסיפה לדון איזה מים כשרים לכיור: **אמר רבי ירמיה אמר**
 93 **ריש לקיש, מי מקנה** – מי גשמים שנאספו ומכונסים בקרקע,
 94 בשירים למי כידור לקדש בהם ידי ורגלי הכהנים. תמזה הגמרא:
 95 **למקנה** – האם בא הדבר לומר דלא מים חיים יננהו – שמי כיור
 96 אינם מי מעין הנובעים מן הארץ. והתניא בברייתא, נאמר אצל קרבן
 97 עולה (ויקרא א יא) 'והקרב והכרעים ירחץ במים', ולמדנו מזה שצריך
 98 לרחוץ את קרבי העולה וכרעיה דווקא 'במים' ולא ביון, וכן
 99 שירחצם במים ולא במוזג – יין ומים המעורבים זה בזה, שני שליש
 100 מים ושליש יין. ועוד למדו מתנית 'במים' לרבות שאר מים,
 101 שאפילו מים מכונסים כשרים להדחת הקרב והכרעים. וקל וחומר
 102 למי כידור שבא ממים לרחיצה זו.

103 מבררת הגמרא: **מאי קל וחומר למי כידור** – מהו הקל וחומר
 104 המכשיר מי כיור לרחיצת הקרב והכרעים, לא משום דמי כיור מים
 105 חיים יננהו, ואם הוכשרו מים מכונסים, קל וחומר שיוכשרו מים
 106 חיים הראויים לכיור. ומבואר שמי כיור מים חיים הם, וקשה על ריש
 107 לקיש שהכשיר מים מכונסים לכיור. משיבה הגמרא: **לא** – אין צריך
 108 מים חיים לכיור, והקל וחומר לא בא להכשיר מים חיים, אלא
 109 להכשיר לרחוץ את הקרבים במי הכיור עצמן, ומעלת מי הכיור היא
 110 (לקדש) לקדש – שהם מים קדושים, שהכיור כלי שרת ונתקדשו
 111 מימיו. ואם מי חולין כשרים לרחיצה, כל שכן שמי הכיור שקדושים
 112 הם שכשרים לרחיצה.

113 הגמרא דוחה שאין לפרש כן את הקל וחומר. תמזה הגמרא: וקדשי
 114 מעלייתא היא – וכי מה שמי הכיור קדושים מעלה היא לגביהם,
 115 שמפני כך נכשרים להדחת הקרבים, והא תנא דבי שמואל, שכל
 116 מקום שכתוב 'מים' הכוונה למים שאין להם שם לווי – שאין להם
 117 שם נוסף אלא נקראים 'מים' סתם,

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמון דף כב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קלט רש"י תוספות

בין שאין בהן רביעית. הלוג מים ואע"ג לדיכא שיעורא גבי נטילת ידים לגבי קידוש לא בעינן שיעור: בקודש בתוכו. קודש דפנו של כיוור ותוחב בתוכו כלי קטן ומקצתו לחוץ ויונק מימי הכיור ומוציא אבל באפיה נפשית בעינן שיעור ארבעה כהנים: והוא ממנו חתיב. אמתני' פריך דאמר כל כלי שרת ראויין הם לקדש: ירחצו. ובקרבתם אל המזבח ירחצו קרא יתירא הוא האי ירחצו דהא חתיב לעיל מינה ורחצו ממנו וסמין ליה בבואם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח לא לכתוב ירחצו דהא אורחצו הסמוך קאי: שנמשח עמו. ונתקדש במשיחתו כמותו אינו מקדש ידים ורגלים: לנחשת הקשתיו. לא בהיקשא יליף לה אלא כלומר ודימיתו לכיורו להיות של נחשת הכן כמו הכיור (דימיתו לכיור): ולא לדבר אחר. לא היקשתי שניהם בפסוק אחד ללמוד שאר דברים ולומר שכנו מקדש כמותו דמזאצטרין למיכתב נחשת גבי כנו זימנא אחריתי שמע מינה לאו לאקשיננהו בעי דאי איתקוש נחשת נמי נתיי בהיקשא אלא שמע מינה למאי דדמיא פריש בהדיא ולמאי דלא פריש לא דמיא: לנחשת. לענין נחשת הקשתיו: הקשתיו. דימיתו: כל המשלים למקוה. במסכת מקואות (פ"ז מ"א) תנן יש מעלין ולא פוסלין מעלין משלימין לארבעים סאה והתם מפרש לה: משלים למי כיוור. לשיעור ד' כהנים: לרביעית. של נטילת ידים אינו משלים: למעוטי מאי. אתא דאין משלים לרביעית: אילימא למעוטי טיט הנדוק, שהוא מן המעלין את המקוה כדקדתי התם: נדוק, דק שראוי להריקו בכלי אל כלי: אי דפיה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משתיית בהמה: אפי' לרביעית נמי. דכל זמן שנפסלו משתיית בהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין: אפי' למקוה נמי לא. דלא נדוק הוא: יבחושי' אדומין. כמין יתושין בלא כנפים כדרך שגדל בשולי הכיור של יין שלנו מבחוץ יבחושים דקין אף הן נבראים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. אם כל המקוה נעשה מהן כשר ופריש לקדש נקט לישנא דהשלמה: בעינו של דג. דג גדול שנימוק שומן עינו בחורה למעוטי נתן סאה ונטל סאה. למעוטי הך מינים דתנן בהן לגבי מקוה פעמים מעלין ופעמים אין מעלין מי פירות וכל משקה שאינו מים ותמד משהחמיץ וקתני התם פעמים מעלין פעמים אין מעלין כיצד מקוה שיש בו ל"ט סאין ונפלה סאה מן לתוכ' לא העלתהו פירוש לא השלימתהו ואף לא פסלוהו פעמים דמעלין כיצד היו בתוכו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה מאלו המינים ונטל סאה אחר הנתינה כשר דנטלו להנך קמאי במקוה השלם הילכך כי חזר ונטל לא מיפסיל נמצא שהמקוה הזה נשלם על ידיהם לשכונטל סאה ודכותיה בנטילת ידים לא משלמי שאם היתה בו רביעית מים ונתן ממנים ונטל חזר ורבע רביעית ונטל כנגדם פסולה דלא חשיבא שיעור וזוטא דרביעית לבטולינה: עד רובו. אם עירב בו ממין הללו עד רובו של מקוה ולא רובו בכלל ע"י נתינת נטילת סאה כשר: אם קדש רביעית. בדופן המקוה והמים נמשכין שם ואף על פי שנתמעט המים ואין מעורבין מי המקוה באותה קדיחה: מפסילין בו מחטין כו'. צניניות מולגות קטנות של טויו זהב: מי מקוה. אף על פי שאין חייץ כשרים. להשאוב הכיור בתוכו למלאות מזה ולתת לתוכו: למימרא. דלא בעי מים חיים: והתניא. בת"כ והקרב והכרעים ירחץ במים ולא במזוג מים ויין ממוזגים ירחץ חלקי מים ואחר יין: שאר מים. ואפילו מכוונת: מאי קל וחומר למי כיוור לאו למימרא דמים חיים נתינה. וה"ק ק"ו למים חיים הראויין לכיור שכשירחץ לרחיצת קרבי קדשים: לא דקדש. ומי כיוור ממש קא יליף בק"ו שרוחצין במימיו קרבים וק"ו שלחן דקדש הוא: והא תנא דבי שמואל. לא ידענא אהיבא קאי ומידו שמעינן מינה דהיכא דחתיב מים סתמא אין מי כיוור כשרין לו:

בין שאין בהן רביעית, ובלכר שיהו פלי שרת. אומר רב אדא בר אהא, בקודש בתוכו. והא, 'ממנו' אומר רחמנא. 'ירחצו' לרבות פלי שרת. אי הכי, פלי חול נמי. אומר אביי, פלי חול לא מצית אמתר, מקל וחומר מפנו. ומה פנו שנמשח עמו, אינו מקדש. פלי חול שאינו נמשח עמו, אינו דין שאינו מקדש. ובנו מנל, דתניא, רבי יהודה אומר, יכול הוא פנו מקדש פדרך שהפיו מקדש, תלמוד לומר 'ועשית פיור נחשת וכנו נחשת', לנחשת הקשתיו ולא לדבר אחר. אומר ליה מר זוטרא פריה דרב מרי לרבנא, מה לכנו שאין עשוי לתוכו, תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו. אלא, 'ממנו' למעוטי פלי חול. אי הכי, פלי שרת נמי. הא רבי רחמנא 'ירחצו'. ומה ראית, זה טעון משיחה כמותו וזה אין טעון משיחה כמותו: אומר ריש לקיש, כל המשלים למי מקוה, משלים למי כיוור. לרביעית, אינו משלים. למעוטי מאי, אילימא למעוטי טיט הנדוק, היכי דמי, אי דפרה שוחה ושותה ממנו, אפילו לרביעית נמי. ואי אין פרה שוחה ושותה ממנו, אפילו למקוה נמי אין משלים. אלא למעוטי יבחושי' אדומין, אפילו בעיניהו נמי, דהא תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שתחילת ברייתו מן המים, מפסילין בו. ואמר רב יצחק בר אבדימי, מפסילין פנינו של דג. אומר רב פפא, למעוטי נתן סאה ונטל סאה. דתנן, מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות, נתן סאה ונטל סאה, הרי זה כשר. ואמר רב יהודה בר שילא, אומר רבי אסי אומר רבי יוחנן, עד רובו. אומר רב פפא, אם קדש בו רביעית, מפסילין בו מחטין וצינוריות, הואיל ומהכשרא דמקוה אתיא. אומר רבי ירמיה אומר ריש לקיש, מי מקוה פשרים למי כיוור. למימרא דלא מים חיים נתינה, והתניא, 'במים' ולא ביין. 'במים' ולא בפזוג. 'במים' לרבות שאר מים, וקל וחומר למי כיוור. מאי קל וחומר למי כיוור, לאו דמים חיים נתינה. לא, (לקדוש) דקדש, וקדישי מעליהו היא. והא תנא דבי שמואל, 'מים' שאין להם שם לוי, יצאו

בין שאין בהן רביעית. למאי דקס"ד בלא קודש יש תימה דגרע מנטילת ידים ויש לומר דנטילת ידים נמי כשיש בו רביעית נטילין אפילו לשנים והכא בדהוה ביה רביעית מעיקרא: והא ממנו אמר רחמנא. פי' בקנטרס דאמתניתין (פריך) דאמר כל כלי שרת ראויין לקדש פריך וקשה תיקשה ליה מתניתין ודיומאן (דף מג) דקתני דבזון גדול מקדש בקיתון של זהב ונראה דקאי אהא דשני בקודש מתוכו (ופריך) והא ממנו אמר רחמנא דאין לקדש אפי' קודש אלא אם כן יתא כמותו שיהא בו כשיעור: קודש מתוכו. פי' שנטל ממניו בכלי קטן וכשירה לקדש כיון דבאין מכלי גדול וכו' לקמן אם קדש בו רביעית מטבילין בו מחטים וצנוריות דמחבשרות דמקוה אתו ובקנטרס לא פריש כן: ק"ו מכנו. משמע שיש לו תוך ועשוי כמין תיבה פרוצה למעלה והכיור יושב עליו ורבי פ' כעין יורה כפיהו על פיה ונפתחו שוליה: לרביעית אינו משלים. פי' בקנטרס לרביעית לנטילת ידים וקצת תימה והיה נראה לפרש לרביעית היינו להטיל מחטין וצנוריות דבהכי מיירי בסוף שמעלתא ומיהו נראה כפירוש הקונט' דבימי ר"ל כבר בטלו רביעית דמקוה כדמוכח בגזיר בפרק שלשה מינים (דף לח). למעוטי טיט הנדוק, אע"ג דמשלים למי מקוה אין מטבילין בו כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף יט). גבי אורי מצטרף ואין ישינים תחתיו ופריך מי איכא מידי אדירו לא חזי ומצטרף וקאמר טיט הנדוק יוכיח ולא כמו שפירש שם בקנטרס דאע"ג דמשלים כדתנן במסכת מקואות פ"ז אלו מעלין ולא פוסלין מי השלל והבדר וטיט הנדוק מכל מקום אם עשה מקוה שלם מטיט הנדוק לא עלתה לו טבילה ולפירושו אין זה יוכיח דטיט הנדוק בשעה שהיה משלים חזי לטבילה לא דמי ולאירי דאין ישינים תחתיו אפי' בשעה שהוא משלים לפיכך נראה ודטיט הנדוק נמין אפי' בשעה שמצטרף אין מטבילין בו והכי תנן במסכת מקואות פ"ב (מ"י) מקוה שיש בו מ' סאה וטיט רבי אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט רבי יהושע אומר בטיט ובמים באיזה טיט אמרו בטיט שהמים צפין על גביו ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט באיזה טיט אמרו בטיט שהקה יורד מאיליו בתוכו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מקום שאין קנה המדה עומד אבא אליעזר וכן דילאי אומר מקום שהמשקולת יורדת רבי אליעזר אומר היורד בפי הכיור רבי שמעון אומר היורד בשפופרת הנדור רבי אליעזר רבי צדוק אומר הנמדד בלוג והיינו טיט הנדוק דסוכה (דף יט): דאמר יוכיח ודכשהטיט מצד א' מצטרף לביע' ואין מטבילין בו: אפילו לרביעית. כאן פי' בקנטרס דאמרין פרק כל הבשר (חולין דף קו). מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרים ואינו כן דהתם תנא בהדיא בקרקע כשרים ופליגי התם באפסאק בבת בירתא אבל במקומן כשרין לכלי עלמא ואפי' מקוה הוא דקאמר אפי' אין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אינו משלים לא קשיא מידי דהתם במים צלולים מיירי בלא טיט אלא שהם סרוחים ונפסלו משתיית בהמה והכא מיירי במים עבים שנפסלו על ידי טיט המעורב בהן ויש תימה מנא ליה האי שיעורא דכל דני תנאי דמסכת מקואות (פ"ב) לא מיירי בשתיית פרה: נתן סאה כשר. במי פירות מיירי כדפי' פרק הערל (בבבא דף פב) אבל מים שאובין אפי' כל היום כולו וכשר דראשון ראשון בטל ויש תימה דגבי קרב וברעים דרשנן במים ולא במזוג והכא גבי כיוור חתיב בטל ומכשרין במזוג: והא תנא רבי שמואל. פי' בקנטרס לא ידענא אהיבא קאי ומידו בתורת כהנים תנא והקרב והכרעים ירחץ במים ולא ביין ולא במזוג במים לרבות שאר מים: יכול שאני מרבה אף מי תותין תלמוד לומר מים מים שאין להם שם לוי יצאו מי תותים שיש להם שם לוי:

יצאו מי כבוד שיש להם שם לווי. הא דאמרין בסוכה (דף יג.) ובחולין (דף סב.) כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה ובאה תורה והקפידה עליו זהו שם לווי לא קשיא מידי דכך שמו מי כבוד בשעת מתן תורה: **ערל**. מפרש רבינו שלמה בכל מקום שמתו אחיו מחמת מילה ור"ת מפרש דמומר לערלות וקרי ליה לבו לשמים לפי שאינו עושה

אלא מדאגת צער המילה ובריש הערל (יבמות דף ע.) פירשת: **משום** דאין לבו לשמים. אפילו שב בשעת עבודה אמרין בסוף מנחות (דף קט.) דאין קרבנו ריח נידוח ואע"ג דהשתא לבו לשמים מתחילה לא היה לבו לשמים: **אבל** טמא מת. פירוש קודם שביעי מרצה אפי' בקרבן יחיד על ידי ציצ' מתוך שמרצה בלא ציצ' והוא דאמר עון הקדשים ולא עון מקדישים מוקמין להו בטומאת שרץ וכן כל טומאת מת דשמעתין היינו קודם שביעי שלו אבל בשביעי היינו כמו טמא שרץ דאינו מרצה ביחיד לפי ששוחטין וזורקין עליו וגם אינו מרצה בצבור טמא מת בשביעי (נמי) לפי שיכולין לעשות ע"י שלוחין טהורים ולאוראת מצו אבל הפסח בטהרה. ברין: **א** הכי טמא שרץ נמי. בקונטרס לא גרס אי הכי דאפי' לית לן מתוך שמרצה בו מצי לאקשויי הך פירכא טמא שרץ לירצי בצבור מקל וחומר מטמא מת ויש ליישב אי הכי דקאמרת מתוך שמרצה וכו' וילפת יחיד בדיעבד מצבור לכתחילה איכ' טמא שרץ נמי לירצי ביחיד דהא מרצה הוא בציבור מקי' וטמא מת אבל אי לאו מתוך לא היה קשיא מידי דאמינא דמתני' דפסלה טמא מידי בן בטמא מת בין בטמא שרץ ועוד יש לפרש כי נמי אמרין מתוך דהה לכו לאקמי' מתני' בוב ומצורע מי שטומאה ירצא מוגפו אבל טמא מת ושרץ לא דמרצו ביחיד בדיעבד הואיל ומרצו בצבור לכתחילה ושרץ מקל וחומר ומשני טמא שרץ אינו מרצה בציבור לכתחילה שהרי מכפרין כמתכפרין ובמתכפרין טמאי שרץ אינן עושים פסח בטומאה שהרי שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכל שאין יחיד נדחה אין צבור עושים בטומאה אבל שלוחין שלוחין הטהורים ועושים פסחים פסחיהם שולחין ואיכ' למיפך מה למטא מת שכן מרצה בצבור מה שאין בן בטמא שרץ: והגדה"ה. ורבינו תם גרס אי הכי ומפרש דבמועדו אפי' בטומאה היינו בין במת בין בשרץ בין דפסח בין דתמיד והא דקאמרי' זקני דרום לא שנו אלא טמא שרץ אבל טמא מת מתוך שמרצה בצבור מיירי בריצו של אבילה בטומאה כלומר מתוך שמרצה ריצו גדול שנאכל בטומאת בעלים במת מרצה נמי ביחיד ששימש בטומאת מת אבל טמא שרץ נדח' דיש לו ריצו בצבור כגון היכא דנטמא הכותים

או הסכנים בשרץ דעבדי בטומאה דבמועדו אמר רחמנא ואפילו בטומאה וכל שביחיד נדחה בצבור עבדי בטומאה מימ' אין לו ריצו גדול כמו מת ואילו נטמאו צבור בשרץ אין להם לאכול בטומאה כמו שאמר לבסוף ופריך אי הכי טמא שרץ נמי כיון דאדמת דבטומאת מת מרצה בציבור דאכלי בטומאת מת איכ' טמא שרץ נמי בקרבן יחיד לירצי מקל וחומר מטמא מת יחיד ומשני קסברי זקני דרום מכפרין פירוש יחיד כמתכפרין וטמא מת אין טמא שרץ לא ואם תאמר ומנ"ל דבמועדו איירי אף בטומאת שרץ אי משמעתא דמועדו אם כן אפילו בו ומצורע אי מקל וחומר דמת שטעון שלישי ושבועי מה לטומאת מת שכן אישטראי לאכול בטומאת בעלים תאמר בשרץ דאם נטמאו בעלים בשרץ לא אכלי ויש לומר דהאי דלא אכלין לאו משום חומר דשרץ אלא משום דשוחטין וזורקין עליו וולא איפטר ובה"ג במת בשביעי שלו אם היו רוב צבור טמאים בשביעי שיכולים ליהדר לערב לא הו' אכלי בטומאה

וקשה לפירוש ר"ת כי היכי דאמר מכפרין כמתכפרים ולמעוטי טומאת שרץ דלא לירצי ביחיד הכי נמי נימא בציבור דחוקא טמא מת ולא טמא שרץ ואי משום דאית קל וחומר

ומפיק מהיקשא

יצאו מי כבוד שיש להם שם לווי. **אלא לאו**, דראויין למי כבוד, **אלמא** מים חיים ניהו. **נפא** היא, דאמר רבי יוחנן, **מי** כבוד, **רבי** ישמעאל אומר **מי** מעין הו', ו**חכמים** אומרים שאר מימות הו': **ערל**: מנלן, אומר רב חסדא, דכר זה מתורת משה רבינו לא למדנו, מדברי יוחנאל בן בוזי למדנו, כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי' (לשרתני). ומנלן דמחלי עבודה, דכתיב (בדברים יא) **בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי לחלל את ביתי**: תנו רבנן, **בן נכר**, וכול **בן נכר**, ממש, תלמוד לומר **ערל לב**. אם כן, מה תלמוד לומר **בן נכר**, שנתנפרו מעשיו לאביו שפשימים. ואין לי אלא ערל לב, ערל בשר מנין, תלמוד לומר **וערל בשר**. וצריכי, דאי פתב רחמנא ערל בשר, משום דמאים, אבל ערל לב דלא מאים, אימא לא. ואי אשמעינן ערל לב, משום דאין לבו לשמים, אבל ערל בשר דלבו לשמים, אימא לא, צריכי: **טמא פסול**: אמרו זקני דרום, לא שנו אלא טמא שרץ, אבל טמא מת, מתוך שמרצה בציבור מרצה נמי ביחיד. אי הכי, טמא שרץ נמי, ליתי בקל וחומר מטמא מת, מה טמא מת שטעון הוצא שלישי ושבועי, מרצה. טמא שרץ שאינו מעון הוצא שלישי ושבועי, אינו דין שמרצה. קסברי זקני דרום, מכפרין כמתכפרים, מה מתכפרים, טמא מת אין, טמא שרץ לא. אף מכפרין, טמא מת אין, טמא שרץ לא. **מאי קסברי**, אי קסברי אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, אמאי לא עבדי ציבור בטומאה, הא כל שביחיד נדחה, ציבור עבדי בטומאה. אלא, קסברי שוחטין וזורקין על טמא שרץ, אומר עולא, תקע להו ריש לקיש לדרומאי. וכו' איזה פה מרובה, פה מכפרין או פה מתכפרין, הו' אומר פה מתכפרין. ומה במקום שננטמאו פעלים בשרץ, משלחין קרבנותיהן, כהן שנטמא בשרץ אינו מרצה. מקום שנטמאו פעלים במת, שאין משלחין קרבנותיהן, כהן שנטמא במת אינו דין שאינו מרצה. קסברי זקני דרום, טמא מת (נמי) משלח קרבנותיו. והכתיב איש איש פי יהיה טמא ועשה פסח בחדש השני וגו'.

לפי

יכול בן נכר ממש. גוי: תלמוד לומר ערל לב. אינו נפסל אלא מחמת ערלות לבו אלמא בבחן קאמר: שנתנפרו מעשיו. נחשבים לנכרים למקום: ערל בשר. והוא צדיק מנין: **טמא פסול**. אמרנו קאי דתנן במתני' טמא מחלל עבודה ועל כרחיך בקרבן יחיד קאמר דאילו קרבן צבור קרב בטומאה: מתוך שמרצה בצבור. לכתחילה: מרצה ביחיד. דיעבד על ידי שהציץ מרצה בעליו והאי דבטומאת מת פשיטא לן דכתיב כן דכתיב במעויד ואפי' בטומאה משמע בין שרץ (נמי) טמא בין שהצבור טמאין ומדגלי בדוכתא אחריתי גבי טומאת בעלים דכי אישטראי טומאה בצבור במת אישטראי דכתיב איש כי יהיה טמא לנפש ילפינן מינה איש נדחה ואין צבור נדחין אף גבי כהן מרצה נמי במת אישטראי: אי הכי ל': **טמא שרץ נמי** ליתי בקל וחומר. דמרצה בצבור לכתחילה בקי' מטמא מת: קסברי זקני דרום. דאמרי מת דחוקא: מכפרין כמתכפרין. כשהותרה טומאה בצבור שניהם היו במשמע הכהן והצבור דהא ממועדו נפקא לן (פסחים דף עו.) הילכך כהן כציבור מה כשהותרה טומאה אצל רוב צבור שנטמאו טמא מת הותר ולא טמא שרץ ואף כשהותר לכהן בקרבן צבור מת הותר ולא שרץ: **מאי** קסברי. זקני דרום דפשיטא להו דלא הותרה טומאת שרץ אצל רוב צבור ותיתי בקל וחומר: אי קסברי אין שוחטין וזורקין, את הפסח על יחיד טמא שרץ ואף ע"ג דיכול לטבול ולאכול לערב ואיכא למיד בפסחים (דף צ.) ודס"ל הכי וילף לה מאיש איש כי יהיה טמא לנפש ואפילו חל שביעי שלו ערב הפסח במשמע דהוה ליה בטמא שרץ: **אמאי** לא עבדי ציבור בטומאה הא כל שביחיד נדחה צבור עבדי בטומאה. דאיש ולא ציבור קאמר רחמנא: אלא סברי לן כמ"ד התם שוחטין וזורקין על טמא שרץ. הואיל וחזי לאורחא הילכך צבור טמאי שרץ אף הן לא הותר להן ליבנס לעורה טמאין אלא ישלחו קרבנותיהם לעורה ויקריבוהו כהנים טהורין ויטבלו ואכלו לערב דלא הותרה להם טומאה אלא במקום שאילו לא הותרה היו נדחין הילכך טמא מת שאינו מותר לאכול לערב הותר להן אבל טומאת שרץ לא ואין כאן ק"ו שהרי יכולין לעשותו בטהרה: תקע להו. צעק להם קול גדול: איזה פה מרובה. לדחות את הטומאה: הו' אומר כה מתכפרין כדמפרש ואילו שהיחיד טמא שרץ משלח קרבנו לעורה כדקאמריתו שוחטין וזורקין על טמא שרץ והכהן המרצה בו אם נטמא בשרץ פסול לו כדמוקמיתו מתני' דקתני טמא פסול בטמא שרץ: מקום שאם נטמאו בעלים בו. יחיד שנטמא במת אין משלח פסחו לעורה לשחוט עליו ואלא נדחה לפסח שני' דכתיב איש איש כי יהיה וגו' ואע"ג דכחו מרובה משל כהן אצטריך שרץ: כהן שנטמא במת אינו דין שאינו מרצה כהו רע משל בעלים אצל שרץ ואמאי אמרי זקני דרום מרצה ביחיד מנין מרצה בצבור: **טמא מת נמי**. יחיד טמא מת נמי משלח קרבנותיו כלומר אם שילח פסחו לעורה ושחטו וזרקו עליו פטור מלעשות פסח שני ואף על פי שלא יאכל ממנו דקסברי אכילת פסחים לא מעכבת ומיזו לכתחילה אמר רחמנא נדחה לפסח שני וצבור עבדי בטומאה הילכך כהן המכפר בקרבן יחיד מתוך שמרצה ובצבור לכתחילה מרצה ביחיד דיעבד: והכתיב איש איש וגו' ועשה פסח בחדש השני.

אלמא מידה:

לפי

הכא

יצאו מכלל זה מי כיוור שיש להם שם לווי – שאין נקראים מים
 סתם אלא 'מי כיוור'. ולפיכך אין להכשיר מי כיוור לרחיצת הקרבים.
 אלא לאו – אלא ודאי שצריך לפרש דמים הראויין למי כיוור הם
 שנתרבו לרחיצת הקרב, ולא מי הכיוור עצמו שיש לו שם לווי. והקל
 וחומר הוא שאם מים מכונסים כשרים לרחיצה כל שכן שכשרים
 לכך מים הראויים לכיוור שהם מים חיים, אלא מים כיוור מים חיים
 נקראו [הם]. וקשה על ריש לקיש שהכשיר לקידוש גם מי מקוה
 שאינם מים חיים.
 הגמרא מתרצת שנחלקו תנאים בדין זה: תנאי היא, דאמר רבי
 יוחנן, מי כיוור, רבי ישמעאל אומר מי מעין הן, אבל מי מקוה
 מכונסים לא הוכשרו לכיוור, והקמים אומרים שאר מימות הן, ואף
 מי מקוה ראויים לכך, וריש לקיש אמר כדבריהם.
 שנינו במשנה: כהן ערל מחלל עבודתו. מבררת הגמרא: מנלן דין זה.
 משיבה הגמרא: אמר רב חסדא, אמנם דבר זה מתורת משה רבינו
 לא למדנו, שאינו מפורש בתורה, אך מדברי הנביא יחזקאל בן בוזי
 למדנו אותו, שנאמר (יחזקאל מד ט) 'כל בן נכר ערל לב וערל בשר
 לא יבא אל מקדשי' (לשנתני), ו'ערל בשר' הוא כהן שאינו מהול,
 הרי שכהן ערל אסור בעבודה. שואלת הגמרא: ומנלן דמחלי עבודה
 – מנלן לנו שלא רק שאסור לעבוד, אלא שאם עבד חילל עבודתו.
 משיבה הגמרא: דברתיב (שם מד ט) בתוכחת ה' לעם ישראל 'הקריאתכם
 (את) בני נכר ערלי לב וערלי בשר לחיות במקדשי לחלל את
 ביתי'.
 הגמרא מבארת את הפסוק ביחזקאל: הנו רבנן, נאמר בפסוק (שם מד
 ט) ש'בן נכר' פסול לעבודה, 'יבול שכונת הפסוק רק לבן נכר ממש',
 דהיינו גוי, תלמוד לומר 'ערל לב', כלומר רשע, וגוי פסול לעבודה
 בלא הכי. שואלת הברייתא: אם בן שכונת הפסוק לרשע, מה
 תלמוד לומר 'בן נכר'. משיבה הברייתא: שנתנבזו מעשיו לאכזי
 שבשמים – שמעשיו נחשבים כנכרים לקדוש ברוך הוא, שאסר
 לעשותם. ממשיכה הברייתא לשאול: ועדיין אין לי לפסול אלא
 ערל לב, כלומר רשע, אבל ערל בשר – כהן צדיק שלא מל, מנין,
 תלמוד לומר 'וערל בשר'. וצריכי – והוצרכו שניהם להכתב בנביא,
 דאי כתב רחמנא רק ערל בשר, לא היינו יודעים שערל לב פסול,
 משום דמאים – שהיינו סבורים שערל בשר הוא שנפסל משום
 שערלתו מאוסה, אבל בערל לב דלא מאים, אימא לא נפסל. ואי
 אשמעינן רק ערל לב, היינו סבורים שטעם פסולו משום דאין לבו
 לשמים, שרשע הוא, אבל ערל בשר דלבו לשמים, אימא לא יפסל,
 ולפיכך צריכי שניהם להכתב.
 שנינו במשנה: כהן טמא פסול לעבודה. הגמרא דנה באיזו טומאה:
 אפרו זקני דרום, לא שנו שעבודת כהן טמא בקרבן יחיד פסולה
 אפילו בדיעבד, אלא בטמא שרץ, אבל טמא מת שעבר ועבד
 בקרבן יחיד, עבודתו כשרה, שמתוך שמתרצה בציפור לכתחילה
 משום שטומאה הותרה בציבור, מרצה נמי ביחיד בדיעבד, שהצריך
 מרצה עליו.
 מדבריהם של זקני דרום מבואר, שטומאת הכהנים הותרה בציבור
 רק כשנטמאו במת, ולא כשנטמאו בשרץ. הגמרא מבררת את טעם
 הדבר. מקשה הגמרא: (אי הכי), טמא שרץ נמי – גם את דין
 הקרבת קרבן ציבור כשנטמאו הכהנים בשרץ, לית – נלמד שירצה
 לכתחילה בקל וחומר מטמא מת, שמה טמא מת החמור שכדי
 להטהר מעון הוזהר של מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי
 לטומאתו, מרצה בקרבן ציבור בעודו טמא. טמא שרץ הקל שאינו
 מעון הוזהר שלישי ושביעי אלא טובל בו ביום ונטהר לערב, אינו
 דין שמרצה. מתרצת הגמרא: קסברי זקני דרום, שדין הכהנים
 המכפרין בדין הבעלים המתכפרין, שהוקשו זה לזה, ולפיכך מה

מתכפרין – כשם שכרוב בעלים שנטמאו, טמא מת אין טמא שרץ
 לא – מותרים להקריב בטומאה קרבנות ציבור רק כשנטמאו במת
 ולא כשנטמאו בשרץ, אף המתכפרין – כשרוב הכהנים טמאים, לטמא
 מת אין – הותרה הקרבת קרבנות הציבור, אבל לטמא שרץ –
 כשהכהנים טמאים בשרץ, לא הותרה, ותידחה ההקרה מפני
 הטומאה.
 מבואר בתירוץ בדעת זקני דרום, שפשוט להם שכשרוב הבעלים
 נטמאו בשרץ אינם מקריבים בטומאה. הוקשה לגמרא מנין להם
 דבר זה, והלא ניתן ללמוד להכשיר טומאת שרץ בציבור בקל וחומר
 מטמא מת. וכדי ליישב זאת, הגמרא מבררת דעתם בענין אחר:
 מאי קסברי זקני דרום בענין הקרבת קרבן פסח על טמא שרץ, אי
 קסברי שאין שוחטין את הפסח וזורקין את דמו על יחיד טמא
 שרץ עד שיטבול, ואם לא טבל נדחה לפסח שני, אם כן אמאי לא
 עברי [עושים] ציפור בטומאה כשנטמאו רובם בשרץ, הא כלל
 בידינו בדין טומאה הותרה בציבור, כל שביחיד נדחה – כל טומאה
 המדחה את היחיד לפסח שני, כשהציפור טמאים אינם נדחים, אלא
 עברי בטומאה, וכיון שיחיד טמא שרץ נדחה לפסח שני, על ציבור
 טמאי שרץ להיות מותרים להביאו בטומאה. ואילו לזקני דרום היה
 פשוט שטומאת שרץ לא הותרה בציבור. מסיקה הגמרא: אלא ודאי
 קסברי זקני דרום ששוחטין וזורקין על יחיד טמא שרץ אף קודם
 שיטבול, וכיון שאין היחיד נדחה אף הציבור אינם נכנסים לעזרה
 להקריב בטומאה, אלא משלחים קרבנותיהם וקריבום כהנים
 טהורים, ואחר כך יטבלו ויאכלו את הפסח בערב בטהרה. ומטעם
 זה גם אין ללמוד שציבור טמאי שרץ יעשו בטומאה מקל וחומר
 מטמאי מת, שיש לדחות ולומר שרק טומאת מת הותרה בציבור לפי
 שאי אפשר לעשותו בטהרה, אך בציבור טמאי שרץ שיכולים
 לעשותו בטהרה על ידי כהנים טהורים, לא הותרה התורה להקריב
 בטומאה.
 מקשה הגמרא: אמר עולא, תקע להו ריש לקיש לדרומא – צעק
 ריש לקיש בקול גדול לזקני דרום, ובי איזה פה מרובה לדחות את
 הטומאה, פה המתכפרין או פה המתכפרין, הוי אומר – מתוך
 דבריכם עולה שפה המתכפרין גדול יותר, שהרי לדעתכם שוחטים
 חורקים על בעלים טמא שרץ ואילו כהן טמא שרץ מחלל עבודתו,
 ומעתה יש לדון קל וחומר להפריך את חידושכם שהכשרתם עבודת
 כהן טמא מת, ומה במקום שנטמאו בעלים בשרץ הקל, שמשלחין
 קרבנותיהן [את פסחם] לעזרה ושוחטים וחורקים עליהם, אף על פי
 כן כהן שנטמא בשרץ אינו מרצה, מקום שנטמאו בעלים במת
 החמור שאף שבעלים קלים לדחות את הטומאה מכל מקום אין
 משלחין קרבנותיהן, ובעלים יחיד נדחה לפסח שני, ביהן החמור
 שנטמא במת החמור, שחומרתו כפולה, אינו דין שאינו מרצה,
 וכיצד אמרתם שמרצה בדיעבד. מתרצת הגמרא: קסברי זקני דרום,
 שבעלים יחיד טמא מת [נמי] משלח קרבנותיו לעזרה להקריב
 בכהנים טהורים, ואם כן מה שכהן טמא מת מרצה, אין זו קולא יותר
 מאשר בבעלים, שהרי גם בעלים טמא מת משלח קרבנותיו.
 מקשה הגמרא על התירוץ: והכתיב – והרי כתוב בפרשת פסח שני
 (במדבר ט ז, יא) 'איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' ועשה פסח לה'.
 בחדש השני וגו' יעשו אותו, אם כן מפורש בתורה שבעלים טמא מת
 נדחה לפסח שני, ומוכח שאינו משלח את פסחו בפסח ראשון.
 מתרצת הגמרא: לזקני דרום פרשת פסח שני נאמרה למצוה,
 שלכתחילה על טמא מת להדחות לפסח שני, אך אם עבר ושלח את
 פסחו והכהנים שחטו חזרו עליו, יצא ידי חובתו בדיעבד ופטור מפסח
 שני. מקשה עוד הגמרא: והא פתיב בפרשת קרבן פסח (שמות יב ד)
 איש

לפי אבולו תבסו על השוה, שרק על אדם הראוי לאכול שוחטים את
הפסח, ואין כתבה הגמרא שלדעת זקני דרום שוחטים על טמא שאינו
יכול לאכול. מתרצת הגמרא: לדעת זקני דרום כוונת הפסוק למצוה
בלבד, שלכתחילה יש לשחטו לשם האוכלים, אבל בדיעבד אם שחטו
על מי שאינו אוכל, הקרבן כשר, ואינו נדחה לפסח שני. ממשיכה
הגמרא להקשות: ולעפובי לא – וכי יתכן לומר שאין שחיטת הפסח
לאוכליו מעכבת בכשרות הקרבן, והתניא, בביאור הפסוק שבפרשת
פסח (שמות יב ד) וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֵב אֶל בֵּיתוֹ בַּמִּכְסֶּת נִפְשׁוֹ,
ומכסת נפשות' מלשון מניית אנשים, מלמד שאין הפסח נשחט אלא
לצורך מנויו, שנמנו עליו בטרם שחיטתו. ואם עבר ושחטו שלא
למנויו, יכול יהא רק בעובר על המצוה, אבל מכל מקום יהא פסחו
כשר, תלמוד לומר בהמשך הפסוק, איש לפי אבולו תבסו על השוה,
והוא ציווי נוסף להתמנות על הפסח, הַתְּנוּבָה שְׁנָה – (כפל) עליו לעבב
– התורה כפלה דין זה ללמדינו שאם שחט שלא למנויו, פסחו פסול
אף בדיעבד. מסיימת הגמרא את הקושיא, ואיתקש אוכלין למנויו –
ודוקשו בפסוק זה דיני שחיטת הפסח לאוכליו ולמנויו, שמי' איש לפי
אבולו' לומדים שצריך לשחטו לאוכליו, ומ' במכסת' ומ' תבסו'
לומדים את דין מנויו, וממילא בשם ששחיטתו למנויו מעכבת כך גם
שחיטתו לאוכליו מעכבת. מתרצת הגמרא: זקני דרום לא מקשי –
חולקים על ההיקש, ואף ששחיטתו למנויו מעכבת, סוברים הם
ששחיטתו לאוכליו אינה מעכבת בדיעבד.
הגמרא שבה להקשות על עיקר דברי זקני דרום, שרק כהן טמא שרץ
מחלל עבודתו, אבל בכהן טמא מת הציץ מרצה: ובי לא מקשי נמי
– ואף אם אין זקני דרום מקשים אוכלין למנויו, ומחמת כן יכולים
הם לסבור שטמא מת משלח קרבנותיו בדיעבד, מהא נמי אית להו
פירקא – עדיין נשאר קושיית ריש לקיש, והיינו, כיצד אמרו זקני
דרום שמשנתנו שפסלה טמא עוסקת רק בכהן טמא שרץ, אבל בכהן
טמא מת הציץ מרצה, והלא קל וחומר הוא, ומה במקום שנמא
בעלים בטומאת שרץ הקלה משלחין קרבנותיהם לכתחילה
לעזרה להקריבם בכהנים טהורים, אף על פי כן בהן שנמא שרץ
חמור ואינו מרצה אפילו בדיעבד, מקום שנמא בעלים יחידים
בטומאת מת החמורה שאין משלחין קרבנותיהם לכתחילה, אלא
נדחים לפסח שני, שאף לזקני דרום יש להם ריצוי רק בדיעבד, בהן
החמור שנמא בטומאת מת החמורה, שחומרתן כפולה, הן חומרת
הכהן והן חומרת הטומאה, אינו דין שאינו מרצה אפילו בדיעבד.
והגמרא אינה מתרצת על קושיא זו.
הגמרא מקשה על דברי זקני דרום שבעלים טמא מת יחיד ששלח
פסחו יצא בדיעבד: מיתבי, שנינו במשנה (פסחים פג), 'הפסח שנורק
דמו ואחר כך נודע שהוא – (הקרבן) טמא, הציץ מרצה, נטמא
– (האדם) טומאת הגוף אין הציץ מרצה, מפני שאמרו, נזיר
ועושה פסח הציץ מרצה על טומאת דם ואין הציץ מרצה על
טומאת הגוף' של המקריב, ובפרטות הכוונה במלים 'טומאת
הגוף' לאופן שנטמאו הבעלים. מבררת הגמרא: במא – באיזו
טומאה עוסקת המשנה, אילמא בטומאת שרץ, ובטומאה זו אין
הציץ מרצה על טומאת הגוף, האמרת – והרי אמרה הגמרא לעיל
(כב) שלדעת זקני דרום שוחטין וזורקין את הפסח על טומאת
שרץ, ויטבול מבעוד יום ולערב יאכלנו בטהרה. אלא צריך לומר
שהמשנה עוסקת בטומאת מת, וקתני שכשנטמאו הבעלים

טומאת הגוף אין הציץ מרצה אף בדיעבד, אילמא – הרי מוכח
שכשנטמאו הבעלים של הפסח במת, אין משלחין קרבנותיהם
להקריבה בכהנים טהורים, והיינו שאף אם שילחו ושחטו וזרקו
עליהם אין להם ריצוי וחייבים בפסח שני שלא כזקני דרום.
מתרצת הגמרא: לא, אי דאיטמו בעלים במת הכי נמי – אילו
נטמאו הבעלים במת אכן יש להם ריצוי בדיעבד, וכזקני דרום,
והמשנה שאמרה 'אין הציץ מרצה על טומאת הגוף' אינה עוסקת
בטומאת בעלים, וגם אינה עוסקת בטומאת מת, אלא הקא במא
עסקינן בגוף שנמא הבהן המקריב שרץ, ורק באופן זה כתבה
שאין ריצוי לעבודתו.
מקשה הגמרא: אי הכי שהמשנה עוסקת בטומאת שרץ, אימא
סיפא, נ' נמא הגוף בטומאת התהום הציץ מרצה, כלומר, רק
בטומאה ידועה אין הציץ מרצה על טומאת הגוף, אבל בטומאת
ספק, כגון טומאת התהום, הציץ מרצה, והא תני רבי חי'א בביאור
דין המשנה, 'לא אמרו שהציץ מרצה על נזיר ועושה פסח בטומאת
התהום, אלא לטומאת מת בלבד'. מבררת הגמרא את דברי רבי
חי'א: באמרו 'לא אמרו אלא למת', למעוטי מאי – למעט איזו
טומאה נתכוין, שלא נאמר בה דין טומאת התהום, וכי לא למעוטי
טומאת התהום דשרץ, שבה לא הותרה טומאת התהום. ומוכח
שהמשנה אינה עוסקת בטומאת שרץ, ונסתר תירוץ הגמרא בדעת
זקני דרום. דוחה הגמרא את הקושיא: לא, מה שאמר רבי חי'א שלא
אמרו דין טומאת התהום אלא בטומאת מת, כוונתו למעוטי טומאת
התהום דזיקה, ששם לא נאמרה ההלכה של טומאת התהום, מפני
שטומאת זיקה חמורה מטומאת מת ושרץ, אבל בטומאת שרץ
הקלה נאמרה ההלכה של טומאת התהום, ולעולם ניתן להעמיד
את המשנה בטומאת שרץ.
הגמרא לעיל העמידה לדעת זקני דרום את המשנה בפסחים
בטומאת הכהן ולא בטומאת בעלים. מקשה הגמרא: ואילא הא דבני
– מה נסתפק דמי בר חמא, בדין בהן המרצה בקרבנותיהם של
נזיר ועושה פסח, האם הותרה גם לו טומאת התהום, או לא הותרה
לו טומאת התהום, וכל הקולא של טומאת התהום נאמרה רק
בשנטמאו הבעלים, ולזקני דרום קשה, שתפשוט את ספיקו דוראי
טומאת התהום הותרה לו – (לכהן), יהא הקא – שהרי כאן, במשנה
בפסחים שהתירה טומאת התהום, בטומאת בהן קיימין – (אנו
עוסקים). מתרצת הגמרא: ספיקו דרמי בר חמא ודאי פליגא – ודאי
חלוק על זקני דרום, שלהבנתו עוסקת המשנה בטומאת הבעלים,
ובה כתבה שאין ריצוי לטומאת הגוף בבעלים יחיד טמא מת, שאין
טמא מת משלח קרבנותיו לפי שאכילת פסחים מעכבת, ועל כך
כתבה המשנה שבנטמאו בטומאת התהום יש להם ריצוי. ולפיכך
הסתפק רמי בר חמא מה הדין בכהן המקריב לגבי טומאת התהום,
שלדעתו דין זה לא התפרש במשנה.
התבאר בתירוצי הגמרא, שרמי בר חמא סובר שבעלים יחיד טמא מת
אינו משלח קרבנותיו. מקשה הגמרא: תא שמע רביה מברייטא,
שאם הקריבו את הפסח על בעלים יחיד טמא מת, עלתה לו ההקריבה
ופטור מהבאת פסח שני. כתוב בתורה (שמות כח לח) וְנִשָּׂא אֶת־
עֹזֶן הַקֹּדֶשִׁים וגו', שהציץ מרצה על עון הקרבנות. מבררת הברייטא:
וכי אית' עֹזֶן נִשָּׂא – על איזה עון כתבה התורה שהציץ מרצה,

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמך דף כג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמג רש"י תוספות

לפי אבולו. הראוי לאבילתו תכוסו עליו דחינו שחיטה: במכסת. לשון מנין כמו מכסת ערכך (ויקרא כז): ואיתקש אוכלין למנויין. מה מנויין מעכבי אף אוכלים מעכבי שאם שחטו לטמאים ולעדרים וחולה וזקן שאין יכולין לאכול כוית פסול ואפי' הן מנויין דהא לפי אבולו בהאי קרא כתיב לגבי מנויין: וכי לא מקשי נמי. וסברי טמא מת

משלח קרבנותיו בדיעבד אית להו הך פירכא גופא דפרקינן לעיל אמלתיהו דמוקמינן מנתנין בבחן טמא שרץ אבל כהן טמא מת הציץ מרצה דהא מודה מיהא דלכתחילה אמר רחמנא טמא מת ידחה לשני וטמא שרץ אמרינן לעיל דשוחטין עליו לכתחילה: ומה במקום כו' בעלים. יחיד: מיתבי. לזני דרום: מפני שאמרו. משנה היא בכיצד צולץ (פסחים דף פ) שהנזיר ועושה פסח כו' קס"ד האי טומאת הגוף בבעלים קאמר ולהכי נקט נזיר ועושה פסח דאילו שאר קרבנות אין טומאת בעלים פסול בהן אבל עושה פסח אבילותו מעכבא ונזיר נמי כשנטמא במת סתור נזירותו וצריך לחזור ולמנות כדכתיב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו וגו' ואין ראוי לקרבנות תגלחתו עד שיטהר ויביא תחילה קרבנות נזירות טומאתו שתי תורים ואשם וימנה את נזירותו ואחר כך יביא קרבנות נזירות טהרה וקטני אין הציץ מרצה בדיעבד: אלמא נטמאו כו'. כלומר אם שלח קרבנו ושחטו וזרקו עליו לא נפטר מפסח שני: הכי נמי. דמרצה צריך כגון שננטמא כהן בשרץ. כדתנן טמא פסול ואוקימנא בשרץ ותנן נזיר ועושה פסח וד"ה לכל קרבנות יחיד והא דנקט הני משום סיפא נקט דבעי מיתני נטמא טומאת התהום הרי זה מרצה וכי גמירי היתר טומאת התהום בניזיר ועושה פסח גמירי לה בכיצד צולץ וטומאת התהום טומאת ספק והתם מפרש איזוהי טומאת התהום כו' והילכתא גמירי לה דהותרה בניזיר ועושה פסח כדאמר' בכיצד צולץ (פסחים דף פ): לא אמרו. דהותרה טומאת התהום בניזיר ועושה פסח אלא בטומאת המת בלבד: מאי לאו למעוטי טומאת התהום שרץ. דלא הותרה ומק"ו לא טומאת דויבה. כגון ראה בן השמשות ספק כולה מן היום או כולה מן הלילה ואין כאן אלא ראייה אחת ספק חציה מן היום וחציה מן הלילה והוי לה כשתי ראיות דוב משמא בימים ובראיות הך טומאת התהום הוא דממעט משום דחמיא דיוצאה עליו מגופו: דבעי רמי בר חמא. בכיצד צולץ: כהן המרצה בקרבנותיהן. של נזיר ועושה פסח הותרה לו טומאת התהום אם נטמא בה: והא הכא בבחן אוקמא לה. לרישא דקתני אין הציץ מרצה על טומאת הגוף ועלה קתני נטמא טומאת התהום הרי זה מרצה: דרבי בר חמא פליג הוא. אדוקני דרום הוא מוקים להדיא בטומאת בעלים וסבירא דאין יחיד טמא מת משלח קרבנותיו דאבילת פסחים מעכב: הא שמע. תיובתא לרמי בר חמא: ונשא אהרן. ביצי כתיב: את עון הקדשים. פסול קרבנות ירצה ביצי:

אם

לי בריך דבעינן שהספק לא יתא נודע עד לאחר שחיטתו ואם אמרו לו לאחר שחיטה ראית בין השמשות סוף יום שלשה עשר הא בעינן טומאת התהום שלא יתא אחד מכיר בסוף העולם לכך בעי התם בשלמא לרבנן משכחת לה דשחטו על זב בשביעי שלו דשוחטין וזורקין על טמא שרץ ואח"כ ראה וסותר אבל לר' יסד דאמר מקצת היום ככולו ומכאן ולהבא נמנה ולא סתר מדי' והכי משכחת ליה ורבינו הקשה לימא שראה לפני שחיטה ושחטו עליו חזר וראה שני דסבר אפי' לר' יסד וצריך למנות שבעה דוב תלוי בראיות וליכא לא תחילת היום בטהרה ולא סוף היום ולדידי אתי שפיר דכיון דראה בצפרא מיד היה ספק אולי יראה עוד ביום הוי כנודע הספק קודם שחיטה ורבינו מותרין בזה דכיון דראייה ראשונה אינה מטמאה במשא א"כ מועיל לו מה ששחטו וזרקו עליו אע"ג דראייה שנייה מצטרפת לראשונה לחייבו מנין שבעה מכל מקום לעולם היה קריי טמא שרץ בשעת עשיית הקרבן וגם אחר כן לא פקע שמו ויצא ידי פסחו וקשהגו על פירושו משמעתי (כהן המרצה) דהו' כיצור (היא) וי"ל כגון שראה אחת ב"ג וטבל והעריב שמשו ושחט למחר הפסח ואחרי כן ראה שנייה ומצטרפת ואין לו קריי נודע הספק קודם שחיטה כיון שטוהר גמור בשעת שחיטה וליכא למימר אולי יראהו לשני ימים ומצטרפין דלר' יסד אינה מצטרפת לראשונה. בריך:

אם

הבא נמי נתיי' ק"ו ליופק מהקשא ועוד קשה היכי יליף טמא שרץ דייחיד בק"י מטמא מת דייחיד הא טמא גופיה דייחיד יליף על ידי מתוך וכי האי גונא חשיב בבנין אב בפרק איזוה מקומן (לקמן דף נא). דקאמר לן בדם בשר הואיל ולן כשר באימורין ודבר הלמד בבנין אב אינו חזר ומלמד בקל וחומר וי"ל דבעיא היא באיזוה מקומן והבא אם נאמר דילפי' קאמר ועוד י"ל דהאי מתוך אינו בבנין אב דאי הוי בבנין אב א"כ יאכל יחיד בכיצור: זקני. דרום לא מקשי. וזקני דרום תנאי הו' ופליגי אמנאי' דתמיד נשחט (פסחים דף סא). דתנן השוחט לעדרים ולטמאים פסול אי נמי סבירא להו כר' נתן ולית להו הא קאמר הש"ס בכיצד צולץ (שם דף עה) דמדה ר' נתן היכא דגברא לא חזי: מפני שאמרו נזיר ועושה פסח. אע"ג דפרשי' זקני דרום תנאי היא אפירכא דסיפא סמך דנטמא טומאת התהום מרצה וא(דכולי) עלמא אית להון טומאת התהום מרצה) דהילכתא גמירי לה כדאייתא פרק כיצד צולץ (פסחים פ) וכן ברייתא דר' חייא לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד דפרץ מינה התם לרבי יוסי: אלא בטומאת מת בבעלים וקתני אין הציץ מרצה. וקשיא לזקני דרום דאמרו איש איש למצה: לא למעוטי טומאת התהום דויבה. וא"ת מ"מ קשיא ברייתא דר' חייא דלא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד הא איטמי כהן טומאה ידועה לא מרצי ותירץ ה"ר חיים דמייירי במת בשביעי והוי כטומאת שרץ דשוחטין וזורקין ולא מרצי משום דמכפרין במתכפרין והשחט חמיר בשביעי דלא מרצי וטמא מת בראשון מרצי דחינו טעמא דבשביעי יכול לעשות בטהרה על ידי שליח וחזי למיכל לאורחא אבל בראשון לא אפשר לתקן ולעשותו בטהרה לכך בדיעבד כשר ומיירי ברייתא דר' חייא (בטומאת התהום דאי איטמי) כהן בטומאת ודאי של שרץ וגם טומאת התהום נמי שלו אינו מרצה ביחיד אפי' בדיעבד (שהרי אינו מרצה בציבור בתמיד) דהא מכפרין במתכפרין וציבור טמאי שרץ או בשביעי של מת לא עביד בטומאה אלא שולחים קרבנותיהם על ידי טהורין כיון דחזו לאורחא אבל בטומאת התהום מרצה כהן ביחיד אבל בבעלים לא מתוקמא ברייתא דר' חייא דכיון דשוחטין וזורקין על טמאי שרץ ושולחים קרבנותיהם ביד טהורים איזו ריצי ציץ שייך וגם טומאת התהום נמי לא שריא להו למיעבד אינהו גופיהו כיון דשוחטין וזורקין עליהן ומצו למיעבד ע"י טהורין ועוד יש לפרש דמייירי בבחן שקיבל הדם בטומאת התהום דמת שמרצה לכתחילה לזרוק ולא מהדר' אטהורין אפי' איכא כהן טהור הא טומאה ידועה לא מרצה לכתחילה אלא מהדרין אטהורין דטומאה דחיהא היא כציבור וכי האי גונא צריך לפרש בפרק כיצד צולץ (שם פא). דבעי התם כהן המרצה בתמיד דהותרה לו טומאת התהום או לא הותרה ומאי קמביעיא ליה הא קיימא לן במועדו אפי' בטומאה אלא אי יכול לזרוק בטומאה לכתחילה קמביעיא ליה כדפרשינא ואפי' איכא טהורין: טומאת התהום דויבה. פ"ה כגון ראה בין השמשות של י"ג ספק כולה מן היום או מן הלילה ואין כאן אלא ראייה אחת ספק חציה מן היום וחציה מן הלילה ויש כאן שתי ראיות דוב משמא בימים ובראיות וקשה דבפרק כיצד צולץ (ג"ז שם) לא מצי משכח לרבי יוסי טומאת התהום ולימא כי האי גונא ונראה

אם

קמֶד זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף כג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. הקונטרס משום דאמר ל'קמן בפירוקן (דף כח). דאיסור רבה דחוץ לזמנו שהוא בכת מקרא רבה ופרשה רבה בצו את אהרן ואיסורא זוטא דחוץ למקומו דליכא כרת מקרא זוטא ופרשתא זוטא ובפרשת קדושים תהוי והביא ראייה מתורת כתנים ורבינו תם מקיים גירסת הספרים דגרסינן איפכא בפיגול לא יחשב ובנותר לא ירצה לקמן בפירוקן מסקין דתרייהובו: מקרא אחרינא נפקי דכתיב ביה לא ירצה ולא יחשב ומה שנוכר פיגול קודם לנותר אף ע"ג דבקרא כתיב נותר ברישא דהיינו חוץ לזמנו משום דלשון פיגול כתיב בקרא בהדיא: אם עון נותר הרי כבר נאמר כו'. לאו נותר ממש וקאמר דאמר ל'קמן בפירוקן (דף כט). לאחר שהוכשר יפסל אלא במחשבת נותר דהיינו מחשב לאוכלו חוץ לזמנו: הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה. וא"ת תיפוק לי דלא משכחת מידי דמיתוקם ביה קרא אלא בטומאה ואומר רבינו תם משום דכתיב גבי ציצן לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון במקום אחר ולהכי דחיק לאשכוחי הותר מכללן מכל הני דפריך מיניהו (במנחות דף כה). יוצא ושמאל ובעל מום ווא"ת (א"כ) נותר ופיגול היכן הותר מכלל דאיצטריך ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר רבינו תם דפיגול הותר מכללו בבמה דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו והא דפריך בהקומץ רבה (מנחות דף כה). אימא עון יוצא שהותר מכללו בבמה אמר קרא לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין עון דירצא לא חוץ למקומו חשיב שפיר לפני ה' שהמחשבה בפנים ואין לומר דבבמה לא קיימן ליה הותר מכללו כיון דהכשירו בכך כדקאמר התם גבי שמאל דכיון דאסור בפנים אין זה קרי הכשירו בכך ונותר כדי נסבה ואגב פיגול נקט נותר והואל במשכב ביה קרא אע"ג דלא

צריך אי נמי נותר הותר מכללו בראשו של מזבח דאיכא למאן דאמר אין לינה מועלת בראשו של מזבח בריש תמיד נשחט (פסחים ד' נט). ובפ' המזבח מקדש (לקמן ד' פו). ומיהו פלוגתא דאמוראי היא וקשיאגו למי' ודאית ליה לינה מועלת מהך ברייתא ונראה דנותר יש ללמוד עון מן מריצו ציצן ופוגל נמי מצוין למילף ואפי' לא משכחת בהו הותר מכללן לרצון להם איכא לאוקמי כדדרשי' בפ' הבא על יבמות (יבמות דף סו) ולהם לרצון ולא לפורעניות) אבל לגוים אפי' לפורענות ועוד י"ל דנותר הותר מכללו במנחת כדנים ומנחת כהן משום וכל דבר שאין לו מתיקין אין יחייבם דעליון משום פיגול כדנתן פ' (שם לקמן דף מג) ואפי' פסולא נמי נראה דליכא מדאמר לעיל בסוף פ"ק (דף יד). דמודה ר' שמעון בהולכת חטאות הפנימיות ופריך והא"ר שמעון כל שאינו על מזבח החיצון אין יחייבין עליו משום פוגל ומשני מודה ר' שמעון דפסול מקו' ומה שלא לעיניו הכשר בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו הפסול בשלמים א"ר שיפסל בחטאת משמע דאי לאו ק"ו הוה אמיתא דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כתנים ובמנחת נסכים דליכא ק"ו דלא מיפסל בהו שלא לשמן קריא פסולא כלל אלמא אשכחן נותר דהותר מכללו לגמרי: ל"א כגון שנטמאו בעלים במת. תימה מאי קשיא ליה לוקמה בטומאת הדם שנטמא הדם הציצן מרצה דגבי טומאת דם מייית לה בכללי הש"ס (לקמן מה). דדם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה ותנן נמי בפסחים (דף עח) שנטמא הדם והבשר קיים זורק הדם וי"ל דס"ל להאי לישנא דלית ליה למימר דנושא עון טומאה אלא בכי האי גונא שהותרה בצבור דהיינו בטומאת בעלים דהותרה לאכול בטומאת הגוף למאי דלא מסיק אדעתיה השתא עון קדשים ולא עון

מקדישים: א. נימא טומאת שרץ בבעלים היכא אישתראי. דאי סבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכן טמא מת בשביעי שלו דחשיב בטמא שרץ לא עבדי צבור בטומאה כיון דאין יחיד נדחה צבור נמי לא עבדי בטומאה אלא עושין שליו לשחוט בעבורה כיון דאיתנהו אבלי לאורתא ואי סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דהשתא צבור עבדי בטומאה א"כ אין הציצן מרצה על היחיד דהא אין שוחטין וזורקין עליו אלא שנטמאו בעלים במת וקודם שביעי מרצה ליחיד שהביא פסחו וסייעתא לוקני דרום דאמר איש איש למצוה וקשה מאי פריך היכא אישתראי לוקמה בכון שנטמא בשרץ דמרצה בצבור מקו' דלעיל לרמי בר חמא דלית ליה כמו קני דרום מכפרים במתכפרין ועוד כי משני לעולם בשרץ ושם טומאה בעולם דהא כיון דשוחטין וזורקין על טמא שרץ א"כ רציו ציצן ל"ל הא קרב בטמאה בדפיש רבינו שלמה בסמוך ואי סבר אין שוחטין על טמא שרץ א"כ לא יועיל ציצן בדפיש לעיל אי בשרץ היכא אישתראי וי"ל דמעיקרא בעי לאוקמה בטומאת בעלים בשרץ וזהו מצי למפרך ל"ל רציו ציצן אלא שפיר פריך היכא אישתראי וכו' משני לעולם בשרץ רוצה לומר ולא בטומאת בעלים אלא בטומאת כהן גרידא וכו' בטומאת מת וסבר רמי בר חמא טומאת מת מרצה בכון ביחיד וקצת קשה דלא ה"ל למימר שם טומאה בעולם משמע טומאת מת בצבור קאמר והלא טומאת שרץ נמי הותרה לכון מקו' דלעיל אלא משום דעיקר היתר צבור בטומאת מת כתיבא להכי נקט ליה. בריך: א"מא מה זו במיתה אף יושב במיתה. פי' בקונטרס דינגמר במה מצינו מה זו מחלל עבודה וחיוב מיתה אף יושב שמחלל עבודה במיתה דגבי ערל ואונן נמי היה לן לחקשות כמו כן דליהוי במיתה מבנין אב ונראה דפריך משום דדרשי' לעמידה בחרתיו ולא ליישיבה שלא בחר בכתנים יושבים אלא נחשבים כמו ישראלים וזים לכך מחלל עבודה כזו ומוש"ה גם במיתה להוי כזו ומשני דמשום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוק דים ורגלים ושני כתובים הבאים כאחד דבמחוסר בגדים כתיב ביה מיתה ולא ישא עון ומתו ובשלא רחוק דים ורגלים נמי כתיב ביה מיתה ולא ימותו ובחנם נכתבה דהא ילפי' וזוקה לגזירה שזה אלא למימרא דלא ילפי' מיתה דקרי' רחמנא זר וניחא השתא דהלא

אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב. אם עון נותר, הרי כבר נאמר לא ירצה. הא אינו נושא אלא עון טומאה, שהותרה מכללה בצבור. מאי טומאה, אילימא (מ)טומאת שרץ, היכא אישתרי. אלא טומאת מת, ולא, כגון שנטמאו בעלים במת, אלא טומאת נטמא בעלים במת משלחין קרבנותיהן. ובמאי, אי בנזיר, וכי ימות מת עליו אמר רחמנא. אלא לעושה פסח (ולאו כגון שנטמאו בעלים במת). לעולם בשרץ, ושם טומאה בעולם. ואיכא דדייק ומייתי הכי, עון הקדשים אין, עון מקדישין לא. מאי טומאה, אילימא טומאת שרץ, מי אישתריא בצבור. אלא לאו טומאת מת, ועון קדשים אין, עון מקדישים לא. לעולם טומאת שרץ, ושם טומאה בעולם: יושב: מנלן. אמר רבא אמר רב נחמן, אמר קרא לעמוד לשרת, לעמידה בחרתיו, ולא ליישיבה. תנו רבנן, לעמוד לשרת מוצה. כשהוא אומר העומדים, שנה עליו הקתוב לעבב. אמר ליה רבא לרב נחמן, מכדי יושב כור דמי, ומחיל עבודה. אימא מה זר במיתה, אף יושב במיתה, אלא מה תניא, אבל ערל, אונן, יושב, אינן במיתה אלא באוהרה. משום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוק דים ורגלים, שני כתובין הפאין פאחד, וכל

תגלחת: אלא בעושה פסח. וש"מ טמא מת משלח פסחו וקשיא לרמי בר חמא: לעולם. טומאת שרץ קאמרין מהבא דציץ מרצה לשחוט ולזרוק על טמא שרץ ודקשיא לך היכא אישתראי בהן: ושם טומאה בעולם. אשכחן דאשתראי בהן וטעמא גדול בהו להטיל רציו ציצן על טומאת שרץ. ואיכא דדייק, לישנא דקראי ומייתנא להך תיובתא דברייתא לוקני דרום וסייעתא לרמי בר חמא: עון מקדישים לא. טומאת הגוף בין דכדנים בין דבעלים לא מרצה במאי טומאה קאי דקא מנעט טומאת הגוף: אילימא טומאת שרץ. וקומא קני דרום בכון דאילו לא בש שרץ שהרי אין נוגע בו בטומאה ולאורתא בטמאה אכיל ליה: היכא אישתראי בצבור. הא כיון דאית להו שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויחיד אין נדחה צבור לא עבדי בטומאה: אלא לאו טומאת מת. שאינו משלח קרבנות ולא כהן טמא מת מרצה בקרבן יחיד: לעולם בטומאת שרץ. קאי וקממעט כהן טמא שרץ מלרצות כדאוקמי וקני דרום פסול דמתניתין אטמא שרץ וטומאת בעלים אין צריכין ציצן שהרי קרבן בטמאה קרב ודקשיא לך היכא אישתראי בצבור שום טומאה בעולם אישתראי בה: לעמוד לשרת. רשיה דקרא כי בו בחר ה' אלהיך שבתך לעמוד [ואלשרת וגו': לא ליישיבה. וכיון דלא נבחרו הוו להו זרים וזר מחיל עבודה: העומדים שם. ולעיל מיניה כתיב] ושרת בכל אחיו הלוים וגו': ואימא מה זר וכו'. וניגמר במה מצינו בור שמחלל עבודה וחיוב מיתה אף יושב שמחלל עבודה במיתה:

שני
אין עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. הקונטרס משום דאמר ל'קמן בפירוקן (דף כח). דאיסור רבה דחוץ לזמנו שהוא בכת מקרא רבה ופרשה רבה בצו את אהרן ואיסורא זוטא דחוץ למקומו דליכא כרת מקרא זוטא ופרשתא זוטא ובפרשת קדושים תהוי והביא ראייה מתורת כתנים ורבינו תם מקיים גירסת הספרים דגרסינן איפכא בפיגול לא יחשב ובנותר לא ירצה לקמן בפירוקן מסקין דתרייהובו: מקרא אחרינא נפקי דכתיב ביה לא ירצה ולא יחשב ומה שנוכר פיגול קודם לנותר אף ע"ג דבקרא כתיב נותר ברישא דהיינו חוץ לזמנו משום דלשון פיגול כתיב בקרא בהדיא: אם עון נותר הרי כבר נאמר כו'. לאו נותר ממש וקאמר דאמר ל'קמן בפירוקן (דף כט). לאחר שהוכשר יפסל אלא במחשבת נותר דהיינו מחשב לאוכלו חוץ לזמנו: הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה. וא"ת תיפוק לי דלא משכחת מידי דמיתוקם ביה קרא אלא בטומאה ואומר רבינו תם משום דכתיב גבי ציצן לרצון להם דמשמע דבר שהוא לרצון במקום אחר ולהכי דחיק לאשכוחי הותר מכללן מכל הני דפריך מיניהו (במנחות דף כה). יוצא ושמאל ובעל מום ווא"ת (א"כ) נותר ופיגול היכן הותר מכלל דאיצטריך ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר רבינו תם דפיגול הותר מכללו בבמה דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו והא דפריך בהקומץ רבה (מנחות דף כה). אימא עון יוצא שהותר מכללו בבמה אמר קרא לרצון להם לפני ה' עון דלפני ה' אין עון דירצא לא חוץ למקומו חשיב שפיר לפני ה' שהמחשבה בפנים ואין לומר דבבמה לא קיימן ליה הותר מכללו כיון דהכשירו בכך כדקאמר התם גבי שמאל דכיון דאסור בפנים אין זה קרי הכשירו בכך ונותר כדי נסבה ואגב פיגול נקט נותר והואל במשכב ביה קרא אע"ג דלא צריך אי נמי נותר הותר מכללו בראשו של מזבח דאיכא למאן דאמר אין לינה מועלת בראשו של מזבח בריש תמיד נשחט (פסחים ד' נט). ובפ' המזבח מקדש (לקמן ד' פו). ומיהו פלוגתא דאמוראי היא וקשיאגו למי' ודאית ליה לינה מועלת מהך ברייתא ונראה דנותר יש ללמוד עון מן מריצו ציצן ופוגל נמי מצוין למילף ואפי' לא משכחת בהו הותר מכללן לרצון להם איכא לאוקמי כדדרשי' בפ' הבא על יבמות (יבמות דף סו) ולהם לרצון ולא לפורעניות) אבל לגוים אפי' לפורענות ועוד י"ל דנותר הותר מכללו במנחת כדנים ומנחת כהן משום וכל דבר שאין לו מתיקין אין יחייבם דעליון משום פיגול כדנתן פ' (שם לקמן דף מג) ואפי' פסולא נמי נראה דליכא מדאמר לעיל בסוף פ"ק (דף יד). דמודה ר' שמעון בהולכת חטאות הפנימיות ופריך והא"ר שמעון כל שאינו על מזבח החיצון אין יחייבין עליו משום פוגל ומשני מודה ר' שמעון דפסול מקו' ומה שלא לעיניו הכשר בשלמים פסול בחטאת חוץ לזמנו הפסול בשלמים א"ר שיפסל בחטאת משמע דאי לאו ק"ו הוה אמיתא דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כתנים ובמנחת נסכים דליכא ק"ו דלא מיפסל בהו שלא לשמן קריא פסולא כלל אלמא אשכחן נותר דהותר מכללו לגמרי: ל"א כגון שנטמאו בעלים במת. תימה מאי קשיא ליה לוקמה בטומאת הדם שנטמא הדם הציצן מרצה דגבי טומאת דם מייית לה בכללי הש"ס (לקמן מה). דדם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה ותנן נמי בפסחים (דף עח) שנטמא הדם והבשר קיים זורק הדם וי"ל דס"ל להאי לישנא דלית ליה למימר דנושא עון טומאה אלא בכי האי גונא שהותרה בצבור דהיינו בטומאת בעלים דהותרה לאכול בטומאת הגוף למאי דלא מסיק אדעתיה השתא עון קדשים ולא עון מקדישים: א. נימא טומאת שרץ בבעלים היכא אישתראי. דאי סבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכן טמא מת בשביעי שלו דחשיב בטמא שרץ לא עבדי צבור בטומאה כיון דאין יחיד נדחה צבור נמי לא עבדי בטומאה אלא עושין שליו לשחוט בעבורה כיון דאיתנהו אבלי לאורתא ואי סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דהשתא צבור עבדי בטומאה א"כ אין הציצן מרצה על היחיד דהא אין שוחטין וזורקין עליו אלא שנטמאו בעלים במת וקודם שביעי מרצה ליחיד שהביא פסחו וסייעתא לוקני דרום דאמר איש איש למצוה וקשה מאי פריך היכא אישתראי לוקמה בכון שנטמא בשרץ דמרצה בצבור מקו' דלעיל לרמי בר חמא דלית ליה כמו קני דרום מכפרים במתכפרין ועוד כי משני לעולם בשרץ ושם טומאה בעולם דהא כיון דשוחטין וזורקין על טמא שרץ א"כ רציו ציצן ל"ל הא קרב בטמאה בדפיש רבינו שלמה בסמוך ואי סבר אין שוחטין על טמא שרץ א"כ לא יועיל ציצן בדפיש לעיל אי בשרץ היכא אישתראי וי"ל דמעיקרא בעי לאוקמה בטומאת בעלים בשרץ וזהו מצי למפרך ל"ל רציו ציצן אלא שפיר פריך היכא אישתראי וכו' משני לעולם בשרץ רוצה לומר ולא בטומאת בעלים אלא בטומאת כהן גרידא וכו' בטומאת מת וסבר רמי בר חמא טומאת מת מרצה בכון ביחיד וקצת קשה דלא ה"ל למימר שם טומאה בעולם משמע טומאת מת בצבור קאמר והלא טומאת שרץ נמי הותרה לכון מקו' דלעיל אלא משום דעיקר היתר צבור בטומאת מת כתיבא להכי נקט ליה. בריך: א"מא מה זו במיתה אף יושב במיתה. פי' בקונטרס דינגמר במה מצינו מה זו מחלל עבודה וחיוב מיתה אף יושב שמחלל עבודה במיתה דגבי ערל ואונן נמי היה לן לחקשות כמו כן דליהוי במיתה מבנין אב ונראה דפריך משום דדרשי' לעמידה בחרתיו ולא ליישיבה שלא בחר בכתנים יושבים אלא נחשבים כמו ישראלים וזים לכך מחלל עבודה כזו ומוש"ה גם במיתה להוי כזו ומשני דמשום דהוי מחוסר בגדים ושלא רחוק דים ורגלים ושני כתובים הבאים כאחד דבמחוסר בגדים כתיב ביה מיתה ולא ישא עון ומתו ובשלא רחוק דים ורגלים נמי כתיב ביה מיתה ולא ימותו ובחנם נכתבה דהא ילפי' וזוקה לגזירה שזה אלא למימרא דלא ילפי' מיתה דקרי' רחמנא זר וניחא השתא דהלא

49 ולהקשות לזקני דרום הסוברים שכן טמא מת מרצה בדיעבד
50 ושבעלים טמא מת משלח קרבנותיו: **וְאִם יָדְיָךְ וּמִיָּתִי הָכִי** – ויש
51 שדייק את לשון הפסוק והביא ראייה מדיוק זה ומן הברייתא שהובאה
52 לעיל, להקשות על זקני דרום. נאמר בפסוק (שמות כח לח) **וְנִשָּׂא אֶהָרִן**
53 **אֶת עֹזֶן הַקֹּדֶשִׁים**, ויש לדייק שרק על **עֹזֶן הַקֹּדֶשִׁים אֵין** – אכן מרצה
54 הציץ, דהיינו על טומאת הדם והחלב, אבל על **עֹזֶן מִקְדָּשֵׁינוּ לֹא** –
55 על טומאת הגוף של המקריבים אינו מרצה, בין טומאת כהנים ובין
56 טומאת בעלים.
57 בברייתא שהובאה לעיל התבאר, שריצוי הציץ הוא על עון טומאה
58 מפני שמצינו שטומאה הותרה מכללה בציבור. על פי דברי הברייתא
59 מבררת הגמרא את כוונת הפסוק: **מֵאֵי טוּמְאָה** – באיזו טומאה נאמר
60 ריצוי הציץ ומיעוט הפסוק שאין לה ריצוי בטומאת הגוף, **אִילָמָה**
61 **טוּמְאַת שָׂרֵץ**, ובה מיעט הכתוב שאם הכהן המקריב טמא אין ריצוי
62 לעבודתו, **מִי אִישְׁתֵּרִיא בְּצִיבּוֹר** – וכי הותרה טומאה זו בציבור בלא
63 הציץ שנלמד שאף ביחיד הקלה בה התורה שירצה עליה הציץ, והרי
64 לא הותרה בציבור, וודאי שכל פרשת ריצוי הציץ אינה עוסקת
65 בטומאת שרץ. **אֵלָּא לֹא בְּטוּמְאַת מֵת** נאמר ריצוי הציץ ביחיד, כיון
66 שאצל ציבור טמאי מת הותרה טומאה, **וְעַל טוּמְאָה זו מֵיעֵטָה** התורה
67 ואמרה **שֶׁעֹזֶן קֹדֶשִׁים אֵין עֹזֶן מִקְדָּשֵׁים לֹא**, לומר שהציץ אינו
68 מרצה על כהן טמא מת שהקריב קרבן יחיד ולא על בעלים טמאים
69 יחידים ששילחו את פסחם, וקשה על זקני דרום שהכשירו בדיעבד
70 הן את עבודת הכהן הטמא והן את שילוח הבעלים הטמאים. מתרצת
71 הגמרא: **לְעוֹלָם** הפסוק עוסק גם ב**טוּמְאַת שָׂרֵץ**, ובו הוצרך הפסוק
72 למעט שאם נטמא הכהן בשרץ אין ריצוי לעבודתו, **וְאִף שֶׁלֹא** מצינו
73 טומאת שרץ שהותרה בציבור, יש לומר **שֶׁ טוּמְאָה בְּעוֹלָם**, וכפי
74 שנתבאר לעיל. אבל כהן או בעלים יחיד שנטמאו במת לא נתמעטו,
75 ובהם מרצה הציץ בדיעבד כזקני דרום.
76 למדנו במשנה (לעיל טו) שכהן ה**יוֹשֵׁב** בשעת עבודה במקדש, פוסל
77 את עבודתו. מבררת הגמרא: **מִנֵּלְךְ**. משיבה הגמרא: **אִמָּר רַבָּא אָמַר**
78 **רַב נַחֲמָן, אָמַר קְרָא** – לגבי דיני הכהן (דברים יח ה) **כִּי בּוֹ בָחַר ה'**
79 **אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבִטֶיךָ לְעֹמֹד לְשֹׁרֵת**, ויש ללמוד מכך שדווקא
80 ל**עֹמֵד** בשעת עבודה ב**תִּרְתִּי**, שבאופן זה תהיה עבודתו רצויה,
81 **וְלֹא לְיֹשִׁיבָה**, ולכן היושב בשעת עבודה עבודתו מאושה.
82 הגמרא מביאה ברייתא המלמדת מניין שעבודתו פסולה גם בדיעבד:
83 **תֵּנוּ רַבָּנִי, מִהַפְסוֹק (שם) לְעֹמֹד לְשֹׁרֵת** למדנו ש**מִצְוָה** לעמוד בשעת
84 שירות, ועדיין לא למדנו מה דין עבודתו כשעבר וישב, אבל **בְּשֶׁהוּא**
85 **אוֹמֵר (שם יח ז) 'לְשֹׁרֵת בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכָל אֲחֵיו הַלְוִים הָעוֹמְדִים שָׁם**
86 **לִפְנֵי ה' הרי שֶׁנָּה (כפל) עָלָיו הַכְּתוּב דִּין זה** שאסור בעבודה בעודו
87 יושב, על מנת **לְעֹבְדָה**, שאם עבד בישיבה חילל עבודתו.
88 הגמרא מבררת האם היושב בשעת עבודה חייב מיתה: **אָמַר לִיה**
89 **רַבָּא לְרַב נַחֲמָן, מִכִּדִּי יוֹשֵׁב כְּזֶה דְּמִי וּמַחֲלִיל עֲבוּדָה** – הרי דין כהן
90 היושב בשעת עבודה כדיון זה, שמחלל עבודתו כמזוה, אם כן **אִימָה**
91 – אמור שנלמד ב'מה מצינו' שמה **זֶה בְּמִיתָה, אִף יוֹשֵׁב בְּמִיתָה,**
92 **אִלָּמָה (וּמִדּוּעַ) תֵּנָּה אֲבָל כֵּהָן עָרַל או אוֹנֵן או יוֹשֵׁב** שעבדו
93 במקדש **אֵין בְּמִיתָה אֵלָּא בְּאַזְהָרָה** – באיסור לאו. משיבה הגמרא:
94 **מִשּׁוּם דְּהָיוּ** – שהפסוקים המחייבים מיתה בכהן העובד **מְחוּסָר**
95 **בְּגָדִים** ובעובד **שֶׁלֹא רְחוּץ יָדָיו וְרַגְלָיו** הם **שְׁנֵי כְּתוּבִין הֶפְאֵין**
96 **בְּאַזְהָר** – שני כתובים שבאו להורות את אותו הדין לגבי שני אופנים,

1 **אם** נרצה לומר שעל **עֹזֶן פִּיגוּל** – שחשב בשעת העבודה מחשבת
2 חוץ למקומו מרצה הציץ שהקרבן יהיה כשר, אין לומר כן, ש**הָרִי**
3 **כֶּבֶד נֶאֱמַר (ויקרא יח יח) 'הַמִּקְרִיב אוֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פִּיגוּל יִהְיֶה**, ודרשה
4 הגמרא לקמן (כט). שכוונת הפסוק למחשבת חוץ למקומו, לומר שאין
5 עליה ריצוי, **וְאִם** נאמר שהציץ מרצה על **עֹזֶן נוֹתֵר** – שחשב בשעת
6 העבודה מחשבת חוץ לזמנו, גם זה אינו, ש**הָרִי כֶּבֶד נֶאֱמַר** בתחילת
7 אותו פסוק **וְאִם הָאֵל אֲבָל מִבְּשֵׁר זָבַח שְׁלָמִיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא**
8 **יִרְצֶה**, והעמידה הגמרא (לקמן כח) פסוק זה במחשבת חוץ לזמנו,
9 לומר שגם עליה אין ריצוי, **הָאֵל** – הרי חייבים לומר ש**אֵין נוֹשֵׂא אֵלָּא**
10 **עֹזֶן** הקרבה ב**טוּמְאָה**, שמצינו בה קולא **שֶׁהוֹתֵרָה מִכָּלֶּה בְּצִבּוֹר** –
11 שכשנטמאו הציבור הותר להקריב לכתחילה בטומאה את הקרבנות
12 שזמנם קבוע בלא צורך בריצוי ציץ, ולפיכך גם כשלא הותרה,
13 שנטמא היחיד לבדו, יש להעמיד בה את הקולא שהציץ מרצה
14 בדיעבד על ההקרבנה.
15 הגמרא מבררת את כוונת הברייתא, ומתוך כך מעמידה את הקושיא
16 על רמי בר חמא: **מֵאֵי טוּמְאָה** – על איזו טומאה התכוונה הברייתא
17 באומרה שהציץ מרצה עליה, **אִילָמָה (מ) טוּמְאַת שָׂרֵץ** – כשהכהן
18 או הבעלים היו טמאי שרץ, **הֵיכָא אִישְׁתֵּרִי** – היכן מצינו שהותרה
19 טומאת שרץ בציבור בלא ציץ, וכיצד אמרה הברייתא שהותרה
20 מכללה בציבור. **אֵלָּא** ודאי כוונת הברייתא ל**טוּמְאַת מֵת**, שבה
21 מצינו שציבור שנטמאו מקריבים בטומאה, ולפיכך אף על טומאת מת
22 של היחיד מרצה הציץ. **וְלֹא־ו** והאם לא מדובר גם ב**גִּזְוֹן שְׁנִטְמְאוֹ**
23 **בְּעוֹלָם בְּמֵת**, והרי סתמה הברייתא דבריה, ויש ללמוד שאף על
24 טומאת הבעלים יש ריצוי, **אֵלָּמָה** – הרי מוכח מהברייתא
25 שכש**נִטְמְאוּ בְּעוֹלָם בְּמֵת מִשְׁלַחִין קִרְבָּנֵיהֶן**, היינו שאם עברו
26 ושילחו קרבנם מרצה עליהם הציץ. ממשכיה הגמרא לברר: **וּבְמֵאֵי**
27 – באיזה קרבן הציץ מרצה על הטומאה, **אִי בְּקִרְבָּנֹת נֹזֵר** המובאים
28 כשסיים את נזירותו, והכשירתם כשהביאם הנזיר בטומאה, אי אפשר
29 לומר כן, שהרי **וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו וְטָמֵא רֹאשׁ נִזְרָו וגו', וְהַיְמִים**
30 **הָרִאשׁוֹנִים יָפְלוּ' (במדבר יט ט, יז) אָמַר רַבְּהִינָא**, ולמדנו שנויר שנטמא
31 במת אינו יכול להביא קרבנות נזירות טהרה עד שיטהר מטומאתו
32 ויביא קרבנות נזיר טמא וישוב וימנה את ימי נזירותו בטהרה, וודאי
33 שאין מרצה עליו הציץ אם עבר והקדים להביא קרבנותיו בטומאה.
34 **אֵלָּא** ודאי ריצוי הציץ נאמר **לְעוֹשֶׂה פֶּסַח** בטומאה. **(וְלֹא בְּגִזְוֹן**
35 **שְׁנִטְמְאוֹ בְּעוֹלָם בְּמֵת)**. ועולה אם כן מהברייתא, שבעלים יחיד טמא
36 מת ששילח פסחו ריצה עליו הציץ בדיעבד ואינו נדחה לפסח שני,
37 ואף שהציץ אינו מתיר לאכול את הפסח בטומאה, לפי שאכילת
38 פסחים אינה מעכבת. וקשה על רמי בר חמא הסובר שאכילת הפסח
39 מעכבת אף בדיעבד.
40 מתרצת הגמרא: **לְעוֹלָם** ריצוי הציץ נאמר ב**טומאת שָׂרֵץ** בלבד,
41 ואילו בטומאת מת אכן אין ריצוי ציץ וכדעת רמי בר חמא, ומה
42 שאמרה הברייתא שהציץ מרצה ביחיד מתוך שהותרה מכללה
43 בציבור, אין כוונתה שהותרה בטומאת שרץ, אלא האופן שהותרה
44 הטומאה בציבור הוא בטומאת מת, **וְשֶׁ טוּמְאָה בְּעוֹלָם** – ואף על
45 פי שהריצוי ביחיד אינו באותה טומאה שהותרה בציבור, טעם גדול
46 הוא להעמיד את ריצוי הציץ בעון טומאה, הואיל ומצינו שהותרה
47 אחת הטומאות בעולם.
48 הגמרא מביאה דעה הפוכה, שמברייתא זו יש לסייע לרמי בר חמא,

וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִים הָבֵאִין בְּאֶחָד אֶין מִלְמַדִּין – כִּשְׁכַּתְבָּה הַתּוֹרָה דִּין
מסוים בשתי פרשיות שונות אי אפשר ללמוד מהן להלכה אחרת
בדרשה של מה מצינו, ולכן גם כאן אי אפשר ללמוד מדין המיתה
שבוז ליושב. וְאִף לְמֵאֵן דְּאָמַר – לרבי יהודה הסובר ששני כתובים
הבאין כאחד מִלְמַדִּין, כאן אין ללמוד מזה, משום שהפסוק המזכיר
מיתה בַּשְּׁתֵּי נָוִי, הוּא לִיה פסוק שְׁלִישִׁי שיש בו דין מיתה בעובר על
איסורי כהונה, וְשִׁלְשָׁה כְּתוּבִים הֵבֵאִין כֹּאחֵד לְדָבָרִי הַכֹּל אֶין
מִלְמַדִּין.

הגמרא דנה בדין החציצה בין רגלי הכהן לבין קרקע העזרה בשעת
עבודה, שנינו במשנה (לעיל טו) שאם הכהן עומד בשעת עבודה על
גבי פלים או על גבי בִּהְמָה או על גבי רִגְלֵי חֲבִירוֹ, פָּסֹל את עבודתו.
מבררת הגמרא: מִנָּלְן שִׁחְצִיצָה בֵּין רַגְלֵי הַכֹּהֵן לַקֶּרֶקַע הָעֹזֶרָה פּוֹסֶלֶת
בשעת עבודה. משיבה הגמרא: דִּתְנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל, הוּאִיל
וְרַצְפָּה מְקַדְּשֶׁת לַעֲבוּדָה, וְכֵן כָּלִי הַשָּׂרֵת מְקַדְּשִׁים לַעֲבוּדָה, לִכֵּן יֵשׁ
ללמוד שמה בבלי שָׂרֵת הָדִין הוּא שֶׁלֹא יֵהָא דָּבָר חוּצָין בֵּינוּ וּבֵין
הַכֹּהֵן לְבֵין כָּלִי הַשָּׂרֵת בשעת קבלת הדם, אִם בְּרַצְפָּה לֹא יֵהָא דָּבָר
חוּצָין בֵּינוּ לְבֵין הָרַצְפָּה בשעת עבודה.

הגמרא מבארת מדוע כתבה המשנה דין חציצה בשלושה אופנים:
וְצִרִיקָא – וצריכה המשנה להשמיענו את שלושת אופני החציצה,
כלי, בהמה, ורגל חבירו, ובדוקא השמיעה דינים אלו בסדר זה, דִּיאִ
אִשְׁמַעְיֵאל בָּלִי, היינו אומרים שרק הוא חוצץ, משום דְּלֹא מִינָא
דְּבִשְׁרִי נִינְחוּ – משום שכלים אינם מין בשר והרי הם מין בשאינו מינו,
ומין בשאינו מינו חוצץ, אֲכָל עומד על גבי בִּהְמָה, דְּמִינָא דְּבִשְׁרִי
הוּא, אִימָא לֹא חוּצָין, ולכן כתבה המשנה שגם בהמה חוצצת. וְאִי
אִשְׁמַעְיֵאל בְּנוֹסֵף לַחֲצִיצַת כָּלִי גַם חֲצִיצַת בִּהְמָה, היינו מבארים
שעבודתו פסולה משום דְּלֹא מִינָא דְּאָדָם הוּא, ונחשבת אצל רגלי
הכהן למין בשאינו מינו ולפיכך חוצצת, אֲכָל בעומד על רגלי חבירו,
דְּאָדָם הוּא, והרי הם מין במינו לרגלי הכהן, אִימָא לֹא חוּצָין, ולכן
צִרִיקָא – הוצרכו שלשתם ליכתב שחציצה הם.

הגמרא מביאה דין חציצה ברגל אחת: תִּנְיָא, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמַר,
רָגְלִי אַחַת שֶׁל הַכֹּהֵן מִצִּמְצֵאת עַל הַכָּלִי, וְרָגְלִי אַחַת עוֹמֶדֶת עַל
הָרַצְפָּה כְּדִינָה, או שְׂרָגְלִי אַחַת עַל הָאָבֶן הַמוֹטֵל עַל הָרַצְפָּה וְאִינָה
מֵאֲבִינִי הָרַצְפָּה וְהַעֲמִידָה עֲלֶיהָ פּוֹסֶלֶת לַעֲבוּדָה, וְרָגְלִי אַחַת עַל
הָרַצְפָּה, רֹאִינִי – בודקים את יכולת עמידתו, שֶׁכֵּל שְׂאִילוֹ יִטָּל הַכָּלִי
וְתִנְטָל הָאָבֶן יֵהָא יָכוֹל לַעֲמֹד עַל רָגְלִי אַחַת שֶׁל הָרַצְפָּה וְיַעֲבֹד
כְּשֶׁרָגְלִי הַשֵּׁנִי בְּאֹרֶץ, הִרִי עֲבֹדָתוֹ בְּשִׂירָה, שְׁהִירִי הוּא כְּעוֹמֵד עַל
אוֹתָהּ הָרָגֶל, וְאִם לֹא עֲבֹדָתוֹ פָּסוּלָה.

הגמרא דנה בדין אבני העזרה שהתנתקו מחבורם לקרקע: בְּעֵי רַבִּי
אִמִּי, נִדְּלָדְלָה הָאָבֶן מֵאֲבִינֵי הָעֹזֶרָה מִמָּקוֹם חִיבוּרָה לַקֶּרֶקַע
וּמִתְנַעֲנַע לִכְאֵן וּלְכֹאֵן, וְעָמַד עָלֶיהָ וְעֵבֵד, מָהוּ. מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא אֵת
הַסֵּפֶק: הִיאֵם דְּאִין דְּלִחוּר וְלַחֲבִירָה לְמִקּוּמָה, לֹא תִיכְעִי לָךְ –
אין לך מקום להסתפק, דִּוְדָא חִיָּצָא, ששוב אינה חלק מרצפת
העזרה. אלא כִּי תִיכְעִי לָךְ בְּאֹפֶן דְּרַעְתָּ לַחֲבִירָה, מָאִי, הוּא כְּנֹאמַר
שִׁבְיִין דְּרַעְתָּ לַחֲבִירָה, כִּבְר עֵתָה כְּמָה דְּמַחֲבִירָה דְּמִינָא – כמחבורת
למקומה היא, ואינה חוצצת, או דִּילְמָא הִשְׁתָּא מִיָּהָא הָא תְּלִישָׁא
– עתה על כל פנים תלושה היא, ולכן עבודתו פסולה.

הגמרא מביאה דעה אחרת מה היה ספיקו של רבי אמי: רַבֵּה זֻמְרִי
(שם כהנא) בְּעֵי לֵה חֲבִי, בְּעֵי רַבִּי אִמִּי, נִעְקְרָה הָאָבֶן לַגְּמִירִי, וִיצֵאָה
מִמִּקּוּמָה וּנְוֹתֶרָה שֶׁם גּוּמָא. וְעָמַד הַכֹּהֵן בְּתוֹךְ הַגּוּמָא בְּמִקּוּמָהּ שֶׁל
הָאֶבֶן הַחֲסֵרָה וְעֵבֵד, מָהוּ. מִבִּרְרַת הַגְּמָרָא: מָאִי קָא מִיכְעִיָּא לִיה –
מה היו צדדי הספק של רבי אמי, אם נאמר שספיקו היה האם כי
קָדִישׁ דָּוִד – כשקריש דוד את העזרה רק את הָרַצְפָּה הַעֲלִינָה קָדִישׁ,
ולפיכך כל שנחסרה אבן מאבני הרצפה חסרה בקדושת אותו מקום
לעבודה, וכֵּהֵן הָעוֹמֵד בְּמִקּוּמָהּ שֶׁל הָאֶבֶן הַחֲסֵרָה עֲבֹדָתוֹ פּוֹסֶלֶת, או
דִּילְמָא עַד לְאַרְעִית דְּתַהוּמָא קָדִישׁ – קידש דוד את כל עומק
הקרקע עד לתחתית התהום, ואִין חֲסֵרֹן אֲבֵן הָרַצְפָּה הָעֲלִינָה
מֵעַכְבָּת אֵת הָעֲבוּדָה. לֹא יִתְּנָן שְׁזָהוּ סְפִיקוֹ, שֶׁאִם כֵּן מִדּוּעַ הִסְתַּפֵּק
דווקא בנטילה אבן אחת. וְתִיכְעִי לִיה – והרי היה לו להסתפק מה
הדין כשניטלה רצפת כל הָעֹזֶרָה כּוֹלָה וְעוֹמֵד עַל גְּבִי הַקֶּרֶקַע וְעֵבֵד.
ולכן מן ההכרח לומר שְׁלֵעוֹלָם פְּשִׁימָא לִיה דְּדוּד עַד אֲרַעִית
דְּתַהוּמָא קָדִישׁ, ולפיכך לא הסתפק באופן שניטלה כל רצפת העזרה

שבאופן זה ודאי הקרקע מקודשת והעבודה כשירה, וזבאבן אחת
שניטלה חֲבִי מִיכְעִיָּא לִיה, כיון שעבודת המקדש צריכה להיות
עבודה בדרך שירות, ועבודה שלא בדרך הרגילה אינה קרויה
'שירות', האם בעומד בגומא דְּרָף שִׁירֹת בְּכָף ועבודתו כשירה, או
אִין דְּרָף שִׁירֹת בְּכָף ועבודתו פסולה. משיבה הגמרא על שתי
הספקות, בנלדלדה ובנעקרה: תִּיכָן.

שנינו במשנה: קִיפֵל הַכֹּהֵן אֵת הַדָּם בְּיַד שְׂמָאל פָּסוּל, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
מְכַשֵּׁיר. הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת מִזֶּה טַעַם הַמַּחְלֻקוֹת: תִּנְיָו רַבָּנִן, נֹאמַר בַּפְּסוּק
(ויקרא ד כה) 'וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָה הַחֲטָאִת אֶצְבָּעוֹ וַיָּנֹחַ עַל קֶרְנֵת מִזְבֵּחַ
הָעֹלֶה' וגו'. ודרשת הבריתא: 'בְּאֶצְבָּע וְלָקַח' – תִּיבַת 'בְּאֶצְבָּעוֹ'
בַּפְּסוּק זֶה נֹאמְרָה עַל תִּיבַת 'וְלָקַח', הֵייוֹן שְׁלִיחַת הַדָּם תִּהְיֶה
בְּאֶצְבַּע, וּמִבּוּאָר לִקְמָן (ע"ה) שֶׁכֵּל מָקוֹם שֶׁנֹּאמַר אֶצְבַּע אִינוֹ אֵלָּא יָמִין,
מִלְמַד שֶׁלֹא תִהְיֶה קֶבֶלָה שֶׁל דָּם הַקֶּרֶן בְּמִזְבֵּחַ אֵלָּא בְּיַד יָמִין. וְכֵן
יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ 'בְּאֶצְבָּע וַיָּנֹחַ' – תִּיבַת 'בְּאֶצְבָּעוֹ' נֹאמְרָה אִף עַל תִּיבַת
'וַיָּנֹחַ' שֶׁבַּהִמְשַׁךְ הַפְּסוּק, שֶׁהִיא מִצּוֹת וְרִיקָה, מִלְמַד שֶׁלֹא תִהְיֶה תִּיבָנָה
– וְרִיקָתָה דָּם אֵלָּא בְּיָמִין. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְכִי נֹאמְרָה הַמִּלָּה דָּ
בְּמִצּוֹת קֶבֶלָה, וְהִירִי לֹא נֹאמְרָה בָּהּ יָד, וּלְפִיכָךְ אִי אִפְשָׁר לְדִרּוֹשׁ
שֶׁקֶבֶלָה צָרִיכָה יָמִין, אֵלָּא רַק לִגְבִי וְרִיקָה יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ 'בְּאֶצְבָּעוֹ וַיָּנֹחַ',
שֶׁלֹא תִהְיֶה תִּיבָנָה – וְרִיקָתָה דָּם שֶׁל חֲטָאִת אֵלָּא בְּיָמִין. וְהוּאִיל וְלֹא
נֹאמְרָה יָד בְּקֶבֶלָה, לִכֵּן אִם קִיפֵל פְּשִׁמָּא לְכַשֵּׁר.

מתחילת דברי רבי שמעון, שאמר שרק אילו היה נאמר 'יד' במצות
קבלה היה מצריך בה ימין, נראה שמלשון 'אצבע' הכתובה בַּפְּסוּק
אִין ללמוד ימין, ורק מלשון 'יד' היה לנו ללמוד ימין. הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת
אֵת טַעְמָהּ: וְעַל רַבִּי שְׁמַעוֹן יֵשׁ לַחֲמוּדָה, מָמָה נִפְשָׁדָה, אִי אִיתִי לִיה
נִזְרָה שְׁוֹה מִמְצוּרַע לַעֲבוּדָת הַקֶּרְבָּנוֹת, שֶׁבְּמִצְוֵרַע כִּתְבָּה הַתּוֹרָה
(ויקרא יד יז) 'וְעַל בָּנָן יָדוֹ הַיְמָנִית' וּמִמֶּנּוּ נִלְמַד לִשְׂאֵר מִקּוּמוֹת שֶׁנֹּאמַר
בָּהֶם 'יד' שֶׁהַכּוֹהֵנָה לִימִין, וּמִזִּמְנָת כֵּן אִמַר שֶׁאִם הִיָּה כְּתוּב לִשׁוֹן 'יד'
הִיָּתָה הַכּוֹהֵנָה לִימִין, אִם כֵּן לֹא נֹאמְרָה יָד בְּקֶבֶלָה מָאִי הָיִי, וְהִירִי
הִיָּה לוֹ לְדִרּוֹשׁ גְּזִירָה שׁוֹה בְּמִלָּה 'אֶצְבַּע' הַכְּתוּבָה גַּם כֹּאֵן וְגַם
בִּפְרֹשֶׁת מִצְוֵרַע, וּלְלַמּוֹד מִכֵּן שֶׁקֶבֶלָה צָרִיכָה יָמִין. וְאִי לִיתִי לִיה
נִזְרָה שְׁוֹה מִמְצוּרַע לַקֶּרְבָּנוֹת, כִּי נֹאמְרָה יָד בְּקֶבֶלָה מָאִי הָיִי – מִזֶּה
הִיָּה מוֹעִיל אִילוֹ הִיָּתָה הַתּוֹרָה כּוֹתֶבֶת אֵת הַמִּלָּה 'יד' בְּקֶבֶלָה, וְהִירִי
כֵּל הַמִּקּוֹר שֶׁהַכּוֹהֵנָה בִּיד' לִימִין הוּא רַק מִזִּהְגִּירָה שׁוֹה. מִתְרַצַּת
הַגְּמָרָא: אִמֵּר רַבִּי יְהוֹנָדָה, לְעוֹלָם לִיתִי לִיה נִזְרָה שְׁוֹה, וְגַם אִילוֹ
הִיָּתָה הַתּוֹרָה כּוֹתֶבֶת 'יד' לֹא הֵייוֹן יוֹדְעִים שֶׁהַכּוֹהֵנָה לִימִין, וְהִכִּי
קָאִמַר, וְכִי נֹאמַר 'יד' יָמִין בְּמִצּוֹת קֶבֶלָה לְהוֹרֹוֹתֵינוּ בְּמִפְרֹשׁ שֶׁהִיא
טַעְמוֹהָ יָמִין, וְהִירִי כִּתְבָּה הַתּוֹרָה רַק 'אֶצְבַּע', וְהוּאִיל וְלֹא נֹאמַר
בִּפְרֹשׁ 'יד' יָמִין בְּקֶבֶלָה אִין מִקּוֹר לְהַצְרִיךְ יָמִין, וּמִמִּילָא אִם קֶבֶל
בְּשִׁמָּא לְכַשֵּׁר.

הַגְּמָרָא דּוּחָה תִּירוּץ זֶה: אִמֵּר לִיה רַבֵּה לֶרֶב יְהוּדָה, אִי חֲבִי שְׁרִבִי
שִׁמְעוֹן אִינוֹ סוֹבֵר אֵת הַגְּזִירָה שׁוֹה, אֲפִילוֹ תִּיבָנָה נְמִי יִכְשִׁיר עֲבוּדָת
שְׂמָאל, שֶׁאִינוֹ יָכוֹל ללמוד מתיבתא 'אצבע' להצריך ימין, ומדוע אמר
שזריקה טעונה ימין. וְעוֹד, וְכִי לִיתִי לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן נִזְרָה שְׁוֹה,
וְהִתְנִיָּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמַר, כֵּל מָקוֹם שֶׁנֹּאמַר בְּתוֹרָה 'יד' אִינָה אֵלָּא
יָמִין, וְכֵן כְּשֶׁנֹּאמַר 'אֶצְבַּע' אִינָה אֵלָּא יָמִין, וּדְאִי שִׁמְהַגִּירָה שׁוֹה
לִמַד זֹאת. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵלָּא אִמֵּר רַבָּא, לְעוֹלָם אִיתִי לִיה לְרַבִּי
שִׁמְעוֹן נִזְרָה שְׁוֹה, וְכִשְׁאִמְרָה הַתּוֹרָה 'אֶצְבַּע' אֲכֵן הַכּוֹהֵנָה לִיד יָמִין,
אֲךְ כּוֹוֹנָת הַתּוֹרָה בְּמִילָה 'אֶצְבַּע' לְתִיבָנָה בְּלִבָּד וְלֹא לְקֶבֶלָה, וְהִכִּי
קָאִמַר, וְכִי נֹאמְרָה 'יד' בְּקֶבֶלָה, וְהִלָּא כִּתְבָּה 'אֶצְבַּע' בְּלִבָּד וְלֹא 'יד',
וְהוּאִיל וְלֹא נֹאמְרָה 'יד' בְּקֶבֶלָה אֵלָּא 'אֶצְבַּע', וְאִי אִפְשָׁר לֵאחֹז אֵת
הַמִּזְבֵּחַ וְלִקְבֵּל בּוֹ אֵת דָּם הַבְּהֵמָה בְּתִפְסוּתוֹ בְּאֶצְבָּע, אֵלָּא רַק בִּיד
שְׁלֵמָה, עַל כִּרְחָךְ שֶׁאִין כּוֹוֹנָת הַתּוֹרָה בְּמִלָּה 'אֶצְבַּע' לְקֶבֶלָה שְׁלֵפָנָה
אֵלָּא רַק לְרִיקָה הַכְּתוּבָה לֵאחֲרֶיהָ וְנַעֲשִׂית בְּאֶצְבַּע, וּלְפִיכָךְ אִם קִיפֵל
בְּשִׁמָּא לְכַשֵּׁר, שְׁהִירִי לֹא נֹאמַר בְּקֶבֶלָה לֹא 'יד' וְלֹא אֶצְבַּע.

הַגְּמָרָא דּוּחָה אִף תִּירוּץ זֶה: אִמֵּר לִיה רַב סָמָא בְּרִיה דְּרַב אֲשִׁי
לְרַבִּינָא, מִדּוּעַ אִמַר רַבָּא שְׁצִרִךְ יָד שְׁלִימָה לְקֶבֶלָה וְאִי אִפְשָׁר לְקֶבֶל
בְּאֶצְבַּע, וְהִלָּא אִיפְשָׁר דְּעָבִיד לִיה וְשִׁיעֵשׁוּהוּ אִין לְשִׁפְתָּ מִזְרָק,
וּמִקְבֵּלָה בָּהּ – וְעַל יְדֵי אוֹתוֹ אוֹזֵן מִקְבֵּל אֵת הַדָּם בְּאֶצְבַּע, שֶׁתּוֹחֵב
אֶצְבָּעוֹ לְתוֹךְ הָאוֹזֵן, וְנוֹשָׂא אֵת הַמִּזְרָק וּמִקְבֵּל אֵת הַדָּם. וְאִם כֵּן, תִּיבַת
'אֶצְבַּע' שֶׁבַּפְּסוּק יָכוֹלָה לְהַתְפָּרֵשׁ גַּם עַל הַקֶּבֶלָה, וּמִדּוּעַ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן
הַקֶּבֶלָה אִינָה צָרִיכָה לְהִיָּתוֹ בִּימִין. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵלָּא אִמֵּר אֲבִי,

זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמן דף כד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמז רש"י תוספות

שני כתובין הבאין כאחד. דברתייהו כתיב קראי למיתה בסנהדרין באלו זון הנשרפין וטובא קשיא לי בגוה חרא דמה לו ללמוד מהן הא מיתה בגופה כתיב דכין דור הוא והור הקרב יומת דהא מחוסר בגדים נמי הכי ילפינן ליה בסנהדרין אין בגדיהן עליהן אין כהונתן עליהן והוה להו זרים ועוד א"כ חילול עבודה לא נילף מיניה דבחילול נמי קראי טובא איכא: הוואיל

ורצפה מקדשת. לעמוד לשרת שהרי דוד קידשה בשתי תודות ובשיר של פגעים כדאמרין לקמן בשמעתין כי קדיש דוד כו: וכלי שרת מקדשין. כדכתיב וימשח ויקדש אותם (במדבר ז): לא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת. בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן (ויקרא ד) שתהא לקיחה בעצמו של כהן: וצריכא. למיתני במתני' חציצת כלים ובהמה ורגל חבירו לפי הסדר שנשנו בה: דלאו מינא דבשר אדם הוא. וכיון דאיתו ממין אדם כלל הוי מין בשאינו מינו וחוצץ: ורגלו אחת על האבן. שמוטלת על הרצפה ואינה מן הרצפה: נידלדלה. אבן אחת מאבניה מקביעותה ומתנענעת ברצפה: נידלדלה. לכאן ולכאן: נעקרה. לגמרי והגומא נראית שם ועמד בגומא ועבד: כי קדיש דוד. שהיה מקדש אותה בשתי תודות ובשיר של פגעים כדכתיב במס' שבעות (דף יד. טו:) תיבעי ליה כל העזרה כולה. שנשלה רצפה שלה: דרך שירות בכך. מי הוי אורח ארעא ומקרי שירות או לא: באצבע ולקח. דכתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות הטילו הכתוב לאצבע בין קבלה לזריקה דורשוהו לפניו ולאחריו לומר שלא יהיו אלא בימין דילפינן לקמן בשמעתין כל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין: ובי נאמרה יד בקבלה. קס"ד דאם נאמרה בה יד הוה ר"ש מודה בה אבל באצבע לא יליף בה ימין לקמן בעי לה ומשנינן לה: אלא באצבעו ונתן כו'. בהא מודינא כך דזריקת חטאת בעיא ימין: ור"ש. דאמר אי הוה כתיב בה יד הוה יליף לה ימין ומאצבע לא יליף. פמה נפשך אי אית ליה ג"ש. דילפינן יד דקמיצת ממזורה דכתיב ביה על כהן ידו הימנית אף כל מקום שנאמר יד אינה אלא ימין: כי לא נאמר יד בקבלה מאי הוי. הרי נאמר בה אצבעו ונילף אצבע אצבע נמי מהתם דכתיב במזורה וטבל הכהן את אצבעו הימנית: ח"נ לעולם לית ליה ג"ש וח"ק ובי נאמר יד ימנית כו': אלא אמר רבא לעולם אית ליה ג"ש וח"ק ובי נאמר בה יד בקבלה. אי הוה כתב יד שהיה ראיה לאחוז בכלי ולקבל הדם הוא איכא למידרש נמי אקבלה והואיל ולא נאמר כאן יד אלא אצבע ואי אפשר לקבל דם בכלי באצבע לבדה ע"כ משום תנינה הוה דכתיב בה שהוה ראוי לה ולא משום קבלה נמצא שאף אצבע לא נאמר בו לפיכך קיבל בשמאל כשר: אוון. כמו שעושים לכדים של חרס שקורין מאנקין: ומקבל ביה. כההוא און מקבל את הדם באצבע שתוחב אצבעו לתוכה ונושא את המזרק ומקבל: נדרש

וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמד. וכלמאן דאמר מלמד, שתינו, הנה ליה שלישי, ושלשה לדברי הכל אין מלמד: עומד על גבי פלים על גבי בהמה על גבי רגלי חבירו, פסול: מנלן, דתנא דבי רבי ישמעאל, הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים, מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת, אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה. וצריכא, דאי אשמעינן כלי, משום דלאו מינא דבשר נינהו. אבל בהמה, דמינא דבשר הוא, אימא לא. ואי אשמעינן בהמה, דלא מינא דאדם הוא, אבל חבירו, דאדם הוא, אימא לא, צריכא. תניא, רבי אליעזר אומר, רגלו אחת על הפלי, ורגלו אחת על הרצפה. רגלו אחת על האבן, ורגלו אחת על הרצפה, רואין כל שאילו ינטל הפלי וינטל האבן, יכול לעמוד על רגלו אחת ויעבור, עבודתו פשיטה. ואם לאו, עבודתו פסולה. בעי רבי אמי, נדלדלה האבן ועמד עליה, מהו. הויא דאין דעתו לחברה, לא תיפעי לך דנדא חייצא. פי תיפעי לך, דדעתו לחברה, מאי. ביון דדעתו לחברה, כמה דמחברה דמיא. או דילמא, השתא מיהא הא תלישא. רבה וזמי בעי לה הכי, בעי רבי אמי, נעקרה האבן ועמד במקומה, מהו. מאי קא מיפעיא ליה, פי קדיש דוד רצפה עליה קדיש, או דילמא עד לארעית דתהומא קדיש. ותיפעי ליה, כל העזרה כולה. לעולם פשיטא ליה דעד ארעית דתהומא קדיש, והכי קמיפעיא ליה, דרך שירות בכך או אין דרך שירות בכך, תיקו: קיבל בשמאל פסול, ורבי שמעון מכשיר: תנו רבנן, באצבע ולקח, מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין. באצבע ונתן, מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין. אמר רבי שמעון, וכי נאמרה יד בקבלה. אלא באצבעו, שלא תהא נתינה אלא בימין, הואיל ולא נאמרה יד בקבלה, קיבל בשמאל פשר. ורבי שמעון, כמה נפשך, אי אית ליה גזירה שוה, פי לא נאמרה יד בקבלה מאי הוי. ואי אית ליה גזירה שוה, לעולם לית ליה גזירה שוה, והכי קאמר, וכי נאמר יד ימין בקבלה, הואיל ולא נאמר יד ימין בקבלה, קבל בשמאל פשר. אמר ליה רבה, אי הכי אפילו נתינה נמי ועוד, וכי לית ליה לרבי שמעון גזירה שוה, והתניא, רבי שמעון אומר, כל מקום שנאמר יד אינה אלא ימין, אצבע אינה אלא ימין. אלא אמר רבא, לעולם אית ליה גזירה שוה, והכי קאמר, וכי נאמרה יד בקבלה, הואיל ולא נאמרה יד בקבלה אלא אצבע, ואי אפשר לקבל באצבע, קיבל בשמאל פשר. אמר ליה רב סמא בריה דרב אשי לרבינא, איפשר דעביד ליה און לשפת מזרק, ומקבל בה. אלא אמר אביי, במקרא

זר הוי קרא שלישי וא"כ ליהו שלשה כתובין הבאין כאחד ולמאי דפרישת אתי שפיר דמיתה דמחוסר בגדים לא מיתורא אלא משום דאשכח דור הוי במיתה ולכן אמרין דלא ילפינן מיתה מהא דקרייה רחמנא זר ולפירוש הקונטרס דילף מבנייני קשה דהוה ליה שלשה כתובים הבאין כאחד ובקונטרס פירש ודיה נמי דמצי למימר משום דזר הוי ושללא רחץ ידים ורגלים הם כתובים הבאין כאחד דהא מחוסר בגדים גופיה לא כתיבא ביה מיתה אלא משום דזר הוא ודא ודא מניינו נקט ואי אפשר לומר כן דבהדיא אשכחן מיתה במחוסר בגדים בפרישת ואתה תצוה ומיהו פירוש הקונטרס על כרחין עיקר דבסנהדרין סוף פרק הנשרפין (דף פג. ו) ושם ד"ה אין) יליף בהדיא מחוסר בגדים במיתה משום דהוה להו זרים דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן ומיתה דכתיבא בפרישת ואתה תצוה מפרש ד"ר יעקב מאורליניש דבמכנסים כתיב וקרא דוחגרת דדריש מיניה בריש פירקין בסנהדרין אין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם והוה להו זרים איצטריך לשאר בגדים ומיניה לא הוה ילפינן מכנסים דלא כתיבא בהדיא פרישת ומיהו למאן דמרבי ביזמא (דף ה) מכנסים מזה הדבר ור"ז מוסיף על ענין ראשון קשה מיתה דכתב רחמנא גבי מכנסים למה לי ועוד קשה לפירוש הקונטרס דליהו זר ומכנסים ושללא רחץ שלשה כתובים: הוואיל ורצפה מקדשת. דוד קידשה כדפירש בקונטרס ואע"ג דשלמה בנה הבית דוד קידשה כדאמר לקמן בשמעתין כי קדיש דוד וזכר ובירושלמי דפרק ב' דשבעות אמרין דדוד זה מלך גד זה נביא ומה שפירש בקונטרס שקדשה בשתי תודות ובשיר אינו כן דעזרה אינה מקדשה בשתי תודות אלא בשירי מנחה כדאייתא בשבעות (דף טו:). הוואיל ורצפה מקדשת. פירוש דמקדשת האדם לעבוד עבודה שם דאני יכול לעבוד במקום אחר וכלי שרת פירוש בגדי כהונה מקדשין האדם לעבוד עבודה מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת דהא כתיב על בשרו כדאמרין לעיל (דף יט.) ובגדי כהונה קיי להו כלי שרת כדאמר לעיל (דף יג.) ושתהא בבין כשר ובכלי שרת ובקונטרס פי שכלי שרת ממש שלא יתא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן ואם תאמר מדיחשבי ליה הכא חציצה לעיל נמי דפריך ותיפוק לי משום חציצה וגבי ההוא דכריך ידיה בשריא (פסחים דף גז.) אלמא לקיחה ע"י דאי לא שמח לקיחה ובפ' לולב הגזול (סוכה דף לו.) קאמר רבא דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ויש לומר דהתם (לא) מיירי כגון דכריך ידיה בסודר ונטל לולב דהא ודאי לא הוי לקיחה אלא דכריך ליה ללולב בסודר ונטלו ובאותו ענין מייתי רבא ראיא מאווב וכן צריך לומר מתוך שמענו דהתם דקאמר רבא גופיה מאי במינו אינו חוצץ אל בשאינו מינו חוצץ ומאי ודא לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ושמה חד מינייהו רבה ולמאי דפרישת נחא דכי כריך ליה ללולב בסודר אף על פי שאינו חבירו גמור הוי כמו בית יד ולחשי חשיב ליה לקיחה וקצת קשה מהדיא דיומא (דף נח.) דקאמר הניח מזרק בתוך מזרק מזה מאי קא מיבעיא ליה הא כי האי גוונא הויא לקיחה על ידי דאי שמה לקיחה דליהו דיצון בית יד לפנימי ויש לומר דאי אחיז ליה

דיצון בדופניו שמשלטל הפנימי על ידו הכי נמי דהויא לקיחה מטעם בית יד אלא הכא במאי עסקינן כגון שנושא הדיצון מתחתיו דלא מהני כלל לפנימי:

קמח זבחים. פרק שני – כל הזבחים שקבלו דמון דף כד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
תוספות

במקרא נדרש לפני ולאחריו קמפילגי. הא דפליגי אמוראי בפרק השואל (ב"מ דף צה.)
 במקרא נדרש לפני ולא לפני פניו ופריך ממתני' דהשואל לא מצי למימר
 דההיא ר"ש דלא דריש קרא לפני דהתם הוי מטעמא דהוי' מוסיף על ענין ראשון ומודה
 ר"ש כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) היינו טעמא דר"ש דהויא וי' מוסיף על ענין
 ראשון וגבי ולקח נתן לא אמרינן וי' מוסיף על
 ענין ראשון וא"כ לילף קבלה מנתינה בימין כדפי' ברייתא
 ה"מ בקונטרס דאצבע הפסיק הענין בין ולקח
 לנתן ופ' קמא דקדושין (דף טו) משמע דכול'
 עלמא דרשינן מקרא לפני בלא וי' מוסיף על
 ענין וא"כ איכא למילף קבלה מנתינה דפריך
 ונקיש מוזה לתלמוד תורה ובפ"ק דראש השנה
 (דף ט) דרשי כולי' עלמא מקרא לפני ובפני
 פניו ולאחריו פליגי ובסמוך קשה טפי דקאמר רבי
 אלעזר בר"ש כל מקום שנא' אצבע בנתינה שנה
 בנתינה פסול בקבלה כשר כגון ולקחת מדם הפר
 נתת על קרנת המזבח באצבעך וקסבר מקרא
 נדרש לפני ולא לפני פניו ולאחריו נימא וי'
 מוסיף על ענין ראשון ושמא רבי אלעזר בר"ש
 לית ליה וי' מוסיף א"כ לא דרשינן וי' מוסיף
 כד לדרוש ומקרא לפני פניו
והרי זריקה ותנן זרק בשמאל פסול. אפילו
 בשאר זבחים ולא פליג ר"ש אמר אביי
 פליג בברייתא ופרש"י זרק בשמאל בשאר
 קרבנות אבל בחטאת מודה ר"ש דבעי ימין
 כדאיתא בברייתא לעיל והקשה הרב ר' עקב
 מאורלינש מאי קושיא ואמאי פליג ר"ש בברייתא
 נהי דלא כתב אלא כהונה מ"מ אתאי מדיקשא
 דזאת התורה דאמר לקמן סוף דם חטאת (דף
 צח) ובמנחות סוף התורה (דף פג.) מה חטאת
 אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית
 אף כל וכו' ופריך ידו הימנית מדרבה בר בר חנה
 נפקא דכל מקום ששמו אצבע וכהונה אינה
 אלא ימין ומשני כד נסבה אי נמי סבר לה כר"ש
 דכהונה בעיא אצבע משמע בהדיא דר"ש יליף
 שאר קרבנות מחטאת והושיב לו ר"ת דלא גרסינן
 והרי זריקה דאינה משנה בשום מקום אלא
 גרסינן והרי מליקה ומשנה היא לקמן בפרק
 חטאת העוף (דף סח.) דתנן כל הפסולין שמלקו
 מליקתן פסולה ולין משמאין בגדים אבית
 הבליעה מלק בשמאל או בלילה כו' והש"ס
 הביאה בקוצר שכן דרך הש"ס לקצר כמה
 משניות והוספריים טעו וכתבו במקום מליקה
 זריקה ועפות לא אתו בדיקשא דזאת התורה
 אבל זריקה בשאר קרבנות פסול שפיר בשמאל
 דיליף בדיקשא דזאת התורה כדמשמע שילוח
 דם חטאת (לקמן דף צח.) ובסמוך נמי גרסינן
 בברייתא מלק בשמאל פסול ור"ש מכשיר ועוד
 אומר ר"ת דאפילו גרסינן זרק מצינו למימר

דההוא תנא דזאת התורה דמפיק ימין מחטאת סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה למילף ימין בזריקה משאר קרבנות מחטאת משום דזריקה לא ילפינן
 מהזאה וקשה על זה מעיקרא כי פריך והרי זריקה דלא פליג ר"ש דילמא היינו משום דיליף מהדיקשא ויש לומר דעדיפא משני פליג בברייתא וקשה לפר"ת דאפילו גרס בברייתא מלק על
 כרחיק אמת הוא דמכשיר ר"ש זריקה בשמאל כדמוכח בסמוך ובפ"ק (לעיל דף יא.) דאמר ומאי טעמא דר"ש בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם בזריקה אשם דבקבלה לא
 איירי דאפי' חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לר"ש דאמר לעיל וכו' נאמרה יד בקבלה (לר"ש) כו' וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה כוותיה בחזא ואם תאמר לפירוש רבינו הם נמי דגרסינן
 מלק הא מליקה נפקא לן בפ"ק דחולין (דף כב.) ימין אפילו לר"ש מדכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דרשינן כמשפט חטאת בהמה דאינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית
 והתם נמי פריך ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כר"ש דכהונה בעיא אצבע וי"ל דמליקה שזאת כנגד שחיטה לא נפקא והתם כהזאה מיירי דבעיא ימין אבל מהדיקשא לא ילפינן
 עופות מחטאת בהמה ולכך איצטריך נמי כמשפט התם א"כ ההוא תנא סבר כתנא דפליג עליה דר"ש לעיל ופוסל קבלה בשמאל משום דמקרא נדרש לפני ולאחריו ומוקי אצבע דכתיב
 גבי חטאת גב על קבלה ולדידהו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת דקבלה לא שייך למילף דליתיה בעוף וילפינן מליקה אבל ר"ש דאמר קבל בשמאל כשר ולית ליה ימין בחטאת בהמה
 אלא כהזאה לחודה בעולת

נדרש. ר"ש סבר מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו הילכך אצבע אונתן דכתיב בתריה
 קאי ולא אולקח דכתיב לקמיה ורבנן סברי מקרא נדרש לפני ולאחריו: **מפיקא**
מדאבוה. מוצאת מכלל דברי אביו ומכלל דברי חכמים: **כל מקום שנאמר אצבע**
בקבלה. ולא בנתינה כגון האי קרא דלעיל דר' אלעזר בר"ש דריש אצבע אולקח
 דהיינו לפני ולא אונתן: **שינה בקבלה.** שקיבל
 בשמאל וקאמר לך במקום שנכתב שם תתנו
 ולא במה שלא נכתב בו: ולקחת **מדם הפר.**
 בפר המילואים כתיב: **ולא לפני פניו.** דלא
 דריש להאי באצבע דמילואים אולקחת ולא
 לאחריו דלא דריש להאי באצבע דחטאת
 יחיד (ויקרא ד) אונתן והיינו פליג אדאבוח
 דאבוח סבר לאחריו ולא לפניו ואדרבנן
 דאינהו סברי בין לפניו בין לאחריו: **וכהונה.**
 כגון הכהן או הכהנים: **תיתי בעיני.** אצבע
 וכהונה כגון האי קרא דכתיב גבי זריקת חטאת
 ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקאמר רבי
 יוחנן דהכא ימין בעי דגמר ממצורע עשיר
 דכתיב ביה אצבע וכהונה ומפרש ביה ימנית:
 הרגל של ימין. נושא ביד שמאל לכבש משום
 דרגל ימין קרבה תחילה עם הראש כדקיימא
 לן בפ"ב דסדר יומא (דף כה.) והילכך מוליך
 הראש בימין שהוא חשוב והרגל בשמאל:
 ובית עזרה לחוץ. כלפי העם ומקום החתך
 כלפי המוליד דהכי שפיר שלא יראה החתך:
 המעב כפרה. דומיא דהזאה של מצורע כגון
 קמיצה אבל חולתת איברים דלא מעבבא
 כפרה דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר
 לא בעיא ימין: קבלה כתב כה כהונה. דכתיב
 והקריבו בני אהרן הכהנים ואמר מר זו קבלת
 חדם: **ואלא כהן למה לי.** בקבלה הא כתיב בני
 אהרן אי לאו לאגמורי אימין אתא: **בביהונו.**
 בבגדי כהונה: **זרק בשמאל פסול ור"ש**
מבשר. אשאר כל הזבחים דלא כתב בהו
 אצבע אלא וזרקו הכהנים אבל בזריקת חטאת
 מודה ר"ש כדאמר לעיל באצבעו ונתן שלא
 תהא נתינה אלא בימין: **ואלא הא דאמר רבא.**
 במנחות בפ"ק (דף י.) די יד לקמיצה בפרשת
 מצורע עשיר כתיב על תחוך און הימנית ועל
 בון ידו הימנית ועל בון רגלו הימנית וקרא
 יתירא הוא כדמפרש התם וקאמר רבא די
 דמצורע אתי לג"ש למיגמר יד דקמיצה מינה
 שתהא בימין והיכא כתב די בקמיצה וימלא
 כפו ממנה: לחליצה. שתהא בימין: **למה לי.** די
 בקמיצה: מדרבה בר בר חנה **נפקא.** דהא
 כהונה כתיב: לקידוש קומץ. בבלי שרת שיהא
 בימין שיאחז הכלי שהוא מקדש בו בידו
 הימנית:

ולרבי
 דההוא תנא דזאת התורה דמפיק ימין מחטאת סבר לה כר"ש דכהונה בעיא אצבע אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה למילף ימין בזריקה משאר קרבנות מחטאת משום דזריקה לא ילפינן
 מהזאה וקשה על זה מעיקרא כי פריך והרי זריקה דלא פליג ר"ש דילמא היינו משום דיליף מהדיקשא ויש לומר דעדיפא משני פליג בברייתא וקשה לפר"ת דאפילו גרס בברייתא מלק על
 כרחיק אמת הוא דמכשיר ר"ש זריקה בשמאל כדמוכח בסמוך ובפ"ק (לעיל דף יא.) דאמר ומאי טעמא דר"ש בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם בזריקה אשם דבקבלה לא
 איירי דאפי' חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לר"ש דאמר לעיל וכו' נאמרה יד בקבלה (לר"ש) כו' וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה כוותיה בחזא ואם תאמר לפירוש רבינו הם נמי דגרסינן
 מלק הא מליקה נפקא לן בפ"ק דחולין (דף כב.) ימין אפילו לר"ש מדכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דרשינן כמשפט חטאת בהמה דאינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית
 והתם נמי פריך ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כר"ש דכהונה בעיא אצבע וי"ל דמליקה שזאת כנגד שחיטה לא נפקא והתם כהזאה מיירי דבעיא ימין אבל מהדיקשא לא ילפינן
 עופות מחטאת בהמה ולכך איצטריך נמי כמשפט התם א"כ ההוא תנא סבר כתנא דפליג עליה דר"ש לעיל ופוסל קבלה בשמאל משום דמקרא נדרש לפני ולאחריו ומוקי אצבע דכתיב
 גבי חטאת גב על קבלה ולדידהו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת דקבלה לא שייך למילף דליתיה בעוף וילפינן מליקה אבל ר"ש דאמר קבל בשמאל כשר ולית ליה ימין בחטאת בהמה
 אלא כהזאה לחודה בעולת

שבהולכת איברים כתובה כהונה, וְהָיָה (תמיד לא) בענין חלוקת
הולכת איברי התמיד בין הכהנים, שהכהן שזכה בהולכת הראש
והרגל הקרבים בראשונה, אוהו את הָרִגְלָל שֶׁל יָמִין בִּיד שְׂמָאלוֹ,
וְכִית עֹרָה – צד הרגל שהופשט ממנו העור מופנה לחוץ – כלפי
העם, והחורץ כלפי גוף הכהן, הרי שאין בה דין ימין אף שנאמר בה
כ'הונה', ומוכח מזה שיש צורך בשני המילים יחד כדי להצריך ימין.
מתרצת הגמרא: [כִּי אֲמַרְיָנָן] שדי אם נכתב או 'אֲצַבֵּעַ' או 'כְּהוֹנָה'
להצריך ימין, זהו דווקא בְּדָבָר הַמְעַבֵּב את הַכְּפָרָה, כגון בקמיצה,
שאם לא עשאה אין לבעלים כפרה גם בדיעבד, ודוּמְיָא דְּמַצּוּרָע –
כשם שבמצורע שממנו למדנו את הגזירה שזה מעכבת ההזאה את
טהרתו. אבל הולכת איברים לכבש אינה מעכבת, שאפילו אם לא
הקטירים כלל כיפר הקרבן על הבעלים, ולכך אינו נלמד ממצורע ואין
צריך בו ימין.
ממשיכה הגמרא ומקשה: וְהָיָה קִבְלָה דְּכַתֵּב כְּהוֹנָה, וְהִקְרִיבוּ
בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הָדָם (ויקרא א ד), וְגַם דָּבָר הַמְעַבֵּב בְּכַפָּרָה
הוא, ואף על פי כן תָּנִן (לעיל טו) 'קִבְלָה בְּשִׂמְאָל פָּסוּל וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
מְכַשֵּׁיר', הרי שהכשיר רבי שמעון עבודת שמאל במקום שכתובה
המלה כהונה. מתרצת הגמרא: רַבִּי שְׁמַעוֹן תִּרְתִּי בְּעֵי – אכן רבי
שמעון חולק, ומצריך שִׁאמור בתורה גם אצבע וגם כהונה כדי לחייב
עבודה בימין, וכיון שבקבלה נאמרה רק כהונה ולא אצבע אינה
צריכה ימין.
מקשה הגמרא: מִי בְּעֵי (וכי הצריך) רַבִּי שְׁמַעוֹן תִּרְתִּי, וְהִתְנִיָּא,
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּפְּרָשִׁית הַקְּרִבְנוֹת 'יָד' אֵינוֹ
אֱלָא יָמִין, וכן במקום שנאמרה המלה 'אֲצַבֵּעַ' אֵינוֹ אֱלָא יָמִין,
ומבואר שלדעתו מלה אחת לבדה דיה כדי ללמוד ימין. משיבה
הגמרא: אֲצַבֵּעַ לֹא בְּעֵיָא כְּהוֹנָה – המלה 'אצבע' אינה זקוקה למלה
כ'הונה' גם לדעת רבי שמעון, ודי בה לבדה להצריך ימין, כְּהוֹנָה
בְּעֵיָא אֲצַבֵּעַ – ורק במלת 'כהונה' סובר הוא שאינה מספיקה לבדה,
וצריכה שתהא המלה 'אצבע' עמה כדי לחייב ימין. מקשה הגמרא:
וְאֵלָא כְּהֵן לָמָּה לִי – לדעת רבי שמעון שתיבת כהונה לבדה אינה
מצריכה ימין לשם מה נכתבה כהונה במצות קבלת הדם. מתרצת
הגמרא: המלה כהונה מלמדת שרק כאשר הכהן כְּבִיחוֹנוֹ – לבוש
בבגדי כהונה, כשר הוא לקבלה. מקשה הגמרא: וְהָיָה זְרִיקָה – זריקת
הדם בשאר כל הקרבנות חוץ מחטאת, דִּלָּא כְּתִב כְּהוֹנָה אֱלָא כְּהוֹנָה,
ובכל זאת תָּנִן 'זְרִק בְּשִׂמְאָל פָּסוּל', וְלֹא פְּלִיג (נחלק) רַבִּי שְׁמַעוֹן,
ועל כרחק מודה הוא שכהונה לבדה מצריכה ימין. מתרצת הגמרא:
אֲמַר אַבְיִי, אכן מצינו דְּפְלִיג בְּכַרְיִיתָא על דין זריקה בימין, דִּתְנִיָּא,
'קִיבֵל בְּשִׂמְאָל פָּסוּל וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשֵּׁיר, זְרִק בְּשִׂמְאָל פָּסוּל וְרַבִּי
שְׁמַעוֹן מְכַשֵּׁיר', וטעמו כאמור לעיל, שאין די במלה כהונה לבדה
להצריך ימין.
הגמרא חוזרת לדון בדברי חכמים הסוברים שאו אצבע או כהונה
מצריכים ימין. מקשה הגמרא: אֱלָא כיצד ניישב הָא – (דבר זה) דְּאֲמַר
רַבָּא על הפסוק שנאמר בטהרת מצורע (ויקרא יד יז) 'וּמִיֵּתֵר הִשְׁמָן וְגו'
יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל תַּנּוּר אֲזַן הַמִּשְׁחָה הַיְּמִנִית וְעַל בֶּזֶן יְדוֹ הַיְּמִנִית וְעַל בֶּזֶן
רְגְלוֹ הַיְּמִנִית, ומה שנכתבו שלושת מקומות אלו שיש להזות בהם,
מיותרים בפסוק זה, ולכך דרש רבא שבאו המלים האלו לגזירה שזה,
והיינו, 'יָד יָד' ממצורע לְקִמִּיצָה שתהא בימין, וְרִגְלָה רִגְלָה לְחִלְצִיָּה
שתהא ברגל ימין, וְאִזְן אִזְן לומדים לְרִצְעָה שתהא באוזן ימין,
וקשה, לָמָּה לִי – לשם מה הוצרכנו ללמוד על קמיצה שתהא בימין
מהגזירה שזה שבמלה 'יד', והלא מִהַכֵּלל דְּרָבָה בְּרַב הֵנָּה נִפְקָא
(יש ללומדה), שהרי בקמיצה נאמרה המלה כהונה. משיבה הגמרא:
חַד – לימוד אחד הוצרך לְקִמִּיצָה – ללמד על עבודת הקמיצה עצמה
שצריכה להיות בימין, וְחַד ללמד על קידוש הַקּוֹמֵץ בכלי שרת,
שיאחזו כהן נוסף את כלי השרת בימינו, והכהן הקומץ יתן לתוכו את
הקומץ. ואחיות כלי השרת עליה להיות בימין דווקא.

לעולם שייך להעמיד את המלה 'אצבע' גם בקבלה, ולא בסברא זו
נחלקו, אלא בְּמִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנֵינוּ וְלֹאֲחֵרֵינוּ מְפִלְגִי – מחלוקתם
היא בכללי הדרשות, האם יש לדרוש את המלה הכתובה בפסוק גם
עם המלים הכתובות לפנייה וגם עם הכתובות לאחריה, או לא. ודעת
רבי שמעון שמקרא נדרש רק לאחריו, ולכן אמר שהמלה 'באצבעו'
שמשמעותה ימין עולה רק על ה'זנות' שהיא הזריקה, ולכך על
הזריקה לבדה להיות בימין. ולחכמים מקרא נדרש בין לפניו ובין
לאחריו, ולכן דרשו את המלה 'באצבעו' גם על ה'זולק' שלפניה וגם
על ה'זנות' שלאחריה, ולכך גם הקבלה וגם הזריקה צריכות להיות
בימין.
אביי מביא דעה נוספת בסוגיית מקרא נדרש לפניו ולאחריו: אֲמַר
אַבְיִי הָא – דבר זה וְשִׁיבָא לְחֵלְוָן דְּאֲמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן,
מְפָקָא מִדְּבָרֵיהּ וּמְפָקָא מִדְּרַבְּנָן – מוציאה הן מדברי אביי רבי
שמעון והן מדברי רבנן, שחולקת על שניהם. דִּתְנִיָּא, רַבִּי אֱלֵעָזָר
בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲצַבֵּעַ' בְּקִבְלָה, וּבִנְתִּינָה לֹא
נֹאמַר 'אֲצַבֵּעַ', הדין הוא שהקבלה חייבת להיות בימין כיון שהמלה
'אצבע' משמעותה ימין, ואם שִׁינָה בְּקִבְלָה וְקִיבֵל בְּשִׂמְאָל פָּסוּל,
אבל אם שינה בְּנִתְיָנָה – בזריקת הדם חורק בשמאל בְּשֵׁר. ודבר זה
מצינו בפסוק שנחלקו בו רבי שמעון ורבנן לגבי חטאת יחיד (ויקרא י
ד) 'וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֹטֵאת בְּאֲצַבְעוֹ וַיָּתֵן עַל קֶרְנֵת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה',
וסובר רבי אלעזר ברבי שמעון שתיבת 'באצבעו' עולה רק על
הקבלה, ולא על הזריקה. ממשיך רבי אלעזר ברבי שמעון: וּבְכָל
מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲצַבֵּעַ' בְּנִתְיָנָה בלבד ולא בקבלה, הרי דינו שאם
שִׁינָה בְּנִתְיָנָה חורק בשמאל פָּסוּל, ואם בְּקִבְלָה שינה וקיבל בשמאל
בְּשֵׁר. מבררת הגמרא: וְהִיכָן נֹאמַר אֲצַבֵּעַ בְּנִתְיָנָה בלבד. משיבה
הגמרא: דְּכִתְיִב בַּפְּרָשִׁת קְרִבְנוֹת הַמִּילּוּאִים (שמות כט יב) 'וְלָקַחְתָּ מִדָּם
הַפֶּה וַיָּתֵת עַל קֶרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֲצַבְעֲךָ, וְקָסַבְּ רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי
שמעון שֶׁמִּקְרָא נִדְרָשׁ רַק לְפָנֵינוּ, וְלֹא לְפָנֵינוּ פְּנִי, ולכן ה'באצבעו'
עולה על ה'זנות' שלפניו דווקא ולא על ה'זולקת' האמור לפני פניו,
וכן סובר רבי אלעזר שאינו נדרש לְאֲחֵרֵינוּ, ולכן אינו דורש את
ה'באצבעו' שבפרשת חטאת יחיד על ה'זנות' הכתוב מיד לאחריו.
ומכאן למדנו שחולק הוא על רבי שמעון אביי ועל רבנן, וסובר
שמקרא נדרש לפניו בלבד ולא לאחריו.
לעיל (ע"א) נזכר שחייב עבודה בימין נלמד מהמילים 'יד' או 'אצבע'
ובגזירה שזה ממצורע. הגמרא דנה ומבארת את הלימוד ממצורע:
אֲמַר רַבָּה בַּר בַּר הֵנָּה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הַמִּלָּה
'אֲצַבֵּעַ' וְהַמִּלָּה 'כְּהוֹנָה', הדינו 'הכהן' או 'הכהנים', אֵינָה אֱלָא יָמִין
– הכוונה בה שהעבודה לא תהיה אלא ביד ימין, והעובד בשמאל
פסל. קָא מְלָקָא דְּעִתִּין – היינו סבורים לומר שתִּרְתִּי בְּעֵינָן – שצריך
את שתי המילים הללו לצורך הלימוד, ורק בפרשה שכתובות בה
שתייהן יחד עבודת ימין מעכבת, בְּדִתְיָנָה 'וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֹטֵאת
בְּאֲצַבְעוֹ', שכתובות בפסוק זה הן המלה 'כהן' והן המלה 'אצבע',
וְיִלְיָף – ולומדים זאת בגזירה שזה ממצורע, דְּכִתְיִב לגבי טהרת
המצורע (ויקרא יד טו) 'וּמִכָּל הַכֹּהֵן אֶת אֲצַבְעוֹ הַיְּמִנִית', הרי שנאמרו
בו גם כהונה וגם אצבע וכתבה בו התורה במפורש שימין דווקא,
ולמדנו מכאן לכל מקום בפרשיות הקרבנות שכתובות שתי מלים
אלו יחדיו. מקשה הגמרא: וְהָיָה קִמִּיצָה, דִּלָּא כְּתִיב כָּה אֱלָא
'כְּהוֹנָה' ואף על פי כן תָּנִן (מנחות ג) 'קִמִּיצָה בְּשִׂמְאָל פָּסוּל', ומוכח שדי
במלה 'כְּהוֹנָה' לבדה להצריך ימין. משיב רבא: אֱלָא אֲמַר רַבָּא, אכן
אין צורך בשתי המלים יחד, אלא די אם נכתב או 'אֲצַבֵּעַ' או
'כְּהוֹנָה' להצריך ימין.
מקשה אביי: אֲמַר לִיה אַבְיִי לרבא, הרי הוֹלֵכֶת אַבְרָם לְכַבֵּשׁ
דְּכִתְיִב כְּהוֹ 'כְּהוֹנָה', דְּכִתְיִב בַּפְּרָשִׁת עולת נדבה (ויקרא א ג) 'וְהִקְרִיב
הַכֹּהֵן אֶת הַכֵּל [וְהִקְטִיר] הַמִּזְבֵּחַ', וְאֲמַר מַר (לקמן לה) וְ – מה
שנאמר בפסוק 'וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן' וזהו הוֹלֵכֶת אַבְרָם לְכַבֵּשׁ, הרי

ג. 'בד', שִׁיְהוּ החוטים שממנו עשויים הבגדים שְׁזוּרִים – שכל חוט
 עשוי מכמה חוטים השזורים יחדיו.
 ד. 'בד', שִׁיְהוּ חוֹטָן כְּפֹל שֶׁשָּׁה – שכל אחד מהחוטים שממנו
 עשויים הבגדים יהיה מורכב מששה חוטים שזורים יחדיו.
 ה. 'בד', שֶׁלֹא יִלְבַּשׁ בגד שֶׁל חוֹל עֲמָהָן בעת העבודה, ש'בד'
 משמעותו לשון 'לבד', והיינו שילבש הכהן בגדים אלו לבדם.
 מקשה הגמרא: אִמָּר לִיה אֲפִי לִרְבִּי יוֹסֵף, בְּשִׁלְמָא מה שדרשה
 הברייתא מתיבת 'בד' שִׁיְהוּ הבגדים שֶׁל בּוּיָן, הָא קָא מְשַׁמַּע לָן בּוּיָן
 אִין מִיְדֵי אַחֲרֵינָא לא – שיהיו הבגדים עשויים דווקא מבּוּיָן (ופשתן)
 ולא מדבר אחר, ואין לנו סתירה לכך. אֵלֹא מה שדרשה 'בד' שִׁיְהוּ
 חֲדָשִׁים קשה, וכי חֲדָשִׁים אֵין – כשרים הם, שְׁחָקִין לא, וְהִתְנִיָּא
 בברייתא שהובאה לעיל (ע"א) בגדי כהונה מְשֻׁחָקִין כְּשָׂרִים.
 רב יוסף משיב לאבבי בקושיא: אִמָּר לִיה, וְלִמְעָמִיף – לשיטתך
 שהבנת שכונת הברייתא לדרוש את כל הדינים ממשמעות תיבת
 'בד', ולכן כולם מעבבים העבודה, והלא אם כן יש לך להקשות גם
 איך דרשה הברייתא 'בד', שִׁיְהוּ חוֹטָן כְּפֹל שֶׁשָּׁה, והלא לא די שאין
 שום משמעות בתיבת 'בד' לכך, אלא אדרבה, 'בד' חָדָר לְחֻזְרִיה
 מְשַׁמַּע – 'בד' משמעותו לשון יחיד, והיינו שכל חוט יהיה יחיד ולא
 שזור מכמה חוטים. אֵלֹא בהכרח הָכִי קָאִמָּר התנא, בְּגָדִים שְׁנַאֲמָר
 בָּהֶן 'בד', צְרִיכִין שִׁיְהוּ שֶׁל בּוּיָן, ושיהיו חֲדָשִׁים, וְשְׁזוּרִין, וְשִׁיְהֵא
 חוֹטָן כְּפֹל שֶׁשָּׁה, וְיֵשׁ מִהֶן – מדינים אלו, שנאמרו רק לְמִצְוָה
 לכתחילה, והיינו הדין שיהיו חדשים, שאינו נלמד ממשמעות הפסוק,
 אלא מצוה לכתחילה שיהיו בגדי הכהונה נאים, ולכן בדיעבד אין
 הדבר מעכב, וְיֵשׁ מִהֶן – מדינים אלו, והיינו שיהיו מבּוּיָן, ושזורים,
 וחוטן כפול ששה, שנאמרו לְעַכְבָּב את העבודה, שאינה כשרה אלא
 בבגדים כאלו, כיון שדינים אלו נלמדים ממשמעות הפסוק.
 שנינו בברייתא ש'בד' היינו 'בוץ' שהוא פשתן, הגמרא מבארת מקור
 הדבר. מבררת הגמרא: מִמָּא דְהָא בַד בְּתִנָּא ו-פשתן] הוא. משיבה
 הגמרא: אִמָּר רַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי חֲנִינָא, 'בד' משמעותו דְּבַר הַעוֹלָה מִן
 הַקֶּרֶקֶע בַּד בְּבַד – צמח הצומח ביחידות, והיינו פשתן שכל גרעין
 שזורעים יוצא ממנו גבעול אחד בלבד.
 מקשה הגמרא: אִימָא שהכוונה לְעִמָּא – צמר, שכל שער צומח
 ביחידות מהבהמה, ואין שתי שערות יוצאות מגומא אחת. משיבה
 הגמרא: עִמָּא מִיפְּצָל – כל שער ושער מהצמר נחלק מאליו בעורו
 על גבי הבהמה לכמה שערות.
 מקשה הגמרא: בְּתִנָּא נְמִי מִיפְּצָל – הלא גם גבעולי הפשתן

המשך ביאור למס' זכחים ליום שני עמ' א

מקשה הגמרא: מִיתִיבֵי, שנינו בברייתא, בְּהִנִּים בְּעֹבְדָתָן, וְלִוִּים
 העומדים בְּדוֹכָנָן לשורר בשעת הקרבת הקרבנות, וְיִשְׂרָאֵל העומדים
 בְּמַעֲמָדָן בהקרבת התמיד בשליחות כלל ישראל, פְּטוּרִין מִן
 הַתְּפִלָּה, שמזמנת עיסוקם אינם יכולים לבוין בה, וכן פטורין מִן
 הַתְּפִלָּין, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה. מדייקת הגמרא: מִאִי
 לָאו – האם לא משמע מדברי הברייתא שהכהנים רק פטורים, אבל
 אִם הֵנִיחָן הכהן אִינָן חוֹצְצוֹת, כלומר, אינן פוסלות העבודה מדין
 יתור בגדים.
 משיבה הגמרא: לֹא, אלא אכן אִם הֵנִיחָן חוֹצְצוֹת, ופוסלות
 העבודה.
 מקשה הגמרא: אִי הָכִי, מדוע אמרה הברייתא 'פְּטוּרִים' והלא
 'אִסוּרִים' מִיפְּעִי לִיה לומר.
 מתרצת הגמרא: בֵּין דְּאִיכָא לִוִּים וְיִשְׂרָאֵל שהזכירו לפטור יחד עם
 הכהנים, דִּלָּא מִתְּנֵי לִיה – שבהם לא שייך לנקוט לשון אִסוּר, שלא
 שייך בהם 'יתור בגדים', מִשּׁוּם הָכִי תִנָּא 'פְּטוּרִין', אמנם באמת

כשכותשים אותם קודם טווייתם, כל גבעול נחלק לכמה חוטים.
 משיבה הגמרא: עַל יְדֵי לְקוּתָא מִיפְּצָל – גבעולי הפשתן אינם
 מתחלקים מעצמם, רק על ידי הכאה בעץ וכדומה, מה שאין כן
 בצמר השערות מתחלקות מעצמם בעודם על גבי הבהמה. ולכן
 בהכרח שכונת הכתוב 'בד' לפשתן.
 מקור אחר ש'בד' האמור בבגדי כהונה היינו פשתן: רַבִּינָא אִמָּר,
 מִהָבָא יֵשׁ ללמוד הדבר, שנאמר לענין הכהנים בעבודתם (יחזקאל מד
 יח), 'פְּאָרִי פְּשִׁתִּים יְהִיו עַל רִאשֵׁם [וּמְכַנְסֵי פְּשִׁתִּים יְהִיו עַל
 מְתִנְיָהֶם, לֹא יִחְגְּרוּ בִּזְעוּ]', והרי לענין המכנסים נאמר בתורה (ויקרא
 א 1) 'וּמְכַנְסֵי בִד', ובנביא נאמר שהמכנסים היו מפשתן, הרי ש'בד'
 היינו פשתן.
 מקשה הגמרא: אִמָּר לִיה רַב אִשִּׁי לְרַבִּינָא, לדברייך שהמקור הוא
 רק בדברי יחזקאל, קשה, וְהָא עַד דְּאֵתָא יְחֻזְקָאֵל מְנָלָן – עד שבא
 יחזקאל ולימד זאת, מהיכן לדמונו דין זה.
 רבינא משיב לרב אשי בקושיא: וְלִמְעָמִיף – ולשיטתך שמקשה
 אתה כן, יש לך להקשות גם, הָא דְּאִמָּר רַב חֲסִדָּא (להלן כב), דְּבַר
 זֶה שְׁעַר פֶּסוּל לַעֲבוּדָה במקדש, מִתּוֹרַת מֹשֶׁה רַבִּינוּ לֹא לְמַדְנוּ,
 שאינו מפורש בתורה, אמנם מִדְּבַרִּי הִנֵּבִיא יְחֻזְקָאֵל בֵּין בּוּיָן לְמַדְנוּ
 אותו, שנאמר (יחזקאל מד ט) 'כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים כֹּל בֵּין נָכַר עֶרְל
 לֵב וְעֶרְל בָּשָׂר לֹא יֵבֵא אֶל מִקְדָּשִׁי' (לְשִׁרְתִּי), וְיֵבֵן נָכַר עֶרְל
 לֵב' הוא כהן מומר, וְעֶרְל בָּשָׂר' הוא כהן שאינו מהול, הרי שבהן
 ערל אסור בעבודה. וגם כאן יש לשאול, וכי עַד שָׁבָא יְחֻזְקָאֵל
 ולימד זאת מְנָלָן, אֵלֹא נִמְרָא גְמִירִי לָהּ – נתקבל דין זה הלכה
 למשה מסיני, וְאֵתָא יְחֻזְקָאֵל וְאִסְמְכִיָּה אֶקְרָא – ובא יחזקאל
 וכתב דין זה בפסוק, הָכָא נְמִי בענינינו, גְמִירָא גְמִירִי לָהּ בּוֹ'
 ש'בד' האמור בבגדי הכהונה היינו פשתן, ובא יחזקאל וכתב זאת
 בפסוק.
 אגב שהביא רבינא את הפסוק ביחזקאל מבארת הגמרא את סיום
 הפסוק. מבררת הגמרא: מִאִי לֹא יִחְגְּרוּ בִּזְעוּ'. משיבה הגמרא: אִמָּר
 אֲפִי, כוונת הכתוב שלא יִחְגְּרוּ הכהנים את האבנט בעת עבודתם
 בְּמִקּוֹם שְׁמִיזִיעִין – במקום שהבשר נכפל על הבשר ומחמת כן מזיע
 שם האדם. בְּתִנָּא, בְּשֶׁהֶם חוֹגְרִין את האבנט, אִין חוֹגְרִין אותו לֹא
 לְמִשָּׁה מִמְתִּינָה, ששומן הבטן נכפל על עצם המותניים וגורם לזיעה,
 וְלֹא לְמַעַל מִאֲצִילָהֶן – למעלה מכנגד המרפק, שהידיים מונחות
 תמיד על מקום זה, וגורמות לזיעה, אֵלֹא

הכהנים אסורים להניח תפילין, ואם הניחו עבודתם פסולה.
 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיָּא בברייתא, אִם הֵנִיחָן הכהן אִינָן חוֹצְצוֹת,
 ועבודתו כשרה.
 מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׁיָא, הָא – דברי רבי אמי שהתפילין חוצצות
 הם בתפילין דִּיד, ואין הכוונה שפוסלות מחמת 'יתור בגדים', כיון
 שהתפילין אין נחשבות לבגד, אלא הכוונה כפשוטו שחוצצות בין
 בשרו של הכהן לכתונת הלבושה על ידו, וְהָא – ודברי הברייתא
 שאינן חוצצות הם בתפילין דְּרֵאשׁ, שלא שייך בהם פסול חציצה כפי
 שתבאר הגמרא בסמוך.
 מקשה הגמרא: מִאִי שְׁנָא דִּיד דְּכְתִיב לגבי הכתונת (ויקרא א 1) 'לִילְבַּשׁ
 עַל בָּשָׂרוֹ' ודרשו מכך שֶׁלֹא יֵהָא דְּבַר חוֹצֵץ בֵּינֵי לְבָשָׁרוֹ, דְּרֵאשׁ
 נְמִי, הלא בְּתִיב לענין מצנפת כהן גדול (שמות כט ו) 'וְשִׂמְתָּ הַמְּצַנֶּפֶת
 עַל רֹאשׁוֹ', ויש לדרוש שלא תהא חציצה בין המצנפת לראשו.
 מתרצת הגמרא: תִּנָּא בברייתא, שְׁעָרֵי של הכהן הגדול הָיָה נִרְאָה
 בֵּין צִיץ שהיה מונח על מצחו, לְמַצְנֶפֶת שחבש בגובה ראשו,

1 כִּיּוֹן שְׁקִידוֹשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִתְחִילִת עֲבוּדָה וְלֹא נִפְסַל הַקִּידוֹשׁ מֵאֹד,
2 יִכּוּל לְהַמְשִׁיךְ וּלְעַבֹּד אֲפִילוּ מִיָּכֵן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים, וְאֵינוֹ צָרִיךְ
3 לָשׁוּב וּלְקַדֵּשׁ, שְׁאִין הַקִּידוֹשׁ נִפְסַל בְּלִינָה.
4 הַגִּמְרָא מְבֹאֵר מִדּוּעַ יֵשׁ צוּרֶךְ בִּשְׁתֵּי הַבְּרִייתוֹת: וְצִרְיָא, דְּאִי
5 אֲשַׁמְעִינוּ קִפְיִיתָא – אִילוּ הֵינּוּ לְמַדִּים רַק אֶת הַבְּרִייתָא הָרֵאשׁוֹנָה,
6 הִיָּה אֲפֻשֶׁר לומר שְׁדוּקָא בְּהֵיאָא קְאָמֵר רַבִּי שָׁאם הִכְהֵן קִידֵשׁ וְעַבַּד
7 בְּלִילָה וְחָפֵץ לְהַמְשִׁיךְ וּלְעַבֹּד בַּיּוֹם, עָלִיו לָשׁוּב וּלְקַדֵּשׁ, מִשּׁוּם דְּרַפְסִין
8 לִיָּה מַעְבֻּדָּה לְעֻבְדָּה – הַפְּסִיק בֵּין הָעֲבוּדוֹת, וְאִף שֶׁלֹּא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ
9 מִן הַקִּידוֹשׁ, מִכָּל מָקוֹם כִּיּוֹן שֶׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, נִפְסַל הַקִּידוֹשׁ בְּלִינָה
10 וְצִרְיָן לְקַדֵּשׁ בִּשְׁנֵית. אֲכַל בְּהָא – בְּאוּפֵן בּו עֶסְקָה הַבְּרִייתָא הַשְּׁנִיָּה,
11 דְּלֹא פְסִיק לִיָּה – שֶׁלֹּא הִפְסִיק בֵּין הָעֲבוּדוֹת, כְּלִשּׁוֹן הַבְּרִייתָא, שֶׁהוּא
12 עוֹמֵד כָּל הַלַּיְלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ וּמִקְרִיב, אִם כֵּן אִימָא – שְׁמָא מוֹדִי
13 לִיָּה רַבִּי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁבֹאוּפֵן זֶה אֵין הַלִּינָה פּוֹסֶלֶת אֶת
14 הַקִּידוֹשׁ תּוֹךְ כִּדִּי שֶׁהוּא עוֹמֵד וְעוֹבֵד. וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ בְּהָא – אִילוּ הֵינּוּ
15 לְמַדִּים רַק אֶת הַבְּרִייתָא הַשְּׁנִיָּה, שֶׁנַּחֲלָקוּ בֵּה רַבִּי וּרְבִי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי
16 שְׁמַעוֹן אִם לִינָה פּוֹסֶלֶת אֶת הַקִּידוֹשׁ בַּכֵּהן הָעוֹמֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ
17 וּמִקְרִיב כָּל הַלַּיְלָה, הֵינּוּ סְבוּרִים לומר שְׁדוּקָא בְּהָא – בְּאוּפֵן זֶה
18 שְׁאִין הִכְהֵן פּוֹסֵק מִן הָעֲבוּדָה קְאָמֵר רַבִּי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁאִין
19 לִינָה פּוֹסֶלֶת, אֲכַל בְּהָא – בְּאוּפֵן שֶׁהִכְהֵן מִפְּסִיק בֵּין הָעֲבוּדוֹת אִימָא
20 מוֹדִי לִיָּה רַבִּי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי שְׁלִינָה פּוֹסֶלֶת אֶת הַקִּידוֹשׁ.
21 וְעַל כֵּן צִרְיָא – יֵשׁ צוּרֶךְ בִּשְׁתֵּי הַבְּרִייתוֹת.
22 הַגִּמְרָא מְבֹאֵר אֶת מִקְרוֹת דְּבָרֵי רַבִּי וּרְבִי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן.
23 מְבֹרֵר הַגִּמְרָא: מֵאִי מַעְמָא דְּרַבִּי שְׁלִינָה פּוֹסֶלֶת אֶת הַקִּידוֹשׁ, וְאִף
24 כֵּהן שְׁקִידֵשׁ מֵאֲתַמּוּל וְלֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ, צִרְיָן לְקַדֵּשׁ שׁוֹב אַחֲרֵי שֶׁעָלָה
25 עֲמוּד הַשַּׁחַר. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: דְּכֵתִיב לְגַבִּי קִידֵשׁ 'אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל
26 הַמִּזְבֵּחַ לְשֶׁרֶת לְהִקְטִיר' (שְׁמוֹת ל ב), וְהָרִי שְׁחִיב הַקִּידוֹשׁ תְּלוֹי בְּגִישָׁה
27 אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וְגִישָׁה שְׁנִיגֵשׁ הִכְהֵן לְעַבֹּד בְּבוֹקֵר אַחֲרֵי שֶׁעָלָה עֲמוּד
28 הַשַּׁחַר הָיָא גִישָׁה חֲדָשָׁה, שֶׁהָרִי יֵשׁ מַעֲרַכָּה חֲדָשָׁה, וּלְפִיכָךְ צִרְיָן
29 לָשׁוּב וּלְקַדֵּשׁ.
30 מְבֹרֵר הַגִּמְרָא: מֵאִי מַעְמָא דְּרַבִּי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁאִין
31 הַקִּידוֹשׁ נִפְסַל בְּלִינָה, וְיִכּוּל הִכְהֵן לְהַמְשִׁיךְ וּלְעַבֹּד גַּם אַחֲרֵי שֶׁעָלָה
32 עֲמוּד הַשַּׁחַר עַל סִמְךָ קִידוֹשׁ שְׁקִידֵשׁ מֵאֲתַמּוּל. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא:
33 דְּכֵתִיב לְגַבִּי קִידֵשׁ 'בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מִיִּם וְלֹא יָמְתוּ', הָרִי
34 שְׁחִיב הַקִּידוֹשׁ תְּלוֹי בְּבִיָּאָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, וְכִיּוֹן שֶׁבֹא הִכְהֵן אֶל
35 אֹהֶל מוֹעֵד וְקִידֵשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, שׁוֹב אֵינוֹ מִתְחַיֵּב לְקַדֵּשׁ בִּשְׁנֵית אֲפִילוּ
36 עָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא יֵצֵא מֵאֹהֶל מוֹעֵד.
37 שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְאִירֵךְ נָמִי – רַבִּי, שֶׁדֶּרֶשׁ מִתִּיבֵת 'בְּגִשְׁתֶּם' שְׁחִיב
38 הַקִּידוֹשׁ תְּלוֹי בְּגִישָׁה חֲדָשָׁה, וְלֹא בְּבִיָּאָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, הָא כֵּתִיב – אִם
39 בְּפִסּוּק גַּם 'בְּבֹאֵם' וְמָה לְמַדִּים מִזֶּה. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: אִי כֵּתִיב – אִם
40 הִיָּה כְּתוּב רַק 'בְּגִשְׁתֶּם', וְלֹא כֵּתִיב גַּם 'בְּבֹאֵם', הָיָה אִמְרִינָא – הֵינּוּ
41 סְבוּרִים לומר שִׁישׁ חִיּוֹב קִידֵשׁ עַל כָּל גִּישָׁה וְגִישָׁה, וּבְכָל פֶּעַם
42 שֶׁהִכְהֵן נִיגֵשׁ לְעַבֹּד, אֲפִילוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּלֹא הִסִּיחַ דַּעַת, צִרְיָן
43 לְקַדֵּשׁ. וּלְפִיכָךְ כֵּתִיב רַחֲמֵנָא גַּם 'בְּבֹאֵם', שְׁאִין חִיּוֹב הַקִּידוֹשׁ תְּלוֹי
44 בְּכָל גִּישָׁה לְעַבֹּדָה, אֲלֹא רַק בְּגִישָׁה חֲדָשָׁה.

45 שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְאִירֵךְ נָמִי – רַבִּי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁדֶּרֶשׁ
46 מִתִּיבֵת 'בְּבֹאֵם' שְׁחִיב הַקִּידוֹשׁ תְּלוֹי בְּבִיָּאָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, הָא
47 כֵּתִיב בְּפִסּוּק גַּם 'בְּגִשְׁתֶּם' וְמָה לְמַדִּים מִזֶּה. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: אִי כֵּתִיב
48 – אִם הִיָּה כְּתוּב רַק 'בְּבֹאֵם', וְלֹא כֵּתִיב גַּם 'בְּגִשְׁתֶּם', הָיָה אִמְרִינָא –
49 הֵינּוּ סְבוּרִים לומר שִׁישׁ חִיּוֹב קִידֵשׁ אֲפִילוּ אֲבִיָּאָה רִיקְנִית, שְׁאִף
50 הָבֹא אֶל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּא עַל מִנְתָּ לְעַבֹּד, חִיּוֹב לְקַדֵּשׁ. שֶׁהָרִי נֹאמֵר
51 'בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד' וּמִשְׁמַע שֶׁהָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד חִיּוֹב לְקַדֵּשׁ,
52 אִף שְׁאִינוֹ עוֹבֵד. וּלְפִיכָךְ כְּתַבָּה הַתּוֹרָה גַּם 'בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ'
53 לְלַמְּדֵנוּ שֶׁהַדֶּבֶר תְּלוֹי בְּעַבֻּדָּה, אֲבָל הָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד בִּיָּאָה
54 רִיקְנִית שֶׁלֹּא לְצוּרֶךְ עַבֻּדָּה, אֵינוֹ חִיּוֹב לְקַדֵּשׁ.
55 תַּמְהָה הַגִּמְרָא: וְכִי אֲפֻשֶׁר לומר שְׁתִּיבֵת בְּגִשְׁתֶּם בֹּאָה לְלַמְּדֵנוּ שְׁאִין
56 חִיּוֹב קִידֵשׁ אֲבִיָּאָה – עַל בִּיָּאָה רִיקְנִית, הָא כֵּתִיב בְּפִסּוּק 'בְּגִשְׁתֶּם
57 אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֶׁרֶת', הָרִי שְׁחִיב קִידֵשׁ תְּלוֹי בִּשְׁיִירוֹת. וְבִיָּאָה רִיקְנִית
58 שֶׁלֹּא לְצוּרֶךְ שְׁיִירוֹת אֵינָה מְחַיֵּבֶת קִידֵשׁ. וְאִם כֵּן, אֲפִילוּ אִם לֹא הִיָּה
59 נֹאמֵר 'בְּגִשְׁתֶּם' הֵינּוּ לְמַדִּים מִתִּיבֵת 'לְשֶׁרֶת' שְׁאִין חוֹבָה לְקַדֵּשׁ עַל
60 בִּיָּאָה רִיקְנִית. וְיֵשׁ לְהִכִּין אִם כֵּן, לְרַבִּי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁדֶּרֶשׁ
61 מִתִּיבֵת 'בְּבֹאֵם' שְׁחִיב הַקִּידוֹשׁ תְּלוֹי בְּבִיָּאָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, מָה
62 לְמַדִּים מִתִּיבֵת 'בְּגִשְׁתֶּם'.
63 מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: אֲלֹא 'בְּגִשְׁתֶּם' מִיָּכֵן לִיָּה – יֵשׁ בּוֹ צוּרֶךְ לְכִדְרֵךְ
64 אֲהָא בְּרַיָּעָב – לְדִין שֶׁדֶּרֶשׁ רַב אַחֲא בְרַיָּעָב (יִמָּא ל ב), לְגַבִּי
65 מִחֲלוּקְתָם שֶׁל רַבִּי מֵאִיר וּרְבִנָּן (שֶׁם ל ד), שֶׁנַּחֲלָקוּ רַבִּי מֵאִיר וּרְבִנָּן כִּיצַד
66 מִקְדֵּשׁ הִכְהֵן בֵּין עַבֻּדָּה לְעַבֻּדָּה. לְרַבִּנָּן 'כִּשְׁהוּא לְבוֹשׁ מִקְדֵּשׁ', וְהֵינּוּ
67 שְׁקוּדִים מִקְדֵּשׁ הִכְהֵן יָדָיו וְרַגְלָיו, כִּשְׁהוּא לְבוֹשׁ בְּגָדִי קוֹדֵשׁ. וְרַק אַחֲרֵי
68 כֵךְ פּוֹשֵׁט בְּגָדָיו, טוֹבֵל, לּוֹבֵשׁ בְּגָדִי קוֹדֵשׁ אַחֲרִים, וּמִקְדֵּשׁ בִּשְׁנֵית.
69 וְאִילוּ לְרַבִּי מֵאִיר 'פּוֹשֵׁט וְאַחֲרֵי כֵךְ מִקְדֵּשׁ', וְהֵינּוּ שְׁפוֹשֵׁט בְּגָדָיו,
70 מִקְדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, טוֹבֵל, לּוֹבֵשׁ בְּגָדִי קוֹדֵשׁ אַחֲרִים, וּמִקְדֵּשׁ בִּשְׁנֵית
71 יָדָיו וְרַגְלָיו. דְּאָמֵר רַב אַחֲא בְרַיָּעָב, הַכָּל מוֹדִים – בֵּין רַבִּי מֵאִיר
72 וּבֵין רַבִּנָּן מוֹדִים בְּקִידֵשׁ שְׁנֵי מִבְּתֵין הַשְּׁנַיִם, שֶׁהוּא הַקִּידוֹשׁ שְׁמַקְדִּישִׁים
73 עַל לְבִישַׁת הַבְּגָדִים, שֶׁכְּשֶׁהוּא לְבוֹשׁ מִקְדֵּשׁ, אַחֲרֵי שֶׁכָּבֵר לְבֹשׁ אֶת
74 בְּגָדִי הַכְּהוֹנָה. וְלֹא נַחֲלָקוּ אֲלֹא לְגַבִּי הַקִּידוֹשׁ הָרֵאשׁוֹן. מֵאִי מַעְמָא
75 כּוֹלֵם מוֹדִים בְּקִידוֹשׁ שְׁנֵי, מִשּׁוּם דְּאָמֵר קְרָא 'אוֹ בְּגִשְׁתֶּם' וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ
76 מִתִּיבֵת 'בְּגִשְׁתֶּם' שְׁאִין עוֹשֶׂה אֶת הַקִּידוֹשׁ אֲלֹא מִי שְׁאֵינוֹ מְחֻסֵּר
77 אֲלֹא גִישָׁה בְּלִבָּד, וְהֵינּוּ שְׁמִיד כִּשְׁהוּא מִקְדֵּשׁ הוּא כְּבֵר מוֹכֵן
78 לְעַבֻּדָּה, יֵצֵא זֶה שְׁעִידִין לֹא לְבֹשׁ בְּגָדָיו שֶׁהוּא מְחֻסֵּר לְבִישָׁה
79 וְגִישָׁה, שְׁגַם אִם יִקְדֵּשׁ עֵתָה, לֹא יוֹכֵל לְגַשֵּׁת לְעַבֹּד מִיד אֲלֹא הָיָא
80 צִרְיָן קוּדִים לְלַבּוֹשׁ בְּגָדִי כְּהוֹנָה. וְכִיּוֹן שְׁאִין אֲפֻשֶׁרֶת לְקַדֵּשׁ כִּשְׁהוּא
81 'מְחוֹסֵר לְבִישָׁה וְגִישָׁה', לְפִיכָךְ מוֹדִים כּוֹלֵם שְׁקִידוֹשׁ זֶה נַעֲשֶׂה רַק
82 אַחֲרֵי הַלְבִּישָׁה.
83 הַגִּמְרָא מְבֹרֵר אֶת לִשּׁוֹן הַפְּסוּק: נֹאמֵר בְּפִסּוּק שְׁצִרְכִּים הַכְּהֻנִּים
84 לְרַחוּץ בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, 'אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֶׁרֶת לְהִקְטִיר
85 אֲשֶׁה לָהּ' (שְׁמוֹת ל ב), וְיֵשׁ לְהִכִּין לְהִקְטִיר אֲשֶׁה לָהּ, מִדּוּעַ צִרְיָן
86 הַפְּסוּק לומר שֶׁהִנִּיגֵשׁ לְהִקְטִיר צִרְיָן לְקַדֵּשׁ, הָרִי הַקְטֵרָה נַעֲשִׂית
87 בְּמִזְבֵּחַ, וְכֵבֶר מִתְחִילֵת הַפְּסוּק אֲנוֹ לְמַדִּים שֶׁהִנִּיגֵשׁ אֶל הַמִּזְבֵּחַ צִרְיָן
88 לְקַדֵּשׁ.

7 הַגִּמְרָא רּוֹצֵה לְפִשּׁוֹט הַסֶּפֶק מִקִּידוֹשׁ לְפָרָה: תָּא שְׁמַע, פָּרָה אֲדוּמָה,
8 שְׁכָל מַעֲשִׂיָה נַעֲשִׂים בְּהֵרֵם הַמִּשְׁחָה, חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, כִּיצַד מִקְדֵּשׁ יָדָיו
9 וְרַגְלָיו. רַבִּי חִיָּיא בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמֵר, מִקְדֵּשׁ בְּכָלִי שְׁרֵת בְּפָנִים – עֲבוּרָה,
10 וְאַחֲרֵי כֵךְ יוֹצֵא אֶת הַמִּשְׁחָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמֵר, יִכּוּל לְקַדֵּשׁ אֲפִילוּ
11 בְּחוּץ, וְאֲפִילוּ בְּכָלִי חוּץ, וְאֲפִילוּ בְּמִקְדָּה שֶׁל חָרָם שֶׁהוּא כְּלִי פָחוֹת
12 וּמְגוֹנָה, שְׁאֵינוֹ יִכּוּל לְהִיטֵב כְּלִי שֶׁרֶת.

1 אֵינוֹ עוֹבֵד (לְעִיל טו), אִם כֵּן בּוֹדָאִי שְׁאִפְתִּי מִסָּפָה דַּעְתִּיהָ מִשְׁמִירַת
2 הַקִּידוֹשׁ, וּבּוֹדָאִי שְׁצִרְיָן לָשׁוּב וּלְקַדֵּשׁ. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: הַסֶּפֶק
3 בְּנִטְמָא כָּל גּוֹפוֹ הוּא בְּגוֹן דְּאִיטְמִי – [בְּאוּפֵן שְׁנִטְמָא] סְמוּךְ
4 לְשִׁקְיַת הַחֶמֶת, שְׁמִיד לְאַחֲרֵי שִׁטְבוֹל יַעֲרִיב שְׁמִשׁוֹ, וְאֵינוֹ צִרְיָן
5 לְהִתְמַטֵּן. וְכִיּוֹן שְׁאֵינוֹ צִרְיָן לְהִתְמַטֵּן, אֲפֻשֶׁר שֶׁלֹּא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ
6 מִשְׁמִירַת יָדָיו, וְלֹא יִפְסַל הַקִּידוֹשׁ.

1 שהוא מקום הקדוש בקדושה חמורה, שהוא נקרא 'צפון'. ועל כרחק
2 שכוונת הברייתא 'רבי מוסיף' אינה שהוא מוסיף רק על דברי רבי יוסי
3 ברבי יהודה, אלא שהוא מוסיף גם על רבי אלעזר ברבי שמעון. שלא
4 רק 'בין האולם ולמזבח' הוא 'צפון', אלא גם עזרת כהנים ועזרת
5 ישראל. כיון שנתברר שגם לרבי 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון, שוב
6 אפשר שהמשנה העוסקת בפרו של כהן גדול היא כרבי, וגם הרישא
7 של משנה זו העוסקת בבן קטין, היא כרבי. ואם כן אפשר שלפיכך
8 סברה המשנה שמים נפסלים בלינה, כיון שלרבי גם קידוש וגם מים
9 נפסלים בלינה. אבל אין לפשוט ממשנה זו את דעת רבי אלעזר, שאף
10 שאנו יודעים שלשיטתו קידוש אינו נפסל בלינה, מכל מקום שמא
11 מים נפסלים בלינה, ומשנה זו ששינו בה 'כדי שלא יהיו מימיו נפסלין
12 בלינה' אינה כשיטתו.

13 הגמרא מנסה להוכיח באופן אחר שהמשנה היא כרבי אלעזר ברבי
14 שמעון. מבארת הגמרא: **אֵינָן הָכִי קְאָמְרִינָן** – כך רצינו להוכיח, **אִי**
15 **כְּלָמָא דְעִתָּךְ** – אם אתה סבור שמשנה זו של 'בא לו אצל פרו' כרבי
16 **היא**, אם כן לוקמה – נעמיד את פרו של הכהן הגדול במקום דריסת
17 **רַגְלֵי כֹהֲנִים** – בעזרת כהנים ובמקום דריסת רגלי ישראל – בעזרת
18 ישראל, שהרי לרבי גם עזרות אלו הן 'צפון' ואפשר לשחוט בהן
19 קדשי קדשים. ואין זה דרך ארץ להקריבו להיכל כל כך, כשאפשר
20 לשחוט רחוק יותר. ומכך ששינו במשנה שהפר עומד 'בין האולם
21 ולמזבח' מוכח שהמשנה היא כרבי אלעזר ברבי שמעון, ששם הוא
22 צפון, ועזרת כהנים ועזרת ישראל אינן כשרות לשיטת קדשי
23 קדשים.

24 הגמרא דוחה גם הוכחה זו: **אֵלָא מָאִי** – אלא מה אתה חפץ להוכיח
25 ממקום העמדת הפר 'בין האולם ולמזבח', שהמשנה כרבי **אֶלְעָזָר**
26 **בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא**, ולכן העמידו את הפר שם. אך עדיין יש להקשות,
27 לוקמה שנעמיד את הפר מקור מִזְבֵּחַ צִפּוֹנִי עַד כּוֹתֵל עֲזָרָה צִפּוֹנִי
28 כנגד המזבח, כפי שאמר רבי יוסי יהודה בברייתא שזהו 'צפון'.
29 שהרי לא נחלק רבי אלעזר ברבי שמעון על מקום זה, אלא הוסיף
30 עליו שגם 'בין האולם ולמזבח' הוא צפון. ואם אין זה דרך ארץ
31 לשחוט סמוך כל כך להיכל, יש להקשות כן גם לרבי אלעזר ברבי
32 שמעון שנעמיד את הפר מצפון המזבח, שהוא 'צפון' לפי כולם, ואינו
33 סמוך להיכל כל כך. **אֵלָא מָאִי אֵית לָךְ לְמִימַר** – אלא מה יש לך
34 לומר ולתור, שהטעם שהעמידו את הפר סמוך להיכל הוא מִשּׁוּם
35 חוֹלְשָׁא דְבִיחָן גָּדוֹל, שאחר קבלת דם הפר הוא לוקח את המזרק עם
36 הדם להוות בהיכל, ואילו ירחיקו את הפר יותר, יהא כבוד עליו
37 לשאת גם את המרחק הזה. וכיון שאתה מוכרח לתרץ כן לרבי
38 אלעזר ברבי שמעון, הֲכָא נִמְי תתריך כן גם לרבי, שאף ש'צפון' הוא
39 גם עזרת כהנים ועזרת ישראל, מכל מקום לא העמידו שם את הפר
40 מִשּׁוּם חוֹלְשָׁא דְבִיחָן גָּדוֹל. אלא העמידו סמוך להיכל 'בין האולם
41 ולמזבח', שגם רבי לא נחלק ששם הוא גם 'צפון'. ואם כן אפשר
42 שהמשנה כרבי ולא כרבי אלעזר ברבי שמעון, ולכן אין לפשוט
43 מהרישא שהסיפא של בן קטין היא כרבי אלעזר וללמוד מכאן את
44 דעתו לגבי לינה במי כיוור.

45 הגמרא ממשיכה לדון במחלוקתם של רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון
46 לגבי פסול לינה בקידוש: **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, קִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו קודם**
47 **עלות השחר לְתַרְוּמַת הַדִּשָּׁן**, שהיא העבודה הראשונה הנעשית
48 במקדש השכם בבוקר, כמו שנאמר בפסוק (ויקרא 11) **וְיָהֳרִים אֶת הַדִּשָּׁן**
49 **אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁמּוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ**. והיינו
50 שהכהן נוטל במחתה מן הגחלים המאוכלות הפנימיות שעל גבי
51 המערכה הנקראות 'דשן', ויורד ונותן את הדשן במזרחו של כבש
52 בדומו של מזבח 'אצל המזבח' ושם הוא נבלע במקומו. **לְמַחֲרָ** –
53 אחר עלות השחר, כשבא להמשיך בעבודות נוספות **אֵינוֹ צָרִיךְ**
54 **לשוב ולקדש**, משום **שֶׁכָּבֵר קִידֵּשׁ בְּתַחֲלִילַת עֲבוֹדָה**, שתחילת
55 עבודת היום היא תרומת הדשן שהיא ראשונה לכל העבודות,
56 וקידוש ב'תחילת עבודה' מועיל גם להמשך היום ואף שעבר עליו
57 עלות השחר.

58 הגמרא מבררת כשיטת מי אפשר להעמיד את המימרא של רבי
59 יוחנן: **לְמָאן** – כשיטת מי אמר רבי יוחנן את דינו, **אִי לְרַבִּי** – אם
60 כשיטת רבי, **הָאָמַר** – הרי רבי סובר שפסול לינה את הקידוש, ואם
61 קידש קודם עלות השחר נפסל הקידוש, ואיך יתכן ש'למחר אינו
62 צריך לשוב ולקדש'. ו**אִי** – ואם נאמר שרבי יוחנן אמר את דינו לרבי
63 **אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן** – כשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון, **הָאָמַר** – הרי
64 רבי אלעזר ברבי שמעון סובר שכהן שקידש ולא פסק מן העבודה **אֵין**
65 **צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ אֶפְסָלוֹ מִיָּכָן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים**, כיון שקידוש אינו נפסל
66 בלינה. ואם כן מדוע העמיד רבי יוחנן את דינו רק באופן זה שקידש
67 מתחילת עבודה, ולכן אינו צריך לשוב ולקדש. הרי לרבי אלעזר גם
68 אם קידש אתמול אינו צריך לשוב ולקדש, כיוון שאין הקידוש נפסל
69 בלינה.

70 הגמרא מביאה את תירוצי האמוראים על קושיא זו: **אָמַר אַבְבִּי**
71 **לְעוֹלָם לְרַבִּי וְפָסוּל לִינָה** של כהן שכבר קידש מקריאת הגבר **דְּרַבְּנָן**
72 **הִיא**, כיון שאין אנו דנים על המים בהם קידש שיפסלו בלינה, שהרי
73 המים כבר אינם לפנינו, ואינם יכולים להיפסל בפסול לינה. ואנו דנים
74 רק על פסול לינה בידיים המקודשות, ופסול לינה זה אינו אלא גזירה
75 דרבנן, שגזרו משום שאם נחיר לינה כזו, יבואו לזלזל גם בלינה בדבר
76 שנתקדש בכלי שרת כמו המים עצמם, ו**מִזְוִי רַבִּי בְּלִינָה** כזו של ידים
77 מקודשות דְּמִקְרֹת הַנֶּכֶר וְעַד צִפְרָא **לֹא פָסְלָה לִינָה**.
78 **רַבָּא אָמַר, לְעוֹלָם מִימְרָא דְרַבִּי יוֹחָנָן כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן**
79 **[היא]**, אבל לרבי נפסל הקידוש. ו**רַבָּה רַבִּי יוֹחָנָן דְּבָרֵיו** של רבי
80 אלעזר ברבי שמעון שאין הידים נפסלים ב'תחילת עבודה' כשקידש
81 לתרומת הדשן שהיא תחילת עבודת יום, **וְלֹא** ראה דבריו **בְּאֹפֶן**
82 שקידש ידיו להקטר חלבים של הלילה שהיא סוף עֲבוֹדָה, אלא
83 נחלק עליו בזה, וסבר שבקידש לעבודת לילה נפסלו הידים, וצריך
84 לקדש שוב.

85 הגמרא מקשה על תירוצו של רבא: **מִיתִיבִי, רְאוּהוּ אֲחֵיו הַכֹּהֲנִים**
86 **את התורם את המזבח שְׂיָרֵד מִן הַמִּזְבֵּחַ**, והניח את הגחלים במזרחו
87 של כבש, **וְהָן רָצוּ וְכָאוּ** ונכנסו בין האולם ולמזבח, **מִיָּהֳרוּ וְקִידֵּשׁוּ**
88 **יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם מִן הַבִּיּוֹר**

אגרות קודש

[כסלו, תשי"ז]

... יישר כחו וגדול זכותו על שעלה בידו לעשות הנ"ל וזיכה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.
ובודאי **במשך הזמן** בדברי נועם ובאופן של כבוד - יוסיפו על הנ"ל עד שיהי' למעלה מקומות איש ובזה הוא
מהשיעורים שהן לפי מה שהוא אדם (כלים פ"ז מ"א), דזיל בתר טעמא דמילתא.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **יא** ואם אין עמו שום אחד מכל אלו התירו לו לטלטל בשבת כיסו או מציאה שבאה לידו מבעוד יום¹⁸ פחות
2 פחות מ'ד' אמות דהינו שלא יוליכם ד' אמות רצופים משקיד'ש היום¹⁹ אלא ילך עמהם פחות מ'ד' אמות
3 ויעמוד מעט לנוח ויחזור וילך פחות מ'ד' אמות ויעמוד מעט לנוח וכן יעשה עד שיגיע למקום שביתתו ואם עמד
4 לתקן משאו אין עמידה זו מפסקת אלא צריך שיעמוד כדי לנוח⁴³.
5 ויש מחמירין בכל מקום שהתירו לטלטל פחות פחות מ'ד' אמות שישב בכל פחות מ'ד' אמות אבל העמידה אינה
6 פלוס פיון שאין פוגתו בעמידתו בשביל לנוח ולהנפש אלא הוא רוצה לנוח כדי להתיר איסור לטלטל ד' אמות
7 וטוב לחוש לדבריו במקום שאפשר:

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיך לו בדרך, טע"ף יא

הלכתא רבתא

לג] מבעוד יום - אבל לאחר שנכנסה השבת - כיון שלא
זכה בה עדיין - יכול לשלוט בעצמו ולא ליטלה בשבת,
ולכך לא התירו לו אפילו איסור קל⁴¹.
לד] משקדש היום - משמע אע"פ שהעקירה היתה קודם

צינונים והוספות

(42) מ"מ וצינונים על שו"ע אדה"ז.
(43) סי' שמט ס"ג: המעביר ד' אמות ברשות הרבים אינו חייב
אלא אם כן העביר בהליכה אחת, אבל אם עמד בתוך ד' אמות
וחזר והלך פטור, במה דברים אמורים, כשעמד לפוש אבל עמד
לתקן משאו הרי זה כמהלך. ועד"ז בסי' שמו ס"א.

(41) ולא התירו לא לטלטלה בשום ענין אפילו רוצה לקיים מצות 'השבת אבידה' (שו"ת חת"ס או"ח סי' פב, שו"ת משנה הלכות ח"ה סי' רפו.
אמנם כשבאה לידו קודם השבת - התירו לטלטלה אפילו שווה פרוטה בלבד כפי שהוכח לעיל.

שולחן ערוך - הלכות ברכת המזון

1 **ח** אע"פ שכל המסובים יוצאים בברכת היין שבירך המברך
2 ברכת המזון שהוא מתכוין להוציאם ידי חובתן ואף שיש
3 איזה שהות עד שיגיע הכוס לכל אחד ואחד אין בזה משום
4 הפסק כל שלא הפסיק בדיבור מכל מקום בסעודה גדולה
5 שהמסובים רבים ואין יודעים עד היכן יגיע כוס של ברכת המזון
6 הרי כל אחד מהמסופקים אם יגיע לו צריך לחזור ולברך בורא
7 פרי הגפן לעצמו מפני שהוא כנמלך מפני שבשעת שמיעתו
8 ברכת המברך לא ידע אם יגיע לו ואם נתכוין בשמיעתו שאם
9 יגיע לו שיצא ידי חובתו בשמיעה זו יצא וא"צ לחזור ולברך
10 לעצמו:

חלק א סימן קצ, שתיית היין אחר הברכה ודיניו, טע"ף ח

11 **א** פועלים שכירי יום העושים מלאכה אצל בעל הבית מקצירין
12 בברכת המזון כדי שלא לבטל ממלאכת בעל הבית שבשעת
13 ברכת המזון אי אפשר לעסוק במלאכה כמ"ש בסי' קפ"ג כיצד
14 ברכה ראשונה כתיקונה שנייה פותח בברכת הארץ וכולל בה
15 בונה ירושלים וחותר בברכת הארץ מפני שברכת הארץ ובונה
16 ירושלים הן דומות לכן כוללן בברכה אחת שמנין הברכות אינן
17 מן התורה כי בברכה אחת שכולל בה מעין שלשתן יוצא ידי

חובתו מן התורה כמו שנתבאר בסימן קס"ח אלא משה ויהושע
ורוד ושלמה תקנו מטבע שלשתן ומשום ביטול מלאכת בעל
הבית הקילו וברכה רביעית שעיקרה מדברי סופרים אין
הפועלים אומרים אותה כלל בין שמברכין בין ששומעין מפי
אחר המזמן ומברך ברכת המזון כתיקונה הרי הן עומדין
למלאכתם כשחותם ברכת ירושלים.
במה דברים אמורים כשנוטלים שכר על מלאכתם מלבד סעודתן
אבל אם אין נוטלים שכר אלא הסעודה שאוכלים לבד מברכין
כל הד' ברכות כתיקונן וכן אם בעל הבית מיסב עמהם בסעודה
אף על פי שנוטלים שכר מלבד הסעודה מברכין כל ד' ברכות.
ועכשיו לעולם מברכין כל ד' ברכות לפי שאין דרך בני אדם
להקפיד בכך ומן הסתם על דעת כן שוכרים פועלים שיברכו כל
הד' ברכות:

חלק א סימן קצא, אם הפועלים מחוייבים לברך ובו טע"ף אחד:

1 **א** כבר נתבאר בסי' קס"ז שברכת הנהנין אינה דומה לברכת
המצות שאחד מוציא חבירו בברכתו אבל בברכת הנהנין מי
שנהנה הוא מברך בעצמו על הנאתו ואין חבירו פטור אלא א"כ
נקבעו יחד בדבר שקביעות מועלת בו שדרכו בכך שקביעותם
מצרפתם להיות נחשבים כגוף אחד וברכה אחת לכולם.

1 במה דברים אמורים בברכה ראשונה שדעתם להתחבר ולקבוע
2 עצמן לאכול יחד אבל בברכה אחרונה כיון שכבר אכלו והם
3 מתפרדים זה מזה אינן מצטרפין זה עם זה להחשב כגוף אחד
4 שיפטר בברכה אחת מהם אלא א"כ הם משלשה ולמעלה שיש
5 שבת וקלוס יותר כשמצטרפין לברכה אחת לפי שהם ראויים
6 לזמן כלומר להזדמן יחד לצירוף ברכה בלשון רבים.

7 ואומר אחד מהם נברך שאכלנו משלו והשנים אומרים ברוך
8 שאכלנו משלו ובטובו חיינו.

9 ואם הם ג' בלא המברך יכול לומר ברכו שאכלנו משלו כיון
10 שהם ראויים לברך בלשון רבים בלעדו ומכל מקום יותר טוב
11 לומר נברך שלא להוציא עצמו מכלל המברכים ואע"פ שאמר
12 נברך צריך הוא לחזור ולהכניס עצמו לכלל המברכים לגמור
13 ולחזור ולומר אחריהם ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ואח"כ
14 מתחיל ברוך א"י אמ"ה וכו'.

15 ומי שאומר גם בראשונה ובטובו חיינו אין מוחין אותו:

16 **ב** יש נוהגין להוסיף ברוך הוא וברוך שמו קודם שמתחילין
17 בא"י אמ"ה הן וכו' והוא תוספת על ברכת הזימון אבל
18 כשמברך ביחיד אין מקום לאמרו (וגם בזימון אומרו המזמן
19 לבדו ולא המסובין).

20 (וגם כשהמזמן אומר בא"י אמ"ה כו' אין להם לומר ברוך הוא
21 וברוך שמו אלא ישתקו וישמעו כמ"ש בסי' קכ"ד או יאמרו עמו
22 מלה במלה כמ"ש בסי' קפ"ג).

23 ויש אומרים שאחר שחזר המברך ברוך שאכלנו יענו המסובין
24 אמן אחריו כי בכאן נשלמה ברכת הזימון.

25 ויש אומרים שלא אמרו לענות אחר ברוך שאכלנו אלא באחד
26 מן השוק שנכנס אצל חבורה כשענין ברוך שאכלנו והוא שומע
27 מן המסובין ולא אחר ברוך שאכלנו של המברך וכן כשבא
28 אצלם בשעה שאומר המברך נברך שאכלנו א"צ לענות אחר
29 ברוך שאכלנו של המסובין אלא די במה שעונה ברוך ומבורך
30 אחר נברך של המברך כמו שיתבאר בסי' קצ"ח ואע"פ שהשומע
31 ברכה אחת ב' פעמים חייב לענות ב' פעמים מכל מקום כיון
32 שברוך שאכלנו היא ענייה על נברך והוא ענה כבר אחר נברך
33 מה שראוי לו לענות שוב א"צ לענות אחר ענייתם אע"פ שלא
34 ענה כענייתם וגם אינה ענייה גמורה על אמירת המברך שהוא

35 אומר נברך שאכלנו וזה אינו עונה ברוך שאכלנו כל שכן
36 שהמסובין שענו ברוך שאכלנו שאינם צריכים לחזור ולענות
37 אחר המברך שחזר ועונה כענייתם וכן המנהג.

38 ולדברי הכל המברך אינו עונה אמן אחר ברוך שאכלנו של
39 המסובין כיון שחזר לומר בפיו אחריהם מיד מה שאמרו הם.

40 (וכן הדין בכל זה בעניית ברכו בבית הכנסת):

41 **ג** אם הם עשרה חייבים להזכיר השם בברכת הזימון שהמברך
42 אומר נברך אלהינו שאכלנו משלו והם עונים אחריו ברוך
43 אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו.

44 ואין לומר נברך לאלהינו כי לא מציון במקרא למ"ד אלא אצל
45 שיר והודאה כמו שירו לה' הודו לה' אבל בברכה נאמר
46 במקלות ברכו אלהים וגו' ברכו עמים אלהינו וגו' ורבים
47 כמותם כולם בלא למ"ד.

48 ומעשרה ולמעלה אפי' הם אלף או ריבוא כך הם מברכים:

49 **ד** כל המשנה מזה הנוסח כגון שאומר נברך על המזון שאכלנו
50 משלו או שאומר נברך למי שאכלנו משלו הרי זה בור
51 שכשאומר נברך על המזון נראה כמברך למזון וכשאומר למי
52 שאכלנו משמע שמרובים הם זה זן את זה וזה את זה ולפי
53 דבריו מברך את בעל הבית משא"כ שאכלנו משלו סתם משמע
54 שהוא יחידי שהכל אוכלים משלו ומה שאומרים בהגדה למי
55 שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו זהו לפי שבנסים אי
56 אפשר לטעות שעושה נסים זולתי הקב"ה משא"כ בברכה אפשר
57 לטעות שמברך את בעל הבית וכשהם עשרה כיון שמזכירין את
58 השם אין מקום לטעות שמברכין המזון ויכול לומר נברך אלהינו
59 על המזון שאכלנו אבל לא למי שאכלנו כי לא יהיה פירוש
60 לדבריו כלל ואף אם יאמר מי שאכלנו הרי זה בורות כי מה
61 סימן צריך לתת:

62 **ה** וכן האומר במקום ובטובו חיינו ובטובו חיינו או ובטובו
63 חיים ה"ז בור שמתכוון משמע דבר מועט וממעט בתגמוליו
64 של מקום ומה שאומרים שבענו מטובך זהו בשאלה שהשואל
65 שואל דבר מועט כענין בפתח שאינו מרים ראש לשאול שאלה
66 גדולה ובטובו חיים משמע שאר העולם חיים ולא הוא ומוציא
67 עצמו מן הכלל:

חלק א סימן קצב, ברכת זימון בשלשה או בעשרה סעיפים אה

תורה אור

8 וגם צריך להבין ענין קול חתן וקול בלה.
9 לפי הפירוש הפשוט קאי על קול שמחת חתן
10 וכלה, אבל משמעות הלשון היא, שהחתן והכלה
11 עצמם משמיעים קול. וצריך להבין מהו ענין קול חתן
12 וקול בלה, שיקויים לעתיד לבא.

13 והענין הוא, מ"ש משמח חתן וכלה קאי אומן הוה,
14 ומ"ש עם הכלה קאי אלעתיד, דהיינו אחר שכבר

1 **תוכן הפרק:** ההבדל בין אירוסין ונישואין של הקב"ה
2 וכנסת ישראל

3 **מחרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות**
4 **ירושלים כו', ברוך אתה ה' משמח חתן עם הכלה.**
5 **וצריך לחבין הטעם לשינוי לשון הברכות,**
6 **שמתחלה [בברכת שמח תשמח] אמר משמח חתן**
7 **וכלה, ואח"כ [בברכה אחרונה] אמר עם הכלה.**

1 **אמר מהרה ישמע דהיינו בביאת הגואל, אז אח"כ**
2 **אומר עם הכלה.**

3 **ההבדל בין לשון "עם הכלה" או "וכלה" הוא,**
4 **ד"עם הכלה" משמעו שהחתן טפל לכלה, "היינו**
5 **שהשמחה באה מצד הכלה וממנה עיקר השמחה,"**
6 **משא"כ "חתן וכלה" משמעו, שעיקר השמחה בא**
7 **תחילה לחתן ואח"כ אל הכלה.**

8 **וסיבת ההבדל הוא, כי בזמן הזה הכלה טפלה**
9 **לחתן, משא"כ לעת"ל - שבזה קאי הברכה האחרונה**
10 **"מהרה ישמע כו'" - תהי' הכלה למעלה מן החתן,**
11 **"חתן עם הכלה".**

12 **ולחבין הטעם, מפני מה אמר על לעתיד דוקא עם**
13 **הכלה, הענין כי יש אירוסין ונשואין.**

14 **ידוע שהקשר בין כנס"י להקב"ה שנוצר בעת מתן**
15 **תורה נמשל ליחוד איש ואשה (שכל שיר השירים**
16 **מיוסד על משל זה), וכשם שיש שני שלבים ביחוד**
17 **איש ואשה, אירוסין ונישואין, כך הוא בקשר שבין**
18 **כנסת ישראל וקוב"ה.**

19 **כי בזמן הזה הוא בחינת אירוסין, כמ"ש תורה צוה**
20 **לנו משה מורשה, אל תקרי מורשה אלא מאורשה,**
21 **וכמ"ש ביום חתונתו זה מתן תורה, בחינת אירוסין.**
22 **על ידי מתן תורה נוצר הקשר בבחינת "אירוסין"**
23 **- "מאורשה", ורק לעתיד לבא יהיו הנישואין.**

24 *[וביאור הענין:]*

25 **כי במתן תורה, אף שהיה גילוי פנים בפנים, היינו**
26 **רק בבחינת חיצונית בלבד, באיסור והיתר.**

27 **במתן תורה נגלה הקב"ה לישראל בבחינת "פנים**
28 **בפנים", כמ"ש פנים בפנים דבר ה' עמכם, המורה על**
29 **התגלות אלקות והתקרבות פנימית לבני ישראל.**

30 **אך מכל מקום, במתן תורה ניתן לישראל באופן**
31 **גלוי רק החלק הנגלה דתורה, הלכות איסור והיתר**
32 **וכו', ולא חלק הנסתר דתורה.**

33 **ההבדל בין נגלה ונסתר הוא כמו ההבדל בין**
34 **"חיצוניות" ל"פנימיות". דהחלק החיצון שבכל דבר**
35 **הוא החלק הנראה והנגלה לזולת, ואילו מה שב"פנים"**
36 **נשאר סתום ונעלם מעין כל רואה (כמו ההבדל בגוף**
37 **גשמי בין אברים חיצוניים לאברים פנימיים).**

38 **ומאחר והתורה היא הכלי שבו ועל ידו נמשך**
39 **גילוי אלקות בנפש האדם (שהרי אורייתא וקוב"ה**
40 **כולא חד), נמצא, שהגילוי הנפעל על ידי נגלה דתורה**

41 **(בחינת חיצונית שבתורה) הוא רק גילוי חיצוני.**

42 **אבל פנימית התורה, שהוא בחינת ענג האלהי**
43 **שבתורה, לא נתגלה אז עדיין, ונשאר בבחינת**
44 **מקיף מלמעלה.**

45 **פנימיות התורה היא בחינת "עונג האלקי**
46 **שבתורה", פירוש, שעל ידי השגת פנימיות התורה בא**
47 **האדם לתענוג מאלקות כביכול.**

48 **דבנגלה דתורה, הלכות איסור והיתר כו', אין האור**
49 **האלקי שבתורה נרגש בנפש האדם, דאף שהוא משיג**
50 **במוחו חכמת התורה ומתענג מזה, אין העונג**
51 **מהאלקות שבתורה אלא מחכמת התורה.**

52 **משא"כ בפנימיות התורה שבה האור האלקי הוא**
53 **בהתגלות, הרי העונג מהשגת פנימיות התורה הוא**
54 **עונג אלקי.**

55 **ובמתן תורה לא נתגלה פנימיות התורה עדיין**
56 **ונשארה בבחינת "נסתר" וסוד. דאף שכל התורה**
57 **כולה, כולל פנימיות התורה, ניתנה לישראל בעת מתן**
58 **תורה [היינו שאז נמשך גם "פנימיות האור" למטה,**
59 **וכמ"ש וירד ה' על הר סיני, ש"ירד בכל עצמותו"] -**
60 **מכל מקום, פנימיות התורה נשארה בבחינת "מקיף",**
61 **היינו בהבדלה וברוממות מבני אדם (כמו דבר המרחף**
62 **עליהם מלמעלה).**

63 **והרי זה דומה לבחינת אירוסין, שגם שם אינו נמשך**
64 **עדיין בבחינת פנימית, רק הארה חיצונית, וכל**
65 **עיקר האור בבחינת מקיף, כמו טבעת קדושין**
66 **שהוא עגול ומקיף על גבי היר.**

67 **וזהו שמתן תורה (שאו נתגלה רק גליא**
68 **(חיצונית) דתורה) נק' "אירוסין", כי הקשר בין איש**
69 **ואשה שנוצר על ידי אירוסין הוא רק קשר חיצוני**
70 **ומקיפי [חיצוניות] נק' ג"כ בשם "הארה", וכמו הזיו**
71 **המתפשט מן השמש שאין בו מאומה מגוף כדור**
72 **השמש ואינו אלא התפשטות חיצונית (אפש"י) ממנו].**

73 **וזהו הטעם הפנימי לכך שנהגו ישראל לקדש אשה**
74 **על ידי טבעת, שהיא עגולה, המורה על בחינת מקיף,**
75 **לפי שהקשר על ידי אירוסין הוא רק בבחינת מקיף**
76 **(שנשארים עדיין רחוקים ומובדלים זה מזה).**

77 **אבל לעתיד שיהיה גילוי פנימיות התורה,**
78 **שהוא ענג העליון שבתורה, אז יהיה בבחינת**
79 **נשואין, כי בועליך עושיך, האשה נקנית כו', כי**
80 **ענין נשואין הוא גם כן אחרי שכבר בא האור**

1 בבחינת פנימיות:

2 הנישואין הם קשר פנימי (יחוד) בין איש לאשה,
3 וכך ה"נישואין" בין כנסת ישראל להקב"ה לעתיד

4 לבוא (שעל זה נאמר "כי בועליך עושיך") הוא גילוי
5 פנימיות התורה לישראל שע"ז יתענגו נשמות ישראל
6 מאלקות.

ד"ה מהרהר ישמע פרק א

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (טו) ומעתה יש להבין עוד מ"ש בסדר המערכה דאביי
2 דישון מזבח הפנימי קודם להטבת ה' נרות
3 והטבת ה' נרות קודמת לדם התמיד ודם התמיד קודם
4 להטבת ב' נרות והטבת ב' נרות קודמת לקטרת וקטרת
5 קודמת לאברים (איברי התמיד) ואיברים למנחה כו' ויש
6 להבין דלפ"ז הרי דם התמיד קרב בין הטבת ה' נרות ובין
7 הטבת ב' נרות וקטרת ואיברי התמיד אחר נרות וקטרת
8 ולמה נחלק הקרבת קרבן התמיד בין הקרבת דמו לאיבריו
9 דדמיו קרב דוקא קודם לב' נרות וקטרת ואיבריו אחר נרות
10 וקטרת ולמה הפסיקו בב' נרות וקטרת בין הקרבת דמו
11 להקרבת איבריו ולפי הנ"ל צ"ל הקרבן דבהמה קודם קטרת
12 והיה ראוי שיהי' הקרבת אברי התמיד קודם לקטרת כמו
13 שנרות קודמת לקטרת דקרבות ונרות הכל בכירור שע"י
14 החכמה שקודם כו' ויש להבין תחלה שרש ענין התפלה
15 שתקנו במקום קרבן ויש להקדים תחלה ביאור ענין ק"ש
16 שיש בה מצות מס"נ כמ"ש ואהבת בכל נפשך אפי' נוטל

17 את נפשך וידוע דבאחד צריך למסור נפשו בשעה שמאריך
18 באחד וא"כ הרי יש כאן ב"פ מס"נ ואיך יתכן למס"נ
19 שבפעם ב' בואהבת אחר מס"נ באחד וידוע שיש ב' מס"נ
20 א' בנשמה האלקית שתוכלל ותדבק בדביקות עצום באח"פ
21 בעצמות אא"ס ב"ה ממש כי נר הויה ממש וחלק אלוה כו'
22 וביח"ע דע"ס בעצמות דכונתו שלם בתיבת אחד תדבק
23 נשמתו במקור חוצבה כמו ביטול הנר בפני האבוקה
24 שנמשך ממילא ומאליה כך כל ניצוץ האלקי נמשך בעצם
25 טבעה ממילא אל מקורא דכולא באמת ובתמים בכל או"א
26 וזהו מס"נ דנשמה באחד ומס"נ הב' בכל נפשך היינו נפש
27 הטבעית שבחומר גופני שתעלה גם היא למקור חוצבה
28 והוא מ"ש אפי' נוטל כו' שהוא הפשטת כל רצון זר מתאות
29 הגופני ולמסור הכל לה' לבדו וזהו בכל לבבך בשני יצריך
30 ובכל נפשך במס"נ בפ"מ שע"ז היה ר"ע מצטער מתי כו'
31 שיהיה לבו ונפשו הטבעית מוכן באמת לבא למס"נ
32 עקה"ש שזה יש בכח בכאור"א כו':

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 (יא) העיקר הד' הוא שאין לו ית' התלות בזמן, וביאור
2 זה היינו שהוא ית' קדמון ר"ל שאין לו
3 התחלה וכל מה שזולתו אינו קדמון אלא מחודש ממנו ית'
4 וקדמם ההעדר כו' והכתוב המורה ע"ז הוא מ"ש מעונה
5 אלהי קדם כו' (דברים ל"ג כ"ז) והנה לפי מה שנבאר
6 שהוא ית' אין לו התלות בזמן כלל א"כ אומרינו קדמון
7 אינו קדימה זמנית חלילה שנאמר שקדם להעולם בזמן כמו
8 שאתה אומר שנח קדמון מדוד ששניהם הזמן מגבילים וזה
9 קדם זמן מה לזה, וזה אינו בו ית' אלא ענין הקדמות שאנו
10 אומרים בו הוא שהוא קדם לכל וגם לבחי' הזמן כי גם
11 הזמן הוא נברא ממנו ית' כשאר כל הברואים ואין זו

12 קדימה זמנית אלא שהוא ית' הוא לבדו הי' טרם מציאת
13 הזמן וכשברא העולם ברא ג"כ הזמן ונמצא הזמן נתהווה
14 אחר כך וכל העולם בכללו שהם מחודשים והרי הוא ית'
15 קודם להם אלא שקדימה זו נפלאה ביותר מקדימה זמנית
16 שהיא קדימה מוגבלת כי הזמן הוא בעל גבול להיותו נברא
17 כמשי"ת אי"ה וזו היא בלתי מוגבלת כי הוא ית' המחוייב
18 המציאות הי' מעולם ולא שנתהוה ח"ו אלא נמצא תמיד
19 ואומרינו נמצא תמיד היינו עד"מ אילו תאמר זמן בלי גבול
20 ממש אבל באמת הוא נמצא שלא בזמן ר"ל בבחי'
21 שלמעלה מבחי' זמן כלל וגם עתה הוא הוה למעלה מבחי'
22 זמן אלא שהזמן הוא רק בנבראים כו', וביאור הענין הנה

שלמעלה מגדר ההגבלה במקום שהרי כל החוקרים
הסכימו פה א' שלמעלה מגלגל הט' אין מציאת מקום כלל
כמ"ש בפרדס מהרמ"ק והוכיחו בראיות ברורות ודעת
לנכון נקל שהראי' הנז"ל על שהזמן מוגבל תתפרש ג"כ
ביתר שאת כמעט נראה לעין שהמקום ר"ל אפי' הריקות
שבחלל העולם מוגבל שהרי הוא מתחלק לחלקים לאמות
וטפחים ואצבעות כו' וכנ"ל, והנה המציאות שלמעלה
מגלגל הט' מושלל ממציות מקום כמו מציאת הריקות
שבחלל העולם שזהו המקום באמת וכיון שאינו שם
יתפלא המשכיל על מהות המציאות ההוא איך יכול להיות
בלי מקום שכל גשם שבעולם השפל מדצח"מ א"א להיות
עומד אלא במקום שהוא הריקות הנ"ל וע"כ מ"מ כן הוא
וזהו ידיעת המציאות ולא השגת המהות וכמ"כ הוא על
המציאות שבלתי זמן אנו יודעים ברור מציאות הנ"ל ולא
השגת מהות, וזהו לא יפלא כלל כי כמו שאין המקום
מחוייב אלא לגשמי, והרוחני אינו בערכו כמ"כ הזמן כו':
ואמנם ידוע המאמר המבואר במדרש רבה בראשית ג'
ע"פ ויהי ערב א"ר יהודה בר סימן מלמד שהי'
סדר זמנים קודם לכן, שיראה מדבריו שהי' זמן קודם בה"ע
ונדחקו בו המפרשים לפרשו בדוחק, אמנם באמת לק"מ,
כי יש הפרש בין זמן לסדר הזמן, וסדר הזמן הוא דק יותר
מענין הזמן כמשי"ת ועל סדר הזמן הוא שכוונתו שהי'
קודם לכן אך גם הוא אינו קדמון כמו הש"י אלא שנברא
ג"כ אחר ההעדר אלא שקדם לעולם הרבה וע"ד שאמר ר'
אבוהו שם מלמד שהי' בונה עולמות ומחריבן ואמר דין
הניין לי ודין לא הניין לי ומאז שהתחיל בנין עולמות הנ"ל
הי' נמצא סדר הזמן כי העולמות הנ"ל הם ענינים רוחניים
נעלים מעולם השפל שלנו כמשי"ת עד שלא הי' בהם זמן
גשמי כשלנו אלא המציא' הנק' סדר הזמן ולאחר שנברא
העולם הי' הזמן גשמי שלנו המשוער בתנועת הגלגל,
אמנם קודם בנין העולמות הנ"ל גם סדר הזמן לא היה אלא
הי' הוא ית' לבדו הוא שהוא למעלה מן הזמן לגמרי כנ"ל.
ולהבין זה, יש להקדים ביאור מאמר זהר בפ' תרומה
דקס"א קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא באורייתא
כתיב ויאמר אלקים יהי אור אסתכל בהאי מלה וברא לי'
וכן בכל מלה ומלה הה"ד ואהי' אצלו אמן אומן לא כתיב
לאו דאורייתא ברא עלמא אלא קוב"ה באסתכלותא
דאורייתא ברא עלמא עכ"ד לענינינו ע"ש, וצ"ל דמשמע
שבילתי ההסתכלות לא הי' באפשרי לברוא ח"ו והלא הוא
ית' שכותב התורה הוא המסתכל אח"כ ולמה יצרן
להסתכל במה שכתב, והענין כי נת"ל פ"ד שהתהוות הרבוי
מן האחד הפשוט ב"ה הוא מחמת היות ההארה נמשכת
ע"י הי"ס שהם כלים מכלים שונים ולפי שינויי הכלים כך
יהיו שינויי הנפעלים ושם רמזנו ג"כ כי התהוות י' כלים
הללו בעצמן שהם בחי' כלים שונים מן האחדות הפשוט

גם חכמי הפלסופי' הסכימו והוכיחו שהזמן הוא נברא
ובראשם הרב רבי אברהם בן עזרא, ולקרב הדבר אל
השכל, בראיה ברורה ומכרחת, הוא שהרי אנו רואים
שהזמן הוא דבר המתחלק לחלקים היום א' משש"ה חלקי
השנה, ושעה א' מכ"ד ביום, ורגע א' מתתר"ף בשעה,
והרגע היא גבולית כמימרי', ובהקבץ תתר"ף חלקים
גבוליים כאלו יהי' משך שעה, ובהקבץ כ"ד שעות יהי'
משך יום (שהוא משך הקפת הגלגל היומי) ובהקבץ שס"ה
ימים יהי' שנה, ובקיבוץ שנים רבות יהי' שמיטה ויובל או
אלף שנה או שית אלפי שני דהוי' עלמא, ומאחר שהוא
מקובץ מחלקים הרי נמנע שיהי' בלי מוגבל בפועל, ור"ל
שתאמר שכבר הי' זמן בלי גבול, והיינו שהי' חלקיים
גבוליים נקבצים הרבה מאד עד שהי' מזה בלי גבול והוא
דבר נמנע כי מן הגבול לא יתהווה הבכע"ג אפי' אם תקבץ
חלקים ברבוי היותר מופלג הכל יהי' גבול מאחר שכל
חלק הוא גבולי שהרי לגבי בכע"ג מוכרחים אנו לומר
ששנה רבוא רבבות עם א' ממש שלא תמצא בו חלקים
רבוא רבבות פחות ממה שתמצא בו חלקים של א' שא"כ
הי' גבולי כמ"ש בלק"א (פמ"ח) בפ' אין ערוך כו' ומאחר
שא' עם רבוא רבבות עד"מ שיהי' ממש א"כ איך יתכן שזמן
הרבוי של האחדים יתהווה הבכע"ג וממש כמו שרגע א'
פשיטא שרחוקה מאד מענין בלתי ההגבלה שהרי אין לך
מוגבלת יותר מהיות' כמימריה בעלמא ככה ממש מן
הרבוי של האחדים לא יהי' רק גבול כו', ועוד שמאחר
שהרגע והשעה היא חלק מן כללות הזמן שהי' מעת היותו,
הרי בהכרח שיש בו מספר כמה חלקים כמוהו שהרי אנו
רואים שכל שיומשך עוד יתרבה הזמן והרי מאחר
שמתרבה עם חלק גבולי הנוסף עליו בהכרח שהוא עצמו
הי' ג"כ גבול שאילו הי' בכע"ג לא יתרבה מדבר גבולי
מאחר שאין ערוך לו הגבול כנ"ל שאל"כ הרי מצאת
בכע"ג גדול יותר מבכע"ג אחר כאילו תאמר שבמשך אלף
שנה נתגדל ונתרבה הזמן שהי' בכע"ג וזה אי אפשר כו'
אלא ודאי שהזמן הוא מוגבל בעצם ולכן יתוסף מרבוי
חלקים גבוליים ושכל שיעור גבולי הוא באמת חלק ממנו
ויתגדל ברבוי החלקים כו' ומאחר שהוא מוגבל הרי קדמו
ההעדר, והנה מה שהי' לפניו הרי בהכרח שלא הי' בחי'
זמן כלל, והנה התבאר שהזמן הוא נברא ומחודש מאין
ליש ככל הברואים, והוא ית' הי' לבד בלי בחי' זמן ואפי'
המשך הבלתי משוער ע"י הגלגל כזמן שלנו לא הי' ח"ו
כי סוף כל סוף הרי הוא מתחלק לחלקים גבוליים ובהכרח
שהוא בע"ג וא"כ הוא מחודש כנ"ל אלא הי' למעלה
מעלה עילוי רב ממציות שבזמן ואיך ומה הוא נעלם
מאתנו כמו שעצמותו ית' נעלם, אבל יודעים אנו בכירור
שכן הוא וזוהי מעין ידיעת המציאות ולא השגת המהות
שנת' פ"ב, וכמו שאנו יודעים ברור מציאת הרוחנית באופן

1 ית' הי' ג"כ ע"י בחי' אמצעית והוא שמתחלה לא נמשכו
 2 כלל בבחי' י' כלים אלא כלי א' הכלולה מעשר והוא הנק'
 3 עקודים שעקודים כולם בכלי א' ולא ניכר בו התחלקות
 4 כלל לעשר ח"ו אלא כמו ההיולי כמ"ש בע"ח וכמ"ש
 5 במ"א ג"כ משל לזה מראשית ירידת חיות הנפש להתלבש
 6 באיברי הגוף טרם שמתלבש בפרטות האיברים שאז
 7 נכללים בו כל הכחות המחולקים שנמצאו אח"כ כאחד
 8 ממש ואע"פ שלאח"כ הם שונים זמ"ז כמו במוח קרירות
 9 ובלב חמימות מ"מ בעודן במקורן אינן ממהות זה כלל עד
 10 שהיו בבחי' א' ממש וכן נתהוו כח הי' כלים כלולי' בבחי'
 11 א' ממש, וזהו הנק' ע"ס דעקודים בל' האריז"ל ובל'
 12 הרמ"ק נקראו י"ס הגנוזות במאצילן שהם שרשים ומקורים
 13 לי"ס דאצילות ונקראו צחצחות בל' הגאונים ובהם ועל ידם
 14 נמשך מא"ס ב"ה הפשוט להיות אח"כ י"ס דנקודים שהם
 15 י' כלים ממש ואח"כ בברודים מתכללים י' מ' עד אין קץ
 16 ומהם התהוות רבוי הנבראים לאין שיעור כי מחסד שבחסד
 17 שבחסד יומשך מציאות שונים מן המציאות הנמשך מחסד
 18 שבחסד שבגבורה וכו' וכמ"ש במ"א ע"פ [היש מספר
 19 לגדודיו כו' (איוב כ"ה ג')] ולגדודיו אין מספר (חגיגה י"ג
 20 ב') יעו"ש, והנה י"ס דעקודים הללו הם נמשכים מאח"פ
 21 דא"ק כמ"ש בע"ח ונמצא שבחי' אח"פ דא"ק הוא
 22 הממוצע בין א"ס ב"ה שהוא פשוט בתכלית הפשיטות
 23 ולא מכל אינון מדות איהו כלל לי"ס דאצי' שהם כלים
 24 שונים כנ"ל כי הוא בחי' כללית שכולל הי"ס כא' ועל ידו
 25 נמשך מא"ס ב"ה התהוות י"ס וביאור ענינו היינו כמ"ש
 26 הרמ"ק בשער י"א פ"ג בביאור ענין ג' הצחצחות (שהם
 27 הנק' הגנוזות לדעתו שהם גנוזות בעצמות ממש ולפמ"ש
 28 האריז"ל הוא בבחי' אח"פ דא"ק בלבד כמשי"ת) וז"ל
 29 לבאר הענין ג' נעלמות אלו ביאור יפה יתיישב בשכל
 30 המשכיל והענין כי לא מחשבותיו מחשבותינו ולא דרכיו
 31 דרכינו כי כאשר ידמה האדם בשכלו להוות איזו מציאות
 32 שיהי' הנה מחשבתו לא תפעיל ואף אם ידמה ויצייר
 33 בשכלו צורת המציאות אשר ברצונו להוות עכ"ז הי' כלא
 34 הי' עד יפעל ויצא לפועל ונמצא הפועל שלם מהכח כי
 35 הכח חסר המציאות ואין לו מציאות ושלמות כלל והפועל
 36 הוא העיקר והמציאות וזולתו אין דבר ואין כן פעולתו
 37 והייתו של ממ"ה הקב"ה כי כאשר עלה ברצונו להוות
 38 ולהאציל אצילות הטהור והקדוש אז נאצל ונצטייר כולו
 39 בעצמותו בלי שינוי בו ח"ו אלא מציאות מתייחד עמו עד
 40 שאין בין המאציל והמציאות ההוא הבדל כלל אלא הוא
 41 והם הכל דבר א' ועצם א' ושרש א' ואף אם נייחס
 42 האצילות ההוא אל בחי' הג' כאשר נבאר שהם אור קדמון
 43 צח ומצוחצח אין בחי' חלוקם בערך עצמותם אלא בערך
 44 בחי' ענפיהם שהם הספי' המתפשטות ומתאצלות כו' עכ"ל
 45 לענינינו, וביאור דבריו מובן שבחי' עלות הרצון לפניו ב"ה

46 להוות י"ס הרי באמת הוא רצון א' מיוחד ואינו ממהות י"ס
 47 הגלויים עם שהוא התהוות שרש הי"ס ממש והיינו כמש"ל
 48 בענין העקודים שהם כלי א', ולהיות כי מי"ס נתהוו כל
 49 העולמות וכל אשר בהם הרי מובן שברצון ההוא שרש
 50 הי"ס נשרשו ג"כ כל פרטי הנבראים שבעולם שנמשכו
 51 מי"ס שכולם עלו ברצונו להוות וכולם נתהוו ממש ע"י
 52 רצון זה אלא שהיו כלולים יחד בבחי' א' למשל כשאדם
 53 עולה בדעתו לעשות ענין א' שיש בו כמה מעשיות מ"מ
 54 הרצון והמחשבה ההיא אחת היא וכוללת כולם, וז"ס מ"ש
 55 בע"ח שרגלי א"ק מסתיימי' בסיום העשי' משא"כ בחי'
 56 אצילות שבינו לבי"ע יש פרסא, להיות כי א"ק הוא האור
 57 כללי הכולל כל ההשתלשלות כא' ע"כ רגלי א"ק היינו
 58 היותו כולל לבחי' עשי' מגיע עד העשי' משא"כ האצי'
 59 הוא פרט א' כמו שהעשי' פרט א' וד"ל: והנה מבואר
 60 למעלה דבחי' התכללות זו הוא בבחי' אח"פ דא"ק שהם
 61 כלים חיצוני' שבו משא"כ פנימיותו הוא בחי' הקו מא"ס
 62 ב"ה הפשוט בתכלית ואינו בערך אפי' להיות נק' אור כללי
 63 כי הרי הכלל הוא מעין הפרט ואין בפרט אלא מה שבכלל
 64 ואא"ס ב"ה לאו מכל אינון מדות איהו כלל ולכן בחי'
 65 הרצון הזה שכתב הרמ"ק הוא באמת נאצל ג"כ לאחר
 66 הצמצום כמ"ש למעלה בשם האריז"ל, וז"ש הזהר קוב"ה
 67 אסתכל באורייתא וברא עלמא, אסתכל דוקא שהוא מבחי'
 68 עיניים דא"ק שמבחי' כלים החיצוני' דא"ק שנק' אור כללי
 69 ושם הוא שרש התורה שנק' משל הקדמוני כי היא מבחי'
 70 חיצוני' חו"ב דא"ק כמאמר נובלות חכמה שלמעלה תורה
 71 (ב"ר י"ז) הנה בה ועל ידה האור א"ס מהוה העולם שע"י
 72 הכלל נמשך אח"כ בפרט ולא דאורייתא ברא עלמא פי'
 73 לא שהמחשבה עצמה בורא ח"ו אלא שהא"ס בורא הפרטי'
 74 ע"י המחשבה הכללי' באורייתא כתיב ויהי אור היינו
 75 מציאת האור שהי' כלול במחשבה כללי' הנ"ל אסתכל בו
 76 והמשיכו לבא לידי גילוי בבריאת אור פרטי כו' ולכן ב"נ
 77 דעסיק באורייתא מקיים עלמא כי ע"י דיבורו בתורה בכל
 78 פרט גורם המשכת האור וחיות מא"ס ב"ה ע"י הכלל אל
 79 הפרט וז"ס דברו חכמים בהוה (שבת ס"ה א') שהדיבור
 80 של חכמים בח' שרצים עד"מ שהחובל בהן חייב הוא
 81 המהוה אותן ושרשן וכן בכל הדברים שבתורה וכמ"ש
 82 במ"א, ונמצא מובן מזה שסדר השתלשלות העולמות הוא
 83 בבחי' כלל ופרט כדי להיות התהוות פרטי הנמצאים מא"ס
 84 ב"ה שהוא למעלה מעלה מן הכלל ג"כ כנ"ל והכלל
 85 הראשון הוא בחי' א"ק ואח"כ נפרטו י"ס דנקודים ואח"כ
 86 נפרטו בברודים להיות מציאי' רבות בספי' ע"י התכללותם
 87 זמ"ז וכל א' בחי' כלל לגבי פרטי הנבראים שיומשך מכל
 88 מציאות ספי' בבי"ע כמו מחסד נמשך מחנה מיכאל ק"פ
 89 אלף הרי חסד הוא בחי' כלל לגבי פרטי הנבראים ההם,
 90 וכל מה שנמשך יותר למטה הוא בא בבחי' התחלקות יותר

12 הסדר של ההשתלשלות דאבי"ע שנקראו ממנו לבא לידי
13 גילוי מההעלם כמי שאומר ראובן בא לכאן שמציאותו של
14 ראובן הי' כבר אלא שבקריאה זו נעתק ממקומו לבא לכאן
15 כך כל הדורות הי' בראש בחי' א"ק אור כללי שהוא ענין
16 המחשבה הקדומה שצופה ומביט עד סוף כל הדורות
17 שבמחשבה זו נתהוו כולם (ולכן אמר הרמב"ם שהמציאות
18 של הנבראים הנראה לנו אינו אמתת מהותן אלא מקרה
19 אשר קרה לו משום שהמציאות אמיתי שלו הוא בעודו
20 במחשבת הבורא ית' ור"ל בבחי' אור כללי הנ"ל שנק'
21 מחשבה הקדומה כנ"ל ונק' צחצחות וי"ס הגנוזות בל'
22 הפרדס):

מצות האמנת אלקות

1 ועכ"ז אין בפרט אלא מה שבכלל דהיינו שהפרט אינו
2 התחדשות לגבי הכלל אלא רק מה שבא בהתחלקות
3 פרטיות ולעולם גם בהכלל נמצאו כל הפרטי' אלא שהיו
4 בהתכללות כמו המשנה לגבי הגמרא שכל פרטי' הדקדוקים
5 שבגמ' נכללו בכלל שבמשנה וכמאמר אילפא מי איכא
6 מידי דשאל לי ולא פשיטנא לי' ממתני' (תענית כ"א) וכן
7 מאמר ינוקא דר"ל (שם ט') מי איכא מידי דכתיבי בכתובי
8 ולא רמיזי באורייתא כו' וכנ"ל שהכלל הראשון הוא א"ק
9 שהי' כולל כולם הוא בחי' א' והה"מ ז"ל קראו אור כללי
10 וממנו נמשך אח"כ בפרטות וז"ס קורא הדורות מראש
11 (ישעי' מ"א ד') פי' ראש הוא בחי' א"ק והדורות הן כל

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

29 לעשות היפך הידוע כו' וע"ד שחוצפה אפי' כלפי שמי'
30 מהני כו' ואי לזאת א"א לבררו כלל ואינו דומה לשאר
31 האומות דכתי' בהם כי אז אהפוך כו' שהם ה"ה מנגדי'
32 למדות לבד שז"ע הרוח שטות שמכסה על האמת, וה"ע
33 התגברות התאוה מתאות לבו הרע לעשות מה שלבו לב
34 כסיל חפץ, והרי בענין עשיית דבר עבירה זו יש בה שני
35 דברי', הא' בחי' כח המתאוה עצמה שהיא אינה דוקא
36 להתאוות עשיית דבר עבירה זו כ"א רק כח המתאוה
37 בעצם, שבאמת בכח המתאוה זה הי' יכול להיות באהבה
38 עזה לאלקות, רק הלבושי' של כח המתאוה הוא התואר
39 והציור, שציור בחי' כח המתאוה הזה בלבוש רע, הנה
40 לבוש זה א"א לברר כ"א צריכי' לדחותו מכל וכל, אמנם
41 עצם כח המתאוה יכול להפוך מן הקצה אל הקצה שיהי'
42 בבחי' תוקף האהבה ברשפי אש לאלקות. וזהו שארז"ל
43 בכל לבבך בשני יצריך ביצ"ט וביצה"ר דלכאו' יפלא איך
44 היצה"ר ישוב לאהבת ה', אך זהו כנ"ל שהיצה"ר הנה הוא
45 רק כח המסית להתאות תאוה, ולעורר את כח המתאוה
46 שיש בנפש האדם, ואם כי הוא מסיתו לעשות היפך רצון
47 העליון, אמנם באמת זהו כמשל הזונה עם בן המלך
48 המבואר בזה תרומה דקס"ג א', ולכן יכולי' להפכו להיות
49 ואהבת בכל לבבך שגם היצה"ר ישוב לאהבת הוי' בגילוי
50 ולא בהסתר פנים כמשל הזונה. אך הנה כ"ז הוא בכח
51 המתאוה שבנפשו, אבל ענין קליפת עמלק הוא שיודע את
52 רבונו ומתכוין למרוד בו הרי הוא יודע היטיב ומבין בטוב
53 ענין חידוש יש מאין ומ"מ הוא מכוין למרוד בו, ומה
54 יכולי' להפוך את הכוונה שהרי כוונה זו הוא כענין התואר
55 והציור מלבוש הרע דתאוות שאר אומו' שג"ז אין יכולי'
56 לברר כ"א לדחות לגמרי מכל וכל, ועד"ז הוא בחי' קלי'

1 זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' אשר קרן וגו', ואיתא
2 במד"ת הובא בבחי' ס"פ כי תצא אמר הקב"ה
3 לישראל שתי זכירות שכתבתי לכם בתורה א' כאן ואחת
4 מחה תמחה וגו', הו' זהירי' בהם אם עשיתם כן הרי אתם
5 בנים של אברהם שנמשל לאפר שנא' ואנכי עפר ואפר,
6 ובאם לאו התקינו עצמיכם לשיעבודה של מצרי' דכתי'
7 בחומר ובלבני'. ולכאו' צ"ל הלא מלחמת עמלק הי' אחר
8 יצ"מ, ושאל הגם כי חמל על מיטב הצאן והניח את אגג
9 חי מ"מ לא מצינו שנשתעבדו ישראל שנית במצרי' ומהו
10 שאר' התקינו עצמיכם לשיעבודה של מצרים.
11 ויובן בהקדם ענין קליפת עמלק דכתי' בי' ראשית גוי'
12 עמלק ואחריתו עדי אובד ולכאו' יפלא הלא הוא
13 הראשית גוי' ולמה יהי' אחריתו עדי אובד יתר על כל
14 הגוי' דכתי' בהם כי אז אהפוך אל עמי' שפה ברורה לקרוא
15 כולם בש' ה' ולעבדו שכם א'. והענין הוא דהנה כל
16 האומו' אפי' הז' אומות הכנעני וכו' ה"ה מנגדי' למדות
17 לבד, ובעבודה הם בחי' ז' מדות הרעות, שע"ז ארז"ל אין
18 אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות שהרוח
19 שטות מכסה על האמת, וכמ"ש בסש"ב שנדמה לו שע"י
20 שיעשה הדבר הזה לא יהי' נפרד כלל מאחדותו ית', והיינו
21 שהרוח שטות מכסה שע"י לא יהי' נפרד, אבל אם הי'
22 יודע שע"י יפרד מאחדותו ית' לא הי' עושה בשום אופן
23 בעולם, כ"א שהרוח שטות מכסה שידמה לו שע"י לא
24 יהי' נפרד כלל א"כ מדוע לא ימלא תאות לבו הרע. אבל
25 ענין עמלק הוא שיודע את רבונו ומתכוין למרוד בו, פי'
26 שיודע היטיב ומרגיש ענין חידוש וחיות האין, איך שהוא
27 מהוה ומחי' בכל עת ובכל רגע את היש ומ"מ הוא מורד
28 בו, וע"ז רומז תי' ומתכוין למרוד, פי' ומתכוין בכוונה

1 עמלק שא"א לבררו בדרך בירור רק ע"ד כלי חרס שבירתו
2 זהו תקנתו שאינו מועיל הכשר אחר כ"א שבירה, וכן
3 בקלי' עמלק אינו מועיל רק איבודו, ואיבודו זהו תיקונו,
4 ועיקר הסיבה לזה להיותו ראשית גוי' היינו שהוא הקלי'
5 המנגד נגד הדעת שהוא מבחי' מוחין מקור המדות, ולכן
6 א"א לבררו בדרך בירור כ"א אחריתו עדי אוכד לגמרי מכל

7 וכל כו'. ומעתה יובן דברי המדרש שאומר אם עשיתם כך
8 היינו ענין הזכירה דמחיית עמלק, היינו שזוכר ורע בעיניו
9 הרע דעמלק, פי' מלבד מה שהוא רחוק ממנו להיותו רע
10 בעיניו הנה הוא דואג על ענין מציאת אופן וענין רע כזה,
11 אז הרי אתם בנים של אברהם שנמשל לאפר שנא' ואנכי
12 עפר ואפר.

ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק

ש"פ ויקרא פ' זכור, תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

1 טז. והנה כל הדברים הנ"ל יש שהם בגסות ובדקות כל
2 אחד ואחד לפי מעלתו ומדרגתו בעבודה, עד
3 שיכול להיות בדקות כל כך שאינו מרגיש אותם בעצמו כל
4 כך אבל ישנם בהעלם בנפשו, דהיינו שחושב שאינו מכלל
5 הדברים הנ"ל ובאמת הרי זה גם כן בכלל הנ"ל. ובאשר
6 הענין הזה גרוע מאד יותר מאיזה מדה רעה פרטית שהיא
7 פרט אחד מהסטרא אחרא ופרט אינו דומה לכלל שאינו
8 בתוקף כל כך, וגם להיותה רק פרט לבד כשהוא באיזה
9 מדה רעה יכול להיות שלא יפול במדה רעה אחרת שהיא
10 פרט אחר כו', מה שאין כן שנאת חנם שהוא כלל הכולל
11 כללות הסטרא אחרא שהוא ענין הפירוד וההתחלקות,
12 והוא מקור וסיבת כל המדות רעות כו' כנ"ל, והוא ההיפך

13 ומנגד לכללות שם הוי' כנ"ל וכמו שיתבאר. לזאת מי
14 שחש לנפשו שלא תהיה בתוך הקליפה והסטרא אחרא ולא
15 יפול במדות רעות ח"ו, כי אם יעשה את מלאכתו לעבוד
16 את ה' כדבעי למהוי ויברר ויזכך מדותיו הטבעים כו',
17 צריך לחפש בחיפוש אחר חיפוש לאור הנר ה' נשמת
18 אדם ולבדוק בחורין ובסדקים למצוא כל חלקי פרטי הרע
19 הנ"ל (שהם המונעים אותו מעבודה אמיתית ואינו מברר
20 ומזכך מדותיו כו' כנ"ל) ולבערם לגמרי מנפשו, ואז ילך
21 לבטח דרכו בעבודה בתפלה בבחינת ביטול וזיכוך המדות
22 וקיום התורה ומצוות כדבעי כו'.
23 קיצור. שנאת חנם להיותה כלל ומקור לכל מדות רעות
24 צריכה חיפוש ביותר וביעור לגמרי.

שמחת תורה ופרשת נח רנ"ט

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"א

1 התגלות רחמים רבים ועצמיים – דוקא בעת צרתם ובזמן הגלות, כי עת צרה היא ליעקב ודוקא
2 ממנה יושע – נצחון המלחמה באופן נסי. מלחמת היוונים – רוחנית ותמידית, להשכיחם
3 תורתך. והנצחון ע"י ידיעת גדלות ה' שהוא מצוי ראשון וכו'.

4 "וְאֵתָהּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עֲמַדְתָּ לָהֶם בְּעַת צָרָתָם, רַבָּתְ אֵת
5 רִיבָם דִּנְתָּ אֵת דִּינָם נִקְמְתָּ אֵת נִקְמָתָם". וְהִנֵּה
6 "בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים" הֵם הַרְחֵמִים הָעֲצָמִיִּים דְּעֲצָמוֹת אִוֶּר אֵין
7 סוּף בְּרוּף הוּא שֶׁהֵם אֶהְבָּה נִצְחִית וְעֲצָמִית, הִינּוּ הָאֶהְבָּה
8 הַבָּאָה מֵצַד הַהִתְקַשְׁרוֹת הָעֲצָמִית דְּעֲצָמוֹת אֵין סוּף וְעֲצָמוֹת

9 הַנִּשְׁמָה, לְהִיּוֹת דְּעֲצָם הַנִּשְׁמָה בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
10 וְעֲצָמוֹת אִוֶּר אֵין סוּף בְּרוּף הוּא אֶחָד מִמֶּשׁ, וְהִתְגַּלּוּת
11 "בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים" שֶׁהֵם הַרְחֵמִים עֲצָמִיִּים וְנִצְחִיִּים דְּעֲצָמוֹת
12 אֵין סוּף לִיִּשְׂרָאֵל מִתְגַּלִּים בְּעַת צָרָתָם דִּיןָא, שֶׁהוּא זְמַן
13 הַגְּלוּת בְּרַבּוּי הָעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרִים עַל כָּל עֲנִינֵי אֱלָקוֹת.

שְׁצָרִיכִים לְלַמֵּד מֵהַשֵּׁכֶל אֲנוֹשֵׁי מַסָּכִים עָלָיו וְלִשְׁכַּח
שֶׁהִיא תוֹרַת הָרִי, מֵאֵכָן פֶּאֶרְגָּעֶסֶן אִז דָּאס אִיז תוֹרַת הָרִי, וְלִהְיוֹת
עַל חֲקֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֲפִשְׁאֵפֶן דִּי גַעְטְלִיכְקֵיט
אִין עֵס זָאל זײַן "מִצְוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה", וְלִנְצֹחַ אֶת
הַמְלַחְמָה הַזֶּה עַל יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁהוּא יְדִיעַת הָרִי בְּהִבְנָה
וְהַשְׁגָּה לִידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מִצְוֵי רִאשׁוֹן מִמְּצִיא כָּל נִמְצָא,
וְכָל הַנִּמְצָאִים בְּשָׁמַיִם וָאָרֶץ וּמֵה שְׁבִיגִיָּהם לֹא נִמְצָאוּ אֲלָא
מֵאַמְתַּת הַמְּצָאוֹ, וְהִינּוּ שְׁעַל יְדֵי הַשְׁגָּת עֲנִין אֲמַתַּת הַמְּצָאוֹ
הַזֶּה אֲנוּ מִשְׁגִּיגִים שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מִצְוֵי רִאשׁוֹן וּמִמְּצִיא כָּל
נִמְצָא, וְכִמּוֹ שֶׁפֶתַח רַבְּנוּ (הַזֶּקֶן) נִשְׁמָתוֹ עֲדָן, דְּמַהוּתוֹ
וְעִצְמוֹתוֹ שֶׁל הַמְּאָצִיל הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא שֶׁמְצִיאֹתוֹ הוּא
מִעֲצֻמוֹתוֹ וְאִינוּ עֲלוּל מֵאִיָּזָה עֲלֵה שֶׁקֶדְמָה לוֹ חֵס וְשְׁלוֹם,
הַזֶּה הוּא לְבָדוֹ בְּכַחוֹ וְיִכְלָתוֹ לְבָרָא יֵשׁ מֵאִין וְאִפְסֵי הַמְּחַלֵּט
כָּלִי שׁוּם עֲלֵה וְסִבָּה אַחֲרָת קוֹדֶמֶת לִישׁ הַזֶּה, וְהִינּוּ דְּמַאֲמַתַּת
הַמְּצָאוֹ שֶׁמְצִיאֹתוֹ הוּא מִעֲצֻמוֹתוֹ הַזֶּה הוּא מוֹכֵן שֶׁהוּא
מִצְוֵי רִאשׁוֹן, וְלִהְיוֹתוֹ מִצְוֵי רִאשׁוֹן הַזֶּה רַק הוּא הַמְּמַצִּיא כָּל
נִמְצָא, אֲשֶׁר עַל כֵּן הַזֶּה כָּל הַנִּמְצָאִים בְּשָׁמַיִם וָאָרֶץ וּמֵה
שְׁבִיגִיָּהם, הַזֶּה כָּל עֲנִין מְצִיאֹתָם לֹא נִמְצָאוּ אֲלָא מֵאַמְתַּת
הַמְּצָאוֹ כָּלִי שׁוּם עֲלֵה וְסִבָּה אַחֲרָת קוֹדֶמֶת לְהַתְּהוּתָם.

שבת פרשת ויגש, תש"א.

וְלִכְאוּרָה הָרִי בְּזִמְן הַגְּלוּיִים שֶׁל מַעֲלָה בְּעוֹלָם בְּכָלִל
וְכִישְׁרָאֵל בְּפֶרֶט, כִּמּוֹ בְּזִמְן הַבִּיט שֶׁהִי אִז גְּלוּיִים שְׁלִמְעֵלָה
מֵהַטְּבַע בְּגִלּוֹי לְעִין כָּל, וְיִשְׁרָאֵל הָיוּ בְּמִנוּחָה אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ
וְאִישׁ תַּחַת תְּאֻנָּתוֹ וְהָיוּ בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה, הַזֶּה זִמְן כְּזֶה הוּא
מִסְגָּל לְגִלּוֹי רַחֲמִים עֲצֻמִּים. אֲבָל בְּזִמְן הַגְּלוּיֹת ד' אֲתוּתֵינוּ
לֹא רָאִינוּ וְאִין אֲתָנוּ יוֹדַע עַד מָה, וְרַבּוֹ הַהֲעֲלָמוֹת
וְהַהֲסָתָרִים בְּמָאֵד, וְ[עַם] יִשְׂרָאֵל מִפְּזֹר וּמִפְּזֹר בְּכָל הָאֲרָצוֹת
וְהוֹלְכִים בְּרֹאשׁ גּוֹלִים מְעֻנִּים וּמִדְּבָאִים, וְכָל עֲנִינֵי אֱלָקוֹת
תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְאִפְלוּ עֲנִינִים רוּחָנִיִּים מְבֻזִּים וּשְׁפָלִים
בְּהַתְּגַבְּרוּת הַחֲמֹר עַל הַצּוּרָה, וְעַת צָרָה הִיא לִיעֲקֹב, הַזֶּה
מִמֶּנָּה יִשְׁעַ שְׁאֵז דּוֹקָא הִיא הַתְּגַלּוּת רַחֲמֵי הַרְבֵּים,
וְהַתְּגַלּוּת הִיא ד' יִרְבֶּת אֶת רִיבָם, דִּנְתָּ אֶת דִּינָם, נִקְמַת אֶת
נִקְמָתָם, וְיִבְרָךְ מִמִּילָא הַזֶּה בְּאֵצְמוֹת הַמְּלַחְמָה, וְעַם הָיִית
שֶׁהִי בְּדִרְךְ מְלַחְמָה שֶׁהוּא עֲנִין הַלְּבָשָׁה טְבִיעִית, אֲבָל
בְּאַמְתַּת הַזֶּה הִיָּה בְּאִפְן נָסִי, שְׁוָהוּ "מִסְרַת גְּבוּרִים בִּיד
חֲלָשִׁים, רַבִּים בִּיד מְעֻטִּים" כו', וְהַעֲצָקָה בְּעַת צָרָתָם הִיָּתָה
"הָרִי" אֲלֵקִינוּ הָרִי אַחֲד", דְּמִלְחָמַת הַיּוֹנִים הִיָּתָה מְלַחְמָה
רוּחָנִית תְּמִידִית אֲשֶׁר כָּל עַקֵּר עֲנִין מְלַחְמָתָם הוּא לְהַשְׁכִּיחַ
אֶת תּוֹרַת הָרִי וְלִהְיוֹת עַל חֲקֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהִינּוּ

א. להשכיח שזהו תורת הוי' (רק ללמוד את התורה מפני שהיא חכמה). ב. לבטל ענין האלקות ושזה יהיה (קיום המצוות רק מתוך).

לקוטי דיבורים

ובזה אזכרה גם אני בתורת אבי.
ביני לביני שלח הוד כ"ק רבנו הגדול פ"נ לכ"ק
האדמו"ר ה' נחום מצ'רנובל זצ"ל ועבר מה שעבר,
והרבנית בת רבנו נסתלקה, וקודם מסירת נפשה ביקשה
את רבנו הגדול אשר הוא בעצמו יחנך וידריך את בנה
ומהיותו בן שלש שנים הנהו תמיד בגן עדן העליון.
בחיבת גדולה ובחרדת קדש מזכירים כל החסידים
הגדולים בכלל ושלשת אבירי החסידים הנ"ל בפרט, את
שם בת רבנו הרבנית הקדושה, כי כל אחד יודע היטיב
אשר מסירת נפשה ואצילות רוחה הצילו את אילנא דחיי.

* * *

הילד ר' מענדעלע, כנער בן גילו, משחק היה בדברים
של מה בכך, ובעת שרבנו הגדול היה מתפלל היה הוא
לוקח תפוחי אדמה, עושה מהם כדוגמת בתים של
תפילין קשורים בשרוכים והיה לובשם בזרועו ובראשו.
וכאשר רבנו הגדול היה חולץ תפיליו, היה גם הילד ר'
מענדעלע חולץ תפיליו, והיה משחק עמהם, אווז
בשרוכים ומושכם על גבי הרצפה, כמשחק נערים
קטנים.

המצב ההוא, אחרי חידודי הענינים שנעשו על ידי
הדילטוריא בין האדמו"רים שבארץ הקודש, ואדמו"רי
וואהלין ובין אבינו רבנו הוא מבהיל מאד, ועל פי הדברים
אשר שמעתי מאבי יכולים להיות ח"ו תוצאות איומות.
שלשים שנה - אמר אבי - צריך האילן הטוב לעידור
וניכוש עד אשר יתן פרי, מאז היותו אילן, תורת מורנו
הבעש"ט ומורנו המגיד זה עתה נהיה לאילנא דחיי, ועתה
נתעורר הקטרוג הנורא אשר יוכל לגדע את הכל, חפץ
הנני לחיות, כי כן הוא חיוב האדם על פי התורה אבל
עוד יותר חפץ הנני לעדר ולנכש את האילן הזה שיתן
את פרי עד כי יבוא שילה. מורי המגיד נ"ע הגיד לי כי
יבואו עתים רעים, והבטיח לי אשר בכל עת יעזורני,
ראיתי את מורי ורבו, אבל פניהם שחור, אות הוא כי
תורתם בסכנה ואות הוא כי...
מענינות מים נפתחו - אומר החסיד ר' משה ווילנקר
- בהלה אחזה כולנו, ונבכה בבכי רב, ודעתנו מתבלבלת.
ובכן - אומרת הרבנית - החלטתי לתת חיי תמורת
חיי אבי, הנני חפצה להיות כפרתו, הנני נותנת את ימי
חיי לאבי, אני הולכת למיתה ואבי ילך לחיים טובים
ארוכים בשביל להחזיק האילן אשר נטע, ויעדרו וינכשו,

1 בעת שחכינו ב"גן עדן התחתון" על חזרת הדרוש על
 2 שלשה דברים הנ"ל, ראינו דרך אחד הסדקים כי אחד
 3 תפוחי האדמה הסתבך סביבות רגל השולחן, וישחה רבנו
 4 הגדול והסיר העיכוב, והילד ר' מענדעלע התענג במאד
 5 וירוף וירקוד כילד קטן.
 6 כשחלץ רבנו הגדול תפילין דר"ת, פתח את הדלת
 7 ויכנסו לחזור את הדרוש, ואנכי נשארתי על עמדי, כי
 8 יראתי לכנס פנימה, אך כרגע שאל רבנו הגדול, מי
 9 נשאר שם, ענה אחד החסידים: שם נשאר אברך, ואמר
 10 רבנו: יכנס גם הוא, מאברך צעיר יכול הרי להיות אדם
 11 זקן.
 12 התבלבלתי במאד עד כי ברגעים הראשונים לא
 13 ראיתי ולא שמעתי מאומה, רק הדברים דברי קדש
 14 "מאברך צעיר יכול הרי להיות אדם זקן" האירו לנגד
 15 עיני, ומלאו את מוחי ולבי, ועבר איזה זמן עד אשר באתי
 16 אל בינתי, ואכנס ואעמוד בשורה האחרונה.
 17 בה בשעה הרגשתי איך כי הילד ר' מענדעלע דוחק
 18 עצמו בינינו, נדמה היה לי פן ואולי, מחפש הוא אחר
 19 אחד הצעצועים שלו ויראתי שלא יבלבל, ואפנה ואראה
 20 כי אוחז הוא תפוחי האדמה בידיו, דוחק עצמו לשמוע
 21 ועברה מחשבה במוחי: האפשר הדבר כי יחפץ לשמוע.

22 ואשמע קול קדוש רבנו הגדול לאמר: הוא שומע,
 23 הוא שומע, עוד תדע שהוא שומע.
 24 לשמע דברי קדש אלה נבהלתי, ובבואי למנוחתי הנה
 25 בעוד עמדי ב"גן עדן העליון" יראתי לחשוב איזה מחשבה
 26 כי במוחש ראיתי, אשר רבנו הגדול, רואה הוא
 27 מחשבותיו של כל אחד.
 28 אחרי צאתנו, ובואנו להיכל לחזור הדרוש בינינו,
 29 חקרו ודרשו החסידים בינם לבין עצמם לדעת על מי
 30 ולמי אמר רבנו הגדול: הוא שומע, הוא שומע, עוד תדע
 31 שהוא שומע, ונשאר בסוד גמור יותר מארבעים וחמש
 32 שנים¹¹. בהיות הוד כ"ק אאזמו"ר מורנו בן שמונה שנים
 33 כבר למד בעיון רב גמרא ופוסקים, ורבנו הגדול מפאר
 34 את טיב כשרונותיו וידיעתו הגדולה והרחבה בלימוד לפני
 35 בנו הוד כ"ק אאזמו"ר רבנו האמצעי, ומדבר אתו כי יקח
 36 אותו לחתן עבור בתו הרבנית חי' מושקא זצ"ל.
 37 קבלה היא אשר בהשיחה ההיא היו דיבורים
 38 מופלאים, רבנו האמצעי אמר על עצמו שהוא מיוחס
 39 גדול שיש לו אב רבי, השיב רבנו כי יחוסו גדול יותר שיש
 40 לו בן רבי, וכתב¹² כי לא ימושו מפיו כו' עולם, ובכן קח
 41 אותו לחתן עבור בתך. וכן היה.

רשימה לחג הגאולה יב"ג תמוז

(12) ישעיה נט, א.

(11) ראה "ספר התולדות - רבנו הצמח צדק" עמוד 75 ואילך.

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק קי"ז – השמש ובתו היחידה

1 ר' יונתן, השמש ממנסק, ובאשה רחל היו רוצים יותר שיהיה להם בן זכר, אך כאשר הקב"ה חנן
 2 אותם בבת שמחו גם על כך.
 3 עם זאת החליטו ביניהם ההורים המאושרים לגדל את בתם, שרה רבקה, כאילו היתה בן, כלומר,
 4 ללמד אותה תורה משחר ילדותה, שלא כפי שנהגו רבים אחרים באותה תקופה להימנע מללמד תורה
 5 לבנות.
 6 ר' יונתן למד בעצמו עם שרה רבקה, ובהדרגה: תחלה לימוד הקריאה, ולאחר מכן חומש ונ"ך,
 7 משנה, גמרא, אגדה, מדרש. אך השמש והשמשיית שמרו את הדבר בסוד. הם חששו שמא יהודי מינסק,
 8 ובמיוחד באי בית-המדרש בו כיהן ר' יונתן, יפרשו את הדבר שלא כהלכה.
 9 כך עברו שנים ושרה רבקה גדלה להיות למדנית. מובן שבד בבד חונכה למוסר ולמדות טובות.
 10 טוב לבה וצניעותה הוכרו וצוינו לשבח על-ידי מכיריה.
 11 בהגיע שרה רבקה לגיל שבע-עשרה שנה שלח ר' מאיר נתן החנווני, ממתפללי בית-מדרשו של
 12 ר' יונתן, שדכן אל השמש. הוא רצה ששרה רבקה טובת הלב והצנועה תינשא לבנו. הוא ידע היטב

1 כי אין לר' יונתן כסף לנדוניה או להבטחת מזונות לזוג על שולחנו. הוא היה מוכן, איפוא, לשאת בכל
2 ההוצאות, כולל הוצאות החתונה ואפילו צרכי ובגדי הכלה.

3 ברם, השדכן יצא מביתו של ר' יונתן בלא כלום. הוא לא השיב לו לא הן ולא לאו.

4 ר' מאיר נתן הניח כי הדבר נובע מאופיו השתקני של ר' יונתן, אך ודאי - כך סבר - הוא מסכים
5 לשידוך. סוף-סוף יודע הוא בוודאי כי זה שידוך פז עבור השמש הקבצן. לאחר שהשדכן דיבר עם ר'
6 יונתן פעמיים ושלוש ולא הצליח לקבל ממנו תשובה ברורה - החליט ר' מאיר נתן לשלוח לא את
7 השדכן כי אם את אחד ממקורביו, ולא אל אביה השתקן של שרה רבקה כי אם אל אמה, באשה רחל,
8 שנחשבה למיושבת בדעתה יותר מבעלה הבטלן.

9 באשה רחל ענתה ב"לאו" ברור, בהסבירה את הסיבה לכך בעובדה ששרה רבקה שודכה בחשאי
10 בהיותה תינוקת רכה, כסגולה לאריכות ימים. פירוש הדבר שדחיית השידוך עם ר' מאיר נתן אינה
11 נובעת מיחס שלילי שלהם אליו. באשה רחל לא גילתה מי הוא המשוך, ואיש גם לא לחץ עליה
12 שתעשה זאת, שכן היתה זו תופעה נפוצה, לשדך ילדים בגיל רך כסגולה לאריכות ימים. ברם, כאן
13 היה לענין רקע מיוחד במינו כפי שהתחוויר מאוחר יותר.

14 כעבור מספר חדשים נודע כי שרה רבקה שודכה מיד לאחר היוולדה אל לא אחר מאשר ר' נחמן
15 יצחק העילוי, בנו של ר' שמעון לייב הבלן, אשר לאחר פטירתו נודע על-ידי בנו הגאוני שלא היה
16 אלא צדיק נסתר. התברר כי השידוך נגמר בין שני ההורים - ר' שמעון לייב הבלן ור' יונתן השמש.

17 עתה הובן על-ידי הכל כי ר' שמעון לייב, הצדיק הנסתר, לא היה משתדך עם מאן-דהוא פחות.
18 אם בחר בביתו של ר' יונתן, מיד לאחר היוולדה, עבור בנו העילוי - ודאי גם ר' יונתן עצמו גם הוא
19 צדיק נסתר.

20 כל מינסק דיברה על השידוך. רבים, פשוט, קינאו בר' יונתן: העילוי ר' נחמן יצחק, אשר גדולי
21 העשירים וגדולי התורה שאפו לזכות בו כחתן - נעשה חתנו של ר' יונתן השמש!

22 הכל איחלו לשמש ברכת "מזל טוב" בפה מלא. ר' יונתן השיב בקושי לאיחולים. הוא נשאר שתקן
23 כמו תמיד. בחיוך קל קיבל את הערות המברכים על גודל הזכות שיש לו בכך שנפל בגורלו חתן כה
24 גאוני.

25 מועד החתונה נקבע בשעה טובה. רבים ציפו שר' יונתן יקיים חגיגת נישואין מפוארת, לכבוד
26 החתן הנפלא שזכה בו. נכון, אמנם, שהיה רק שמש עני, אך במאמץ מסויים, בעזרת הכנסות אשתו
27 כמיילדת ובעזרה מצד מתפללי בית המדרש שלו, היה מסוגל לקיים חתונה מכובדת. כל המתפללים
28 היו מוכנים בחפץ לב להושיט סיוע לצרכי החתונה, לא כל-כך בגלל השמש עצמו כי אם בעיקר בגלל
29 החתן העילוי שכל העיר דיברה על גאונותו.

30 ברם, על דעתו של ר' יונתן לא עלה כלל ליהנות ממתנת בשר ודם אפילו כחוט השערה. כן לא
31 מצא לנכון להתאמץ באופן מיוחד לשם כך.

32 האורחים שהזמין ר' יונתן לנישואי בתו היחידה היו מוזרים ביותר. ארבעה מן המוזמנים היו
33 אכסנאים בבית ה"הקדש" להכנסת אורחים. היו אלה יהודים עם בגדים בלואים וקרועים שאיש לא
34 הסתכל עליהם מעולם. עוד ששה-שבעה מוזמנים נאספו בין הקבצנים המחזרים על פתחי בתי מינסק
35 לבקשת נדבה. מלבדם הגיעו לחתונה שני אורחים, שהתאכסנו בבית המדרש שבו כיהן ר' יונתן כשמש.
36 אחד מבין שני האורחים סידר את הקידושין, והשני אמר את שבע הברכות.

- 1 מרבית בעלי-הבתים של מינסק לא ידעו כלל על קיום החתונה. רק למחרת נודע בעיר על הנישואין
2 שהתקיימו יום לפני כן. הזוג הצעיר עבר לגור בבית האלמנה, אם החתן, שהחזיקה עדיין בבית המרחץ,
3 וגרה באחד מאגפיו. לשם הגיעו למחרת החתונה גדולי התורה של מינסק כדי לאחל לר' נחמן יצחק,
4 החתן העילוי, ברכת מזל טוב, לאחר שנודע להם על נישואיו. ר' נחמן יצחק השמיע בפניהם את דרשת
5 הנישואין המקובלת, וכולם התפעלו מעומק חידושי ומבקיאותו המופלגת.
- 6 כעבור זמן קצר החלו בעלי-בתים במינסק לטכס עצה למצוא מקור מחיה לזוג הצעיר. הוצעה לו
7 כהונת ראש ישיבה. כל אחת מן הישיבות הרבות שהיו במינסק היתה שמחה להכתירו לראש ישיבה.
8 אך ר' נחמן יצחק סירב לקבל את ההצעות. הוא אמר כי יש לו עדיין הרבה ללמוד לעצמו וטרם נהיה
9 ראוי ללמד אחרים. כך אמנם עשה. הוא ישב ולמד תורה ביתר שקידה ויתר התלהבות מאשר לפני
10 הנישואין.
- 11 בינתיים החלה מינסק להתעניין יותר באישיותו של ר' יונתן השמש, חותנו של ר' נחמן יצחק.
12 כיוון שהשידוך בין בתו לבין בנו של ר' שמעון לייב, הבלן הנסתר, נעשה עוד בילדותם, על-פי ציווי
13 הבלן לפני פטירתו, ברור שגם ר' יונתן הוא צדיק נסתר כמחותנו. שתקנותו של ר' יונתן והתנהגותו
14 המסתורית חיזקה עוד יותר את הרושם הזה. אנשים נזכרו כי שנים רבות חיו ר' יונתן ואשתו בפרישות,
15 כאשר הוא ישן בבית המדרש מאחורי התנור והיא בעזרת נשים.
- 16 החלו, איפוא, הכל לעקוב אחרי ר' יונתן ובאשה רחל. לא גרעו עין מכל צעדיהם ושמרו את מוצא
17 פיהם. השמש ואשתו החלו לחוש שלא בנחת. כפי הנראה היה להם אכן מה להסתיר וטרם הגיעה
18 שעתם להתגלות.
- 19 ביום בהיר אחד התברר במינסק כי ר' יונתן ובאשה רחל נעלמו מן העיר. איש לא ידע לאן הלכו.
20 בתם נשארה במינסק עם בעלה. איש לא ידע על למדנותה של שרה רבקה, והדבר גם לא עלה על
21 הדעת. כל תשומת הלב הוקדשה לגאונותו של בעלה, ר' נחמן יצחק. הזוג חי מהכנסות הבלנית
22 האלמנה, אמו של ר' נחמן יצחק, שהמשיכה לעבוד בבית המרחץ כששרה רבקה מצטרפת כמסייעת
23 לעבודת חותנתה, ור' נחמן יצחק יושב על התורה ועל העבודה.
- 24 יהודי מינסק הצטערו על כך ששתי הנשים. האלמנה וכלתה, נאלצות לעבוד עבודת פרך כזו, אך
25 אלה מצדן סירבו אפילו לחשוב על פרנסה אחרת.
- 26 כך עברו שנים. שרה רבקה היתה כבר אם לשני ילדים, אך אורח חייהם לא השתנה במאומה. ר'
27 נחמן יצחק המשיך לעסוק בתורה ובעבודת ה' בשקידה, כשאמו ואשתו מתעסקות בבית המרחץ
28 ומשתכרות מזה למחיית המשפחות.

אגרות קודש

- 1 ב"ה ה' ז' כסלו רפ"ב
2 שלום וברכה.
3 הראשון אשר ביקש ופעל את ההצלחה מאת האלקים הי'
4 אליעזר עבד אברהם כמבואר ענינו בא[נ]ר[ך] בתורה, אשר כנראה
5 בזה ברכו אברהם אדונו כאמור ויאמר אלי כו' ישלח מלאכו
6 אתך והצליח דרכך, וכן התפאר בזה באמרו והוי' הצליח דרכי.
7 השני יוסף שנק' איש מצליח, ואי' בילקוט גבר קפ"ז
- 8 (מדלג), שדילג מגדולה לגדולה ונתעלה בעילוי אחר עילוי, וזהו
9 כי כל אשר הוא עושה ד' מצליח בידו.
10 השלישי שאול שברכו שמואל, ואמר לו וצלחה עליך רוח
11 ד' כו' ונהפכת לאיש אחר.
12 הרביעי שלמה דכתי' ב' תחת דוד אביו ויצלח, וישמעו
13 אליו כל ישראל.
14 החמישי חזקי דכתי' ב' ויצלח יחזקיהו בכל מעשהו.

אנושי, ולפי האמת גם המובן בשכל אנושי אינו אמת ומכוון
לאמיתותו של דבר, כי מי זה יחכם לראות את הנולד ביום כי
יבוא, אלא שהוא עושה על דעתו ותבונתו וה' מצליח לו [מבלי]
אשר יודע כלל מאין בא עזרו וישועתו, ביתו ונחלתו יפרוץ
במאד עד בלי די.
והנה כמו שהוא בחומריות העסקים במסחר וקנין הוא גם
בעבודה הרוחנית, אשר יש שעניניו מצליחים, דירידת הנשמה
בגוף היא ג"כ עסק ומסחר (כמבואר בד"ה אם כסף תלוה, של
כ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה נב"מ ז"ע), וההצלחה היא בזה,
דכל מה שהוא עושה בקביעו עתי' לתורה ועבודת התפלה
(לפ"ע) וקיום המצות והזהירות (באמת לא מצד החיצוניות
והרגילות, כ"א באמת ממש כו'), ד' מצליח בידו.
ובכללות ענין זה מצינו ששה עבודות חלוקות שהם ו'
הנ"ל, הא' היא מי שהוא בבחי' עבד, עבד אברהם אנכי,
דאברם הוא שכל הנעלם מכל רעיון, ועבד אנכי לקיים ולעשות
כפי גזירת האדון ית' ויתעל', וזה בכחו לבקש את ההצלחה,
והוא גם פועל כזאת מאת האדון, להיות עבודתו נאמנה.
הב' הוא בעל נשמה בעצם (כלומר נשמה כללית).
הג' מי שדרכו במתון והצנע, ונחבא אל הכלים. דהכוונה
בזה דאף שהוא מבעלי דעה רחבה יודע ומשיג בטוב ועם זה
הוא בתכלי' הביטול לדבר שאינו מושג ונתפס בשכל כלל.
ומאחר שבידיעתו בא לידי ידיעה כזו שהוא אינו יודע מאומה,
והעיקר היא ההשפעה והגילוי מלמעלה, הנה בזה נעשה כלי
כי תצליח גם עליו אור עליון, להיות כל עניניו מצליחים.
הד' מה שהנקודה בא בירושה, והוא מתעצם בזה בכל
לבו, ומתאמץ בכל כח נפשו לחפץ במעולה ראוי להצלחה
אלקית.
הה' בעד החזקת התורה בכח חזק, וכמבואר בסנהדרין
צ"ד ב' ארי"נ חובל עול של סנהריב מפני שמנו של חזקיהו
כו', ואי' בילקוט (רמז תתקל"ד) ולזבולן אמר שמח זבולן כו',
והלא יששכר גדול מזבולן, אלא ע"י שהי' זבולן פורש לים
ויוצא לפרקמטיא ובא ונותן לתוך פיו של יששכר (שהם נבונים
ועוסקי' בתורה) לפיכך נתן לו (יששכר לזבולן) שכר בעמלו.
והו' בעד התחזקות ומס"נ בבנין בית ד' (במועד אשר ציוה
ד'), ולהיותו מוסר כל אשר לו בגופו ומאדו בגלל רצון ד' יזכה
להצלחה בלתי מוגבלת, וכדאי' בילקוט (תתקל"ה) נכשל אדם
בדבר שהוא חייב בה מיתה בידי שמים מה יעשה ויחי',
יתעסק בתורה כו', אם אינו יודע לקרות ולשנות מה יעשה
ויחי', ילך ויתמנה כו' גבאי של צדקה והוא נצול.
ואל אלקים ד' צבאות נותן התורה, אשר יעד והבטיח לכל
עושי טוב להיות בעזרם, הוא הנותן הצלחה אושר ועושר בלי
גבול, מציאו' חן וחסד בעיני כל, לכל ההולכים בדרכי התורה
והמצוה בחיבת הקדש כאמור.

הששי נחמי' דכתי' בי' אנא ד' תהי' נא אזניך קשבת אל
תפלת עבדך ואל תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמך
והצלחה נא לעבדך היום ותנהו לרחמים.
והנה כללות ענין ההצלחה הוא דבר שלמעלה מדרך
הטבע, שהו"ע מזל, כמו שקורין איש מוצלח, בר מזל, גליק
בלע"ז. ופירש בפרדס בעה"כ ערך מזל שנק' כת"ר והטעם כי
הוא המשפיע כו' להיות בחי' זו למעלה מבחי' שכל,
שראשיתה במדרי' החכ', משא"כ מזל הוא למעלה משכל
והוא בחי' כתר.
אמנם בדרז"ל מצינו 9 מחלוקת בדבר, ר' חנינא אומר מזל
מחכים (לפי המזל היא החכ' כדאמר דבחמה נהיר וחכים,
רש"י) מזל מעשיר, ויש מזל לישראל (שאין תפלה וצדקה
משנה את המזל, רש"י), ר' יוחנן אמר אין מזל לישראל (דע"י
תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה, רש"י). וכ"ק רבינו הגדול
פ"י אין מזל לישראל, שבחי' אין הוא המזל דישראל, וא"כ
הוא כמר וכמר, דיש מזל לישראל, אמנם מזל זה הוא בחי'
אין. וביאור ענינו הוא כדפי' בפרד"ס שער אם א"ס הוא הכתר
פ"ז כי הבינה שבכתר נקרא מזל שהוא בחינת המשפעת
שבכתר, ומזיל להם שפע, ע"כ דבבחי' כתר יש בו ב' מדרי',
דהוא הממוצע וכל ממוצע כלול מב' מדרי', בחי' העליונה שבו
הוא למעלה מעלה מגדר השפעת השכל, ובחי' תחתונה שבו
מה שהוא ראש ומקור לבחי' שכל, וזהו בחי' מזל, מה שנוזל
ונוטף, אמנם זה עצמו הוא בחי' אין לפי שהוא למעלה מעלה
עדיין מבחי' שכל. וזהו והחכ' מאין תמצא, דמצאות החכ'
שהיא ראשית השכל הוא מאין שהוא בחי' כתר.
והנה ההצלחה שזהו מה שתלוי במזל, פ"י בלמעלה מן
השכל, הוא גם במסחר, בכל העניני' בבית ובשדה, דארז"ל
(פסחים נ"ד ב' הובא באגה"ק סי' כ"ב) שאין אדם יודע במה
משתכר כו', וכמו שראינו במוחש בכמה בעלי הצלחה, כדאשר
הם עושי' איזה דבר, אף שבשכל אנושי אין לו מקום כלל,
מ"מ לפי גודל הצלחתן נעשה הדבר ההוא מעולה ביותר, ומי
שמתחכם בהתחכמות יתירה ועושה הכל בסדר מסודר ובדעת
יתירה ואין מועיל, וכמ"ש וגם לא לנבנים עשר, רק הכל תלוי
במזל והצלחה שלמעלה מן השכל.
ובגמרא (ע"ז י"ט ב') אריב"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי
בנביאים ומשולש בכתובים, כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין
לו. דהנה כתי' כי טוב סחרה, דענין המסחר הוא מה שמפזרים
כסף וזהב רב בריבוי עסקים, ולשעה הרי מוציאים מרשותו
לגמרי בפיזור רב פה ושם, והכוונה היא להשתכר ולהרויח וכל
אשר ירבה לפזר גם בהוצאת שכירים ופקידים הנה הכל הוא
לכוונה אחת דמפזר ונוסף עוד רוחים גדולים ועצומי'.
וההצלחה היא בזה בהשגת האנשי' הדרושי', ועוד זאת דגם
הבלתי ראוי נעשה ראוי וטוב, וכן בעצם העסקי' ההצלחה
היא דכל אשר עושה, גם דבר'י הבלתי מובנים ומושגי' בשכל

פרשת מקץ

מא וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפָרְעָה חָלָם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל-הַיָּאָר: ^א וְהִנֵּה מִן-הַיָּאָר עֹלֹת שִׁבְעַת פָּרוֹת יִפּוֹת מֵרָאִה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר וּתְרַעֲיָנָה בָּאָחוּ: ^ב וְהִנֵּה שִׁבְעַת פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן-הַיָּאָר רָעוֹת מֵרָאִה וְדָקוֹת בָּשָׂר וּתַעֲמֻדָּנָה אֵצֶל הַפָּרוֹת עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר: ^ג וְתֹאכְלֶנָּה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמֵּרָאִה וְדָקוֹת הַבָּשָׂר אֶת שִׁבְעַת הַפָּרוֹת יִפֹּת הַמֵּרָאִה וְהַבְּרִיאוֹת וַיִּיקֶץ פָּרְעָה: ^ד וַיִּישָׁן וַיִּחְלֹם שְׁנִית וְהִנֵּה ^ה שִׁבְעַת שִׁבְלִים עֹלֹת בִּקְנָה אֶחָד בְּרִיאוֹת וּטְבוֹת: ^ו וְהִנֵּה שִׁבְעַת שִׁבְלִים דָּקוֹת וּשְׂדוּפֹת קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן: ^ז וְתִבְלַעְנָה הַשִּׁבְלִים הַדָּקוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשִּׁבְלִים הַבְּרִיאוֹת וְהַמְּלֵאוֹת וַיִּיקֶץ פָּרְעָה וְהִנֵּה חִלּוֹם: ^ח (ישראל) וַיְהִי בַּקָּרָן וּתְפַעֵם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת-כָּל-חֲכַמֶּיהָ וַיֹּסֶפֶר פָּרְעָה לָהֶם אֶת-חֲלֹמוֹ וַאֲיֹן-פֹתֵר אוֹתָם לְפָרְעָה: ^ט וַיַּדְבֵּר שֵׁר הַמַּשְׁקִים אֶת-פָּרְעָה לֵאמֹר אֶת-חֲמַטִּי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: ^י פָּרְעָה קִצְף עַל-עַבְדָּיו וַיִּתֵּן אוֹתִי בְּמִשְׁמֹר בֵּית שֵׁר הַמִּבְחִים אוֹתִי וְאֶת שֵׁר הָאֲפִים: ^{יא} וַנַּחֲלֵמָה חִלּוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ בְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלָמְנוּ: ^{יב} וְשֵׁם אֶתְנֹנוּ נָעַר עַבְדִּי עֶבֶד לְשֵׁר הַמִּבְחִים וְנִסְפָּר-לוֹ וַיִּפְתֹּר-לָנוּ אֶת-חֲלֹמֹתֵינוּ אִישׁ בְּחֲלֹמוֹ פֹתֵר: ^{יג} וַיְהִי כֹאֲשֶׁר פִּתְרָה לָנוּ כֵּן הָיָה אוֹתִי הַשִּׁיב עַל-כַּפֵּי וְאֶתוֹ תָּלַח: ^{יד} וַיִּשְׁלַח פָּרְעָה וַיִּקְרָא אֶת-יֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן-הַבּוֹר וַיַּגְלֵחַ וַיַּחֲלֵף שְׂמֹלֹתָיו וַיָּבֵא אֶל-פָּרְעָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 85)

ופרעה חלם (מא, א) חלומותיו של יוסף בפרשת וישב, וכן חלומותיו של פרעה, היו סבות לגלות מצרים, שרש כל הגליות. ומבאר בהסידות, שיש קשר בין שני הדברים, כי בזמן הגלות האדם הוא בגדר 'חולם', ככתוב "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים". שכן, חלום נובע מכח הדמיון, המאחד שני דברים מנגזרים; ואף בזמן הגלות כך: בשעת התפלה מרגיש אדם דבקות בה', ולאחר סיום התפלה הוא שוכח הכל ושוקע בעניני העולם.

שני ^{טו} וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל-יֹסֵף חִלּוֹם חֲלָמָתִי וּפִתְרָה

אֵין אוֹתוֹ וְאֲנִי שֹׁמְעָתִי עָלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע חִלּוֹם לְפִתְרָה אוֹתוֹ: ^{טז} וַיַּעַן יֹסֵף אֶת-פָּרְעָה לֵאמֹר בְּלַעְדִּי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת-שָׁלוֹם פָּרְעָה: ^{יז} וַיַּדְבֵּר פָּרְעָה אֶל-יֹסֵף בְּחֲלֹמֵי הַנָּגִי עֹמֵד עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר: ^{יח} וְהִנֵּה מִן-הַיָּאָר עֹלֹת שִׁבְעַת פָּרוֹת בְּרִיאוֹת בָּשָׂר וַיִּפֹּת תָּאֵר וּתְרַעֲיָנָה בָּאָחוּ: ^{יט} וְהִנֵּה שִׁבְעַת-פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן דָּלוֹת וְרָעוֹת תָּאֵר מְאֹד וְרָקוֹת בָּשָׂר לֹא-רָאִיתִי כְהִנֵּה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרַע: ^כ וְתֹאכְלֶנָּה הַפָּרוֹת הַרְקוֹת וְהָרָעוֹת אֶת שִׁבְעַת הַפָּרוֹת הָרֹאשׁוֹנוֹת הַבְּרִיאוֹת: ^{כא} וְתִבְלַאנָּה אֶל-קֶרְפָּנָה וְלֹא נֹדַע כִּי-בָאוּ אֶל-קֶרְפָּנָה וּמְרִאִיתָן רָע כֹּאֲשֶׁר בְּתַחֲלָה וַאֲיָקֶץ: ^{כב} וַאֲרֹא בְּחֲלֹמִי וְהִנֵּה ^{כג} שִׁבְעַת שִׁבְלִים עֹלֹת בִּקְנָה אֶחָד מְלֵאוֹת וּטְבוֹת: ^{כד} וְהִנֵּה שִׁבְעַת שִׁבְלִים צִנְמוֹת דָּקוֹת שְׂדוּפֹת קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶם: ^{כה} וְתִבְלַעְנָן הַשִּׁבְלִים הַדָּקוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשִּׁבְלִים הַטְּבוֹת וַאֲמַר אֶל-הַחֲרָטְמִים וַאֲיֹן מִגִּיד לִי: ^{כו} וַיֹּאמֶר יֹסֵף אֶל-פָּרְעָה חִלּוֹם פָּרְעָה אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֲשָׂה הַגִּיד לְפָרְעָה: ^{כז} שִׁבְעַת פָּרוֹת הַטְּבוֹת שִׁבְעַת שָׁנִים הֵנָּה וְשִׁבְעַת הַשִּׁבְלִים הַטְּבוֹת שִׁבְעַת שָׁנִים הֵנָּה חִלּוֹם אֶחָד הוּא: ^{כח} וְשִׁבְעַת הַפָּרוֹת הַרְקוֹת וְהָרָעוֹת הָעֹלֹת אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַת שָׁנִים הֵנָּה וְשִׁבְעַת הַשִּׁבְלִים הַרְקוֹת שְׂדוּפֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שִׁבְעַת שָׁנֵי רָעָב: ^{כט} הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-פָּרְעָה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֲשָׂה הָרָאִה אֶת-פָּרְעָה: ^ל הִנֵּה שִׁבְעַת שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבְעַת גְּדוֹל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: ^{לא} וְלָקְמוּ שִׁבְעַת שָׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכֹלָה הָרָעָב אֶת-הָאֶרֶץ: ^{לב} וְלֹא-יִוָּדַע הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הָרָעָב הַהוּא אַחֲרֵי-כֵן כִּי-כָבֵד הוּא מְאֹד: ^{לג} וְעַל הַשָּׁנוֹת הַחִלּוֹם אֶל-פָּרְעָה פַּעַמִּים כִּי-נִכְוֵן הַדְּבָר מֵעַם הָאֱלֹהִים וּמִמָּחֵר הָאֱלֹהִים לַעֲשֵׂתוֹ: ^{לד} וְעַתָּה יֵרָא פָּרְעָה אִישׁ נָכוֹן וְחָכָם וַיִּשִּׁיתָהוּ עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: ^{לה} יַעֲשֶׂה פָּרְעָה וַיִּפְקֹד פָּקָדִים עַל-הָאֶרֶץ וְחָמַשׁ אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעַת שָׁנֵי הַשִּׁבְעַת:

מספר: וַיֹּסֶף יֵלֶד שְׁנֵי בָנִים בְּמֶרֶם תְּבוּא שָׁנָה
הָרַעַב אֲשֶׁר יִלְדֶה-לוֹ אִסְנַת בַּת-פּוֹטִי פָּרַע כְּהֵן
אֵוֹן: ^א וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת-שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי-נִשְׁנִי
אֱלֹהִים אֶת-כָּל-עַמְלִי וְאֵת כָּל-בֵּית אָבִי: ^ב וְאֵת
שֵׁם הַשְּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי-הִפְרִנִי אֱלֹהִים בָּאָרֶץ
עַנְיִי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 10 עמ' 433)

כִּי נִשְׁנִי אֱלֹקִים . . . כִּי הִפְרִנִי אֱלֹקִים (מא, נא-נב)

מְנַשֶּׁה – יוסף חשש שבסביבה המצרית הטמאה ישכח את
בית אביו ויאבד את צדקתו, וקריאת שם זה הזכירה לו תמיד
סכנה זו וכך הצליח להתגבר ולא לשכח. אפרים – מורה על
שלב שני ונעלה יותר. לא זו בלבד שמצרים לא השפיעה עליו
לרעה, אלא היא עצמה הביאה ל'פריון' והתעלות רוחנית,
בבחינת 'חרון האור מתוך החשך'.

רבי: ^ג וַתְּכַלֶּינָה שְׁבַע שָׁנִי הַשְּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה בָּאָרֶץ
מִצָּרִים: ^ד וַתַּחֲלִינָה שְׁבַע שָׁנִי הָרַעַב לָבוֹא כְּאִשֶּׁר
אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעַב בְּכָל-הָאֲרָצוֹת וּבְכָל-אֶרֶץ
מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם: ^ה וַתִּרְעַב כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם
וַיִּצְעַק הָעָם אֶל-פְּרֹעֶה לֵאמֹר פְּרֹעֶה
לְכָל-מִצְרַיִם לָכוּ אֶל-יוֹסֵף אֲשֶׁר-יֹאמַר לָכֶם
תַּעֲשׂוּ: ^ו וַהֲרַעַב הָיָה עַל כָּל-פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח
יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁכַּר לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֹק
הָרַעַב בָּאָרֶץ מִצְרַיִם: ^ז וְכָל-הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִם
לְשָׁכַר אֶל-יוֹסֵף כִּי-יַחֲזֹק הָרַעַב בְּכָל-הָאָרֶץ:
מב ^א וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשְׁכַר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ: ^ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׁמַעְתִּי
כִּי יֵשְׁכַר בְּמִצְרַיִם רְדוּ-שָׁמָּה וְשִׁכְרוּ-לָנוּ מִשָּׂם
וְנָחִיה וְלֹא נָמוּת: ^ג וַיֵּרְדּוּ אַחֲרֵי-יוֹסֵף עֲשָׂרָה לְשָׁכַר
כָּר מִמִּצְרַיִם: ^ד וְאֶת-בְּנֵי-מִינְי אָחִי יוֹסֵף לֹא-שָׁלַח
יַעֲקֹב אֶת-אָחִיו כִּי אָמַר פֶּן-יִקְרָאנוּ אִסּוֹן: ^ה וַיָּבֹאוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשָׁכַר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי-הָיָה הָרַעַב
בָּאָרֶץ פְּנֵעַן: ^ו וַיֹּסֶף הוּא הַשְּׁלִיט עַל-הָאָרֶץ הוּא
הַמִּשְׁכִּיר לְכָל-עַם הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ אָחִי יוֹסֵף
וַיִּשְׁתַּחֲוּ-לוֹ אָפִים אֲרָצָה: ^ז וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת-אָחִיו
וַיִּכְרַם וַיַּתְּנֵבֶר אֱלֹהִים וַיְדַבֵּר אִתָּם קִשּׁוֹת וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים מֵאִין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאָרֶץ פְּנֵעַן לְשָׁכַר-

לֹא וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-אֹכְלֵי הַשָּׂנִים הַטּוֹבוֹת הַבָּאֹת
הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ-כָר תַּחַת יַד-פְּרֹעֶה אֹכֵל בַּעֲרִים
וַשְּׁמָרוּ: ^א וְהָיָה הָאֹכֵל לְפָקֶדוֹן לָאָרֶץ לְשִׁבְעַל שְׁנֵי
הָרַעַב אֲשֶׁר תַּהְיֶינָּה בָּאָרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא-תִכְרַת
הָאָרֶץ בְּרַעַב: ^ב וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פְרֹעֶה וּבְעֵינֵי
כָּל-עַבְדָּיו: ^ג וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה אֶל-עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כֹּהֵן
אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 29)

אֱלֹקִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרֹעֶה (מא, טז) מִצְרַיִם, מַלְשׁוֹן מִצְרַיִם
וּגְבוּל, אֵינָהּ נֹתֶנֶת מְקוֹם לְגִלּוֹי אֱלֹקִים שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִשְׁבָּע. לְכֹן
הַזְכִּיר יוֹסֵף בְּדַבָּרָיו לְפְרֹעֶה מִלֵּךְ מִצְרַיִם שֵׁם אֱלֹקִים, בְּגִימְטְרִיָּה
"הַשְּׁבַע": "אֱלֹקִים יַעֲנֶה . . . אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עוֹשֶׂה". וְכֹאֲשֶׁר מֹשֶׁה
רַבְּנוֹ אָמַר לְפְרֹעֶה "כֹּה אָמַר ה' . . . שְׁלַח אֶת עַמִּי" – הַשִּׁיב לוֹ
פְּרֹעֶה "מִי ה' . . . לֹא יִדְעִתִּי אֶת ה' ". פְּרֹעֶה אֵינוֹ מְכִיר בְּשֵׁם
ה', שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִשְׁבָּע, וְאֵף אֵינוֹ רוֹצֵה לְהוֹדוֹת בְּקִיּוּמוֹ.

שלישי: ^א וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה אֶל-יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ
אֱלֹהִים אוֹתוֹךָ אֶת-כָּל-זֹאת אֵין-נִכּוֹן וַחֲכֶם כְּמוֹךָ:
^ב אַתָּה תַּהְיֶה עַל-בֵּיתִי וְעַל-פִּיךָ יִשָּׁק כָּל-עַמִּי רַק
הַכֶּסֶף אֲנִי מֵמָךְ: ^ג וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה אֶל-יוֹסֵף רֵאֵה
נָתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: ^ד וַיֹּסֶר פְּרֹעֶה
אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אוֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף
וַיִּלְבַּשׁ אוֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם רֶכֶד הַזָּהָב עַל-
צְוָאוֹ: ^ה וַיִּרְכַּב אוֹתוֹ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ
וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אַבְרָהָם וְנָתָן אוֹתוֹ עַל כָּל-אֶרֶץ
מִצְרַיִם: ^ו וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פְרֹעֶה
וּבְלָעֲדִיךָ לֹא-יָרִים אִישׁ אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רִגְלוֹ בְּכָל-
אֶרֶץ מִצְרַיִם: ^ז וַיִּקְרָא פְרֹעֶה שְׁם-יוֹסֵף צָפְנָת
פַּעֲנָה וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אִסְנַת בַּת-פּוֹטִי פָּרַע כְּהֵן אֵוֹן
לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: ^ח וַיֹּסֶף
בְּנֵי-שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעַמְדוֹ לִפְנֵי פְרֹעֶה מִלֵּךְ-מִצְרַיִם
וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פְרֹעֶה וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
^ט וַתַּעַשׂ הָאָרֶץ בְּשִׁבְעַל שְׁנֵי הַשְּׁבַע לְקַמְצִים:
^י וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֹכֵל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ
בָּאָרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן-אֹכֵל בַּעֲרִים אֹכֵל שְׂדֵה-הָעִיר
אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ: ^{יא} וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף כָּר
כָּחוֹל הַיָּם הִרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי-יַחְדָּל לְסַפֵּר כִּי-אֵין

אָכַל: ^ח וַיִּכְר יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִפְרִיחוּ: ^ט וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלָמוֹת אֲשֶׁר חָלָם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מְרַגְלִים אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת־עֵרֹת הָאָרֶץ בְּאֵתָם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנָי וְעַבְדֶּיךָ בָּאוּ לִשְׁפָר־אֶכֶל: ^י כָּלָנוּ בָּנֵי אִישׁ־אֶחָד נָחֲנוּ בָּנִים אֲנַחְנוּ לֹא־הָיוּ עַבְדֶּיךָ מְרַגְלִים: ^{יא} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לֹא כִּי־עֵרֹת הָאָרֶץ בְּאֵתָם לִרְאוֹת: ^{יב} וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עַבְדֶּיךָ אֲחִים: ^{יג} אֲנַחְנוּ בָּנֵי אִישׁ־אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטָן אֶת־אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנו: ^{יד} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרַגְלִים אַתֶּם: ^{טו} כִּנּוּן תִּבְחָנוּ חֵי פַרְעֹה אִם־תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם־כָּבוֹא אֲחִיכֶם הִקְטָן הִנֵּה: ^{טז} שְׁלָחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת־אֲחִיכֶם וְאַתֶּם הֶאֱסָרוּ וַיִּבְחָנוּ דְּבָרֵיכֶם הָאֵמֶת אֵתְכֶם וְאִם־לֹא חֵי פַרְעֹה כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם: ^{יז} וַיֹּאסֶף אֹתָם אֶל־מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים: ^{יח} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי זָאת עֲשׂוּ וְחַי וְחַי אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יֵרָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 88)

וַיִּכְר יוֹסֵף אֶת אֶחָיו, וְהֵם לֹא הִפְרִיחוּ (מב, ח) מְבַאֵר בַּחֲסִידוּת, שִׁיּוֹסֵף עָמַד בְּדִרְגָּה נְעִלִית כְּזוֹ, שֶׁגַּם בְּהִיוֹתוֹ שְׁלִיט עַל מִצְרַיִם שָׁמַר עַל דְּבָקוֹת בַּהֲקָפָה, הוּא נִשְׁאָר יוֹסֵף הַצַּדִּיק. הַשְׂבָּטִים, לְעֻמַּת זֹאת, נֶאֱלָצוּ לְהִתְרַחֵק מִמְּמִלַת עוֹלָם הַזֶּה כְּדִי לְדַבֵּק בַּהֲקָפָה, וּלְכַן בָּחֲרוּ לְהִיוֹת רוֹעֵי צֹאן. וְהֵם לֹא הִפְרִיחוּ – לֹא הִתְהַלְּקוּ לְהֵם הַפָּרָה וְהַכְּנָה בְּדִרְגַּת יוֹסֵף, שֶׁכֵּן לִפִּי דִרְגָּתָם אִי אֶפְשָׁר לְהִיוֹת דְּבוּק בָּהּ אֶלָּא מִתּוֹךְ הַתְּבוּדוֹת.

חֲמִישִׁי ^ט אִם־כָּנִים אַתֶּם אֲחִיכֶם אֶחָד יֹאסֶר בְּבֵית מִשְׁמָרְכֶם וְאַתֶּם לָכוּ הִבִּיאוּ שָׂכָר רַעְיוֹן בְּתִיכֶם: ^י וְאַת־אֲחִיכֶם הִקְטָן תִּבְיֹאוּ אֵלָי וַיֹּאמְרוּ דְּבָרֵיכֶם וְלֹא תִמּוּתוּ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן: ^{יא} וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו אֲבָל־אֲשָׁמִים: ^{יב} אֲנַחְנוּ עַל־אֲחִינוּ אֲשֶׁר רֵאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בַּהֲתַחַנְנוֹ אֵלָינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל־כֵּן בָּאָה אֵלָינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת: ^{יג} וַיַּעַן רָאוּבֵן אֹתָם לֵאמֹר הֲלוֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם: ^{יד} לֵאמֹר אֶל־תִּחַטְּאוּ בִּילֵד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמּוּ הִנֵּה נִדְרָשׁ: ^{טו} וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הִמְלִיץ בִּינָתָם: ^{טז} וַיִּסַּב מִעֲלֵיהֶם וַיִּכְדּ וַיִּשָּׁב אֱלֹהִים וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים וַיִּקַּח מֵאֵתָם אֶת־שְׁמֻעוֹן

וַיֹּאסֶר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: ^{יז} וַיִּצְוּ יוֹסֵף וַיִּמְלְאוּ אֶת־כְּלֵיהֶם בָּרֶזֶק וּלְהַשִּׁיב בְּסָפִיהֶם אִישׁ אֶל־שָׁקוֹ וּלְתַת לָהֶם צֶדֶה לְדֶרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן: ^{יח} וַיִּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרָם עַל־חֲמִרֵיהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: ^{יט} וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת־שָׁקוֹ לְתַת מִסָּפּוֹא לְחִמְרוֹ בַּמָּלֹן וַיֵּרָא אֶת־כְּסָפוֹ וְהִנֵּה הוּא בָּפִי אִמְתַּחְתּוֹ: ^כ וַיֹּאמֶר אֶל־אֶחָיו הוֹשֵׁב בְּסָפִי וְגַם הִנֵּה בְּאִמְתַּחְתִּי וַיֵּצֵא לָבָם וַיַּחֲרְדּוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו לֵאמֹר מִה־זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ: ^{כא} וַיָּבֹאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶרְצָה כְּנָעַן וַיַּגִּידוּ לוֹ אֵת כָּל־הַקִּרְת אֹתָם לֵאמֹר: ^{כב} דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אִתָּנוּ קִשּׁוֹת וַיִּתֵּן אִתָּנוּ בְּמִרְגָּלִים אֶת־הָאָרֶץ: ^{כג} וַנֹּאמֶר אֵלָיו בָּנִים אֲנַחְנוּ לֹא חָיִינוּ מְרַגְלִים: ^{כד} שְׁנֵים־עָשָׂר אֲנַחְנוּ אֲחִים בָּנֵי אֲבִינוּ הָאֶחָד אֵינָנו וְהִקְטָן הַיּוֹם אֶת־אֲבִינוּ בְּאָרֶץ כְּנָעַן: ^{כה} וַיֹּאמֶר אֵלָינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ כִּנּוּן זָאת אֲדַע כִּי בָנִים אַתֶּם אֲחִיכֶם הָאֶחָד הִנִּיחוּ אֹתִי וְאַת־רַעְיוֹן בְּתִיכֶם קָחוּ וּלְכוּ: ^{כו} וְהִבִּיאוּ אֶת־אֲחִיכֶם הִקְטָן אֵלַי וְאֲדַעָה כִּי לֹא מְרַגְלִים אַתֶּם כִּי כָנִים אַתֶּם אֶת־אֲחִיכֶם אִתָּן לָכֶם וְאַת־הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ: ^{כז} וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שְׁקִיהֶם וְהִנֵּה־אִישׁ צָרוּר־כְּסָפוֹ בִּשְׁקוֹ וַיֵּרָאוּ אֶת־צָרוּרֹת בְּסָפִיהֶם הִמָּה וְאֲבִיהֶם וַיִּירָאוּ: ^{כח} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁבְלִיתֶם יוֹסֵף אֵינָנו וְשָׁמַעוֹן אֵינָנו וְאַת־כְּנָעַן תִּקְחוּ עָלַי הֵיוּ כְלָנָה: ^{כט} וַיֹּאמֶר רָאוּבֵן אֶל־אֲבִיו לֵאמֹר אֶת־שְׁנֵי בָנֵי תָמוּת אִם־לֹא אֲבִיָּאנוּ אֵלֶיךָ תִּנָּה אֹתוֹ עַל־יְדֵי וְאֲנִי אֲשִׁיבָנוּ אֵלֶיךָ: ^ל וַיֹּאמֶר לֹא־יִירָד בָּנֵי עִמְכֶם כִּי־אֲחָיו מוֹת וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׁאָר וְקִרְאָהוּ אִסּוֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכוּ־בָהּ וְהוֹרְדְתֶם אֶת־שִׁיבְתִּי בִּגְלוֹן שְׂאוּלָה: ^{לא} וְהָרַעַב כָּבֵד בְּאָרֶץ: ^{לב} וַיְהִי כֹאֲשֶׁר כָּלָו לֵאכֹל אֶת־הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הִבִּיאוּ מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שִׁבוּ שְׁכְרוּ־לָנוּ מִעֵט־אֶכֶל: ^{לג} וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוּדָה לֵאמֹר הֵעֵד הֵעֵד בָּנוּ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא־תִרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲחִיכֶם אֵתְכֶם: ^{לד} אִם־יִשְׁעֶךָ מִשְׁלַח אֶת־אֲחִינוּ אִתָּנוּ נִרְדָּה וְנִשְׁבְּרָה לָךְ אֶכֶל: ^{לה} וְאִם־אֵינֶךָ מִשְׁלַח לֹא נִרְדָּה כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֵלָינוּ לֹא־תִרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲחִיכֶם אֵתְכֶם: ^{לו} וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל

וְלָקַחְתָּ אִתָּנוּ לְעִבְדִּים וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ: ^א וַיֵּגֶשׁוּ אֶל־
הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח
הַבַּיִת: ^ב וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנָי יֵרֵד יִרְדְּנוּ בַּתְּחִלָּה
לְשֹׁבֵר־אֶבֶל: ^ג וַיְהִי כִּי־בָאוּ אֶל־הַמְּלֹאךְ וַנִּפְתַּחֲהוּ
אֶת־אֲמֻתָּהֵינוּ וַהֲנֵה כֶּסֶף־אִישׁ בְּכַף אֲמֻתָּהוּ
כֶּסֶפְנוּ כַּמֶּשְׁקָלוֹ וַנָּשֶׁב אֹתוֹ בִּידֵנוּ: ^ד וְכֶסֶף אַחֵר
הוֹרְדֵנוּ בִּידֵנוּ לְשֹׁבֵר־אֶבֶל לֹא יֵדְעֵנוּ מִי־שֵׁם כֶּסֶפְנוּ
בְּאֲמֻתָּהֵינוּ: ^ה וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם לָכֶם אֶל־תִּירָאוּ
אֱלֹהֵיכֶם וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן לָכֶם מִטְּמוֹן
בְּאֲמֻתָּהֵיכֶם כֶּסֶפְכֶּם כִּי אֵלִי וַיֵּצֵא אֱלֹהִם אֶת־
שִׁמְעוֹן: ^ו וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף
וַיִּתֵּן־מַיִם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסָּפּוֹא לְחֲמֹרֵיהֶם:
^ז וַיִּכְנֶינּוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־בֹּא יוֹסֵף בַּצְּהָרִים בִּי
שִׁמְעוֹן כִּי־שֵׁם יֹאכְלוּ לֶחֶם: ^ח וַיָּבֹא יוֹסֵף הַבֵּיתָה
וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בִּידֵם הַבֵּיתָה
וַיִּשְׁתַּחֲוֶי־לוֹ אֶרְצָה: ^ט וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר
הַשְׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם הָעוֹדֵנוּ חִי:
^י וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאֲבִינוֹ עוֹדֵנוּ חִי וַיִּקְדּוּ
כְּתִיב וַיִּשְׁתַּחוּ קִרִי וַיִּשְׁתַּחֲוֶי: ^{יא} וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־
בְּנֵימִן אָחִיו בֶּן־אֹמֶן וַיֹּאמֶר הִזֶּה אֲחִיכֶם הַקָּטָן
אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אֵלַי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יַחַדְךָ בְּנִי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה עמ' 181)

וטבֵּחַ טבֵּחַ וְהָכֵן (מג, טז) טבֵּחַ טבֵּחַ - פָּרַע לָהֶן בֵּית הַשְּׁחִיטָה.
הָכֵן - טַל גִּיד הַנִּשְׁחָה בַּפְּגִיָּה (חולין צא, א) יוֹסֵף הַצַּדִּיק מְלֻמֵּד
אוֹתָנוּ פָּרָק בְּהַכְנָסַת אוֹרְחִים. הוּא לֹא הִזָּה בְּטוֹחַ אִם אָחִיו יֹאכְלוּ
מִסְעֻדָתוֹ, מִטְעָמֵי פִשְׁרוֹת, וּבְכָל זֹאת הַשְׁמָדֵל בְּכָל כַּחוֹ לְהִכִּין
עֲבוֹרָם סְעוּדָה כְּשֶׁנָּה מִיִּתְדָת. כֵּן נִשׁ לְטָרֵחַ וְלַעֲשׂוֹת כָּל מֵאֲמָץ
כְּדִי לִסְפֹּק לְאוֹרֵחַ אֶת כָּל צָרָתוֹ, אֲפִילוּ כְּשִׁישׁ סָפֵק אִם אָבֵן יִהְיֶה
מִמֵּאֲמָץ זֶה.

שְׁשִׁי ^א וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־בְּנֵימִן וַיֹּאמֶר לְאִשְׁרֵי
עַל־בֵּיתוֹ הֵבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבֵּיתָה וּטְבַח טְבַח
וְהָכֵן בִּי אֶתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצְּהָרִים: ^ב וַיַּעַשׂ
הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים
בֵּיתָה יוֹסֵף: ^ג וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים בִּי הוֹבֵאוּ בֵּית יוֹסֵף
וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשֵּׁב בְּאֲמֻתָּהֵינוּ בַּתְּחִלָּה
אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים לְהַתְגַּלֵּל עָלֵינוּ וְלִהְיוֹתֵנָּפֵל עָלֵינוּ

לָמָּה הִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ הָעוֹד לָכֶם אָח:
וַיֹּאמְרוּ שְׂאוֹל שְׂאֵל־הָאִישׁ לָנוּ וּלְמוֹלֶדְתָּנוּ לֵאמֹר
הָעוֹד אֲבִיכֶם חִי הָיָה לָכֶם אָח וַנִּגְדֵּלֹו עַל־פִּי
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיּוֹדֵעַ גִּדָּע בִּי יֹאמֶר הוֹרִידוּ
אֶת־אֲחִיכֶם: ^ד וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו
שְׁלַחָה הַנֶּעַר אִתִּי וְנִקְוָמָה וְנִלְכְּהָ וְנַחֲתִיהָ וְלֹא נָמוּת
גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֶתָּה גַּם־טַפְּנוּ: ^ה אָנֹכִי אֶעֱרָכְנוּ מִיָּדִי
תִּבְקָשְׁנוּ אִם־לֹא הִבִּיאֲתִיו אֵלָיִךְ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ
וְחָטָאתִי לָךְ כְּלִי־יָמִים: ^ו כִּי לֹא־אֶתְּמַלְּמָהֵנוּ
כִּי־עָתָה שָׁבְנוּ זֶה פְּעָמִים: ^ז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל
אֲבִיָּהֶם אִם־כֵּן | אַפּוֹא וְאֵת עֲשׂוֹ קַחֹ מִזְמַרְת
הָאָרֶץ בְּכָל־כֶּם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה מֵעֵט צִרִי
וּמֵעֵט דְּבִשׁ נִכְאֵת וְלֵט בְּטָנִים וּשְׁקָדִים: ^ח וְכֶסֶף
מִשְׁנֶה קָחוּ בִידְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמּוֹשֵׁב בְּכִי
אֲמֻתָּהֵיכֶם תִּשְׁיִבוּ בִידְכֶם אוֹלֵי מִשְׁנֶה הוּא:
^ט וְאֶת־אֲחִיכֶם קָחוּ וְקוֹמוּ שׁוּבוּ אֶל־הָאִישׁ: ^י וְאֵל
שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לְפָנֶי הָאִישׁ וְשַׁלַּח לָכֶם
אֶת־אֲחִיכֶם אַחֵר וְאֶת־בְּנֵימִן וְאֲנִי פֹאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי
שְׁכַלְתִּי: ^{יא} וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת
וּמִשְׁנֶה־כֶּסֶף לָקְחוּ בִידֵם וְאֶת־בְּנֵימִן וַיָּקָמוּ וַיִּרְדּוּ
מִצֹּרִים וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנֵי יוֹסֵף:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 198)

הָלֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם . . אֵל תִּשְׁטֹאוּ בִּילֵד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם (מב,
כב) וְקָשָׁה, הִיִּתְכַּן שְׂבִיחַ בְּשַׁעַת שְׁאָחִיו מוֹדִים שִׁחְטָאוּ וּמַצְדִּיקִים
עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין, מִצָּא רְאוּבֵן לִנְכוֹן לְהַגְדִּיל אֶת צַעֲרָם. וַיֵּשׁ
לוֹמַר, שְׁמִסִּים דְּבָרֵי הַשְּׂבִיחִים "עַל כֵּן בָּאָה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת"
נִרְאָה שֶׁהַתְּחַרְטוּ מִחֲמַת הַצָּרָה, לֹא מִשּׁוֹם שֶׁהִכִּירוּ בַּחֲמַת הַחֲטָא
עֲצָמוֹ. לָכֵן אָמַר לָהֶם רְאוּבֵן, שִׁחְרָטָה צָרִיכָה לְבֹא מִתּוֹךְ הַצָּרָה
בַּחֲמַת הַחֲטָא כְּשֶׁלְעֲצָמוֹ - כִּפִּי שְׁאֵמַר לָהֶם בְּשַׁעְתּוֹ.

שְׁשִׁי ^א וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־בְּנֵימִן וַיֹּאמֶר לְאִשְׁרֵי
עַל־בֵּיתוֹ הֵבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבֵּיתָה וּטְבַח טְבַח
וְהָכֵן בִּי אֶתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצְּהָרִים: ^ב וַיַּעַשׂ
הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים
בֵּיתָה יוֹסֵף: ^ג וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים בִּי הוֹבֵאוּ בֵּית יוֹסֵף
וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשֵּׁב בְּאֲמֻתָּהֵינוּ בַּתְּחִלָּה
אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים לְהַתְגַּלֵּל עָלֵינוּ וְלִהְיוֹתֵנָּפֵל עָלֵינוּ

אֶל־רַעְיוֹנָם: וַיֵּשֶׁא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו אֱלֹהִים וַתֵּרֶב
 מִשְׁאֵת בְּנִימִן מִמִּשְׁאֵת כָּלֶם חֲמֹשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתּוּ
 וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ: מִד׃ וַיֵּצֵאוּ אֶת־אִשְׁרָל עַל־בֵּיתוֹ
 לֵאמֹר מִלֵּא אֶת־אֲמִתְחַת הָאֲנָשִׁים אֲכַל כֶּאֱשֶׁר
 וַיִּכְלֹן שְׂאֵת וְשִׁים כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֲמִתְחַתוֹ:
 וְאֶת־גִּבְעֵי גִבְעֵי הַכֶּסֶף תִּשִּׁים בְּפִי אֲמִתְחַת
 הַקֶּטֶן וְאֵת כֶּסֶף שִׁכְרוֹ וַיַּעַשׂ כְּדִבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר
 דִּבֶּר: וַהֲבִקֵּר אֹר וְהָאֲנָשִׁים שָׁלְחוּ הֵמָּה
 וַחֲמִירֵיהֶם: הֵם יֵצְאוּ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וַיּוֹסֶף
 אֹמֵר לְאִשְׁרָל עַל־בֵּיתוֹ קוּם רִדֵּף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים
 וְהִשְׁגָּתָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַּחַת
 טוֹבָה: הִלֹּא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדֹנִי בֹו וְהוּא נָחֵשׁ
 יִנְחֹשׁ בֹּו הִרְעַתְם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם: וַיִּשְׁגּוּ וַיִּדְבֹּר
 אֱלֹהִים אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה
 יִדְבֹּר אֲדֹנִי כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לַעֲבֹדֶיךָ
 מַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי הַזֶּה: הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מִצְאָנוּ בְּפִי
 אֲמִתְחַתֵּינוּ הִשִּׁיבֵנוּ אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ פְּנֵעַן וְאִיד נִגְנַב
 מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אֹו זָהָב: אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ
 מַעֲבָדֶיךָ וּמֵת וְגַם־אֲנַחְנוּ נִהְיָה לְאֲדֹנִי לַעֲבָדִים:
 וַיֹּאמֶר גַּם־עַתָּה כְּדִבְרֵיכֶם כֹּן־הוּא אֲשֶׁר יִמָּצֵא
 אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים: וַיִּמָּהְרוּ
 וַיּוֹרְדוּ אִישׁ אֶת־אֲמִתְחַתוֹ אֶרְצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ
 אֲמִתְחַתוֹ: וַיִּחַפֵּשׂ בְּגָדוֹל הַחֹל וּבְקֶטֶן כָּלָה וַיִּמָּצֵא
 הַגִּבְעִי בְּאֲמִתְחַת בְּנִימִן: וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלֹתָם וַיַּעֲמִם
 אִישׁ עַל־חֲמֹרֹו וַיִּשְׁבּוּ הָעִירָה: וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאֶחָיו

בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדְנוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אֶרְצָה:
 וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר
 עֲשִׂיתֶם הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נָחֵשׁ יִנְחֹשׁ אִישׁ אֲשֶׁר
 כְּמוֹנִי: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נֶּאֱמַר לְאֲדֹנִי מַה־נִּדְבֶּר
 וּמַה־נִּצְטָדֵק הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת־עֵינָיו עֲבָדֶיךָ הַנֶּגֶן
 עֲבָדִים לְאֲדֹנִי גַם־אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגִּבְעִי
 בִּידוֹ: וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר
 נִמְצָא הַגִּבְעִי בִידוֹ הוּא יִהְיֶה־לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ
 לְשָׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 359)

חֲלִילָה לַעֲבֹדֶיךָ (מד, ז) חֲלִין הוּא לָנוּ, לְשׁוֹן גִּנְאִי (רש"י) הַזֶּה
 קֹדֶשׁ וְחֲלִין (נִשְׁמָיִת) הֵם שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְהַעֲסֹק בְּעִנְיֵי חַל גִּנְאִי
 הוּא לוֹ. גַּם כִּשְׁהוּא מְקַבֵּל אֶת הַצְּדִיק "שֶׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֲשִׂיתָ
 כָּל מְלָאכָתְךָ", אֵין הוּא מִשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ לְמַצֵּב שֶׁל "חֲלִין",
 אֲלָא לְהַפֹּךְ: הוּא מַעֲלֶה אֶת הַחֲלִין לְדִרְגַּת "חֲלִין" שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל
 טְהֻרַת הַקֹּדֶשׁ. וְזֹאת - עַל יְדֵי "כָּל מַעֲשִׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמִי".

ססס קט"ו פסוקים, יחזקיה"ו, אמציה, יהיה לי עבד סימן.

קריאה למפטיר

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לְבָנִי זְבוּלֹן אֱלִיָּאָב בֶּן־חֲלִין:
 כֶּרְבֵּנֹו קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
 מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
 שְׁנֵייהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֶּסֶף
 אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטָרֶת: כֶּסֶף אֶחָד
 בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֵלָה:
 שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת: כֶּסֶף וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים
 בֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים
 בְּנִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֶּן אֱלִיָּאָב בֶּן־חֲלִין: פ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עֲזַרְחִים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרִכֵּי־נֶעֱם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׁמְלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפִץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לְגַלּוֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נֶגֶד הַתּוֹפֵר, שִׁמְקוֹם הַתּוֹפֵר יִהְיֶה בְּאֲמִצָּה הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבֵנִט חוֹגְרִים בְּתַחֲלִיל שְׁלִישׁ הַתַּחֲנוּן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנִּאמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לשבת חנוכה בזכריה פרק ב

ב יִרְנֵי וְשִׁמְחֵי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי־בָא וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכָךְ נְאֻם־יְהוָה: **טו** וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים
אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכְךָ וִידַעְתָּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ:
טז וְנִחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל־אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: **יז** הֵם כָּל־בָּשָׂר
מִפְּנֵי יְהוָה כִּי גָעוּר מִמַּעוֹן קָדְשׁוֹ: **ג** אֲוִירָאֲנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עִמָּךְ לִפְנֵי מֶלֶךְ
יְהוָה וְהַשְׁטָן עִמָּךְ עַל־יְמִינוֹ לְשֹׁטְנוֹ: **ד** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשְׁטָן וַיֵּגֶר יְהוָה בְּךָ הַשְׁטָן וַיִּגְעַר
יְהוָה בְּךָ הַבַּחֵר בִּירוּשָׁלַם הֲלֹא זֶה אוֹד מֵצֵל מֵאֵשׁ: **ה** וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צֹאִים
וְעִמָּךְ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: **ו** וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הַעֲמִידִים לִפְנָיו לֵאמֹר הֲסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים
מֵעַלְיוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו רֵאֵה הָעֵבֶרְתִּי מֵעַלֶיךָ עוֹנֵךְ וְהִלְבַּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת: **ה** וַאֲמַר יִשְׁיִמוּ
צִנִּיף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁיִמוּ הַצִּנִּיף הַטְּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבָּשׁוּהוּ בְּגָדִים וּמִלֵּאךְ יְהוָה
עִמָּךְ: **ו** וַיַּעַד מֶלֶךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: **ז** כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בְּדֶרֶכִּי תֵלֵךְ וְאִם
אֶת־מִשְׁמֶרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתְּךָ תִּדְרִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֻצְרִי וְנָתַתִּי לְךָ מִהַלְכִים
בֵּין הָעַמִּידִים הָאֵלֶּה: **ח** שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּךָ וְרַעֲיֵךְ הַיֹּשְׁבִים לִפְנֶיךָ
כִּי־אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הִמָּה כִּי־הִנֵּנִי מֵבִיא אֶת־עַבְדִּי צֶמַח: **ט** כִּי **י** הִנֵּה הָאָבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי
יְהוֹשֻׁעַ עַל־אָבֶן אַחַת שְׁבַעַה עֵינַיִם הִנֵּנִי מִפְתָּח פֶּתָחָה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת־עוֹן
הָאֶרֶץ־הַזֹּאת בַּיּוֹם אַחֵד: **י** בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת
גִּפֶּן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה: **ד** **א** וַיָּשֶׁב הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי וַיַּעֲרִנֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲזוֹר מִשְׁנָתוֹ: **ב**
וַיֹּאמֶר אֵלָי מָה אַתָּה רֹאֶה כְּתִיב וַיֹּאמֶר קִרִי וַאֲמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְהָ
עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נִרְתִּיהָ עָלֶיהָ שְׁבַעַה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ: **ג** וּשְׁנַיִם
זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגִּלְהָ וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ: **ד** וַאֲעַן וַאֲמַר אֶל־הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר כִּי
לֹאֲמַר מֶה־אֵלֶּה אֲדֹנִי: **ה** וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלָי הֲלֹא יָדַעְתָּ מֶה־הִמָּה אֵלֶּה

וַאֲמַר לֹא אֲדֹנִי: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה אֶל־זִרְבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִּל וְלֹא
בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אִמְרֵי יְהוָה צְבָאוֹת: וּמִי־אַתָּה הִרְהַנְדֹּל לִפְנֵי זִרְבָּבֶל לְמִישׁוֹר וְהוֹצִיא
אֶת־הָאֲבֵן הָרֹאשָׁה תִּשְׁאֹלֶת חֵן חֵן לָהּ:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחֲנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת
כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי,
מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

להרוצים לומר במלכים א פרק ז

א וַיַּעַשׂ חִירֹם אֶת־הַפִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת וַיְכַל חִירֹם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר
עָשָׂה לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה: ב עַמּוּדִים שְׁנַיִם וַיִּגְלֵת הַכֶּתֶרֶת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שְׁתֵּי
וְהַשֹּׁבָכוֹת שְׁתֵּי לְכַפּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלּוֹת הַכֶּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים: ג וְאֶת־הַרְמָנִים אַרְבַּע
מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשֹּׁבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רְמָנִים לְשֹׁכְכָהּ הָאֶחָת לְכַפּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלּוֹת הַכֶּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
הָעַמּוּדִים: ד וְאֶת־הַמִּכְנוֹת עָשָׂר וְאֶת־הַפִּירוֹת עָשָׂרָה עַל־הַמִּכְנוֹת: ה וְאֵת הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר
שְׁנַיִם־עָשָׂר תַּחַת הַיָּם: ו וְאֶת־הַפִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה
חִירֹם לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה נִחַשְׁתָּ מִמֶּרֶס: ז וּבְכַפֵּר הִירְדֵן יֵצְקֵם הַמֶּלֶךְ בְּמַעֲבָה הָאֲדָמָה בֵּין סָפוֹת
וּבֵין צִרְתָּן: ח וַיִּנָּח שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־הַכֵּלִים מְרַב מְאֹד מְאֹד לֹא נִחְקָר מִשְׁקַל הַנְּחָשֶׁת: ט וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה

קעג

אַתּ פֿלֶהֶפֶלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אַתּ מִזְבֵּחַ הַזֶּהב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהב:
י וְאֶת־הַמִּנְרֹת חֹמֶשׁ מִיָּמִין וְחֹמֶשׁ מִשְּׁמָאל לִפְנֵי הַדִּבְרִי זָהב סָגוֹר וְהַפָּרַח וְהַנֶּרֶת וְהַמִּלֻּקָּהִים זָהב:
יֹא וְהַסְּפֹת וְהַמִּזְמָרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפֹּת וְהַמַּחֲתוֹת זָהב סָגוֹר וְהַפְּתוֹת לְדִלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ
הַקֹּדֶשִׁים לְדִלְתֵי הַבַּיִת לְהִיכָל זָהב:

הַמִּזְלָד: יוֹם ב', שְׁעָה 9 בַּבּוֹקֶר, 48 דְּקוֹת, 4 חֲלָקִים.
רֹאשׁ חֹדֶשׁ טֵבֵת, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הָרְבִיעִי הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה.

אגרות קודש

ב"ה, חנוכה, ה'תשי"ז
ברוקלין, נ. י.

להמתועדים בהתועדות יום הבהיר דגאולתנו ופדות נפשנו
י"ט כסלו ובראשם הו"ח אי"א נ"נ עוסקים בצ"צ וכו'
מוהרש"ז שי' בזפלאוו ומוהר"ש שי' שיפרין
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מברק הברכה מהמשתתפים והמתועדים בהתועדות יום הבהיר די"ט כסלו במחנם
הט', ויהי רצון שתהי' ההתועדות התחלה טובה להפצת מעינות התורה ופנימיות התורה וקיום המצוות
בדחילו ורחימו כפי שהן מוארות באור תורת החסידות, בחוגים הכי רחבים של אחב"י במחנם הט'.

כמה ענינים עקריים בהנוגע לחנוכה, ומהם: שנס חנוכה הי' דוקא על ידי שמן טהור, ושהדלקת
הנרות צריכה להיות בסדר של מוסיף והולך, והארתן על פתח ביתו מבחוץ להאיר חשכת הלילה.

וככל הדברים הנ"ל הוא בהנוגע להפצת פנימיות התורה היא תורת החסידות מאור שבתורה
המחדירה אור וחיות בגולה שבתורה ובמצוות התורה, וכמבואר בכמה ספרים שהתורה נמשלה למים יין
ושמן: מים - גולה דתורה, יין ושמן פנימיות התורה.

ובימינו אלו בפרט, אשר החושך יכסה ארץ, חושך כפול ומכופל, הנה רק ע"י שמן טהור פנימיות
ומאור שבתורה אפשר להאיר חשכת הלילה, וכל אחד צריך להתחיל בביתו ומשם להפיץ בין אלה שעדיין
הם בחוץ, לחוגים היותר רחבים, באופן של ואהבת לרעך כמוך וכמבואר בתניא פ' לב, ובענין של מוסיף
והולך, ככל דבר שבקדושה שמעלין בקדש.

ועל פי מאמר רז"ל הידוע אשר רק כל התחלות קשות, הנה כיון שהתחלה כבר נעשית בכיוון
זה. ובפרט ביום סגולה, יום הגאולה די"ט כסלו, הנקרא ראש השנה לחסידות, תקותי וברכתי שיעזור
להם השי"ת ויהיו מוסיפים והולכים בהפצת המעינות חוצה, שעל ידי זה ירחיבו הצנורות וכלים לברכות
השי"ת לא רק בעניניהם הכלליים אלא גם הפרטיים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה.

לוח זמנים לשבוע פרשת מקץ - חנוכה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	6:16	6:20	8:18	8:22	8:50	8:54	9:43	9:46	16:41	16:41	17:07	17:07	16:21	17:17
חיפה (ח)	6:18	6:23	8:19	8:23	8:51	8:54	9:43	9:46	16:37	16:37	17:03	17:03	16:07	17:13
ירושלים (ח)	6:13	6:18	8:17	8:20	8:48	8:52	9:41	9:44	16:40	16:40	17:06	17:06	16:00	17:14
תל אביב (ח)	6:18	6:23	8:19	8:23	8:52	8:55	9:44	9:47	16:38	16:39	17:04	17:05	16:18	17:16
אוסטריה וינה (ח)	7:15	7:23	8:55	9:00	9:27	9:32	10:12	10:16	16:09	16:06	16:42	16:39	15:48	16:54
אוסטרליה מלבורן (ק)	5:49	5:48	8:55	8:55	9:27	9:27	10:40	10:41	20:27	20:33	20:56	21:02	20:15	21:16
אוקראינה אודסה (ח)	7:13	7:20	8:55	8:59	9:27	9:32	10:13	10:17	16:16	16:14	16:48	16:46	15:56	16:50
אוק. דנייפרופטרובסק (ח)	7:03	7:10	8:41	8:46	9:13	9:18	9:58	10:02	15:52	15:49	16:25	16:23	15:32	16:27
אוק. ז'יטומיר (ח)	7:36	7:44	9:10	9:15	9:42	9:48	10:26	10:30	16:10	16:06	16:44	16:41	15:49	16:45
אוקראינה קייב (ח)	7:28	7:36	9:03	9:08	9:35	9:40	10:18	10:23	16:03	15:59	16:37	16:35	15:42	16:39
אוקראינה דונייצק (ח)	6:49	6:57	8:29	8:34	9:01	9:06	9:46	9:50	15:43	15:41	16:16	16:14	15:23	16:18
איטליה מילאנו (ח)	7:36	7:42	9:19	9:24	9:51	9:56	10:38	10:42	16:46	16:44	17:17	17:15	16:26	17:30
אקוואדור קיטו (ח)	5:50	5:52	8:24	8:26	8:54	8:56	9:57	9:59	18:14	18:16	18:36	18:39	17:58	18:43
ארגנטינה ב. איירס (ח)	5:32	5:31	8:32	8:33	9:05	9:05	10:17	10:18	19:51	19:57	20:19	20:24	19:38	20:38
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	6:02	6:00	9:15	9:15	9:45	9:45	11:01	11:02	21:05	21:11	21:36	21:42	20:52	21:46
ארה"ב בולטימור (ח)	7:01	7:07	8:53	8:57	9:26	9:30	10:15	10:19	16:47	16:46	17:15	17:14	16:28	17:18
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ח)	6:53	6:59	8:45	8:49	9:17	9:21	10:06	10:09	16:34	16:33	17:03	17:02	16:15	17:14
ארה"ב ג'רסי (ח)	6:54	7:01	8:45	8:49	9:17	9:21	10:06	10:10	16:33	16:32	17:02	17:01	16:14	17:14
ארה"ב דטרויט (ח)	7:34	7:40	9:24	9:28	9:55	9:59	10:43	10:47	17:06	17:04	17:35	17:34	16:46	17:46
ארה"ב היוסטן (ח)	6:54	6:58	8:57	9:01	9:29	9:33	10:23	10:26	17:25	17:25	17:50	17:50	17:07	18:00
ארה"ב לוס אנג'לס (ח)	6:34	6:39	8:33	8:37	9:05	9:09	9:57	10:00	16:48	16:47	17:14	17:14	16:29	17:24
ארה"ב מיאמי (ח)	6:46	6:50	8:53	8:56	9:25	9:28	10:20	10:23	17:32	17:32	17:56	17:56	17:14	18:06
ארה"ב ניו הייבן (ח)	6:53	6:59	8:41	8:46	9:14	9:18	10:02	10:06	16:26	16:25	16:55	16:54	16:07	17:08
ארה"ב שיקאגו (ח)	6:50	6:56	8:41	8:45	9:12	9:16	10:01	10:05	16:26	16:25	16:56	16:54	16:07	17:06
בוליביה לה פאס (ח)	5:40	5:41	8:30	8:31	8:58	9:00	10:06	10:08	19:01	19:05	19:24	19:28	18:46	19:32
בלגיה אנטוורפן (ח)	8:17	8:25	9:49	9:54	10:22	10:27	11:04	11:09	16:43	16:39	17:18	17:15	16:21	17:33
בלגיה בריסל (ח)	8:14	8:23	9:49	9:54	10:20	10:26	11:04	11:08	16:46	16:42	17:21	17:18	16:25	17:35
בלרוס ליובאוויטש (ח)	7:47	7:56	9:12	9:17	9:43	9:49	10:23	10:28	15:40	15:36	16:20	16:16	15:18	16:20
ברזיל ס.פאולו (ק)	6:06	6:06	8:57	8:58	9:28	9:30	10:37	10:39	19:43	19:47	20:07	20:12	19:28	20:20
ברזיל ריו דה ז'נירו (ק)	5:53	5:54	8:44	8:45	9:15	9:16	10:24	10:25	19:28	19:32	19:52	19:57	19:14	20:04
בריטניה לונדון (ח)	7:35	7:43	9:08	9:13	9:39	9:45	10:22	10:27	16:01	15:58	16:37	16:34	15:40	16:51
בריטניה מנצ'סטר (ח)	7:53	8:02	9:21	9:27	9:53	9:58	10:34	10:38	16:00	15:56	16:38	16:34	15:38	16:53
גרמניה ברלין (ח)	7:46	7:55	9:16	9:22	9:48	9:54	10:30	10:34	16:02	15:58	16:39	16:35	15:40	16:39
גרמניה פרנקפורט (ח)	7:53	8:01	9:30	9:35	10:01	10:06	10:45	10:49	16:33	16:29	17:07	17:04	16:12	17:08
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	5:00	5:00	7:56	7:57	8:26	8:27	9:36	9:37	18:52	18:56	19:17	19:21	18:37	19:25
הודו בומביי (ח)	6:51	6:55	9:04	9:07	9:37	9:40	10:33	10:36	18:02	18:02	18:25	18:26	17:44	18:30
הודו פונה (ח)	6:45	6:48	9:00	9:03	9:31	9:34	10:28	10:31	18:00	18:01	18:23	18:24	17:43	18:28
הונגריה בודפשט (ח)	7:03	7:10	8:43	8:48	9:15	9:20	10:01	10:05	16:00	15:57	16:32	16:30	15:39	16:34
טורקיה איסטנבול (ח)	7:03	7:09	8:53	8:57	9:25	9:30	10:14	10:18	16:40	16:39	17:09	17:08	16:21	17:12
יוון אתונה (ח)	7:16	7:22	9:10	9:14	9:42	9:46	10:32	10:36	17:10	17:08	17:37	17:36	16:51	17:40

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ח)	7:23	7:31	9:03	9:08	9:36	9:41	10:21	10:25	16:21	16:18	16:53	16:51	16:01	16:55
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:44	6:48	9:03	9:06	9:32	9:35	10:30	10:33	18:05	18:05	18:28	18:29	17:47	18:33
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	4:43	4:41	7:56	7:56	8:28	8:28	9:45	9:45	19:53	19:59	20:25	20:32	19:40	20:36
נפאל קטמנדו (ח)	6:28	6:33	8:37	8:41	9:08	9:11	10:02	10:05	17:15	17:15	17:39	17:39	16:57	17:43
סינגפור סינגפור (ח)	6:48	6:50	9:16	9:18	9:48	9:51	10:50	10:52	18:57	18:59	19:19	19:21	18:41	19:25
פולין ורשא (ח)	7:13	7:22	8:45	8:51	9:16	9:22	9:59	10:03	15:34	15:30	16:10	16:07	15:12	16:11
פרו לימה (ח)	5:31	5:32	8:09	8:11	8:42	8:43	9:46	9:48	18:21	18:25	18:44	18:47	18:06	18:51
צרפת ליאון (ח)	7:53	8:00	9:37	9:42	10:09	10:13	10:55	10:59	17:04	17:01	17:35	17:33	16:43	17:47
צרפת פריז (ח)	8:14	8:22	9:53	9:58	10:24	10:29	11:09	11:13	17:02	16:59	17:36	17:33	16:42	17:49
קולומביה בוגוטה (ח)	5:39	5:42	8:10	8:12	8:40	8:42	9:41	9:44	17:49	17:51	18:11	18:14	17:33	18:18
קנדה טורונטו (ח)	7:23	7:30	9:11	9:15	9:42	9:47	10:30	10:34	16:47	16:45	17:17	17:16	16:27	17:29
קנדה מונטריאול (ח)	7:06	7:13	8:50	8:55	9:22	9:27	10:09	10:13	16:17	16:15	16:49	16:47	15:57	17:01
קפריסין לרנקה (ח)	6:31	6:36	8:27	8:31	9:00	9:04	9:51	9:54	16:36	16:35	17:02	17:02	16:17	17:06
רוסיה מוסקבה (ח)	8:23	8:33	9:48	9:54	10:18	10:24	10:58	11:02	16:11	16:06	16:51	16:47	15:49	17:06
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	7:40	7:47	9:20	9:25	9:52	9:57	10:38	10:42	16:37	16:35	17:10	17:08	16:17	17:12
שווייץ ציריך (ח)	7:43	7:50	9:25	9:30	9:56	10:01	10:42	10:46	16:44	16:41	17:16	17:14	16:24	17:28
תאילנד בנגקוק (ח)	6:21	6:24	8:39	8:42	9:11	9:14	10:09	10:12	17:50	17:51	18:13	18:14	17:33	18:18

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמו"ר בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפל'פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 3 9606108 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 3 9606761 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 Israel - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il